T.C.
AVRASYA ÜNİVERSİTESİ
AVRASYA UNIVERSITY

1. ULUSLARARASI AVRASYA SAĞLIK BİLİMLERİ KONGRESİ

1st INTERNATIONAL EURASIA HEALTH SCIENCE CONGRESS

ONLINE
17-19 HAZİRAN / JUNE 2021

IEHSC 2021
https://iehsc.avrasya.edu.tr/

BİLDİRİ ÖZET VE TAM METİN KİTABI
CONFERENCE ABSTRACTS AND PROCEEDING BOOK

TURKEY/TRABZON

1. Uluslararası Avrasya Sağlık Bilimleri Kongresi

1st International Eurasia Health Science Congre

17 - 19 Haziran / June 2021

(IEHSC 2021)

Online

TRABZON

Bildiri Özet ve Tam Metin Kitabı

Conference Abstracts and Proceeding Book

TURKEY

https://iehsc.avrasya.edu.tr/

BASKI YERİ

MT Ajans

Yayın Tarihi: EYLÜL 2021

ISBN: 978-605-74827-2-3

KONGRE KÜNYESİ

KONGRE ADI

1.Uluslararası Avrasya Sağlık Bilimleri Kongresi

1st International Eurasia Health Science Congre

TARİHİ VE YERİ

17 - 19 Haziran / June 2021

Online

TRABZON

KONGRE DİLİ

TÜRKÇE - İNGİLİZCE

DÜZENLEYEN KURUM

AVRASYA ÜNİVERSİTESİ

KONGRE EŞBAŞKANLARI

Prof.Dr. Yavuz ÖZORAN

Prof.Dr. Gülay YEĞİNOGLU

İLETİŞİM

ADRES: Avrasya Üniversitesi Ömer Yıldız Yerleşkesi
No: 125/1, Rize Cd., 61030 Trabzon
TEL: (0462) 335 50 00

e-posta: iehsc2021@avrasya.edu.tr

KURULLAR / BOARDS

Kongre Onur Kurulu / The Congress Honorary Board

Prof. Dr. Kenan İNAN, Avrasya Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. İbrahim ÖZEN, Avrasya Üniversitesi Genel Koordinatörü
Prof. Dr. Yavuz ÖZORAN, Avrasya Üniversitesi Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Ersan BOCUTOĞLU, Avrasya Üniversitesi Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Celalettin KARALİ, Avrasya Üniversitesi Rektör Yardımcısı

Yönetme Kurulu / Board of Directors

Prof. Dr. Kenan İNAN, Avrasya Üniversitesi
Prof. Dr. Yavuz ÖZORAN, Avrasya Üniversitesi
Prof. Dr. Gülay YEGİNOĞLU, Avrasya Üniversitesi

Düzenleme Kurulu / Organizing Committee

Dr. Belkız KIZILTAN, Avrasya Üniversitesi
Dr. Bülent ŞEN, Avrasya Üniversitesi
Dr. Gönül URALOĞLU, Avrasya Üniversitesi
Dr. Gülay YEĞİNOĞLU, Avrasya Üniversitesi
Dr. Mehmet YILDIZLAR, Avrasya Üniversitesi
Dr. Tuğba MAZLUM ŞEN, Avrasya Üniversitesi
Dr. Uğur Enbiya ÖZGÜR, Avrasya Üniversitesi
Dr. Yavuz ÖZORAN, Avrasya Üniversitesi
Dr. Semra ELMAS, Avrasya Üniversitesi

Bilim Kurulu / Science Board

Prof. Dr. Ali CIMBIZ, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN, İstanbul Medipol Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Bahittin KAHVECİ, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Barış ÖZTÜRK, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Feyyaz ÖZDEMİR, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Hakan ACAR, Liverpool Hope Üniversitesi, İngiltere
Prof. Dr. Muammer ÇETİNGÖK, Tennessee Üniversitesi, Knoxville, ABD
Prof. Dr. Nurper ÜLKÜER, Üsküdar Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Serap ÇİMEN ERDOĞAN, Anadolu Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Yüksel Baykara ACAR, Araştırmacı / Liverpool, İngiltere
Prof. Dr. Zeynep Yezdan FIRAT, Memorial Ataşehir Hastanesi, Türkiye
Doç. Dr. Arzu Erden, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Aygen ÇAKMAK, Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Ayhan BABAROĞLU, Hitit Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Bülent ŞEN, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Emine CANYILMAZ, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Fatma E. Kılınç, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç. Dr. Hava ÖZKAN, Atatürk Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Mehmet SAĞLAM, İnönü Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Renzo Zanotti, Padova Üniversitesi, Italya
Doç. Dr. Selvinaz SAÇAN, Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Oğuz ÖZKANLI, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ali ÖZARBOY, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Asuman ÇOBANOĞLU, Giresun Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Emin AKSOY, Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Emine ATICI, Okan Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Emine KOÇ, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Erhan ALABAY, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Fırat AKDENİZ, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Gamze FIŞKIN, Amasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Güldalı AYBAŞ, İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm HOŞ, Munzur Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Havva KARADENİZ, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Kızbes Meral KILIÇ, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YILDIZLAR, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Meltem MECDİ KAYDIRAK, İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Naci İMAMOĞLU, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Nazan KAYTEZ, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Nurperihan TOSUN, Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ramazan SARI, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan KARABULUT, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Sadiye USTA, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Seda FANDAKLI, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Semiha AYDIN ÖZKAN, Adıyaman Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Semra ELMAS, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Serkan KARADENİZ, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Sertaç DEMİREL, Avrasya Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Şenay ARAS DOĞAN, Yozgat Bozok Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Ümit KAHRAMAN, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Türkiye
Dr. Eyal LEDERMAN, Londra Üniversitesi (UCL), İngiltere
Dr. Farah BABAEY, İran Sağlık Bakanlığı, İran

Sekreterya / Secretariat

Öğr. Gör Esra TUĞAY
Öğr. Gör. H. Ezgi KARAŞ
Öğr. Gör. Hesna KESEN
Öğr. Gör. Özge ÇAKMAK

İÇINDEKILER/CONTENTS

ÖNSÖZ 10

Örgütsel Güven Çalışan Mutluluğunu Etkiler Mi? Hastane Çalışanlarında Bir Uygulama 11

Sağlık Çalışanlarının Demografik Özelliklerine Göre Koronavirüs Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi 13

Pandemi Sürecinde Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik Analizi 15

Covid-19 Pandemisi Sürecinde Sağlık Personeli Motivasyonu: Halden Anlamak 17

Lisansüstü Eğitimde Üniversite Tercihini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Sağlık Yönetimi Bölümü Örneği 18

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Öğrencilerinde Afetlere Hazırlık Durumları ile Psikolojik Sağlamlık Durumlarının İlişkisinin İncelenmesi 20

Medikal Turizmde Çok Kriterli Karar Verme Tekniklerinin Kullanımı: Sistematik Bir Derleme 22

Kanser Hastaları Nerede? COVID-19 Pandemisi Öncesi ve Sırasında Yeni Tanımlanan Kanserli Hasta Sayısındaki Değişikliklerinin Değerlendirilmesi 24

Bebeklerdeki Burun Tıkanıklığının Giderilmesinde İki Farklı Yöntemin Fizyolojik Parametreler, Ağlama Süresi ve İşlem Süresi Üzerine Etkisi 26

Kocaeli İlinde Çocuklarla Çalışan Hemşirelerin Çocukları Sevme Durumlarının İletişim Becerilerine Etkisi 28

Pediatrik Onkoloji Hastalarının Pandemi Sürecindeki Yaşam Kalitesi 30

Sağlık Çalışanlarında COVID-19 Korkusu ve Aşılanmaya Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi 32

Çocuklarda Kateter Uygulamalarına Bağlı Enfeksiyonların Önlenmesinde %5 $NaHCO_3$, %2 Klorheksidin Glukonat ve %70 Alkolün Etkilerinin Karşılaştırılması 34

Palyatif Bakımda Alternatif ve Tamamlayıcı Terapilere Yönelik Hemşirelik Uygulamaları 36

Covid 19 Sürecinde Yetişkinlerde Karantinanın Ruh Sağlığına Etkileri-Derleme 38

Gebelerde Üriner Sistem Enfeksiyonlarından Korunma: Öz Bakım Koruyucu Davranışlar Geliştirme Programı Etkisi 40

Ruhsal Bozukluğu Olan Bireylerin Dünyaya Açılan Penceresi: Sosyal Medya Hakkında Kalitatif Bir Çalışma 42

COVID-19 'da Eşin Uyguladığı Psikolojik Şiddetin Kadınların Anksiyete Düzeylerine Etkisi 44

Hemşirelik Lisans Müfredatlarında Tıbbi Hata/Malpraktis 46

0–12 aylık Bebeklerin El–Ayak ve Alt–Üst Ekstremitelerinden Elde Edilen Bazı Ölçüm Değerlerinin Gelişimi Değerlendirmede Kullanılan Diğer Antropometrik Parametrelerle İlişkisi 48

Yara Bakımında Kanıt Temelli Yara Bakım Ürünleri Kullanımı 50

Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı (KOAH) Olan Hastaların Aktiflik Düzeyini Etkileyen Faktörler ve Yaşam Kalitesi 52
Covid 19 Pandemi Sürecinde Hemşirelerde Psikolojik Sağlamlık-Derleme 54
Stomalı Hastaların Yaşadıkları Sorunlar, Sorun Çözme Becerileri ve Depresyon Arasındaki ilişki 56
Çocuk Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Çocuk Sevme Düzeylerinin Karşılıklı Bağımlılık Durumlarına Etkisinin İncelenmesi 58
Hemşirelik Öğrencileri için Klinik Uygulamalara Yönelik Tutum Ölçeği'nin; Geliştirilmesi, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması....59
Hemşirelik Bölümü Öğrencileri Neden Hemşirelik Mesleğini Seçiyor? 61
Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Karşı Tutumları 63
Türkiye'de Hemşirelik Alanında Postpartum Dönemde Cinsel Yaşamla İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi....65
Sağlık Çalışanlarının, Sağlık İnanç Modeli Kapsamında Covid-19'a İlişkin Algılarının ve İzolasyon Önlemlerine Uyumunun Değerlendirilmesi....67
Hemşirelik Doktora Öğrencilerinde Akademik Erteleme Davranışı ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi....69
Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan İdari Personelin İnternet Bağımlılığı Düzeylerinin ve İlişkili Faktörlerin Belirlenmesi....71
Obez Yoğun Bakım Hastalarında Havayolu Yönetimi: Hemşirelik Yaklaşımı....73
Trabzon İlinde Yaşayan Kişilerin Ev Kazalarında İlk Yardım Öz Yeterliliklerinin Belirlenmesi75
Özel Bir Üniversitenin Sağlık Bölümlerinde Okuyan veya Mezun Olan Öğrencilerin Covid-19 Pandemisi Hijyen Tutumlarının Ölçülmesi 77
Hemşirelikte Sosyal Medya Kullanımının E-Profesyonellik Yönünden Değerlendirilmesi....79
Koronavirüs Pandemisinin Toplumdaki Hemşirelik İmajına Etkisi....81
Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin COVID-19 Pandemisi İle İlgili Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi....83
Hemşirelerin Koronavirüs İkilemi: Sağlık Mı? Hizmet Mi?....85
COVID-19 Değişim Eğrisi Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenilirlik 87
Paranormal İnançların Sosyal Yeterlilik ve Sosyal Sonuç Beklentilerine Etkisi 89
Obez Bireyler Bariatrik Cerrahiye Nasıl Karar Veriyor? Kalitatif Bir Çalışma 91
Torakotomi Olan Hastalarda Erken Dönem Mobilizasyon ve Solunum Öksürük Egzersizlerinin Hasta Sonuçlarına Etkisi....93
Yoğun Bakım Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Hasta Mahremiyetine İlişkin Bilgi Düzeyinin Değerlendirilmesi 95
Hemşirelik Öğrencilerinin Beden ve Ayna Paradoksu: Popüler Diyetlerin Kısır Döngüsü....97

Total Kalça Protezi İle Yeni Yaşama Başlamak: Hasta Deneyimleri Üzerine Kalitatif Bir Çalışma 99

Kronik Hastalıklar Simülasyon Uygulamasının Hemşirelik Öğrencilerinin Kaygı, Memnuniyet ve Öz Yeterlilikleri Üzerine Etkisi 101

Tip 2 Diyabetli Yetişkinlerde Telefona Dayalı Motivasyonel Görüşmenin Etkileri: Randomize Kontrollü Çalışmaların Sistematik Derlemesi 103

Hafif Kilolu ve Obez Bireylerde Ön Kol Kan Basıncı Ölçümünün Hasta ve Kol Pozisyonlarına Göre Doğruluğunun Araştırılması 105

Hemşirelerde Teknoloji Bağımlılık Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi 107

Hipertansiyon Tanılı Hastaların Kardiyovasküler Hastalıklar Risk Bilgi Düzeyleri Ve Sağlığı Geliştirme Davranışlarının Değerlendirilmesi.....109

Yoğun Bakım Ünitesinde Duyusal Uyaran Sorunları ve Hemşirelik Yaklaşımları 111

Hemşirelerin Enteral/Parenteral Beslenmeye Yönelik İnanç ve Tutumları 113

Covıd-19 ile Enfekte Olmuş Hastaların Klinik ve Tanımlayıcı Özellikleri 115

Sağlık Bilimleri Fakültesi'ndeki Öğrencilerin Ruhsal Hastalığa Yönelik İnancının Değerlendirilmesi 117

Kardiyopulmoner Bypass Sırasında Entegre Ve Entegre Olmayan Arteriyel Filtreli Membran Oksijenatör Kullanımının Hemoglobin, Hematokrit Ve Trombosit Düzeyleri Üzerine Etkisi ...119

Hemşirelik Öğrencilerinin Girişimcilik Özellikleri ve Eğilimleri.....121

Covid-19 Pandemi Sürecinde Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Mesleki Güdülenme Düzeyi 123

Hemşirelerde Postür ve Ağrının Değerlendirilmesi 125

Hemşirelik Öğrencileri İçin Çocuklarda İlaç Uygulamaları Öz-Yeterlilik Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri 127

Covid-19 Pandemisinde Engelli Kadın Sağlığını Etkileyen Faktörler ve Hemşirenin Rolü.....129

Kanser Hastalarında Kanıta Dayalı Fitoterapi Uygulamaları ve Hemşirenin Rolü.....131

Yoğun Bakımda Covid-19 Hastasında Hipomotilite Sorunu 133

Pandemi Sürecinde Çalışan Hemşirelerin Kişisel Koruyucu Ekipman Kullanımının Konfor ve Anksiyete Düzeyleri Üzerindeki Etkisi 134

Anksiyete Bozukluğu ve Ergenler.....136

Diyabetik Ayak Yönetiminde Akıllı Teknolojilerin Kullanımı: Sensörler, Giyilebilir Cihazlar, Tele Sağlık.....138

Yaşlı Bireylerde Enteral ve Parenteral Beslenme Uygulamalarında Hemşirenin Rolü 140

Hemşirelik Öğrencilerinin Çocuk Kliniklerinde Uygulanan Girişimler Sırasındaki Ebeveyn Katılımına Yönelik Görüş Ve Tutumları.....142

Covid-19 Pozitif Tanisina Sahip Sağlik Çalişanlarinin Hastalikla İlgili Başa Çikma Deneyimleri 144

Covıd-19 Pandemisinde Nörolojik Hastalıkların Yükünü Azaltmada Sanal Bakım Uygulamaları 146
Başarılı Yaşlanmada Anti-Aging Uygulamaları ve Hemşirenin Rolü 148
Topikal Olarak Uygulanan Lavanta Aromaterapisinin Diyabetik Hastalarda İnsülin Enjeksiyonunun Ağrısı Üzerindeki Etkisi: Çift Kör Randomize Kontrollü Klinik Çalışma 150
Hemşirelik Öğrencilerinin Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlarının Belirlenmesi 152
18-65 Yaş Arası Bireylerin Kardiyovasküler Hastalıklar Risk Faktörleri Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi.....154
Çocukluk Çağı Aşılarına İlişkin Ebeveyn Tutumları Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması 156
Çocukluk Çağındaki Ağrı Deneyimi ile Şimdiki Ağrı Korkusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 158
Sağlık Verilerinde İstatistiksel Zaman Serisi Yaklaşımı ile Aykırılık Analizi 160
Pandemi Döneminde 0-12 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin İlaç Kullanımına Yönelik Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi 162
Sitoredüktif Cerrahi ve HİPEK Prosedüründe Hemşirelik Bakım 164
Rejenaratif Tıpta Biyolojik Tedaviler ve Hemşirenin Rolü 166
Perkütan Koroner Girişim Uygulanan Hastalarda Müzik ve Doğa Seslerinin Anksiyete Üzerine Etkisi.....167
0-14 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Annelerin Zehirlenme Bilgi Düzeyleri ve Uyguladıkları Geleneksel Yöntemler 169
Kardiyopulmoner Resüstasyon Sonuçlarını Etkileyen Faktörler 171
Sağlık Alanında Öğrenim Gören Önlisans Ve Lisans Öğrencilerinin Kovıd-19 Sürecindeki E-Öğrenmelerine Dair Hazırbulunuşluk-Beklenti Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma 173
Doğumda Geleneksel Uygulamalar: Fatma Ana Eli Bitkisi (Anastatica Hierochuntiva L.).....175
Güncel Prenatal Tarama Testi: Hücreden Serbest Fetal DNA Analizi.....176
Sağlık Hizmetlerinde Etkili İletişim ve Ekip Anlayışının Öğrenciye Kazandırılması.....177
Vajinal Doğum Öncesi Aydınlatılmış Onam.....179
Kronik Hastalık Varlığında Kadınlarda Beden İmgesine Bağlı Yaşam Niteliği.....181
İnfertilitenin Psikososyal Etkileri 183
Prenatal Psikososyal Profilin Postpartum Annelik Görevleri ve Yenidoğan Bakımı ile İlişkisi.185
Fiziksel Engelli Kadınlarda Doğum Öncesi, Doğum ve Doğum Sonrası Bakım Önerileri 187
Uygulamalı Bilimlerde Klinik Eğitimin Önemi 189
Jinekolojik Onkoloji Hastaları ile Yapılan Egzersizler ve Sonuçları: Türkiye'de yapılan çalışmalara dayalı bir sistematik derleme.....191

Duygusal Yemenin Obezite ile İlişkisi 193
Bazı Amino Asitlerin Duygusal Yeme Davranışındaki Rolü 194
İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Müfredatındaki "Besinlerimiz / Canlılar ve Yaşam" Ünitesinin Öğrenim Kazanımları 196
Hastalıkların Önlenmesinde Akdeniz Diyeti: Randomize Klinik Kontrollü Çalışmaların Meta-Analizleri Neler Söylüyor? 198
Besine Özgü Bir Go/No-Go Görevinin Tasarlanması 200
Omega 3 Yağ Asitlerinin İmmün Sistem Üzerine Etkileri 202
Adölesanların Beslenme Bilgi Düzeylerinde Ebeveynlerin Rolü 204
Farklı Kültürel Kökenli Yetişkinlerin Akdeniz Diyetine Uyumları: Kıbrıs Adası Örneği 206
Kıbrıs Adası Halkının Yöresel Besin Tanıma Oranlarının Özgün Görsel Besin Kataloğu ile Belirlenmesi 208
Kuzey Kıbrıs'ta Bulunan Çeşitli Çiğ Süt Örneklerinde Aflatoksin M1 Seviyelerinin Belirlenmesi 210
''Sağlık Bölümlerinde Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Biyoteknoloji Bilgi Düzeylerinin Tespiti'' 212
Nigella Sativa (Çörek Otu) ve Sağlık Üzerine Etkileri 214
Yeme Bozukluklarında Beslenme Durumunun Saptanması 215
Gestasyonel Diyabetes Mellitusta İnositolün Etkisi 217
Fitoöstrojenlerin Sağlık Etkileri 218
Yapay Et: Tehdit Mi? Umut Mu? 220
Covid-19 Pandemi Döneminde Üniversite Öğrencilerinde Beslenmeyle İlgili Bilgi Düzeyi ve Fiziksel Aktivitenin ve Ağrı Üzerine Etkinin İncelenmesi 222
Avrasya Üniversitesi Öğrencilerinde Uyku Düzeninin Beslenmeye Etkisi ve Sirkadiyen Ritimle İlişkisinin Değerlendirilmesi 224
Frederic Ataksili Hastalarda Robot Destekli Yürüme Eğitiminin Yürüme Ve Denge Üzerine Etkisi: Olgu Sunumu 225
Primer Dismenore Tedavisinde Psoas Kasına Uygulanan Myofasyal Gevşetme Tekniğinin Etkisi 226
Kinezyolojik Bantlama Uygulamasının Gövde Ekstansör Kas Dayanıklılığı, Vücut ve Boyun Postürü Üzerine Anlık Etkisi 228
Sağlıklı Genç Erişkinlerde Motor Uyarılabilme Eşiğinin ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi 230
COVİD-19 Pandemisinde Evde Kalan Üniversite Öğrencilerinin Uyku Kalitelerinin Değerlendirilmesi 232
Türkiye'de Telerehabilitasyon İhtiyacı İle İlgili Güncel Durum 234
Sema Aktivitesinin Anksiyete ve Depresyon Üzerine Etkisi 236

İnme Hastalarında Mobilite ve Denge Arasındaki İlişki 237
İnme Hastalarında Mobilite 239
Comparison of Proprioceptive Neuromuscular Facilitation (PNF) Stretching with Static Stretching in Case of Bilateral Proximal Humerus Fracture: Case Report 241
Bilişsel-Davranışsal Model Temelli Kinezyofobi'nin İncelenmesi 242
Multiple Skleroz Tanılı Bireylerde Kapsamlı Yaşam Kalitesinin İncelemesi 244
Kan Akımı Kısıtlama Eğitiminin Diz Osteoartriti Rehabilitasyonundaki Etkilerinin İncelenmesi 246
30-Saniyelik Statik Germenin Denge Üzerindeki Akut ve Uzun Dönem Etkileri 248
Uzun Süre Ayakta ve Oturarak Çalışan Kişilerde Postür, Alt Ekstremite Performansı ve Yorgunluğun Karşılaştırılması 250
Non-Spesifik Kronik Boyun Ağrılı Hastalarda Manuel Terapi Sonrası Verilen Terapatik Egzersizlerin ve Stabilizasyon Egzersizlerinin Etkilerinin Karşılaştırılması 252
COVID-19 Pandemisi ile Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Öğrencilerinin Stres, Anksiyete, Öğrenme Kaygısı, Aidiyet Duygusu, Fiziksel Aktivite Düzeyleri ve Kas İskelet Sistemi Etkilenimlerinin İncelenmesi 254
Hareket Hastalığında Solunum Teknikleri Eğitimi 256
Farklı Ayak Deformitesine Sahip Olan 9-15 Yaş Arası Çocuklara Uygulanan Pelite Tabanlığın Etkilerinin İncelenmesi 258
Varise Sahip Kişilerin Günlük Yaşam Aktivitelerine Katılımı Ve Ağrı Düzeylerinin İncelenmesi 260
Uzun Süre Motorsiklet Kullanan Bireylerde Postür Ve Ağrının Değerlendirilmesi 262
Multıple Skleroz Rehabilitasyonunda Denge ve Postüral Kontrolün İncelenmesi 264
Common peroneal compression neuropathy due to synovial cyst of the proximal fibula: A rare cause of drop foot caused by excessive squatting 266
Üniversite Öğrencilerinin Teknoloji Kullanım Düzeylerinin Psikolojik Sağlamlık ve Fiziksel Aktiviteye Katılım Motivasyonuna Etkilerinin İncelenmesi 267
Farklı Ayakkabı Tercihlerinin Ağrı Düzeyine Ve Günlük Yaşam Aktiviteleri Katılımına Etkisinin Değerlendirilmesi 269
Covid-19 Kaynaklı Tat ve Koku Kaybında Stimüle Edici Koku Uygulamaları Etkili Olabilir mi? 271
Okul Öncesi Dönem Çocukları Örnekleminde Toplumsal Cinsiyet Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi 273
Pandemi Sürecinde Çocuk Gelişimi Bölümü Öğrencilerinin Hane Halkı İlişkileri İle Yaşam Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 275
Çocuk Gelişimi Bölümü Öğrencilerinin Pandemi Sürecinde Belirsizliğe Tahammülsüzlük Düzeyleri ile Hanehalkı İlişkilerinin İncelenmesi 277

Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Yalnızlık Düzeyleri ile Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 279
Çocuk Gelişimi Bölümü Öğrencilerinin Pandemi Sürecinde Belirsizliğe Tahammülsüzlük Düzeyi ile Yaşam Kaliteleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi.....281
Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Deneyimleriyle Öz Duyarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....283
Küresel Düzeyde Kovid-19 Pandemi Yönetimine Dair Model Önerisi 285
Sosyal Sermaye ve Sosyal Hizmet İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme.....287
Perinatal Sosyal Hizmet Uzmanlığı.....288
Aile İçi Şiddet ve Sosyal Hizmet Bakış Açısı İle Bir Değerlendirme.....290
Feminist Sosyal Hizmet Açısından Kadınların Ebeveynlik Algısı 291
Toplumsal Değişmede Sosyal Hizmet Meslek ve Disiplininin Rolü 293
Covid 19 Pandemisi Sürecinde Yaşlı Bireylerin Yaşadıkları Sorunlar ve Sosyal Hizmet Müdahale Yöntemleri 295
Türkiye'de Yapılan Çocuk Konulu Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi.....297
Türkiye'de Lisansüstü Tezlerde Bağımlılık Çalışmaları: Bir İçerik Analizi Çalışması.....299
Tıbbi Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Glikojen Depo Hastalarının Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....301
18-24 Yaş Aralığındaki Gençlerin İklim Değişikliğine İlişkin Düşüncelerinin Değerlendirilmesi: Sinop Gençlik Merkezi Örneği.....303
Sosyal Hizmet Bağlamında Afetlerde Özel Gereksinimli Grup Olarak: Engelliler.....305
Dayanıklılık Sporcularının Beslenme Bilgi Düzeyi ve Yaşam Kalitelerinin Belirlenmesi: Bir Ada Örneklemi 307
Kronik Anaerobik Antrenmanın Sağlıklı Genç Erkeklerde Beyaz Yağ Dokusunun Bejleşmesinden Sorumlu Miyokinlerin Serum Düzeyleri Üzerine Etkisi.....309
Spor Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Liderlik Yönelimlerinin İncelenmesi 311
Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışı İle Akılcı İlaç Kullanımı Davranışı Arasındaki Yapısal İlişkinin Belirlenmesi 313
CMK ve TCK da ADLİ TIP UZMANININ BİLİRKİŞİLİK YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE ÇAPRAZ SORGU.....329
(SAĞLIK ÇALIŞANLARI AÇISINDAN GENEL BİR DEĞERLENDİRME) 329
Sağlık Çalışanlarının Salgın Algısının Değerlendirilmesi.....334
Okul Çağı Çocuklarında Beslenme Davranışlarının Çocuk Gelişimine ve Sağlığına Etkisi 344
Hemşirelerin COVID-19 Sürecine Yönelik Deneyimleri: Nitel Çalışma 356
Anne Atölyesi Kapsamında Uygulanan Eğitimin Bireylerin Bebek Bakımı ile İlgili Geleneksel Bilgilerini Geliştirmede Etkisi.....364

Sağlık Çalışanlarının Tamamlayıcı Ve Alternatif Tıp Yöntemleri Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları 384

Hemşirelikte Kariyer Planlama ve Akademik Gelişimi Etkileyen Faktörler 391

Yanikli Hastalarin Bireyselleştirilmiş Hemşirelik Bakimi 399

Covid-19 Hastalığı Geçiren Sağlık Çalışanlarında Tedavi Öncesi Var Olan ve Sonrası Devam Eden Semptomların İncelenmesi 410

Covid- 19 Dönemi Hemşirelerin Yaşadıkları Etik İkilemlerin, Bireyselleştirilmiş Bakıma Etkisinin İncelenmesi 434

Antidepresan İlaçlar İle Zehirlenme Ve İntihar Olgularinin Önlenmesinde Hemşirelerin Akilci İlaç Uygulamalari Eğitiminin Önemi 449

COVID-19 Pandemisinin Ebelik Eğitimi Üzerine Etkileri 456

Engelli ve Ampute Bireylerde Beslenme Durumunun Saptanması.....466

Nütrisyonel Durum Saptama Yöntemleri ve Tarama Testleri.....473

Tıbbi Aromatik Bitkilerden Olan Yeşil Çay Ve Ihlamurun Fenolik İçerik Ve Antioksidan Bileşenleri Açısından Yetişkinlerdeki Beslenme Üzerine Etkilerinin İncelenmesi 485

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Geri Bildirimlerinin İncelenmesi: Nitel Çalışma 492

COVID-19 Pandemi Sürecinde Nörolojik Rehabilitasyon Alanında Uygulanan Telerehabilitasyon Yöntemlerinin İncelenmesi.....501

Ergoterapi Alanında Tele-Rehabilitasyon Uygulamalarının Etkinliği 513

Muskuloskeletal Hastalarda Nöral Mobilizasyonun Etkisinin İncelenmesi.....525

Hiperkifozlu Çocuklarda Fiziksel Performans ve Fiziksel Aktivite Düzeyinin Sağlıklı Yaşıtları ile Karşılaştırılması.....538

Tip1 Diyabetin Adölesanlarda Fiziksel Uygunluk, Yaşam Kalitesi Ve Benlik Saygısı Üzerine Etkileri 544

Shoulder Syndrome after Neck Dissection in Patients with Head and Neck Cancer.....551

İnmeli Hastalarda Denge Değerlendirilmesinde Kullanılan Aletli ve Aletsiz Test Yöntemlerinin İncelenmesi.....559

Covid19 Sürecinde Sağlık Çalışanı Ebeveynlerin Çocukları İle İlişkileri Üzerine Görüşleri.....570

Türkiye'deki Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranlarına İlişkin Öğretmen Ve Ebeveyn Görüşleri 578

Derin tendon reflekslerin alınabildiği SMA Tip 1 olgusu: Çok nadir bir olgu 589

Altı Yaş Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları 592

Geronteknoloji ve Yaşlılar: Sosyal İçerme.....605

Toplumsal Rol ve Kuşaklar Çatışmasında Dijital Devrimin Etkisi.....615

İşitme Korteksi Üzerinden Uygulanan Transkraniyal Doğru Akım Uyarımının İşitsel Zamansal İşlemleme Sürecine Etkisi 627
Hipertansiyon ve Egzersiz İlişkisi 636
Genlerdeki Sporcu 646

ÖNSÖZ

Sağlık Bilimleri Fakültesi alanı giderek kapsamı genişleyen farklı disiplinleri bir araya getiren bir fakültedir. Bu nedenle ülke genelinde giderek artan sayıda fakültelerde, farklı sayılarda 24 ayrı disiplin üzerinden eğitim, öğretim ve araştırma yapılmaktadır. Gün geçtikçe farklı bilim dallarında öğretim üyesi kadrosu artış göstermektedir. Bu bağlamda genç kuşak öğretim üyelerinin çoğunlukta olduğu sağlık bilimleri alanları ve teknolojik gelişmelere koşut olarak sürekli güncelleme ihtiyacı bulunmaktadır.

Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi yukarıda özetle sunduğumuz akademik personellerin, konusunda uzman ulusal ve uluslararası araştırmacılarla, bilgi-deneyim paylaşılması amacıyla gerçekleştirilen kongrede binleri aşan katılımcı sayısı, 5 ayrı ülkeden (İsveç, Almanya, İngiltere, Amerika ve Türkiye) konferans ve panel gerçekleştiren akademisyeni bir araya getirmiştir.

Değerli sunumların özet ya da tam metin halinde basıldığı bir kongre kitapçığı ile bilim insanlarının sürekli iletişimde ve bu konularla ilgilenenlerin başvuracağı bir kaynak olması en büyük amacımızdır.

Avrasya Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığına, Genel Sekreterliğe, Rektörlüğümüze, kongre düzenleme heyetine, binleri geçen katılımcımıza, ulusal ve uluslararası kongreye katkı veren bilim insanlarına, kongre eş başkanımız olan Prof. Dr. Gülay Geğinoğlu ile beraber şükranlarımı sunarım.

Prof. Dr. Yavuz ÖZORAN

Kongre Eş Başkan

Presentation ID/Sunum No: SAĞ2

Örgütsel Güven Çalışan Mutluluğunu Etkiler Mi? Hastane Çalışanlarında Bir Uygulama

Does Organizational Trust Affect Employee Happiness? An Application in Hospital Employees

Sümeyye Özmen
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İİBF, Sağlık Yönetimi Bölümü
sozmen@mehmetakif.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-3056-0872
Özlem Özer
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü
ozlem.ozer@sbu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-7238-5371
Okan Özkan
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü
okan.ozkan@sbu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-9491-8696

ÖZET

Giriş ve Amaç: Örgütsel güven, bir işverene duyulan güven ve destek duygusunu ifade eden bir kavramdır. Mutluluk ise olumlu duygu şeklinde kendini gösteren yaşamdan tatmin olma duygusudur. Sağlık kurumlarının verimliliğini ve performansını etkileyen en önemli faktörlerden birisi çalışan davranışıdır. Bu çalışmanın amacı örgütsel güvenin mutluluk düzeyi üzerindeki etkisini incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmanın evrenini özel bir hastanede görev yapmakta olan hemşireler ve diğer sağlık çalışanları oluşturmaktadır. Çalışmada katılımcıların mutluluk düzeylerini ölçmek için Hills ve Argyle (2002) tarafından geliştirilmiş, Doğan ve Akıncı Çötok (2011) tarafından da Türkçe geçerlik ve güvenirliği yapılmış "Oxford Mutluluk Ölçeği" kullanılmıştır. Katılımcıların örgütsel güven düzeyleri ölçmek için ise Tyler ve Bies (1990) tarafından geliştirilen ve Polat (2009) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Örgütsel Güven Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı analizler, korelasyon analizi ve regresyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmada yapılan analizler sonucunda katılımcıların mutluluk ve örgütsel güven düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre, mutluluk ile örgütsel güven arasında pozitif ve zayıf düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r= .356$; $p<0.01$). Regresyon analizi sonucuna göre ise örgütsel güvenin mutluluk üzerindeki toplam varyansın %12.7'sini açıkladığı tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların örgütsel güvene ilişkin algılarının yükselmesi mutluluk düzeylerini istatistiksel olarak artırmaktadır ($t= 4.155$; $p<0.001$).

Sonuç ve Öneriler: Sağlık kurumlarında çalışanların mutluluğunun sağlanması noktasında örgütsel güven ortamının geliştirilmesi oldukça önemlidir. Sağlık kurumları yöneticilerinin birlikte çalıştıkları ekibin görev dağılımı, iş yükü ve ücret politikalarında eşitlik sağlaması, adalet ve liyakat ilkelerine uygun hareket etmesi, ücret dengelerini sağlaması, kariyer fırsatları sunması, yatay ve dikey iletişimi güçlendirmeleri, kurum içi halkla ilişkiler faaliyetlerini gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Örgütsel güven, mutluluk, hastane

ABSTRACT

Introduction and Aim: Organizational trust is a concept that expresses the feeling of trust and support in an employer. Happiness is the feeling of satisfaction with life that manifests itself as a positive emotion. One of the most important factors affecting the productivity and performance of healthcare institutions is employee behavior. The aim of this study is to examine the effect of organizational trust on happiness level.

Method: The universe of the study consists of nurses and other healthcare professionals working in a private hospital. The "Oxford Happiness Scale" developed by Hills and Argyle (2002) and Turkish validity and reliability made by Doğan and Akıncı Çötok (2011) was used to measure the happiness levels of participants in the study. In order to measure the organizational trust levels of the participants, the "Organizational Trust Scale" developed by Tyler and Bies (1990) and adapted into Turkish by Polat (2009) was used. Descriptive analysis, correlation analysis and regression analysis were used in the analysis of the data.

Findings: As a result of the analysis made in the study, it was determined that the happiness and organizational trust levels of the participants were high. According to the results of the correlation analysis, a positive and weak relationship was found between happiness and organizational trust ($r= .356$; $p<0.01$). According to the results of the regression analysis, it was determined that organizational trust explained 12.7% of the total variance on happiness. Accordingly, the increase in the participants' perception of organizational trust increases their level of happiness statistically ($t= 4.155$; $p<0.001$).

Conclusion and Suggestions: It is very important to develop an organizational trust atmosphere in terms of ensuring the happiness of employees in health institutions. It is recommended that managers of health institutions ensure equality in the distribution of tasks, workload and wage policies of the team they work with, act in accordance with the principles of justice and merit, ensure wage balances, offer career opportunities, strengthen horizontal and vertical communication, and carry out internal public relations activities.

Keywords: Organizational trust, happiness, hospital

Presentation ID/Sunum No: SAĞ3

Sağlık Çalışanlarının Demografik Özelliklerine Göre Koronavirüs Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi

Investigation of Coronavirus Anxiety Levels by Demographic Characteristics of Healthcare Professionals

Mustafa Nal
Afyon Kocatepe Üniversitesi Dinar Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Sigortacılık Bölümü
mustafanal@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0002-3282-1124

ÖZET

Giriş ve Amaç: Yaklaşık bir yıldır devam eden COVID-19 pandemisi, insan hayatını olumsuz yönde etkileyemeye devam etmektedir. Meslek grupları açısından bakıldığında ise sağlık çalışanları bu pandemiden en çok etkilenen meslek grubunu oluşturmaktadır. Bu çalışma, sağlık çalışanlarının koronavirüs kaygı düzeyini etkileyen demografik faktörleri ortaya koymak amacı ile yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmaya farklı kurumlarda görev yapan 209 sağlık çalışanı katılmıştır. Araştırmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verilerinin analizinde IBM SPSS 25.0 programı kullanılmıştır. Araştırma verileri Ocak 2021 tarihinde toplanmıştır. Sağlık çalışanlarının koronavirüs kaygı düzeyini ölçmek için Sağlık Çalışanı Coronavirüs Kaygı Ölçeği (SÇCKÖ) kullanılmıştır.

Bulgular: Bu araştırmada, kadınların koronavirüs kaygı düzeyinin (2,40±0,83), erkeklerin koronavirüs kaygı düzeyinden (1,18±0,91) yüksek olduğu; kamu sektöründe çalışanların kendine yönelik koronavirüs kaygı düzeyinin (2,22±0,97), özel sektör çalışanlarının kendine yönelik koronavirüs kaygı düzeyinden (1,96±0,88) yüksek olduğu; ayrıca hekimlerin koronavirüs kaygı düzeylerinin (1,31±0,18) diğer meslek mensuplarının (hemşire, ebe, tıbbi sekreter, sağlık teknikeri, acil tıp teknikeri) koronavirüs kaygı düzeyinden daha düşük olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Araştırma sonucunda, sağlık çalışanlarının koronavirüs kaygı düzeyinin (2,31±0,85) düşük düzeyde olduğu, sağlık çalışanların kaygı düzeylerinin cinsiyet, meslek grubu ve sektöre (kamu/özel) göre farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Kaygı düzeyi yüksek olan gruplar için profesyonel destek sağlanması uygun olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Coronavirüs kaygısı, sağlık çalışanı, COVID-19.

ABSTRACT

Introduction and aim: The COVID-19 pandemic that has been going on for about a year continues to negatively affect human life. In terms of occupational groups, healthcare professionals constitute the occupational group most affected by this pandemic. This study was conducted to reveal the demographic factors that affect the coronavirus anxiety level of healthcare workers.

Method: The convenience sampling method was used in the study. IBM SPSS 25.0 program was used to analyze the data of the research. Research data were collected in January 2021. To measure the coronavirus anxiety level of healthcare workers, the Healthcare Worker Coronavirus Anxiety Scale (SÇCKÖ) was used. 209 healthcare professionals working in different institutions participated in this study.

Findings: In this study, the coronavirus anxiety level of women (2.40 ± 0.83) is higher than the coronavirus anxiety level of men (1.18 ± 0.91); employees in the public sector have higher self-coronavirus anxiety (2.22 ± 0.97) than private-sector employees (1.96 ± 0.88); In addition, it was determined that the coronavirus anxiety level of physicians (1.31 ± 0.18) was lower than the coronavirus anxiety level of other professionals (nurse, midwife, medical secretary, health technician, emergency medical technician) ($p < 0.05$).

Conclusion and Suggestions: As a result of the study, it was determined that the coronavirus anxiety level of healthcare workers was low (2.31 ± 0.85), and the anxiety levels of healthcare workers differ according to gender, occupational group, and sector (public/private). It would be appropriate to provide professional support for groups with high levels of anxiety.

Keywords: Coronavirus anxiety, healthcare worker, COVID-19.

Presentation ID/Sunum No: SAĞ4

Pandemi Sürecinde Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik Analizi

Content Analysis of News on Violence Against Healthcare Professionals During Pandemic Process

Figen ÖZŞAHİN
Avrasya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, Diş Protez Teknolojisi Programı
figen.ozsahin@avrasya.edu.tr, Orcid no: 0000-0001-9227-4938
Sidal AKÇAY
Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Bölümü
sidalakcay97@gmail.com, Orcid no: 0000-0002-1755-8321
Melek ÖKSÜZ
Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü
melekk5329@hotmail.com, Orcid no: 0000-0003-3496-8565

ÖZET

Giriş ve Amaç: Şiddet, günümüzde en önemli toplumsal sorunlardan bir tanesidir ve özellikle Covid-19 pandemi sürecinde emek ve çabaları yadsınamayacak kadar büyük olan sağlık çalışanlarına yönelik şiddet olayları devam etmektedir. Bu çalışmanın amacı, pandemi sürecinde sağlık çalışanlarına yönelik sosyal medyaya yansıyan şiddet haberlerinin içerik analizini yapmaktır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmada son 1 yılda (1.03.2020- 31.03.2021 tarihleri arasında) ulusal web sayfalarına yansıyan haberler analiz edilmiş olup, analiz verileri Google arama motoruna 'Şiddet, Sağlık Çalışanı' anahtar sözcüğü yazılarak, ''Araçlar'' kısmından ''Son 1 yıl'' seçilerek elde edilmiştir. Elde edilen 106 haber analize tabi tutulmuştur ve aynı şiddet haberinin farklı medya kaynaklarına yansıması durumu söz konusu ise bu haberlerden sadece bir tanesi dikkate alınmıştır. Bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi yöntemi kullanılarak tematik kodlama yapılmıştır. Araştırmanın sınırlılığı ise, incelenen haberlerden sadece Google arama motoruna yansıyanlar oluşturmaktadır.

Bulgular: Haberler, şiddeti uygulayan kişi (hasta, hasta yakını, alkollü hasta, diğer) ve şiddet türü (sözel şiddet: hakaret, tehdit, taciz ve fiziksel şiddet: tekmeleme/yumruklama, hırpalama, sert kesici cisimler, silahlı aletler, ısırma) olarak 2 grupta toplanmıştır. Araştırma bulgularında, şiddet uygulayan kişiler ele alındığında, en fazla haber 45 haberde hasta yakını sağlık çalışanına şiddet uygularken (%42,45), 5 haberde en az alkollü hasta (%4,71) şiddet uygulamıştır. Sağlık çalışanları 26 haberde (%24,53) sözel şiddete maruz kalırken; 80 haberde ise (%75,47) fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Sözel şiddet olarak ise en fazla 17 haberde hakaret, en az 1 haberde taciz haberi varken; fiziksel şiddet türünde en fazla 33 haberde hırpalama, en az 1 haberde de ısırma olayı gerçekleşmiştir. Şiddet uygulama nedenleri arasında hastane kurallarını kabul etmeme, Covid-19 tedbirleri olarak maske uyarısı ve sosyal mesafenin korunması, hastaya ilgi gösterilmemesi ve zorla ilaç ve rapor istemi gibi durumlar yer almaktadır.

Sonuç ve Öneriler: Covid-19 Pandemi sürecinde bile şiddetin son bulmadığı günümüzde, şiddetin temel kaynaklarına inilmesi ve toplumun şiddet konusunda daha fazla eğitilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Sağlık Çalışanı, Haber, İçerik Analizi.

ABSTRACT

Introduction and aim: Violence is one of the most important social problems today, and violence against healthcare professionals, whose efforts and efforts cannot be denied, continue, especially during the Covid-19 pandemic process. The aim of this study is to analyze the content of violence news reflected on social media for healthcare professionals during the pandemic process.

Method: In this study, the news reflected on the national web pages in the last 1 year (between 1.03.2020 - 31.03.2021) were analyzed, and the analysis data were written into the Google search engine with the keyword 'Violence, Healthcare professionals', and 'Last 1 year' from 'Tools' section. Year " was obtained by selecting. 106 news items obtained were analyzed, and if the same violence news was reflected in different media sources, only one of these news was taken into consideration. In this study, thematic coding was done by using content analysis method, one of the qualitative research techniques. The limitation of the study, consists of only those that are reflected on the Google search engine from the news examined.

Findings: The news is divided into two groups as perpetrator (patient, relative, alcoholic, other) and type of violence (verbal violence: insult, threat, harassment and physical violence: kicking / punching, battering, sharp objects, armed tools, biting) collected. In the findings of the study, when the people who use violence are considered, the most news is that the relatives of the patient (42.45%) used violence against the healthcare professionals in 45 news and the least alcohol patient (4.71%) in 5 news. While healthcare professionals were exposed to verbal violence in 26 news (24.53%); in 80 news articles (75.47%), he was subjected to physical violence. As for verbal violence, while there is insult in 17 news at most and harassment in at least 1 news; in the type of physical violence, battering occurred in 33 news articles at most and biting in at least 1 article. Among the reasons for the use of violence, there are situations such as not accepting hospital rules, mask warning and protection of social distance as Covid-19 measures, not showing interest to the patient, and forced drug and report requests.

Conclusion and Suggestions: In today's world where violence has not come to an end even during the pandemic process, it is recommended to go down to the main sources of violence and to educate the society more about violence.

Keywords: Violence, Healthcare Professional, News, Content Analysis.

Presentation ID/Sunum No: SAĞ6

Covid-19 Pandemisi Sürecinde Sağlık Personeli Motivasyonu: Halden Anlamak

Healthcare Personel Motivation During the Covid-19 Pandemic: Understanding the State

Abdurrahman Yunus Sarıyıldız
Samsun Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü
yunus.sariyildiz@samsun.edu.tr ORCID NO: 0000-0003-2526-5016

ÖZET

Tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisi, ülkeleri ve bireyleri farklı alanlarda etkilemiş ve etkilemeye de devam etmektedir. Sağlık, sadece bir hizmet alanı olarak değerlendirilmeyip, insanın yaşantısının tam merkezinde olan ve vazgeçilemez bir nimettir. Sağlığımızı etkileyen her türlü faaliyet aslında insanlık olarak asli yaşantımıza etki eden faktörlerdir. Her sektöre göre farklı motivasyon ve performans artırıcı teşvikler uygulanabilmektedir. Ancak sağlık hizmetleri ve sağlık personeli sundukları hizmetin çıktısının doğrudan insan hayatı olması nedeniyle diğer sektörler ve çalışanlarından ayrışmaktadır. Pandemi sürecinde görüldü ki, sağlık personeli insan üstü bir çalışma temposu içerisinde hizmet sunmak durumunda kalmıştır. Diğer sektör çalışanlarından farklı olarak sağlık personeli, doğrudan hastalara hizmet sunarak, bulaş riskinin en fazla olduğu gruptadır. COVID-19 pandemi döneminde cephenin en önünde mücadele eden sağlık personelinin moral ve motivasyonu da olağanüstü özelliklerde sağlanmalıdır. Birçok hizmet çıktısının sonucu ölçülüp, değerlendirilebilirken, topluma pandemi döneminde hizmet etmenin sonucu klasik motivasyon ve performans değerlendirme sistemleri ile olmamalıdır. İnsan üstü eforla hizmet sunan sağlık personelinin halinden anlayarak, insanın değerinin ve öneminin hatırlanıp ona göre değerlendirilmesi gerekir. Sonuç olarak sağlık personelinin halinden anlayıp, ona göre kendilerini değerli hissedebileceği şekilde motive edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Kovid-19 Pandemisi, Sağlık Personeli, Halden Anlamak

ABSTRACT

The COVID-19 pandemic, which has affected the whole world, has affected countries and individuals in different areas and continues to affect. Health is not considered only as a service area, but is an indispensable blessing that is at the very center of human life. All kinds of activities that affect our health are actually factors that affect our essential life as humanity. Different motivation and performance-enhancing incentives can be applied to each sector. However, health services and health personnel differ from other sectors and their employees because the output of the service they provide is directly human life. During the pandemic, it was seen that the health personnel had to provide services in a superhuman working pace. Unlike other sector employees, healthcare professionals are in the group with the highest risk of infection by providing services directly to patients. During the COVID-19 pandemic period, the morale and motivation of the healthcare professionals fighting at the forefront of the front should also be provided with extraordinary features. While the results of many service outputs can be measured and evaluated, the result of serving the society during the pandemic period should not be with classical motivation and performance evaluation systems. Understanding the state of health personnel who provide services with superhuman effort, the value and importance of human should be remembered and evaluated accordingly. As a result, the healthcare personnel should be motivated to understand their condition and feel valued accordingly.

Keywords: Covid-19 Pandemic, Healthcare Personnel, Understanding the State

Presentation ID/Sunum No: SAĞ7

Lisansüstü Eğitimde Üniversite Tercihini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Sağlık Yönetimi Bölümü Örneği

Investigation of the Factors Affecting University Preference in Postgraduate Education: The Sample of the Department of Healthcare Management

Ekrem SEVİM
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü
esevim@bandirma.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-0697-5899
Dolunay Özlem ZEYBEK
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü
dkilit@bandirma.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-1219-3308

ÖZET

Giriş ve Amaç: Lisansüstü eğitim, kişilerin lisans eğitimi sonrası dönemde akademik kariyerlerini devam ettirdikleri, içerisinde; yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimlerini kapsayan bir eğitim türüdür. Sağlık yönetimi bölümü, son dönemde lisansüstü eğitim açısından talep gören bölümlerden biridir. 2017 yılı rakamlarına bakıldığında 52 üniversitede sağlık yönetimi yüksek lisans programının bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan çalışmanın amcı, sağlık yönetimi öğrencilerinin yüksek lisans eğitiminde üniversite tercihinde etkili olan kriterlerin belirlenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Çalışma kapsamında çok kriterli karar verme tekniklerinden biri olan Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) yöntemi kullanılmıştır. Literatür taraması sonucunda elde edilen kriterler, belirlenen uzman grupta yer alan her bir uzman ile ayrı ayrı yapılacak yarı yapılandırılmış görüşmeler neticesinde nihai forma elde edilmiştir. Bu kapsamda hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış form, sağlık yönetimi alanında üç akademisyenin uzman görüşü sonrası araştırmacılar tarafından nihai hale gitirilmiştir. Sonrasında, Saaty (1980) tarafından geliştirilen 1-9 skalası yardımıyla oluşturulan ikili karşılaştırma formu, seçilen ana kütlede yer alan öğrencilere uygulanmıştır. Belirlenen uzman grup ile yapılan görüşmeler sonrasında kullanılacak olan yarı yapılandırılmış görüşme sonrasında, kriterlere ilişkin nihai form araştırmacılar tarafından belirlenmiş ve ikili karşılaştırma formu kullanılarak elde edilen veriler, “super decision” programı ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışma kapsamında sağlık yönetimi bölümünde çalışmakta olan bir profesör, bir doçent ve bir doktor öğretim üyesi ile görüşülerek form son haline ulaşmıştır. Devlet üniversitesinde sağlık yönetimi bölümünde yüksek lisans yapmakta olan 30 öğrenci ana kütlede yer alan öğrenci grubunu oluşturmuştur. Öğrencilere uygulanan ikili karşılaştırma formu neticesinde elde edilen veriler sonrasında fiziki ortam, akademik süreç ve akademik ikilem olmak üzere 3 ana kriter ve 16 alt kriter belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Sonuç olarak, sağlık yönetimi bölümü yüksek lisans öğrencilerinin üniversitesi tercihi birçok açıdan değerlendirilebilecek bir karardır. Çalışmada yer alan kriterler, zamanla değiştirilebilecek ve tercih yapacak kişiye göre değişebilecek kriterlerdir. Bu nedenle çalışmanın farklı üniversitelerden farklı bölümlerden öğrencilerle genişleterek yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Seçimi, Lisansüstü Eğitim, Sağlık Yönetimi, AHP.

ABSTRACT

Introduction and aim: Postgraduate education means that people continue their academic careers after their undergraduate education. It is a type of education that includes master's, doctorate, specialty in medicine and proficiency in art. The department of health management is one of the most demanded departments in terms of graduate education. Considering the figures for 2017, it was determined that there are health management master's programs in 52 universities. The aim of the study is to determine the criteria that are effective in the university preference of health management students in their graduate education.

Method: The Analytical Hierarchy Process (AHP) method, one of the multi-criteria decision making techniques, was used in the study. The criteria obtained as a result of the literature review were obtained in the final form as a result of semi-structured interviews with each expert in the determined expert group separately. The semi-structured form prepared in this context was finalized by the researchers after the expert opinion of three academicians in the field of health management. Afterwards, the pairwise comparison form, which was created with the help of the 1-9 scale developed by Saaty (1980), was applied to the students in the chosen main body. After the semi-structured interview to be used after the interviews with the determined expert group, the final form of the criteria was determined by the researchers and the data obtained using the paired comparison form were analyzed with the "super decision" program.

Findings: Within the scope of the study, a professor, an associate professor and a doctor faculty member were interviewed and the form reached its final form. 30 students studying for their master's degree in the department of health management at the state university constituted the student group in the main body. After the data obtained as a result of the paired comparison form applied to the students, 3 main criteria and 16 sub-criteria were determined, namely physical environment, academic process and academic dilemma.

Conclusion and Suggestions: As a result, the university preference of the graduate students in the department of health management is a decision that can be evaluated from many angles. The criteria in the study are criteria that can be changed over time and can change according to the person who will make a choice. For this reason, it can be suggested to make the study by expanding it with students from different departments from different universities.

Keywords: University Selection, Postgraduate Education, Health Management, AHP.

Presentation ID/Sunum No: SAĞ8

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Öğrencilerinde Afetlere Hazırlık Durumları ile Psikolojik Sağlamlık Durumlarının İlişkisinin İncelenmesi

Investigation of the Relationship between Disaster Preparedness and Psychological Resilience in Emergency Aid and Disaster Management Students

Emrah GÖKKAYA[1], Sefa Haktan HATIK[2], Ömer DEMİRBİLEK [3]
[1]Kayseri Üniversitesi, Bünyan MYO, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü,
egokkaya@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1373-3188
[2]Sinop Üniversitesi, Türkeli MYO, Sağlık bakım hizmetleri Bölümü, sefahatik@sinop.edu.tr,
ORCID: 0000-0003-0517-4600
[3]Sinop Üniversitesi, Türkeli MYO, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü,
odemirbilek@sinop.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9989-1194

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bu çalışmada Türkiye'de acil yardım ve afet yönetimi alanında lisans eğitimi alan öğrencilerinin, afette hazırlık inanç durumları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Gereç ve Yöntem: Araştırma korelasyonel modelde tasarlanmıştır. Çalışmanın evrenini Türkiye'de acil yardım ve afet yönetimi alanında eğitim gören 2430 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada örneklem seçimine gidilmeyip ulaşılabilen ve çalışmaya katılmayı kabul eden 517 (%21,27) öğrenci ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Veri toplama araçları olarak demografik bilgi formu, genel afete hazırlık inanç ölçeği ve kısa psikolojik sağlamlık ölçekleri kullanılmıştır.

Bulgular: Analizler sonucunda genel afete hazırlık inanç ölçeğinin alt boyutları olan algılanan duyarlılık, algılanan engeller, algılanan yarar, algılanan ciddiyet, öz yeterlilik ve eyleme geçiriciler arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Afete hazırlık inanç ölçeğinin tamamı ve alt boyutlarından olan; algılanan duyarlılık, algılanan yarar, algılanan engeller, eyleme geçiriciler ve öz yeterlilikler ile psikolojik sağlamlığın pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Ancak dikkat çekici şekilde algılanan ciddiyet ve psikolojik sağlamlığın ise negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Elde edilen sonuçlara göre acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerinde genel afete hazırlık inanç durumlarının yüksek olması, psikolojilerini olumlu yönde etkilemektedir. Buna göre öğrencilerde psikolojik sağlamlığı sağlamak için afete hazırlık konusunda eğitim ve bilgilendirmeler yapmak gereklidir. Elde edilen sonuçlara göre; acil yardım afet yönetimi öğrencilerinde algılanan ciddiyet ve psikolojik sağlamlık konusu daha detaylı bir şekilde araştırılabilir. Afete hazırlık inanç durumu ve psikolojik sağlamlık konusu evren daha genişletilerek bütün lisans öğrencilerine uygulanabilir.

Anahtar Kelimeler: Acil Yardım ve Afet Yönetimi, Afete hazırlık İnancı, Psikolojik Sağlamlık.

ABSTRACT

Introduction and aim: In this study, emergency and disaster management degree students in Turkey, the relationship between faith preparedness and psychological resilience in disaster situations were examined.

Method: The research was designed in a correlational model. The universe of study in the field of emergency and disaster management in Turkey are studying undergraduate students in 2430. The study was conducted with 517 (21.27%) students who could not be selected for sample selection and agreed to participate in the study. Demographic information form, general disaster preparedness belief scale and short psychological resilience scales were used as data collection tools.

Findings: As a result of the analysis, a positive significant relationship was found between perceived sensitivity, perceived barriers, perceived usefulness, perceived seriousness, self-efficacy and action perceived sub-dimensions of the general disaster preparedness belief scale. Disaster preparation is of all of the faith scale and sub-dimensions; Perceived sensitivity, perceived benefit, perceived obstacles, action transmitters and self-efficacy and psychological robustness have a positive relationship with a significant relationship. However, the severity and psychological robustness of the pertaining way to have a significant relationship in the negative direction.

Conclusion and Suggestions: According to the results, the high level of belief in emergency aid and disaster management students in general disaster preparedness affects their psychology positively. Accordingly, it is necessary to provide education and information on disaster preparedness to ensure psychological resilience in students. According to the results obtained; Perceived seriousness and psychological resilience in emergency aid disaster management students can be investigated in more detail. Disaster preparedness belief and psychological resilience can be applied to all undergraduate students by expanding the universe.

Keywords: Emergency assistance and disaster management, disaster preparation belief, psychological stability.

Presentation ID/Sunum No: SAĞ10

Medikal Turizmde Çok Kriterli Karar Verme Tekniklerinin Kullanımı: Sistematik Bir Derleme

Use of Multi Criteria Decision Making Techniques in Medical Tourism: A Systematic Review

Dilara ARSLAN
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü
darslan@bandirma.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-8667-4473
Ekrem SEVİM
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü
esevim@bandirma.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-0697-5899

ÖZET

Giriş ve Amaç: Medikal turizm, insanların ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerini, çeşitli sebeplerle, bulundukların ülkeden farklı bir ülkeye giderek alması olarak tanımlanabilir. Sağlık sistemlerinin karşılaştıkları sorunlar, sigortaların kapsamı dışında kalan tedavi türleri, uzun bekleme listeleri, bazı tedavilerin her ülkede yapılamaması, yasal engeller ya da mahremiyet gibi çok sayıda sebep kişileri medikal turizme yönlendirmektedir. Konunun bu kadar gündemde olması, üzerinde çok sayıda çalışmanın da yapılmasına sebep olmaktadır. Bireylerin medikal turizm ile ilgili karar süreçlerini anlamaya çalışan çok sayıda çalışma da yapılmaktadır. Bu kapsamda en çok tercih edilen yöntemlerden biri de çok kriterli karar verme (ÇKKV) tekniklerdir. Çalışmanın amacı, medikal turizmde ÇKKV tekniklerinin kullanım alanlarını incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışma kapsamında, sistematik derleme yöntemi kullanılarak, medikal turizmde ÇKKV tekniklerinin kullanım alanları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda; "Google Scholar" ve "Scopus" veri tabanı kullanılarak; "medical tourism", "health tourism", "medical travel" ya da " health travel" ve "multi criteria decision making" anahtar kelimeleri ile İngilizce dilinde yazılmış tam metnine ulaşılabilen, araştırma makaleleri dahil edilmiştir.

Bulgular: Belirtilen veri tabanlarının taranması sonucunda, 9853 çalışmaya ulaşılmış ve dahil edilme kriterlerine uyan 12 araştırma incelemeye alınmıştır. Bu çalışmaların %66,6'lık çoğunluğunun sadece bir adet ÇKKV metodu kullandığı, diğer çalışmaların ise birden fazla metot kullanmayı tercih ettiği görülmüştür. Bu çalışmalardan sadece %25'i bulanık mantığı süreçlerine dâhil etmişlerdir. Araştırmaların %58,33'lük büyük çoğunluğunun AHP (Analytic Hierarchy Process) yöntemini kullanmayı tercih ettiği görülmüştür. Derleme kapsamında ele alınan çalışmaların %50'sinde, ÇKKV yöntemlerinin SWOT analizi ile entegre bir şekilde kullanılmıştır. Çalışmaların %33,3'ü medikal turizmin gelişmesini belirleyen faktörlerin analiz edilmesi için ÇKKV yöntemlerini kullanırken, çalışmaların %16,66'lık bölümü medikal turizm destinasyon seçimi için bu yöntemleri kullandıkları saptanmıştır. Ayrıca derlemeye dâhil edilen çalışma

ların %41,66'lık büyük çoğunluğunun Malezya, Tayvan ve Hindistan gibi Asya ülkelerinde yürütüldüğü görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler: Sonuç olarak, medikal turizm konusunda yapılan akademik çalışmalar içerisinde ÇKKV tekniklerinin yaygın bir şekilde kullanıldığı söylenebilir. Medikal turizmin gelişimi ve destinasyon seçimi en çok üzerinde çalışma yürütülen alanlardır. Çalışma yapılan veri tabanları ve arama yapılan dönem genişletilerek yeni çalışmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Medikal Turizm, Sağlık Turizmi, Karar Verme Yöntemleri, ÇKKV

ABSTRACT

Introduction & Purpose of the Study: Medical tourism can be defined as people getting the health services they need by going to a different country/region on account of various reasons. Many reasons such as problems faced by healthcare systems, inability to provide some treatment in every country, types of treatment not covered by insurance, long waiting lists, legal obstacles or privacy lead people to medical tourism. The fact that the topic of medical tourism is on the agenda intensely, causes many studies to be done on it. Furthermore, many of the studies regarding with the individuals' decision processes pertinent to medical tourism exist in the literature. In this context, one of the most preferred methods is multi-criteria decision making (MCDM) techniques. The aim of the study is to examine the usage of MCDM techniques in medical tourism.

Methodology: Within the scope of the study, the usage of MCDM techniques in medical tourism was tried to be determined by using the systematic review method. In this context; research has been made by using the keywords of "medical tourism", "health tourism", "medical travel" or "health travel" and "multi criteria decision making" on "Google Scholar" and "Scopus" databases. Research articles have published in English and whose full text is available have been included to the study after the scanning process.

Findings: As a result of the scanning the specified databases, 9853 studies were reached and 12 studies that met the inclusion criterias were included in the review. It was observed that 66.6% of these studies have used only one MCDM method, while other studies preferred to use more than one method. Only 25% of these studies have included fuzzy logic in their processes. It was observed that 58.33% of the studies preferred to use the AHP (Analytic Hierarchy Process) method. In 50% of the studies included in the review, MCDM methods have been integrated with SWOT analysis. While 33.3% of the studies used MCDM methods to analyze the factors that determine the development of medical tourism, 16.66% of the studies used these methods for selection of medical tourism destination. In addition, it was seen that 41.66% of the studies included in the review were conducted in Asian countries such as Malaysia, Taiwan and India where are reputed as a medical tourism destination.

Conclusion: As a result, it can be said that MCDM techniques are widely used in academic studies on the topic of medical tourism. The development of medical tourism and destination selection are the most studied areas. New studies can be done by expanding the databases and the search period.

Keywords: Decision Making Methods, Health Tourism, Medical Tourism, MCDM

Presentation ID/Sunum No: SAĞ13

Kanser Hastaları Nerede? COVID-19 Pandemisi Öncesi ve Sırasında Yeni Tanımlanan Kanserli Hasta Sayısındaki Değişikliklerinin Değerlendirilmesi

Where are the Cancer Patients? Analysis Of Changes ın the Number of Newly Identified Cancer Patients Pre and During the COVID-19 Pandemic

Fatih DEMİR[1], Gizem ISSIN[1]
[1]Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Mengücek Gazi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Patoloji Bölümü
fatihfnd@gmail.com ORCİD NO: 0000-0002-8181-0739,

gizemissin@gmail.com ORCİD NO: 0000-0002-3688-2768

ÖZET

Giriş ve Amaç: Aralık 2019'da ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisi sağlık sistemi üzerinde önemli bir yük oluşturmuş, COVID-19 dışı sağlık hizmetlerinde kısıtlanmasına ve h

astaların sağlık hizmetlerine ulaşımının zorlaşmasına neden olmuştur. Kısıtlamalar ve hastaların enfeksiyon korkusu nedeniyle hastaneye başvurmalarındaki gecikmeler onarılmaz sağlık problemlerine neden olabilir.

Gereç ve Yöntem: Bölümümüzün elektronik kayıtlarını retrospektif inceledik ve 2016-2021 yılları arasında incelenen vakaları derledik ve yeni kanser tanısı alan hastaları belirledik. Pandemi öncesi ve sırasında kanser tanısı alan hasta sayılarındaki değişimi değerlendirdik.

Bulgular: Pandemi öncesi dönemde yıllık vaka sayısı ortalama 10990, pandemi döneminde ise 5305'tir. Pandemi döneminde, önceki yıllara göre, olgu sayısında %51,72 düşüş mevcuttur. Pandemi öncesinde yeni kanser tanısı alan 474 hasta, pandemi döneminde 361 hasta mevcuttu. Pandemi sırasında yeni tanı kanser olgu sayılarında, önceki döneme göre %23,83 düşüş saptandı.

Sonuç ve Öneriler: Pandemi döneminde kanser tanı sayılarında önemli bir düşüş izlenmiştir. COVID-19 pandemisi birçok sağlık hizmetini durma noktasına getirse bile kanserin durmadığı gerçektir. Kanser taramalarının devamlılığının ve hastaların sağlık hizmetlerine kolay ulaşımının sağlanması, tanıdaki gecikme ve azalan sağkalım oranlarının önüne geçecektir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Pandemi, Kanser, Hasta sayısı

ABSTRACT

Introduction and aim: The COVID-19 pandemic, which emerged in December 2019 and affected the entire world, created a significant burden on the health system, causing restrictions in non-COVID-19 healthcare services and difficulty in accessing healthcare services. Restrictions and delays in hospital admissions can cause health problems.

Method: We retrospectively reviewed the electronic records of our department and compiled the cases examined between 2016 and 2021, and identified patients newly diagnosed with cancer. We evaluated the change in the number of patients diagnosed with cancer pre and during the pandemic.

Findings: The average number of cases per year in the pre-pandemic period is 10990 and in the pandemic period is 5305. There was a 51.72% decrease in the number of cases during the pandemic period compared to the previous years. There were 474 patients that had new cancer new diagnosis in pre-pandemic and 361 patients during the pandemic.

The number of newly diagnosed cancer cases decreased by 23.83% during the pandemic compared to the previous period.

Conclusion and Suggestions:

A significant decrease was observed in the number of cancer diagnoses during the pandemic period. Even if the COVID-19 pandemic brings many healthcare services to a halt, indeed, cancer does not stop. Ensuring the continuity of cancer screening will prevent delay in diagnosis and decrease in survival rates.

Keywords: COVID-19, pandemic, cancer, Patient Number

Presentation ID/Sunum No: HEM 1

Bebeklerdeki Burun Tıkanıklığının Giderilmesinde İki Farklı Yöntemin Fizyolojik Parametreler, Ağlama Süresi ve İşlem Süresi Üzerine Etkisi

The Effect of Two Different Methods in Relief for Nasal Congestion in Infants on Physiological Parameters, Duration of Crying and Processing Time

Feyza Bülbül[1], Suzan Yıldız[2]
[1]Uşak Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı
feyza.bulbul@usak.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-4377-5338
[2]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı
suzyil58@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-2528-2185

ÖZET

Giriş ve Amaç: Burun tıkanıklığı bebekleri/çocukları en çok rahatsız eden durumlardan biridir. Çalışma bebeklerdeki burun tıkanıklığının giderilmesinde iki farklı yöntemin fizyolojik parametreler, ağlama süresi ve işlem süresi üzerine etkisini belirlemek amacıyla randomize kontrollü deneysel olarak yürütüldü.

Gereç ve Yöntem: Örneklemi İstanbul Beyoğlu Kamu Hastaneler Birliği Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Acil Birimine Mayıs 2017 – Temmuz 2017 tarihleri arası getirilen ve seçim kriterlerine uyan 80 bebek [Grup1: 40 (nazal aspiratörle aspirasyon yapılan grup), Grup2: 40 (serum fizyolojik ile nazal irrigasyon yapılan grup)] oluşturdu.Etik kurul, kurum izni, bebeklerin yasal temsilcilerinden izinler alındı. Veriler; hasta tanılama formu, bebek izlem formu, burun temizliği protokolü, nazal aspiratör ile aspirasyon protokolü, nasal aspiratör, pulse oksimetre, kronometre, serum fizyolojik ile toplandı.İşlemden hemen önce-sonra ve işlem sonrası 5.dk'da ölçümler alındı.Veriler SPSS 16.0 ve NCSS 2007 ile değerlendirildi. Anlamlılık $p<0.05$ olarak belirlendi.

Bulgular: Grup1'in SpO_2 değerleri işlemden hemen önce Grup2'ye göre daha düşük, işlemin diğer aşamalarında ($p<0.01$) daha yüksekti. Kalp atım hızı değerleri Grup1'de Grup2'ye göre daha düşüktü. Solunum sayısı değerleri işlemden hemen önce Grup1'de daha yüksekti ($p<0.05$), diğer aşamalarda gruplar arasında anlamlı farklılık saptanmadı($p>0.05$). Grup1'de ağlama ve işlem süreleri Grup2'ye göre yüksekti($p<0.01$). Grup1'de işlem süresi arttıkça solunum sayısı farkı da artmaktaydı($p<0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Nazal aspiratörle yapılan nazal aspirasyon işleminin, serum fizyolojik ile burun temizliği işlemine göre burundaki sekresyonları daha etkili temizleyerek nazal açıklığı sağladığı belirlendi. Klinikte serum fizyolojik ile irrigasyon uygulaması yanında nazal aspiratör ile nazal aspirasyon yönteminin de kullanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Süt çocuğu, nazal irrigasyon, nazal aspirasyon, burun temizliği, hemşire

ABSTRACT

Introduction and aim: Nasal obstruction is one of the most disturbing conditions in infants/children. In order to determine the effect of two different methods on physiological parameters, crying time and procedure time in relieving nasal congestion in infants, randomized controlled experiments were conducted.

Method: The sample was composed of 80 babies [Group1: 40 (aspiration group with nasal aspirator), Group2: 40 (nasal irrigation group with physiological saline solution)] brought to Istanbul Beyoğlu Public Hospitals Association Şişli Hamidiye Etfal Training and Research Hospital Pediatric Emergency Department between May-July 2017 and which meet the selection criteria.Ethics committee, institution permit, permissions were obtained from legal representatives of babies. Data; patient diagnosis form, baby follow-up form, nasal cleansing and aspiration protocol with nasal aspirator, nasal aspirator, pulse oximeter, stopwatch, saline were collected.Measurements were taken just before-after and at 5 minutes after the procedure. The data were evaluated with SPSS 16.0 and NCSS 2007. Significance was set at $p<0.05$.

Findings: SpO_2 values of Group1 were lower than Group2 immediately before the procedure and higher in the other stages of the procedure ($p<0.01$). Heart rate values were lower in Group1 than in Group2. Respiratory rate values were higher in Group1 just before the procedure ($p<0.05$), no significant difference was found between the groups at other stages($p>0.05$). Crying and processing times in Group1 were higher than Group2 ($p<0.01$). Respiratory rate of Group1 was increasing correspondingly with the processing time($p<0.05$).

Conclusion and Suggestions: In Group1 secretions in the nose were cleaned more effectively and nasal opening was achieved than in Group2. It is recommended to use nasal aspiration method with nasal aspirator in addition to irrigation with saline solution in the clinic.

Keywords: Infant, nasal irrigation, nasal aspiration, nasal hygiene, nurse

Presentation ID/Sunum No: HEM 2

Kocaeli İlinde Çocuklarla Çalışan Hemşirelerin Çocukları Sevme Durumlarının İletişim Becerilerine Etkisi

Impact of Love of Children to the Communication Skills of Nurses Work With Children in Kocaeli Province

Sinem Öztürkler[1], Suzan Yıldız[2]

[1]Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı
sinem.ozturkler@kocaeli.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-1686-516X
[2]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı
suzyil58@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-2528-2185

ÖZET

Giriş ve Amaç: Araştırmamızda Kocaeli ilinde bulunan özel, devlet ve üniversite hastanelerinin, çocuk hastalıkları kliniklerinde çalışan hemşirelerin çocukları sevme ile iletişim becerileri arasındaki etkileşimin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı nitelikte yapılan çalışmanın evrenini Eylül 2013-Şubat 2014 tarihleri arasında Kocaeli'deki hastanelerin çocuk servislerinde çalışan 181 hemşire oluştururken, örnekleme bu hastanelerde çalışan 134 hemşire dahil edilmiştir. Veriler tanımlayıcı bilgi formu, İletişim Becerileri Envanteri (İBE) ve Barnett Çocuk Sevme Ölçeği (BÇSÖ) ile elde edilmiştir. İstatistiksel analizler için NCSS 2007& programı kullanıldı. Anlamlılık $p<0.05$ olarak belirlendi.

Bulgular: Araştırmaya katılan hemşirelerin İBE'den aldıkları puan ortalaması 159,13±9,79 iken, BÇSÖ'den aldıkları puan ortalaması 82,81±13,00 olarak bulunmuştur. BÇSÖ ile İBE toplam puanları arasındaki pozitif yönlü %38,9 düzeyindeki ilişki istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p=0,001$).

Sonuç ve Öneriler: Yaşı büyük olan, mesleğini isteyerek yapan, haftada 40-48 saat çalışan hemşirelerin çocuk sevme puanları anlamlı derecede yüksekti ($p< 0,05$). Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin bu alanda çalışmaya gönüllü olması önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Çocuk hemşiresi, çocukla iletişim, çocuk sevme

ABSTRACT

Introduction and aim: This study aims to assess interaction between loving children and communication skills and performed on nurses working at private, public and university hospitals in Kocaeli Province.

Method: Data are collected between September 2013 and February 2014. This research is made with 181 nurses working at Pediatrics Services of Hospitals in Kocaeli, and 134 nurses working at these hospitals are included. Data Descriptive Fact Sheet, Communication Skills Inventory and Barnett Liking of Children Scale are used to in the interviews. For statistical analyses, NCSS 2007&PASS programs are used. Significance was set at $p < 0.05$.

Findings: Average score obtained by nurses from IBE was 159,13±9,79, but, average score obtained from BÇSÖ was 82,81±13,00. positive relation between BÇSÖ and İBE total points was in 38,9% , and this relation is found significant relevant in statistical manner (p=0,001). **Conclusion and Suggestions:** The scores of the nurses who were older, voluntarily engaged in their profession, and worked 40-48 hours a week were significantly higher ($p < 0.05$). Nurses working in pediatric clinics may be advised to be volunteer to work in this field.

Key words: Children's nurse, communication with children, love children

Presentation ID/Sunum No: HEM4

Pediatrik Onkoloji Hastalarının Pandemi Sürecindeki Yaşam Kalitesi

Quality of Life of Pediatric Oncology Patients During Pandemic Period

Gamzegül ALTAY[1], Zeynep PEHLİVAN[2]
[1]Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
gamzegul.altay@erdogan.edu.tr, ORCİD NO: 0000-0002-4895-5338
[2]Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
zeynep.pehlivan@erdogan.edu.tr, ORCİD NO: 0000-0002-7318-9153

ÖZET

Tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 pandemisi bütün bireyler için büyük bir risk oluşturmaktadır. Salgının başlangıcından itibaren elde edilen verilere göre hastalık çocuklarda daha hafif seyretmekle beraber pediatrik onkoloji hastalarında risk artmakta, bu hastalarda daha yüksek yoğun bakım ve ölüm oranı görülmektedir. Pediatrik onkoloji hastalarında kanser ve immunsupresif ilaç tedavisine bağlı bağışıklık sisteminin baskılanması ve COVID-19 enfeksiyonunun bulaş riskinin yüksek olması nedeniyle enfeksiyonlara sık rastlanmakta ve hastalık ağır seyrederek hastaların yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir. Bu derlemede pediatrik onkoloji hastalarının pandemi sürecindeki yaşam kalitesi hakkında bilgi verilmesi amaçlanmıştır.

Artan COVID-19 vaka sayıları bir yandan onkoloji hastası çocuklar için büyük bir tehlike oluştururken diğer yandan uygulanan onkolojik tedavi yöntemleri çocuk ve ailenin fiziksel, emosyonel, ve ekonomik dengelerini bozarak, yaşamdan doyum almalarını engellemekte ve yaşam kalitesini azaltmaktadır. Kanser tanılı çocuklar hastalık sürecinden kaynaklı gelişen semptomlarla beraber uygulanan kemoterapi ve radyoterapi tedavilerinin yan etkileri ile başa çıkmaya çalışırken, aynı zamanda pandemi sebebiyle farklı stres faktörleriyle de baş etmek zorunda kalmaktadır. Bu durum çocuğun yaşam kalitesini azaltmakta ve tedaviye uyumunu güçleştirmektedir. Ayrıca kanser ve pandemi süreci sadece hasta çocuğu etkilemekle kalmayıp aile üyelerini de olumsuz etkilemektedir. Pandemi ve mevcut tanı sebebiyle aile üyelerinde anksiyete, depresyon, yorgunluk, sosyal izolasyon ve bunların sonucunda bağışıklık sisteminin bozulması ile hastalık ve virüsün bulaş riski artmaktadır. Bu süreçte sağlık bakım ekibi üyelerinin aile merkezli bakım uygulayarak hasta ve ailesini birlikte değerlendirmeleri, COVID-19 semptomları ve bunların yönetimi hakkında bilgi sahibi olmaları, tedavi ve bakım sürecini hastanın klinik durumuna ve pandemi sürecine göre planlayıp uygulamaları çocuk ve ailesinin yaşam kalitesinin artırılmasına olanak sağlamak açısından oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Pediatrik onkoloji, Yaşam kalitesi.

ABSTRACT

The COVID-19 pandemic, which affects the whole world, poses a great risk for all individuals. According to the data obtained from the beginning of the epidemic, although the disease is milder in children, the risk increases in pediatric oncology patients and higher intensive care and mortality rates are observed in these patients. Due to the suppression of the immune system due to cancer and immunosuppressive drug treatment and the high risk of transmission of COVID-19 infection in pediatric oncology patients, infections are common and the disease progresses severely and negatively affects the quality of life of the patients. In this review, it is aimed to provide information about the quality of life of pediatric oncology patients during the pandemic process.

On the one hand, the increasing number of COVID-19 cases poses a great danger to children with oncology, on the other hand, the applied oncological treatment methods disrupt the physical, emotional and economic balances of the child and family, preventing them from life satisfaction and reducing the quality of life. Children diagnosed with cancer are trying to cope with the side effects of chemotherapy and radiotherapy treatments as well as the symptoms that arise from the disease process, and they also have to cope with different stress factors due to the pandemic. This situation decreases the quality of life of the child and makes it difficult to adapt to treatment. In addition, the cancer and pandemic process not only affects the sick child, but also affects the family members negatively. Due to the pandemic and the current diagnosis, the risk of disease and virus transmission increases with anxiety, depression, fatigue, social isolation and as a result of the deterioration of the immune system in family members. In this process, the healthcare team members can evaluate the patient and their family together by applying family-centered care, have information about the symptoms of COVID-19 and their management, plan and implement the treatment and care process according to the clinical condition of the patient and the pandemic process in order to increase the quality of life of the child and his family.

Keywords: Pandemic, Pediatric oncology, Quality of life.

Presentation ID/Sunum No: HEM8

Sağlık Çalışanlarında COVID-19 Korkusu ve Aşılanmaya Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi

Identifying Healthcare Professionals' Fear of COVID-19 and Their Attitudes towards Being Vaccinated

Eda ERGİN,
İzmir Bakırçay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, İzmir, eda.ergin@bakircay.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3732-5402
Semih AKKOYUN
Balıkesir Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi, Balıkesir, semihakkoyunn@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9711-5637

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bu çalışma sağlık çalışanlarında COVID-19 korkusu ve aşılanmaya yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma tanımlayıcı tipte olup, çalışmanın evrenini bir üniversite uygulama ve araştırma hastanesinde görevli 302 sağlık personeli oluşturmuştur. Veriler, 'Sağlık Çalışanlarının Aşılanmaya Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi Formu', 'Koronavirüs (COVID-19) Korkusu Ölçeği' kullanılarak Google Formlar yardımıyla oluşturulan online anket yöntemi ile 28 Aralık 2020- 13 Ocak 2021 tarihleri arasında toplanmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan sağlık çalışanlarının COVID-19 korku ölçeği toplam puan ortalaması 17,20±6,015 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan sağlık çalışanlarının cinsiyet, eğitim durumu, grip aşısı olma durumu ve COVID-19 tanısı alma durumları ile COVID-19 korku ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,005$). Sağlık çalışanlarının koronavirüs aşısına yönelik düşüncelerinin COVID-19 korku ölçeği puan ortalamaları ile karşılaştırıldığında; "Koronavirüs aşısının bulunması korkularımı azaltır." ve "Koronavirüs aşısının uygulanmasında istekli olabilirim." düşüncesine katılanlar ile COVID-19 korku ölçeği ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Araştırma sonucunda sağlık çalışanlarının orta düzeyde korku yaşadıkları ve COVID-19 aşısına yönelik yarıya yakınının kararsız olduğu, aşılanmaya yönelik düşüncelerinin olumlu olduğu en çok aşının yan etkilerinden endişe ettikleri bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Aşı, Sağlık çalışanı

ABSTRACT

Introduction and aim: This study was conducted to determine healthcare professionals' fear of COVID-19 in and their attitudes towards being vaccinated against COVID-19.

Method: The sample of this descriptive study was composed of 302 healthcare professionals working in a university research and training hospital. The data were collected with the help of an online survey method created with the help of Google Forms using the "Form for Determining Healthcare Professionals' Attitudes towards Being Vaccinated" and "The Fear of COVID-19 Scale" between December 28, 2020 and January 13, 2021.

Findings: The mean total Fear of COVID-19 Scale score of the healthcare professionals participating in the study was found to be 17.20 ± 6.015. A significant relationship was found between the Fear of COVID-19 Scale total score and participating healthcare professionals' gender, status of education, status of flu vaccination and status of being diagnosed with COVID-19 ($p < 0.005$). When healthcare professionals' beliefs about the coronavirus vaccine was compared with their Fear of COVID-19 Scale mean scores, a significant difference was found between the Fear of COVID-19 Scale mean scores and healthcare professionals' beliefs expressed in the following statement: "The availability of the corona virus vaccine alleviates my fears." ($p < 0.05$).

Conclusion and Suggestions: According to research results, it was found that healthcare professionals experienced moderate fear, almost half of them were undecided about the COVID-19 vaccine, their thoughts about vaccination were positive and they were mostly concerned about the side effects of the vaccine.

Keywords: COVID-19, Vaccine, Healthcare Professional

Presentation ID/Sunum No: HEM9

Çocuklarda Kateter Uygulamalarına Bağlı Enfeksiyonların Önlenmesinde %5 $NaHCO_3$, %2 Klorheksidin Glukonat ve %70 Alkolün Etkilerinin Karşılaştırılması

Comparison of the Effects of 5% $NaHCO_3$, 2% Chlorhexidine Gluconate and 70% Alcohol in the Prevention of Infections Related to Catheter Applications in Children

Ayşegül Şimşek[1], Suzan Yıldız[2], Hilmi Apak[3]
[1]İstinye Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü
aysegul.simsek@istinye.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-2166-1778
[2]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD
suzan.yildiz@iuc.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-2528-2185
[3]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Çocuk Hematoloji-Onkoloji
hilmiapak@iuc.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-4102-6402

ÖZET

Amaç: Çocuklarda kateter uygulamalarına bağlı enfeksiyonların önlenmesinde %5 $NaHCO_3$, %2 Klorheksidin Glukonat ve %70 Alkolün etkilerinin karşılaştırılması amacıyla tek kör, randomize kontrollü deneysel bir çalışma olarak gerçekleştirildi.

Gereç ve yöntem: Örneklemi bir üniversite hastanesinin çocuk kliniklerinde Ağustos 2018-Ocak 2019 tarihleri arasında yatan hastalar arasından dahil etme kriterlerine uyan 62 çocuk [Deney Grubu 1:20 (%5 $NaHCO_3$'lu su çözeltisi ile cilt antisepsisi); Deney Grubu 2: 21 (%2 KHG solüsyonu ile cilt antisepsisi); Kontrol Grubu:21 (%70 Alkol solüsyonu ile cilt antisepsisi)] oluşturdu. Etik kurul, kurum ve çocukların yasal temsilcilerinden izinler alındı. Veriler; veri toplama ve günlük olgu rapor formu, cilt antiseptiği hazırlama araçları, PVK protokolleri ve araçları, pamuk aplikatör ve monitör ile toplandı. Önce solüsyonların in-vitro analizi yapıldı. Sonra solüsyonlar uygulanarak periferik venöz kateter takıldı. Yaşam bulguları, lokal ve sistemik enfeksiyon bulguları 12. ve 24. saatte kaydedildi. 1. ve 24. saatte kateter giriş yeri sürüntü örneği alındı. Veriler SPSS 22 ile değerlendirildi. Anlamlılık $p<0,05$ olarak belirlendi

Bulgular: İn-vitro analizde %5 $NaHCO_3$'lı distile su çözeltisinin %70 Alkol'e göre daha etkili olduğu bulundu. Deney Grubu 1'de kateterizasyon sonrası lokal ve sistemik enfeksiyon gözlenmedi, yaşam bulguları normal sınırlarda idi ($p<,05$). Deney Grubu 2'de sistemik enfeksiyon belirtisi gözlenmedi. Çocukların %8,1'inde kateter giriş yerinde üreme saptandı. En fazla Staphylococcus Hominis üredi.

Sonuçlar: Çocuklarda intravenöz kateterizasyonda cilt antisepsisi olarak ilk kez kullanılan %5 $NaHCO_3$'lı distile su çözeltisinin etkili bir antiseptik olduğu, alerjik reaksiyona neden olmadığı ve güvenilir olarak kullanılabileceği sonucuna varıldı.

Anahtar kelimeler: Antiseptik, intravenöz kateterizasyon, kateter ilişkili enfeksiyon, klorheksidin glukonat, sodyum bikarbonat

ABSTRACT

Introduction and aim: A single-blind, randomized controlled experimental study was conducted to compare the effects of 5% $NaHCO_3$, 2% Chlorhexidine Gluconate (CHG), and 70% Alcohol in the prevention of infections due to catheter applications in children.

Method: 62 children who met the inclusion criteria among the patients hospitalized in the pediatric clinics of a university hospital between August 2018 and January 2019 [experimental group 1:20 (skin antisepsis with 5% $NaHCO_3$ water solution); experimental group 2: 21 (skin antisepsis with 2% CHG solution); control group: 21 (skin antisepsis with 70% Alcohol solution)] formed. Permissions were obtained from the ethics committee, institution, and legal representatives of the children. Data; data collection and daily case report form, skin antiseptic preparation tools, peripheral intravenous catheter (PIC) protocols, and tools, cotton applicator, and monitor were collected. In-vitro analysis of the solutions was done first. Then solutions were applied, and PIC was installed. Vital signs, local and systemic signs of infection were recorded at 12 and 24 hours. A swab sample was taken from the catheter insertion site at the 1st and 24th hours. Data were evaluated with SPSS 22. Significance was set as $p < 0.05$.

Findings: Distilled water solution with 5% $NaHCO_3$ was found to be more effective than 70% Alcohol in the in-vitro analysis. In experiment group 1, no local and systemic infection was observed after catheterization, and vital signs were within normal limits ($p<.05$). The experimental group 2 showed no signs of systemic infection. Growth was found at the catheter insertion site in 8.1% of the children. Staphylococcus Hominis grew the most.

Conclusion and Suggestions: It was concluded that distilled water solution with 5% $NaHCO_3$, which was used for the first time as skin antisepsis in intravenous catheterization in children, is an effective antiseptic, does not cause an allergic reaction, and can be used safely.

Keywords: Antiseptic, intravenous catheterization, catheter-associated infection, chlorhexidine gluconate, sodium bicarbonate

Presentation ID/Sunum No: HEM 19

Palyatif Bakımda Alternatif ve Tamamlayıcı Terapilere Yönelik Hemşirelik Uygulamaları

Nursing Practices Towards Alternative and Complementary Therapies in Palliative Care

SEVAL AĞAÇDİKEN ALKAN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
seval.agacdiken@omu.edu.tr
ORCID NO:0000-0003-4368-0766
Ulaş GERÇEK
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
19160139@stu.omu.edu.tr
ORCID NO: 0000-0003-1014-684X
Semanur TEMİZ
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
19160129@stu.omu.edu.tr
ORCID NO: 0000-0002-8561-7696

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bu çalışmada palyatif bakım sürecindeki bireylerin hemşirelik bakımında kullanılan alternatif ve tamamlayıcı terapilere yönelik çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu konu ile ilgili araştırmalar 2011 ile 2021 arası sınırlandırılmıştır. Literatür taraması "palyatif bakım", "tamamlayıcı ve alternatif terapiler", "müzik terapi", "refleksoloji", "palliative care", "complementary and alternative therapy, "music therapy" ve "reflexology" anahtar kelimeleri ve türevleri kullanılarak Cochrane Library, Pubmed, Elsevier, Science Direct, Dergipark ve TR Dizin platformlarında yapılmıştır. Çalışmanın amacına uygun 25 farklı çalışma kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmalarda kullanılan aromaterapi masajı, akupunktur, müzik, refleksoloji, reiki, yoga, dans, sanat terapilerinin ağrıyı, stresi, anksiyete ve depresyonu, yorgunluğu, kaygıyı ve mide bulantılarını azalttığı, uyku kalitesini, rahat nefes almayı, sakinliği, benlik saygısını, iyilik halini ve yaşam enerjisini arttırdığı bu duruma yaş, cinsiyet ve eğitim durumu etkili olmadığı görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler: Tamamlayıcı ve alternatif terapiler palyatif servisinde yatan hastaların yaşam kalitesini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Palyatif bakım sürecinde alternatif ve tamamlayıcı terapilerin kullanımına yönelik araştırmaların farklı örneklemlerde gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Palyatif bakım, Tamamlayıcı terapiler, Bütünleyici sağlık

ABSTRACT

Introduction and aim: The aim of this study is to examine studies on alternative and complementary therapies used in nursing care of individuals in palliative care.

Method: Research on this subject is limited between 2011 and 2021. Literature search was performed on Cochrane Library, Pubmed, Elsevier, Science Direct Dergipark and Tr Index platforms using the keywords "palliative", "music therapy", "reflexology" and "complementary and alternative therapy". 25 different studies were used in accordance with the purpose of the study.

Findings: The aromatherapy massage, acupuncture, music, reflexology, reiki, yoga, dance, art therapies used in the studies reduce pain, stress, anxiety and depression, fatigue, anxiety and nausea, sleep quality, comfortable breathing, calmness, self-esteem, well-being and It has been observed that age, gender and educational status are not effective in this situation, which increases life energy

Conclusion and Suggestions: Complementary and alternative therapies have positive affects on the quality of life of patients hospitalized in the palliative care. Studies on the use of alternative and complementary therapies in the palliative care are recommended to be conducted with different samples.

Keywords: Palliative care, Complementary therapies, Holistic Health

Presentation ID/Sunum No: HEM22

Covid 19 Sürecinde Yetişkinlerde Karantinanın Ruh Sağlığına Etkileri-Derleme

Mental Health Effects of Quarantine in Adults in the Covid 19 Process-Review

Merve IŞIK, Ümran DEMİRCAN

Merve IŞIK,
Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, merve0606_90@hotmail.com,
ORCİD NO: 0000-0002-4857-2337

Ümran DEMİRCAN,
Sinop Üniversitesi, Durağan Meslek Yüksekokulu, İlk ve Acil Yardım Programı,
umranaltinoz@hotmail.com, ORCİD NO: 0000-0002-2975-4581

ÖZET

Giriş ve Amaç: Covid 19 pandemisinin tüm dünyaya yayılmasını önlemek için alından tedbirlerden biri olan karantina önemli psikolojik sonuçlar doğurmaktadır. Bu derleme, COVID-19 sürecinde karantinanın yetişkinlerde ruh sağlığına etkisi hakkındaki araştırma bulgularına genel bir bakış sunmayı amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Bu derleme, COVID-19 salgını sürecinde yetişkinlerde karantinanın ruh sağlığına etkileri hakkındaki literatürü gözden geçirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada Google Scholar, Pubmed veri tabanlarında konu ile ilgili literatür taranarak son 1 yılda (Şubat 2020-Şubat 2021) yayınlanan çalışmalarla ilgili makaleler tarandı. Toplam 30 makale seçilmiştir. **Bulgular:** Covid 19 pandemi sürecinde karantina sonrası bireylerde travma sonrası stres bozukluğu, depresyon ve anksiyete belirtileri görülmüştür. Karantiya alınan bireylerde yüksek oranda kaygıları artmakta ve yaşam kaliteleri azalmaktadır. Karantina boyunca kişilerde uyku saatlerinde artış ve fiziksel aktivitelerinde bir azalma görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler: Karantina bir önlem olarak görünmesine karşın uzun dönem bireyler üzerinde çok boyutlu olumsuz etkiler ortaya çıkarabilmektedir. Bu anlamda karantina süreci boyunca ruhsal sağlığın göz önünde bulundurulması ve ruhsal sağlığı korumada çeşitli önlemlerin alınması önemlidir. Ayrıca karantina sürecinde ruh sağlığını için risk teşkil eden durumların ve koruyucu faktörlerin bilinmesi önlemlerin alınmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, karantina, psikolojik etki

ABSTRACT

Introduction and aim: Quarantine, which is one of the measures taken to prevent the spread of the Covid 19 pandemic all over the world, has important psychological consequences. This review aims to provide an overview of research findings on the impact of quarantine on mental health in adults during the COVID-19 process.

Method: This review aims to review the literature on the mental health effects of quarantine in adults during the COVID-19 pandemic. In the study, the literature on the subject was scanned in Google Scholar and Pubmed databases and the articles about the studies published in the last 1 year (February 2020-February 2021) were scanned. A total of 30 articles were selected.

Findings: During the Covid 19 pandemic process, post-traumatic stress disorder, depression and anxiety symptoms were observed in individuals after quarantine.

Anxiety increases at a high rate and their quality of life decreases in individuals under quarantine. During the quarantine, people experienced an increase in sleep hours and a decrease in their physical activity.

Conclusion and Suggestions: Although quarantine seems to be a precaution, it can have multi-dimensional negative effects on individuals in the long term. In this sense, it is important to consider mental health during the quarantine process and to take various measures to protect mental health. In addition, it is thought that knowing the situations that pose a risk for mental health and protective factors during the quarantine process will be effective in taking precautions.

Keywords: Covid 19, quarantine, psychological impact

Presentation ID/Sunum No: HEM24

Gebelerde Üriner Sistem Enfeksiyonlarından Korunma: Öz Bakım Koruyucu Davranışlar Geliştirme Programı Etkisi

Protection from Urinary Tract Infections in Pregnant Women: Effect of Self-Care Protective Behavior Development Program

Esra Çalışkan[1], Nevin Şahin[2]
İstinye Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik (İngilizce) Bölümü
esra.caliskan@istinye.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-8650-8582
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD, nevinsahin34@yahoo.com,
ORCID NO: 0000-0002-6845-2690

ÖZET

Giriş ve Amaç: Gebelikte üriner sistem enfeksiyonunun hormonal değişimler, sosyoekonomik düzey, hijyen davranışları gibi geniş yelpazede risk faktörü olduğu bilinen bir gerçektir. Üriner sistem enfeksiyonu gelişmeden önce verilen danışmanlık, uygun genital hijyen/hijyen davranışlarının geliştirilmesinde rol oynayacaktır. Araştırmanın amacı, Orem'in Öz Bakım Modeli'ne temellendirilmiş ''Üriner Sistem Enfeksiyonlarına Yönelik Koruyucu Davranış Geliştirme Programı(ÜSE-KDGP)''nın gebelerdeki davranış değişikliğine etkisini ortaya koymaktır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, gebe polikliniğine başvuran 67gebenin katılımı ile(33deney;34kontrol) randomize kontrollü yapılmıştır. Deney grubundaki gebeler ÜSE-KDGP programına dahil edilmişlerdir. Program kapsamında, gebelikte vücuttaki değişiklikler, üriner sistem enfeksiyonları ve korunma önlemleri hakkında kapsamlı bilgi, koruyucu davranış geliştirme girişimleri yer almaktadır. Kontrol grubuna bir program uygulanmamış, rutin klinik izlemlere bırakılmıştır. Veri toplamak için Gebe Tanıtım Formu,Gebe İzlem Formu,Genital Hijyen Davranışları Envanteri(GHDE) ve rutin laboratuvar sonuçları kullanılmıştır

Bulgular: Her iki grubun program öncesindeki GHDE puanları benzer bulunup, program sonrasındaki GHDE puanları arasında deney grubunun lehine istatistiksel olarak anlamlı fark saptandı. Grup içi program öncesi ve sonrası GHDE puanı açısından karşılaştırıldığında, kontrol grubunda istatistiksel anlamlılık saptanmazken, deney grubunda istatistiksel anlamlılık saptandı($p<0.05$). Gruplar arası sağlık davranışları karşılaştırıldığında, vajinal akıntı koku durumunda deney grubu lehine istatistiksel anlamlılıkta fark saptandı ($p<0.05$). Grup içi karşılaştırmada, deney grubunun program sonrası vajinal akıntı renginde grubun lehine istatistiksel anlamlılık saptandı ($p<0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Araştırmamızda, "ÜSE-KDGP"na alınan gebelerin özbakıma yönelik uygulamaları ve sağlık davranışlarının olumlu fark gösterdiği ortaya konulmuştur. Gebelik döneminde koruyucu sağlık davranışları ve özbakım uygulamalarını geliştirmeye yönelik programların oluşturulması ve etkinliğinin ileri çalışmalar ile incelenmesi önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Gebelik,Hemşirelik Bakımı,Öz Bakım,Orem,Üriner Sistem Enfeksiyonu

ABSTRACT

Introduction and aim: It is a known fact that urinary tract infection during pregnancy has a wide range of risk factors such as hormonal changes, socioeconomic level and hygiene behaviors. Counseling before the development of urinary tract infection will play a role in the development of appropriate genital hygiene / hygiene behavior. The purpose of the study is to reveal the effect of "Protective Behavior Development Program for Urinary Tract Infections (UTI-PBDP) 'based on Orem's Self-Care Model on behavioral changes in pregnant women.

Method: The study was conducted with the participation of 67 pregnant women (33 experiments; 34 controls) who applied to the pregnancy outpatient clinic. Pregnant women in the experimental group were included in the program based on the Orem Self-Care Model. The program includes comprehensive information on changes in the body during pregnancy, urinary tract infections, and prevention measures, and protective behavior development initiatives. A program was not applied to the control group, and it was left for routine clinical follow-up. Pregnancy Identification Form, Pregnancy Evaluation Form, Genital Hygiene Behavior Inventory(GHBI) and routine laboratory results were used to collect data.

Findings: The pre-program GHDE scores of both groups were found to be similar, and a statistically significant difference was found between the post-program GHDE scores in favor of the experimental group. When the GHDE scores were compared before and after the program within the group, statistical significance was not found in the control group, but statistical significance was found in the experimental group ($p < 0.05$). When the health behaviors of the groups were compared, a statistically significant difference was found in favor of the experimental group in terms of vaginal discharge odor ($p < 0.05$). In the comparison within the group, a statistically significant difference was found in the favor of the group in the color of vaginal discharge after the program in the experimental group ($p < 0.05$).

Conclusion and Suggestions: In our study, it was revealed that the self-care practices and health-related behaviors of pregnant women who were included in the “UTI-PBDP” show a positive difference. It is important to create programs to develop preventive health behaviors and self-care practices during pregnancy and to examine their effectiveness with further studies.

Keywords: Nursing Care During Pregnancy,Orem Self Care Model,Urinary Tract Infection

Presentation ID/Sunum No: HEM25

Ruhsal Bozukluğu Olan Bireylerin Dünyaya Açılan Penceresi: Sosyal Medya Hakkında Kalitatif Bir Çalışma

The Window to the World for Individuals with Mental Disorders: A Qualitative Study About Social Media

Gülhan KÜÇÜK ÖZTÜRK[1] **Kamuran ÖZDİL[2]**

[1]Araştırma Görevlisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Semra ve Vefa Küçük Sağlık Bilimleri Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği Bölümü, Nevşehir Türkiye
e-mail: glhnkck@hotmail.com ORCID ID: orcid.org/0000-0002-9220-6051

[2]Öğretim Görevlisi Doktor, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakım Programı, Nevşehir Türkiye.

e-mail: kamuranozdil2008@gmail.com Orcid ID: https://orcid.org/0000-0003-0852-7854

ÖZET

Giriş ve Amaç: Günümüzde sosyal medya, ruhsal bozukluğu olan bireylerin günlük yaşamının bir parçasıdır. Çalışma ruhsal bozukluğu olan bireylerin sosyal medya kullanımı konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: İçerik analizi yöntemi kullanılarak yapılan nitel bir çalışmadır. Amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiş, en az 10 yıldır ruhsal bozukluğu ve beş yıldır aktif sosyal medya kullanıcısı olan 12 bireyle görüşülmüştür. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Etik kurul izni ve katılımcılardan bireysel onam alınmıştır.

Bulgular: Bireylerin yaş ortalaması 52.33±9.9, sekizi kadın ve dördü erkektir. Bireylerin üçünün şizofrenik bozukluk, üçünün bipolar bozukluk, dördünün depresyon ve ikisinin anksiyete bozukluğu tanısı vardır. Ruhsal hastalığa sahip olma süre ortalaması 17.33±5.58 yıl ve sosyal medya kullanım süresi ortalaması 8.41±1.97 dir. Araştırmada dört ana tema ve 10 alt tema ortaya çıkmıştır. Alt temalarla birlikte ana temalar; dünyaya açılan pencere *(bilgini kaynağı ve hayatı kolaylaştırma)*, görünmezlikten görünürlüğe *(iyi hissetme, özgürleşme ve sosyalleşme)*, olumsuz deneyimler *(kaybolmak, kıskanma ve mahremiyet)* ve toplumun reddi *(kaçış ve damgalama)* olarak belirlenmiştir. Ruhsal bozukluğu olan bireyler sosyal medyanın yaşamlarındaki olumlu etkilerini vurgularken olumsuz etkilerinin de olduğunu bildirmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmanın sonuçları ruhsal bozukluğu olan bireylerin sosyal medya kullanma durumlarını ve etkilerini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar ruhsal bozukluğu olan bireylere sunulan ruh sağlığı hizmetlerinin planlanmasında, uygulanmasında ve böylece bakım kalitesinin geliştirilmesinde kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Ruhsal Bozukluk, Sosyal Medya, Kalitatif Çalışma

ABSTRACT

Introduction and Aim: Social media is part of the daily life of individuals with mental disorders in this day and age. This study aimed to determine the views of individuals with mental disorders on the use of social media.

Materials and Methods: This was a qualitative study conducted using the content analysis method. Using the purposive sampling method, 12 individuals were selected and interviewed. The data were collected using a semi-structured interview form and analysed using the method of content analysis.

Results: The mean age of the 12 participants was 52.33 ± 9.9 years. Three individuals were diagnosed with schizophrenic disorder, three with bipolar disorders, four with depression, and two with anxiety disorder. The mean duration of their mental illness was 17.33 ± 5.58 years, and the mean period of social media use was 8.41 ± 1.97 years. Four main themes and 10 subthemes were identified. The main themes with sub-themes included the window opening to the world (*source of information*, *facilitating life*), from invisibility to visibility (*feeling good*, *liberation and socialization*), negative experiences (*feeling lost, envy, and privacy*), and the rejection of society (*escape and stigmatization*). Individuals with mental disorders stated that social media had both positive as well as negative effects on their lives.

Conclusion and Suggestions: The results of the study highlight the various aspects of social media use and its effects on individuals with mental disorders. These results can be used in planning and implementing mental health services for individuals with mental disorders.

Keywords: Mental Disorder, Social Media, Qualitative Study

Presentation ID/Sunum No: HEM27

COVID-19 'da Eşin Uyguladığı Psikolojik Şiddetin Kadınların Anksiyete Düzeylerine Etkisi

The Effects of Psychological Violence against Women by their Partners on the Anxiety Levels of Women During COVID-19

Elif Uludağ[1], Sinem Göral Türkcü[2], Pınar Serçekuş[3], Sevgi Özkan[4]

[1]Pamukkale Üniversitesi Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği, elif.uludag36@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-7060-7746
[2]Pamukkale Üniversitesi Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği, goralsinem@gmail.com, ORCID NO: 0000-0003-1574-0186
3Pamukkale Üniversitesi Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği, pinarsercekus@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-9326-3453
[4]Pamukkale Üniversitesi Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği, sozkan@pau.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-8385-210X

ÖZET

Giriş ve Amaç: COVID-19 pandemisinde kilitlenme süreci en çok kadınları etkilemiştir ve kadınların anksiyete düzeyleri artmıştır. Bu çalışmada COVID-19 pandemisi döneminde kadınlara eşleri tarafından uygulanan psikolojik şiddetin onların anksiyete düzeylerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma tanımlayıcı, kesitsel ve ilişkisel olarak yapılmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi kullanmış olup, Watsapp uygulaması üzerinden Google form kullanılarak 296 kadına ulaşılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak 'Demografik Veri Toplama Formu', 'Durumluluk Kaygı Ölçeği' ve 'Kadınlara Yönelik Psikolojik Şiddet Ölçeği' kullanılmıştır.

Bulgular: Kadınların %56,4'ünün karantina döneninde kaygılarının arttığı belirlenmiştir. Basit doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre, karantina döneminde kadına yönelik psikolojik şiddet ve anksiyete arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki (β=.723, p<.001) bulunmuştur. Pandemi döneminde kadınların yaşadığı anksiyeteyi %52.1 oranında kadına yönelik psikolojik şiddet yordamaktadır ($F = 321.836$, $p < .001$).

Sonuç ve Öneriler: COVID-19 pandemisi sürecinde kadınların kaygılarının arttığı ve kadınların yaşadığı anksiyetenin büyük oranda eşin uyguladığı psikolojik şiddetten kaynaklandığını belirlenmiştir. Kilitlenme döneminde psikolojik şiddet yaşayan kadınlara sağlık personeli tarafından ulaşılması ve gerekli desteklerin sağlanması önemli olmaktadır. Bu anlamda tele sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anksiyete, Psikolojik Şiddet, Kadın, COVID-19, Kilitlenme

ABSTRACT

Introduction and Aim: During the COVID-19 pandemic, the lockdown has affected women the most and their anxiety levels have increased. In this study, it was aimed to examine the effects of psychological violence on the anxiety levels of women subjected to violence by their partners during the COVID-19 pandemic.

Method: Descriptive, cross-sectional, and relational methods were used in this research. The snowball sampling method was used and 296 women were reached using the Google form via the Watsapp application. In the study, 'Demographic Data Collection Form', 'State Anxiety Scale', and 'Psychological Violence Against Women Scale' were used as data collection tools.

Findings: It was determined that the anxiety levels of 56.4% of the women have increased during the quarantine period. According to the results of simple linear regression analysis, the model revealed that there was a significant, positive strong relationship between anxiety and psychological violence against women in quarantine ($\beta=.723$, $p<.001$) and that 52.1% of the anxiety was predicted by psychological violence against women ($F=321.836$, $p<.001$).

Conclusion and Suggestions: It was determined that the anxiety of women increased during the COVID-19 pandemic and the anxiety experienced by women was mostly caused by the psychological violence by their partners. It is important that women who experience psychological violence during the lockdown period are reached by health personnel and necessary support is provided. In this sense, telehealth services should be developed and expanded.

Keywords: Anxiety, Psychological Violence, Women, COVID-19, Lockdown

Presentation ID/Sunum No: HEM28

Hemşirelik Lisans Müfredatlarında Tıbbi Hata/Malpraktis

Medical Error/Malpractice in Undergraduate Nursing Curriculum

İrem Mühür[1] Şerife Yılmaz[2]

Hemşire, Sakarya Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Bölümü Yüksek Lisans, iremmhr26@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0010-1325

Öğr.Gör.Dr., Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Tarihi ve Etik AD., serifeyilmaz83@gmail.com, ORCID:0000-0002-5660-7712

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada hemşirelik lisans müfredatlarında tıbbi hata konusuna ne kadar yer verildiğini belirlemek amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan bu araştırmanın evrenini hemşirelik lisans eğitimi veren yükseköğretim kurumları oluşturmaktadır. Örneklem seçimine gidilmemiş, tüm üniversitelerin müfredatlarına internet siteleri üzerinden ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler SPSS 23.0 programına girilmiş, verilerin değerlendirilmesinde frekans ve yüzde hesaplamaları gibi istatistiksel teknikler kullanılmıştır.

Bulgular: Üniversitelerin %77,8'inin müfredatına ulaşılmış, bu okulların %65,7'sinde tıbbi hata konusuna yer verilen bir dersin olduğu belirlenmiştir. Derslerin %90'ının seçmeli ders olduğu ve tıbbi hata konusunun en fazla yer aldığı derslerin Sağlık Hukuku (%54,5) ve Adli Tıp/Adli Hemşirelik (%28,9) olduğu belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Hemşirelik müfredatlarında tıbbi hata konusu yeterince yer almamaktadır. Müfredatlarda tıbbi hata konusuna daha fazla yer verilmesi ve öğrencilerin bu konuda bilgi ve farkındalıklarının sağlanması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik eğitimi, Malpraktis, Tıbbi Hata.

ABSTRACT

Aim: In this study, it was aimed to examine the subject of medical error/ malpractice in nursing undergraduate curriculum.

Method: This research was conducted in the descriptive type. The electronic database of the higher education institution (YÖK) was used to determine the universe. Data obtained from this study was entered into the SPSS 23.0 program. Descriptive statistics were used to analyze.

Findings: The findings showed that 77.8% of the course content was reached and 65.7% of the curricula of universities had a course related to medical error. It was determined that 90% of the courses were optimal courses. The highest number of courses that included medical errors in the course content of universities were Health Law (54.5%) and Forensic Medicine/Forensic Nursing (28.9%).

Conclusion and Suggestions: The medical error/malpractice concept is not sufficiently included in the nursing curricula. It is necessary to include more medical errors in the curriculum and to ensure that students are informed and aware of this issue.

Keywords: Nursing Curriculum, Malpractice, Medical Error.

Presentation ID/Sunum No: HEM29

0–12 aylık Bebeklerin El–Ayak ve Alt–Üst Ekstremitelerinden Elde Edilen Bazı Ölçüm Değerlerinin Gelişimi Değerlendirmede Kullanılan Diğer Antropometrik Parametrelerle İlişkisi

Relationship Betweeen Hand-Foot and Lower-Upper Extremities Measurement Values and Other Development-Related Anthropometric Parameters in 0-12 Months Old Babies

Zeynep Akın

Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Anatomi Bölümü
zeynepakin.0707@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-2531-1003

ÖZET

Giriş ve Amaç: Doğum sonrası dönemde doğumla birlikte ölçülmeye başlanan antropometrik ölçümlerin yanı sıra gelişimi değerlendirmede bu ölçüm değerlerinden de yararlanılabileceğini düşünmekteyiz.

Gereç ve Yöntem: Araştırmada Aile Sağlığı Merkezindeki aile hekimlerine (4 hekim) kayıtlı 0-12 aylık 222 (103'ü kız, 119'u erkek) bebeğin antropometrik ölçümleri değerlendirmeye alındı. Araştırmaya katılan bebekler üzerinde yapılan ölçüm parametreleri; kilo, boy, baş çevresi, üst ekstremite uzunlukları (omuz-el bilek mesafesi, üst kol uzunluğu, ön kol uzunluğu), alt ekstremite uzunlukları (kalça-ayak bilek mesafesei, femur uzunluğu, crus uzunluğu) ile sağ-sol el ve sağ-sol ayak uzunluk ve genişlik ölçümleridir. El ve ayaklar üzerinde yapılan ölçümler; her iki elin ve her iki ayağın scanner ile taranmasıyla elde edilen görüntülerin bilgisayar ortamına aktarılmasıyla yapıldı. Bu görüntüler üzerinde, el bileği genişliği, el genişliği, el uzunluğu, palmar uzunluk, el parmak uzunluk, ayak uzunluğu, ayak genişliği, plantar uzunluk ölçümleri yapıldı ve Image J programı ile sayısal değerlere dönüştürüldü

Bulgular: Bulunan ölçüm sonuçları cinsiyete göre gruplandırarak birbirleriyle olan ilişkileri istatistiksel olarak değerlendirildi. Gelişimi değerlendirmede kullanılan antopometrik ölçüm değerleriyle yaptığımız ölçüm değerleri arasında anlamlı ilişki olduğu sonucu bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Bu konuyla ilgili yeterli sayıda çalışma olmadığı için çalışmanın ölçümlerinin ve sonuçlarının bu konuda yapılacak çalışmalara temel teşkil edeceğini düşünmekteyiz. Ayrıca scanner ile taranarak elde ettiğimiz el-ayak görüntülerinin arşivlenerek bir sonraki ölçümle karşılaştırma imkanı açısından da faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Anahtar Kelimeler: Antropometri, Ayak, Büyüme ve Gelişme, Ekstremite, El

ABSTRACT

Introduction and aim: : In addition to the anthropometric measurements that started to be measured with the birth in the postpartum period, we think that we can also benefit from these measurement values in the evaluation of development.

Method: In the study, anthropometric surveys of 222 (103 female, 119 male) infants aged 0-12 months registered to family physicians (4 physicians) in the family health center were received for consideration. The measurement parameters which are applied on the infants participated in the study are weight, height, head circumference, upper extremity lengths (shoulder-hand wrist distance, upper arm length, forearm length), lower exteremite lengths (hip-ankle distance, femur length, crus length) and right-left hand and right left foot length and width measurements. The measurements on the hands and feet were made by transferring the images obtained by scanning both hands and both feet to the computer atmosphere. On these images, wrist width, hand width, hand length, palmar length, hand finger length, foot length, foot width, plantar length measurements were made and converted to quantitative values via Image J program.

Findings: By grouping The results of the measurements according to gender; their relations with each other were evaluated statistically. It has been found that there is a significant relationship between the anthopometric measurements used in the evaluation of development and the measurement values that we had

Conclusion and Suggestions: Since there is not enough number of studies on this subject, we think that the study measurements and results will be the basis for the studies to be done on this subject. We also think that archivied hand-foot images obtained by scanning with the scanner will be useful in terms of offering opportunity of comparing with the next measurement.

Keywords: Anthropometry, Ekstremty, Foot, Growth and Development, Hand

Presentation ID/Sunum No: HEM 30

Yara Bakımında Kanıt Temelli Yara Bakım Ürünleri Kullanımı

Use of Evidence-Based Wound Care Products in Wound Care

Bilge TEZCAN[1], Canan ERAYDIN[2]

[1]Edirne Sultan I. Murat Devlet Hastanesi, Edirne,
bilgesaracoglu11@gmail.com, 0000-0002-4640-5957
[2]Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı
Zonguldak,
eraydincanan@gmail.com, 0000-0002-4640-5957

ÖZET

Giriş ve amaç: Yara bakımında hemşirenin sorumluluğu yara için uygun pansuman yöntemini seçmektir. Yaradaki fazla eksüdayı absorbe etmek, kontaminasyonu ve mekanik yaralanmayı önlemek, kanama kontrolü yapmak, nemli yara ortamı sağlamak ve hastaya konforunu arttırmak için yaranın özelliğine göre pansuman tipi seçilmelidir. Bu amaçla geliştirilmiş ve uygulamada kullanılan çeşitli özelliklerde yara örtüleri mevcuttur. Geçmişte yara pansumanında çok sık kullanılan ıslak-kuru sargılar teknolojinin yara bakımında kullanılmasıyla yerini transparan filmler, köpükler, hidrokolloidler, hidrojeller, aljinat, kolojenler, kompozitler ve gümüş sargılara bırakmıştır. Gelişmiş yara bakım ürünleri yarayı kurutmadan nemli yara ortamı saylayarak, yara iyileşmesinde epitelizasyonu sağlayan ve iyileşmeyi hızlandıran ürünlerdir. Literatürde yara bakım ürünlerinin etkinliğinin karşılaştırıldığı çalışmalar hemşirelere yol gösterici olacaktır.

Bulgular: Yara bakım ürünlerinin etkinliğinin incelendiği çalışmalarda; hidrokolloid, hidrojeller ve aljinatlar klasik yara bakım ürünlerinden daha etkin, kanıt düzeyi B ve C olarak bulunmuştur. Kronik ülserlerde hidrokolloidler ile köpük örtüler arasında farklılık saptanmamış fakat hidrokoller nemli kuru gaza göre daha başarılı bulunmuştur. Diyabetik yaralarda hidrokolloidlerin yara iyileşmesini hızlandırdığı tespit edilmiştir. Akut yaralarda da hidrokolloidlerin klasik sargılara göre daha etkin olduğu saptanmıştır. Hidrokolloidlerden sonra köpük örtüler ve gümüş sargılar daha başarılı bulunmuştur. Yapılan çalışmaların çoğu tek merkezlidir ve randomize kontrollü çalışma sayısı azdır. Aynı zamanda deri doku mühendisliğinin ürünleri, büyüme faktörleri ile yapay deri uygulamaları gibi yenilikçi tedavi yöntemleri gelişmektedir.

Sonuç: Hemşireler kullanmak istedikleri yara bakım ürününü seçmeden önce tam bir yara değerlendirmesi yapmalıdır. Yara tipi, lokalizasyonu, boyutu, kalınlığı, canlı ve cansız doku yüzdesi, akıntı miktarı ve özelliği değerlendirilmelidir. Yaranın özelliklerine kanıta dayalı etkinliği tespit edilmiş yara örtüleri tercih edilmelidir.

Anahtar kelimeler: Kanıta dayalı hemşirelik; yara örtüleri, yara bakım ürünleri

ABSTRACT

Introduction and aim: The nurses responsibility in wound care is to choose the appropriate dressing method for the wound. The dressing type should be selected according to the characteristics of the wound in order to absorb the excess exudate in the wound, to prevent contamination and mechanical injury, to control bleeding, to provide a moist wound environment and to increase the comfort of the patient. There are various wound dressings developed for this purpose and used in practice. Wet-dry dressings, which were frequently used in wound dressing in the past, were replaced by transparent films, foams, hydrocolloids, hydrogels, alginate, collagen, composites and silver dressings with the use of technology in wound care. Advanced wound care products are products that provide epithelization in wound healing and accelerate healing by counting a moist wound environment without drying the wound. Studies comparing the effectiveness of wound care products in the literature will guide nurses.

Findings: In studies examining the effectiveness of wound care products; Hydrocolloids, hydrogels and alginates were found to be more effective than conventional wound care products, with evidence level B and C. In chronic ulcers, no difference was found between hydrocolloids and foam dressings, but hydrocolloids were found to be more successful than moist dry gas. It has been found that hydrocolloids accelerate wound healing in diabetic wounds. It has been found that hydrocolloids are more effective than conventional dressings in acute wounds. After hydrocolloids, foam covers, and silver wraps were found to be more successful. Most of the studies are single center and the number of randomized controlled studies is small. At the same time, innovative treatment methods such as skin tissue engineering products, growth factors and artificial skin applications are developing.

Conclusion: Nurses should perform a complete wound assessment before selecting the wound care product they want to use. Wound type, localization, size, thickness, percentage of viable and nonviable tissue, amount and characteristics of discharge should be evaluated. Wound dressings with proven effectiveness based on the characteristics of the wound should be preferred.

Keywords: Evidence-based nursing; dressings, wound care products

Presentation ID/Sunum No: HEM32

Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı (KOAH) Olan Hastaların Aktiflik Düzeyini Etkileyen Faktörler ve Yaşam Kalitesi

Factors Affecting the Activity Level of Patients with Chronic Obstructive Pulmonary Disease (COPD) and Their Relationship with Quality of Life

Adile AY[1], Nazmiye ÇIRAY[2]
[1] Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, Genel Cerrahi AD
adileaay@gmail.com, ORCID NO: 0000-0003-0278-4841
[2] Ege Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD
nazzmiyeciray@gmail.com , ORCID NO: 0000-0003-1640-9815

ÖZET

Giriş ve Amaç: Kronik obstrüktif akciğer hastalarının etkili semptom yönetimi, kendi bakımına katılan, aktif bir hasta ile sağlanabileceği kabul edilmektedir. **Amaç**: KOAH'lı hastalarda aktiflik düzeyini, aktifliği etkileyen faktörleri ve aktiflik düzeyi ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve ilişkisel tipte olan bu araştırma Kasım 2019- Mart 2020' tarihleri arasında bir üniversite hastanesinin göğüs hastalıkları kliniğinde 120 KOAH'lı hasta gerçekleştirilmiştir. Veriler Hasta Tanıtım Formu, KOAH Değerlendirme Testi (CAT), Hasta Aktiflik Düzeyi Ölçeği (HADÖ) ve St.George Solunum Anketi (SGRQ) kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde Tanımlayıcı İstatistikler, bağımsız gruplarda T-Testi, F(ANOVA) Testi, Bonferroni Testi ve Pearson Korelasyon Testi ve Durbin Watson Testi kullanılmıştır.

Bulgular: Bireylerin, HADÖ puan ortalaması 67.05±14.69, CAT puan ortalaması 22.33 ±7.48, SGRQ semptom puan ortalaması 55.80±20.23, SGRQ aktivite puan ortalaması 74.78±21.59, SGRQ etki puan ortalaması 49.78±21.30, SGRQ toplam puan ortalaması 58.35±20.00 olarak bulunmuştur. HADÖ ile CAT arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü ($r=-0.415$; $p<0.01$), HADÖ ile SGRQ toplam skor arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönlü ($r=-0.529$; $p<0.01$), CAT ile SGRQ toplam skor arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.846$; $p<0.01$) ilişki vardır. CAT ve yaş arttıkça HADÖ düzeyi düşmektedir ($R2=0,247$). SGRQ toplam puan ve yaş arttıkça HADÖ düzeyi düşmektedir ($R2=0,329$).

Sonuç ve Öneriler: KOAH'lı hastalarda aktiflik düzeyi yüksek bulunmuştur. Hasta aktifliğini etkileyen faktörler yaş, eğitim düzeyi, gelir durumu, çalışma durumu, hastalık süresi, KOAH evresi, yıllık hastane yatış sayısı, yıllık atak, KOAH durumu ve yaşam kalitesidir. Hasta aktiflik düzeyi arttıkça yaşam kalitesi artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kronik Obstruktif Akciğer Hastalığı; Hasta aktifliği; Yaşam kalitesi

ABSTRACT

Introduction and aim: It is accepted that effective symptom management of chronic obstructive pulmonary patients can be achieved with an active patient participating in their own care**.** To determine the level of activity, factors affecting activity and the relationship between activity level and quality of life in patients with COPD.

Method: This descriptive and relational study was conducted in 120 patients with COPD between November 2019 and March 2020 in a chest diseases clinic of a university hospital. Data were collected using the Patient Identification Form, COPD Assessment Test, Patient Activation Measure (PAM), St. George's Respiratory Questionnaire. In the analysis of the data, "Descriptive Statistics, T-Test in independent groups, F (ANOVA) Test, Bonferroni test and Pearson Correlation Test, Durbin Watson Test" were used.

Findings: Individuals had PAM score a mean of 67.05 ± 14.69, CAT score mean of 22.33 ± 7.48, SGRQ symptom score mean of 55.80 ± 20.23, SGRQ activity score mean of 74.78 ± 21.59, SGRQ effect score mean of 49.78 ± 21.30, and SGRQ total score mean of 58.35 ± 20.00. It was found statistically significant and negative correlation between PAM and CAT ($r = -0.415$; $p < 0.01$), statistically significant and negative correlation between PAM and SGRQ total score ($r = -0.529$; $p < 0.01$), between CAT and SGRQ total score a statistically significant and positive correlation ($r = 0.846$; $p < 0.01$). PAM level decreases as CAT and age increase ($R2=0,247$). PAM level decreases as SGRQ total score and age increase ($R2=0,329$).

Conclusion and Suggestions: The activity level was found to be high in patients with COPD. As the patient's activity level increases, the quality of life increases. Age, education level, income status, employment status, duration of illness, COPD stage, annual number of hospitalizations, annual attacks, COPD status and quality of life are factors affecting patient activity. As the patient's activity level increases, the quality of life increases.

Keywords: Chronic Obstructive Pulmonary Disease; Patient Activation; Quality of Life

Presentation ID/Sunum No: HEM 33

Covid 19 Pandemi Sürecinde Hemşirelerde Psikolojik Sağlamlık-Derleme

Psychological Resilience in Nurses During the Covid 19 Pandemic Process -Review

Ümran DEMİRCAN, Merve IŞIK

Ümran DEMİRCAN,
Sinop Üniversitesi, Durağan Meslek Yüksekokulu, İlk ve Acil Yardım Programı,
umranaltinoz@hotmail.com, ORCİD NO: 0000-0002-2975-4581

Merve IŞIK,
Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, merve0606_90@hotmail.com,
ORCİD NO: 0000-0002-4857-2337

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bir halk sağlığı sorunu olarak tüm dünyada yayılım gösteren Covid 19 salgınının, sağlık hizmetleri sürdürülebilirliğini sağlayan ve ön saflarda çalışan hemşirelerin ruh sağlığı açısından risk altında olduğu bilinmektedir. Ruhsal sağlık durumu ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında ilişki olduğuna dair kanıtlar mevcuttur. Bu derleme, COVID-19 pandemisi sürecinde hemşirelerde psikolojik sağlamlığa ilişkin araştırma bulgularını incelemeyi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Bu derleme, COVID-19 pandemi sürecinde hemşirelerde psikolojik sağlamlık ve etkileyen faktörler hakkındaki literatürü gözden geçirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada Google Scholar, Pubmed veri tabanlarında konu ile ilgili literatür taranarak 1 yılda (Şubat 2020-Şubat 2021) yayınlanan çalışmalarla ilgili makaleler taranmıştır. Toplam 20 makale seçilmiştir.

Bulgular: Pandemi sürecinde hemşirelerde psikolojik sağlamlık puanlarının düşük olduğu ve iş deneyimi, eğitim, yaşam memnuniyeti gibi faktörlerin psikolojik sağlamlığı etkilediği bilinmektedir. Ayrıca psikolojik sağlamlığın depresyon, stres, kaygı, yaşam doyumu, tükenmişlik, algılanan sosyal destek, iş bağlılığı, posttravmatik stresle ilişkili olduğu da belirtilmektedir. Psikolojik sağlamlığı yüksek olan hemşirelerde stres ve kaygı düzeyleri daha düşük bulunmuştur. Düşük psikolojik sağlamlık düzeyleri ise daha düşük yaşam doyumu seviyelerine sebep olmaktadır. Covid sürecinde hemşirelerde düşük ve orta psikolojik sağlamlık düzeyleri görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler: Pandemi sürecinde hemşirelerin ruh sağlıkları olumsuz olarak etkilenmektedir. Hemşirelerin ruh sağlıklarını korumak için psikolojik sağlamlıklarını dikkate almak ve etkileyen faktörlerin detaylı araştırılmasının önemli olacağı düşünülmektedir. Ayrıca hemşirelerin psikolojik sağlamlıklarını artırmak için etkili müdahalelere ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bu bağlamda risk teşkil eden durumların ve koruyucu faktörlerin bilinmesi önlemlerin alınmasında etkili olabilir.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, pandemi, psikolojik sağlamlık, hemşire

ABSTRACT

Introduction and aim: It is known that the Covid 19 epidemic, which has spread all over the world as a public health problem, is at risk in terms of mental health of nurses who ensure the sustainability of health services and work in the front line. There is evidence that there is a relationship between mental health status and psychological resilience. This review aims to examine research findings on psychological resilience in nurses during the COVID-19 pandemic.

Method: This review aims to review the literature on psychological resilience and influencing factors in nurses during the COVID-19 pandemic process. In the study, the literature on the subject was scanned in Google Scholar and Pubmed databases and the articles about the studies published in a year (February 2020-February 2021) were scanned. A total of 20 articles were selected.

Findings: It is known that psychological resilience scores are low in nurses during the pandemic process, and factors such as work experience, education, and life satisfaction affect psychological resilience. It is also stated that psychological resilience is associated with depression, stress, anxiety, life satisfaction, burnout, perceived social support, job commitment, and posttraumatic stress. Stress and anxiety levels were found to be lower in nurses with high psychological resilience. Low levels of psychological resilience lead to lower levels of life satisfaction. During the Covid process, low and medium levels of psychological resilience were observed in nurses.

Conclusion and Suggestions: Mental health of nurses is negatively affected during the pandemic process. It is thought that it will be important to consider the psychological resilience of nurses and to investigate the factors affecting them in detail in order to protect their mental health. In addition, it can be said that effective interventions are needed to increase the psychological resilience of nurses. In this context, knowing the situations that pose a risk and protective factors may be effective in taking precautions.

Keywords: Covid 19, pandemic, psychological resilience, nurse

Presentation ID/Sunum No: HEM34

Stomalı Hastaların Yaşadıkları Sorunlar, Sorun Çözme Becerileri ve Depresyon Arasındaki ilişki

The relationship between the problems experienced by stoma patients problem- solving skills and depression

Sibel Polat
SANKO Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
spolat@sanko.edu.tr, ORCID NO: http://orcid.org/0000-0002-6274-6989
Rabiye Cihan
Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Stomaterapi Bölümü
rabiacihan@gmail.com, ORCID NO: http://orcid.org/0000-0002-9058-3259
Yasemin Akıl
Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Stomaterapi Bölümü
akilyasemin@yahoo.com, ORCID NO: http://orcid.org/0000-0002-0004-6055

ÖZET

Giriş ve Amaç: Ostomi açılması bireylerin yaşam süresini uzatabilir ve sağlıklı bir hayata yeniden dönmelerine yardım edebilir. Stomalı bireyler bu süreçte fizyolojik, sosyal ve psikolojik sorunlar yaşayabilir. Beden imajında değişiklik, düşük özgüven, yalnızlık, umutsuzluk ve damgalanma, sosyal izolasyon ve cinsel sorunlar gibi. Bu sorunlar nedeniyle hastanın ruh sağlığı olumsuz etkilenebilir ve depresyon gibi ruhsal sorunlara neden olabilir. Bu çalışma, stomalı bireylerin yaşadıkları sorunlar, sorun çözme becerileri ve depresyon arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı nitelikte olan bu araştırma, 15 Haziran 2018- 15 Şubat 2019 tarihleri arasında bir üniversite hastanesinin stomaterapi ünitesi'nde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini 89 hasta oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) ve Sosyal Sorun Çözme Envanteri (SSÇE) kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların ortalama yaşı 51.73±14.95, katılımcıların %53.9'u erkektir. Katılımcıların %91.0'inin stomayla ilgili sorun yaşadığı, katılımcıların BDÖ puan ortalamasının 38.43±10.07 ve SSÇE toplam puanının 64.21±12.45 olduğu belirlendi. BDÖ ve SSÇE arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulundu (r= -,420 p=0.01).

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmada stomalı hastaların, stomayla ilgili pek çok alanda sorun yaşadıkları, sorun yaşayan hastaların depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğu, sorun çözme becerileri ile depresyon arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle stoma hemşiresi ve konsültasyon liyezon psikiyatri (KLP) hemşiresinin hastaların psikososyal sorunlarını çözebilmek için, stomalı hastanın bakımında birlikte çalışmaları önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ostomi, depresyon, hemşirelik.

ABSTRACT

Introduction and aim: An ostomy could prolong individuals' life and help them have a healthy life again. In this process, individuals with a stoma can experience physiological, social, and psychological problems. Some examples include changes in body image, low self-confidence, loneliness, hopelessness, stigmatization, social isolation, and sexual problems. The patient's mental health could be affected negatively by these problems, which could lead to psychological problems like depression.This study aims to identify the relationship between the problems experienced by stoma patients, problem-solving skills, and depression.

Method: This descriptive study was conducted at the stomatheraphy unit of a university hospital between the 15th of June 2018 and the 15th of February 2019. The sample was composed of 89 patients. Data were collected through the Beck Depression Scale (BDS) and the Social Problem-Solving Inventory (SPSI).

Findings: The average age of the participants was 51.73 ±14.95 and 53.9% of them were males. Of all the participating individuals, 91.0% reported to have experienced problems with the stoma, the participants' average BDS score was 38.43±10.07, and the SPSI total score was 64.21±12.45. A negative and significant relationship was found between the BDS and SPSI (r= -,420 p=0.01).

Conclusion and Suggestions: This study found that stoma patients experienced many problems related to the stoma, and the depression levels of the patients who experienced problems were higher, and there was a negative and significant relationship between problem-solving skills and depression. Therefore, stoma nurses and Consultation-Liaison Psychiatry (CLP) nurses are recommended to collaborate in the care of the stoma patients to solve their psychosocial problems.

Keywords: Ostomy, depression, nursing.

Presentation ID/Sunum No: HEM35

Çocuk Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Çocuk Sevme Düzeylerinin Karşılıklı Bağımlılık Durumlarına Etkisinin İncelenmesi

Investigation of the Effects of Child Liking Levels of Nurses Working in Pediatric Clinics on Co-Dependency

Aylin Pekyiğit[1], Tuğba Yıldırım[2], Burcu Çalık Bağrıyanık[3]

[1] Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD, aylinpekyigit@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0003-2923-4452

[2]Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Psikiyatri Hemşireliği ABD, tugbayldrm1@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0003-0249-0309

[3]Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, brc_clk@outlook.com, ORCID NO: 0000-0002-2821-5738

ÖZET

Giriş ve Amaç: Karşılıklı bağımlılık, bireylerin karşılıklı olarak birbirlerinin bağımlılığını desteklediği, artırdığı ve sürdürdüğü patolojik bir ilişki türüdür. Çocuk hemşirelerinin çocuk sevme durumları çocukları daha kolay kabul etmelerini sağlamanın yanı sıra karşılıklı bağımlılığa neden olabilir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelerin çocuk sevme düzeylerinin karşılıklı bağımlılık durumlarına etkisini incelenmektir.

Gereç-Yöntem: Araştırma tanımlayıcı tiptedir. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan Katılımcı Bilgi Formu, Barnett Çocuk Sevme Ölçeği (BÇSÖ) ve Hemşire Karşılıklı Bağımlılık Ölçeği (HKBÖ) kullanılarak, 09.06.2020-09.09.2020 tarihleri arasında, dijital ortamda kartopu örnekleme yöntemi ile toplanmıştır. Çalışma 260 çocuk kliniklerinde çalışan hemşire ile tamamlanmıştır. Çalışmanın gerçekleşebilmesi için gerekli etik kurul izni alınmıştır. Dijital ortamda çalışmaya katılmayı kabul eden hemşirelere anket sunulmuştur. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiksel metodları, Mann-Whitmey U testi, Kruskall-Wallis H testi, Spearman korelasyonu kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmamızda katılımcıların %83,1'i kadın, %36,2'i çocuk sahibi, %63,1'i lisans mezunu, %48,1'i çocuk kliniğinde kendi isteği ile çalışan, %93,1'i çalıştığı birimden memnun olan ve %89,2'si çocuk sevgisi olduğunu ifade eden hemşirelerdir. Araştırmamızda lisansüstü mezunu, çocuk kliniğinde çalışma yılı 16 yıl ve üzeri olan, çocuk enfeksiyon servisinde çalışan, kendi isteği ile çocuk kliniğinde çalışan, çocuk kliniğinde çalışmaktan memnun olan hemşirelerde BÇSÖ puanı yüksek bulunmuştur. Ayrıca hemşirelerin yaşı artıkça BÇSÖ puanı da artmaktadır. HKBÖ sigara kullanmayanlarda daha yüksek bulunmuştur. BÇSÖ puanları arttıkça HKBÖ puanları da artmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmada eğitim düzeyi yüksek olan, çalışma yılı fazla olan grupta ve kendi isteği ile çocuk kliniğinde çalışan hemşirelerin çocuk sevme puanı daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca çocuk sevme puanı arttıkça karşılıklı bağımlılık puanı da artmaktadır. Çocuk kliniklerinde çalışan hemşirelere bu konuda hizmet içi eğitimler, destek grupları gibi aktivitelerin planlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Pediatri, Karşılıklı bağımlılık, Çocuk sevme, Hemşirelik

Presentation ID/Sunum No: HEM40

Hemşirelik Öğrencileri için Klinik Uygulamalara Yönelik Tutum Ölçeği'nin; Geliştirilmesi, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Of the Attitude Scale Towards Clinical Practices for Nursing Students; Development, Validity and Reliability Study

Derya Akdeniz Uysal
Mersin Üniversitesi Hastanesi, Çocuk Enfeksiyon Servisi
dryknz81@gmail.com.tr, ORCID NO: 0000-0002-7561-1821

Melek Yeşil Bayülgen
Mersin Üniversitesi Hastanesi, Uluslararası Sağlık Turizm Birimi
myesilb@gmail.com.tr, ORCID NO: 0000-0002-8901-8375

ÖZET

Giriş ve Amaç: Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamalara ilişkin tutumlarının saptanması, öğrencinin klinik uygulamada performansını, motivasyonunu olumlu ya da olumsuz etkileyen faktörlerin belirlenmesine ve olumsuzluklara yönelik çözüm yollarının araştırılmasında önemli bir katkı sağlayacaktır. Bu araştırmada, hemşirelik öğrencileri için klinik uygulamalara ilişkin tutumlarını ortaya koymaya yarayan geçerli ve güvenilir bir tutum ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Metodolojik tipte tasarlanan çalışmada ilk olarak literatür doğrultusunda klinik uygulamalara yönelik tutum ölçen 34 taslak madde oluşturulmuştur. Uzman görüşüne sunulan ve öneriler doğrultusunda 32 maddeye düşürülen ölçek hemşirelik bölümünde okuyan 365 öğrenciye uygulanmıştır.

Bulgular: Açımlayıcı faktör analizinde madde faktör yüklerine bakılarak ölçek 26 maddeye düşürülmüştür. Ölçekteki maddelerin faktör yükleri 0.347-0.745 arasında değişmektedir. AFA için katılan öğrencilerin dışında 127 öğrenciden tekrar veri toplanarak yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ise karşılaştırmalı uyum indeksleri (RMSEA) = 0.08 ve (RMR) = 0.09 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.939'dur.

Sonuç ve Öneriler: Sonuç olarak, geliştirilen ölçeğin klinik uygulamalara yönelik tutumları ölçmede, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu kanıtlamaktadır. Geliştirilen ölçeğin öğrencilerin okula ve klinik uygulamalara yönelik duygularını, başarılarını, değerlerini ve becerilerini etkileyen faktörlere yönelik araştırmalarda kullanılabileceği düşünülmekte olup, ölçeğin güvenirliğine yönelik araştırmaların test-tekrar test gibi farklı güvenirlik testleriyle de yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Klinik Uygulama, Ölçek, Hemşirelik, Geçerlilik ve Güvenilirlik.

ABSTRACT

Introduction and aim: Determining the nursing students' attitudes towards clinical practices will make an important contribution to the determination of factors that affect the student's performance and motivation in clinical practice positively or negatively, and to search for solutions to negativities. In this study, it was aimed to develop a valid and reliable attitude scale for nursing students to reveal their attitudes towards clinical practices.

Method: In the study, which was designed in a methodological type, firstly 34 draft items were created that measure the attitude towards clinical applications in line with the literature. The scale, which was submitted to expert opinion and reduced to 32 items in line with the recommendations, was applied to 365 students studying in the nursing department.

Findings: In the Explanatory Factor Analysis (EFA), the scale was reduced to 26 items, based on item factor loads. Factor loadings of the items in the scale It ranges between 0.347-0.745. Comparative fit indices (RMSEA) = 0.08 and (RMR) = 0.09 as a result of the Confirmatory Factor Analysis (CFA) performed by collecting data from 127 students, excluding the students participating for EFA. The Cronbach alpha value of the scale is 0.939.

Conclusion and Suggestions: As a result, the developed scale proves to be a valid and reliable measurement tool in measuring attitudes towards clinical practice. It is thought that the developed scale can be used in studies on factors affecting students' emotions, achievements, values and skills towards school and clinical practices, and it is recommended that studies on the reliability of the scale be conducted with different reliability tests such as test-retest.

Keywords: Clinical Practice, Scale, Nursing, Validity and Reliability

Presentation ID/Sunum No: HEM41

Hemşirelik Bölümü Öğrencileri Neden Hemşirelik Mesleğini Seçiyor?

Why Do Nursing Department Students Choose Nursing Profession?

H. Yağmur SEVİNÇ AKIN
Harran Üniversitesi Viranşehir Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
hasret0227@harran.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-3962-7113
Elif DEMİR
Harran Üniversitesi Viranşehir Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
elifdemir@harran.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-4545-5175
Ayşe TOSUN
Harran Üniversitesi Viranşehir Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
tosunayse636@gmail.com, ORCID NO:0000-0002-2375-8960
Aysel ZENGİN
Harran Üniversitesi Viranşehir Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
ayselzengin2765@gmail.com, ORCID NO:0000-0003-4887-4949

ÖZET

Giriş ve Amaç: Hemşirelik mesleği kuramsal bilgi ve beceri içeren uygulamalı bir sağlık disiplinidir. Bir mesleğin çalışma koşullarını ve alanlarını tanıyıp isteyerek seçen bireyler verdiği hizmetten doyum alır ve hizmet alan bireyler daha fazla yarar görür. Araştırma, Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin meslek seçimi ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırma 177 hemşirelik öğrencisi ile tamamlanmıştır. Araştırmanın verileri Sosyodemografik Soru Formu ve Hemşirelikte Meslek Seçim Ölçeği (HMSÖ) ile toplanmıştır. Verilerin analizinde, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler olarak ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde değerleri verilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20,54±1,78; %63,8'i kadındır. %63,3'ü bölümü isteyerek seçmiş; %42,4'ünün geliri giderden az; %68,9'u hemşirelik okumaktan memnun; %21,5'i hemşirelik mesleğinden çok memnun; %57,1'i iş olanağı yüksek olduğu için mesleği seçmiş; %28,2 sinin ailesinde sağlık çalışanı bulunuyor.

Öğrencilerin HMSÖ mesleki uygunluk ve yaşamsal nedenler alt ölçek puan ortalamaları sırası ile 72,48±26,87 ve 34,53±10,11 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin meslek seçiminde en önemli faktörün insanlara yardım etme duygusu olduğu belirlendi. Öğrencilerin HMSÖ puan ortalamaları ile hemşirelik bölümünü isteme, hemşirelik bölümünden memnun olma ve hemşirelik mesleğini isteme nedeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Öğrencilerin en çok yardım etme duygusuyla mesleği seçtiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca mesleki uygunluğun yaşamsal nedenlere göre daha öncelikli olduğu söylenebilir. Hemşirelerin yaptıkları işten doyum almaları ve insanlara fayda sağlamaları yaptıkları işi benimsemeleri ile mümkündür. Bunu sağlamak için gençlere meslek seçimi konusunda eğitimler düzenlenmeli ve danışmanlık hizmeti verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: hemşirelik, meslek, hemşirelik öğrencisi

ABSTRACT

Introduction and aim: Nursing profession is an applied health discipline that includes theoretical knowledge and skills. Individuals who know and willingly choose the working conditions and fields of a profession receive satisfaction from the service they provide and individuals who receive the service benefit more. The research was conducted with the aim of determining the choice of profession and influencing factors of Nursing Department students.

Method: The descriptive research was completed with 177 nursing students. The data of the study were collected using the Sociodemographic Question Form and HMSÖ. Independent samples t test and one-way analysis of variance were used in the analysis of the data. Mean, standard deviation, frequency and percentage values are given as descriptive statistics.

Findings: The average age of the students participating in the study is 20,54±1,78; 63,8% are women. 63,3% chose the department willingly; 42,4% of them have an income less than expenses; 68,9% of them are satisfied with nursing education; 21,5% of them are very satisfied with the nursing profession; 57,1% chose the profession because of the high job opportunities; 28,2% of them have a health worker in their family.

The mean scores of the students' HMSÖ occupational compliance and vital reasons subscale were 72,48±26,87 and 34,53 ± 10,11, respectively. It was determined that the most important factor in students' choice of profession was the sense of helping people. A statistically significant difference was found between the students' HMSÖ mean scores and the reason for asking for the nursing department, being satisfied with the nursing department and asking for the nursing profession ($p < 0,05$).

Conclusion and Suggestions: It was concluded that the students chose the profession with the feeling of helping the most. In addition, it can be said that professional suitability has priority over vital reasons. It is possible for nurses to get satisfaction from their work and to benefit people by adopting the work they do. In order to achieve this, trainings and counseling services should be given to young people on career choice.

Keywords: nursing, profession, nursing student

Presentation ID/Sunum No: HEM42

Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Karşı Tutumları

Attitudes of Nursing Students Towards Gender Roles

Elif DEMİR
Harran Üniversitesi Viranşehir Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
elifdemir@harran.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-4545-5175
H. Yağmur SEVİNÇ AKIN
Harran Üniversitesi Viranşehir Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
hasret0227@harran.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-3962-7113
Rugeş YOLCU
Harran Üniversitesi Viranşehir Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
Ruges.317@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-3137-6778
Halime KAYA
Harran Üniversitesi Viranşehir Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
hali-me24@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0003-2610-2446
Hanife GENÇ
Harran Üniversitesi Viranşehir Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
hanifegenc63@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-6216-0451
Zeynep AVERBEK
Harran Üniversitesi Viranşehir Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
zaverbek1@gmail.com, ORCID NO: 0000-0003-3239-1184

ÖZET

Giriş ve Amaç: Toplumsal cinsiyet; kadın ve erkek arasındaki farkın toplumsal boyuttaki yönlerini ifade etmektedir. Hemşirelerin her iki cinsi kapsayarak hemşirelik hizmetlerini etik kurallara uygun olarak yerine getirmeye çalışırken karşılaştıkları en büyük engel toplumsal cinsiyetçiliktir. Bu çalışma Hemşirelik bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın örneklemini araştırmaya katılmayı kabul eden 201 Hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Veri toplama araçları 14 sorudan oluşan Sosyo-Demografik Bilgi Formu ve 38 maddeden oluşan Toplumsal Cinsiyet Rolleri Tutum Ölçeği'dir. Elde edilen veriler SPSS programında, sayı, frekans, yüzdelik, T-testi ve Anova ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamasının 20,54±1,69; %68,7'sinin kız; %95,5'inin bekar; %50,7'sinin en uzun süre ilde yaşadığı; %91,5'inin kız kardeş/ablasının olduğu; %61,7'sinin hemşirelik bölümünü isteyerek seçtiği; %53,7'sinin iş bulmadaki kolaylık nedeni ile bölümü seçtiği; %97'sinin annesinin ev hanımı; %36,8'inin babasının işçi; %93'ünün anne-babasının sağ, birlikte olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda ölçekten alınan en yüksek puan 185, en düşük puan 74'tür ve alınan yüksek puanlar eşitlikçi tutuma, düşük puanlar ise geleneksel tutuma işaret etmektedir. Toplam ölçek puanı ile medeni durum, en uzun yaşanılan yerleşim yeri, kız kardeş/abla bulunma durumu, bölümü isteyerek seçme, anne işi, anne baba birliktelik durumu değişkenleri arasında istatistiksel açıdan fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Toplam ölçek puanı ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel açıdan fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma daha yakın oldukları belirlenmiştir. Sağlık hizmeti sunumunda görev alan hemşirelerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalıklarını artırmak amacıyla konuyla ilgili eğitimler planlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: hemşirelik, hemşirelik öğrencisi, toplumsal cinsiyet

ABSTRACT

Introduction and aim: Gender; It expresses the social aspects of the difference between men and women. The biggest obstacle faced by nurses while trying to fulfill their nursing services in accordance with ethical rules by encompassing both genders is genderism. This study was conducted to determine the attitudes of the Nursing students towards gender roles and the factors affecting them.

Method: The sample of the study consisted of 201 nursing students who agreed to participate in the study. Data collection tools are Socio-Demographic Information Form consisting of 14 questions and The Gender Roles Attitude Scale consisting of 38 items. The data obtained were evaluated using the number, frequency, percentage, T-test and Anova in the SPSS program.

Findings: The average age of the students participating in the study is 20,54 ± 1,69; 68,7% of them are girls; 95,5% of them are single; 50,7% of them lived in the city for the longest time; 91,5% of them have a sister; 61,7% of them willingly chose the nursing department; 53,7% of them chose the department due to the convenience of finding a job; 97% of her mother is a housewife; 36,8% of his father is a worker; It was determined that 93% of their parents were alive and together. As a result of the research, the highest score obtained from the scale is 185, the lowest score is 74, and the high scores indicate egalitarian attitude and low scores indicate traditional attitude. There was no statistically significant difference between the total scale score and the variables of marital status, the longest residential place, presence of a sister, willingness to choose the department, mother's job, and parents togetherness ($p > 0,05$). A statistically significant difference was found between the total scale score and the gender variable ($p < 0,05$).

Conclusion and Suggestions: It was determined that students were closer to an egalitarian attitude regarding gender roles. Relevant trainings should be planned in order to increase the awareness of nurses involved in health service delivery regarding gender roles.

Keywords: nursing, nursing student, gender

Presentation ID/Sunum No: HEM45

Türkiye'de Hemşirelik Alanında Postpartum Dönemde Cinsel Yaşamla İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Investigation of Nursing Postgraduate Theses related to Sexual Life during Postpartum Period in Turkey

Ayşenur Karpuzluk[1], Ayşe Akalın[2]

[1]Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Düzce
aysenurkarpuzluk10@gmail.com, ORCID NO: 0000-0003-2272-8855
[2]Düzce Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Düzce
ayseakalin@duzce.edu.tr, ORCID NO: *0000-0002-9575-7537*

ÖZET

Giriş ve Amaç: Cinsellik yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır. Postpartum dönemde yaşanan fiziksel ve psikososyal değişimlerden cinsellik etkilenebilmektedir. Bu çalışma Türkiye'de hemşirelik alanında postpartum dönemde cinsel yaşamla ilgili yapılmış olan lisansüstü tezlerin sistematik olarak incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmanın verileri Mart-Nisan 2021 tarihlerinde "Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi" veri tabanı taranarak toplanmıştır. İncelemede "postpartum", "cinsel" ve "doğum sonu" anahtar kelimeleri kullanılarak tarih aralığı verilmeden hemşirelik anabilim dalında yapılan tezlerin tümü değerlendirilmiştir. 1998–2020 yılları arasında tamamlanan ve tam metin erişimine izin verilen toplam 13 tez araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen standart bir veri özetleme formu ile toplanmıştır. Veriler frekans (n) ve yüzdelik (%) kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya dâhil edilen tezlerin %15,3'ü (n:2) doktora, %84,6'sı (n:11) yüksek lisans tezidir. Çalışmaların çoğunluğu (%76,9) tanımlayıcı ve %23,1'i yarı deneysel tiptedir. Tanımlayıcı çalışmalarda postpartum dönemde cinsel yaşamı etkileyen faktörler, doğum şeklinin ve emzirmenin cinsel yaşama etkisi, cinsellikle ilgili bilgi ve inanışlar, bu dönemdeki sorunların yaşam kalitesine ve evlilik uyumuna etkileri incelenmiştir. Deneysel çalışmalarda pelvik taban egzersizlerinin cinsel yaşama etkisi ve cinsel sorunların çözümünde model temelli cinsel danışmanlığın etkinliği değerlendirilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Postpartum dönemde cinsel yaşamın olumsuz etkilendiği ve kadınların cinsellikle ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Bu dönemde cinsel yaşamı etkileyen faktörler arasında doğum şekli, emzirme, doğum öncesi cinsel problem varlığı, eş ile iletişim ve sosyoekonomik düzey yer almaktadır. Kegel egzersizleri, PLISSIT ve IMB model temelli danışmanlığın cinsel yaşamı olumlu etkilediği saptanmıştır. Çiftlere postpartum dönemde cinsel yaşama yönelik danışmanlık verilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Postpartum dönem, cinsel yaşam, hemşirelik

ABSTRACT

Introduction and aim: Sexuality is an integral part of life. Sexuality may be affected by physical and psychosocial changes experienced in the postpartum period. This study was carried out in order to examine in a systematic way nursing postgraduate theses related to sexual life during the postpartum period in Turkey.

Materials and Method: The data of the study was collected by screening the database "The Council of Higher Education National Thesis Center" in March-April 2021. In the review, all theses made in the Department of Nursing were evaluated using the keywords "postpartum", and "sexual" a without giving a date range. A total of 13 theses completed between 1998-2020 years and allowed full-text access were included in the study. The study's data was collected using a standard data summarization form developed by the researchers. Data were analyzed using frequency (n) and percentile (%).

Findings: 15.3% (n:2) of postgraduate theses were doctoral theses, and 84.6% (n:11) were master's theses. The majorities (76.9%) of the studies were descriptive and 23.1% were of quasi-experimental design. In descriptive studies, factors affecting sexual life in the postpartum period, the effect of mode of birth and breastfeeding on sexual life, knowledge and beliefs about sexuality, the effects of problems on quality of life during postpartum period and marital adjustment were studied. In experimental studies, the effect of pelvic floor exercises on sexual life and the effect of model-based sexual counseling on solving sexual problems were evaluated.

Conclusion and Suggestions: It was determined that sexual life was negatively affected in the postpartum period and knowledge of sexuality of women was low. Factors affecting sexual life during postpartum period include mode of birth, breastfeeding, presence of prenatal sexual problems, communication with the partner, and level of socioeconomic. It was found that Kegel exercises, PLISSIT and IMB model-based counseling have a positive effect on sexual life. Couples should be given counseling about sexual life during postpartum period.

Keywords: Postpartum period, sexual life, nursing

Presentation ID/Sunum No: HEM47

Sağlık Çalışanlarının, Sağlık İnanç Modeli Kapsamında Covid-19'a İlişkin Algılarının ve İzolasyon Önlemlerine Uyumunun Değerlendirilmesi

Evaluation of Covid-19 Perceptions and Compliance With Isolation Precautions of Health Professionals Within Scope of Health Belief Model

Yasemin ATEŞEYAN
Mersin Üniversitesi Hastanesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Birimi
ygslmrn@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0001-6866-2287
Zeynep GÜNGÖRMÜŞ
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
gungormusz@yahoo.co.uk, ORCID NO: 0000-0002-3761-8184

ÖZET

Giriş ve Amaç: COVID-19 pandemisinde en ön safta savaşan sağlık çalışanlarının virüse maruz kalma riski çok yüksektir. Bu çalışma sağlık çalışanlarının Sağlık İnanç Modeli (SİM) Kapsamında COVID-19'a ilişkin algılarını ve izolasyon önlemlerine uyumunu değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma kesitsel tiptedir. Örneklemi, Türkiye'de bir üniversite hastanesinde çalışan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 309 sağlık çalışanı oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan tanımlayıcı özellikler formu ile SİM kapsamında hazırlanan COVID-19 algı anketi ve İzolasyon Önlemleri Uyum ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmamızda COVID-19 algı anketi toplam, duyarlılık algısı, ciddiyet algısı, yarar algısı, engel algısı, sağlık motivasyonu algısı, öz-etkililik algısı ve eyleme geçirici faktörler puan ortalamaları ortalamanın üstünde bulunmuştur. Hemşirelerin duyarlılık algısı, ciddiyet algısı ve eyleme geçirici faktörler puan ortalamaları doktorlardan anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur. Sağlık çalışanlarının izolasyona uyumu ortalamanın üstünde olup hemşirelerin izolasyon önlemlerine uyum puan ortalaması doktorlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. ($p<0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Sağlık İnanç Modeli'ne göre artan COVID-19 salgını algısı, sağlık çalışanlarının izolasyona uyumunu olumlu yönde etkilemektedir. Sağlık çalışanlarının COVID-19 salgını algısını ve izolasyon önlemlerine uymalarını artıran belirli stratejilerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Sağlık Çalışanı, Sağlık İnanç Modeli, Hemşirelik

ABSTRACT

Introduction and aim Healthcare workers fighting at the forefront of the COVID-19 pandemic are at a very high risk of exposure to the virus. This study was carried out to evaluate health professionals' perceptions of COVID-19 and their compliance with isolation precautions within the scope of the Health Belief Model (HBM).

Methods: The study is of cross-sectional type. Working in a university hospital and who accepted to participate 309 health workers has created its sample. In the data collection, descriptive characteristics form which was prepared by the researchers, the COVID-19 Perception Questionnaire prepared within the scope of the HBM, and the Isolation Precautions Compliance Scale were used.

Findings: The mean scores of perceived susceptibility, perceived severity, perceived benefits, perceived barriers, perceived health-motivation, perceived self-efficacy, cues to action, and the total mean score of the COVID-19 Perception Questionnaire were found to be above the average. Perceived susceptibility, perceived severity, and cues to action mean scores of the nurses were significantly higher than those of the physicians. The compliance of health professionals with isolation was also above the average, and nurses' mean score of compliance with the isolation precautions is significantly higher than those of physicians ($p<0.05$).

Conclusion and Suggestions: The increased perception of the epidemic based on the HBM positively affects the compliance of health professionals to isolation. The development of certain strategies be recommended that increase health professionals' perception of the outbreak and their compliance with the isolation precautions.

Keywords: COVID -19, Health professional, Health Belief Model, Nursing

Presentation ID/Sunum No: HEM49

Hemşirelik Doktora Öğrencilerinde Akademik Erteleme Davranışı ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi

Examination of Academic Procrastination Behavior and Affecting Factors in Nursing Doctorate Students

Fadime Gök,
Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
fgozer@pau.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-0415-4229
Zeynep Deveci Koçbilek,
Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
zdeveci@pau.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-7383-5135
Eda Kılınç,
Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
ekilinc@pau.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-1857-4953
Asiye Kartal,
Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
akartal@pau.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-7475-0013

ÖZET

Giriş ve Amaç: Hemşirelikte doktora eğitimi, öğrenciler tarafından zor ve stresli olarak tanımlanmakta ve bu süreçte öğrencilerin karşılaştığı birçok problem bulunmaktadır Bu araştırma, hemşirelik doktora öğrencilerinin akademik erteleme davranışını belirlemek ve etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma tanımlayıcı ve kesitsel tipte olup, Ocak-Haziran 2020 tarihleri arasında kartopu örnekleme yöntemi ile araştırmaya katılmaya gönüllü olan hemşirelik doktora öğrencileri arasında yürütülmüştür (n= 91). Verilerin toplanmasında "Birey Tanılama Formu" ve "Akademik Erteleme Davranışı Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler, öğrencilere e-posta yolu ile ulaşılarak toplanmıştır. Veriler normal dağılım göstermediği (p= 0.006) için verilerin analizinde non-parametrik testler kullanılmıştır. Verilerin analizinde, sayı, yüzde, medyan, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis ve pearson korelasyon testi kullanılmıştır. Anlamlılık değeri olarak $p<0.05$ alınmıştır. Araştırmanın etik boyutu, Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Çalışmamızda, hemşire doktora öğrencilerinde akademik erteleme davranışı, kendilerini çok az yansıtmaktadır (X_{ort}=2.18, Range=2.74). Sosyo-demografik özelliklere ilişkin medeni durum ile AEDÖ puanı arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (p=0.028). Doktora eğitimine ilişkin danışmanını kendi seçme (p=0.049), danışmanı ile olan ilişkisi (p=0.003), zaman yönetimi (p=0.009), anksiyeteli hissetme (p=0.000) ve mükemmeliyetçilik (p=0.034) ile AEDÖ arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmamızda hemşirelik doktora öğrencilerinin evli olması, danışmanını kendisinin seçmemesi, danışmanı ile olan ilişkisinin zayıf olması, zaman yönetimi konusunda nadiren sıkıntı yaşaması, her zaman anksiyeteli hissetmesi, kendini akademik olarak yeterli görmemesi ve mükemmeliyetçi olması akademik erteleme davranışı göstermesine neden olmaktadır. Doktora sürecinde öğrencilerin danışmanlarla iletişiminin kuvvetlendirilmesi, zaman yönetiminin artırılması, anksiyete ile baş etme, mükemmeliyetçilik tutumunun azaltılması ve motivasyonlarını artırılması için destek olunmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Akademik erteleme, hemşirelik doktora öğrencileri, doktora eğitimi, anksiyete, mükemmeliyetçilik.

ABSTRACT

Introduction and aim: Doctoral education in nursing is defined by students as difficult and stressful, and there are many problems faced by students in this process. This study was conducted to determine the academic procrastination behavior of nursing doctoral students and to examine the factors affecting them.

Method: The study is descriptive and cross-sectional, and was conducted between January-June 2020 with the snowball sampling method among nursing doctoral students who volunteered to participate in the study (n = 91). "Individual Identification Form" and "Academic Procrastination Behavior Scale" were used to collect data. The data were collected by reaching the students via e-mail. Since the data did not show normal distribution (p = 0.006), non-parametric tests were used in the analysis of the data. Number, percentage, median, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis and Pearson correlation test were used to analyze the data. The significance value was taken as $p < 0.05$. The ethical dimension of the study was carried out in accordance with the Declaration of Helsinki.

Findings: In our study, academic procrastination behavior in nurse doctoral students reflected themselves very little (Xort = 2.18, Range = 2.74). It was determined that there is a significant difference between marital status and APBS score regarding socio-demographic characteristics (p = 0.028). There was a statistically significant difference has been found between self-selection of supervisor (p = 0.049), relationship with the supervisor (p = 0.003), time management (p = 0.009), feeling anxious (p = 0.000) and perfectionism (p = 0.034) and APBS.

Conclusion and Suggestions: In our study, the fact that nursing doctoral students were married, did not choose their supervisor themselves, had a weak relationship with their supervisor, rarely had problems with time management, always felt anxious, not considered himself academically competent, and being a perfectionist led to academic procrastination behavior. During the doctorate process, students should be supported to strengthen their communication with supervisors, to increase time management, to cope with anxiety, to reduce the perfectionism attitude and to increase their motivation.

Keywords: Academic procrastination, nursing doctoral students, doctoral training, anxiety, perfectionism.

Presentation ID/Sunum No: HEM53

Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan İdari Personelin İnternet Bağımlılığı Düzeylerinin ve İlişkili Faktörlerin Belirlenmesi

Determination of Internet Addiction Levels of Administrative Staff Working in a University Hospital and Related Factors

Arzu ÖZEL
Mersin Üniversitesi Hastanesi, Eğitim Komitesi
obarzuozel@gmail.com ORCID NO:0000-0002-7200-4911
Yasemin ATEŞEYAN
Mersin Üniversitesi Hastanesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Birimi
ygslmrn@hotmail.com ORCID NO:0000-0001-6866-2287
ÖZGÜR COŞKUN
Mersin Üniversitesi Hastanesi, Kalite Koordinatörlüğü Birimi
ozgurcoskun75@gmail.com ORCID NO:0000-0001-7340-3490

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bilgiye hızlı ulaşma isteği ve iletişim ihtiyacı nedeniyle internet kullanımı günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir.Fakat kişinin internet kullanırken kontrolünü kaybetmektedir. Bu durum kişinin özel, iş ve diğer yaşam alanlarını olumsuz etkilemekte ve internet bağımlılığı kavramını ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışma bir üniversite hastanesinde çalışan idari personelin internet bağımlılığı düzeylerini ve ilişkili faktörlerinideğerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma kesitsel tiptedir. Örneklemi, Türkiye'de bir üniversite hastanesinde çalışan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 318idari personel oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan tanımlayıcı özellikler formu ile İnternet Bağımlılığı ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmamızda idari personelin bağımlılık ölçeğikontrol kaybı, aşırı online kalma isteği, soyal ilişkide olumsuzluk alt boyutları ile ölçek toplam puan ortalaması "ortalamanın altında" bulunmuştur. Güvenlik görevlilerinin, evlilerin, lisansüstü mezunlarının, uyku problemi yaşayanların ve günlük hayattta kaygılı ve stresli olanlarınölçek toplam puan ortalaması anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

Sonuç ve Öneriler:Üniversite hastanesinde çalışan idari personelin internet bağımlılığı düzeyleri ortalamanın altında bulunmuştur. Hastane personelinin internet bağımlılık düzeyinin değerlendirilmesi kurum kültürü ve iletişiminin geliştirilmesi ve iş verimliliğinin artırılması açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler:İnternet bağımlılığı, Hastane İdariPersoneli, Hemşirelik

ABSTRACT

Introduction and aim: Internet usage has become an indispensable part of daily life because of the desire to reach information quickly and the need for communication.But the person loses control while using the internet.This situation negatively affects the private, work and other living areas of the person and it has the revealed concept of internet addiction.This study was conducted to evaluate the internet addiction levels and related factors of administrative staff working in a university hospital.

Methods: The study is of cross-sectional type.Working in a university hospital and who accepted to participate 318 administrative staff has created its sample.In the data collection, descriptive characteristics form which was prepared by the researchers, and Internet Addiction Scale were used.

Findings: In our study, the mean scores of loss of control, excessive desire to stay online, negativity in social relations and the addiction scale total mean score of the were found to be "below average".The scale total score mean of the security guards, married, graduate students, those who have sleep problems, and those who have anxiety and stress in daily life were found to be significantly higher ($p<0.05$).

Conclusion and Suggestions: Internet addiction levels of administrative staff working in The University Hospital was found to be below average.It is important to evaluate the internet addiction level of hospital staff in terms of improving corporate culture and communication and increasing work efficiency.

Keywords: Internet addiction, Hospital administrative staff, Nursing

Presentation ID/Sunum No: HEM 54

Obez Yoğun Bakım Hastalarında Havayolu Yönetimi: Hemşirelik Yaklaşımı

Airway Management in Obese Intensive Care Patients: Nursing Approach

Canan ERAYDIN[1], Bilge TEZCAN[2]

[1]Bülent Ecevit University, Department of Principles of Nursing, Zonguldak, eraydincanan@gmail.com, 0000-0002-4640-5957

[2]Edirne Sultan I. Murat Hospital, Edirne, bilgesaracoglu11@gmail.com, 0000-0002-4640-5957

ÖZET

Giriş ve amaç: Obezite görülme sıklığı giderek artan ve tüm dünya ülkelerini etkileyen kronik hastalıktır. Artan obezite ve yol açtığı sağlık sorunları sağlık bakım ihtiyacını arttırmaktadır. Özellikle yoğun bakım ünitelerinde obez ve morbid obez hastaların havayolu ve solunumun yönetimi diğer hasta gruplarına göre daha güç olabilmektedir. Bu araştırma obez ve morbid obez hastalarda havayolu ve solunum yönetiminde bütüncül hemşirelik yaklaşımını ele almaktadır.

Bakım İlkeleri

Havayolu ve solunumun yönetimi

Obeziteye bağlı solunumsal değişiklikler; artan solunum sayısı, artan oksijen tüketimi ve metabolik gereksinimler, artan solunum çabası ve azalan tidal volümdür. Bu değişiklikler desatürasyona, oksijen ihtiyacının artmasına neden olur. Kontrendike olmadıkça, hemşireler intratorasik basıncı azaltmak, atelektaziyi önlemek, ventilasyon-perfüzyon uyumsuzluğunu ve hipoksemiyi azaltmak için tolere edildiği sürece hastaya ters trendelenburg pozisyonu vermelidir.

Mekanik ventilasyondan ayırma

Obez hastalarda mekanik ventilasyondan ayırma, disiplinler arası bir ekip tarafından dikkatli gözlemleyerek yapılmalıdır. Mümkünse, invaziv olmayan ventilasyon stratejileri (örneğin bilevel veya maske ventilasyonu) kullanılarak entübasyondan kaçınılmalıdır. Hemşireler mekanik invaziv veya noninvaziv ventilasyondan ayrılan hastanın solunum sayısını, solunum tipini, oksijen satürasyonunu gözlemlemeli, hastaya öksürme ve solumun egzersizleri yaptırarak etkin havayolu açıklığının sağlanmasına yardımcı olmalıdır.

Ventilasyon modu

Obez hastalarda gerçek vücut ağırlığı (ABW) bazında ayarlanan tidal volüm hesaplaması, yüksek havayolu basınçlarına ve aşırı alveoler basınca neden olabilir. Hastanın solunum özelliğine göre tercih edilen birçok ventilasyon modu vardır. Basınç-destek ventilasyonu ile tedavi edilen hastalar için, solunum hızı 20/dk veya daha az olmalı, ekshalasyon tidal volüm 8-12 mL/kg olmalıdır. Eğer hava yolunda ventilatörün verdiği havaya basınç oluşturacak tıkanıklık varsa hasta yeterli oksijenlenemez ve solunum sayısı artabilir. Hemşireler yeterli ventilasyon için hava yolunun açıklığından emin olmalıdır.

Sonuç: Obezite insidansı artmaya devam ettikçe hasta bakımı zorlaşacak; hemşireler obez hastalar için klinik plan geliştirecek ve uygulayacak, disiplinler arası ekibin bir parçası olmaya devam edecektir.

Anahtar kelimeler: Havayolu yönetimi; hemşirelik; obezite; yoğun bakım

ABSTRACT

Introduction and aim: Obesity is a chronic disease with an increasing prevalence and affecting all countries of the world. Increasing obesity and the health problems it causes increase the need for health care. Especially in intensive care units, the management of the airway and respiration of obese and morbidly obese patients may be more difficult than other patient groups. This study addresses the holistic nursing approach to airway and respiratory management in obese and morbidly obese patients.

Maintenance Principles

Airway and breathing management

Respiratory changes due to obesity; increased respiratory rate, increased oxygen consumption and metabolic requirements, increased respiratory effort and decreased tidal volume. These changes cause desaturation and increased oxygen demand. Unless contraindicated, nurses should give the patient a reverse Trendelenburg position as long as tolerated to reduce intrathoracic pressure, prevent atelectasis, reduce ventilation-perfusion mismatch and hypoxemia.

Weaning from mechanical ventilation

Weaning in obese patients from mechanical ventilation should be done with careful observation by an interdisciplinary team. If possible, intubation should be avoided using non-invasive ventilation strategies (eg bilevel or mask ventilation). Nurses should observe the respiratory rate, breathing type, oxygen saturation of the patient who wakes up from mechanically invasive or non-invasive ventilation, and help the patient to provide effective airway patency by performing coughing and breathing exercises.

Ventilation mode

Tidal volume calculation based on actual body weight (ABW) in obese patients may cause high airway pressures and excessive alveolar pressure. There are many ventilation modes preferred according to the respiratory characteristics of the patient. For patients treated with pressure-support ventilation, the respiratory rate should be 20 / min or less and the exhaled tidal volume should be 8-12 mL / kg. If there is an obstruction in the airway that creates pressure on the air delivered by the ventilator, the patient cannot be oxygenated enough and the respiratory rate may increase. Nurses must ensure that the airway is open for adequate ventilation.

Conclusion: As the incidence of obesity continues to increase, patient care will become more difficult; Nurses will develop and implement clinical plans for obese patients and continue to be part of an interdisciplinary team.

Keywords: Airline management; nursing; obesity; intensive care

Presentation ID/Sunum No: HEM56

Trabzon İlinde Yaşayan Kişilerin Ev Kazalarında İlk Yardım Öz Yeterliliklerinin Belirlenmesi

Determination of First Aid Self-Efficacy in Home Accidents of People Living in Trabzon Province

Arif AKSOY[1], Görkem YAHYAOĞLU[2]

[1]Avrasya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ağız ve Diş Sağlığı
arif.aksoy@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-2315-1659

[2]Avrasya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ağız ve Diş Sağlığı
doctor61@hotmail.com

ÖZET

Giriş ve Amaç: Kaza, olumsuz durumlara yol açan, kasten olmayan olaylar anlamını taşımaktadır. Kazaların olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi bilinçli bir ilk yardım sayesinde olacaktır. Ülkemizde bilinçsiz müdahaleler veya ilk yardım eksikliğinden kaynaklanan yüzlerce ölüm veya sakat kalma durumları olmaktadır. Nitekim kazalar sonucunda en önemli unsur ilk yardım bilgisinin yeterli olmasıdır. Bu çalışmanın amacı, Trabzon ili Yomra ilçesinde ikamet eden çeşitli meslek gruplarında çalışan bireylerin bazı demografik özelliklerine göre ev kazalarında ilk yardım öz yeterliliklerini belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Gönüllük esasıyla 400 bireye, 'Li-Chi Huang geliştirdiği Sebahat Altundağ ve Ark. Türkçe uyarlamasını yaptığı 12 maddelik 5'li likert ölçeği ''Ev Kazalarında İlk Yardım Öz-Yeterlik Ölçeği'' uygulanmıştır. SPSS programından yararlanılarak; cinsiyet, medeni durum, mesleğin sağlık sektörüyle alakası, ilk yardım konusunda alınmış olan bir eğitim, bir kaza anında ilk yardımcı olabilme analizleri için independent T testi kullanılmıştır. Aile gelir düzeyi, aile birey sayısı, yaşanılan yer, eğitim durumu, meslek konularını analiz etmek için Gruplar arası yaş farkını analiz etmek için ise'one-way ANOVA testi' uygulanmıştır. Her iki analizde de $p<0.05$ istatistiksel açıdan önemli sayılmıştır.

Bulgular: Belirtilen ölçek gönüllülük esasıyla 400 ilgili kişiye uygulanmıştır. İlk yardım eğitimi alanların ilk yardım almayanlara göre ilkyardım uygulama açısından kararsız bir tutum sergilediği, yaş kriterleri açısından düşük yaş grubundakilerin yüksek yaş gruplarına göre daha bilinçli olduğu fark edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmanın sonuçları arasında ilk yardım eğitimi almış kişilerin ilk yardım eğitimi almamış kişilere oranla daha doğru bilgilere sahip olduğu, kendilerine daha güven duydukları tespit edilmiştir. Ayrıca sağlık sektöründe çalışanların ilk yardım konusunda donanımlı olduğu, eğitim sektöründe ki kişilerin ilk yardım konusunda bilgili fakat yetersiz olduğu, çalışmayan ve ev hanımlarının ise ilk yardım konusunda oldukça yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ev kazalarında ilk yardım öz yeterliliğinin eğitimi alan kişilerde daha fazla olduğu ilkesi temel alınarak toplumsal sağlığın korunması, ani olaylarda durumun en iyi şekilde yönetilebilmesi, kaza sonucunda oluşacak olumsuzlukların giderilebilmesi açısından her kesimden insanın bu eğitimi alması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ev kazaları, İlk yardım, Halk sağlığı

ABSTRACT

Introduction and Purpose: Accident means unintentional events that lead to adverse situations. Minimizing the negative effects of accidents will be through a conscious first aid. In our country, there are hundreds of deaths or injuries caused by unconscious interventions or lack of first aid. The most important factor as a result of accidents is to have sufficient first aid knowledge. The aim of this study is to determine first aid self-efficacy in home accidents according to some demographic characteristics of individuals residing in Yomra district of Trabzon province.

Method:. Developed by Li-Chi Huang, Sebahat Altundağ et al. "First Aid Self-Efficacy Scale in Home Accidents" with 12 items and 5-point Likert scale adapted into Turkish was applied to 400 ındıvıduals on a voluntary basıs. Using the SPSS program; Independent T test was used for the analysis of gender, marital status, the relevance of the profession to the health sector, a training on first aid, and being able to help first in the event of an accident.

"One-way ANOVA test" was applied to analyze the age difference between the groups in order to analyze the family income level, number of family members, place of residence, education status, and occupation issues. In both analyzes, $p < 0.05$ was considered statistically significant.

Findings: The specified scale was applied to 400 people on a voluntary basis. It has been noticed that those who receive first aid training have an indecisive attitude in terms of applying first aid compared to those who do not receive first aid, and those in the lower age group are more conscious than the higher age groups in terms of age criteria.

Conclusion and Suggestions: Among the results of this study, it was determined that people who received first aid training had more accurate information and were more confident than those who did not receive first aid training. In addition, it has been determined that the health sector workers are well-equipped in first aid, the people in the education sector are knowledgeable about first aid but insufficient, and the unemployed and housewives are quite insufficient in first aid. Based on the principle that first aid self-efficacy in home accidents is more common among people who receive training, it is recommended that people from all walks of life receive this training in order to protect social health, to manage the situation in the best way in sudden events, and to eliminate the negativities that may occur as a result of accidents.

Keywords: Home accidents, First aid, Public health

Presentation ID/Sunum No: HEM57

Özel Bir Üniversitenin Sağlık Bölümlerinde Okuyan veya Mezun Olan Öğrencilerin Covid-19 Pandemisi Hijyen Tutumlarının Ölçülmesi

Measuring Covid-19 Pandemic Hygiene Attitudes of Students Studying or Graduating in Health Departments of a Private University

Arif AKSOY[1], Görkem YAHYAOĞLU[2], Gökhan ÖZKAN[3]

[1]Avrasya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yükseokulu, Ağız ve Diş Sağlığı
arif.aksoy@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-2315-1659
[2]Avrasya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yükseokulu, Ağız ve Diş Sağlığı
doctor61@hotmail.com
[3]Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi
gokhanozkan9461@gmail.com, ORCİD NO: 0000-0003-0385-2439

ÖZET

Giriş ve Amaç: Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıkan ve 2020 Ocak ayında tanısı konulan Covid-19 dünyada bir salgın haline gelerek 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir (WHO,2020). Bu tarihlerde ülkemizde de ilk vaka görülmüştür. Korona virüsün, insandan insana; konuşma, hapşırma ya da öksürmeyle birlikte dışarı çıkan küçük damlacıklar yoluyla bulaştığı bilinmektedir. Kişilerin ne kadar süreyle taşıyıcı olduklarına dair kesin bir veri bulunmamakla birlikte; hiçbir belirti göstermeyen kişilerin de virüsü yaydığı gözlemlenmiştir. Pandemi süresince büyük bir sorumluluk üstlenen sağlık çalışanları ve sağlık çalışan adaylarının en çok dikkat edecekleri konu hijyen konusu olduğu açıktır. Bu konuda ki önem üniversite sıralarında öğrencilere aşılanmalıdır. İçerisinde bulunduğumuz durum tüm insanlığı etkisi altına almış olsa da en çok korku ve panik sağlık sektöründe yaşanmıştır. Süreçte kaybedilen doktor, hemşire, paramedik ve birçok çalışan üniversitelerde sağlık okuyan öğrencileri psikolojik olarak etkilediği düşünülmektedir. Bu sebeple hijyen konusunda ki bilinci ölçmek ve önemine dikkat çekmek gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı; Avrasya Üniversitesinin sağlık bölümlerinde okuyan veya mezun olan öğrencilerin ''Covid-19 süresince Hijyen tutumlarının ölçülmesidir''.

Gereç ve Yöntem: Gönüllülük esasıyla 600 bireye, Birgül Çiçek, Hande Şahin, Sibel Erkal tarafından geliştirilen 27 maddelik 5'li likert ölçek 'Covid-19 Hijyen Ölçeği'' uygulanmıştır. İstatistiksel analizler SPSS programı kullanılarak yapılmış ve $p<0.05$ istatistiksel açıdan önemli sayılmıştır

Bulgular: Belirtilen ölçek gönüllülük esasıyla 600 ilgili kişiye uygulanmıştır. Hijyen konusunda Tıbbi Laboratuvar, Ağız ve Diş Sağlığı, Hemşirelik, Patoloji bölümü okuyan veya mezun olan öğrencilerde anlamlı farklılık bulunmuş olup yaş aralıklarının da hijyen tutumunu etkilediği tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: İçerisinde bulunduğumuz pandemi süreci hijyen konusuna olan önemi artırmıştır. Özellikle Hemşirelik, Ağız ve Diş Sağlığı ve Patoloji okuyan veya mezun olan öğrencilerin hijyen konusunda daha bilinçli olduğu bu durumun sebebinin mikroorganizmalara temas da riskli gruplarda çalışmaları olarak düşünülmektedir. İleride hijyen ile alakalı eğitimlerin artırılması gerektiği önerilmektedir. Sürece katkı sağlayacağı düşünülen çalışmamızın ileride daha büyük kitlelere uygulanabilecek nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hijyen, Pandemi, Covid19

ABSTRACT

Introduction and aim: Covid-19, which emerged in Wuhan province of China and was diagnosed in January 2020, became an epidemic in the world and was declared as a pandemic by the World Health Organization (WHO) on March 11, 2020 (WHO, 2020). During these dates, the first case was seen in our country. Corona virus from person to person; It is known to be transmitted through small droplets that come out with speech, sneezing or coughing. Although there is no precise data on how long people are carriers; It has been observed that people who show no symptoms also spread the virus. It is clear that healthcare workers and healthcare worker candidates, who assume a great responsibility during the pandemic, will pay attention to hygiene. The importance of this issue should be instilled in university students. Although the situation we are in has affected all humanity, it has caused the most fear and panic in the health sector. Physicians, nurses, paramedics and many employees who are lost in the process are thought to affect healthcare students psychologically at universities. For this purpose, it is necessary to measure the awareness about hygiene and draw attention to its importance. The aim of this study was measuring of the hygiene attitudes of the students who study or graduate from the health departments of Avrasya University during Covid-19".

Method: In the study, "Covid-19 Hygiene Scale" developed by Birgül Çiçek, Hande Şahin, Sibel Erkal and a 27-item 5-point Likert scale was applied to 600 ındıvıduals on a voluntary basıs. Statistical analyzes were performed using the SPSS program and $p<0.05$ was considered statistically significant.

Findings: The specified scale was applied to 600 people on a voluntary basis. In terms of hygiene, a significant difference was found among students who studied or graduated from Medical Laboratory, Oral and Dental Health, Nursing, Pathology departments, and it was determined that age ranges also affect hygiene attitude.

Conclusion and Suggestions: The pandemic process we are in has increased the importance of hygiene. The reason of this situation, which especially the students who study Nursing, Oral and Dental Health and Pathology, are more conscious about hygiene, is thought to be working in risky groups because of exposure to microorganisms. It is suggested that trainings related to hygiene should be increased in the future. It is thought that our study, which is thought to contribute to the process, can be applied to larger masses in the future.

Keywords: Hygiene, Pandemic, Covid19

Presentation ID/Sunum No: HEM58

Hemşirelikte Sosyal Medya Kullanımının E-Profesyonellik Yönünden Değerlendirilmesi

Assesment of Social Media Using in Nursing in terms of E-Proffesionalism

Ali KAPLAN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi,
alikaplan@comu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-6019-6178

Orhan ÇAKIR
İzmir Tınaztepe Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Anestezi,
orhan.cakir@tinaztepe.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-4231-3561

Merve ATAÇ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesi,
merveatac@comu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-9556-0737

ÖZET

Günümüzdeki dijitalleşmeyle birlikte profesyonellik paradigmalarının sosyal medya gibi çevrimiçi ortamlar için de önemli olduğu görülmektedir. Bu konuda e-profesyonellik kavramının geliştiği ve çevrimiçi ortamlardaki davranışlarımızın uygunluğunun tartışıldığı literatürde görülmektedir. Bu araştırmada hemşirelerin sosyal medya kullanımlarının e-profesyonellik açısından değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Günümüzün teknolojik getirilerinden biri olan sosyal medya platformları tüm dünyada yaygın kullanıma ve etkileşime sahip olmakla beraber büyük bir kamuoyu oluşturmaktadır. Sağlığın geliştirilmesinde savunucu ve danışmanlık rollerine sahip hemşirelerin de sosyal medyayı doğru ve etkin kullanmaları profesyonellikleri açısından önemlidir. Aksi takdirde hemşirelerin çevrimiçi ortamları uygunsuz kullanımları sonucunda doğan etik ihlaller başta kendilerine, hasta haklarına, kurumlara ve hemşireliğin mesleki imajına zarar verebilmektedir. E-profesyonellik dışı durumlarla karşılaşmamak için, hemşirelere e-profesyonellik anlatılmalı, mesleki örgütler veya kurumlar tarafından sosyal medya kullanımına yönelik politikalar geliştirilmelidir. Aynı zamanda günümüzün teknolojik nesillerinin alacakları hemşirelik eğitim programlarına e-profesyonellik konusu eklenerek, öğrencilerin farkındalığı artırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: E-profesyonellik, Hemşirelik, Netiket, Sosyal medya

ABSTRACT

With today's digitalization process, it can be seen that professionalism paradigms are also important for online platforms such as social media. In this regard, it is seen in the literature that the concept of e-professionalism has developed and the appropriateness of our behaviors in online platforms is discussed. In this study, it was aimed to evaluate nurses' use of social media in terms of e-professionalism. Social media platforms, which are one of today's technological gains, have not only obtained widespread use and interaction all over the world, but created a large public opinion. It is important in terms of their professionalism that nurses, who have advocacy and counseling roles in health promotion, use social media correctly and effectively. Otherwise, ethical violations arising from the inappropriate use of online platforms by nurses may harm themselves, patient rights, institutions, and the professional image of nursing. In order not to encounter situations not within the scope of e-professionalism, nurses should be informed about e-professionalism, also policies regarding the use of social media by professional organizations or institutions should be developed. At the same time, the awareness of students should be increased by adding e-professionalism to the nursing education programs of today's technological generations.

Keywords: E-professionalism, Netiquette, Nursing, Social media

Presentation ID/Sunum No: HEM61

Koronavirüs Pandemisinin Toplumdaki Hemşirelik İmajına Etkisi

Sebahat Kuşlu
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
sebahat.kuslu@gibtu.edu.tr ORCID NO:0000-0002-5861-4617
Duygu Ayar
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
duyguayar@gmail.com ORCID NO:0000-0003-3781-7914
Çiğdem Aksu
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
ferrganat@gmail.com ORCID NO:0000-0002-7275-4843
Burcu Çakı
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
b.caki@hotmail.com ORCID NO: 0000-0002-3592-5121

ÖZET

Giriş ve Amaç: Hemşirelikte imaj kavramı hemşirenin kendisini, meslektaşlarını ve toplumun hemşireliği nasıl algıladığıdır. Hemşirelik yıllardan beridir toplumsal imaj açısından sorunları olan bir meslektir. Bu çalışmanın amacı koronavirüs pandemisinin toplumdaki hemşirelik imajına etkisini belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipte yapılmış bu araştırmanın verileri 18 yaş üzeri, online sosyal ağ bağlantısı olan, çalışmaya katılmayı kabul eden ve dahil edilme kriterlerine uyan 398 Türk vatandaşından, araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formu aracılığıyla 05-19/03/2021 tarihleri arasında, online olarak toplanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan bireylerin yaş ortalamaları 30.8±9.9 olup katılımcıların çoğunluğu kadın, evli, yüksekokul/üniversite mezunu, memur, yaşamının büyük çoğunluğunu ilde geçirmiş ve çoğunun gelir durumu gidere eşittir. Araştırmaya katılan bireylerin Hemşirelik İmajı Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında; pandemi öncesi alınan toplam puan ortalaması 43.6±8.1 iken, pandemi sırasında alınan puan 43.4±8.7 olarak belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Koronavirüs pandemisinin toplumdaki hemşirelik imajını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada, koronavirüs pandemisinin toplumun hemşirelik imajına etkisinin beklenen şekilde olumlu olmadığı görülmektedir. Buna yönelik;

- Hemşireliğin iş alanları, çalışma koşulları, eğitim düzeyi gibi konularda topluma doğru bir şekilde tanıtımının yapılması gereklidir.
- Hemşirelik mesleğinin yeterince gelişmesi için hemşirelik eğitimine gereken değer verilmelidir.
- Koronavirüs pandemisi gibi zorlu bir süreçte en ön saflarda yer alıp ailesinden ve sevdiklerinden uzak kalan, kendini hastalarını yaşatmaya adayan hemşirelerin de bu süreçte önemli rollere sahip olduğu, kayıplar verdiği ve tükendiği, medyada doğru bir şekilde yansıtılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs, Hemşirelik imajı, Toplumsal imaj

ABSTRACT

Introduction and Aim: Image in nursing is how the nurse perceives her colleagues and nursing (Hoeve, Jansen & Roodbol, 2014). Nursing has been a profession with major social problems for years. This purpose is to determine the purpose of applying the coronavirus pandemic to the nursing image in society.

Method: A questionnaire form prepared by the researchers was collected online between 05-19 / 03/2021 from 398 Turkish citizens who had a descriptive type, online network connection, accepted to participate ,and met the inclusion criteria.

Findings: The average age of the individuals participating in the study is 30.8 ± 9.9, and the majority of the participants are women, college/university graduates, civil servants, who spent most of their lives in the province and the income of most of them is equal to the expense. Considering the average scores of the Nursing Image Scale of the individuals participating in the study; While the total score average, before the pandemic was 43.6 ± 8.1, the recommended score during the pandemic was 43.4 ± 8.7.

Conclusion and Suggestions: Stating the nursing image of the coronavirus pandemic in the society, in this case, the effect of the coronavirus pandemic on the neighboring image is seen as positive. For this;

- It is recommended to promote nursing such as job fields, working conditions, and education system.
- For the nursing profession to develop sufficiently, its education should be valued.
- The fact that nurses, who are at the forefront of a difficult process like the coronavirus pandemic, who stay away from their family and loved ones and who devote themselves to their patients, have important roles in this process, when losses and exhaustion, the media should be reflected in the right unity.

Keywords: Coronavirus, Nursing image, Social image

Presentation ID/Sunum No: HEM62

Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin COVID-19 Pandemisi İle İlgili Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi

Determining the Knowledge Levels of Health Vocational High School Students about the COVID-19 Pandemic

Melek Yeşil Bayülgen
Mersin Üniversitesi Hastanesi, Uluslararası Sağlık Turizm Birimi
myesilb@gmail.com.tr, ORCID NO: 0000-0002-8901-8375
Fatma Hikmet Yeşil
Adana Seyhan Devlet Hastanesi, Eğitim Hemşireliği Birimi
ftmhkmt33@outlook.com, ORCID NO: 0000-0002-7673-695X

ÖZET

Giriş ve Amaç: COVID-19 pandemisinin 2019 yılı sonunda başlamasıyla birlikte tüm ülkelerde çeşitli tedbirler ve kararlar (sokağa çıkma yasağı, maske, mesafe, hijyen vb.) alınmıştır. Alınan kararlar eğitim kurumlarını da etkilemiştir. Ülkemizde ilk vakadan sonra bütün okulların kademelerinde eğitime ara verilmiş ve sonrasında alınan kararlar ile birlikte yüz yüze eğitim yerine uzaktan eğitim sürecine geçilmiştir. Bu dönemde bir süre staj uygulamalarına ara verilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın işletmeler tarafından yeni tip COVID-19 salgınına yönelik tedbirlerin alınması şartıyla hastanelerde beceri eğitimine giden mesleki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 12'nci sınıf öğrencilerinin, hastanenin talebi ve velisinin izni ile 30 Kasım 2020'den itibaren staj uygulamalarına devam edebileceğini duyurmasıyla stajlara tekrardan başlanmıştır. Meslek lisesi eğitimlerinde stajlar teoriyi pratiğe aktarma fırsatı veren ve tecrübe kazandıran bir süreçtir. Stajlar öğrencilere mesleğine ilişkin bilgi, beceri, inanç, değer ve tutumların kazanılmasına rehberlik etmektedir. Bu araştırmanın amacı; staja çıkan Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin COVID-19 pandemisi ile ilgili bilgi düzeylerinin belirlenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı olan bu çalışma, 2020-2021 eğitim öğretim yılı bahar döneminde bir devlet hastanesin de klinik uygulamaya çıkan sağlık meslek lisesi öğrencileri ile gerçekleştirildi. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş, evrenin tümü örnekleme alınmıştır (n=192). Anket maddeleri araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturuldu (24 madde). Anketten minimum 0, maksimum 24 puan alınmaktadır. Verilerin değerlendirilmesinde frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma kullanıldı.

Bulgular: Öğrencilerin tamamının 18 yaşında, %70.8'inin kız, %100.0'ünün aşılanmadığı, %53.6'sının aşı yaptırmak istediği ve bilgi düzeyi toplam puanı 19.39±0.15 olarak belirlendi.

Sonuç ve Öneriler: COVID-19 pandemisi sürecinde Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin bilgi düzeyinin yüksek olduğu görüldü.

Anahtar Kelimeler: Pandemik, staj, öğrenci.

ABSTRACT

Introduction and aim: With the start of the COVID-19 pandemic at the end of 2019, various measures and decisions (curfew, mask, distance, hygiene, etc.) have been taken in all countries. The decisions taken have also affected educational institutions. In our country, after the first case, education was suspended at all levels of schools, and with the decisions taken afterwards, the distance education process was started instead of face-to-face education. During this period, internship practices were suspended for a while. With the announcement of the Ministry of National Education that 12th grade students studying in vocational secondary education institutions who attend skills training in hospitals, on the condition that measures are taken by the enterprises against the new type of COVID-19 epidemic, can continue their internship practices as of 30 November 2020, upon the request of the hospital and the permission of their parents. started again. Internships in vocational high school education are a process that gives the opportunity to put theory into practice and gain experience. Internships guide students to gain knowledge, skills, beliefs, values and attitudes regarding their profession. The purpose of this research; It is the determination of the knowledge levels of the Health Vocational High School students who are intern about the COVID-19 pandemic.

Method: This descriptive study was conducted in the spring semester of the 2020-2021 academic year with health vocational high school students who went into clinical practice in a state hospital. Sampling was not selected in the study, the whole population was included in the sample (n = 192). The questionnaire items were created by the researchers by scanning the literature (24 items). A minimum of 0 and a maximum of 24 points are obtained from the questionnaire. Frequency, percentage, mean and standard deviation were used to evaluate the data.

Findings: It was determined that all of the students were 18 years old, 70.8% were girls, 100.0% were not vaccinated, 53.6% wanted to be vaccinated, and their total knowledge level score was 19.39 ± 0.15.

Conclusion and Suggestions: During the COVID-19 pandemic, it was observed that the knowledge level of Health Vocational High School students was high

Keywords: Pandemics, internship, student.

Presentation ID/Sunum No: HEM63

Hemşirelerin Koronavirüs İkilemi: Sağlık Mı? Hizmet Mi?

Nurses' Coronavirus Dilemma: Health? Or Service?

Çiğdem Aksu
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
ferrganat@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-7275-4843
Ejdane Coşkun
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
ejdanecoskun@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-1989-5671
Burcu Çakı
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
b.caki@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0002-3592-5121
Zeynep Güngörmüş
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
gungormusz@yahoo.co.uk, ORCID NO: 0000-0002-3761-8184

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bütün dünyayı kasıp kavuran ve büyük endişe yaratan koronavirüs DSÖ tarafından "Uluslararası Halk Sağlığı Acil Durumu" olarak ilan edilmiştir. Birçok toplumda hastalığın hızlı yayılmasını önlemeye yönelik tedbirler alınmış ve aşılamalar başlamıştır. Özellikle tedavi ve bakım yükümlülüğü olan sağlık çalışanları için rehberler yayınlanmış, rehberlerde hastanın bakımından sorumlu olan, enfekte/bulaş riski taşıyan hastalarla en fazla zaman geçiren hemşirelere koronavirüsten korunma yöntemleri konusunda dikkat edilmesi gereken hususlar vurgulanmıştır. Rehberler aracılığıyla konuyla ilgili bilgilerin güncellenmeye çalışılması, salgından etkilenen hastaların bakım sürecinde hemşirelerin birçok ikilemle karşı karşıya kalmasına engel olamamıştır. Bu çalışma Türkiye'deki hemşirelerin pandemi sürecindeki yetkinliklerini, tutumlarını ve psikososyal etkilenme düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tipte yapılan araştırma 20/04/2020-20/05/2020 tarihleri arasında 390 hemşireyle yürütülmüştür. Veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan tanıtıcı-bilgi formu, hemşirelerin tutumlarını belirlemek amacıyla hazırlanan soru formu ve Acil Durumda Çalışanların Öz Yeterlilik Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Veriler SPSS 26 programında değerlendirilmiştir. Araştırmanın yapılabilmesi için etik kurul izni ve katılımcılardan onam alınmıştır.

Bulgular: Hemşirelerin %95,6'sının işe gitmek dışında gerekmedikçe evden dışarı çıkmadığı, %86,9'unun evine misafir kabul etmediği, %80,5'inin ailesi ve 65 yaş üstü yakınları ile görüşmediği belirlenmiştir. Katılımcıların %23,3'ü çocuğu ile iletişimi konusunda olumsuz duygulara sahip iken; çoğunluğunun çocuğu bulunmamaktadır. Çalışmaya katılan hemşirelerin %36,1'inin bu süreçte eşleri ile ilişkisinde olumsuzluklar yaşadıkları; %26,7'sinin bu süreçte eşi tarafından desteklendiği belirlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmaya katılan hemşirelerin; çoğunluğunun koronavirüs sürecinde hastane içinde ve dışında alınması gereken önlemlerin çoğunu bildiği, tutumlarının olumlu olduğu, büyük çoğunluğunun yetkin, istekli, ilgili aynı zamanda kaygılı ve gelecekten umutsuz olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs, Bilgi, Salgınlar, Psikoloji, Hemşirelik.

ABSTRACT

Introduction and Purpose: The coronavirus, which has taken the whole world by storm and causes great concern, has been declared as the "International Public Health Emergency" by WHO. In many societies, the measures have been taken to prevent the rapid spread of the disease and vaccination has begun. The guidelines have been published especially for healthcare professionals who have treatment and care obligations, and in the guidelines, the issues that need to be taken into consideration regarding the coronavirus protection methods are emphasized to nurses who spend the most time with infected/contaminated patients and who are responsible for the patient's care. Attempting to update information on the subject through published guidelines did not prevent nurses from facing many dilemmas during the care process of patients affected by the pandemic. This study was conducted to determine Turkey's nurses' competence in the pandemic process, attitudes and psychological impact level.

Method: The cross-sectional study was conducted with 390 nurses between 04/20/2020-05/20/2020. The data were collected using an introductory-information form created by the researchers, a questionnaire prepared to determine the nurses' attitudes, and the Self-Efficacy Scale of Emergency Workers. The data were evaluated in the SPSS 26 program. Ethics committee approval and consent from the participants were obtained to conduct the study.

Findings: It was determined that 95.6% of the nurses did not go out of the house unless necessary except to go to work, 86.9% did not accept guests to their home, and 80.5% did not meet with their families and relatives over 65 years of age. While 23.3% of the participants had negative feelings about communication with their children, the majority of them did not have children. It was determined that 36.1% of the nurses participating in the study experienced negativity in their relationship with their spouses during this period, and 26.7% of them were supported by their spouses in this process.

Conclusion and Recommendations: It was determined that the majority of the nurses participating in the study knew most of the measures to be taken inside and outside the hospital during the coronavirus process, their attitudes were positive, the vast majority of them were competent, willing, concerned, and also anxious and hopeless for the future.

Keywords: Coronavirus, Knowledge, Outbreaks, Psychology, Nursing.

Presentation ID/Sunum No: HEM64

COVID-19 Değişim Eğrisi Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenilirlik

Development of the Covid-19 Change Curve Scale: Validity and Reliability

Burcu Çakı
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
b.caki@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0002-3592-5121
Zeynep Güngörmüş
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
gungormusz@yahoo.co.uk, ORCID NO: 0000-0002-3761-8184
Sebahat Kuşlu
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
sebahat.kuslu@gibtu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-5861-4617

ÖZET

Giriş ve Amaç: COVID-19 pandemisi, bireylerde şok, koronavirüs hastalığını reddetme, öfke, depresyon, deneme, yeni yaşam tarzına karar verme ve entegrasyon gibi dramatik değişikliklere neden olmuştur. Bireylerin yaşadığı bu olumsuz süreçleri önleyebilmek, erken dönemde müdahale edebilmek ve ortadan kaldırmak için doğru bir tanılama aracı gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı, bireylerin COVID-19 pandemisine karşı yaşadıkları şok, reddetme, öfkelenme, depresyon, deneme, karar verme ve bu sürece dahil olma düzeylerini ölçen, geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, metodolojik tipte bir çalışmadır. Kübler Ross Değişim Eğrisi modeline dayanan ölçeğin maddeleri, uzman değerlendirmeleri ve katılımcı görüşmeleri temel alınarak oluşturulmuştur. Veri toplama aracı online olarak 20.04.2020 - 20.05.2020 tarihleri arasında Google form aracılığıyla dijital ağlar üzerinden iletilmiş, 1137 kişiye online olarak ulaşılmıştır. Veriler SPSS ve AMOS programları ile analiz edilmiştir. Araştırmanın yapılabilmesi için etik kurul izni ve katılımcılardan onam alınmıştır.

Bulgular: Ölçeğin geçerliği ve güvenirliği için yapılan faktör analizi sonucunda değerler iyi ve kabul edilebilir düzeyde yeterli bulunmuştur. Ölçeğin faktör analizine uygunluğunu gösteren değerler olan KMO değeri 0.761 ve Barlett's test sonucu $p<0.001$ olarak saptanmıştır. Ölçeğin iç güvenirliğini veren Cronbach Alfa değeri 0,765, Item-Total Item korelasyonları 0.352-0.798 aralığındadır. Ölçeğin kapsam geçerlik indeksi CVI: 0,87 bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: 26 madde ve 7 alt boyuttan oluşan COVID-19 Kübler Ross Değişim Eğrisi Ölçeği'nin, 3'lü likert tipinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır. COVID-19 Değişim Eğrisi Ölçeği, sağlam psikometrik özelliklere sahiptir. Ölçek, bireylerin COVID-19'a karşı tepkilerini ve yaşadıkları süreçleri değerlendirmede etkin bir ölçüm aracıdır.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs, Geçerlilik, Güvenilirlik, Psikoloji, Hemşirelik.

ABSTRACT

Introduction and Purpose: The COVID-19 pandemic has led to dramatic changes in the individuals such as shock, rejection of coronavirus disease, anger, depression, experimentation, decision-making for a new lifestyle, and integration. An accurate diagnostic tool is required to prevent, intervene and eliminate these negative processes experienced by individuals at an early stage. The aim of this study is to develop a valid and reliable scale that measures individuals' levels of shock, rejection, anger, depression, experimentation, decision-making, and involvement in this process against the COVID-19 pandemic.

Method: The research is a methodological study. The items of the scale, which is based on the Kübler Ross Change Curve model, were created on the basis of expert evaluations and participant interviews. The data collection tool was transmitted online between 04.20.2020 -05.20.2020 via digital networks via Google form, and 1137 people were reached online. The data were analyzed with SPSS and AMOS programs. Ethics committee approval and consent from the participants were obtained to conduct the study.

Findings: As a result of the factor analysis conducted for the validity and reliability of the scale, the values were found to be good and sufficient at an acceptable level. The KMO value, which is the values showing the suitability of the scale to the factor analysis, was determined as 0.761, and Bartlett's test result was $p < 0.001$. The Cronbach Alpha value, which gives the internal reliability of the scale, was 0.765, and Item-Total Item correlations were in the range of 0.352-0.798. The content validity index of the scale was found as CVI: 0.87.

Conclusion and Recommendations: It has been determined that the COVID-19 Kübler Ross Change Curve Scale, which consists of 26 items and 7 sub-dimensions, is a valid and reliable 3-point Likert-type measurement tool. The COVID-19 Change Curve Scale has robust psychometric properties. The scale is an effective measurement tool to evaluate individuals' reactions to COVID-19 and the processes they experience.

Keywords: Coronavirus, Validity, Reliability, Psychology, Nursing.

Presentation ID/Sunum No: HEM65

Paranormal İnançların Sosyal Yeterlilik ve Sosyal Sonuç Beklentilerine Etkisi

The Effect of Paranormal Beliefs on Social Competence and Social Outcome Expectations

Duygu Ayar
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
duyguayar@gmail.com, ORCID NO: 0000-0003-3781-7914
Burcu Çakı
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
b.caki@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0002-3592-5121
Çiğdem Aksu
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
ferrganat@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-7275-4843
Zeynep Güngörmüş
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
gungormusz@yahoo.co.uk, ORCID NO: 0000-0002-3761-8184

ÖZET

Giriş ve Amaç: İnsan kendini bilmeye başladığı andan itibaren bir şeylere inanmaya meyleder. İnandığı şeyler bireyi; bazen yaşama bağlanmaya, bazen sosyal ilişkilerini geliştirmeye bazen ise inandığı diğer dünya için çalışmaya yönlendirir. Bu inançların illa mantıkla açıklanabilir inançlar olması gerekmemekle birlikte tamamen hayal ürünü bir inançta bireyin ruhunda rahatlama ya da gerilmeye neden olabilmektedir. Bugün teknoloji ve bilimde büyük ilerlemeler kaydedildiği halde halen insanların mucizevi, açıklanamayan, doğaüstü olarak nitelendirilebilen paranormal inançlara ihtiyaç duydukları bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, paranormal inançların sosyal yeterlilik(SY) ve sosyal sonuç beklentilerine(SSB) etkisini belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tipteki araştırma 01/03/2021-01/04/2021 tarihleri arasında 340 bireyle yürütülmüştür. Veriler Tanıtıcı-Bilgi Formu, Paranormal İnanç Ölçeği(PIO) ve Sosyal-Yeterlik ve Sosyal-Sonuç Beklentileri(SYSSBO) Ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis ve Sperman Korelasyon testleri yapılmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için etik kurul izni ve katılımcılardan onam alınmıştır.

Bulgular: Katılımcıların PIO, dini paranormal inançlar alt boyutundan 42.3±7.9, klasik paranormal inançlar alt boyutundan 45.0±10.7 puan aldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların SYSSBO, SY alt boyutundan 49.9±9.4, SSB alt boyutundan ise 25.4±4.6 puan aldıkları saptanmıştır. Dini paranormal inançlar ile, klasik paranormal inançlar, ruhçuluk, büyü, SY ve SSB arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur($p<0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Bireylerin dini paranormal inançlarının SY ve SSB ile ilişki olduğu saptanmıştır. Ruhçuluk ve büyü inanışları gibi klasik paranormal inançlara sahip bireylerin dini paranormal inançlara da sahip oldukları belirlenmiştir. Sonuçlar doğrultusunda dini paranormal inançların bireylerin sosyal kabulünün iyileştirilmesinde etkili olabileceği ve dinsel/kültürel ortak bir üst varlığa inanmanın bireyleri birleştirdiği düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: Dini inançlar, Sosyal ilişkiler, Sosyal uyum.

ABSTRACT

Introduction and Purpose: From the moment a person begins to know himself, he tends to believe something. The things he believes in are the individual; Sometimes it leads to attachment to life, sometimes to improving social relations, and sometimes to work for the other world. Although these beliefs do not necessarily have to be logically explained beliefs, a completely imaginary belief can cause relaxation or tension in the soul of the individual. Today, it is known that although great advances have been made in technology, and science, people still need paranormal beliefs that can be described as miraculous, inexplicable and supernatural. The aim of this study is to determine the effect of paranormal beliefs on social competence (SC) and social outcome expectations (SOE).

Method: The cross-sectional study was conducted with 340 individuals between 03/01/2021 - 04/01/2021. The data were collected using the Descriptive-Information Form, the Paranormal Belief Scale (PBS), and the Social-Competence and Social-Outcome Expectations (SCSOES) Scale. Descriptive statistics, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis test, and Sperman Correlation were used to evaluate the data. Ethics committee approval and consent from the participants were obtained to conduct the study.

Findings: It was determined that the participants got 42.3±7.9 points from the PBS sub-dimension of religious paranormal beliefs and 45.0±10.7 from the classical paranormal beliefs sub-dimension. In addition, it was determined that the participants got 49.9 ± 9.4 points from the SCSOES, SC sub-dimension, and 25.4 ± 4.6 points from the SOE sub-dimension. A statistically significant positive correlation was found between religious paranormal beliefs and classical paranormal beliefs, spiritism, magic, SC, and SOE ($p < 0.05$).

Conclusion and Recommendations: Individuals' religious paranormal beliefs were found to be associated with SC and SOE. Individuals with classical paranormal beliefs such as spirituality and magical beliefs have also been found to have religious paranormal beliefs. In line with the results, it can be thought that religious paranormal beliefs can be effective in improving the social acceptance of individuals, and believing in a religious/cultural common super entity unites individuals.

Keywords: Religious beliefs, Social networks, Social adjustment.

Presentation ID/Sunum No: HEM67

Obez Bireyler Bariatrik Cerrahiye Nasıl Karar Veriyor? Kalitatif Bir Çalışma

How Obese Individuals Decide on Bariatric Surgery? A Qualitative Study

Ayşegül Savcı,
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
aysegul.savci@ksbu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-9176-7420
Filiz Kabu Hergül,
Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
fhergul@pau.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-9171-7546
Kevser Karacabay,
Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
kevser.karacabay@ksbu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-7559-5377
Zeynep Deveci Koçbilek,
Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
zdeveci@pau.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-7383-5135
Onur Birsen,
Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi-Cerrahi Tıp Bilimleri-Genel Cerrahi
obirsen@pau.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-6064-5693

ÖZET

Giriş ve Amaç: Obez bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak yaşadıkları güçlükler kilo vermek için çeşitli yöntemlere başvurmalarına neden olmaktadır. Bu çalışmada bu yöntemlerden biri olan bariatrik cerrahiye obez bireylerin nasıl karar verdiklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, olgubilim (fenomenolojik) araştırma tasarımı kullanılarak yapılmış niteliksel bir çalışmadır. Örneklemini Türkiye'nin batısında yer alan bir üniversite hastanesinde bariatrik cerrahi girişim geçiren hastalar (N:25) oluşturmuştur. Veriler Mayıs 2019 – Aralık 2019 tarihleri arasında "yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme" yöntemiyle toplanmıştır. Çalışma "COREQ (COnsolidated criteria for REporting Qualitative research) kriterleri doğrultusunda gerçekleştirilmiş ve raporlanmıştır

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 42.2'dir. Hastaların %80.0'i kadındır ve ameliyat kararı verdiklerindeki kilolarının ortalaması 134,4'dür. Verilerin analizi Heidegger felsefesi'ne göre, Colaizzi'nin (1978) veri analizi yöntemi basamaklarına uygun olarak, elde yapılmıştır. Yapılan analiz soncunda 4 ana tema 9 kategori belirlenmiştir. "Kötüye gidiyordum" teması kapsamında "sağlık problemlerim arttı", "hareket etmede zorlanıyordum", "rol ve sorumluluklarımı yerine getiremiyordum" kategorilerine ulaşılmıştır. "Mutlu değildim" teması ise "korkuyordum" ve "beden algım bozuldu" kategorilerini içermektedir. "Çevreden etkilendim" teması da, "sosyal yaşamım olumsuz etkilendi", "olumlu örneklerden etkilendim" kategorilerini kapsamaktadır. "Kilo veremiyordum" temasında ise "sağlıksız yeme alışkanlıklarımı değiştiremedim" ve "son çare ameliyattı" kategorilerini içermektedir.

Sonuç ve Öneriler: Obez bireylerin bariatrik cerrahiye karar vermelerinde fiziksel, psikolojik, sosyal ve psikolojik birçok etkenin rol oynadığı saptandı. Katılımcıların karar verme sürecinde ameliyata ilişkin farklı beklentiler içinde oldukları ve her birinin eşsiz deneyimler yaşadıkları belirlendi. Baritarik cerrahi girişim planlanan hastaların beklentileri ve olası tıbbi tabloları doğrultusunda bireyselleştirilmiş yaklaşımlarla gereken desteklerin sağlanması önerilmektedir. Baritarik cerrahi geçiren bireylerin deneyimlerinden elde edilen çalışma sonuçlarının, bu hasta grubuyla çalışan sağlık profesyonellerine önemli ve zengin veriler sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şişmanlık cerrahisi; Obezite; Karar verme; Niteleyici Araştırma

ABSTRACT

Introduction and aim: The physical, psychological and social difficulties of obese individuals cause them to use various methods to lose weight. In this study, it is aimed to examine how obese individuals decide on bariatric surgery which is one of these methods.

Method: The research is a qualitative study using a phenomenological research design. The sample was consist of patients undergoing bariatric surgery (N = 25) in a university hospital located in the west of Turkey. The data were collected between May 2019 - December 2019 using the "semi-structured in-depth interview" method. The study was carried out and reported in accordance with the "COREQ (COnsolidated criteria for REporting Qualitative research) criteria ".

Findings: The mean age of the participants was 42.20 and 80.0% of the patients were women. The mean weight of the patients when they decided to operate was 134.40. The analysis of the data was done according to the Heidegger philosophy, in accordance with the steps of Colaizzi's (1978) data analysis method. As a result of the analysis, 4 main themes and 9 categories were determined. Within the scope of "I was getting worse" theme, "my health problems increased", "I was having difficulty in acting", "I was unable to fulfill my roles and responsibilities" categories were reached. The theme "I was not happy" includes the categories of "I was afraid" and "my body perception is impaired". The theme "Affected by the environment" also includes the categories of "my social life has been negatively affected" and "impressed by positive examples". The theme of “I couldn't lose weight” includes the categories “I couldn't change my unhealthy eating habits” and “last resort surgery”.

Conclusion and Suggestions: Many physical, psychological, social and psychological factors were found to play a role in the decision of obese individuals for bariatric surgery. It was determined that the participants had different expectations regarding the surgery in the decision-making process and each of them had unique experiences. It is recommended to provide the necessary support with individualized approaches in line with the expectations and medical conditions of patients who are planned to have a bariatric surgery. It is thought that the study results obtained from the experiences of individuals who have undergone bariatric surgery will provide important and rich data to healthcare professionals working with this patient group.

Keywords: Bariatric Surgery; Obesity; Decision making; Qualitative Research

Presentation ID/Sunum No: HEM 68

1.Yazar/Sorumlu Yazar
Adı: Dilara
Soyadı: SOYDAN
Unvan: Uzm. Hemşire
Adresi: Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, Mersin
ORCID Numarası: 0000-0002-5320-6921
E-mail: dilarasoydan@mersin.edu.tr

2. Yazar
Adı Soyadı: Gülay ALTUN UĞRAŞ
Unvan: Doçent Doktor
Adresi: Mersin Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Mersin
ORCID Numarası: 0000-0001-6804-5035
E-mail: gulaltun@mersin.edu.tr

Torakotomi Olan Hastalarda Erken Dönem Mobilizasyon ve Solunum Öksürük Egzersizlerinin Hasta Sonuçlarına Etkisi

The Effect of Early Mobilization and Breathing Cough Exercises on Patient Results in Patients with Thoracotomy

Özet

Cerrahi sonrası dönemde hastalar, bağımsızlığını yeniden kazanmak, olası komplikasyonların önüne geçmek ve iyileşme sürecini hızlandırmak için dışardan bir desteğe ve motivasyona gereksinim duymaktadırlar. Hastaların yardıma gereksinim duydukları bu dönemde, kanıta dayalı bilgiler ışığında standardize edilmiş profesyonel hemşirelik bakımı büyük bir önem arz etmektedir. Torakotomi, büyük kas gruplarına (*latissimus dorsi, serratus anterior*) yapılan kesi, kostaların zarar görmesi, interkostal sinir harabiyeti, insizyon komşuluğu nedeniyle oluşan göğüs duvarı inflamasyonu, göğüs tüpünün varlığı gibi nedenlerden kaynaklı en ağrılı işlemlerden birisidir. Literatürde torakotomi gibi majör cerrahi sonrası klinikte uygulanması gereken, hasta sonuçlarını olumlu yönde etkileyebilecek, bağımsız hemşirelik girişimlerinden olan hastanın mobilizasyonunun sağlanması, solunum öksürük egzersizlerinin yaptırılması gibi hastanın iyileşme sürecinin hızlandırılmasında önemli rol oynayan hemşirelik girişimlerine yönelik standart bir uygulama söz konusu değildir. Ayrı ayrı uygulandığında iyileşme sürecine olumlu yönde katkıda bulunan bu uygulamaların sinerjik etkisi nedeniyle birarada kullanılması gerekmektedir. Bu derlemenin amacı ise, solunum fonksiyonlarının korunup işlevselliğinin arttırılması, klinikte her hastanın eşit düzeyde bakım alması ve cerrahi sonrası dönemde oluşabilecek pulmoner komplikasyonların önlenmesine yönelik hemşirelik uygulamalarının belirli bir standarda göre uygulanmasının gerekliliğini göstermektir.

Anahtar Kelimeler: Torakotomi; nefes egzersizleri; erken mobilizasyon, hemşirelik.

Abstract

In the postoperative period, patients need external support and motivation to regain their independence in a short time. This period when patients need help, standardized professional nursing care is of great importance in the light of evidence-based information. Thoracotomy is one of the most painful procedure associations for reasons such as the incision made to large muscle groups (latissimus dorsi, serratus anterior,), damage to the ribs, intercostal nerve damage, inflammation of the chest due to the incision neighborhood, and the chest. There are no protocols for nursing interventions that play an important role in accelerating the recovery process of the patient, which should be applied in the clinic after major surgery such as thoracotomy and which is one of the independent nursing interventions, performing breathing and cough exercises. These applications, which contribute positively to the healing process when applied separately, should be used together due to their synergistic effect. The purpose of this review is to demonstrate the necessity of applying nursing practices in accordance with a certain standard to preserve respiratory functions and increase their functionality, to ensure that every patient receives equal care in the clinic, and to prevent pulmonary complications that may occur in the postoperative period.

Keywords: Thoracotomy; breathing exercises; early mobilization; nursing.

Presentation ID/Sunum No: HEM75

Yoğun Bakım Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Hasta Mahremiyetine İlişkin Bilgi Düzeyinin Değerlendirilmesi

Evaluatıon Of Patıent Prıvacy Knowledge Level Of Nurses Work In Intensıve Care Clınıcs

Gülseren KARABEY
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
gulseren-karabey@hotmail.com, ORCID NO: 0000-000313956354

ÖZET

Giriş ve Amaç: İnsanın yaşama hakkını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğunda gerekli olan sağlık hizmetini alması ve sağlık hizmetini alırken de mahremiyetinin korunmasını talep etmesi en temel hakkıdır. Hasta mahremiyet alanları fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel mahremiyeti kapsamaktadır. Mahremiyet kavramı yoğun bakım hastaları için ayrı bir öncelik ve önem taşımaktadır. Yoğun bakımdaki hastalar genellikle bilinçsiz veya uyumakta oldukları için çevresinden haberdar değillerdir. Dolayısıyla hastaların kendi mahremiyet sınırlarını oluşturabilmeleri mümkün değildir. Bu nedenle, yoğun bakım ünitesinde, mahremiyetin korunması hususundaki ihlaller karşılaşılan önemli etik sorunların başında görülebilir. Dolayısıyla hastaların özerkliğine saygı göstermek, kişisel bilgilerin mahremiyetini sağlama sorumluluğu tüm sağlık çalışanlarının olduğu gibi hemşirelerin de birincil sorumluklarından biri olarak gösterilmektedir. Bu çalışma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi, yoğun bakım kliniklerinde görev yapan hemşirelerin hasta mahremiyetine ilişkin bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem Bu araştırma 15 Nisan–15 Haziran 2018 tarihleri arasında tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, yoğun bakım biriminde çalışan ve araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden 105 hemşire oluşmaktadır. Çalışmada elde edilen veriler anket formuyla toplanmıştır. Kullanılan anketler iki bölümden oluşmakta, ilk bölümde kişisel bilgi formu ikinci bölümde ise Hasta Mahremiyeti Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS(23.0) paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılımı sağlamaması nedeniyle non parametrik testlerle analizler yapılmıştır.

Bulgular: Hasta hakları bildirgesini okuyan hemşirelerin mahremiyet ölçeği kişisel bilgi güvenliği /özel hayatın gizliliği alt boyut puan ortalamasının, okumayanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Hastanede mahremiyet ihlal ve takip sistemlerinin kurulması, kurumsal ve sağlıkta kalite standartları gereğince hasta güvenliği kapsamında hasta hakları ve mahremiyet eğitimlerinin sürdürülmesi önerilmiştir

Anahtar Kelimeler: Hemşire, Yoğun Bakım, Hasta, Mahremiyet.

ABSTRACT

Introduction and aim: It is the most basic right of a person to receive the necessary health care when he needs it in order to maintain his right to life and to demand the protection of his privacy while receiving health care. Patient privacy areas include physical, psychological, social and cognitive privacy. The concept of privacy has a separate priority and importance for intensive care patients. Patients in intensive care are generally unaware of their surroundings because they are unconscious or asleep. Therefore, it is not possible for patients to establish their own privacy limits. Therefore, violations regarding the protection of privacy in the intensive care unit can be seen as one of the major ethical problems encountered. Therefore, the responsibility of respecting the autonomy of patients and ensuring the privacy of personal information is shown as one of the primary responsibilities of nurses as well as all healthcare professionals. This study was conducted to evaluate the knowledge levels of nurses working in intensive care clinics of Sivas Cumhuriyet University Application and Research Hospital about patient privacy.

Method: This study was conducted descriptively and cross-sectionally between April 15 and June 15, 2018 The sample of the study consists of 105 nurses working in the intensive care unit and voluntarily participating in the study. In the study, data were collected with the help of a questionnaire. The questionnaires used consist of two parts. The personal information form was used in the first part of the questionnaire and the Patient Privacy Scale was used in the second part. SPSS (23.0) package program was used to evaluate the data. Since the data did not provide a normal distribution, analyzes were made with non-parametric tests

Findings: In the results of working; It was found that the privacy scale personal information security / privacy of private life sub-dimension mean score of nurses who read the declaration of patient rights was higher than those who did not read it

Conclusion and Suggestions: It was recommended to establish privacy violation and follow-up systems in the hospital, and to continue patient rights and privacy trainings within the scope of patient safety in accordance with institutional and health quality standards

Keywords: Nurse, Intensive Care, Patient, Privacy

Presentation ID/Sunum No: HEM76

Hemşirelik Öğrencilerinin Beden ve Ayna Paradoksu: Popüler Diyetlerin Kısır Döngüsü

Body and Mırror Paradox of Nursıng Students: Vıcıous Cycle of Popular Dıets

Kamuran ÖZDİL[1] **Gülhan KÜÇÜK ÖZTÜRK[1]**

[1] Öğretim Görevlisi Doktor, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Yaşlı Bakım Programı, Nevşehir Türkiye.
e-mail: kamuranozdil2008@gmail.com, Orcid ID: https://orcid.org/0000-0003-0852-7854

[2] Araştırma Görevlisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Semra ve Vefa Küçük Sağlık Bilimleri Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği Bölümü, Nevşehir Türkiye
e-mail: glhnkck@hotmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-9220-6051

ÖZET

Giriş ve Amaç: Popüler diyetler sağlıklı olmayan kilo verme yöntemleri arasında giderek artan bir yere sahiptir. Kilo problemi yaşayan hemşirelik öğrencilerinin farklı kilo verme yöntemleri uyguladığı bilinmektedir. Gelecekte sağlık hizmeti verecek olan kilo kontrolü davranışlarının kendi sağlık düzeyleri ve dolayısıyla bakım verecekleri toplumun sağlık verecekleri bakım hizmetinin kalitesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada hemşirelik bölümü öğrencilerinin popüler diyet davranışlarını incelemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma nicel ve nitel boyutları olan karma bir çalışmadır. Çalışma Türkiye'deki bir hemşirelik okulunda yürütülmüştür. Araştırmada nicel bölümünü 92, nitel bölümü ise popüler diyet yaptığını bildiren 12 son sınıf hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Nicel veriler; online iletişim hesapları üzerinden gönderilen link yoluyla, Şubat 2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Nicel veriler değerlendirildikten sonra herhangi bir popüler diyet yaptığını belirten 12 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşmeler yapılmış, veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmanın uygulanabilmesi için, etik kurul izni ve katılımcılardan bireysel onam alınmıştır.

Bulgular:

Çalışmada en çok uygulanan ilk üç popüler diyetin Karatay, Aralıklı Beslenme ve Açlık Orucu olduğu ve öğrencilerin beraberinde detoks suyu/çayı kullandığı saptanmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda oluşturulan 2 ana tema; kısır döngü ile benim aynam ve toplumun aynası olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin popüler diyet yapma nedenlerinin; hızlı kilo verme beklentisi, olumsuz duygu durumları, toplumun beden ve güzellik algısı olduğu saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Öğrencilerin popüler diyet uygulama konusunda farklı etkenlere bağlı bir kısır döngü içinde oldukları ve bu döngünün içinden çıkmaları konusunda profesyonel eğitimci hemşirelere önemli görevler düşmektedir.

Anahtar Kelimeler: Diyet; Beden Algısı, Hemşirelik Öğrencisi, Hemşirelik Eğitimi

ABSTRACT

Introduction and aim:

Popular diets are increasingly occupying an important place among unhealthy methods of weight loss. Nursing students having weight problems are known to apply different methods of weight loss. The weight control behaviors of nurses who will provide health care in the future are believed to be important in terms of their health levels and thus the quality of the care services they will provide to the community. To examine the popular dietary habits of nursing students.

Methods: A mixed study with quantitative and qualitative dimensions**.** Study was conducted at a nursing school in Turkey. The quantitative segment of the study included 92, whereas the qualitative segment of the study included 12 senior nursing students known to be on a popular diet. Quantitative data were collected in January to March 2020 through a link sent via online contact accounts. Following the evaluation of quantitative data, interviews were conducted with 12 students who stated that they were on a popular diet using a semi-structured interview form, and data were analyzed by content analysis method. Ethical committee approval and individual consent from the participants were obtained to conduct this study.

Findings: The first three most popular diets that were found to be applied were the Karatay diet, intermittent fasting, and hunger fasting, and students used detox water/tea. The two main themes created as a result of interviews with students were my mirror and the mirror of society as a vicious cycle. The reasons for being on a popular diet were determined to be the expectation of rapid weight loss, negative emotions, and body and beauty perception of society.

Conclusion and Suggestions: It is concluded that students are in a vicious cycle of popular diets depending on different factors and that professional educator nurses have important duties in breaking this cycle.

Keywords: Diet; Body Perception, Nursing Student, Nursing Education

Presentation ID/Sunum No: HEM78

Total Kalça Protezi İle Yeni Yaşama Başlamak: Hasta Deneyimleri Üzerine Kalitatif Bir Çalışma

Starting a New Life with Total Hip Replacement: A Qualitative Study on Patient Experiences

Ramazan İlter ÖZTÜRK[1] **Gülhan KÜÇÜK ÖZTÜRK[2]**

[1]Uzman Doktor, T.C. Sağlık Bakanlığı Nevşehir Devlet Hastanesi, Ortopedi ve Travmatoloji Bölümü, Nevşehir, Türkiye
e-mail: rilteroztuk@gmail.com ORCID ID: orcid.org/0000-0003-0399-2415

[2]Araştırma Görevlisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Semra ve Vefa Küçük Sağlık Bilimleri Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği Bölümü, Nevşehir Türkiye
e-mail: glhnkck@hotmail.com ORCID ID: orcid.org/0000-0002-9220-6051

Özet

Giriş ve Amaç: Günümüzde yaşam süresinin uzaması ve kas-iskelet sistemi sorunlarındaki artışa paralel olarak total kalça protezi ameliyatlarının sayısı artmıştır. Çalışma total kalça protezi olan hastaların ameliyat sonrası deneyimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: İçerik analizi yöntemi kullanılarak yapılan nitel bir çalışmadır. Amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiş, çalışmaya katılmayı kabul eden ve kalça eklemindeki dejeneratif değişiklikler nedeniyle total kalça protezi olan 10 hastayla görüşülmüştür. görüşülmüştür. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Etik kurul izni ve katılımcılardan bireysel onam alınmıştır.

Bulgular: Hastaların yaş ortalaması 59.33±9.9, altısı kadın ve dördü erkektir. 10 kişiden sekizinin evli ve çekirdek aile yapısının olduğu, hastaların tamamının okur yazar olduğu, yedisinin gelir düzeyinin orta düzey olduğu ve dördünün çalışan olduğu belirlenmiştir. Araştırmada dört ana tema ve 11 alt tema ortaya çıkmıştır. Alt temalarla birlikte ana temalar; ağrılı bir süreç *(ağrı, duygusal yıpranmaya bağlı ağrı hissi)*, korku *(ağrı hissetme korkusu, hareket etme korkusu, nüks korkusu)*, zorlanma *(özbakım, uyku, sosyal hayata katılım)* ve yenilenme *(iyi hissetme ve umut)* olarak belirlenmiştir. Total kalça protezi olan hastalar ameliyat sonrası olumsuz deneyimleri vurgularken olumlu deneyimlerinin de olduğunu bildirmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışmanın sonuçları total kalça protezi olan hastaların ameliyat sonrası deneyimlerini ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar total kalça protezi olan hastalara sunulan sağlığı hizmetlerinin planlanmasında, uygulanmasında ve böylece tedavi ve bakım kalitesinin geliştirilmesinde kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Total Kalça Protezi, Hasta Deneyimleri, Kalitatif Çalışma

Abstract

Introduction and Aim: Nowadays, the number of total hip replacement surgeries has increased in parallel with the prolongation of life expectancy and the increase in musculoskeletal problems. The study was conducted to determine the postoperative experiences of patients with total hip replacement.

Materials and Methods: This was a qualitative study conducted using the content analysis method. Using the purposive sampling method, 10 patients were selected and interviewed. The data were collected using a semi-structured interview form and analysed using the method of content analysis.

Results: The mean age of the patients was 59.33 ± 9.9, six women and four men. It was determined that eight out of 10 people were married and had nuclear family structure, all of the patients were literate, seven were of medium income and four were working. Four main themes and 11 subthemes were identified. The main themes with sub-themes included the a painful process *(pain, pain sensation due to emotional wear),* fear *(fear of feeling pain, fear of moving, fear of relapse),* strain *(self-care, sleep, participation in social life)* and regeneration *(feeling good and hope)* Patients with total hip replacement reported positive experiences while emphasizing the negative experiences after the surgery.

Conclusion and Suggestions: The results of this study reveal the postoperative experiences of patients with total hip replacement. These results can be used in the planning and implementation of healthcare services for patients with total hip replacement, thus improving the quality of treatment and care.

Keywords: Patient Experiences, Total Hip Replacement, Qualitative Study

Presentation ID/Sunum No: HEM80

Kronik Hastalıklar Simülasyon Uygulamasının Hemşirelik Öğrencilerinin Kaygı, Memnuniyet ve Öz Yeterlilikleri Üzerine Etkisi

The Effect of Chronic Diseases Simulation Application on Nursing Students' Anxiety, Satisfaction and Self-Efficacy

Gülcan Bakan
Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
gbakan@pau.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-9994-6124

Arife Azak
Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
aazak@pau.edu.tr ORCID NO: 0000-0001-8438-3974

ÖZET

Giriş ve Amaç: Öğrenme ortamlarının gerçekliği, öğrenme ile gerçek yaşam arasındaki ilişkiyi kurmada etkili bir araçtır. Simülasyona dayalı öğrenme bu gerçekliğin güvenli ve yeterli şekilde taklit edilmesidir. Bu araştırma, iç hastalıkları hemşireliği dersi alan öğrencilerin eğitiminde standardize hasta kullanılarak kronik hastalıklara ilişkin hazırlanan simülasyon uygulamalarının kaygı, memnuniyet ve öz yeterlilikleri üzerine etkisinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın tipi yarı deneyseldir. 145 öğrenci örneklem grubunu oluşturmuştur. Veri toplamada Öğrenci Bilgi Formu, Genel Öz-yeterlilik Ölçeği, Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği, Öğrenci Memnuniyeti ve Öğrenmede Kendine Güven Ölçeği kullanılmıştır. Veriler sayı, yüzdelik, Pearson korelasyon testi, bağımsız gruplarda t testi ve tek faktörlü ANOVA testi, ileri analizde Bonferroni testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Bölüme isteyerek gelen öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygılarının daha düşük, öz yeterliliklerinin ise yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir ($p > 0.05$). Simülasyon uygulaması sonrası yapılan son testte öğrencilerin öz yeterlilik düzeyi yükselmiş ($p = 0.003$), öz yeterlilik düzeyi arttıkça, kaygı düzeyleri azalmış ve memnuniyet düzeyleri artmıştır ($p < 0.01$).

Sonuç ve Öneriler: Simülasyon uygulaması ile öğrencilerin kaygı düzeylerinin azaldığı ancak klinik uygulamalar sonrasında anlamlı derecede arttığı saptanmıştır ($p = 0.0001$). Simülasyon uygulaması öğrencilerin öz yeterlilik ve memniyetlerinin artmasını, kaygılarının azalmasını sağlamış ancak klinik uygulamalar sonrasında kaygıları tekrar artmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda simülasyon ile eğitim yönteminin hemşirelik eğitimi için uygun ve etkili bir yöntem olduğu, simülasyon uygulamalarının klinik uygulama ile paralel devam etmesi ve hemşirelik müfredat programına eklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Kronik Hastalıklar, Standardize Hasta, Simülasyon, Öz Yeterlilik.

ABSTRACT

Introduction and aim: The reality of learning environments is an effective tool in establishing the relationship between learning and real life. Simulation-based learning is the safe and adequate imitation of this reality. This research was carried out with the aim of determining the effect of simulation training given to students taking internal medicine nursing courses on anxiety, satisfaction and self-efficacy using standardized patients.

Method: It is planned as a semi-experimental research and 145 students constituted the sample group. In the data collection, Student Information Form, General Self-Efficacy Scale, State-Trait Anxiety Scale, Student Satisfaction Scale and Self-Confidence Scale were used. The data were analyzed using number, percentage, Pearson correlation test, t test in independent groups and single factor ANOVA test, and Bonferroni test in advanced analysis.

Findings: It was determined that the students who came to the department willingly had lower state and trait anxiety and their self-efficacy was higher ($p > 0.05$). In the post-test after the simulation training, the self-efficacy level of the students increased ($p = 0.003$). As the self-efficacy level increased, anxiety levels decreased and satisfaction levels increased ($p < 0.01$).

Conclusion and Suggestions: It was found that anxiety levels of students decreased with simulation education but increased significantly after clinical applications ($p = 0.0001$). Simulation practice increased the self-efficacy and safety of students and decreased anxiety, but their anxiety increased after clinical applications. In line with these results, it is thought that simulation and education method is a suitable and effective method for nursing education, simulation applications should continue in parallel with clinical practice and should be added to the nursing curriculum.

Keywords: Nursing, Chronic Diseases, Standardized Patient, Simulation, Self-Efficacy.

Presentation ID/Sunum No: HEM83

Tip 2 Diyabetli Yetişkinlerde Telefona Dayalı Motivasyonel Görüşmenin Etkileri: Randomize Kontrollü Çalışmaların Sistematik Derlemesi

Effects of the Telephone-Based Motivational Interviewing in Adults with Type 2 Diabetes: A Systematic Review of Randomized Controlled Trials

Eda Kılınç[1], Asiye Kartal[2]

[1]Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
kilinc_edaa@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0003-1857-4953

[2]Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
akartal@pau.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-7475-0013

ÖZET

Giriş ve Amaç: Tip 2 diyabetli bireylerde yüz yüze uygulanan Motivasyonel Görüşmenin (MG) etkililiği yapılan araştırmalar ile kanıtlanmıştır. Tele-sağlık uygulamalarının maliyet etkili, kolay, ulaşılabilir ve çevresel bulaş riskini azaltması sebebiyle pandemi döneminde daha fazla tercih edilir olmuştur. Bu sistematik derlemenin amacı, Tip 2 diyabetli yetişkinlerde telefona dayalı MG müdahalesinin etkisini randomize kontrollü çalışmalarla (RKÇ) değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma, PRISMA sistematik inceleme kılavuzunun önerileri doğrultusunda oluşturulmuştur. Literatür, Web of Science, ScienceDirect, EBSCO CINAHL COMPLETE, PUBMED, Cochrane Central Register of Controlled Trials veri tabanları kullanılarak taranmıştır. Anahtar kelimeler, 2010-2020 yıllarını kapsayacak şekilde Tip 2 diyabet VE Motivasyonel Görüşme VE telefon VE randomize kontrollü çalışmalardır.

Bulgular: Elektronik arama sonucunda ulaşılan 907 çalışmadan yedi makale sistematik derlemeye dahil edilmiştir. Dört çalışmadan ikisinde kan basıncı kontrolü, iki çalışmadan birinde BKİ, üç çalışmadan birinde kilo kaybı, üç çalışmadan ikisinde bel çevresinde azalma, üç çalışmadan birinde HDL ve dört çalışmadan birinde LDL değerlerinde azalma klinik çıktıları bulunmuştur. Üç çalışmadan ikisi sağlıklı beslenme/diyet ve iki çalışmadan biri egzersiz/fiziksel aktivite davranışsal çıktılarına ulaşmıştır. HbA1c, açlık plazma glukozu, kalça çevresinde azalma, toplam kolesterol, trigliserit gibi klinik sonuçlarda ve ilaç uyumu, diyabet öz-etkililik, kan şekeri izleme, ayak bakımı gibi öz bakım davranışlarında fark bulunmamıştır.

Sonuç ve Öneriler: Telefon tabanlı MG müdahaleleri ve sonuçlarının ölçümüne yönelik çalışmalar arasındaki değişkenlik nedeniyle daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Genel olarak bu sistematik derlemeden elde edilen sonuç telefon tabanlı MG müdahalelerinin eğitimli araştırmacılar tarafından iyi şekilde uygulanması halinde T2DM'li yetişkinlerde potansiyel etkililiğini desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Tip 2 diyabet, telefona-dayalı Motivasyonel Görüşme, hemşirelik, sistematik derleme.

ABSTRACT

Introduction and aim: The effectiveness of Motivational Interview (MI) applied face to face in individuals with type 2 diabetes has been proven by researches. Tele-health interventions have become more preferred during the pandemic period because of their cost-effective, easy, accessible, and reducing environmental contamination risk. The aim of this systematic review is to evaluate the effect of the telephone-based MI intervention in adults with Type 2 diabetes with randomized controlled trials (RCTs).

Method: This research was created in line with the recommendations of the PRISMA systematic review guide. Literature was searched using Web of Science, ScienceDirect, EBSCO CINAHL COMPLETE, PUBMED, Cochrane Central Register of Controlled Trials as databases. Key words consisted of Type 2 diabetes AND Motivational Interview AND telephone AND randomized controlled trial from 2010-2020.

Findings: The electronic search yielded 907 studies and seven articles were included in the systematic review. Blood pressure control in two of four studies, BMI in one of two studies, weight loss in one of three studies, waist circumference loss in two of three studies, HDL in one of three studies, and LDL in one of four studies reached clinical targets. Two of three studies were healthy eating/diet, and one of two studies exercise/physical activity reached behavioral goals. There was no difference in clinical outcomes such as HbA1c, fasting plasma glucose, hip circumference loss, total cholesterol, triglyceride, and self-care behaviors such as medication adherence, diabetes self-efficacy, blood glucose monitoring, foot care.

Conclusion and Suggestions: Further research is needed due to the variability across studies for the telephone-based MI interventions and outcomes measurement. Overall, findings from this review support the potential effectiveness of the telephone-based MI interventions in adult with T2DM when optimally applied by trained interventionists.

Keywords: Type 2 diabetes, telephone-based Motivational Interviewing, nursing, systematic review

Presentation ID/Sunum No: HEM84
Hafif Kilolu ve Obez Bireylerde Ön Kol Kan Basıncı Ölçümünün Hasta ve Kol Pozisyonlarına Göre Doğruluğunun Araştırılması

Investigating The Accuracy Of Forearm Blood Pressure Measurement According To Patient And Arm Positions in Slightly Overweight And Obese Individuals

Elif Günay İsmailoğlu
İzmir Bakırçay Üniversitesi, Hemşirelik Bölümü
elif.ismailoglu@bakircay.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9152-3469
Hakan Aygün
İzmir Bakırçay Üniversitesi Çiğli Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Anestezi Bölümü
draygunhakan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6152-0857
Seda Şahan
İzmir Bakırçay Üniversitesi, Hemşirelik Bölümü
seda.sahan@bakircay.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4071-2742
Eda Ergin
İzmir Bakırçay Üniversitesi, Hemşirelik Bölümü
eda.ergin@bakircay.edu.tr, ORCID:0000-0002-3732-5402
Eliz Çam,
İzmir Bakırçay Üniversitesi Çiğli Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Yoğun Bakım Ünitesi
elizgectan09@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5410-2836

ÖZET

Giriş ve Amaç: Kan basıncı ölçümünü etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bunlardan bazıları ölçüm bölgesi, pozisyonlar ve kişilerin obez olmasıdır. Çalışmamızın amacı hafif kilolu ve obez hastalarda farklı vücut ve kol pozisyonlarının ön kol ve uygun manşonla üst kol kan basıncı ölçümüne olan etkisini belirlemektir. Bu amaçla farklı vücut ve kol pozisyonları ile ön kol ve üst kol kan basıncı değerleri intrarterial kan basıncı ölçüm yöntemleri ile karşılaştırılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın örneklemini, Mart-Ekim 2020 tarihleri arasında erişkin yoğun bakım ve post-operatif bakım ünitelerinde radyal kateter arter basıncı takibi ile izlenen ve beden kütle indeksi 25 kg/m^2 üzerinde olan 60 hasta oluşturmuştur. Hastaların farklı kol ve vücut pozisyonlarında (sırt üstü, yarı oturur-kol kalp seviyesinde, kalp seviyesinin altında ve üstünde) üst kol ve ön kol kan basıncı sonuçları intraarterial kan basıncı ile karşılaştırılmıştır.

Bulgular: Tüm pozisyonlarda ön kol kan basıncı ölçüm değerleri intraarterial kan basıncı ölçüm değerleri ile ilişkili bulunmuştur (p□0.001). Tüm pozisyonlarda üst kol ve ön kol kan basıncı değerleri intraarterial kan basıncı değerleri ile ilişkili bulunmuştur (p□0.001). Sırtüstü ve kol aşağı bakacak şekilde yarı oturur pozisyonda ön kol ve intraarterial sistolik kan basıncı değerleri arasındaki fark diğer pozisyonlara göre; yarı oturur ve kol aşağı bakacak şekilde yarı oturur pozisyonda ön kol ve intraarterial diyastolik kan basıncı değerleri arasındaki fark birbiri ile daha uyumlu olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç: Klinikte obez hastalarda sırt üstü pozisyonda ön kol KB ölçümü yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Kan basıncı, üst kol kan basıncı, ön kol kan basıncı, obezite.

ABSTRACT

Introduction and aim: Accurate measurement of blood pressure is very important for accurate diagnosis and follow-up of people. Some factors affect blood pressure measurement such as measurement sites, positions and being overweight and obese. The study aimed to determine the effect of different body and arm positions on the forearm and upper arm blood pressure measurement with appropriate cuff sizes in overweight and obese patients.

Method: The study was carried out on 60 voluntary patients with a body mass index above 25 kg/m^2 who were followed up with radial catheter arterial pressure monitoring in adult intensive care and post-operative care units. The results obtained from upper arm and forearm blood pressure measurements with different arm and body positions (supine, half-sitting-arm at heart level, arm below and above heart level) were compared with intra-arterial blood pressure results.

Findings: The average BMI of the patients was 42.11 ± 8.47 kg / m^2. Forearm and upper arm BP values in all positions were found to be associated with intra-arterial (IA) BP measurements (p□0.001). The difference between the forearm and IA systolic BP values in the supine and half-sitting position with the arm facing down was found to be more favorable compared to the other positions and the difference between the forearm and IA diastolic BP values in the half-sitting and half-sitting position with the arm facing down were found to be more compatible with each other.

Conclusion and Suggestions: In obese patients, forearm BP can be measured in the supine position in clinics.

Keywords: Blood pressure, upper blood pressure, forearm blood pressure, obesity.

Presentation ID/Sunum No: HEM85

Hemşirelerde Teknoloji Bağımlılık Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi

Evaluation of the Factors Affecting Technology Addiction Levels in Nurses

Abdullah USTA
Avrasya Üniversitesi Sağlık BilimleriEnstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı
abdullah.usta1@saglik.gov.tr, ORCID NO: 0000-0001-9463-4458
Belkız KIZILTAN
Avrasya Üniversitesi Sağlık BilimleriFakültesi,Hemşirelik Bölümü
belkiz.kiziltan@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-2044-623X

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bu araştırma hemşirelerde teknoloji bağımlılık düzeylerini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma bir devlet hastanesinde görev yapmakta olan 161 hemşire ile tanımlayıcı olarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında katılımcıların sosyo-demografik ve bazı kişisel özelliklerini içeren "Kişisel Bilgi Formu" ve "Teknoloji Bağımlılık Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen veriler, SPSS 21.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların%58.4'ünün kadın, %52.2'sinin 26-40 yaşları arasında, %60.2'sinin lisans mezunu olduğu ve %32.3'ünün günde 5-6 saat sosyal ağlarda vakit geçirdiği saptanmıştır. Araştırma kapsamındaki hemşirelerden elde edilen veriler doğrultusunda, hemşirelerin teknolojik bağımlılık düzeylerine cinsiyetin, madde kullanımının, çalışma süresi ve sosyal ağlarda geçirilen sürenin istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p<0.05$).Katılımcıların teknoloji bağımlılığı ölçek puanı 69.603 ile "Orta düzeyde bağımlı" kategorisine denk gelmektedir.

Sonuç ve Öneriler: Teknoloji bağımlılığına etki eden unsurları tüm sağlık çalışanlarını kapsayacak şekilde ele alınaraksağlık çalışanlarının sosyal yaşantısı ve psikolojik durumlarının irdelenmesi, tıpkı madde bağımlılığının araştırılması gibi bireylerin aile ortamları, sosyal kaygıları, kişisel gelişmişlik durumları, ekonomik durumları, çalışma koşulları, mesleği sevme durumları gibi konular daha detaylı bir çalışma ile araştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler:Teknoloji, Bağımlılık , Hemşirelik

ABSTRACT

Introduction and aim: This study was conducted to evaluate the factors affecting technology addiction levels in nurses.

Method: The descriptive study was conducted with 161 nurses working in a state hospital. "Personal Information Form" containing sociodemographic data and some personal characteristics of the participants and "Technology Addiction Scale" were used for the research data. The data obtained were analyze dusing the SPSS 21.0 package program.

Findings: It has been determined that 58.4% of the participants are female, 52.2% are between the ages of 26-40, 60.2% are undergraduate and 32.3% spend 5-6 hours a day on social networks. It was observed that the technology addiction scales core of the participants corresponded to the "moderately dependent" category with a score of 69.60, and there was a statistically significant difference between nurses' technological addiction levels and gender, substance use, working time and time spent in social networks ($p<0.05$).

Conclusion and Suggestions: It is recommended that the factors affecting technology addiction should be addressed in a way that includes all health care workers, and the subjects such as family environment, social concerns, personal development status, economic status, working conditions, and liking the profession of individuals should be investigated in a more detailed study.

Keywords: Technology, Addiction, Nursing

Presentation ID/Sunum No: HEM87

Hipertansiyon Tanılı Hastaların Kardiyovasküler Hastalıklar Risk Bilgi Düzeyleri Ve Sağlığı Geliştirme Davranışlarının Değerlendirilmesi

The Evaluation Of Cardiovascular Disease Risk Knowledge Levels And Health Development Behaviors Of Patients With Hypertension Diagnosis

Özlem SARIHAN
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
ozlemm_001@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0003-4997-7501
Belkız KIZILTAN
Avrasya Üniversitesi Sağlık BilimleriFakültesi,Hemşirelik Bölümü
belkiz.kiziltan@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-2044-623X

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bu çalışma hipertansiyon tanılı hastaların kardiyovasküler hastalıklar risk faktörleri bilgi düzeylerinin ve sağlığı geliştirme davranışlarının değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya; Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Kardiyoloji Polikliniğine başvuran ve dâhil edilme kriterlerini sağlayan 100 ardışık hipertansiyon tanılı hasta alınmıştır. Araştırma verileri için Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği II (SYBDÖ 2), Kardiyovasküler Hastalıklar Risk Faktörleri Bilgi Düzeyi Ölçeği (KARRIF-BD) ve araştırmacılar tarafından hazırlanan hastaların demografik verilerini ve bazı klinik verilerini içeren kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların KARRIF-BD ölçeği ortalaması 17.94±4.81, SYBDÖ 2 ortalaması 118.32±17.93 saptanmıştır. Kişilerarası ilişkiler alt ölçek ortalaması 22.77±4.61 ile en yüksek, fiziksel aktivite alt ölçek ortalaması 12.83±3.84 ile en düşük alt ölçek sonucu idi. KARRIF-BD ölçek sonucu ile hipertansiyon için kullanılan ilaç sayısı ve kardiyovasküler hastalıklar açısından bilgilendirilme durumu arasında anlamlı fark bulunmuştur. SYBDÖ 2 fiziksel aktivite alt ölçeği ile cinsiyet ve hipertansiyon için kullanılan ilaç sayısı arasında, SYBDÖ 2 beslenme alt ölçeği ile medeni durum arasında, SYBDÖ 2 manevi gelişim alt ölçeği ile gelir durumu ve eşlik eden hastalık sayısı arasında, SYBDÖ 2 sağlık sorumluluğu alt ölçeği ile kardiyovasküler hastalık varlığı arasında, SYBDÖ 2 stres yönetimi alt ölçeği ile eşlik eden hastalık sayısı arasında anlamlı fark bulunmuştur. SYBDÖ 2 toplam ölçek sonuçları ile KARRIF-BD ölçeği sonuçları arasında da istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Hipertansiyonlu bireylerin kardiyovasküler hastalıklar risk faktörleri bilgi seviyelerinin ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bireylerin kardiyovasküler hastalıklar risk faktörleri bilgi düzeyleri ile sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının ilişkili olabileceği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hipertansiyon, Kardiyovasküler, Hemşirelik, Sağlığın Geliştirilmesi

ABSTRACT

Introduction and aim: This study was carried out with the aim of evaluating cardiovascular diseases risk factors knowledge levels and health promotion behaviors of patients with hypertension.

Method: In this study; 100 consecutive patients diagnosed with hypertension who applied to the Cardiology Outpatient Clinic of Atatürk University Faculty of Medicine and meeting the inclusion criteria were taken. For the research data, the Healthy Lifestyle Behaviors Scale II, Cardiovascular Diseases Risk Factors Knowledge Level Scale and personal information form including demographic data and some clinical data of the patients prepared by the researchers were used

Findings: The mean of KARRIF-BD scale of the participants was 17.94 ± 4.81, and the mean of SYBDÖ 2 was 118.32 ± 17.93. Interpersonal relations subscale mean was the highest with 22.77 ± 4.61, and physical activity subscale mean was the lowest with 12.83 ± 3.84. A significant difference was found between the result of KARRIF-BD scale and the number of drugs used for hypertension and the state of being informed about cardiovascular diseases. A significant difference was found between the physical activity subscale of SYBDÖ 2 and the number of drugs used for hypertension, between the nutrition subscale of SYBDÖ 2 and marital status, between the spiritual devolopment subscale of SYBDÖ 2 and the number of additional diseases, between the health responsibility subscale of SYBDÖ 2 and the presence of cardiovascular disease, between the stress management subscale of SYBDÖ 2 and the number of additional diseases.

Conclusion and Suggestions: It has been determined that the participants with hypertension have moderate healthy lifestyle behaviors and knowledge level of cardiovascular diseases risk factors. It has been determined that there may be a relationship between healthy lifestyle behaviors and the cardiovascular diseases risk factors knowledge levels of the participants.

Keywords: Hypertension, Cardiovascular, Nursing, Promotion of Health

Presentation ID/Sunum No: HEM89

Yoğun Bakım Ünitesinde Duyusal Uyaran Sorunları ve Hemşirelik Yaklaşımları

Sensory Stimulus Problems and Nursing Approaches in Intensive Care Unit

Burcu Kübra Süha
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
burcucerik@gmail.com ORCID No: 0000-0001-6748-372X
Zuhal Gülsoy
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi Hemşirelik Bölümü
zuhalgulsoy@hotmail.com ORCID No: 0000-0002-6866-5215

ÖZET

Giriş ve Amaç: Yoğun Bakım Ünitesin (YBÜ)'de yatan hastaların çevreden gelen uyarıları seçme şansları ve bunları kontrol etme yetenekleri bulunmamaktadır. Bu nedenle YBÜ'de yatan hastalar çok fazla duyusal girdi sorunları yaşamaktadır. Yoğun bakım hemşirelerinin hastada olabilecek duyusal sorunları daha kolay tanımaları ve uygun bakımı planlamaları amacıyla bu derleme yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Konu ile ilgili literatür incelenerek bilgiye ulaşılmıştır.

Bulgular: Konuşma, görme ve hissetme ile ilgili duyusal kısıtlılık, yalnız başına kalma, izolasyon ve hareket aktivitelerinin kısıtlanması gibi duyusal girdinin nitelik ve niceliğindeki azalma duyusal yoksunluk olarak tanımlanır. Duyusal uyarılma, uygun nitelik ve nicelikte olursa birey çevre ile iletişimini sürdürebilir. Duyu kayıpları, yaşlılık, hasta ziyaretlerinin kısıtlı ya da hiç olmaması, hasta ile sağlık çalışanlarının yeterli iletişim kurmaması, tek düze uyaranlar, yabancı uyaranlar, uzun süreli hareketsizlik, izolasyon uygulaması, hastanın tek kişilik odada kalması, iyi ışıklandırılmamış ortamlar duyusal yoksunluk nedenleri arasındadır

Çok sayıda ve alışık olunmayan tıbbi araç gereçler, sık tekrarlanan ağrılı uygulamalar, uzun süre yüksek gürültüye maruz kalma duyusal yüklenmeye neden olmaktadır. Duyusal yoksunluk ve duyusal yüklenme sorunlarının yoğun bakım hastalarında, bilişsel fonksiyonlarda azalma, huzursuzluk, saldırganlık, uyku-uyanıklılık döngüsünde bozulma, oryantasyon bozukluğu belirtileri ile ortaya çıkan YBÜ sendromu gelişmesine yol açtığı belirtilmektedir.

Sonuç ve Öneriler: Hastalara anlamlı uyaranlar verilmeli, hasta yakınları, tepkisiz hastaya yaklaşım konusunda bilgilendirilmeli, hastayı ziyaret etmeleri ve iletişim kurmaları desteklenmeli, bilinç düzeyi farklı olsa bile her hasta grubuna yapılan işlemler hakkında bilgi verilmeli, ses alarmlı monitör yerine ışık alarmlı monitörler tercih edilmeli, yüksek sesle konuşmalar önlenmeli, gürültülü tıbbi cihazlar gereksiz kullanılmamalı ve hastanın uyuması için uygun ortam sağlanmalıdır

Anahtar Kelimeler: Duyusal yüklenme, duyusal yoksunluk, yoğun bakım, yoğun bakım hemşireliği

ABSTRACT

Introduction and aim: Patients hospitalized in the Intensive Care Unit (ICU) do not have the ability to choose the warnings coming from the environment and to control them. For this reason, patients hospitalized in the ICU experience a lot of sensory input problems. This review was conducted for intensive care nurses to recognize the sensory problems that patients may have and plan appropriate care**.**

Method: Information was obtained by examining the literature on the subject**.**

Findings: The decrease in the quality and quantity of sensory input such as sensory limitation related to speech, seeing and feeling, being alone, isolation and limitation of movement activities are defined as sensory deprivation. If the sensory arousal is of appropriate quality and quantity, the individual can continue to communicate with the environment. Sensory loss, old age, limited or no patient visits, insufficient communication between the patient and healthcare workers, monotonous stimuli, foreign stimuli, prolonged immobility, isolation, the patient's stay in a single room, and poorly lit environments are among the causes of sensory deprivation.

Numerous and unfamiliar medical equipment, frequently repeated painful applications, prolonged exposure to high noise cause sensory overload. It is stated that sensory deprivation and sensory overload problems lead to the development of ICU syndrome in intensive care patients, which is manifested by a decrease in cognitive functions, restlessness, aggression, disruption in the sleep-wake cycle, and disorientation..

Conclusion and Suggestions: Patients should be given meaningful stimuli, their relatives should be informed about the approach to the unresponsive patient, they should be supported to visit and communicate with the patient, each patient group should be informed about the procedures, even if the level of consciousness is different, monitors with light alarms should be preferred over monitors with sound alarms, loud conversations should be prevented, noisy medical devices should not be used unnecessarily and a suitable environment should be provided for the patient to sleep.

Keywords: Sensory overload, sensory deprivation, intensive care, fat care nursing

Presentation ID/Sunum No: HEM90

Hemşirelerin Enteral/Parenteral Beslenmeye Yönelik İnanç ve Tutumları

Nurses' Beliefs and Attitudes towards Enteral / Parenteral Nutrition

Özlem ÇETİN
Mersin Üniversitesi Hastanesi, Beslenme Komitesi,
ozcetin80@hotmail.com, ORCID NO: 0003-3069-6232
Yasemin ATEŞEYAN
Mersin Üniversitesi Hastanesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Birimi
ygslmrn@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0001-6866-2287

ÖZET

Giriş ve Amaç: Malnütrisyon vücutta pek çok sistemi olumsuz etkileyerek mortalite ve morbiditede artışa, hasta yatış süresinde uzamaya ve hastane maliyetlerinde artışa neden olmaktadır. Bu nedenle malnütrisyonlu hastalara enteral veya parenteral beslenme desteği sağlamak önemlidir. Hemşireler, hasta ile en sık etkileşimde olan meslek grubu olması nedeniyle, bakım sırasında nütrisyonel değerlendirmede ideal konumdadır. Bu nedenle yapmış olduğumuz çalışmada hemşirelerin enteral/parenteral beslenmeye ilişkin inanç ve tutumları değerlendirmeyi amaçlamaktayız.

Gereç ve Yöntem: Çalışma kesitsel tiptedir. Örneklemi, bir üniversite hastanesinde çalışan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 278 hemşire oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan "Tanımlayıcı Özellikler Formu" ile Sağlık İnanç Modeli temelli "Beslenme Algı Anketi" kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmamızda hemşirelerin enteral/parenteral beslenmeye ilişkin duyarlılık algısı puan ortalaması "ortalamanın altında"; ciddiyet ve yarar algısı, sağlık motivasyonu, öz-etkililik, engel algısı ve eyleme geçirici faktörler puan ortalamaları "ortalamanın üstünde" bulunmuştur. Lisansüstü mezunu hemşirelerin duyarlılık algısı; acilde çalışanların yarar algısı ve toplam anket puanı diğerlerine göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Hemşirelerin enteral/parenteral beslenmeye ilişkin SİM temelli algı düzeyi ortalamanın üstündedir. Enteral/parenteral beslenmeye ilişkin duyarlılıkları düşüktür. Hemşirelerin enteral/parenteral beslenmeye ilişkin duyarlılıklarını arttıracak stratejiler üretilmesine gereksinim vardır.

Anahtar Kelimeler: Enteral/parenteral beslenme, Sağlık İnanç Modeli, Hemşirelik

ABSTRACT

Introduction and aim: Malnutrition causes adverse effects on many systems in the body, causing an increase in mortality and morbidity, prolongation of patient stay and an increase in hospital costs. Therefore, it is important to provide enteral/parenteral nutritional support to malnourished patients. Nurses are in an ideal position for nutritional evaluation during care, as they are the profession that interacts most with the patient. Therefore, we aim to evaluate the beliefs and attitudes of nurses regarding enteral/parenteral nutrition in our study.

Methods: The study is of cross-sectional type. The sample consisted of 278 nurses working in a university hospital and agreeing to participate in the study. The "Descriptive Characteristics Form" prepared by the researchers and the "Nutrition Perception Questionnaire" based on the Health Belief Model (HBM) were used to collect the data.

Findings: In our study, the mean score of nurses' sensitivity enteral/parenteral nutrition was “below average”; the mean scores for the perception of seriousness and benefit, health motivation, self-efficacy, perception of disability and action factors were found to be “above average”. Sensitivity perception of graduate graduate nurses; The benefit perception and total questionnaire scores of emergency workers were found to be significantly higher than the others ($p<0.05$).

Conclusion and Suggestions: Nurses' level of perception based on HBM regarding enteral/parenteral nutrition is above average. Their sensitivity to enteral/parenteral nutrition is low. There is a need for strategies to increase the sensitivity of nurses to enteral/parenteral nutrition.

Keywords: Enteral / parenteral nutrition, Health Belief Model, Nursing

Presentation ID/Sunum No: HEM91

Covıd-19 ile Enfekte Olmuş Hastaların Klinik ve Tanımlayıcı Özellikleri

Clinical and Definitional Characteristics of Patients Infected with COVID-19

Asuman Çobanoğlu[1], Nurten Gülsüm Bayrak[2], Ayşegül Coşkun[3]

[1]Giresun Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
asuman.cobanoglu@giresu.edu.tr, ORCID NO:0000-0002-5656-1910
[2] Giresun Prof. Dr. İlhan Özdemir Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Hemşire
nurtenbayrak28@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-7658-9961
[3]Giresun Prof. Dr. İlhan Özdemir Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Hemşire
Ayse_coskun1995@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0002-3397-9759

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bu çalışma hastanede yatan COVID-19 hastalarının klinik ve tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yapıldı.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve retrospektif olarak yapılan araştırmanın örneklemini COVID-19 teşhisi konmuş ve klinikte tedavi gören 127 hasta oluşturdu. Araştırma verileri son literatür incelenerek oluşturulmuş bir anket formu aracılığıyla toplandı. Araştırmada COVID-19 tanısı almış ve araştırma tarihinde pandemi servisinde yatmış olan hastaların dosyalarından ve hasta veri sisteminden hastaların demografik verileri, hastalığın klinik özellikleri ve yaşam bulguları gibi bilgiler alındı. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, korelasyon analizi ve ki-kare testi kullanıldı.

Bulgular: Araştırma örneklemine alınan hastaların yaş ortalaması 63.14±1.36 olup, %55.1'i kadın, 44.9'u erkektir. Hastaların %47.2'sinin şehir merkezinde yaşadığı, %11'inin sigara kullandığı ve %58.3'ünün kronik bir hastalığının olduğu belirlendi. Klinikte tedavi gören hastaların %33,9'unda halsizlik görüldüğü, %14.2'sinde mide bulantısı, %10.2'sinde kusma, %32.3'ünde tat almada değişiklik, %31.5'inde dispne, %52'sinde öksürük görüldüğü belirlendi. Araştırma kapsamına alınan hastaların %12.4'ünün yoğun bakıma yatışının olduğu saptandı.

Sonuç ve Öneriler: COVID-19 tanıya sahip ve serviste yatan hastaların verilerinin incelendiği bu çalışmada en çok görülen semptomun halsizlik olduğu, ileri yaş ve erkek cinsiyette olan hastaların yoğun bakıma yatış durumunun daha yüksek olduğu belirlendi.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, hasta, pandemi

ABSTRACT

Introduction and Aim: This research was conducted to determine the clinical and definitional characteristics of COVID-19 patients who were in a hospital.

Methods: The sample of the descriptive and retrospective study consisted of 127 patients diagnosed with COVID-19 and receiving treatment in the clinic. Research data were collected through a questionnaire created by reviewing the latest literature. In the research, information such as demographic data, clinical characteristics, and key symptoms of patients were obtained from the files of patients diagnosed with COVID-19 disease and hospitalized during the research as well as from the patient data system. Descriptive figures, correlation analysis, and the Chi-square test were used in the analysis of the data.

Findings: The average age of the patients included in the study sample is 63.14±1.36, of whom 55.1% were women and 44.9 were men. 47.2% of patients lived in the city center, 11% of them smoked and 58.3% of them were diagnosed with chronic illness. Of the patients treated at the clinic, 33.9% were diagnosed with fatigue, 14.2% with nausea, 10.2% with vomiting, 32.3% with taste change, 31.5% with dyspnea, and 52% with cough. It was found that 12.4% of the patients included in the research were admitted to intensive care.

Conclusion and Suggestions: In this research, when the data of patients diagnosed with COVID-19 and inpatients were examined, it was determined that the most common symptom was fatigue and that patients of advanced age and male sex had a more intensive care unit admission level.

Keywords: COVID-19, patient, pandemic, SARS-CoV-2

Presentation ID/Sunum No: HEM94

Sağlık Bilimleri Fakültesi'ndeki Öğrencilerin Ruhsal Hastalığa Yönelik İnancının Değerlendirilmesi

Assessment Of Students ' Belıef In Mental Illness At The Faculty Of Health Scıences

Esra KARABULUT [1], Havva GEZGİN YAZICI[2], Çiğdem ÖKTEN[3]
[1] Yüksek Lisans Öğrencisi. Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
esra.karabulut@ogr.ksbu.edu.tr
Orcid: 0000 0002 3425 1129
[2] Dr. Öğr. Üyesi. Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
havva.gezginyazici@ksbu.edu.tr
Orcid: 0000 0001 8422 9686
[3] Dr. Öğr. Üyesi. Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
cigdem.okten@ksbu.edu.tr
Orcid: 0000 0003 0704 0438

ÖZET

Amaç

Bu araştırma, sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik inançlarının ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın evrenini (375 kişi) Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde Hemşirelik, Ebelik ile Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon bölümlerinde eğitim alan son sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın yapıldığı tarihler arasında (01.02.2020-30.04.2020) araştırmaya katılmayı kabul eden 271 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Öğrencilerin yazılı onamları alındıktan sonra yüz yüze görüşülerek12 sorudan oluşan kişisel bilgi formu ile 21 sorudan oluşan Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeği'den aldıkları toplam puan ortalaması 63,80±16,29 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyodemografik özellikleri Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeği toplam ve alt ölçek puan ortalamalarıyla karşılaştırıldığında, aile tipi ile gelir durumu arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı; cinsiyet, anne ve baba eğitim durumu, çevresinde ruhsal hastalığı olan bireylerin varlığı ve öğrenim gördükleri bölüm arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin eğitim aldığı bölümler karşılaştırıldığında hemşirelik bölümünde eğitim gören öğrencilerin Ruhsal Hastalığa Yönelik İnanç Ölçeği puan ortalamaları daha yüksek ve anlamlıdır (p<0,05). Ayrıca erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre utanma alt ölçeği puan ortalamaları daha yüksek olup anlamlıdır (p<0,05).

Sonuç

Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin ebeveynlerinin eğitim düzeyi yüksek olanların eğitim durumu düşük olanlara göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ruhsal hastalığa yönelik daha olumlu tutumlara sahip olması literatürle uyumludur. Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik farkındalığının geliştirilmesi önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Öğrenci; Ruhsal Hastalık; İnanç

ABSTRACT

Objective

This research was conducted to determine the beliefs of senior students studying at the Faculty of Health Sciences about mental illness and the factors affecting these beliefs.

Metarial and Methods

In the study, final year students studying inNursing, Midwifery and Physical Therapy and Rehabilitation departments, Faculty of Health Sciences made up the universe ofthe research(375). Between the dates of the study (01.02-30.04.2020), 271students who agreed to participate in the study were interviewed facetoface after their written consentwas obtained and appliedusing apersonal information form consisting of 12questions andamental illness belief scale consisting of 21questions.

Results

The total average score of the students participating in the study was 63.80±16.29. Sociodemographic characteristics of the students involved in the study compared to the average scale total and sub-size scores, the difference between family type and incomestatus was not statistically significant; it was determined that the difference between gender, maternal and paternal educational status, the presence of people with mental illness around them, and the department in which they studied was statistically significant. Compared to the departments where students are educated, the average scales core of students studying in the nursing department is higher and significant(p<0.05). In addition, the average score of the shaming subscale of male students is higher than that of female students and is significant(p<0.05).

Conclusion

Female students have more positive attitudes towards mental illness than male students, compared to those whose parents have high educational attainment. It is important that students of the Faculty of Health Sciences developawareness of mental illness.

Keywords: Student;MentalIllness;Belief

Presentation ID/Sunum No: HEM95

Kardiyopulmoner Bypass Sırasında Entegre Ve Entegre Olmayan Arteriyel Filtreli Membran Oksijenatör Kullanımının Hemoglobin, Hematokrit Ve Trombosit Düzeyleri Üzerine Etkisi

The Effect Of Using An Integrated And Non-Integrated Arterial Filter Membrane Oxygenator On Hemoglobin, Hematocrit, And Platelet Levels During Cardiopulmonary Bypass

Bişar AMAÇ
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Şanlıurfa Mehmet Akif İnan Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Perfüzyon Birimi
amacbisar@gmail.com, ORCID NO: 0000-0003-0320-4239

Mesut ENGİN
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bursa Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Kalp Damar Cerrahisi Kliniği
mesut_kvc_cor@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0003-2418-5823

Mustafa ABANOZ
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Şanlıurfa Mehmet Akif İnan Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Kalp Damar Cerrahisi Kliniği
mustafaabanozdr@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0003-1821-1706

Giriş: Kardiyopulmoner bypass (KPB) eşliğinde yapılan kalp cerrahisinde kalp ve akciğerlerin fonksiyonları geçici süreliğine devre dışı bırakılır. Kalp ve akciğerlerin fonksiyonları vücut dışı dolaşım teknikleri ile kalp-akciğer makinesi tarafından gerçekleştirilir. Kalp-akciğer makinesinin ana ve yardımcı komponentleri bulunmaktadır. Ana komponentleri arasında membran oksijenatör ve arteriyel filtre bulunmaktadır. Teknolojinin gelişimine bağlı olarak membran oksijenatöre entegre edilmiş arteriyel filtreler kullanıma girmiştir.

Amaç: Bu çalışmanın amacı kardiyopulmoner bypass eşliğinde yapılan kalp cerrahisinde entegre ve entegresiz arteriyel filtreli membran oksijenatör kullanımının hemoglobin, hematokrit ve trombosit düzeyleri üzerine etkisini retrospektif olarak değerlendirmektir.

Yöntem: Bu çalışmaya kardiyopulmoner bypass eşliğinde izole koroner arter bypass greft cerrahisi uygulanmış ve KPB sırasında kan transfüzyonu yapılmamış olan toplam 90 hasta retrospektif olarak dahil edildi. Entegre ve entegre olmayan arteriyel filtreli membran oksijenatör kullanılan vakalar eşit olarak (45'şer vaka) çalışmaya dahil edildi. Her iki grubunda temel özellikleri benzerdi.

Bulgular: Bu çalışmada her iki grubun (entegre ve entegre olmayan arteriyel filtreli membran oksijenatör kullanılan vakalar) preoperatif (anestezi indüksiyonu sonrası) hemoglobin, hematokrit ve trombosit düzeyleri arasında fark yoktu ($p>0.05$). Ortalama prime solüsyon miktarı entegre olmayan grupta daha fazla idi (ortalama: 1332 ml). Kalp akciğer makinesine bağlı iken (aortik kross klemp sonrası 15.dakika) ve kalp akciğer makinesinden ayrıldıktan hemen sonra (3.dakika) ölçülen hemoglobin, hematokrit ve trombosit düzeyleri entegre arteriyel filtreli membran oksijenatör kullanılan grupta daha yüksekti ve gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardı ($p<0.05$).

Sonuç: Sonuç olarak entegre arteriyel filtreli membran oksijenatör kullanımının, entegre olmayan arteriyel filtreli membran oksijenatör kullanımına kıyasla; hemoglobin, hematokrit ve trombosit düzeyleri üzerinde olumlu etkisi olduğunu, prime solüsyon ihtiyacını azalttığını, ayrıca

kan parametrelerinin temas ettiği yabancı materyal yüzey alanını azalttığını ve buna bağlı olarak da parametrelerin maruz kaldığı travmayı azalttığını düşündük.

Anahtar Kelimeler: Kardiyopulmoner bypass, Entegre arteriyel filtre, Membran oksijenatör, Kalp-akciğer makinesi, Perfüzyon.

ABSTACT

Introduction: Heart and lung functions are temporarily disabled during cardiac surgery accompanied by cardiopulmonary bypass (CPB). Heart and lung functions are performed by the heart and lung machine with extracorporeal circulation techniques. The heart and lung machine has main and auxiliary components. Its main components include a membrane oxygenator and arterial filter. With the development of technology, arterial filters integrated into the membrane oxygenator have come into use.

Aim: The aim of this study is to retrospectively evaluate the effect of using an integrated and non-integrated arterial filtered membrane oxygenator on hemoglobin, hematocrit, and platelet levels during cardiac surgery accompanied by cardiopulmonary bypass.

Method: A total of 90 patients who underwent isolated coronary artery bypass graft surgery with cardiopulmonary bypass and did not receive a blood transfusion during CPB were included in this study retrospectively. Cases with integrated and non-integrated arterial filtered membrane oxygenators were equally included in the study (45 cases each). Basic characteristics were similar in both groups.

Findings: There was no difference between the preoperative (after anesthesia induction) hemoglobin, hematocrit, and thrombocyte levels in both groups (cases with integrated and non-integrated arterial filtered membrane oxygenators) ($p>0.05$). The average amount of prime solution was greater in the non-integrated group (average: 1332 ml). Hemoglobin, hematocrit, and platelet levels measured while connected to the heart and lung machine (15 min. after aortic cross-clamping) and immediately after the heart and lung machine was disconnected (3 min.) were higher in the group using an integrated arterial filter membrane oxygenator, and there was a statistically significant difference between the groups ($p<0.05$).

Conclusions: As a result, we think that when compared to the use of membrane oxygenators with an integrated arterial filter, the use of membrane oxygenator with integrated arterial filter has a positive effect on hemoglobin, hematocrit, and thrombocyte levels, reduces the need for prime solutions, and reduces the surface area of foreign material contacted by blood parameters, and consequently reduces the exposure to traumatic parameters.

Keywords: Cardiopulmonary bypass, Integrated arterial filter, Membrane oxygenator, Heart-lung machine, Perfusion.

Presentation ID/Sunum No: HEM96

Hemşirelik Öğrencilerinin Girişimcilik Özellikleri ve Eğilimleri

Entrepreneurıal Characterıstıcs And Inclınatıos Of Nursıng Students

Ayşe Eminoğlu, Zeynep Güngörmüş
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
ayse.11.eminoglu@gmail.com ORCID NO:0000-0002-6738-5529, gungormusz@yahoo.co.uk
ORCID NO: 0000-0002-3761-8184

ÖZET

Giriş ve Amaç: Araştırma hemşirelik öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini ve eğilimlerini belirlemek amacıyla kesitsel olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Evreni; 2015-2016 Eğitim-Öğretim döneminde Gaziantep Üniversitesinde Sağlık Bilimler Fakültesi hemşirelik bölümünde eğitim gören 862 öğrenci oluşturmuştur. Evrenin tamamının alınması planlanmış, örneklem seçimine gidilmemiştir. Çalışmayı katılmayı kabul eden ve anketleri sorunsuz şekilde dolduran 591 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir. Veriler; tanımlayıcı ve girişimcilik özelliklerini içeren anket formu, Girişimcilikle İlgili Eğilimler Ölçeği (GİEÖ) kullanılarak toplanmıştır.

Bulgular: Tanımlayıcı Özellikler ile GİEÖ alt boyutları karşılaştırıldığında; Risk Alma Eğilimi (RAE); erkek, devlet yurdu ile özel-arkadaş evinde kalan, çalışan, süper lise mezunu, Yeniliklere Açık Olma (YAO); babası lise ve üstünde bir okuldan mezun ve çalışan, yaşamının çoğunu şehirde geçiren, Algılanan Eğitim Desteği (AED); 20 yaş ve altı, 2.sınıf, çalışan ve hemşireliği isteyerek seçen öğrencilerin puan ortalamaları istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur. Girişimcilikle İlgili Özellikler ile GİEÖ'nin alt boyutları karşılaştırıldığında; RAE; projeleri tamamlamak için son anı bekleyenlerde, dikkati kolay dağılmayanlarda, işler istediği gibi gitmezse kolaylıkla hayal kırıklığına uğramayanlarda, YAO; ısrarcı olanlarda, YAO ve AED; Odaklanmak için başkasına ihtiyacı olmayanlarda, RAE ve AED; baskı dolu ortamları arayanlarda, kendisi bir iş kuranlarda, yeni kurulmuş bir işte çalışanlarda ve girişimcilik konusunda eğitim alanlarda, RAE, YAO ve AED; sınırlı kaynaklarla çalışmak gerektiğinde yaratıcı olanlarda, iyimserlerde, hiçbir şey amaçlarını başarmada daha önemli olmayanlarda istatistiksel yönden anlamlı şekilde daha yüksektir.

Sonuç ve Öneriler: Üniversiteyi tamamlamış öğrenciler için girişimcilik oldukça önemli bir fırsattır. Bu sebeple girişimci bireyler yetiştirilmesi üniversite yönetimleri, devlet ve özel kuruluşlarca desteklenmelidir. Desteklenmekle kalınmayıp girişimci adayı öğrencilerin girişimcilik eğilimi, kişilik ve girişimcilik özellikleri ortaya çıkarılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Eğitim, Hemşirelik

ABSTRACT

Introduction and aim: The study was conducted as a cross-sectional research in order to determine entrepreneurial characteristics and entrepreneurial inclination of nursing students**.**

Method: The population of the study includes 862 students having education in Gaziantep University Faculty of Health Sciences Nursing Department in 2015-2016 Education period. It was planned to reach all the universe so sampling was not taken. 591 students who agreed to participate in the study and conducted the surveys seamlessly were included in the survey. Data were collected with the questionnaire including the descriptive characteristics and entrepreneurial characteristics; and with the scale of entrepreneurial inclination (SEİ).

Findings: As the descriptive characteristics are compared with the subscales of SEİ; students who are male, super high school graduates, living at state dormitories, living at home with their friends, and working have statistically higher mean scores of Risk-Taking Propensity (RTP). Students, whose fathers have jobs, and are high school graduates or higher level graduates than high school, who spend most of their lives in the city have statistically higher mean scores of Being Open To Innovation (BOI). Students who are 20 years old or younger, second graders, working, and choosing nursing department willingly have statistically higher mean scores of Perceived Educational Support (PES). As the entrepreneurial characteristics are compared with the subscales of entrepreneurial inclination scale; students, who aren't easily distracted, who wait for the last moment to complete projects, and who cannot be easily disappointed if things don't go well as they wish, have statistically, significantly higher mean scores of RTP; and those who are persistent have statistically, significantly higher mean scores of BOI. Students who don't need someone else to focus on have statistically, significantly higher mean scores of BOI and PES. Those looking for stressfull environments, setting a business on their own, working in a newly newly established business, and having education about entrepreneurship have statistically, significantly higher mean scores of RTP and PES. Those who are being creative while working with limited resources is needed, optimistic, for whom nothing is more important than achieving their goals have statistically, significantly higher mean scores of RTP, BOI and PES.

Presentation ID/Sunum No: HEM98

Covid-19 Pandemi Sürecinde Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Mesleki Güdülenme Düzeyi

The Professional Motivation Level of Nursing Student in The Covid-19 Pandemic Process

Tuğba Yeşilyurt[1], Sennur Kula Şahin[2], Selinay Aktaş[3], Rüveyda Ölmez Yalazı , Doğancan Vaizoğlu

[1] Istinye Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Fakültesi-Hemşirelik Bölümü/ /tugba.yesilyurt@hotmail.com ORCID NO: 0000-0002-7626-960X
[2] Istinye Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Fakültesi-Hemşirelik Bölümü/ s.sahin@istinye.edu.tr ORCID NO: 0000 0002 3939 1382
[3] Istinye Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Fakültesi-Hemşirelik Bölümü/ selinay.aktas@istinye.edu.tr ORCID NO: 000-0002-6218-5472
[4] Istinye Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Fakültesi-Hemşirelik Bölümü/ ruveyda.olmez@istinye.edu.tr ORCID NO: 0000-0003-1826-2108
[5] Istinye Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Fakültesi-Hemşirelik Bölümü/ dogancan.vaizoglu@istinye.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-5958-6080

ÖZET

Giriş ve Amaç: Hemşirelerin pandemi sürecinde en ön safta verdiği mücadeleye şahit olan hemşirelik öğrencilerinin, henüz mesleğe başlamadan mesleğe yönelik şekillenen düşünceleri ve meslek algıları değişkenlik göstermekle birlikte bu süreçte yaşananlar mesleki güdülenme düzeylerini de etkilemektedir. Bu çalışma, Covid-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin mesleki güdülenme düzeylerinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın evrenini bir vakıf üniversitesinde 2019-2020 akademik yılında hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Evrenin tamamı çalışma kapsamına alınmış olup, örneklemini araştırmaya katılmayı kabul eden 234 öğrenci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak literatür desteğinde araştırmacılar tarafından öğrencilerin sosyodemografik özellikleri ve pandemi sürecinde mesleğe ilişkin tutumlarını ortaya koymak amacıyla hazırlanan anket formu ve Acat ve Köşgeroğlu (2006) tarafından geliştirilen "Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği" kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %75,2'si, pandeminin mezuniyet sonrası hemşirelik yapma isteğini etkilemediğini, %76,1'i toplumun pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açısının olumlu yönde değiştiğini ayrıca öğrencilerin %89,3'ü, pandemi sürecinde hemşirelik mesleğinin profesyonel kimliğinin güçlendiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %78,6'sı pandemi sürecinde ihtiyaç duyulursa gönüllü olarak çalışmak istediğini belirtmiştir. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin içsel güdülenme (48,07±6,58), dışsal güdülenme (22,82±2,67) ve toplam mesleki güdülenme düzeylerinin yüksek, olumsuz güdülenmesinin (28,13±6,55) ise orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin pandemi sürecinde hemşirelik mesleğine bakış açısı, pandemi sürecinde ihtiyaç halinde gönüllü olarak çalışma isteği ile güdülenme düzeyi arasında anlamlı ilişki saptanmıştır ($p<0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Pandemi öncesi yapılan çalışmalarla kıyaslandığında hemşirelik öğrencilerinin güdülenme düzeyinin yüksek olması, covid-19 pandemi sürecinin toplumsal gereksinimin sonucu olarak hemşirelik mesleğinin önemini, sağlık profesyonelleri içindeki kilit konumunu bir kez daha ortaya koymasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid -19, hemşire, hemşirelik öğrencileri, mesleki güdülenme

ABSTRACT

Introduction and aim: Although the thoughts and perceptions of nursing students who have witnessed the struggle of nurses at the forefront of the pandemic process have changed before they started the profession, what has happened in this process also affects the level of professional motivation. This study was conducted descriptively in order to determine the professional motivation levels of nursing students during the Covid-19 pandemic process.

Method: The population of the study consists of students studying at the nursing department in a foundation university in the 2019-2020 academic year. The whole universe was included in the study, and the sample consisted of 234 students who agreed to participate in the study. As a data collection tool, with the support of the literature, the questionnaire form prepared by the researchers to reveal the sociodemographic characteristics and attitudes of the students towards the profession and the "Motivation Sources and Problems Scale" developed by Acat and Köşgeroğlu (2006) were used.

Findings: 75.2% of the students who participated in the study stated that the pandemic did not affect their desire to nurse after graduation, 76.1% of students stated that society's perspective on the nursing profession changed positively during the pandemic, and 89.3% of students stated that the professional identity of the nursing profession was strengthened during the pandemic. 78.6% of students stated that they wanted to work voluntarily if needed during the pandemic. It was determined that the level of internal motivation (48.07±6.58), external motivation (22.82±2.67) and total professional motivation were high and the level of negative motivation (28.13±6.55) was at the middle. A significant relationship was determined between the students perspective on the nursing profession in the pandemic process, the desire to work voluntarily in case of need in the pandemic process and the level of motivation ($p<0,05$).

Conclusion and Suggestions: Compared to the studies conducted before the pandemic, it is thought that the high level of motivation of nursing students is due to the fact that the covid-19 pandemic process reveals the importance of the nursing profession once again as a result of the social need and its key position among health professionals.

Keywords: Covid -19, nurse, nursing students, professional motivation

Presentation ID/Sunum No: HEM100

Hemşirelerde Postür ve Ağrının Değerlendirilmesi

Evaluation Of Posture And Pain In Nurses

Görkem Açar
Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
gorkemacar2@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-0970-8625
Özge Nur Cingitaş
Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
cingitasozge@gmail.com ORCID NO: 0000-0003-3763-6603

ÖZET

Giriş ve Amaç: Çalışmamızın amacı uzun süredir hastanede çalışan hemşirelerin postüral değişiklikleri, ağrı şiddeti ve lokalizasyonlarını değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmamıza 22-50 yaş arası 60 hemşire katılmıştır. Hemşireler 10 yıl altı (1. Grup: 38 kişi) ve 10 yıl üstü (2. Grup: 22 kişi) deneyimlerine göre 2 gruba bölünmüştür. Postür değerlendirmesi APECS uygulaması ile değerlendirilmiştir. İstirahatte ve aktivite sırasında ağrı şiddeti görsel analog skalası (GAS) ve ağrının lokalizasyonu görsel vücut şeması ile değerlendirilmiştir. Verilerin istatistiksel analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 24.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Tüm analizler $p \leq 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: APECS uygulaması postür analizi değerlendirmesi sonucuna göre 2. Grubun postüral değişiklikleri fazla bulunmuştur. Ağrı lokalizasyonu sonucunda 2. Grupta boyun, bel, diz ve ayak ağrısı 1. Gruba göre yüzde olarak daha fazla bulunmuştur. GAS skoruna göre bel bölgesindeki ağrı daha fazla bulunmuştur. ($p \leq 0,05$)

Sonuç ve Öneriler: Hemşirelerde uzun süre çalışmadan dolayı postüral probremlerin meydana gelmesi beklenmektedir. 10 yıldan fazla ve az olmak üzere gerçekleştirilen çalışmada bel, diz ve ayak ağrı şiddetinde anlamlı fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: postür, ağrı, hemşire

ABSTRACT

Introduction and aim: The aim of our study was to evaluate postural changes, pain severity, and localization of nurses who have worked in the hospital for a long time.

Method: 60 nurses aged 22-50 participated in our study. Nurses 10 years six (1. Group: 38 people) and over 10 years (2. Group: 22 people) divided into 2 groups according to their experience. Posture evaluation was evaluated with APECS application. Pain intensity at rest and during activity was evaluated using the visual analog scale (VAS) and the localization of pain was evaluated using the visual body diagram. Statistical analysis of the data was performed using SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 24.0 program. All analyses were considered statistically significant $p \leq 0.05$.

Findings: According to the results of the APECS application posture analysis evaluation, postural changes of 2. Groups were found to be excessive. As a result of pain localization, neck, waist, knee, and foot pain was found in 2. Groups as a percentage compared to 1. Group. According to the VAS score, pain in the lower back area was found more. ($p \leq 0.05$)

Conclusion and Suggestions: It is expected that postural problems will occur due to long-term work in nurses. A study conducted for more than 10 years and less found a significant difference in the severity of lower back, knee, and foot pain.

Keywords: posture, pain, nurse

Presentation ID/Sunum No: HEM101

Hemşirelik Öğrencileri İçin Çocuklarda İlaç Uygulamaları Öz-Yeterlilik Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri

Development of Medication Adminstration Self-Efficacy Scale in Children for Nursing Students and Psychometric Properties

***İlknur Bektaş, **Figen Yardımcı, ***Murat Bektaş**
*****Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
ilknurbektas23@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-8048-9501
**Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
figenyardimci@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-1550-985X
***Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği
mbekta@gmail.com, ORCID NO: 0000-0003-3327-8204

ÖZET

Giriş ve Amaç: İlaç uygulamaları hemşirelik eğitiminin en temel becerisidir. Literatürde çocuklarda ilaç uygulamalarına ilişkin hemşirelik öğrencilerinin öz-yeterliliklerini değerlendiren ölçekler yeterli değildir. Bu araştırma "Hemşirelik Öğrencileri İçin Çocuklarda İlaç Uygulamaları Öz-Yeterlilik Ölçeği"nin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Metodolojik tipte olan bu çalışma Mart-Nisan 2021 tarihlerinde, 3. ve 4. sınıf hemşirelik öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırmaya 209 hemşirelik öğrencisi dahil edilmiştir. Araştırmada "Öğrenci Tanıtıcı Bilgi Formu" ve "Hemşirelik Öğrencileri İçin Çocuklarda İlaç Uygulamaları Öz-Yeterlilik Ölçeği" kullanılmıştır. Tanımlayıcı verilerin analizi sayı, yüzde ve ortalamalar, ölçeğin psikometrik analizinde kapsam geçerliliği, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi Cronbach α, madde toplam korelasyonu, iki yarıya bölme ve test-tekrar test analizleri kullanılmıştır.

Bulgular: Ölçek 16 madde ve 2 alt boyuttan oluşmuştur. Ölçeğin tümü için cronbach alfa katsayısı .94, birinci ilaç hazırlama alt boyutu için .91 ve ikinci ilaç uygulama alt boyutu için .87 olarak saptanmıştır. Ölçek toplam varyansın %52.7'sini açıklamaktadır. Birinci alt boyutu toplam varyansın % 26.4'ini, ikinci alt boyutu % 26.7'unu, açıklamaktadır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum İndeksleri .90'dan büyük, RMSEA .08'den küçük diğer uyum indeksleri .80'den büyük bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Geliştirilen ve Türkçe psikometrik özellikleri incelenen "Hemşirelik Öğrencileri İçin Çocuklarda İlaç Uygulamaları Öz-Yeterlilik Ölçeği" geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır. Hemşirelik öğrencilerine çocuklarda ilaç uygulamalarının öğretilmesinde farklı eğitim teknikleri ile kullanımı önerilir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik Öğrencisi, İlaç Uygulama, Ölçek Geçerlilik, Güvenilirlik

ABSTRACT

Introduction and aim: Medication adminstration are the most fundamental subjects of nursing education. In the literature, scales evaluating the self-efficacy of nursing students regarding drug administration in children are not sufficient.This study was conducted to develop the Self-Efficacy Scale for Nursing Students in Medication Adminstration in Children and to examine the psychometric properties.

Method: This methodological study was carried out with 3rd and 4th year nursing students between March-April 2021. The study were included 209 nursing students. The “Student Introductory Information Form” and the “Medication Adminstration Self-Efficacy Scale in Children for Nursing Students” were used in the study. Data analysis, content validity of the scale for psychometric studies, explanatory and confirmatory factor analysis Cronbach α, item total correlation, split-half and test-retest analyzes were used.

Findings: The scale consists of 16 items and 2 sub-dimensions. The Cronbach alpha coefficient was .94 for the whole scale, .91 for the first drug preparation sub-dimension and .87 for the second drug administration sub-dimension. The scale explains 52.7% of the total variance. The first sub-dimension explains 26.4% of the total variance, and the second sub-dimension explains 26.7%. As a result of the confirmatory factor analysis, fit indices were found to be greater than .90, and other fit indices were found to be greater than .80, RMSEA less than .08.

Conclusion and Suggestions: The "Medication Adminstration Self-Efficacy Scale in Children for Nursing Students ", which has been developed and whose Turkish psychometric properties are examined, is a valid and reliable measurement tool. It is recommended to use different educational techniques to teach nursing students about drug applications in children.

Keywords: Nursing Student, Medication Administration, Scale Validity, Reliability.

Presentation ID/Sunum No: HEM 103

Covid-19 Pandemisinde Engelli Kadın Sağlığını Etkileyen Faktörler ve Hemşirenin Rolü

The Factors Affecting the Health of Women with Disabilities and the Role of the Nurse in the Covid-19 Pandemic

Sevgi Özkan
Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
sozkan@pau.edu.tr ORCID NO: 0000-0001-8385-210X
Dicle Filiz Yıldırım
Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
dfyildirim@pau.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-7987-2586
Pınar Serçekuş Ak
Pamukkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
psercekus@pau.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-9326-3453

ÖZET

Giriş ve Amaç

SARS-CoV-2 salgını gibi acil durumlarda özellikle engelli kadınların sağlığına yönelik riskler daha fazladır. Bu durumlarda hemşirelere önemli roller düşmektedir. Bu derlemenin amacı da Covid-19 pandemisinin engelli kadınların sağlığı üzerindeki etkisinin ve hemşirenin rolünün incelenmesidir.

Covid-19 Pandemisinde Ekonomik Faktörlerin Engelli Kadınların Sağlığı Üzerindeki Etkisi

Birleşmiş Milletler'in raporunda engellilerin pandemiyle birlikte daha fazla istihdam sorunu yaşadığı belirtilmektedir. İnsanlık ve Kapsayıcılık Sivil Toplum Örgütü'nün Covid-19 pandemisine ilişkin çalışmasında engelli kadınların %84'ünün pandemi boyunca temel ihtiyaçlarının karşılanması önündeki en büyük engelin yetersiz maddiyat olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte yoksulluk gebeliğe bağlı ölümleri, cinsel yolla bulaşan hastalıkların oranını, istismar ve şiddeti de arttırmaktadır.

Covid-19 Pandemisinde Sosyal Faktörlerin Engelli Kadınların Sağlığı Üzerindeki Etkisi

Engelli kadınların sağlığını etkileyen sosyal faktörler arasında, engellerinden ötürü virüs bulaşını azaltacak önlemleri alamamaları, ulaşılabilir doküman, buna bağlı gelişen bilgi yetersizliği ve pandemi kuralları nedeniyle iletişim kuramamaları yer almaktadır.

Covid-19 Pandemisinde Sağlık Hizmetlerinde Gerçekleşen Değişikliklerin Engelli Kadın Sağlığı Üzerine Etkisi

Tüm dünyada pandemiyle ilgili hizmetlere ağırlık verilmiş, önleyici bakım hizmetleri gibi hizmetler azaltılmıştır. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi'nin yayınladığı raporda Covid-19 pandemisinin patlak verdiği tarihten Mayıs 2020'ye kadar evli engelli kadınların %22'sinin aile planlaması ihtiyaçlarının karşılanmadığı belirtilmektedir.

Covid-19 Döneminde Engelli Kadın Sağlığı ve Hemşirenin Rolü

Hemşireler, engelli kadınlara virüsün bulaş yollarını uygun şekilde açıklamalı ve diğer sağlık hizmetlerini almalarına yardımcı olmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Covid-19 pandemisinin engelli kadınlar üzerinde birçok olumsuz etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle kadın sağlığına yönelik tarama, danışmanlık ve Covid-19'a yönelik korunma yollarıyla da ilgili bilgiye erişim kolaylaştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Engelli kadın, Hemşirenin rolü.

ABSTRACT

Introduction and aim:

In emergencies such as the SARS-CoV-2 epidemic, the risks to the health of women with disabilities are higher, especially. Nurses have important roles in these situations. The purpose of this review is to examine the impact of the Covid-19 pandemic on the health of women with disabilities and the role of the nurse.

The Impact of Economic Factors on the Health of Women with Disabilities in the Covid-19 Pandemic

In the report of the United Nations, it is stated that disabled people experience more employment problems with the pandemic. In the study of the Non-Governmental Organization for Humanity and Inclusion on the Covid-19 pandemic, it is stated that the biggest obstacle in meeting the basic needs of 84% of women with disabilities during the pandemic is insufficient materiality. In addition, poverty increases pregnancy-related deaths, the rate of sexually transmitted diseases, abuse and violence.

The Effect of Social Factors on the Health of Women with Disabilities in the Covid-19 Pandemic

Among the social factors affecting the health of women with disabilities are their inability to take measures to reduce virus transmission due to their disabilities, the inability to communicate due to the lack of accessible documents, the resulting lack of information and pandemic rules.

The Impact of Changes in Health Services in the Covid-19 Pandemic on the Health of Women with Disabilities

All over the world, pandemic-related services have been focused on, and services such as preventive maintenance services have been reduced. In the report published by the United Nations Department of Economic and Social Affairs, it is stated that the family planning needs of 22% of married disabled women were not met from the date the Covid-19 pandemic broke out until May 2020.

Disabled Women's Health and the Role of the Nurse in the Covid-19 Period

Nurses should appropriately explain the transmission routes of the virus to women with disabilities and assist them in obtaining other health services.

Conclusion and Suggestions

The Covid-19 pandemic has many negative effects on women with disabilities. For this reason, access to information about screening, counseling and protection against Covid-19 should be facilitated for women's health.

Keywords: Covid-19, Disabilities woman, Nurse's role

Presentation ID/Sunum No: HEM 104

Kanser Hastalarında Kanıta Dayalı Fitoterapi Uygulamaları ve Hemşirenin Rolü

Evidence-Based Phythotherapy Practices in Cancer Patients and Role of the Nurse

Zeynep PEHLİVAN[1], Gamzegül ALTAY[2]
[1]Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
zeynep.pehlivan@erdogan.edu.tr, ORCİD NO: 0000-0002-7318-9153
[2]Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
gamzegul.altay@erdogan.edu.tr, ORCİD NO: 0000-0002-4895-5338

ÖZET

Morbidite ve mortalite oranları giderek artan kanser hastalığı için günümüzde yeni tedavi seçenekleri geliştirilmeye devam etmektedir. Bu seçeneklerden biri, günümüzde kullanımı giderek artan tamamlayıcı ve alternatif tedavi yöntemlerden biri olan fitoterapidir.

Yunanca kökenli bir kelime olan fitoterapi, “phyton” (bitki) ve “therapeia” (tedavi) kelimelerinin birleşmesi sonucunda oluşmuştur. Günümüzde ise bitkisel tedavi veya bitkilerle tedavi olarak adlandırılmaktadır. İnsanlar geçmişten günümüze birçok bitkiyi deneme ve yanılma yolu ile kullanarak bitkilerin çeşitli tedavi edici özelliklerini keşfetmişlerdir. Daha sonra kanser hastalığı başta olmak üzere birçok hastalığın tedavisinde kullanılmaya başlanmıştır. Literatürde kanser hastalarının bitkisel tedavi kullanma oranlarının giderek arttığı belirlenmiştir. Kanser hastalarının bitkisel tedavi yöntemlerini kullanma nedenleri arasında; bağışıklık sistemini güçlendirmek, kanseri tedavi etmek, geleneksel kanser tedavi yöntemlerinin yan etkilerini hafifletmek veya gidermek, kanser nüksünü önlemek ve yaşam kalitesini yükseltmek yer almaktadır. Aynı zamanda fitoterapide doğru bitkinin doğru hastalıkta ve uygun dozda uygulanması da oldukça önemlidir. Literatürde kanser hastalarında zerdeçal, zencefil, yeşil çay, ekinezya, nar, sarımsak, keten tohumu, karayılan otu ve ökseotu kullanımının meme, kemik, prostat vb. kanser türlerinde ve kemoterapiye bağlı gelişen yan etkilerin tedavisinde etkinliğini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Fakat kullanılan bu bitkilerin kanser tedavisinde etkinliği ile ilgili yüksek kanıt düzeyine sahip yeterli randomize kontrollü çalışma bulunmamaktadır.

Kanser hastalarının primer bakımından sorumlu olan ve holistik bakım veren hemşirelerin fitoterapi hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Hemşireler hastaların bitkisel tedavi kullanma durumunu sorgulamalı, bitkisel tedavilerin etkileri, yan etkileri, tedavinin etkinliği ve devamlılığı açısından hastaları bilgilendirmeli ve takip etmeli, kanıta dayalı etkinliği belirlenmiş bitkilerin sağlık personeli kontrolünde uygulanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hasta, Fitoterapi, Hemşire, Kanıta dayalı uygulamalar, Onkoloji,

ABSTRACT

Today, new treatment options continue to be developed for cancer disease with increasing morbidity and mortality rates. One of these options, is phytotherapy which is one of the complementary and alternative treatment methods that is increasingly used today.

Phytotherapy, a word of Greek origin, is the result of the combination of the words "python" (plant) and "therapeia" (treatment). Today, it is called herbal treatment or treatment with herbs. From the past to the present, people have discovered various therapeutic properties of plants by using many herbs by trial and error. Later, it has been used in the treatment of many diseases, especially cancer. In the literature, it has been determined that the rate of using herbal treatment by cancer patients is gradually increasing. Among the reasons for cancer patients to use herbal treatment methods; strengthening the immune system, treating cancer, alleviating or eliminating the side effects of traditional cancer treatment methods, preventing cancer recurrence and improving the quality of life. At the same time, in phytotherapy, it is very important to apply the right plant at the right disease and at the appropriate dose. In the literature, there are studies showing the effectiveness of active effects related to cancer and chemotherapy the use of turmeric, ginger, green, tea echinacea, pomegranate, garlic, flaxseed, black cohosh and mistletoe in cancer patients breast, bone, prostate and so on. However, there are not enough randomized studies with high evidence about the efficacy of these herbs used in cancer treatment.

Nurses who are responsible for the primary care of cancer patients and who provide holistic care should have knowledge about phytotherapy. Nurses should question the patients' use of herbal treatment, inform and follow up patients in terms of the effects, side effects, efficacy and continuity of the treatment, and it is recommended that plants with proven evidence-based efficacy should be applied under the control of healthcare personnel.

Keywords: Patient, Phytotherapy, Nurse, Evidence-Based Practices, Oncology

Presentation ID/Sunum No: HEM111

Yoğun Bakımda Covid-19 Hastasında Hipomotilite Sorunu

Fatma Yüksel[1], Alparslan Koç[2]

1. Nutrisyon Hemşiresi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Mengücek Gazi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Klinik Nutrisyon Birimi
2. Uz.Dr. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Mengücek Gazi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Klinik Nutrisyon Birimi

ÖZET

Giriş ve Amaç: Yetersiz beslenme yoğun bakım yatış süresini artırmakla birlikte morbidite ve mortalite artışına sebep olur(1). Espen, Covid-19 klavuzunda, erken enteral beslenme başlamayı, enteral nutrisyon tolere edilemezse periferik beslenmeyi önermektedir(2). Yoğun bakımda enteral beslediğimiz hastalarda hipomotilite mevcuttu. Hipomotilite ve konstipasyon enteral nütrisyonu güçleştiriyordu.

Olgu Sunumu: 74 yaş Erkek, covid pozitif, mekanik ventilatöre bağlı. Prealbümin değeri 0,15 g/L idi. Enteral beslenmeye başlandı. Hedef kaloriye istenilen sürede çıkıldı. Günlük rezidüel volüm takibi yapılarak bağırsak sesleri dinlendi. 3. gün defekasyon gözlenmedi. Batın rahat, bağırsak sesleri azalmıştı. Motiliteyi artırmak için domperidon 10mg tb 2x1 başlandı. Nütrisyona devam edildi. 5. gün muayenesinde batın rahat bağırsak sesleri azdı. Rezidü ve kusma yoktu. Sabah 45 cc laktüloz, sabah ve akşam lavman başlandı. Nütrisyona devam edildi. 11 gün sonra defekasyon oldu.

Sonuç: Sepsis ve septik şokda yüksek doz vazopressör kullanımına bağlı gelişen vazokonstriksiyon bağırsak hipomotilitesini açıklar. Covid-19 hastalarında vazopressör kullanımı azdır. Sedasyon ve anajezikler hipomotiliteye sebep olabilir, ama uzun süreli sedoanaljezi gereksinimi olan yanık ve multi travma hastalarında hipomotilite yaygın değildir. Covid-19'lu kritik durumdaki hastaların yaklaşık yarısında hipomotilite mevcuttur. Hastaların yarısından fazlası ileus/psödo obstrüksiyonu ile ilgili klinik veya radyografik kanıtlara sahiptir. Bağırsak dismotilitesi olan kritik durumdaki Covid-19 hastalarında yapılan tanısal laparotomi sonrası hastaların yaklaşık %4'ünde bağırsak iskemisi bulgusu vardır (3). Olgumuzda yoğun bakıma ilk kabulünde 10L/dk maske oksijen desteğine rağmen PO2 47 mmHg idi. Entübe ve mekanik ventilatörle % 100 O2desteği ile PO2 60 mmHg idi. Viremi ile birlikte gastrointestinal sisteme direk etkileriyle beraber, sonrasında oluşturduğu ağır ARDS ve hipoksi bağırsak hipomotilitesine sebep olabileceğini düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Nutrisyon, Covid-19, hipoksi, konstipasyon

Presentation ID/Sunum No: HEM113

Pandemi Sürecinde Çalışan Hemşirelerin Kişisel Koruyucu Ekipman Kullanımının Konfor ve Anksiyete Düzeyleri Üzerindeki Etkisi

The Effect of Using Personal Protective Equipment on the Comfort and Anxiety Levels of Nurses Working During Pandemic Process

Eda ERGİN[1], Şebnem ÇINAR YÜCEL[2], Emre YEŞİL[3]
[1] Bakırçay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, İzmir, eda.ergin@bakircay.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-3732-5402
[2] Ege Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, İzmir, sebnemcinar@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-8904-7395
[3] Bakırçay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, İzmir, emreyesil571@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-5531-0992

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bu çalışma, pandeminin ikinci zirvesinde çalışan hemşirelerin konfor ve kaygı düzeylerine kişisel koruyucu ekipman kullanımının etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma pandeminin ikinci pik sürecinde çalışan hemşirelerin kişisel koruyucu ekipman kullanımının konfor ve anksiyete düzeyleri üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla Türkiye'de 2021 Şubat ve Nisan ayları arasında 223 hemşireyle tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmada veriler "Birey Tanıtım Formu", "Koronavirüs Anksiyete Ölçeği" ve "Hemşire Konfor Ölçeği" ile Google Anket üzerinden toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler Spss 21.0. programı ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Hemşirelerin eldiven, tıbbı maske, siperlik/gözlük ve tek kullanımlık önlük, tulum kullanımı ile anksiyete toplam puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$). N 95 maske kullanımı ile anksiyete toplam puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Eldiven kullanımı ile hemşirelik konfor ölçeği toplam puanları arasında, Psikospritüel konfor ölçeği ve Fiziksel konfor ölçeği anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Hemşirelerinin anksiyetelerinin düşük, hemşirelerde konforlarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Koruyucu ekipman kullanımında hemşirelerin N95 maske kullanımının anksiyete artırdığı bulunmuştur. Hemşirelerin konforunu en çok eldiven kullanımının fiziksel ve psikospiritüel konforlarını olumsuz etkilerken, önlük ve tulum kullanımı sosyokültürel konforlarını olumsuz etkilediği bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Kişisel koruyucu ekipman, Konfor, Anksiyete

ABSTRACT

Introduction and aim: This study was conducted with to determine the effect of using personal protective equipment on the comfort and anxiety levels of nurses working during the second peak of the pandemic.

Method: This descriptive study was conducted with 223 nurses in Turkey between February and April 2021 to determine the effect of using personal protective equipment on the comfort and anxiety levels of nurses working during the second peak of the pandemic. The data in the study were collected through the "Individual Information Form", "Corona virus Anxiety Scale" and "Nurse Comfort Scale" with the help of Google Forms (online surveys). Data obtained from the study were evaluated with SPSS 21.0. Program.

Findings: No significant difference was found between nurses' total anxiety scores and their use of gloves, medical masks, face shields / goggles, disposable gowns and coveralls ($p > 0.05$). A significant difference was found between the use of N95 masks and total anxiety scores ($p < 0.05$). A significant difference was found between the use of gloves and nursing comfort scale total scores in regards to Psycho-spiritual Comfort sub-scale and the Physical Comfort sub-scale ($p < 0.05$).

Conclusion and Suggestions: Nurses' anxiety levels were found to be low while their comfort levels were moderate. It was concluded that using N95 masks as personal protective equipment increased nurses' anxiety. While the use of gloves affected the physical and psycho-spiritual comfort of nurses negatively, the use of gowns and coveralls was found to affect their socio-cultural comfort negatively.

Keywords: Pandemic, Personal Protective Equipment, Comfort, Anxiety

Presentation ID/Sunum No: HEM 114

Anksiyete Bozukluğu ve Ergenler

Anxiety And Adolescents

Eylül BAŞER[1], Gülhan KÜÇÜK ÖZTÜRK[2],

[1] Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Bölümü, Yüksek Lisans Mezunu
E mail. eylul.ergn@gmail.com ORCID ID: 0000-0002-3131-1827
[2]Araştırma Görevlisi ,Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Semra ve Vefa Küçük Sağlık Bilimleri Fakültesi, Psikiyatri Hemşireliği Bölümü, Nevşehir,Türkiye
e mail: glhnkck@hotmail.com ORCID ID: orcid.org/0000-0002-9220-605

ÖZET

Bu derleme, ergenlerde görülen anksiyete bozukluğunu ve sorunlara yönelik hizmetlerinin sunumunda psikiyatri hemşirelerinin etkinliğini tartışmak amacıyla yapılmıştır.

Bugün dünyada 10-24 yaş arası 1,8 milyar kişi bulunmakta ve bu gençler dünya nüfusunun dörtte birini oluşturmaktayken Türkiye de Genç nüfus, toplam nüfusun %16,3'ünü oluşturmaktadır. Bu veriler göz önüne alındığında ergenlerin psikolojik, sosyal ve fiziksel sıkıntılarının ülkenin gelişimi için ne denli önemli olduğu görülmektedir. Bunlardan en sık görülen fiziksel sorunlar obezite, anemi ve iskelet bozuklukları hastalıkları iken en sık görülen ruhsal sorunlar anksiyete ve depresyondur (1).

Dünyada psikiyatrik sağlık sorunları ve risk faktörleri, içerisinde hemşirenin de yer aldığı psikiyatri ekip hizmetleri kapsamında değerlendirilmektedir. Türkiye de psikiyatri hemşireliği uygulamalarına yönelik ilerlemeler diğer ülkelere kıyasla daha yavaş seyretmektedir. Türkiye de son yıllarda hemşirelikte profesyonelliğe ilişkin davranışların değerlendirilmesine yönelik sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmış ancak psikiyatri hemşireliğinde yapılmış bir çalışmaya ulaşılamamıştır (2). Bu durumla birlikte son yıllarda ruhsal bozukluğu olan ergenlerin topluma yeniden kazandırılması ve günlük yaşamlarını sürdürebilmesi psikiyatri hemşireliği hizmetleri gelişme göstermektedir. Tüm bu süreçlerden dolayı ergenlik döneminde normal ruhsal gelişimin ve psikopatolojilerin değerlendirilmesi ve uygun ele alınması önem kazanmaktadır. Türkiye de çocuk ve ergen psikiyatrisi kliniklerine başvuran ergenlerin yaşadıkları gelişimsel zorlukların ve bu dönemdeki psikiyatrik bozuklukların iyi bilinmesi bu birimlerin ileriye dönük yapılanmalarına da katkıda bulunacaktır (3).

Ergenlerin sağlık sorunlarının giderilmesi toplumdaki her bireyin sağlığını bütüncül olarak değerlendiren hemşirelerin etkin rol almasıyla mümkündür. Bu nedenle ergen sağlığına yönelik hizmetlerin geliştirilmesi ve psikiyatri hemşirelerin bu hizmet programlarının içinde yer alması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anksiyete, Ergenler, Psikiyatri Hemşireliği

ABSTRACT

This review was conducted to discuss the anxiety disorder seen in adolescents and the effectiveness of psychiatric nurses in the provision of services for problems.

Today, there are 1.8 billion people between the ages of 10-24 in the world, and while these young people constitute one fourth of the world population, the young population in Turkey constitutes 16.3% of the total population. Considering these data, it is seen how important the psychological, social and physical distress of adolescents is for the development of the country. While the most common physical problems are obesity, anemia and skeletal disorders, the most common mental problems are anxiety and depression (1).

Psychiatric health problems and risk factors in the world are evaluated within the scope of psychiatry team services including nurses. In Turkey, progress towards psychiatric nursing practices is slower compared to other countries. There have been a limited number of studies on the evaluation of nursing professionalism in recent years in Turkey, but no study in psychiatric nursing has been found (2). With this situation, psychiatric nursing services have been improving in recent years for adolescents with mental disorders to be reintegrated into society and to continue their daily lives. Because of all these processes, it is important to evaluate normal mental development and psychopathologies during adolescence and to handle them appropriately. Knowing well the developmental difficulties experienced by adolescents who apply to child and adolescent psychiatry clinics in Turkey and the psychiatric disorders in this period will also contribute to the future structuring of these units (3).

It is possible to overcome the health problems of adolescents by nurses' taking an active role who evaluate the health of every individual in the society as a whole. For this reason, it is recommended to develop services for adolescent health and to include psychiatric nurses in these service programs.

Keywords: Anxiety, Adolescents, Psychiatric Nursing

Presentation ID/Sunum No: HEM116

Diyabetik Ayak Yönetiminde Akıllı Teknolojilerin Kullanımı: Sensörler, Giyilebilir Cihazlar, Tele Sağlık

Use of Smart Technologies in Diabetic Foot Management: Sensors, Wearable Devices, Tele Health

Buket Daştan[1], Sevilay Hintistan[2]
[1]Bayburt Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Okulu, Yaşlı Bakımı Programı
bdastan@bayburt.edu.tr ORCID NO:0000-0002-2458-0578
[2]Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
sevilayhindistan@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-5907-5723

ÖZET

Diabetes mellitus hastalarında ayak komplikasyonları, %19-%34 oranında ayak ülseri prevalansı ile dünya çapında önemli tıbbi, sosyal ve ekonomik bir sorundur. En yıkıcı ve maliyetli sonuç, hemen hemen her zaman ayak ülseri veya sıklıkla enfekte ülserden sonra gelen alt ekstremite amputasyonudur. Günümüzde diyabet, travmatik olmayan uzuv amputasyonunun en yaygın nedenidir. Diyabetik ayak bakımı için yapılan sağlık harcamaları, diyabet bakımı için yapılan toplam harcamaların üçte birini oluşturur. Alt ekstremite komplikasyonlarının önlenmesi, morbidite, mortalite ve hasta refahı üzerinde olumlu etkiye sahiptir ve sağlık bakım maliyetlerinde büyük tasarruflar sağlayacaktır. Bugün mevcut olan yeni "akıllı" bilgi ve iletişim teknolojisi sayesinde, kişiselleştirilmiş tarama ve zamanında müdahale ile diyabetik ayak bakımını akıllıca yönetmek için yeni fırsatlar sunulmaktadır. Teknolojinin yardımıyla, hastaların ayaklarını, glikoz seviyelerini veya ağırlıklarını kontrol etmeleri ve sonuçları mobil hasta portallarına girmeleri mümkündür. Daha da iyisi, sonuçları hekime/hemşireye gerçek zamanlı olarak iletebilirler. Düzenli ayak sıcaklığını izlem, yaklaşan ayak ülserini önlemede çok önemlidir. Bu nedenle, bu ölçümü kullanışlı hale getirmek için evde ayak sıcaklığı izlemeyi otomatikleştiren sensörler kullanılabilmektedir. Ayrıca normal bir çorap gibi tasarlanmış invaziv olmayan akıllı çoraplarda, sürekli sıcaklık izleyebilen giyilebilir bir cihaz olarak tasarlanmıştır. Yüksek plantar basıncın belirlenmesine, ayağın düzenli olarak incelenmesine olanak tanıyan bir teknoloji olarak basınç sensörleri; akıllı tabanlıklar, ayakkabılarla dünya çapında sağlık hizmetleri ve hasta yaşam kalitesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Giyilebilir ve mobil sağlık teknolojilerindeki son gelişmeler, diyabet hastalarında remisyonu uzatmak ve yaşam kalitesini iyileştirmek için tehlikeli ayak basıncını ve enflamasyonu ölçme ve modüle etme konusunda umut veriyor gibi görünmektedir.

Anahtar kelimeler: Diyabetik ayak, teknoloji, duyusal araçlar

ABSTRACT

Foot complications in diabetes mellitus patients are an important medical, social and economic problem worldwide, with a foot ulcer prevalence of 19% -34%. The most devastating and costly outcome is almost always a foot ulcer or lower limb amputation, often following an infected ulcer. Today, diabetes is the most common cause of non-traumatic limb amputation. Healthcare spending on diabetic foot care accounts for one third of total spending on diabetes care. Prevention of lower extremity complications has a positive impact on morbidity, mortality and patient well-being and will result in huge savings in healthcare costs. Thanks to the new "smart" information and communication technology available today, new opportunities are offered to intelligently manage diabetic foot care with personalized screening and timely intervention. With the help of technology, it is possible for patients to check their feet, glucose levels or weight and enter the results on mobile patient portals. Better still, they can communicate the results to the physician / nurse in real time. Regular monitoring of foot temperature is very important in preventing foot ulcers. Therefore, sensors that automate foot temperature monitoring at home can be used to make this measurement useful. It is also designed as a wearable device that can continuously monitor temperature in non-invasive smart socks designed like a normal socks. Pressure sensors as a technology that allows the determination of high plantar pressure and regular examination of the foot; smart insoles have a significant impact on healthcare and patient quality of life worldwide with shoes. Recent advances in wearable and mobile health technologies seem promising in measuring and modulating dangerous foot pressure and inflammation to prolong remission and improve quality of life in people with diabetes.

Key words: Diabetic foot, technology, sensory aids

Presentation ID/Sunum No: HEM118

Yaşlı Bireylerde Enteral ve Parenteral Beslenme Uygulamalarında Hemşirenin Rolü

The Role of Nurses in Enteral and Parenteral Nutrition Practices in Elderly Individuals

Elif OKUR
Trabzon Üniversitesi Tonya Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü
elifokur@trabzon.edu.tr, ORCİD NO:0000-0003-2608-8584

ÖZET

Türkiye'de 65 yaş ve üzeri yaşlı bireylerin büyük çoğunluğu obezite, kalp-damar hastalıkları, diyabet, felç, osteoporoz, iskelet ve kas sistemi hastalıklar nedeniyle yetersiz ve dengesiz beslenmenin neden olduğu hastalıkların etkisindedir (1).

Yaşlı bireylerin yeterli ve dengeli beslenmesi, yaşam standartlarının artırılması ve çeşitli hastalıkların önlenmesinde etkili olduğundan, beslenme durumları belirli aralıklarla değerlendirilmesi gerekmektedir (2). Bu yaş grubunda beslenme durumunun değerlendirilmesinde yapılan tarama ve değerlendirme testlerine göre malnütrisyon veya malnütrisyon riski saptananlarda komplikasyonları önlemek için beslenme desteği yapılmalıdır (3). Avrupa Klinik Beslenme ve Metabolizma Derneği, risk altındaki bireylerin beslenmelerine erken dönemde başlanması gerektiğini belirtmektedir (4)**.** Yaşlı bireyin beslenme desteği alması gerektiği belirlendiğinde ilk tercih edilmesi gereken beslenme yolu enteral beslenmedir. Öncelikle oral enteral beslenme uygulanmalı, oral yolla beslenemeyen hastalarda diğer enteral beslenme yolları da kullanılmalıdır (5). Enteral beslenme, ağızdan başlayıp jejunuma kadar olan bölgelere; doğrudan, bir tüple, perkütan girişimlerle ya da cerrahi teknikle yapılabilir (2). Oral/enteral beslenmenin tolere edilemediği durumlarda veya besinlerin sindirimi ve emiliminde gastrointestinal bölgesi sorunlu olan bireylerin beslenebilmesi için tüm besin ögelerinin intravenöz olarak verilmesiyle gerçekleştirilen beslenme şekli olan parenteral beslenme tercih edilmelidir (6).

Hemşirenin rolleri gereği, nazogastrik beslenme sondasının hastaya takılması, beslenme sondasının bakımı, önerilen besinlerin hastaya verilmesi, komplikasyonların önlenmesi ve komplikasyon gelişen hastalardaki değişiklikleri erken dönemde saptamak, yorumlamak ve gerekli önlemleri alarak hekime haber vermesi gerekir (7). Hemşirelerin enteral ve parenteral beslenme uygulamalarında kanıta dayalı olarak uygun hemşirelik girişimleriyle komplikasyonların önlenmesi, hastaların hastanede kalış sürelerinin azaltılması ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Enteral Beslenme, Hemşirelik, Yaşlı

ABSTRACT

The vast majority of elderly individuals aged 65 and over in Turkey are affected by diseases caused by inadequate and unbalanced nutrition due to obesity, cardiovascular diseases, diabetes, stroke, osteoporosis, skeletal and muscular system diseases (1).

Since adequate and balanced nutrition of elderly people is effective in increasing their living standards and preventing various diseases, their nutritional status should be evaluated at regular intervals (2). In this age group, nutritional support should be provided to prevent complications in patients with malnutrition or malnutrition risk, according to screening and evaluation tests performed in the assessment of nutritional status (3). The European Association of Clinical Nutrition and Metabolism states that individuals at risk should be fed early (4). When it is determined that the elderly individual should receive nutritional support, the first choice of nutrition method is enteral nutrition. Oral enteral nutrition should be administered first, and other enteral feeding routes should be used in patients who cannot be fed orally (5). Enteral nutrition, starting from the mouth to the jejunum; It can be performed directly, with a tube, with percutaneous interventions or surgical technique (2). In cases where oral / enteral nutrition is not tolerated, or individuals with problems in the digestion and absorption of foods, parenteral nutrition, which is a form of nutrition performed by intravenous administration of all nutrients, should be preferred (6).

Due to the roles of the nurse, the nasogastric feeding catheter should be attached to the patient, the maintenance of the feeding catheter, the administration of the recommended food to the patient, the prevention of complications, and the early detection and interpretation of the changes in patients with complications, and the necessary measures should be informed to the physician (7). Prevention of complications with appropriate nursing interventions based on evidence in enteral and parenteral nutrition practices of nurses is very important in terms of decreasing the hospital stay of patients and increasing the quality of life.

Keywords: Enteral Nutrition, Nursing, Elderly

Presentation ID/Sunum No: HEM122

Hemşirelik Öğrencilerinin Çocuk Kliniklerinde Uygulanan Girişimler Sırasındaki Ebeveyn Katılımına Yönelik Görüş Ve Tutumları

Opinions and Attitudes of Nursing Students about Parental Presence during Procedures in Pediatric Clinics

Merve Azak
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Türkiye
merve.azak@iuc.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-4299-3322
Emine Ünver
Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Bağcılar Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Yoğun Bakım Ünitesi Türkiye
emine.unveer@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-7938-6836
İrem Cafri
Vehbi Koç Vakfı Sağlık Kuruluşları, Amerikan Hastanesi, Kardiyoloji Kliniği, Türkiye
iremcafri98@icloud.com, ORCID NO: 0000-0003-1107-290X
Seda Çağlar
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Türkiye
sedac@iuc.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-8768-9282

ÖZET

Giriş ve Amaç: Ebeveynlerin, hastanedeki girişimler sırasında çocuklarının yanında bulunması ve/veya işlemlere dahil edilmesi anlamına gelen ebeveyn katılımı terimi, aile merkezli bakım yaklaşımının bir parçasıdır. Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin çocuk kliniklerinde uygulanan girişimler sırasındaki ebeveyn katılımına yönelik görüş ve tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirildi.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırma, İstanbul'daki bir hemşirelik fakültesinde araştırmaya katılmayı kabul eden 2., 3., 4. sınıflarda öğrenim gören 572 öğrenci ile Aralık 2019-Şubat 2020 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Çalışmada Veri Toplama Formu ve Ebeveyn Katılımı Tutum Ölçeği kullanıldı. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistik yöntemler ve ki-kare testi kullanıldı.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20.89±1.53 yıl ve büyük çoğunluğu kadındır (%80.4;n=460). Öğrencilerin %31.5'i (n=180) 2., %36,7'si (n=210) 3., %31.8'i 4. (n=182) sınıfta öğrenim görmekteydi. Öğrencilerin Ebeveyn Katılımı Tutum Ölçeği'ne verdikleri toplam puan ortalaması 76.04±7,68 idi. Öğrencilerin %63'ünün (n=360) aile merkezli bakım yaklaşımını hakkında bilgi sahibi olduğu ve bilgi sahibi olduğunu söyleyenlerin %81.1'inin (n=292) bu bilgiyi dersler sırasında öğrendiği belirlendi. Öğrencilerin çoğunlukla "Ebeveynler hastane ortamında bakım uygulamalarına katılmalıdır" (%90.9;n=520), "Ebeveynler kararlara katılmalıdır" (%93.5;n=535), "Bana ağrılı bir işlem uygulandığında ebeveynimin yanında olmasını isterim"(%79.9;n=457), "Yakınım olan bir çocuğa ağrılı bir işlem yapıldığında yanında olmak isterim" (%83.4;n=477) şeklinde ifade verdikleri belirlendi. Tüm sınıflardaki öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlar ve ölçek puan ortalamaları benzerdi ($p>.05$).

Sonuç ve Öneriler: Hemşirelik öğrencilerinin Ebeveyn Katılımı Tutum Ölçeği puan ortalaması ve farkındalıklarının yeterli düzeyde olmadığı belirlendi. Ders müfredatlarında aile merkezli bakım yaklaşımı konusuna daha fazla yer verilmesi ve öğrencilerin ebeveyn katılımı konusundaki farkındalıklarının arttırılması ile gelecekte çocuk hemşirelerinin klinik alanlarda bu yaklaşımı daha fazla benimseyerek uygulaması sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk hemşireliği, aile merkezli bakım, ebeveyn katılımı, hemşirelik öğrencileri

ABSTRACT

Introduction and aim: Parental presence is part of the family-centered care approach, meaning that parents stay with their children and/or they involve procedures during interventions in the hospital. This research was carried out to determine the views and attitudes of nursing students towards parental presence during interventions in pediatric clinics.

Method: This descriptive study was conducted between December 2019 and February 2020 with 572 students studying in grades 2., 3., 4 at a nursing faculty in Istanbul, who agreed to participate in the study. Data Collection Form and Parent Participation Attitude Scale were used in the study. Descriptive statistical methods and chi-square test were used in the analysis of the data.

Findings: The mean age of the students participating in the study is 20.89±1.53 years and most of them are women (80.4%;n=460). 31.5% (n=180) of the students were in the 2nd, 36.7% (n=210) were in the 3rd grade, 31.8% were in the 4th (n=182) grade. The total mean score given by the students to the Parent Participation Attitude Scale was 76.04±7.68. It was determined that 63% of the students (n=360) had information about the family-centered care approach and 81.1% (n=292) of them said that they learned this information from the lessons. Most of the students' answers were "Parents should participate in care practices in hospital environment" (90.9%;n=520), "Parents should participate in decisions" (93.5%;n=535), "I want my parents to be with me when a painful procedure is applied to me" (79.9%;n=457), "I would like to be there when a painful procedure is applied to a child from my family." (83.4%;n=477). All students' answers to all questions and total mean scores of the scale were similar ($p>.05$).

Conclusion and Suggestions: It was determined that the mean scores of the Nursing Students Parent Participation Attitude Scale, and the students awareness were not at a sufficient level. Including more family-centered care approach in the course curriculum and increasing the awareness of students about parental presence, it can be ensured that pediatric nurses adopt this approach more in clinical areas in the future.

Keywords: Pediatric nursing, family centered care, parental presence, nursing students

Presentation ID/Sunum No: HEM124

Covid-19 Pozitif Tanisina Sahip Sağlik Çalişanlarinin Hastalikla İlgili Başa Çikma Deneyimleri

Experıences Of Health Professıonals Dıagnosed Wıth Covıd-19 To Cope Wıth The Dısease

Nur Elçin Boyacıoğlu[1], Elif Ok[2], Münire Temel[3]
[1] İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi- Gerontoloji Bölümü
[2] Serbest Araştırmacı
[3] Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu- Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü

ABSTRACT

Giriş ve Amaç: COVID-19 sürecinde sağlık çalışanları fiziksel ve sosyal ve ruhsal yönden pek çok zorlukla mücadele etmektedir. Hastalığın hızlı bulaşma özelliği nedeniyle pek çok sağlık çalışanı enfekte olmuştur. Bu araştırma COVID-19 tanısına sahip sağlık çalışanlarının bu süreçte yaşadığı zorluklarla başa çıkma deneyimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, niteliksel araştırma yöntemlerinden "fenomenolojik yöntem" kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma, Mayıs- Haziran 2020 tarihleri arasında, COVID-19 tanısına sahip olan 24 sağlık çalışanı ile yürütülmüştür. Görüşmeler, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak, telefon aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Veri analizinde nitel yazılımlarından biri olan MAXQDA Plus Programı kullanılmıştır.

Bulgular: Veriler "hastalık süreci", duygular, "farklılıklar" ve "başa çıkma yöntemleri" olmak üzere dört ana tema altında toplandı. Katılımcıların bireysel ve çevre destekli farklı başetme yöntemleri kullanarak bu süreci atlatmaya çalıştığı belirlendi.

Sonuç ve Öneriler: Sağlık çalışanları COVID-19 sürecinde çevrelerindeki bireylerden olumlu ve olumsuz tepkilerle karşılaşmaktadırlar. Çoğunlukla kendilerine hastalık bulaşmayacağını düşünmüşler ve tanı sonrasında şok ve ölüm aralığında değişen çeşitli duygular yaşamışlardır. Çalıştıkları süreçte hem iyileşen hem de kötüleşen hastaları görmüşlerdir. Çevreden gelen tepkiler, yaşadıkları duygu ve deneyimler, çevresel ve kurumsal destek sistemleri sağlık çalışanlarının başa çıkmalarını etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Başa çıkma yöntemleri; COVID-19 virüs; Duygular; Korku; Niteleyici araştırma

ABSTRACT

Aims and Objectives. This study deals with the experiences of the health professionals diagnosed with COVID-19 to cope with the disease. Background. During the COVID-19 pandemic, health professionals coped with various physical and psychological difficulties. Most of them were infected with COVID-19 due to the high spread of disease. Design. A qualitative descriptive design was used. Method. This study was conducted between May and June 2020 on 24 health professionals that were diagnosed with COVID-19. We conducted semi-structured interviews with the participants via telephone. The Consolidated criteria for Reporting Qualitative Research (COREQ) was used to report the findings of this study. Collected descriptive data was analyzed by using MAXQDA Plus software. Results. Collected data was categorized under four themes, namely, “process of disease”, “feelings”, “differences” and “ways to cope”. We found that health professionals tried to cope with the disease by using self-coping and socially-supported ways of coping. Relevance to clinical practice. Health professionals diagnosed with COVID-19 face with both positive and negative reactions of the people around. They mostly believed that they would not be infected; however, after the infection, they had the feelings ranging from shock to the fear of death. During their profession, they saw patients that got better or worse. Reactions from the people around, feelings and experiences and the environmental and institutional support systems influenced the ways that health professionals coped with the disease.

Keywords: Coping skills; SARS-CoV-2; Emotions; Fear; Qualitative research

Presentation ID/Sunum No: HEM125

Covıd-19 Pandemisinde Nörolojik Hastalıkların Yükünü Azaltmada Sanal Bakım Uygulamaları

Vırtual Care Applıcatıons In Reducıng The Burd Of Neurologıcal Dıseases In Covıd-19 Pandemıa

Aynur CİN[1]
[1]**Sorumlu Yazar:** Öğr. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, İlk ve Acil Yardım Programı, Gümüşhane/Türkiye, E-mail: aynur_cin_dahiliye@hotmail.com, ORCID:0000-0002-5861-0421
Hatice DEMİRAĞ[2]
Öğr. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, İlk ve Acil Yardım Programı, Gümüşhane/Türkiye, E-mail:hatice_etbas@hotmail.com, ORCID:0000-0002-2393-563X
Sevilay HİNTİSTAN[3]
Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD, Trabzon/Türkiye, E-mail:sevilayhindistan@gmail.com, ORCID:0000-0002-5907-5723

ÖZET

Günümüzde dijital sağlık çözümleri, sağlık hizmeti maliyetlerini düşürmek için önemli bir öncelik ve inovasyon alanıdır. Nörolojik hastalıklar tüm dünyada en sık görülen ve en önemli sağlık yüküdür. Sağlıkta küresel kaybın % 10,2'sini oluşturmakta olup, dünya çapında, küresel ölümlerin % 16,8'ine toplamda 9,4 milyon insanın ölümüne neden olmaktadır. Nörolojik hastalıklarda sağlık bakım hizmetlerinden yararlanma oranı diğer kronik hastalıklara göre daha yüksek ve uzun sürelidir çünkü nörolojik hastalığı olan bireyler, daha yüksek stres seviyesine, duygu durum veya anksiyete bozukluklarına sahiptir. Nöroloji hastalarında tıbbi bakım zorunludur ve bakımı zorlaştıran etmenlerden biri de fiziksel kısıtlılıktır. Nöroloji hastalarının pandemi döneminde akut tedavileri sık ve düzenli kontrolü gerektirmektedir ayrıca hızlı müdahale gerektiren kronik nörolojik bozuklukların takibi ve tedavisinin başarısız olma olasılığı vardır. Sanal bakım, "hasta bakımının kalitesini ve etkililiğini en üst düzeye çıkarmak amacıyla herhangi bir iletişim veya bilgi teknolojisi yoluyla hastalar veya hastalara bakım veren kişiler arasında uzaktan oluşan herhangi bir etkileşim" olarak tanımlanmıştır. Bu etkileşim güvenli mesajlaşma, e-posta veya kişisel video konferans yolu ile gerçekleştirilebilmektedir. Sanal bakım uygulamalarından olan elektronik ziyaret (E-vizit); yeni nörolojik sevk ve konsültasyonların triyajı, basit ve anlaşılır durumlar için yeni nörolojik konsültasyonların değerlendirilmesi, semptom şiddetinin takibi, semptom yönetimi, ilaç dozlarının ayarlanması, test sonuçlarının takibi, eğitim, güvence, danışmanlık, genel tavsiyeler yer almakta ve inme sonrası bakımda kullanılmaktadır.

Sonuç olarak nörolojik hastalıklarda sanal bakım uygulamaları, tıbbi bakımdaki erişim zorluğunu gidermede, uzak kırsal bölgelerde yaşayan ve engelli hastaların daha önce erişemedikleri nörolojik bakıma erişmelerini sağlamada önemli bir yöntemdir. Sağlık profesyonellerinin çoğu COVID-19 pandemisinde virüsün yayılmasını sınırlamak amacı ile sanal bakım uygulamalarına yönelmektedir.

Anahtar Sözcükler: COVID-19, hemşirelik, nörolojik hastalıklar, pandemi, sanal bakım.

ABSTRACT

Today, digital health solutions are an important priority and innovation area to reduce healthcare costs. They account for 10.2% of global loss in health worldwide, cause 16.8% of global deaths, and 9.4 million people in the world lose their lives every year because of neurologic diseases. The rate of benefiting from healthcare services in neurological diseases is higher and longer than other chronic diseases because individuals with neurological diseases have higher levels of stress, mood or anxiety disorders. Medical care is mandatory in neurology patients and one of the factors that make care difficult is physical limitation. Acute treatments of neurology patients during the pandemic period require frequent and regular control, and there is a possibility that the follow-up and treatment of chronic neurological disorders that require rapid intervention may fail. Virtual care is defined as "any interaction that occurs remotely between patients or caregivers through any communication or information technology in order to maximize the quality and effectiveness of patient care". This interaction can be realized via secure messaging, e-mail or personal video conferencing. Electronic visit (E-visit), which is one of the virtual maintenance applications; triage of new neurological referrals and consultations, evaluation of new neurological consultations for simple and understandable situations, monitoring of symptom severity, symptom management, adjustment of drug doses, follow-up of test results, education, assurance, counseling, general recommendations and are used in post-stroke care.

In conclusion, virtual care applications in neurological diseases are an important method in eliminating the access difficulties in medical care and enabling disabled patients living in remote rural areas to access neurological care that they could not access before. Most healthcare professionals turn to virtual care practices in order to limit the spread of the virus in the COVID-19 pandemic.

Key Words: COVID-19, nursing, neurological diseases, pandemic, virtual care.

Presentation ID/Sunum No: HEM128

Başarılı Yaşlanmada Anti-Aging Uygulamaları ve Hemşirenin Rolü

Anti-Aging Practicesand the Role of the Nurse in Successful Aging

Hatice DEMİRAĞ[1]

[1] **Sorumlu Yazar:** Öğr. Gör, Gümüşhane Üniversitesi, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, İlk ve Acil Yardım Programı, Gümüşhane/Türkiye, Email: hatice_etbas@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-2393-563X.

Aynur CİN[2]

[2]Öğr. Gör, Gümüşhane Üniversitesi, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, İlk ve Acil Yardım Programı, Gümüşhane/Türkiye, Email: aynur_cin_dahiliye@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-5861-0421.

Sevilay HİNTİSTAN[3]

[3] Prof.Dr, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD, Trabzon/Türkiye, Email: sevilayhindistan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5907-5723.

ÖZET

Yaşlanma, önlenmesi mümkün olmayan kronolojik, sosyolojik, biyolojik ve psikolojik bir gerilemedir. Yaşam süresinin uzaması, doğurganlık hızının azalması ve teknolojideki olumlu gelişmeler gibi birçok faktör nüfusun yaşlanmasına neden olmaktadır. Yaşam süresinin uzaması bazı olumsuzluklara neden olmasının yanında yaşlı birey için birçok fırsatı da beraberinde getirebilmektedir. Yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi, kariyer ve eğitim faaliyetleri bu fırsatlar arasında yer almaktadır. Ancak yaşlanan bireylerin bu fırsatları gerçekleştirebilmesi için başarılı bir şekilde yaşlanmaları gerekmektedir. Kelime anlamı olarak; başarılı yaşlanma zihinsel ve fiziksel açıdan yetkinliklerin pozitif oluşudur. Günümüzde önemi giderek artan başarılı yaşlanma yöntemlerinden biri anti-aging uygulamalarıdır. “Yaşlanma karşıtı” ve “yaşlanmayı geciktirme” anlamına gelen anti-aging uygulamalar son yarım yüzyıldır büyük bir hızla yayılmaya devam etmektedir. Davranış değişiklikleri, sağlıklı beslenme, kilo kontrolü, temiz bir çevrede yaşam, egzersiz yapma ve aktif yaşam, kozmetiklerden yararlanma, hormonal dengesizlikleri düzenlemesi, hayata pozitif bakma, stres yönetimi, tamamlayıcı ve destekleyici tıp uygulamaları, genetik risk danışmanlığı yaşlanma karşıtı uygulamalar içerisinde yer almaktadır. Anti-aging uygulamalarında hemşirelerin rolü yaşlı bireylerde hastalıkların gelişmesini önlemek, fiziksel ve psikolojik sağlıklarını korumak, yaşam kalitelerini arttırmak olmalıdır. Bu süreçte hemşireler; yaşlanmayıetkileyen faktörleri, anti-aging uygulamalarındaki süreci ve anti-aging uygulamalarını iyi bilmeli ve yaşlıları bu konuda yönlendirebilmelidirler. Bu derlemede, başarılı yaşlanmada anti-aging uygulamaları ve hemşirelik süreci tartışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Anti-Aging, Başarılı yaşlanma, Hemşirelik

ABSTRACT

Aging is a chronological, sociological, biological and psychological regression that cannot be prevented. Many factors such as prolongation of life expectancy, decrease in fertility rate and positive developments in technology cause aging of the population. In addition to causing some negativities, the prolongation of the life span can also bring many opportunities for the elderly person. Improving the quality of life, career and education activities are among these opportunities. However, aging individuals need to age successfully in order to realize these opportunities. As a word meaning; successful aging is positive mental and physical abilities. Today, one of the successful aging methods, which is increasing in importance, is anti-aging applications. Anti-aging applications, which mean "anti-aging" and "delaying aging", continue to spread rapidly for the last half century. Behavioral changes, healthy eating, weight control, living in a clean environment, exercising and active life, using cosmetics, regulating hormonal imbalances, looking positively on life, stress management, complementary and supportive medicine practices, genetic risk counseling are included in anti-aging practices. The role of nurses in anti-aging applications should be to prevent the development of diseases in the elderly, protect their physical and psychological health, and increase the quality of life. In this process, nurses; They should know the factors affecting aging, the process in anti-aging applications and anti-aging applications, and they should be able to guide the elderly on this issue. In this review, anti-aging applications and nursing process in healthy aging will be discussed.

Keywords: Anti-Aging, Successful aging, Nursing

Presentation ID/Sunum No: HEM129

Topikal Olarak Uygulanan Lavanta Aromaterapisinin Diyabetik Hastalarda İnsülin Enjeksiyonunun Ağrısı Üzerindeki Etkisi: Çift Kör Randomize Kontrollü Klinik Çalışma

The Effect of Topically Administered Lavender Aromatherapy on the Pain of Insulin Injection in Diabetic Patients: A Double-Blind Randomized Controlled Clinical Trial

Hatice DEMİRAĞ[1]

[1]**SorumluYazar:** Öğr. Gör, Gümüşhane Üniversitesi, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, İlk ve Acil Yardım Programı, Gümüşhane/Türkiye, Email: hatice_etbas@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-2393-563X.

Sevilay HİNTİSTAN[2]

[2] Prof.Dr, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD, Trabzon/Türkiye, Email: sevilayhindistan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5907-5723.

Enes BULUT[3]

[3]Arş. Gör. Dr, Artvin Çoruh Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Artvin/Türkiye, Email: bulutts61@artvin.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6814-5626.

ÖZET

Giriş ve Amaç: Diyabet hastalarının yarıdan fazlasında, sık uygulanan insulin enjeksiyonuna bağlı oluşan ağrı nedeniyle iğne fobisi gelişmektedir. Bu nedenle bu çalışmada, topikal uygulanan lavanta aroma terapisinin diyabet hastalarında insulin enjeksiyonu sırasında oluşan ağrıya etkisi değerlendirildi.

Yöntem: Çift kör randomize kontrollü ve deneysel tipte yapılan bu çalışmada, çalışma kriterlerine uygun olan hastalar topikal lavantayağı (n=60), plasebo (n=60) ve kontrol (n=60) grubuna ayrıldı. Araştırmanın verileri "Hasta Bilgi Formu", "İzlem Formu", "Sözel Kategori Ölçeği (SKÖ)" ve "Görsel Kıyaslama Ölçeği (GKÖ)" ile toplandı.

Bulgular: İnsülin enjeksiyonu sırasındaki SKÖ ve GKÖ puan ortalamaları plasebo ve kontrol gruplarında topikal lavanta yağı grubuna göre anlamlı derecede yüksekti ($p<0,05$). Plasebo ve kontrol grubunda bulunan hastaların insülin enjeksiyonu sırasındaki SKÖ ve GKÖ ağrı puan ortalamaları, insulin enjeksiyonu öncesine göre anlamlı derecede yüksek bulundu ($p<0,05$). Ancak topikal lavanta yağı grubunda bulunan hastaların insülin enjeksiyonu öncesi ve sırasındaki SKÖ ve GKÖ ağrı puan ortalamalarında anlamlı bir fark bulunmadı ($p>0,05$).

Sonuç: Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, insülin uygulaması sonrasında topikal lavanta yağı uygulanan hastaların plasebo ve kontrol grubu hastalarına göre daha az ağrı hissettikleri belirlendi. Sonuç olarak; topikal uygulanan lavanta aromaterapisinin insulin uygulanacak diyabet hastalarında ağrı kontrolü için rahatlıkla uygulanabileceği sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: Aromaterapi, ağrı, lavanta yağı, topikal, subkutan enjeksiyon

SUMMARY

Introduction and Aim: Needle phobia occurs in more than half of diabetic patients due to the pain caused by frequent insulin injection. Therefore, this study evaluated the effect of topically administered lavender aromatherapy on the pain of insulin injection in diabetic patients.

Method: In this double-blind randomized controlled and experimental study, patients who met the study criteria were divided into topical lavender (n = 60), placebo (n = 60), and control (n = 60) groups. The data were collected using the "Patient Information Form", the "Follow-up Form", the "Verbal Category Scale (VCS)", and the "Visual Analogue Scale (VAS)".

Results: The mean VCS and VAS scores during insulin injection were significantly higher in the placebo and control groups compared to the topical lavender oil group ($p < 0.05$). The mean VCS and VAS pain scores during insulin injection of the patients in the placebo and control groups were found to be significantly higher than before insulin injection ($p < 0.05$). However, there was no significant difference in the mean VCS and VAS pain scores of the patients in the topical lavender oil group before and during insulin injection ($p > 0.05$).

Conclusion: According to the results of the study, it was determined that patients who applied topical lavender oil after insulin administration felt less pain than placebo and control group patients. As a result, it was concluded that topically applied lavender aromatherapy can be easily used for pain control in insulin-dependent diabetic patients.

Keywords: Aromatherapy; pain; lavender oil, topical; subcutaneous injection

Presentation ID/Sunum No: HEM132

Hemşirelik Öğrencilerinin Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlarının Belirlenmesi

Determination of the Beliefs of Nursing Students for Mental İllness

Kübra Yalabuk
Selçuk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
kubrayalabuk06@gmail.com, ORCID NO:0000-0002-3894-3181
Neslihan Lök
Selçuk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
neslihanlok1@gmail.com, ORCID NO:0000-00001-8246-6311

Giriş ve Amaç: Araştırmanın amacı, Selçuk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi birinci ve son sınıf hemşirelik öğrencilerinin ruhsal hastalığa yönelik inançlarının belirlenmesi ve ruhsal hastalığa yönelik inançların öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma 2019_2020 bahar yarıyılında Selçuk Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nde birinci ve son sınıf 403 öğrenciyle tanımlayıcı olarak gerçekleşmiştir. Verilerin toplanmasında, 10 sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu ve Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği (RHYİÖ) kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; ölçeğin iki seçenekli sorularla karşılaştırmasında bağımsız gruplarda t testi, ikiden fazla olan değişkenlerde tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %64,5'i birinci sınıf, %60,9 18-20 yaş arasında, %74,5'i kadın, %80'ının çekirdek aile yapısına sahip, %59,1'i uzun süre ilde yaşadığı, %90'ının gelirin orta seviye olduğu, %91,8 muayene öyküsü bulunmadığı, %88,2'sinin ruhsal sıkıntıdayken psikiyatr ya da psikoloğa gitmediği,%79.1'inin ailesinde öykü bulunmaması, %86,4'ünün yakınlarında psikiyatrik bozukluk tanısıyla birinin olmadığı bulunmuştur. Öğrencilerin RHYİÖ alt ölçek puan ortalamaları;"çaresizlik ve kişilerarası ilişkilerde bozulma" 25,73 ±7,37, "tehlikeli" 21,84±5,58, "utanma" 1.98±1,48, toplam puan ortalaması 48,82±11,47'dir. RHYİÖ toplam puan ortalamalarının dağılımı, öğrencilerin ruhsal sıkıntı içinde psikiyatra gitme durumuna göre anlamlı bulunurken($p<0,05$), sınıf, yaş, cinsiyet, aile yapısı, uzun süre yaşadığı yer, gelir düzeyi, muayene öyküsü, ailesinde psikolojik muayene ve tedavi öyküsü bulunma durumu, ailede ruhsal hastalık tanısı almış olma durumuna göre anlamlı olmadığı saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler:Öğrencilerin, RHYİÖ'nin toplan puan ortalamasından 48,82±11,47 almaları, ruhsal hastalığa yönelik inanışlarının olumlu olduğu göstermiştir. Ancak psikolojik muayene ve tedavi öyküsü bulunma durumu ve ruhsal sıkıntı içinde psikiyatr ve psikoloğa gitme durumunda ile ilgili olumsuz inançlarının olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler:Hemşirelik öğrencileri, inanç, ruhsal hastalık

ABSTRACT

Introduction and aim: The aim of the research is to determine the beliefs of first and senior nursing students of Selçuk University Faculty of Nursing for mental illness and to examine whether beliefs for mental illness differ according to the socio-demographic characteristics of the students.

Method: The research was conducted in the spring semester of 2019_2020 with 403 first and last year students at Selçuk University Faculty of Nursing. In the collection of data, personal information form consisting of 10 questions and beliefs for mental illness scale (RHYÖ) were used. In the evaluation of the data; T test in independent groups and one-way variance analysis of variables with more than two options were performed in comparison of scale with two-option questions.

Findings: 64.5% of the students in the study were first class, 60.9% were between the ages of 18 and 20, 74.5% were women and 80% had a nuclear family structure, It was found that 59.1% lived in the province for a long time, 90% had a moderate income, 91.8% had no history of examination, 88.2% did not go to a psychiatrist or psychologist while in mental distress, 79.1% did not have a family history, and 86.4% did not have a diagnosis of psychiatric disorders. Students' RHYÖ subscale score averages;" desperation and deterioration in interpersonal relationships" 25.73 ±7.37, "dangerous" 21.84±5.58, "shame" 1.98±1.48, total score average 48.82±11.47. While the distribution of rhyming averages of the rhyming score was significant according to the situation of the students going to the psychiatrist in mental distress ($p<0,05$), class, age, gender, family structure, long-term living place, income level, examination history, family history of psychological examination and treatment, it was determined that it did not make sense according to the state of being diagnosed with mental illness in the family.

Conclusion and Suggestions: Students received 48.8±2.11.47 from the NATIONAL AVERAGE of the score, which showed that their belief in mental illness was positive. However, it has been observed that they have negative beliefs about the condition of having a history of psychological examination and treatment and going to a psychiatrist and psychologist in mental distress.

Keywords: Nursing students, faith, mental illness

Presentation ID/Sunum No: HEM133

18-65 Yaş Arası Bireylerin Kardiyovasküler Hastalıklar Risk Faktörleri Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi

Determination of Cardiovascular Disease Risk Factors Knowledge Levels of Individuals Between the Age of 18-65

Sibel Şentürk
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bucak Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
sibelsenturk@mehmetakif.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-5634-174X

Şule Sarızayim
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Bucak Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü
sulesarizayim33@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0172-0985

ÖZET

Giriş ve Amaç: Kardiyovasküler hastalıklar (KVH) tüm dünyada ölüm ve hastalıkların en sık nedeni olup gelişmekte olan ülkelerde artma eğilimindedir. Bu araştırma, 18-65 yaş arası bireylerin kardiyovasküler hastalıklar risk faktörleri bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu araştırma, 8 Mart- 29 Nisan 2021 tarihleri arasında araştırmaya katılmayı kabul eden 256 birey ile tamamlanmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından literatür taranarak oluşturulan "Hasta Tanıtım Formu" ve "Kardiyovasküler Hastalıklar Risk Faktörleri Bilgi Düzeyi (KARRİF-BD) Ölçeği" ile elde edilmiştir. Anketler, sosyal mesafe kuralları gözetilerek yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan bireylerin %61,3'ü 18-40 yaş aralığında, %64,8'i kadın, %21,5'i sigara kullanmakta, %23,8'i düzenli olarak egzersiz yapmakta, %28,5'inin kronik bir hastalığı mevcut ve %51,2'si genel sağlık durumunu orta olarak belirtmiştir. Bireylerin toplam KARRİF-BD puan ortalamasının 22.01±2.89 olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin KARRİF-BD ölçeği ile cinsiyet ve sosyal güvence durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Araştırmaya katılan bireylerin KVH risk faktörleri bilgi düzeylerinin iyi olduğu tespit edilmiştir. KVH risk faktörlerini önlemek için 18-65 yaş aralığındaki bireylere sağlıklı beslenme ve tuz tüketimi konularında eğitimler verilmesi, fiziksel aktivitenin öneminden bahsedilmesi ve danışmanlık hizmeti verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kardiyovasküler hastalık, Risk faktörleri, Bilgi düzeyi.

ABSTRACT

Introduction and aim: Cardiovascular diseases (CVD) are the most common cause of death and disease worldwide and tend to increase in developing countries.This study was conducted to determine the cardiovascular disease risk factors knowledge level of individuals between the ages of 18-65.

Method: This descriptive and cross-sectional study was completed with 256 individuals who agreed to participate in the study between March 8 and April 29, 2021. The data of the study were obtained using the "Patient Information Form" which were created by the researchers by scanning the literature and "Cardiovascular Diseases Risk Factors Knowledge Level (CARRF-KL) Scale". The questionnaires were collected using face-to-face interview method, taking into account the social distance rules.

Findings: 61.3% of the individuals participating in the study were in the between 18-40 age, 64.8% were women, 21.5% were smoking, 23.8% were exercising regularly, 28.5% had a chronic disease and 51.2% general health status as moderate. It was determined that the total CARRF-KL score average of individuals were 22.01±2.89. A statistically significant difference was found between the CARRF-KL scale and the variables of gender and social security status of the individuals participating in the study ($p < 0.05$).

Conclusion and Suggestions: It was determined that the individuals participating in the study have a good knowledge of CVD risk factors. It is recommended to train individuals between the ages of 18-65 on healthy nutrition and salt consumption, to talk about the importance of physical activity and to provide consultancy services to prevent CVD risk factors.

Keywords: Cardiovascular disease, Risk factors, Level of knowledge.

Presentation ID/Sunum No: HEM134

Çocukluk Çağı Aşılarına İlişkin Ebeveyn Tutumları Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması

The Validity And Reliability Study Of The Parental Attitudes Scale About Childhood Vaccines

Emine Baş
SANKO Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
emine.bas@sanko.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-9765-1202
Zeynep Güngörmüş
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü
gungormusz@yahoo.co.uk, ORCID NO:0000-0002-3761-8184

ÖZET

Giriş ve Amaç: Aşı tereddütü, aşılamanın güvenliliği, etkinliği ve gerekliliği hakkındaki şüpheleri ifade eden ve araştırılması gereken karmaşık bir halk sağlığı sorunudur. Bu araştırma ile aşı konusunda tereddüt eden ebeveynleri belirlemek için 2011 yılında Opel ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve literatürde en çok kullanılan ve en güvenilir ölçüm araçlarından biri olan Çocukluk Çağı Aşılarına İlişkin Ebeveyn Tutumları Ölçeği'nin Türk toplumuna uyarlanması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Metadolojik tipteki bu araştırmanın örneklemini 0-13 yaş arası en az bir çocuğa sahip olan 397 ebeveyn oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında tanıtıcı özellikler bilgi formu ve 15 maddeden oluşan Çocukluk Çağı Aşılarına İlişkin Ebeveyn Tutumları Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS ve AMOS istatistik programları ile analiz edilmiştir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinde doğrulayıcı faktör analizi, Cronbach alfa kat sayısı, madde toplam puan korelasyonu yöntemleri kullanılmıştır.

Bulgular: Ebeveynlerin %72.8'i kadın ve yaş ortalaması 36.05±5.8dir. Ebeveynlerin %55.9'unun gelirinin gidere eşit olduğu, %40.3'nün tek çocuğa sahip olduğu, %2.3' ünün aşı karşıtlığını desteklediği ve %36.8'inin aşı yaptırma kararının anne babaya bırakılması gerektiği ifadesine katıldığı belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.84 olarak bulunmuştur. Madde-toplam puan korelasyonlarının 0.248 ile 0.775 arasında olduğu belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde ise CMIN/DF 2.218; RMSEA 0.055; CFI 0.941; GFI 0.939 ve AGFI 0.916 olarak bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Türkçeye uyarlanan Çocukluk Çağı Aşılarına İlişkin Ebeveyn Tutumları Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır. Ölçeğin ülkemizde aşı konusunda tereddüt eden ebeveynlerin belirlenmesinde ve aşı tereddütünü azaltabilmek amacıyla yapılan girişimlerin değerlendirilmesinde kullanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aşı, Aşı Tereddütü, Geçerlilik, Güvenilirlik

ABSTRACT

Introduction and aim: Vaccine hesitancy is a complex public health issue that raises doubts about the safety, efficacy and necessity of vaccination and needs to be investigated. With this research, it is aimed to adapt The Parental Attitudes Scale About Childhood Vaccines, which is one of the most used and most reliable measurement tools in the literature, developed by Opel et al.

Method: The sample of this methodological study consisted of 397 parents with at least one child between the ages of 0-13. Introductory characteristics information form and the Parental Attitudes scale about Childhood Vaccines consisting of 15 items were used to collect the data. The data obtained from the research were analyzed by SPSS and AMOS statistical programs. Confirmatory factor analysis, Cronbach alpha coefficient, and item total score correlation methods were used in the validity and reliability analysis of the scale.

Findings: 72.8% of the parents are female and the average age is 36.05 ± 5.8. It was determined that 55.9% of the parents were equal to the income and expense, 40.3% had a single child, 2.3% supported anti-vaccination and 36.8% agreed with the statement that the decision to vaccinate should be left to the parents. Cronbach's alpha value of the scale was found to be 0.84. Item-total score correlations were determined to be between 0.248 and 0.775. In the confirmatory factor analysis, CMIN / DF 2.218; RMSEA 0.055; CFI 0.941; GFI was 0.939 and AGFI was 0.916.

Conclusion and Suggestions: It has been determined that the Parental Attitudes Scale About Childhood Vaccines, adapted to Turkish, is a valid and reliable measurement tool. The scale is recommended to be used in determining the parents who hesitate about vaccination and in evaluating the attempts made to reduce vaccination hesitation in our country.

Keywords: Vaccine, Vaccine Hesitation, Validity, Reliability

Presentation ID/Sunum No: HEM136

Çocukluk Çağındaki Ağrı Deneyimi ile Şimdiki Ağrı Korkusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Examination of the Relationship Between Childhood Pain Experience and Current Fear of Pain

Birsen Mutlu
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD, bdonmez@iuc.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-8708-984X
Kadriye Şahin
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği ABD, kadriye.sahin@iuc.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-3424-7461
Buse İnan
Sakarya Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, busein67@hotmail.com, ORCID NO:0000-0002-8400-5516
Edanur İslamoğlu
Mezun Hemşire, edanurs.53@gmail.com, ORCID NO:0000-0002-2588-3597
Esra Tural
Amerikan Hastanesi, esraturaal@gmail.com, ORCID NO:0000-0001-8745-3982
Tuğçe Çelebi
Mezun Hemşire, tugce.celebi.18@gmail.com, ORCID NO:0000-0003-0555-2659

ÖZET

Giriş ve Amaç:

Bu çalışma çocukluk çağındaki ağrı deneyimi ile şimdiki ağrı korkusu arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapıldı.

Gereç ve Yöntem:

Tanımlayıcı kesitsel tipte yapılan çalışmanın evrenini 1161, örneklemini ise araştırmaya katılmayı kabul eden 272 üniversite öğrencisi oluşturdu. Veri toplamada tanımlayıcı özellikler veri formu, Vizüel Analog Skala (VAS) ve Ağrı Korkusu Ölçeği III (AKÖ-III) kullanıldı. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, Pearson korelasyon analizi, tek örnek T testi, tek yönlü varyans analizi kullanıldı ($p<0,05$).

Bulgular:

Araştırmaya katılan katılımcıların dörtte üçü (%75.1) kadın ve yaş ortalaması 20.50±1.38 idi. Katılımcıların %27,4'ünün çocukken hastaneye yatma deneyimi olduğu, %53.4'üne sağlık çalışanı tarafından ağrıyı azaltıcı girişim uygulandığı bulundu. Katılımcıların %57.3'ünün şu anda ağrılı girişimlerden korktuğu, ağrı korkusu ölçeği toplam puanının 83.13±18.41 olduğu saptandı. Hastaneye yatma nedenini ağrı yaşama olarak bildiren katılımcıların AKÖ-III toplam puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlendi ($p=0.020$). Çocukken ebeveyni tarafından sağlık çalışanları ve hastane hakkında korkutucu sözler söylendiğini bildiren katılımcıların şiddetli ve tıbbi ağrı korkusu alt ölçekleri ve AKÖ-III toplam puan ortalamalarının anlamlı olarak daha yüksek düzeyde olduğu bulundu ($p<0.05$). Çocukluk çağında yaşanan en şiddetli ağrı deneyimi düzeyi (VAS puanı) ile şiddetli ağrı korkusu alt ölçeği ve AKÖ-III toplam puan ortalaması arasında pozitif yönde çok zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu saptandı ($p<0.01$).

Sonuç ve Öneriler:

Sonuç olarak, çocukluk çağında şiddetli ağrı deneyimi yaşama, ağrılı deneyim nedeni ile hastaneye yatma ve çocuklara ebeveynleri tarafından sağlık çalışanı ve hastane hakkında korkutucu sözler söylenmesinin bireylerin ileriki yaşlarda daha fazla ağrı korkusu yaşamasına neden olduğu söylenebilir. Çocukların şiddetli ağrı yaşamasını önleyici girişimler ile atravmatik bakım uygulamaları yapılması önerilir.

Anahtar Kelimeler: çocuk, ağrı, ağrı korkusu, deneyim, hemşire

ABSTRACT

Introduction and aim:

This study was conducted to examine the relationship between childhood pain experience with current fear of pain.

Method:

The population of the study, which was conducted in a descriptive cross-sectional type, consisted of 1161 and the sample of 272 university students who agreed to participate in the study. Descriptive characteristics data form, Visual Analogue Scale (VAS) and Fear of Pain Scale III (FPS-III) were used for data collection. Descriptive statistics, Pearson correlation analysis, single sample T test, and one-way analysis of variance were used in the analysis of the data ($p < 0.05$).

Findings:

Three-quarters (75.1%) of the participants in the study were female and the mean age was 20.50 ± 1.38. It was found that 27.4% of the participants had hospitalization experience when they were children, and 53.4% of them had an intervention to reduce pain by the healthcare worker. It was determined that 57.3% of the participants are currently afraid of painful interventions, and the total score of the fear of pain scale was 83.13 ± 18.41. It was determined that the participants who reported their reason for hospitalization as experiencing pain had higher mean FPS-III total scores ($p = 0.020$). Fear of severe and medical pain subscales and FPS-III total scores were found to be significantly higher in participants who reported frightening words about healthcare workers and hospital by their parents as children ($p < 0.05$). It was found that there was a very weak positive correlation between the most severe pain experience level (VAS score) experienced in childhood and the fear of severe pain subscale and the mean total score of FPS-III ($p < 0.01$).

Conclusion and Suggestions:

In conclusion, it can be said that experiencing severe pain in childhood, hospitalization due to painful experience, and frightening words to children by their parents about the healthcare worker and the hospital cause individuals to experience more pain fear in later ages. Atraumatic care practices are recommended with interventions to prevent children from experiencing severe pain.

Keywords: child, pain, fear of pain, experience, nurse

Presentation ID/Sunum No: HEM137

Sağlık Verilerinde İstatistiksel Zaman Serisi Yaklaşımı ile Aykırılık Analizi

Outlier Analysis in Health Data with Statistical Time Series Approach

Ahmet KAYA
Ege Üniversitesi, Tire Kutsan Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Programcılığı Bölümü.
ahmet.kaya@ege.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-6105-0787

Rojan GÜMÜŞ
Dicle Üniversitesi, Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü
gumusrojan@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-8113-6193

Ömer AYDIN
Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Elektrik Elektronik Mühendisliği Bölümü
omer.aydin@cbu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-7137-4881

ÖZET

Giriş ve Amaç: Sağlık verilerinin işlenmesinde farklı bilgi sistemi kullanılmaktadır. Bu bilgi sistemleri model, veri ve insan ilişkili birçok hataya açıktır. Sağlık bilgi sistemlerindeki hataların sonuçları insan yaşamına mal olabilir. Veride olabilecek aykırı sapmaların tespiti bu anlamda büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle aykırı değer tespiti için bu çalışmada bir çözüm önerilmiştir. Çalışmada istatistiksel zaman serisi (ARMA) yaklaşımı kullanılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Box-Jenkins modelini kullanan bir yazılım geliştirilmiş ve aykırı değerler bu yazılım ile tespit edilmiştir. 2 saatlik zaman dilimlerinde alınan kimyasal örneklerdeki aykırılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bulgular: Bu işlem sonucunda 43 ve 64. pozisyonlarda aykırılıklar tespit edilmiştir. 43. pozisyondaki aykırı veri, bu verinin girişini yapan kişi veya ölçüm cihazından kaynaklı olabilir. 64. pozisyondaki aykırı veri ise doğal durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: Hastanelerde elektronik kayıtlar ile hastalara en etkili ve en verimli sağlık hizmeti en kısa sürede verilmeye çalışılmaktadır. Bu hizmetler sırasında kişilerden veya ölçüm cihazlarından kaynaklı hatalar söz konusu olabilmektedir. Bu hataların tespiti için çalışmamızdaki gibi yöntemler kullanılabilir. Kullandığımız yöntem ile aykırı değerler tahmini verilerle değiştirilmiş ve sonucunda ortalama hata karelerinde iyileşme, varyansta azalma gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar, önerilen yöntemin zaman serisi verilerindeki hataları tespit etmede ve bu verileri tahmini verilerle değiştirmede başarılı olduğunu göstermektedir. Önerilen yöntemin Covid-19 semptomlarının tespit sistemi gibi sağlık bilgi sistemlerine uygulanmasıyla aykırı veri değerlerinin neden olduğu sorunların azaltılabileceği belirlendi.

Anahtar Kelimeler: Kovid-19 semptomları, Zaman serileri, aykırı değer analizi, Yenilikçi Aykırı Değer (IO), Eklemeli Aykırı Değer (AO)

ABSTRACT

Introduction and aim: Different information systems are used in the processing of health data. These information systems are susceptible to many model, data and human related errors. The consequences of errors in health information systems can cost human life. In this sense, the detection of outliers has great importance. For this reason, a solution has been proposed in this study for outlier detection.

Method: The statistical time series (ARMA) approach was used in the study. A software using Box-Jenkins model was developed and outliers were detected with this software. Outliers in chemical samples taken within 2 hours were tried to be identified.

Findings: As a result of this process, outliers were determined in the 43rd and 64th positions. Outlier data in position 43 may originate from the officer creates this data or the measuring device. The contrary data in the 64th position appears as a natural state.

Conclusion and Suggestions: With electronic records in hospitals, the most effective and efficient health service is tried to be provided to patients as soon as possible. During these services, errors may arise from people or measurement devices. Methods like in our study can be used to detect these errors. An improvement in mean squares of error and a reduction in variance were observed as a result of replacing outliers with estimated data by using the method. These results depict that the proposed method is successful in detecting the errors in time series data and replacing such data with estimated data. It was determined that problems induced by data outliers can be reduced by applying the proposed method to health information systems such as detection system of Covid-19 symptoms.

Keywords: Covid-19 symptoms, Time series, outlier analysis, Innovational Outlier(IO), Additive Outlier (AO)

Presentation ID/Sunum No: HEM139

Pandemi Döneminde 0-12 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin İlaç Kullanımına Yönelik Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi

Determination of Attitudes and Behaviors of Parents with Children Between 0-12 Years of Age Towards Drug Use in the Pandemic

Şeyda BİNAY YAZ[1], Sinem BAŞDEMİR[2]

[1]İzmir Bakırçay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü/Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, seyda.binay@bakircay.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6410-6240

[2]İzmir Bakırçay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü/Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, sinem.basdemir@bakircay.edu.tr, ORCHID: 0000-0002-8401-1625

ÖZET

Giriş: Hasta başına fazla ilaç kullanılması, güncel kılavuzlara uygun olmayan reçetelerin yazılması ve uygunsuz kendi kendine ilaç tedavisi gibi uygulamalar akılcı olmayan ilaç kullanımı kapsamına girmektedir.

Amaç: Pandemi döneminde 0-12 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin akılcı ilaç kullanımına yönelik tutum ve davranışlarının belirlenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipte yapılan araştırmanın örneklemini 192 ebeveyn oluşturmuştur. Veriler Aralık 2020-Nisan 2021 tarihleri arasında, araştırmacılar tarafından hazırlanan çocuk ve aileyi tanıtıcı bir bilgi formu ve Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği kullanılarak online olarak toplanmıştır. Anket formu, Google Documents web sitesi kullanılarak oluşturulmuş ve anket formunun linki sosyal medya araçları ile dağıtılarak katılımcıların ankete katılması sağlanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS-26 programı kullanılarak tanımlayıcı istatistiksel analizler yapılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan ebeveynlerin %91,7'si anne, %47,9'u 31-40 yaş aralığında ve %62'si yaş aralığı 0-12 olan bir çocuğa sahiptir. Pandemi döneminde ebeveynlerin %40,6'sı çocuklarının ilaca ihtiyacı olduğunu ve ilaç ihtiyacı olanların %57'si çocuğunun ilaç ihtiyacını reçete kullanmadan karşıladığını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği toplam puan ortalaması 153.58±11.42'dir. Doğru ve bilinçli kullanım alt boyut puan ortalaması 130.53±12.10, etkili ve güvenli kullanım alt boyut puan ortalaması ise 23.05±6.39 olarak saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Ebeveynlerin akılcı ilaç kullanımına yönelik tutumlarının iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Fakat reçetesiz ilaç kullanım oranının ortalamanın üzerinde olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akılcı ilaç kullanımı, çocuk, ebeveyn.

ABSTRACT

Introduction: Practices such as using too much medication per patient, writing prescriptions that do not comply with current guidelines, and inappropriate self-medication are included in the scope of irrational drug use.

Aim: It is the determination of the attitudes and behaviors of parents with children between the ages of 0-12 during the pandemic period towards rational drug use.

Method: The sample of this descriptive and cross-sectional study consisted of 192 parents. The data were collected online between December 2020 and April 2021 using an introductory information form prepared by the researchers and the Parental Attitude Scale towards Rational Drug Use. The survey form was created using the Google Documents website and the link of the questionnaire was distributed via social media tools, allowing the participants to participate in the survey. In the evaluation of the data, descriptive statistical analyzes were made using the SPSS-26 program.

Findings: 91.7% of the parents participating in the study were mothers, 47.9% of them were between the ages 31-40, and 62% of them had a child with an age range of 0-12. During the pandemic period, 40.6% of the parents stated that their children needed medication, and 57% of those who needed medication met their child's medication needs without using a prescription. The total score average of the Parental Attitude Scale towards Rational Drug Use of the parents was 153.58±11.42. Correct and conscious use sub-dimension mean score was 130.53±12.10, effective and safe use sub-dimension mean score was 23.05±6.39.

Conclusion and Suggestions: It was determined that the parents' attitudes towards rational drug use were at a good level. However, the rate of over-the-counter drug use was found to be above average.

Keywords: Rational drug use, child, parents.

Presentation ID/Sunum No: HEM143

Sitoredüktif Cerrahi ve HİPEK Prosedüründe Hemşirelik Bakım

Nursıng Care in Sıtoreductıve Surgery And HİPEC Procedure

Nurcan Boyacıoğlu
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hastanesi
nurcanboyacioglu@hotmail.com, ORCID NO:0000-0003-1852-4796
Sultan Özkan
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilimdalı
sultanozkan2000@yahoo.com, ORCID NO: 0000-0002-2013-8029

ÖZET

Peritoneal karsinomatöz mezotelyal, gastrointestinal ve jinekolojik malignitelere sekonder ortaya çıkan genel sağ kalım oranı düşük, prognozu kötü olan malignitedir. Alternatif tedavi yöntemi sadece Sitoredüktif cerrahi (SRC) ve Hipertermik İntraperitoneal Kemoterapi (HİPEK) uygulamasıdır. SRC'de amaç geniş rezeksiyonel cerrahi teknik ile batın içi makroskopik tümör yükünü tamamen ortadan kaldırmak, HİPEK ile rezidüel veya mikrometastatik tümör hücrelerini batın içi sıcak kemoterapi uygulaması ile ortadan kaldırmaktır. Plazma-periton bariyeri sistemik kemoterapinin periton üzerine etkisini azaltmaktadır, HİPEK bu bariyeri kullanarak daha yüksek konsantrasyondaki kemoterapi ilacını daha düşük sitotoksik etki ile peritona ulaşmasını sağlamaktadır.

SRC fazında majör abdominal kanser cerrahisi uygulaması nedeni ile hastalarda ciddi sıvı şiftleri, kan ve protein kaybı gelişmektedir. HİPEK fazında ise ısıtılmış kemoterapi uygulamasına bağlı olarak hipermetabolik durum, sitotoksik ajanların sistemik yan etkileri ve artmış intraabdominal basınçtan kaynaklanan komplikasyon gelişmesi beklenmektedir. Ayrıca cerrahi prosedür esnasında ameliyathane ekibi cerrahi dumana ve sitotoksik ajanlara maruz kalma riski altındadır.

Hastalarda değişken ve yaşamı tehdit edebilecek komplikasyonlar gelişebileceği bilinen bu prosedürde sağlık ekibinin bir üyesi olan hemşirelerinde bakımını planlaması ve uygulaması hastaların iyileşmesi üzerine oldukça önemli olduğu kanısındayız. Bu nedenle SRC+HİPEK prosedürünü, prosedürün olası etkilerini, sitotoksik ajanların maruziyet yolları ve risklerini bilerek yeterli güvenlik önlemleri almanın hasta ve çalışan sağlığı açısından önemli olduğu kanısındayız. Bu amaçla SRC+HİPEK prosedürü esnasında ameliyat öncesi, dönemi ve sonrası hemşirelik bakımı ile çalışan sağlığı için güvenlik önlemlerini içeren derleme yazılmıştır.

Anahtar kelimeler; Hemşirelik bakımı, Sitoredüktif cerrahi, HİPEK.

ABSTRACT

Peritoneal carcinomatous, secondary to mesothelial, gastrointestinal and gynecological malignancies, has a low overall survival rate and poor prognosis. Alternative treatment method is only Cytoreductive surgery (SRC) and Hyperthermic Intraperitoneal Chemotherapy (HIPEC). The purpose of SRS is to completely eliminate the macroscopic tumor burden in the abdomen with the wide resectional surgical technique, and to remove residual or micrometastatic tumor cells with the application of warm intra-abdominal chemotherapy with HIPEC. Plasma-peritoneal barrier reduces the effect of systemic chemotherapy on the peritoneum. By using this barrier, HIPEC enables higher concentrations of chemotherapy drugs to reach the peritoneum with a lower cytotoxic effect. In the SRC phase, patients develop severe fluid shifts, blood and protein loss due to major abdominal cancer surgery. In the HIPEC phase, ın patients develop hypermetabolic state due to the application of heated chemotherapy. Also may develop systemic side effects of cytotoxic agents, complications from increased intraabdominal pressure. In addition, the operating room team is at risk of exposure to surgical smoke and cytotoxic agents during the surgical procedure.

We believe that it is important to recognize variable and life-threatening complications in patients and to plan and practice nursing care of the patient. For this purpose, this review was written, which includes pre-operative, period and post-operative nursing care and safety precautions for employee health during the SRC + HIPEC procedure.

Keywords: Nursing care, Cytoreductive surgery, HIPEC

Presentation ID/Sunum No: HEM144

Rejenaratif Tıpta Biyolojik Tedaviler ve Hemşirenin Rolü

InRegenaratıveMedıcıneBıologıcalTreatmentsandThe Role of TheNurse

Sultan Özkan[1], HayriyeAktaş Ünlü[2]
[1,2]Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, HemşirelikFakültesi,
CerrahiHastalıklarıHemşireliğiAnabilim Dalı, Aydın, Türkiye.
sultanozkan2000@yahoo.com(ORCID:0000-0002-2013-8029)
hayriyeaktasunlu@gmail.com (ORCID:0000-0002-1864-7297)

ÖZET

Dünyanın yaşlanan nüfusu, gün geçtikçe yüksek oranda büyümektedir ve bunun 2050 yılına kadar % 17 gibi bir orana ulaşması beklenmektedir. İnsanların yaşı arttıkça, organlarının çoğunun fonksiyonu azalır ya da bozulur. Ek olarak, farklı hastalıklar veya kazalar insanların yaşamını etkileyebilir ve doku kaybına veya organ yetmezliğine yol açabilir. Bu sorunlara başarı ile cevap vermek için farklı tedaviler önerilmiştir. Fakat farmakolojik tedavilerin ve ilaçların kullanımı sınırlı olarak kalmıştır. 2000'li yılların başından beri yağ dokusu, kök ve rejeneratif hücrelerin büyük bir rezervuarı olarak tanındığından, klinisyenler bu hücrelerin potansiyel terapötik uygulamalarını keşfetmeye başladılar. Yağ dokusu ve plateletbazlı hazırlanan biyolojik tedaviler, rejeneratif estetik alanında önemli bir katkı sağlamış ve yaşlanan yüz için doku rejenerasyonu anlayışındaki önemli bir ilerlemeyi temsil etmiştir. Hücre tabanlı yaklaşımların etkinliğini göstermedeki zorluklara rağmen, kısmen gelişen ve henüz standartlaştırılmayan bu yeni alan, gelecek plastik cerrahisinde büyük yer almaya adaydır. Herhangi bir kimyasal işlemden geçirilmeden ve farklılaştırma yapılmadan elde edilebilen ve sık olarak plastik cerrahide kullanılan Mikrofat, Nanofat, ve platelet bazlı PRP ve PRF tedavilerde hemşirenin rolünü ve aktivitelerini tartışmak ve ameliyathanedeki rol dağılımına ışık tutmak amacımızdır.

Anahtar Kelimeler: Biyolojik tedavi, PRP, PRF, Yağ transplantasyonu, Hemşirenin rolü

ABSTRACT

Aging population of the world is growing at a high rate day by day, and this is expected to reach 17% by 2050. As people age, the function of most of their organs decreases or deteriorates. In addition, different diseases or accidents can affect people's lives and lead to tissue loss or organ failure. Different treatments have been proposed to successfully respond to these problems. However, the use of pharmacological treatments and drugs remained limited. Since the early 2000s, adipose tissue has been recognized as a large reservoir of stem and regenerative cells, clinicians have begun to explore the potential therapeutic applications of these cells. Biological treatments based on adipose tissue and platelets have made an important contribution to the field of regenerative aesthetics and represented an important advance in the understanding of tissue regeneration for the aging face. Despite the difficulties in demonstrating the efficacy of cell-based approaches, this new field, which is partially developed and not yet standardized, is a candidate for a great place in future plastic surgery. Our aim is to discuss the role and activities of the nurse in Micro fat, Nano fat, and platelet-based PRP and PRF treatments that can be obtained without any chemical treatment and differentiation and are frequently used in plastic surgery, and to shed light on the distribution of roles in the operating room.

Keywords: Biologicaltreatments, PRP, PRF, Fat transplantation, Nurse's role

Presentation ID/Sunum No: HEM145

Perkütan Koroner Girişim Uygulanan Hastalarda Müzik ve Doğa Seslerinin Anksiyete Üzerine Etkisi

The Effect of Musıc and Nature Sounds on Anxıety in Patıents wıth Percutaneous Coronary Interventıon

Gülay Yıldırım[1], Sıdıka Oğuz[2]
[1]Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Bölümü
gyildirim@gelisim.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-9589-7134
[2] Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü
soguz@marmara.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-1101-1923

ÖZET

Giriş ve Amaç: Koroner arter hastalığının tedavisinde sıkça kullanılan Perkutan Koroner Girişim (PKG) yöntemleri hastalarda anksiyeteye yol açmaktadır. Bu araştırmada PKG yapılan hastalarda işlem öncesi dinletilen makam ve klasik müzik ile doğa seslerinin anksiyete üzerine etkisini değerlendirmek amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma Kasım– Eylül 2020 tarihleri arasında gerekli izinler alınarak yapıldı. Araştırma ön test-son test, kontrol gruplu deneysel çalışma olarak planlandı. Araştırmanın evrenini araştırmanın yapıldığı tarihlerde hastanelerin kardiyoloji servislerinde yatan PKG yapılacak koroner kalp hastaları, örneklemi ise araştırma kriterlerine uygun ve araştırmaya katılmayı kabul eden hastalar oluşturdu. Araştırma 52 deney, 52 kontrol grubu olmak üzere toplam 104 hastayla yapıldı. Veriler "Anket Formu" ve "Durumluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği" kullanılarak toplandı. Verilerin analizi bilgisayar ortamında istatistiksel analizler yapılarak değerlendirildi.

Bulgular: Deney grubu hastaların işlem öncesi Durumluk Kaygı Ölçeği (DKÖ) puan ortalaması 62,2±4,0, işlem sonrası 59,2±3,8 olduğu ve deney grubunun işlem sonrası kaygılarının azaldığı saptandı (p=,000). Kontrol grubu hastaların işlem öncesi DKÖ puan ortalaması 62,7±3,1, işlem sonrası 61,1±4,3 olduğu ve aralarında anlamlı bir fark olmadığı bulundu (p=,051). Makam müziği ve doğa sesleri dinleyen hastaların işlem sonrası DKÖ puan ortalamalarının düştüğü ve kaygılarının azaldığı belirlendi (sırasıyla; p=,007; p=,000). Klasik müziğin işlem sonrası hastaların durumluk kaygı düzeylerini etkilemediği saptandı (p=,360). Müzik dinleyen deney grubunun işlem öncesi sürekli kaygı düzeyinin kontrol grubuna göre daha düşük olduğu belirlendi (p=,008).

Sonuç ve Öneriler: PKG öncesi müzik ve doğa sesleri hasta kaygısını azaltmıştır. Müzik ve doğa sesleri kalp hastaları için kullanılabilecek uygulanabilir, maliyeti olmayan, invaziv girişim gerektirmeyen etkin bir yöntemdir.

Anahtar Kelimeler: Anksiyete, doğa sesleri, müzik, perkutan koroner girişim.

ABSTRACT

Introduction and aim: Percutaneous Coronary Intervention (PCI) methods, which are frequently used in the treatment of coronary artery disease, cause anxiety in patients. In this study, it was aimed to evaluate the effect of maqam and classical music and nature sounds on anxiety in patients who underwent PCI.

Method: The research was conducted between November and September 2020, with the necessary permissions. The research was planned as a pretest-posttest, experimental study with control group. The population of the study consisted of coronary heart patients who were hospitalized in the cardiology services of the hospitals at the time of the study, and the sample consisted of patients who met the research criteria and accepted to participate in the study. The research was conducted with a total of 104 patients, including 52 experiments and 52 control groups. Data were collected using the "Questionnaire" and "State and Trait Anxiety Scale". The analysis of the data was evaluated by performing statistical analysis on the computer.

Findings: The average score of State Anxiety Inventory (SAI) of the experimental group patients before the procedure was 62.2 ± 4.0 and after the procedure 59.2 ± 3.8 and the anxiety of the experimental group after the procedure decreased (p=,000). Before the procedure, the mean SAI score of the control group patients was 62.7 ± 3.1 and after the procedure 61,1±4,3 and there was no significant difference between them (p=,051). It was determined that the mean SAI scores of the patients who listen to maqam music and nature sounds decreased after the procedure. Also their anxiety decreased after the procedure (sırasıyla; p=,007; p=,000). It was found that classical music did not affect the state anxiety levels of the patients after the procedure (p=,360). It was determined that the trait anxiety level of the experimental group listening to music before the procedure was lower than the control group (p=,008).

Conclusion and Suggestions: Before PCI, music and nature sounds decreased the anxiety of the patient. Music and nature sounds are a suitable, cost free and non-invasive method that can be used for heart patients.

Keywords: Anxiety, nature sounds, music**,** percutaneous coronary intervention.

Presentation ID/Sunum No: EBE1

0-14 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Annelerin Zehirlenme Bilgi Düzeyleri ve Uyguladıkları Geleneksel Yöntemler

Poisoning Knowledge Level of Mothers With 0-14 Age Group Children and Their Applied Traditional Methods

Şükran Kurucu Yılmaz[1], Suzan Yıldız[2]
[1]Bağımsız Araştırmacı
sukrankurucuyilmaz@gmail.com ORCID NO: 0000-0003-0003-8204
[2]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nigthingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı
suzyil58@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-2528-2185

ÖZET

Giriş ve Amaç: 0-14 yaş grubu çocuğa sahip annelerin zehirlenmelere ilişkin bilgi düzeylerini ölçmek, çocuklarda ortaya çıkabilecek zehirlenme durumlarında yaklaşımları ve uyguladıkları geleneksel yöntemleri belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak gerçekleştirildi.

Gereç ve Yöntem: Evrenini; İstanbul İhsaniye Aile Sağlığı Merkezinde 0-14 yaş grubu çocuğa sahip olan anneler oluşturdu. Örneklem ise, araştırmanın yapıldığı tarih aralığında Aile Sağlığı Merkezine başvuran ve araştırmayı kabul eden 312 anne oluşturdu. Veriler uzman görüşleri alarak hazırlanılan anket formuyla yüz yüze görüşme tekniğiyle elde edildi. Çalışmada elde edilen bulgular SPSS 21.0 istatistik paket programında uygun istatistik yöntemler kullanılarak değerlendirildi. Anlamlılık $p<0.05$ olarak belirlendi.

Bulgular: Annelerin, yaş ortalamaları 35,51±7,27, bilgi puan ortalamaları (11,51±3,26) idi. Annelerin bilgi puan ortalamalarını eğitim durumu, meslek, eş eğitim durumu, eş meslek durumu, aile tipi, ailedeki çocuk sayısı, son bir yıl içinde zehirlenme yaşama durumu/tipi değişkenlerinin etkilediği bulundu ($p<0,005$). Annelerin besin zehirlenmesinde çoğunluğunun yoğurt yedirme, kusturma, tuzlu ayran içirme, su içirme; korozif zehirlenmede çoğunluğunun yoğurt yedirme, su içirme, kusturma; akrep/yılan sokmasında yaranın üzerinden sıkıca bağlama, kesik atıp zehiri emme, buz koyma; arı sokmasında buz koyma, çamur sürme, masaj yapma, kartla iğne çıkarma, sabunlu su ile yıkama; zehirli mantar tanımlamada da çok çeşitli geleneksel uygulamalara başvurdukları belirlendi.

Sonuç ve Öneriler: Annelerin zehirlenmeler konusunda bilgilerinin yeterli olmadığı ve yüksek oranda geleneksel yöntemlere başvurulduğu bulundu.

Anahtar Kelimeler: 0-14 Yaş Grubu, Zehirlenmeler, Çocuk Sağlığı, Geleneksel Yöntem

ABSTRACT

Introduction and aim: The research aims at measuring the level of knowledge about poisonings of mothers with 0-14 age group children, determining their approaches and learning their use of traditional metdods in case of poisoning in children.

Method: The samples of study is 312 mothers who visited the Family Health Center and accepted the research questions during the survey date range. Datas were collected by face-to-face interviews with using a questionnaire based on expert opinion prepared by the author. When assessing the findings of the study, SPSS 21.0 statistical software package was utilized in accordance with appropriate statistical methods. Significance was set at $p < 0.05$.

Findings: Mothers average age was 35.51 ± 7.27, knowledge point average (11.51 ± 3.26). Mothers' knowledge point average was affected by different variables such as their level of education, professions, their husband's education and employment status, family type and number of children in their family ($p<0,005$). The majority of mothers applied yogurt feeding, vomiting, impregnating salted buttermilk and water in poisoning occurs through digestion; yogurt feeding, impregnating water and vomiting in corrosive poisonings; binding tightly over the wound, cutting and absorbing the poison and applying ice in scorpion/snake bites; applying ice, putting mud, massaging, removing the needle with cards and washing it with soapy water in bee stingings. Moreover, more then 50 percent of mothers also applied traditional methods in recognition of poisonous mushrooms.

Conclusion and Suggestions: As a consequent, It was found that the mothers had insufficient knowledge about poisoning and traditional methods were used at a high rate.

Keywords: 0-14 Age, Poisinings, Pediatric Health, Traditional Methods.

Presentation ID/Sunum No: EBE 2
Kardiyopulmoner Resüstasyon Sonuçlarını Etkileyen Faktörler

Factors Affectıng Cardıopulmonary Resustratıon Results

Gamze Hilalcan Dulkara 1
1Girne Amerikan Üniversitesi / Hemşirelik Yüksekokulu,Ebelik Bölümü / Girne
ORCID ID 0000-0002-4620-125X

Özet

Giriş

Kardiyopulmoner arrest,çeşitli nedenlere bağlı olarak spontan olarak dolaşım ve solunumun ani olarak durmasıdır.Kardiyopulmoner arrest tedavisinde yapılacak işlemler Kardiyopulmoner resüstasyon olarak adlandırılmaktadır (KPR). Kardiyak arrest çoğunlukla yetişkinlerde oluşur ve nedeni çoğunlukla VF ve nabızsız VT'dir. Kardiyak arrest başarısı hastanın yaşına, altta yatan herhangi bir nedene, temel yaşam desteğine ve defibrilasyona kadar geçen süre olarak adlandırılan faktörlerin bütüncül bir etkileşiminin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.Ülkemizde KPR ile ilgili yeterli sayıda çalışma bulunmamaktadır.Kardiyopulmoner resüstasyon başarısını etkileyen engellenebilecek ve engellenemeyecek faktörler bulunmaktadır.

Amaç

Bu bildiri kardiyopulmoner resüsitasyon başarısını etkileyen faktörler hakkında güncel bilgiler vermek ve yön gösterici olmak amacıyla derlenmiştir

Gereç ve Yöntem

Bu derlemede güncel litaretür doğrultusunda Pubmed,Google Akademik,Ulakbim arama motorları taratılmıştır

Bulgular

Güncel litaretür doğrultusunda yapılan çalışmalarda Kardiyopulmoner resüsitasyona erken dönemde başlamak kurtarıcı olurken geciken her bir dakikada hayatta kalma olasılığı %10 azalmaktadır.Arrest başlangıç ritmi ventriküler fibrilasyon olduğu zaman sağ kalım oranlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.Altta yatan hastalıklar ve yaş faktörü oldukça önemli olmaktadır.60 yaş üstü hastalarda sağ kalım oranı daha düşük bulunmuştur,Altta yatan hastalıklar prognozu etkilemektedir.Travmaya bağlı kardiyak arrestlerde KPR başarı oranı %0-5 olmaktadır.Obeziteye sahip olan bireylerin CPR sonrası hayatta kalım oranları ve taburcu olma olasılıkları daha düşüktür

Sonuçlar ve Öneriler

Güncel literatür incelendiğinde kardiyopulmoner arrest başarısını fizyolojik durumlar,cinsiyet,yaş gibi değiştirilemeyecek durumlar etkilerken sağlık personelleri tarafından değiştirilebilinecek ve başarıda katkıda bulunabilinecek faktörler mevcut olmaktadır vardır.Erken uyarı skor sistemini kullanmak,Kardiyopulmoner resüsitasyona erken başlamak ve erken teşhisi sağlamak Kardiyopulmoner resüstasyon başarısına olumlu derecede etki sağlamaktadır.Kardiyopulmoner resüstasyon ile ilgili hizmet içi eğitimler sağlanarak güncel olarak değişen litaretürden sağlık çalışanlarına bilgilendirmeler sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler : İlk yardım, Kardiyopulmoner arrest, Kardiyopulmoner resusitasyon

Summary

Entry

Cardiopulmonary arrest is a sudden stop of circulation and breathing spontaneously due to various reasons. Procedures to treat cardiopulmonary arrest are called Cardiopulmonary resuscitation (CPR). Cardiac arrest mostly occurs in adults, and the cause is mostly VF and pulse-free VT. Success of cardiac arrest arises as a result of a holistic interaction of factors called the time until the age of the patient, any underlying cause, basic life support, and defibrillation. There are not enough studies related to CPR in our country.

Material and method

In this article,the search engines Pubmed,Google academic, Ulakbim have been scanned in accordance with the current litareture.

Goal

This article has been compiled to provide up-to-date information on the factors affecting cardiopulmonary resuscitation success and to provide guidance

Results

While early onset of cardiopulmonary resuscitation is a savior, the probability of survival decreases by 10% every minute that is delayed in the current litareture studies.Survival rates were found to be higher when the initial rhythm of Arrest was ventricular fibrillation.The underlying diseases and age factor are very important.Survival rates were lower in patients over the age of 60,with underlying diseases affecting prognosis.In trauma-related cardiac arrest, the success rate of KPR is 0-5%.Individuals with obesity post CPR survival rates and less likely to be discharged

Results and recommendations

The current literature examines the success of cardiopulmonary Arrest physiological conditions,such as gender, age, such as can not be changed to affect the factors that can be changed by health personnel and contribute to the success are available.Using the Early Warning Score system, starting cardiopulmonary resuscitation early and providing early diagnosis have a positive effect on cardiopulmonary resuscitation success.Providing in-service training related to cardiopulmonary resustation and informing health workers of the current changing litareture must be provided

Keywords: Cardiopulmonary arrest, Cardiopulmonary resuscitation, First aid

Presentation ID/Sunum No:EBE4

Sağlık Alanında Öğrenim Gören Önlisans Ve Lisans Öğrencilerinin Kovıd-19 Sürecindeki E-Öğrenmelerine Dair Hazırbulunuşluk-Beklenti Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma

A Research on the Determination of the Readiness-Expectation Levels of Associate and Undergraduate Students Studying in the Field of Health Regarding E-Learning in the Kovid-19 Process

İclal ŞAHİN
Avrasya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokul, Patoloji Laboratuvar Teknikleri Programı
iclal.sahin@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-5340-1081

ÖZET

Olağanüstü şartlar yaşadığımız bugünler, sürdürülmesi en gerekli alanların birinin de eğitim-öğretim alanı olduğunu göstermiştir.

Giriş ve Amaç: Toplumların ilerlemesi için ihtiyaç duyulan beden gücü yerini beyin gücüne bırakmıştır. Teknolojinin bilgiyi insanlara ulaştırmasında en önemli pay eğitimindir (Mercan, 2018). Eğitimde pedagojik alan bilgi kadar teknolojiyi kullanmak da önemlidir (Yılmaz, Sezer , & Yurdugül, 2019) Bu araştırma sağlık alanında öğrenim gören önlisans ve lisans öğrencilerinin, Covıd-19 sürecindeki e-öğrenmelere hazırbulunuşluk-beklenti düzeylerinin belirlenmesi amacı ile gerçekleştirilmiştir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada (Gülbahar, 2012)'den elde edilen 5 faktör-26 maddeden oluşan hazırbulunuşluk-beklenti ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veriler SPSS istatistiksel analiz programı ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Cinsiyete göre kadınlarda ($\overline{X}$=3.1424), yaşlara göre 38 yaş ve üstü öğrenci gruplarında ($\overline{X}$=4.2596); okul türlerine göre Mesleki Eğitim Merkezlerinde ($\overline{X}$=3.4423); önlisans programlarına göre anlamlı olmadığı; lisansta ise Spor Bilimlerinde ($\overline{X}$=3.6364) olduğu; AGNO'ya göre 2.51-3.00 arasında AGNO'ya sahip öğrencilerde ($\overline{X}$=3.3295); coğrafi konuma göre Akdeniz Bölgesi'ndeki öğrencilerde ($\overline{X}$=3.4451); öğrenim seviyesine göre lisans öğrencilerinde ($\overline{X}$=3.2086) şeklindedir.

Sonuç ve Öneriler: Araştırma sonucunda hazırbulunuşluk-beklenti düzeyleri; kadın öğrencilerde; 38 ve üstü yaşta, Mesleki Eğitim Merkezlerinden ve Mesleki-Teknik Anadolu Liselerinden mezunlarda daha yüksek çıkmıştır. Okudukları programlara göre anlamlı fark olmadığı ama lisans bölümlerinden Spor Bilimlerinde daha olumlu olduğu görülmektedir. AGNO'ya göre 2.51-3.00 arasındaki öğrencilerde, Akdeniz Bölgesi'nde yaşayan öğrencilerde ve lisans öğrencilerinde daha olumludur.

Anahtar Kelimeler: e-öğrenme, hazırbulunuşluk, beklenti

ABSTRACT

Today, when we are experiencing extraordinary conditions, it has shown that one of the most necessary areas to continue is the field of education.

Introduction and aim: The body power needed for the progress of societies has been replaced by brain power. The most important share of technology in delivering information to people is education (Mercan, 2018). It is important to use technology as much as pedagogical knowledge in education (Yılmaz, Sezer, & Yurdugül, 2019) This research was carried out with the aim of determining the readiness and expectation levels of associate and undergraduate students studying in the field of health for e-learning in the Covıd-19 process.

Method: In the study (Gülbahar, 2012), the readiness-expectation scale consisting of 5 factors-26 items was used as a data collection tool. The data were evaluated with the SPSS statistical analysis program.

Findings: For women by gender ($\overline{X}$=3.1424), for students aged 38 and over according to age ($\overline{X}$ =4.2596); In Vocational Education Centers according to school types ($\overline{X}$=3.4423); it is not meaningful according to associate degree programs; Undergraduate Sport Sciences ($\overline{X}$=3.6364); According to AGNO, students with AGNO between 2.51-3.00 ($\overline{X}$ = 3.3295); students in the Mediterranean Region according to the geographical location ($\overline{X}$ = 3.4451); ($\overline{X}$= 3.2086) for undergraduate students according to their education level.

Conclusion and Suggestions: The readiness-expectation levels as a result of the research; in female students; It was higher for those who graduated from Vocational Education Centers and Vocational-Technical Anatolian High Schools at the age of 38 and over. It is seen that there is no significant difference according to the programs they study, but it is more positive in Sports Sciences from undergraduate departments. According to AGNO, it is more positive in students between 2.51-3.00, students living in the Mediterranean Region and undergraduate students.

Keywords: e-learning, readiness, anticipation

Presentation ID/Sunum No: EBE7

Doğumda Geleneksel Uygulamalar: Fatma Ana Eli Bitkisi (Anastatica Hierochuntiva L.)

Traditional Practices At Birth: Fatma Ana Eli Plant (Anastatica Hierochuntica L.)

Hüsniye Dinç Kaya
*İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
husniye.dinckaya@iuc.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-8461-643X
Ebru Şen
** İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
Nişantaşı Üniversitesi Meslek Yüksekokulu
ebru.sen@nisantasi.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-3949-5576

ÖZET

Doğum, tüm zamanlarda sevindirici bir olay olarak tasvir edilir fakat bir o kadar da zor bir süreç olup bir ömür boyu unutulmayacak bir deneyimdir. Dünyada ve ülkemizde doğumda geleneksel uygulamalar yaygın olarak kullanılmakta ve günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Anadolu, barındırdığı pek çok uygarlık ve kültüre sahip olması nedeniyle zengin bir geleneksel tıp kültürüne sahiptir. Doğumla ilgili uygulamalar Anadolu'da doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası olmak üzere sınıflandırılabilir. Özellikle doğum anıyla ilgili bilinmezlikler ve duyumlar kadınların bu süreci daha hızlı ve kolay geçirebilmek için geleneksel yöntemlere başvurmalarına neden olmaktadır. Anastatica Hierochuntica L./Kaff Maryam / Sanggul Fatimah / Meryem Ana Eli bitkisi / Fatma Ana Eli bitkisi Anadolu'da ve Dünya'da doğum eylemini kolaylaştırıcı etkisinden dolayı yaygın olarak kullanılmakta olan bir bitkidir. Bu derlemenin amacı geleneksel doğum uygulamalarında doğum eylemini kolaylaştıran bir etkisi olduğu bilinen ve bu amaçla yaygın olarak doğum eylemi sırasında kullanılan Fatma Ana Eli bitkisi ve kullanımını literatür doğrultusunda ele almaktır.

Anahtar Kelimeler : Anastatica hierochuntica L./Kaff Maryam / Sanggul Fatimah / Meryem Ana Eli bitkisi / Fatma Ana Eli bitkisi , doğum , geleneksel uygulamalar

ABSTRACT

Birth is depicted as a pleasing event at all times, but it is also a difficult process and an experience that will not be forgotten for a lifetime. Traditional practices in childbirth are widely used in the world and in our country and continue to be effective today. Anatolia has a rich traditional medicine culture due to its many civilizations and cultures. Practices related to birth can be classified as prenatal, parturition and postnatal in Anatolia. Uncertainties and sensations especially about the moment of birth cause women to resort to traditional methods in order to pass this process faster and easier. Anastatica Hierochuntica L./Kaff Maryam / Sanggul Fatimah / Virgin Mary Hand plant / Fatma Mother Hand plant is a plant that is widely used in Anatolia and in the world due to its facilitating effect on labor. This review aims to discuss Fatma Ana Eli plant and its use in accordance with the literature, which is known to have an effect that facilitates labor in traditional birth practices and is widely used during labor for this purpose.

Keywords: Anastatica hierochuntica L./Kaff Maryam / Sanggul Fatimah / Virgin Mary Hand plant / Fatma Ana Eli plant, birth, traditional practices

Presentation ID/Sunum No: EBE8

Güncel Prenatal Tarama Testi: Hücreden Serbest Fetal DNA Analizi

Current Prenatal Screening Test: Cell Free Fetal DNA Analysis

Hüsniye Dinç Kaya
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
husniye.dinckaya@iuc.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-8461-643X
Elif Doğan
İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ebelik ABD
İstanbul Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi Sultangazi Yerleşkesi
elifdogann18@gmail.com , ORCID NO: 0000-0003-3374-1764

ÖZET

Prenatal tarama testlerinin kullanımı 1970'li yıllarda maternal yaşın değerlendirilmesiyle başlamış; bu serüven maternal yaş, fetal ense kalınlığı ve maternal serum markerlarının kombinasyonlu kullanımıyla devam etmiştir. Aradan geçen 50 yılın ardından prenatal tarama testlerinin geldiği son nokta ise maternal kanda hücreden serbest DNA (cfDNA)'nın analizi olmuştur. Günümüzde hala geleneksel tarama testleri rutin olarak uygulanmasına rağmen cfDNA analizi özellikle yaygın anöploidilerin saptanmasında yüksek başarı göstermekte, hatta trizomi 21 için en güvenilir test olarak değerlendirilmektedir. Yine de bu başarısını genel popülasyonda ve tüm anomalilerin taranmasında koruyamaması cfDNA'yı rutin tarama olarak kullanım dışı bırakmaktadır. cfDNA sonucunu etkileyen faktörlerin varlığı ve düşük dahi olsa yalancı pozitiflik değerinin bulunması cfDNA'nın pozitif sonuç durumlarında invaziv testlerle onaylanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle hala hangi popülasyonda uygulanabileceği tartışması güncelliğini korumaktadır. Bu derlemenin amacı; cfDNA ile ilgili güncel literatür bilgisini paylaşmaktır.

Anahtar Kelimeler: Hücreden serbest DNA, cfDNA, non invaziv prenatal test, anöploidi

ABSTRACT

The use of prenatal screening tests started with the evaluation of maternal age in the 1970s and this adventure continues with the use of maternal age, fetal nuchal translucency and maternal serum markers. After 50 years, the last point that prenatal screening tests came to has the analysis of cell free DNA (cfDNA) in maternal blood. Although traditional screening tests are still routinely applied today; cfDNA analysis shows high success, especially in detecting common aneuploidies, and is even considered the most reliable test for trisomy 21. Nevertheless, cfDNA out of use as routine screening because of failure to preserve this success in general population and inability to scan all anomalies. The presence of factors affecting the cfDNA result and the rate of false positivity value, even if low, requires cfDNA to be confirmed by invasive tests in cases of positive results. Therefore, the discussion on which population it can be applied is still up to date. The purpose of this review is to share the current literature about cfDNA.

Keywords: Cell free DNA, cfDNA, non invasive prenatal testing, aneuploidy

Presentation ID/Sunum No: EBE 10

Sağlık Hizmetlerinde Etkili İletişim ve Ekip Anlayışının Öğrenciye Kazandırılması

Gaining Effective Communication and Team Understanding in Health Services

Gülşen Altuntaş Çalım
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik A.D. Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi
gulseneymen2016@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-1795-7066

Semra Elmas
Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
semra.elmas@avrasya.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-6510-1799

ÖZET

Sağlık hizmetlerinin ve birey güvenliğinin kaliteli bir şekilde sağlanması sağlık profesyonellerinin varlığı ve bu profesyonellerin karşılıklı olarak etkili iletişim ve ekip anlayışı içinde çalışmasıyla mümkün olmaktadır. Sağlık çalışanları, disiplinler arası bir ekibin üyesi olduğundan dolayı sağlık hizmetlerinde yapılan girişimlerin tek profesyonel grup tarafından yerine getirilemeyeceği bilinmektedir. Ekip çalışmasının etkili biçimde yerine getirilmesiyle birey ve personel memnuniyetinin artığı, ölüm oranlarının, hastanede kalış süresinin, sağlık maliyetinin ve tıbbi hataların azaldığı görülmüştür. Nitekim etkili iletişim ve ekip çalışmasının eksikliği sonucunda birçok hasta güvenliğini ihlal eden olaylar meydana gelmektedir. Bu tür önemli bir kavramın sağlık hizmeti sunumunda görev alacak olan tıp, ebelik, hemşirelik, fizyoterapi ve rehabilitasyon gibi bölümlerde bulunan öğrencilere eğitimleri sırasında öğretilmesi gerekmektedir. Teorik derslerde ve uygulamalarda öğrencilere farklı disiplin üyelerinin güçlü yönleri ve becerileri kavratılmalı, her mesleğin değerli olduğu bilinci vurgulanmalıdır. Bunun yanında sorumluluk bilinci ve etkili iletişim ile ekip içerisinde çalışma deneyimi kazandırılması gerekmektedir. Bu yüzden öğrencilerin müfredatında veya müfredat dışı eğitimlerinde bu konuya önem verilmelidir. Bu anlamda çalışmamızda ekip çalışmasıyla ilgili temel kavramlar açıklanmış, öğrenciler açısından klinik uygulamada ekip çalışmasının ve etkili iletişimin neden önemli olduğu vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekip, Ekip Çalışması, Etkili İletişim, Öğrenci, Sağlık Hizmeti

ABSTRACT

Providing quality health services and individual safety is possible with the presence of health professionals and their mutually effective communication and team understanding. Since healthcare professionals are members of an interdisciplinary team, it is known that interventions in healthcare services cannot be performed by a single professional group. It has been observed that individual and staff satisfaction increases, mortality rates, length of hospital stay, healthcare costs and medical errors decrease with the effective execution of teamwork. As a matter of fact, many events that violate patient safety occur as a result of the lack of effective communication and teamwork. Such an important concept should be taught to students in departments such as medicine, midwifery, nursing, physiotherapy and rehabilitation during their education. In theoretical lessons and practices, students should be taught the strengths and skills of different disciplines, and the awareness that every profession is valuable should be emphasized. In addition, it is necessary to gain experience in working in the team with a sense of responsibility and effective communication. Therefore, this issue should be given importance in the curriculum or extra-curricular education of students. In this sense, the basic concepts of teamwork were explained in our study, and it was emphasized why teamwork and effective communication are important in clinical practice for students.

Keywords: Team, Teamwork, Effective Communication, Student, Healthcare

Presentation ID/Sunum No: EBE11

Vajinal Doğum Öncesi Aydınlatılmış Onam

Vaginal Prenatal Informed Consent

Gülşen Altuntaş Çalım
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü,Hemşirelik A.D. Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi
gulseneymen2016@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-1795-7066

Semra Elmas
Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
semra.elmas@avrasya.edu.tr ORCID NO : 0000-0002-6510-1799

ÖZET

Bireylerin sağlık hizmeti alma durumlarında, yapılan uygulamaların ve girişimlerin etik kurallar çerçevesinde yürütülmesi önem arz etmektedir. Etik konusu, bireylerin kendi bedenlerini kontrol etme hakkı veren aydınlatılmış onam kavramını ortaya çıkarmaktadır. Böylece bireyler kendi bakımlarına katılmada söz sahibi olabilmektedir. Aydınlatılmış onam gereğince, sağlık profesyonelleri tarafından karar verme yeterliliğine sahip bireye, hastalığının tanısı, tedavisi, olası tedavi seçenekleri, riskleri, yararları ve eğer işlem yapılmazsa sağlığının nasıl etkileneceği yeterli düzeyde ve anlaşılır biçimde açıklanmalıdır. Bireyin özgür iradesiyle, önerilen tıbbi tedaviyi bilinçli ve gönüllü olarak kabul ya da red etmesi durumunda girişimler yapılmalıdır. Bütün tıbbi girişimlerde bireylerden alınması gerektiği gibi vajinal doğum öncesinde de gebelerden onam alınmalıdır. Onam alınırken gebenin onuruna, mahremiyetine, kültürel değerlerine ve beden bütünlüğüne dikkat edilmesi önemlidir. Aksi halde gebeler için yapılacak her türlü muayene, müdahale veya tedavi özerkliğe saldırı olarak kabul edilir. Vajinal doğumun anne ve bebek sağlığı için birçok faydası bulunmaktadır. Annelerde enfeksiyon ve pıhtılaşma bozukluğu gibi riskleri azaltır, postpartum iyileşme sürecini hızlandırır. Bebeklerde ise astım ve obezite riskini azaltmakta, bebeklerin bağışıklık sistemini güçlendirmekte, anne ve bebek ilişkisini artırmaktadır. Vajinal doğumun faydalarının yanı sıra annede perine ve anal sfinkterlerde yırtılma, gaita/idrar inkontinansı, bebekte ise omuz distosisi, fetal distress gibi riskleri de bulunmaktadır. Bu nedenle doğum öncesi dönemde vajinal doğumun faydaları ve olası riskleri ebe, hemşire ve hekim tarafından, gebeler korkutulmadan, anlayabilecekleri düzeyde anlatılmalıdır. Süreç için gebelerin soruları yanıtlanmalı ve kendi rızaları ile onamları alınmalıdır. Bu çalışmada vajinal doğum öncesi gebelerden aydınlatılmış onam almanın gerekliliği ve önemi vurgulanmaktır.

Anahtar Kelimeler: Aydınlatılmış onam, Özerklik, Vajinal Doğum, Ebe, Hemşire

ABSTRACT

It is important that the practices and initiatives are carried out within the framework of ethical rules when individuals receive health services. The issue of ethics reveals the concept of informed consent that gives individuals the right to control their own bodies. Thus, individuals can have a say in participating in their own care. In accordance with the informed consent, the individual with the competence to make decisions should be adequately and clearly explained by the healthcare professionals about the diagnosis, treatment, possible treatment options, risks, benefits, and how his or her health will be affected if no action is taken. Attempts should be made if the individual consciously and voluntarily accepts or refuses the recommended medical treatment of his / her free will. As it should be obtained from individuals in all medical interventions, consent should be obtained from pregnant women before vaginal delivery. While obtaining consent, it is important to pay attention to the honor, privacy, cultural values and bodily integrity of the pregnant woman. Otherwise, any examination, intervention or treatment for pregnant women is considered as an attack on autonomy. Vaginal delivery has many benefits for mother and baby health. It reduces the risks such as infection and coagulation disorder in mothers and accelerates the postpartum recovery process. In babies, it reduces the risk of asthma and obesity, strengthens the immune system of babies, and increases the relationship between mother and baby. In addition to the benefits of vaginal delivery, there are risks such as perineum and anal sphincter rupture, stool / urine incontinence in the mother, shoulder dystocia and fetal distress in the baby. For this reason, the benefits and possible risks of vaginal delivery in the prenatal period should be explained by midwives, nurses and physicians at a level that they can understand without fear. For the process, the questions of pregnant women should be answered and their consents should be obtained with their own consent. In this study, the necessity and importance of obtaining informed consent from pregnant women before vaginal birth is emphasized.

Keywords: Informed consent, Autonomy, Vaginal Delivery, Midwife, Nurse

Presentation ID/Sunum No: EBE12

Kronik Hastalık Varlığında Kadınlarda Beden İmgesine Bağlı Yaşam Niteliği

Lıfe Qualıty Related To The Body Image In Women In The Presence Of Chronıc Dısease

Birgül ALAKAŞ Yüksek
Lisans Öğrencisi, Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Bölümü,
gul.ala@hotmail.com, ORDIC NO: 0000-0003-4360-08261, (Sorumlu Yazar)

Semra ELMAS
Dr. Öğretim Üyesi, Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
semra.elmas@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-6510-1799

ÖZET

Giriş ve Amaç: Beden imgesine bağlı yaşam niteliği; bireyin sadece fiziksel görünüşü ve ruhsal durumu ile kalmayan aynı zamanda bireyin bedeni ve kendilik değeri algısına karşı davranış ve tutumlarını da içeren çok kapsamlı bir kavramdır. Bireyin bedeni, onun kendilik değeri kavramının merkezidir. Bireyin yaşam niteliği de kendisi hakkında ne düşündüğünü, kendini nasıl hissettiğini ve kendine nasıl davrandığını etkiler. Bunun yanında bireylerin kültür değerler sistemi içinde kendilerini nasıl algıladıkları ve yaşam kalitelerine etkileri, bireylerin beden imgelerini, yaşam niteliği ve standartlarını olumlu veya olumsuz şekilde etkilemektedir.

Literatürdeki çalışmalar genel olarak kadın olmak, kalıcı bir hastalığa yakalanmak, bedeninden memnun olmamak gibi faktörlerin beden imgesini ve yaşam niteliğini etkilediğini belirtmektedir. Kadınların, erkeklere göre daha düşük benlik saygısına sahip oldukları ve beden imgesi davranışlarına karşı farklı tutumları olduğu çalışmalarda görülmüştür. Kadınların, medyanın etkisine ve estetik güzellikteki sosyo-kültürel standartların baskısına karşı daha savunmasız olduklarını, bunun da kadınlarda düşük beden imgesi algısını oluşturacağını düşündürmektedir. Kronik bir hastalık varlığının bireylerin beden imgesine ve yaşam niteliğine önemli derecede etki ettiği yapılan çalışmalarda saptanmıştır. Bireyin var olan hastalık durumuna olumlu yönde verdiği fiziksel veya psikolojik cevaplar kişinin yaşam niteliğini artıracağı düşünülmektedir. Yaşam niteliğinin, kronik hastalıkların ve tedavilerinin etkisinin değerlendirilmesinde tıbbi sonuç kriterlerine ek olarak, hastalık ve sağ kalım gibi ölçütler üzerinde de etkisi olduğu bildirilmektedir.

Sonuç ve Öneriler: Kadının beden algısı, bedenine yüklediği anlam, kalıcı bir hastalığın varlığında nasıl etkilendiği ve yaşam niteliğinini nasıl etkilediğini bilmek son derece önemlidir. Bu anlamda kadın ve toplum sağlığı açısından, kadının beden imgesine bağlı yaşam niteliğini anlamak tüm toplumların ulaşması gereken hedefi haline gelmelidir. Çalışmamızda kronik hastalığa sahip kadınların beden imgesine bağlı yaşam niteliğinin öneminin vurgulanması ve geliştirilmesi konusunda yapılabilecek girişimlere yer verilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Beden İmgesi, Yaşam Niteliği, Kronik Hastalık

ABSTRACT

Introduction and aim: Quality of life related to body image; It is a very comprehensive concept that includes not only the physical appearance and mental state of the individual, but also the behaviors and attitudes of the individual towards the perception of body and self-worth. The body of the individual is central to her concept of self-worth. The body of the individual is the center of his self-concept. An individual's quality of life also affects what he thinks about himself, how he feels, and how he treats himself. In addition, how individuals perceive themselves within the cultural system of values and their effects on their quality of life affect individuals' body images, quality of life and standards positively or negatively.

Studies in the literature indicate that factors such as being a woman, having a permanent disease, and being dissatisfied with the body affect the body image and quality of life in general. Studies have shown that women have lower self-esteem than men and have different attitudes towards body image behaviors. It suggests that women are more vulnerable to the influence of the media and the pressure of socio-cultural standards in aesthetic beauty, which will create a low body image perception in women. Studies have determined that the presence of a chronic disease significantly affects the body image and quality of life of individuals. It is thought that the physical or psychological responses of the individual to the existing disease state in a positive way will increase the quality of life of the person. It is reported that quality of life has an effect on criteria such as disease and survival in addition to medical outcome criteria in the evaluation of the effects of chronic diseases and their treatments.

Conclusion and Suggestions: It is extremely important to know the body perception of a woman, the meaning it attributes to her body, how it is affected by the presence of a permanent disease and how it affects the quality of life. In this sense, in terms of women's and public health, understanding the quality of life of women depending on the body image should become the goal of all societies. In our study, it was aimed to emphasize the importance of the quality of life of women with chronic disease and to improve their quality of life.

Keywords: Woman, Body Image, Life Quality, Chronic Disease

Presentation ID/Sunum No: EBE13

İnfertilitenin Psikososyal Etkileri

Psychosocıal Effects Of Infertılıty

Kader Yıldız
Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
kader.yildiz@avrasya.edu.tr , ORCID NO:0000-0002-3240-8540
Gülay Yeğinoğlu
Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
gulay.yeginoglu@avrasya.edu.tr , ORCID NO: 0000000309441585
Semra Elmas
Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
semra.elmas@avrasya.edu.tr , ORCID NO: 0000-0002-6510-1799

ÖZET

İnfertilite dünyada üreme çağındaki çiftleri psikolojik, ekonomik ve sosyal yönden yaygın olarak etkileyen önemli bir toplumsal sorundur. İnfertilite kadın ve erkek faktörlü nedenlerden kaynaklansa bile geleneksel toplumların kadının üzerinde kurduğu gebe kalma baskısı kadının sorumluluğun kendisine ait olduğunu hissettirmektedir. Kadının doğurganlığı ile ilgili yaşadığı problemler onun eşi ve ailesi tarafından hor görülmesine neden olmaktadır. Bazı bölgelerde kadınlar çocuk sahibi olamadıklarında evlilikleri riske girdiği için kumayı kabul etmek zorunda kalmaktadır. Bu süreçte kadın damgalanmakta ve bedensel olarak aşağılanmaktadır. Dolayısıyla kadının anksiyete ve stres düzeyi, keder, öfke ve üzüntü yaşama durumu artmaktadır. Kadın annelik ve üreme yeteneğindeki kayıp sebebiyle kendini suçlayıp utanç duyarken düşük benlik algısı oluşturmaktadır. Geleneksel inanca göre ailenin soyunu devam ettirmesi üreme algısı ile ilişkilendirilmektedir. Toplum kadına annelik erkeğe ise üretkenlik rolü yüklediğinden çiftler de damgalanmaktadır. Çocuksuzluk damgası ile karşılaşmak, infertil çiftlerde neslin devamını sağlamadaki rollerini yerine getirmede yetersizlik hissi oluşturmaktadır. Toplumun beklentisini karşılayamadıklarını düşünen çiftler acı, üzüntü, endişe yaşamakta, kendilerini toplumdan soyutlanmış hissetmekte ve toplum içinde sosyal konumlarını olumsuz etkileyen bir algı içinde olmaktadırlar. İnfertilitenin etkilediği çiftlerde oluşan psikolojik sorunlar ve damgalanma çiftin tedavi sürecini ve yaşam kalitesini tehdit etmektedir. Çiftlerin yaşadığı stres uygulanan tedavinin başarısını, gebelik oluşumunu ve canlı doğum sayısını etkilemektedir. Bu nedenle ebe ve hemşireler tarafından tedavisi sürecindeki çiftlerin infertiliteden psikolojik etkilenme ve damgalanmaya maruz kalma düzeyleri değerlendirilmelidir. Ebe/hemşireler danışmanlık ve eğitici rolleri ile çiftleri desteklemeli, çiftlerin ihtiyaçları doğrultusunda doğurganlık konusunda gerekli yönlendirmeleri yapmalıdır. Bu derlemede, infertilitenin psikososyal etkileri ve ebe/hemşire rollerinin önemi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ebe, hemşire, infertilite, psikososyal etki.

ABSTRACT

Infertility is an important social problem that affects couples in reproductive age in the world, psychologically, economically and socially. Even if infertility is caused by female and male factors, the pressure to conceive placed on women by traditional societies makes women feel that the responsibility belongs to them. The problems with the fertility of the woman cause her to be despised by her husband and family. In some regions, women are forced to accept gambling because their marriage is at risk when they cannot have children. In this process, the woman is stigmatized and physically humiliated. Therefore, the level of anxiety and stress, grief, anger and sadness of the woman increases. The woman creates a low self-perception while blaming herself for the loss of motherhood and reproductive ability and feeling embarrassed. According to traditional belief, the continuation of the family lineage is associated with the perception of reproduction. Couples are also stigmatized as society imposes the role of motherhood on women and productivity on men. Encountering the stigma of childlessness creates a feeling of inability to fulfill their role in maintaining the continuity of the generation in infertile couples. Couples who think that they cannot meet the expectations of the society experience pain, sadness, anxiety, feel isolated from the society and have a perception that negatively affects their social position in the society. Psychological problems and stigma in couples affected by infertility threaten the treatment process and quality of life of the couple. The stress experienced by the couples affects the success of the treatment, pregnancy formation and the number of live births. For this reason, the level of exposure to psychological effects from infertility and stigmatization of couples during their treatment should be evaluated by midwives and nurses. Midwives / nurses should support couples with their counseling and educator roles, and provide the necessary guidance on fertility in line with the couples' needs. In this review, the psychosocial effects of infertility and the importance of midwife / nurse roles are emphasized.

Keywords: Midwife, nurse, infertility, psychosocial impact

Presentation ID/Sunum No: EBE14

Prenatal Psikososyal Profilin Postpartum Annelik Görevleri ve Yenidoğan Bakımı ile İlişkisi

Relationship of the Prenatal Psychosocial Profile with Postpartum Maternal Duties and Newborn Care

Sevil Günaydın
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
sevil.gunaydin@iuc.edu.tr ORCID NO: 0000-0003-2539-8783

Neriman Zengin
Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
neriman.zengin@sbu.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-1045-7288

ÖZET

Giriş ve Amaç: Prenatal psikososyal sağlık; sağlık davranışları, anne sağlığı ve doğum sonuçları ile ilişkilidir. Bu araştırma prenatal psikososyal profilin postpartum annelik görevleri ve yenidoğan bakımı ile ilişkisini belirlemek amacıyla planlandı.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tipte tasarlandı. Araştırma İstanbul'da bir aile sağlığı merkezinde Haziran 2017- Mart 2018 tarihleri arasında araştırmaya dahil olma kriterlerine uyan 154 gebe ile gerçekleştirildi. Verilerin toplanmasında Tanıtıcı Bilgi Formu, Prenatal Psikososyal Profil, Doğum Sonu Dönemi Tanıtıcı Soru Formu ve Postpartum Kendini Değerlendirme Ölçeği kullanıldı.

Bulgular: Çalışmaya katılan gebelerin yaş ortalamasının 28,73±5,22 olduğu, %58,4'ünün sekiz yıl üzerinde eğitim aldığı, %60,4'ünün çalışmadığı saptandı. Gebelerin %66,3'ünün üçüncü trimesterde olduğu belirlendi. Gebelerin Prenatal Psikososyal Profil alt boyutlarından aldıkları puana göre; stres düzeylerinin (16,16±4,24) düşük, eşlerinden (55,32±12,07) ve yakın çevrelerinden (53,52±12,40) gördükleri sosyal desteğin yüksek ve benlik saygılarının (23,93±2,78) orta düzeyde olduğu saptandı. Katılımcıların doğum sonu dönemde annelik görevleriyle başa çıkmada güce güvenme (19,61±5,30) ile annelik ve yenidoğanın bakımından memnuniyetlerinin (15,82±3,31) yüksek olduğu bulundu. Kadınların Prenatal Psikososyal Profil alt boyutları olan stres, sosyal destek-eş/çevre ve benlik saygısından aldıkları ortalama puan ile Postpartum Kendini Değerlendirme Ölçeği'nin "Annelik Görevleriyle Başa Çıkmada Güce Güvenme" ve "Annelik ve Yenidoğan Bakımından Memnunluk" alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptandı.

Sonuç ve Öneriler: Gebelik döneminde psikososyal proflin değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Bu sayede önemli sorunlar tespit edilip doğum sonu yenidoğan bakımı ve anneliğe uyumun artacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Psikososyal profil, stres, sosyal destek, benlik saygısı, postpartum uyum

ABSTRACT

Introduction and aim: Prenatal psychosocial health is related to health behaviours, maternal health, and birth outcomes. This study aimed to determine the relationship of the prenatal psychosocial profile with postpartum maternity duties and newborn care.

Method: This research was designed as a descriptive and correlational study. The study was carried out with 154 pregnant women who met the inclusion criteria in a family health center in Istanbul between June 2017 and March 2018. The Descriptive Information Form, Prenatal Psychosocial Profile (PPP) Scale and Postpartum Self-Evaluation Questionnaire (PSEQ) were used in the data collection.

Findings: It was determined that the average age of the pregnant women participating in the study was 28.73±5.22 years, 58.4% of them received education over eight years and 60.4% of them were unemployed. It was determined that 66.3% of the pregnant women were in the third trimester. According to the scores obtained from the sub-dimensions of the PPP, it was determined that pregnant women had low stress levels (16.16±4.24), high social support from their husbands (55.32±12.07), high social support from their immediate surroundings (53.52±12.40), and moderate self-respect (23.93±2.78). Participants' relying on power in coping with maternity duties in the postpartum period (19.61±5.30) and satisfaction with maternity and newborn care were found to be high (15.82±3.31). It was determined that there was no significant relationship between the average score obtained by women from stress, social support-spouse/environment, and self-esteem, which are the sub-dimensions of the PPP, and the PSEQ's " Relying on Power in Coping with Maternity Duties" and "Satisfaction with Maternity and Newborn Care" sub-dimensions score averages.

Conclusion and Suggestions: The evaluation of the psychosocial profile during pregnancy is critical. In this way, it is thought that important problems will be detected, and postpartum newborn care and compliance with maternity will be improved.

Keywords: Psychosocial profile, stress, social support, self-esteem, postpartum adaptation

Presentation ID/Sunum No: EBE15

Fiziksel Engelli Kadınlarda Doğum Öncesi, Doğum ve Doğum Sonrası Bakım Önerileri

Antenatal, Labour, and Postpartum Care Recommendations for Women with Physical Disabilities

Ayça Balmumcu
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Söke Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Evde Hasta Bakımı Programı
ayca.balmumcu@adu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-6811-8003

Semra Elmas

Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
semra.elmas@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-6510-1799

ÖZET

Giriş ve Amaç: Fiziksel engelli kadınların gebelik olasılıklarının engelsiz kadınlar kadar eşit olduğu bildirilmektedir. Bununla birlikte, fiziksel engelli kadınlar, engelsiz kadınlara kıyasla gebelik ve doğum komplikasyonları açısından daha yüksek riske sahip olabilmektedir. Fiziksel engelli kadınların doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası sağlık bakım ihtiyaçlarının karşılanması için ebelerin/hemşirelerin güvenilir önerilere ihtiyacı vardır. Bu çalışmanın amacı fiziksel engelli kadınlarda doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemde bakım önerilerini literatür doğrultusunda sunmaktır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma literatür taranarak derleme şeklinde planlanmıştır.

Bulgular: Fiziksel engelli kadınlarda antenatal dönemde; engelliliği değil bireyi vurgulayan iletişim, bakım verilen muayene ortamlarının uygunluğu, erken doğum risk faktörlerinin taranması, bireye özgü bakım planının oluşturulması, kullanılan reçeteli ilaçların anne ve fetüs sağlığı üzerindeki etkisine dikkat edilmesi ve özellikle gebelik sırasında kişilerarası şiddet açısından değerlendirilme ile ilgili öneriler belirtilmiştir. Bununla birlikte doğum süresince bakımda doğumun şekline karar verilmesi, doğum işaretlerinin kadına öğretilmesi, doğumun indüklenmesinden kaçınılması, otonomik disrefleksi riskinin farkında olunması, anestezi konsültasyonu, doğum sonrası bakımda ise kadının emzirmeye teşvik edilmesi ve postpartum depresyon başlıkları altında öneriler sunulmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Fiziksel engelli kadının antenatal ve perinatal ihtiyaçlarının belirlenmesi ve karşılanması anne sağlığı açısından önem arz etmektedir. Özellikle doğacak bebeğine yeterli olamayacağı kaygısıyla birçok psiko-sosyal sorun yaşamakta ve sağlık personellerinin danışmanlığına ihtiyaç duymaktadır. Ebeler/hemşireler engelli kadınların süreçlerini etkin yönetebilmek için kadının geliştirdiği beceriyi tanımalı ve yaşanabilecek her tür duruma karşı tedbirli, donanımlı olmalıdır. Aynı zamanda kadının gereksinimlerinin farkında olarak bireye özgü uygun girişimlerde bulunmaları önerilir.

Anahtar Kelimeler: Antenatal, Fiziksel engel, Hemşirelik, Kadın, Postpartum.

ABSTRACT

Introduction and aim: It is reported that the probability of pregnancy for physically disabled women is as equal as non-disabled women. However, women with physical disabilities may have a higher risk of pregnancy and delivery complications compared to women without disabilities. Midwives / nurses need reliable advice to meet the prenatal, delivery and postnatal health care needs of physically disabled women. The aim of this study is to present antenatal, labour and postpartum care recommendations for physically disabled women in line with the literature.

Method: This study was planned as a review by making the literature.

Findings: In the antenatal period in physically disabled women; suggestions regarding communication emphasizing the individual rather than disability, suitability of the examination environments where care is provided, screening of preterm birth risk factors, creating an individual-specific care plan, paying attention to the effects of prescription drugs on maternal and fetal health, and evaluating interpersonal violence especially during pregnancy are stated. In addition, recommendations are presented under the headings of deciding the type of delivery, teaching the birth signs to the woman, avoiding induction of labor, awareness of the risk of autonomic dysreflexia, anesthesia consultation in the care during labour, encouraging women to breastfeeding and postpartum depression in postpartum care.

Conclusion and Suggestions: Determining and meeting the antenatal and perinatal needs of physically disabled women is important for maternal health. She has many psycho-social problems, especially with the concern that her baby will not be sufficient, and she needs the counseling of healthcare personnel. Midwives / nurses should recognize the skills developed by women in order to effectively manage the processes of women with disabilities, and they must be cautious and well-equipped for all kinds of situations that may be experienced. At the same time, it is recommended that they take appropriate initiatives specific to the individual, being aware of the woman's needs.

Keywords: Antenatal, Physical disability, Nursing, Women, Postpartum.

Presentation ID/Sunum No: EBE16

Uygulamalı Bilimlerde Klinik Eğitimin Önemi

Importance of Clinical Education in Applied Sciences

Kübra Özer Karadeniz
Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik A.D. Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, Trabzon/ Turkey
kubraozer.216@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-8862-6240
Semra Elmas
Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Trabzon/ Turkey
semra.elmas@avrasya.edu.tr , ORCID NO: 0000-0002-6510-1799

ÖZET

Klinik eğitim, teorik eğitimin yanında ebelik, hemşirelik, fizyoterapi ve rehabilitasyon gibi uygulamalı eğitim veren sağlık bölümlerinin önemli bir parçasıdır. Öğrencilerin klinik ortamda beceri geliştirmesine katkıda bulunmasının yanı sıra öğrencilerin kişisel gelişimleri ve mesleki etik anlayışı kazanmaları üzerinde de etkilidir. Klinik eğitim sürecinde teorik bilginin uygulamalarla desteklenmesi ve öğrencilerin ilişki kurmasına fırsat verilmesi öğrenmenin etkinliğini artırmaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin psikomotor becerilerinde yetkinlik seviyesine ulaşmasında önemli rol oynamaktadır. Klinik öğrenme ortamlarında süreci verimli ve etkin kullanmak için farklı öğretim teknikleri kullanılmaktadır. Farklı tekniklerin kullanımının öğrencilerin beceri düzeyleri üzerine olumlu etkileri olduğu yapılan çalışmalarda görülmüştür. Uygulama yeterliliğine ulaşmak kadar, yetkinliğin değerlendirmesi de önem arz etmektedir. Bu doğrultuda eğiticiler tarafından süreç içerisinde öğrenci iyi gözlemlenmeli, geribildirimlerle desteklenmeli ve birden fazla değerlendirmeyle beceri düzeyleri belirlenmelidir. Doğru ve güvenilir bir değerlendirme, oluşabilecek tıbbi hataların önlenmesinde de önemli rol oynamaktadır. Uygulamalı bilimlerin eğitimi sırasında öğrenciye, hasta güvenliğinin önemi kavratılmalı ve öğrencilerin bireye kaliteli bakım verecek yeterliliğe ulaşması sağlanmalıdır. Sağlık alanında yapılan hatalar ciddi sonuçlar doğurabileceği için klinik eğitimin sistemli ilerlemesi, beceri eğitimlerine gereken zaman ve önemin verilmesi gerekmektedir. Bu derlemede klinik eğitim sürecinde kullanılan tekniklere yer verilerek klinik eğitimin öneminin vurgulanması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: ebelik, hemşirelik, klinik beceri, klinik eğitim, uygulamalı bilimler

ABSTRACT

Clinical education is an important part of health departments that provide practical training such as midwifery, nursing, physiotherapy and rehabilitation, as well as theoretical education. In addition to contributing to the development of skills in the clinical environment, it is also effective on students' personal development and gaining an understanding of professional ethics. Supporting theoretical knowledge with applications in the clinical education process and allowing students to establish relationships increases the effectiveness of learning. At the same time, it plays an important role in helping students reach the level of competence in their psychomotor skills. Different teaching techniques are used to use the process efficiently and effectively in clinical learning environments. Reflective thinking, simulation, case discussions, and practice on anatomical models are some of the techniques used. Studies have shown that the use of different techniques has positive effects on students' skill levels. Until reaching the application competence, evaluation of competence is also important. In this direction, the student should be well observed by the trainers in the process, supported with feedback, and skill levels should be determined with more than one assessment. An accurate and reliable evaluation also plays an important role in preventing medical errors. During the education of applied sciences, the student should be understood the importance of patient safety and it should be ensured that the students reach the competence to provide quality care to the individual. Since mistakes made in the field of health can have serious consequences, systematic advancement of clinical education and skill training should be given the necessary time and importance. In this review, it is aimed to emphasize the importance of clinical education by including the techniques used in the clinical education process.

Keywords: midwifery, nursing, clinical skill, clinical education, applied sciences

Presentation ID/Sunum No: EBE17

Jinekolojik Onkoloji Hastaları ile Yapılan Egzersizler ve Sonuçları: Türkiye'de yapılan çalışmalara dayalı bir sistematik derleme

Exercises Performed with Gynecological Oncology Patients and Their Results: A systematic review based on studies conducted in Turkey

Semra Elmas
Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
semra.elmas@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-6510-1799

ÖZET

Giriş ve amaç: Sağlıklı bireylerde yaşam kalitesini arttırmak ve kansere yakalanma riskini azaltmak için düzenli egzersiz yapılması önerilmektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalarda da kanser hastası olan bireylerin tedavilerinde ortaya çıkabilecek yan etkilerin şiddetini ve oranını azaltmak, yaşam kalitelerini arttırmak amacıyla hastalara önerilen alternatif bir yöntem olduğu görülmektedir. Çalışmanın amacı; Türkiye'de jinekolojik onkoloji hastaları ile yapılan egzersizleri ve egzersizlerin sonuçlarını belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışma sistematik derleme niteliğindedir ve Türkçe - İngilizce dizinler kullanıldı. "Kanser/jinekolojik kanser ve egzersiz/fiziksel aktivite (cancer / gynecological cancer and exercise/ physical activity)" anahtar kelimeleri ile Google Akademik, PubMed, Ulusal Tez Merkezi, Dergi park, Ulakbim ve Türk Medline arama motorlarından tarama yapıldı.

Bulgular: Çalışmaya beş tez alındı. Örneklem gruplarını over, uterus, serviks ve endometrium kanseri olan kadınlar oluşturmuştur. Çalışmalar randomize kontrollü/deneysel/yarı deneysel olarak yürütülmüştür. Kadınlara alt ekstremite güçlendirme, denge, progresif kas gevşeme ve düzenli egzersiz programları uygulanmıştır. Kadınların tedaviler sırasında ve sonrasında yaşamış oldukları yan etkilerin, ağrı, yorgunluk ve anksiyete düzeylerinin azaldığı, yaşam kalitelerinin ve fonksiyonel durumlarının arttığı saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Jinekolojik onkoloji hastalarında uygulanan egzersiz programlarının kadınların yaşamakta olduğu şikayetleri azaltmada etkili olduğu görülmektedir. Bu nedenle jinekolojik onkoloji hastalarının yaşam kalitesinin en üst düzeye ulaştırılması, kemoterapi gibi uygulanan tedavilerin yan etkilerinin azaltılması ve fonksiyonel kayıpların en az seviyeye indirilmesi için kapsamlı bir değerlendirmenin ardından bireye özgü uyarlanmış egzersiz programları planlanmalıdır. Bu anlamda sağlık hizmeti sağlayıcıları arasında bakımın odağında olan ebelerin ve hemşirelerin bu konuda farkındalığının artması ve bireye özgü girişimleri uygulaması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ebe, Egzersiz, Hemşire, Jinekolojik onkoloji, Sistematik inceleme

ABSTRACT

Introduction and aim: Regular exercise is recommended to increase the quality of life and reduce the risk of cancer in healthy individuals. In recent studies, it is seen that it is an alternative method recommended to patients in order to reduce the severity and rate of side effects that may occur in the treatment of individuals with cancer and to increase their quality of life. The aim of the study; to determine the exercises and the results of the exercises performed with gynecological oncology patients in Turkey.

Method: The study is a systematic review and Turkish - English indexes were used. The keywords "cancer / gynecological cancer and exercise / physical activity" were searched from Google Academic, PubMed, National Thesis Center, Dergi Park, Ulakbim and Türk Medline search engines.

Findings: Five theses were taken for the study. The sample groups consisted of women with cancer of the ovary, uterus, cervix and endometrium. Studies were conducted as randomized controlled / experimental / quasi-experimental. Lower extremity strengthening, balance, progressive muscle relaxation and regular exercise programs were applied to women. It was found that the side effects, pain, fatigue and anxiety levels experienced by women during and after the treatments decreased, and their quality of life and functional status increased.

Conclusion and Suggestions: It is seen that exercise programs applied in gynecological oncology patients are effective in reducing the complaints experienced by women. For this reason, in order to maximize the quality of life of gynecological oncology patients, to reduce the side effects of treatments such as chemotherapy and to minimize functional losses, individualized exercise programs should be planned after a comprehensive evaluation. In this sense, it is recommended that midwives and nurses, who are the focus of care among healthcare providers, increase their awareness on this issue and implement individual-specific interventions.

Keywords: Midwife, Exercise, Nurse, Gynecological oncology, Systematic examination

Presentation ID/Sunum No: BES 1

Duygusal Yemenin Obezite ile İlişkisi

The Relationship between Emotional Eating and Obesity

Aslı ONUR[1]*, Bilge ÇAKAS[1]
[1] Erciyes Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Melikgazi/Kayseri

Telefon:+90 (352) 207 66 66/28565
e-mail: dyt.aslionur@gmail.com, bilgecks@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3099-8479
ORCID: 0000-0002-2243-9052

ÖZET

Obezite enerji alımı ile enerji tüketimi arasındaki dengesizliğin bir sonucu olarak vücut yağ kütlesinin artışıyla ortaya çıkan hastalıktır. Obezitenin patogenezinde önemli bir faktör olan aşırı yeme, artan açlığın yanı sıra hedonik açlıktaki bir artışla da ilişkilendirilmiştir. Duygusal yeme olumsuz duygularla başa çıkabilmek için gerçekleştirilen bir eylemdir ve genellikle gizli olarak yapılır. Açlık hissi veya öğün zamanının gelmesi duygusal yemenin nedenleri arasında yer almamaktadır. Obez bireylerin çoğunda duygusal yeme alışkanlıkları bulunmaktadır. Duygusal yeme obeziteden başka depresyon, stres, aleksitimi gibi psikolojik hastalıklar, yeme bozuklukları, ağırlık azaltıcı diyetler ve bariatrik cerrahi ile ilişkilendirilmiştir. Obez bireylerde yeme kontrolü ve ağırlık kaybı sağlamak için kullanılan tedavi yöntemlerinden olan egzersiz, duygusal yeme ile ilişkidir. Bu derleme, duygusal yeme ve obezite ilişkisini göstermek amacıyla hazırlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Duygusal yeme, obezite, yeme bozuklukları

ABSTRACT

Obesity is a disease caused by an increase in body fat mass as a result of an imbalance in energy intake and energy consumption. Overeating is an important factor in the pathogenesis of obesity is not only caused by increased hunger and can be supported by an increase in hedonic hunger. Emotional eating is an action taken to deal with negative emotions and is often done in secret. The feeling of hunger or the time of the meal is not among the causes of emotional eating. It is an undeniable fact that many obese individuals have emotional eating habits. Emotional eating other than obesity; psychology such as depression, stress, alexithymia is associated with diseases, eating disorders, weight-reducing diets, and bariatric surgery. It has been shown that exercise, which is one of the treatment methods used by obese individuals to provide better eating control and weight loss, is associated with emotional eating. This review is intended to demonstrate the relationship between emotional eating and obesity.

Keywords: Emotional eating, obesity, eating disorders

Presentation ID/Sunum No: BES 2

Bazı Amino Asitlerin Duygusal Yeme Davranışındaki Rolü

The Role of Some Amino Acids in Emotional Eating Behavior

Elif Emiroğlu, Alper Talha Karagöz, Elif Terece, Selen Öntaş, Ege Bölük
İstinye Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü
elif.emiroglu@istinye.edu.tr ORCID NO: 0000-0003-0575-5587
alperkrgz@hotmail.com ORCID NO: 0000-0001-6307-5163
elif.terece@yahoo.com.tr ORCID NO: 0000-0003-3300-1483
selenontas53@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-9906-3241
boluk.ege@hotmail.com ORCID NO: 0000-0001-7285-6092

ÖZET

Giriş ve Amaç: Duygusal yeme, olumlu veya olumsuz bazı duygulara bağlı olarak gelişen yeme davranışıdır. Literatürde çeşitli duygu durumlarının yeme davranışı üzerine etkisi olabileceğine dair çalışmalar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, tüketilen besinlerin de duygu durumumuz üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı; bazı amino asitlerin diyetle alımının, duygusal yeme davranışı üzerine olası etkilerinin değerlendirilmesidir.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma, 1 Mart – 1 Mayıs 2020 tarihleri arasında İstinye Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü'nde öğrenim gören, 99 kız öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma için gerekli etik kurul onayı; İstinye Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Araştırmaları Etik Kurulu'ndan alınmıştır. Bireylerin amino asit alım düzeyleri besin tüketim sıklığı anketi ile, duygusal yeme seviyeleri ise Duygusal Yeme Ölçeği ile belirlenmiştir.

Bulgular: Çalışmaya, 20-24 yaş arasında toplam 99 kız öğrenci katılmış olup, öğrencilerin yaş ortalaması 21,55 ± 0,87 (20-24) yıldır. Katılımcıların vücut ağırlığı ortalamaları 57,91 ± 8,37 (43-89) kg, boy uzunluğu ortalamaları 165,39 ± 5,21 (154-184) cm, beden kütle indeksi (BKİ) ortalamaları ise 21,15 ± 3,12 (15.2-34.7) kg/m^2'dir. Çalışma sonucunda, katılımcıların BKİ değerleri ile duygusal yeme ölçek puanları arasında pozitif yönlü bir korelasyon bulunduğu belirlenmiştir (p=0.001; r=0.334). Bireyler ortalama 2110,86 kkal/gün enerji, 87,05 g/gün protein, 41,14 g/gün elzem amino asit, 40,31 g/gün elzem olmayan amino asit almaktadırlar. Duygusal Yeme Ölçek puanı ile protein (g ve g/kg) veya amino asitlerin diyetle alım düzeyleri (g) arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Sonuç ve Öneriler: BKİ ve duygusal yeme arasındaki pozitif yönlü ilişkiyi gösteren bu çalışmada, amino asitlerin alım düzeylerinin duygusal yeme seviyesi ile ilişkili olmadığı sonucuna varılmıştır. Obezite ve yeme bozuklukları gibi toplumun büyük bir kesimini etkileyen sağlık problemleri ile yakından ilişkili olan duygusal yemenin daha derinlemesine anlaşılmasına yönelik farklı araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beslenme davranışı, duygudurum, amino asitler.

ABSTRACT

Introduction and aim: Emotional eating is an eating behavior that develops depending on some positive or negative emotions. There are studies in the literature that various emotional states may have an effect on the eating behavior of individuals. In addition, it is thought that the foods consumed may have an effect on our mood. The aim of this study is to evaluate the possible effects of dietary intake of some amino acids on emotional eating behavior.

Method: This research was carried out between March - May 2020 with the participation of 99 female students studying at the Department of Nutrition and Dietetics at Istinye University. The ethics committee approval required for the research was obtained from the Social and Human Studies Ethics Committee of Istinye University. Individuals' amino acid intake levels were determined by the food frequency questionnaire, and their emotional eating levels were determined by the Emotional Eating Scale.

Findings: A total of 99 female students between the ages of 20-24 participated in the study, and the average age of the students was 21.55 ± 0.87 (20-24) years. Participants' mean body weight is 57.91 ± 8.37 (43-89) kg, their average height is 165.39 ± 5.21 (154-184) cm, and their average body mass index (BMI) is 21.15 ± 3.12. (15.2-34.7) kg / m^2. As a result of the study, it was determined that there is a positive correlation between BMI values of the participants and emotional eating scale scores ($p = 0.001$; $r = 0.334$). Energy intake average of individuals is 2110.86 kcal / day, average protein intake is 87.05 g / day, essential amino acid intake average is 41.14 g / day, and non-essential amino acid intake average is 40.31 g / day. There was no significant relationship between the Emotional Eating Scale score and dietary intake of protein (g and g / kg) or amino acids (g).

Conclusion and Suggestions: In this study showing the positive relationship between BMI and emotional eating, it was concluded that the intake levels of amino acids are not related to the emotional eating level. Different studies are needed to understand emotional eating, which is closely associated with health problems affecting a large part of the society, such as obesity and eating disorders.

Keywords: Feeding behavior, mood, amino acids.

Presentation ID/Sunum No: BES3

İlkokul 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Müfredatındaki "Besinlerimiz / Canlılar ve Yaşam" Ünitesinin Öğrenim Kazanımları

Learning Outcomes of "Our Food / Living Creatures and Life" Unit in the Syllabus of Life Sciences Course in 4th Grade of Primary School

Elif Emiroğlu, Kardelen Yalçınkaya, Şebnem Akpınar, İlayda Duygu Çıtak, Mine Uluçınar

İstinye Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü

elif.emiroglu@istinye.edu.tr ORCID NO: 0000-0003-0575-5587

kardelenyalcinkayaa@gmail.com ORCID NO: 0000-0001-5915-562X

sebnemakpinar@hotmail.com ORCID NO: 0000-0002-1426-263X

dyt.duygucitak@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-1089-025X

cinarmine.29@gmail.com ORCID NO: 0000-0003-4834-5115

ÖZET

Giriş ve Amaç: Ebeveynlerin çocuğun besin seçimi üzerindeki etkisinin azalmaya başladığı bir süreç olan okul çağı döneminde; büyüme ve gelişmenin sağlanması, beslenme ilintili hastalıkların önlenmesi ve sağlıklı bir yetişkinliğin temellerinin atılabilmesi için beslenme oldukça önemlidir. Okullar, çocukların olumlu sağlık davranışları kazanması ve beslenme eğitimi için ideal ortamlardır. Eğitim dinamik bir süreç olarak tanımlanmaktadır; eğitim-öğretim ile sağlanan bilgi, önce tutuma sonra davranışa dönüştürülür. Bu çalışmanın amacı; ilkokul 4. sınıf Fen Bilimleri dersi müfredatında yer alan 'Besinlerimiz/Canlılar ve Yaşam' adlı ünitenin öğrencilerin beslenme bilgi kazanımları ve beslenme davranışları üzerindeki etkisini saptamaktır.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma, 1 Nisan - 1 Mayıs 2020 tarihleri arasında İstanbul ili Bakırköy ilçesinde bulunan bir devlet okulunda 4. sınıfta öğrenim gören 9-11 yaş grubundaki toplam 100 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için, Bakırköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve İstinye Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Araştırmaları Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır. Öğrencilerin ilgili üniteye dair öğrenim kazanımları bu amaç için geliştirilmiş olan Dengeli Beslenme Başarı Testi (DBBT) ile değerlendirilmiş olup, edinilen bilgilerin davranışa dönüşüp dönüşmediğini belirlemek için Beslenme Davranış Ölçeği (BDÖ) kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %51'i kız, %49'u ise erkek olup; BDÖ ve DBBT ölçeklerinden alınan puanların cinsiyete göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Öğrencilerin DBBT'den aldıkları puanların ortalaması (20 puan üzerinden) 15,86 ve BDÖ'den aldıkları puanlarının ortalaması ise (100 puan üzerinden) 26,12'dir. Beslenme bilgi düzeyi ile beslenme davranışı arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için yapılan Spearman Korelasyon analizine göre, iki ölçekten elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışma, ilgili ders kapsamında verilen beslenme eğitiminin çocuklarda belirli düzeyde öğrenim kazanımı sağlamış olmasına rağmen, bu bilgi kazanımının davranışa dönüştürülmesinde yetersizlik görüldüğünü desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk beslenmesi bilimleri, beslenme davranışı, eğitim.

ABSTRACT

Introduction and aim: During the school age period, in which the influence of parents on the child's food choices begins to decrease, nutrition is very important in order to ensure growth and development, to prevent nutritional related diseases and to to lay the foundations of a healthy adulthood. Schools are ideal environment for children to acquire positive health behaviors and receive nutritional education. Education is defined as a dynamic process, the knowledge provided by education is first transformed into attitude and then into behavior. The purpose of this study is to determine the effect of the unit named 'Our Food / Living Creatures and Life' in the 4th grade of primary school on students' nutritional knowledge acquisition and nutritional behavior.

Method: This research was carried out with 100 students between the ages of 9-11 who studied at the 4th grade in a public school in Bakırköy district of Istanbul province between April-May 2020. In order to carry out the study, permission was obtained from the Bakırköy District National Education Directorate and Istinye University Social and Human Studies Ethics Committee. Students' learning outcomes have been evaluated by Balanced Nutrition Achievement Test (BNAT); Nutritional Behavior Scale (NBS) was used to determine whether the information obtained affected the behaviors.

Findings: Fifty-one per cent of the students in this research were girls and 49% were boys. It was determined that the scores obtained from the NBS and BNAT did not differ by gender. The average of the scores students get from BNAT (over 20 points) was 15.86, and the average of their scores from NBS (over 100 points) was 26.12. According to the Spearman Correlation Analysis conducted to evaluate the relationship between nutritional knowledge level and nutritional behavior, no significant relationship was found between the scores obtained from the two scales.

Conclusion and Suggestions: This study supports that although the providing nutrition education in this course has provided a certain level of learning gain in children, it was insufficient in translating the knowledge acquisition into behavior.

Keywords: Child nutrition sciences, feeding behavior, education.

Presentation ID/Sunum No: BES 5

Hastalıkların Önlenmesinde Akdeniz Diyeti: Randomize Klinik Kontrollü Çalışmaların Meta-Analizleri Neler Söylüyor?

Mediterranean Diet In Prevention Of Diseases:
What Do The Meta-Analysis Of Randomized Clinically Controlled Studies Say?

Mücahit Muslu
Kastamonu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü
dytmuslu@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-8761-5061

ÖZET

Giriş ve Amaç: Akdeniz diyeti, yüksek miktarda bitki bazlı besin (örneğin taze meyve ve sebzeler, kuruyemişler ve tahıllar) ve zeytinyağı, orta düzeyde balık ve kümes hayvanları ve düşük düzeyde süt ürünleri (çoğunlukla yoğurt ve peynir) kırmızı et, işlenmiş etler ve tatlıların alımı olarak belirtmektedir. Aynı zamanda yemeklerle birlikte ılımlı şarap alımı gerçekleşmektedir. Dünya Sağlık Örgütü Akdeniz diyetini, şu anda küresel olarak erken ölümlerin önde gelen nedeni olan bulaşıcı olmayan hastalıkları önlemek ve kontrol etmek için etkili bir beslenme stratejisi olarak tanımlamıştır. Bu çalışmada Akdeniz diyetinin sağlık üzerine etkilerini içeren randomize klinik kontrollü deneylerin meta-analiz çalışmalarının incelenmesi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Pubmed veri tabanı üzerinden 01.01.2010- 12.30.2020 tarihleri arasında Akdeniz diyeti müdahalesi içeren randomize klinik kontrollü çalışmaların meta-analizleri incelenmiştir. İngilizce olmayan çalışmalar dışlanmıştır.

Bulgular: Pubmed veri tabanında yapılan arama sonucunda 111 meta-analiz bulunmuş ve dışlanma kriterleri ile değerlendirildiğinde 15 meta-analiz çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışmaların büyük çoğunluğunda (n=9) kardiyovasküler hastalıklarla ilişkili durumlar incelenmiştir. Diyabet (n=4), vücut ağırlığı (n=1), hipertansiyon (n=2), kanser (n=1), bilişsel fonksiyon (n=1), endotel disfonsiyon (n=1), inflamasyon (n=2) işlenen diğer konulardır.

Sonuç ve Öneriler: Meta-analiz sonuçları diyabet, kanser, bilişsel işlem, inflamasyon ve kardiyovasküler hastalıklar üzerinde Akdeniz diyetinin olumlu etkiler gösterebileceğini bildirmiştir. Randomize klinik kontrollü çalışmaların azlığı, heterojenliğinin yüksek olması nedeniyle sonuçlar yetersiz veya orta düzey kanıt sunmaktadır. Akdeniz diyetinin klasik batı diyetine göre hastalıklardan koruyucu etkisi daha yüksektir. Bu etki daha çok sebze, meyve ve tam tahıl alımıyla ilişkili olmaktadır. Akdeniz diyetinin etkilerinin net anlaşılabilmesi için kanıt düzeyi yüksek randomize klinik kontrollü çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Akdeniz diyeti, Bulaşıcı olmayan hastalıklar, Beslenme

ABSTRACT

Introduction and aim: The Mediterranean diet refers to an intake of high amounts of plant-based foods (e.g. fresh fruits and vegetables, nuts and cereals) and olive oil, moderate levels of fish and poultry, low levels of dairy products (mostly yoghurt and cheese) red meat, processed meats and desserts. At the same time, there is a moderate wine intake with meals. The World Health Organization has defined the Mediterranean diet as an effective nutritional strategy to prevent and control non-communicable diseases, which are now the leading cause of premature death globally. The aim of this study is to examine the meta-analysis studies of randomized clinical controlled trials involving the effects of the Mediterranean diet on health.

Method: Meta-analyzes of randomized clinical controlled trials involving Mediterranean diet intervention between 01.01.2010 and 12.30.2020 were examined through the Pubmed database. Non-English studies are excluded.

Findings: As a result of the search in the PUBMED database, 111 meta-analyzes were found and when evaluated with exclusion criteria, 15 meta-analyzes were included in the study. The majority of studies (n = 9) examined conditions associated with cardiovascular diseases. Diabetes (n = 4), body weight (n = 1), hypertension (n = 2), cancer (n = 1), cognitive function (n = 1), endothelial dysfunction (n = 1), inflammation (n = 2) are other topics covered.

Conclusion and Suggestions: Meta-analysis results reported that the Mediterranean diet may have positive effects on diabetes, cancer, cognitive processing, inflammation and cardiovascular diseases. Due to the scarcity of randomized clinical controlled studies and high heterogeneity, the results provide insufficient or moderate evidence. The Mediterranean diet has a higher protective effect than the classical western diet. This effect is mostly related to the intake of vegetables, fruits and whole grains. Randomized clinical controlled studies with high level of evidence are needed to clearly understand the effects of the Mediterranean diet.

Keywords: Mediterranean diet, Non-communicable diseases, Nutrition

Presentation ID/Sunum No: BES 6

Besine Özgü Bir Go/No-Go Görevinin Tasarlanması

Designing of a Food-Specific Go/No-Go Task

Mevlüde Işık[1,2], Elif Emiroğlu[3]

[1] İstinye Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü
[2] Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Nörobilim Anabilim Dalı
[3] İstinye Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü
mevlude.isik@istinye.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-2920-7289
elif.emiroglu@istinye.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-0575-5587

ÖZET

Giriş ve Amaç: İnhibisyon kontrolü, bir dürtüyü bastırma veya başlatılan bir eylemi durdurma yeteneği olarak tanımlanan bilişsel bir süreçtir. İnhibisyon kontrol eksikliği, dürtüsel yeme davranışlarına ve obeziteye yol açabilir. Yeme bozukluğu olan ve/veya obez bireylerin daha dürtüsel davranışlara eğilimli olduğunu bildiren çalışmalar mevcuttur. Dürtüselliğin değerlendirilmesinde, kişinin beyanına dayanan belirli ölçeklerin (sıklıkla Barratt Dürtüsellik Ölçeği, BIS-11) yanı sıra birtakım davranışsal görevler (sıklıkla Go/No-Go görevi) de kullanılmaktadır. Klasik bir Go/No-Go görevi; katılımcıların, sık sunulan bir hedef uyarana ("Go") yanıt vermesini ve nadir sunulan bir diğer uyarana ("No-Go") yanıt vermemesini içerir. Görev verileri genellikle, tepki süresi ("Go" denemelerindeki), yanlış hata oranı ("No-Go" için verilen yanıtlar) ve ihmal hatası oranı (kaçırılan "Go" denemeleri) parametreleri kullanılarak değerlendirilmektedir. Daha az hata, daha iyi bir cevap inhibisyonu anlamına gelmektedir. Uzun reaksiyon süreleri, uyaranlara daha az alışıldığının bir göstergesi olarak kullanılmaktadır. Bu araştırmanın amacı, besin ve besin dışı uyaranları içeren ve dürtüsel yeme davranışının değerlendirilmesinde kullanılması hedeflenen bir Go/No-Go görevi tasarlamaktır.

Gereç ve Yöntem: Go/No-Go görevindeki görseller; yeme davranışı çalışmalarında kullanılmak üzere özel olarak geliştirilen *Food-pics* görsel veri tabanında rastgele seçilmiştir. Görev, Opensesame deney tasarım programı kullanılarak tasarlanmıştır. Uyaran seti, 25 besin ve 25 besin dışı nesnenin renkli görüntülerinden oluşmaktadır. Görev, 100 trialdan oluşan iki bloktan oluşmaktadır. Her blokta rastgele sunulan; %75 "Go" trialı, %25 "No-Go" trialı vardır. Her bir trialdaki uyaranın ekranda kalış süresi 500 ms'dir. Katılımcıların tepki vermesi için gereken maksimum süre 1500 ms'dir. Katılımcıların göreve başladığı blok türü katılımcılar arasında dengelenecektir. Katılımcıların, görevi anlayabilmesi için pratik oturumu gerçekleştirilecektir. Ardından deney oturumuna geçilecektir.

Sonuç ve Öneriler: Besinlere yönelik dürtüselliğin belirlenmesi, küresel bir salgın olan obezite ve yeme bozukluklarının araştırılmasının önemli bir yönüdür. Bu araştırmada, konu ile ilişkili çalışmalarda kullanmak üzere, besine özgü bir Go/No-Go görevi tasarlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dürtücü davranış, beslenme davranışı, obezite, yeme bozuklukları.

ABSTRACT

Introduction and aim: Inhibitory control is a cognitive process defined as the ability to suppress an impulse or stop an initiated action. Lack of inhibition control can lead to impulsive eating behaviors and obesity. There are studies reporting that individuals with eating disorders and / or obese are more prone to impulsive behaviors. In the assessment of impulsivity, besides certain scales based on the self-statement of the person (frequently Barratt Impulsivity Scale, BIS-11), some behavioral tasks (frequently Go / No-Go Task) are also used. A classic Go / No-Go task involves participants responding to a commonly presented target stimulus ("Go") and not responding to another rarely presented stimulus ("No-Go"). Task data are generally evaluated using the response time (in "Go" trials), false alarm rate (responses for "No-Go") and omission error rate (missed "Go" trials). Fewer errors mean better response inhibition. Longer reaction times are used as an indicator of less habitual responding to the stimuli. The aim of this study is to design a Go/No-Go task that includes food and non-food stimuli and is aimed to be used in the evaluation of impulsive eating behavior.

Method: Images in the Go/No-Go Task were randomly selected in the Food-pics visual database developed specifically for eating behavior studies. The task was designed using the Opensesame experimental design program. The stimulus set consists of color images of 25 food and 25 non-food objects. The task consists of two blocks of 100 trials. Each block has 75% "Go" trial and 25% "No-Go" trial presented randomly. The duration of the stimulus in each trial is 500 ms. The maximum time required for participants to react is 1500 ms. The type of block in which participants start the task will be balanced between participants. A practical session will be held so that the participants can understand the task. Then the experiment session will be started.

Conclusion and Suggestions: Determining the impulsivity towards food is an important aspect of the global epidemic of obesity and eating disorders research. In this research, a food-spesific Go/No-Go task was designed to be used in studies on this subject.

Keywords: Impulsive behavior, feeding behavior, obesity, feeding and eating disorders.

Presentation ID/Sunum No: BES 10

Omega 3 Yağ Asitlerinin İmmün Sistem Üzerine Etkileri

Effects of Omega 3 Fatty Acids on the Immune System

Ezgi Toptaş Bıyıklı
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü
ezgi.biyikli@alanya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-9277-100X

ÖZET

Giriş ve Amaç: İmmun sistemin sağlığın sürdürülmesindeki rolü yaşadığımız COVID-19 sürecinde daha sık gündeme gelmektedir. Bazı besin ögeleri immun yanıtı destekleyici işlev göstermektedir. Bu çalışmanın amacı bu besin ögelerinden biri olan omega-3 çoklu doymamış yağ asitlerinin immun fonksiyonlar üzerine etkisini inceleyen çalışmaların değerlendirilmesidir.

Gereç ve Yöntem: Ayrıntılı bir literatür taramasıyla hazırlanan bu derleme çalışmasında omega-3 yağ asitlerinin immün fonksiyonlar ve çeşitli immün sistem hastalıklarını üzerine etkileri incelenmiştir. Astım, alerji, inflamatuar barsak hastalıkları, romatoid artrit, psorozis, lupus eritmatoz hastalıklarının oluşum sürecinde ve tedavisinde omega-3 yağ asidi alımının etkileri değerlendirilmiştir.

Bulgular: Omega-3 yağ asitleri; pro ve anti-inflamatuar bileşiklerin ekspresyonu ve hücre sinyalizasyonunundaki rolleriyle immun sistem üzerine etki sağlamaktadır. Diyet omega-3/omega-6 yağ asidi oranının azaltılmasının da immun fonksiyonlar üzerine olumlu etkileri olduğu gösterilmektedir. İmmun sistemle ilişkilendirilmiş hastalıklardan korunmada ve tedavide omega-3 yağ asitlerinin olumlu etkilerine rastlanmıştır. Ancak çalışmalarda verilen günlük omega-3 yağ asidi miktarının genellikle 4 gramın üzerinde olması dikkat çekicidir. Gebelik döneminde ise 400 mg/gün dokozahekzaenoik asit alımının bebekteki astım, alerji insidansını anlamlı oranda düşürdüğü bildirilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Omega-3 yağ asitlerinin immun sistemle ilişkilendirilmiş birçok hastalıkta olumlu etkilerine rastlanmıştır. Ancak hastalıktan korunmada ve hastalığın tedavisinde önerilen kullanım miktarları net değildir. Kullanım miktarının incelendiği daha kapsamlı çalışmalara gereksinim duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: immün sistem hastalıkları, omega 3 yağ asitleri, beslenme tedavisi.

ABSTRACT

Introduction and aim: The role of the immune system in maintaining health comes to the fore more frequently during the COVID-19 process. Some nutrients support the immune response. The aim of this study is to evaluate the studies examining the effect of omega-3 polyunsaturated fatty acids, one of these nutrients, on immune functions.

Method: In this review study the effects of omega-3 fatty acids on immune functions and various immune system diseases were examined. The effects of omega-3 fatty acid intake in the development and treatment of asthma, allergies, inflammatory bowel diseases, rheumatoid arthritis, psorosis, lupus erythmatosis were evaluated.

Findings: Omega-3 fatty acids has an effect on the immune system with the expression of pro and anti-inflammatory compounds and their roles in cell signaling. It has been shown that reducing the dietary omega-3/omega-6 fatty acid ratio has positive effects on immune functions. Positive effects of omega-3 fatty acids have been observed in the prevention and treatment of diseases associated with the immune system. However, it is noteworthy that the daily amount of omega-3 fatty acids given in the studies is generally above 4 grams. It has been reported that 400 mg /day docosahexaenoic acid intake during pregnancy significantly reduces the incidence of asthma and allergies in the infant.

Conclusion and Suggestions: Omega-3 fatty acids have been found to have positive effects on many diseases associated with the immune system. More comprehensive studies are needed to examine the amount of use.

Keywords: immune system diseases, omega-3 fatty acids, nutrition therapy.

Presentation ID/Sunum No: BES11

Adölesanların Beslenme Bilgi Düzeylerinde Ebeveynlerin Rolü

Role of Parents in Nutritional Knowledge Levels of Adolescents

Ali Emrah Bıyıklı
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü
emrah.biyikli@alanya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-2254-2348

ÖZET

Giriş ve Amaç: Fiziksel, biyokimyasal, ruhsal ve sosyal yönden hızlı büyümenin yaşandığı adölesan döneminde yeterli ve dengeli beslenme daha da önem kazanmaktadır. Bu dönemde adölesanların beslenme alışkanlıklarını ve bilgilerini etkileyen faktörlerden biri aile içinde beraber yaşadığı ebeveynler olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada adölesanların beslenme bilgi düzeyi ile ebeveynlerin bazı özelliklerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma Konya il merkezinde Eylül-Aralık 2017 tarihleri arasında yaşları 13-17 arasında değişen liseye devam eden 382 adölesan (%53.7'si kız, %46.3'ü erkek,) gönüllü üzerinde yürütülmüştür. Çalışmada sosyo-demografik veriler, antropometrik ölçümler, beslenme bilgi testi ve ebeveynlerle ilgili bilgiler yüz yüze anket yöntemiyle elde edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 18 paket programı kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan adölesanların %53,7'si kız ve %46,3'ü erkektir. Erkeklerin beden kütle indeksleri(BKİ) ortalama 20,87 (±3,27) kg/m², kızların ise 20,99 (±3,06) kg/m² olarak bulunmuştur. Adölesanların yaklaşık yarısının (%51,8) beslenme bilgi düzeyi iyi olarak bulunmuştur. Anne ve baba eğitim durumunun artmasıyla adölesanların beslenme bilgi düzeyi puanlarının yüksekliği arasında anlamlı ilişkili bulunmuştur ($p<0,05$). Anne ve baba meslekleri ve çalışma durumları değerlendirildiğinde anne ve baba meslekleri ve çalışma durumu arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Ebeveyn eğitim düzeyi yüksekliğinin adölesanların beslenme bilgisindeki artışa olumlu etkisi bulunmuştur. Sağlığın temeli olan yeterli ve dengeli beslenmenin önemi beslenme bilgisinin kazanılmasıyla sağlanmalıdır. Ebeveynlerin beslenme konusunda adölesanları bilgilendirmesi ve iyi bir rol model olmaları yararlı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Adölesan, Ebeveynler, Beslenme değerlendirmesi

ABSTRACT

Introduction and aim: Adequate and balanced nutrition gains more importance in the adolescent period when rapid growth is experienced in physical, biochemical, mental and social aspects. During this period, one of the factors affecting the nutritional habits and knowledge of adolescents is considered to be parents with whom they live in the family. In this study, it was aimed to evaluate the nutritional knowledge of adolescents and some characteristics of their parents.

Method: The research was conducted on 382 volunteers (205 girls, 177 boys) attending high school between the ages of 13-17 in Konya city center between September and December 2017. In the study, socio-demographic data, anthropometric measurements, nutritional knowledge test and information about parents were obtained by face-to-face questionnaire method. SPSS 18 package program was used to evaluate the data.

Findings: The study participating of the adolescents are 53.7% girls and 46.3% boys. Body mass index (BMI) of boys was found to be 20.87 (± 3.27) kg / m² on average, and 20.99 (± 3.06) kg / m² for girls. Approximately half of the adolescents (51.8%) had good nutritional knowledge. A significant correlation was found between the increase in the education level of mothers and fathers and the high nutritional knowledge scores of adolescents ($p < 0.05$). When maternal and paternal professions and working conditions were evaluated, no significant relationship was found between maternal and paternal professions and working status ($p > 0.05$).

Conclusion and Suggestions: A positive effect of higher education level of parents on the increase in nutritional knowledge of adolescents was found. The importance of adequate and balanced nutrition, which is the basis of health, should be ensured by gaining nutritional knowledge. It will be useful for parents to inform adolescents about nutrition and to be good role models.

Keywords: Adolescent, Parents, Nutrition assessment

Presentation ID/Sunum No: BES 14

Farklı Kültürel Kökenli Yetişkinlerin Akdeniz Diyetine Uyumları: Kıbrıs Adası Örneği

Evidence from Cyprus: Adherence to the Mediterranean Diet in Adults from Different Cultural Origins

Taygun Dayı[1] Adile Öniz[2]
[1]Yakın Doğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Kıbrıs
taygun.dayi@neu.edu.tr, ORCID-NO: 0000-0003-2491-7609
[2]Yakın Doğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kıbrıs
adile.oniz@neu.edu.tr, ORCID-NO: 0000-0002-6619-4106

ÖZET

Giriş ve Amaç:

Akdeniz diyeti, Akdenize kıyısı olan ülkeler tarafından benimsenen, insan ve çevre sağlığı üzerinde potansiyel olumlu etkilere sahip, çoğunlukla bitkisel kaynaklı bir beslenme modelidir. Kıbrıs; Akdeniz'in üçüncü büyük adasıdır ve *Cypriots* (adalı) olarak da adlandırılan yerli halk yaşamaktadır. Diğer yandan ada konumu dolayısıyla farklı kültürel kökenli bireylere ev sahipliği yapmaktadır. Bu araştırmada Kıbrıs adasında yaşayan adalıların ve sonradan adaya yerleşen bireylerin Akdeniz diyetine uyumlarının değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Gereç ve Yöntem:

Çalışmaya Kıbrıs adasında yaşayan yetişkin (≥19 yaş) 715 birey katılmıştır. Katılımcılar hakkındaki genel bilgiler araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu ile, Akdeniz diyetine uyumları *Mediterranean Diet Adherence Screener* (MEDAS) ölçeği ile değerlendirilmiştir. Veriler Türkçe/İngilizce/Almanca/Çağdaş Yunanca/Rusça dillerinde toplanmıştır. MEDAS ölçeğinin dört dilde (Türkçe/İngilizce/Çağdaş Yunanca/Almanca) geçerlik ve güvenirlik çalışmaları mevcuttur. İstatistiksel analizler SPSS 24.0 programı ile yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık $p<0.05$ olarak ifade edilmektedir.

Bulgular:

715 katılımcının %77.6'sını adalılar oluşturmaktadır. Ortalama MEDAS skoru 7.46±2.23 olarak saptanmıştır. Akdeniz diyetine uyum, adalılar ve sonradan yerleşenler arasında benzer bulunmuştur. Ancak adanın güney kesiminde yaşayanların (n:69, %12.4) skorları anlamlı derecede daha yüksektir ($p<0.001$). On yılı aşkın süredir adada yaşayan farklı kültürlü bireylerin (%65.6)($p<0.05$) ve adaya Akdeniz bölgesinden göçenlerin (%20.2)($p<0.05$) MEDAS skorları da daha yüksek bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler:

Akdeniz ülkesinde yaşanılan süre arttıkça, bölgeye özgü beslenme alışkanlıklarının benimsenmesi mümkündür. Yaşam tarzı farklı olan adanın kuzey ve güney kesiminin beslenme alışkanlıkları da farklılık göstermektedir. Genel olarak katılımcıların MEDAS skoru diyete ılımlı ölçüde bağlılığı göstermektedir. Bu nedenle Akdeniz diyetine uyumu arttırmayı hedef alan çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler:

Kıbrıs, Akdeniz diyeti, kültür

ABSTRACT

Introduction and aim:

The Mediterranean diet is a plant-based diet model adopted by Mediterranean countries. It has beneficial effects on human and planet health. Cyprus is third biggest island in the Mediterranean Sea. Besides the Cypriots (native islanders) the island hosts latecomers from different cultural and geographical origins. This study was aimed to evaluate Cypriots and latecomers' adherence to the Mediterranean diet.

Method:

715 adults (≥ 19 aged) volunteers participated in this current study. Participants' general backgrounds were determined with a questionnaire developed by researchers. Adherence to the Mediterranean diet was evaluated with *Mediterranean Diet Adherence Screener* (MEDAS). Data was collected in Turkish/English/Greek/German/Russian languages. Statistical analyzes were made with the SPSS 24.0 program. Statistical significance was expressed as $p < 0.05$.

Findings:

77.6% of participants (n: 715) was native islanders. Mean MEDAS was determined as 7.46±2.23 points. Adherence to the Mediterranean diet was found to be similar between islanders and latecomers. However, islanders from southern region (n:69, 12.4%) had significantly higher scores ($p<0.001$). Latecomers -who lived more than 10 years in Cyprus- (65.6%)($p<0.05$) and -who have come from another Mediterranean country- (20.2%)($p<0.05$) had higher MEDAS score.

Conclusion and Suggestion:

If duration of inhabitancy prolongs in a Mediterranean country, adaptation to the local nutritional habits increases. Lifestyle is somewhat different in the northern and southern regions of the island. This difference also effects to nutritional habits. Generally, participants' mean MEDAS score showed moderate adaptation status to the Mediterranean diet. Thus, there is need for actions targeting an increase of adherence to the Mediterranean diet.

Keywords: Cyprus, Mediterranean diet, culture

Presentation ID/Sunum No: BES 15
Kıbrıs Adası Halkının Yöresel Besin Tanıma Oranlarının Özgün Görsel Besin Kataloğu ile Belirlenmesi

Assessment of the Traditional Food Knowledge of the Cypriots via Custom Visual Nutrition Catalogue

Taygun Dayı[1] Adile Öniz[2]
[1]Yakın Doğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Kıbrıs
taygun.dayi@neu.edu.tr, ORCID-NO: 0000-0003-2491-7609
[2]Yakın Doğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kıbrıs
adile.oniz@neu.edu.tr, ORCID-NO: 0000-0002-6619-4106

ÖZET

Giriş ve Amaç:

Kıbrıs adası tarih boyunca farklı kültürlere ev sahipliği yapmış ve günümüze kadar tüm bu kültürlerin izlerini taşıyarak gelmiştir. Adaya özgü çok kültürlü izler taşıyan bir yaşam tarzı mevcuttur. Geçmiş zamanlarda ada halkının yöresel besinlere olan ilgisi oldukça yüksek olmakla beraber, günümüzde göç oranındaki artış ve gıda sektöründe yöresel besinlere yeterince yer verilmemesi bazı besinlerin tanınma oranının azalabileceğini düşündürmektedir. Amacımız; Kıbrıs adasına özgü tanınırlığında sorun olabileceği düşünülen yöresel besinlerle beslenme belleği kataloğu geliştirerek adalıların yöresel besin tanıma düzeylerinin etkin sorgulanmasını sağlamak ve 'toplumsal beslenme belleğinin' kayıt altına alınmasına öncülük etmektir.

Gereç ve Yöntem:

Kıbrıs adasına özgü besinler derlenerek mümkün olanların fotoğrafları çekilmiş, geriye kalanlar ise kaynağa atıf yapılarak kataloğa yerleştirilmiştir. Katalogda her besinin ismi beş farklı dilde (Türkçe/Çağdaş Yunanca/Almanca/İngilizce/Rusça) verilmiştir. Katılımcıların bilgi düzeyleri araştırmacılar tarafından geliştirilen katalog ve anket formu ile sorgulanmıştır. Fotoğraf kataloğu 11 grup, 53 yöresel besinden oluşmaktadır.

Bulgular:

Bu çalışma Kıbrıs adasında yaşayan 1007 kişinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Adada en yaygın olarak tanınan ilk 10 besin sırası ile; çakısdez/sarımsaklı yeşil zeytin, çağla, zeytinli ekmek, şeftali kebabı, Kıbrıs çöreği, ayrelli/yabani kuşkonmaz, kereviz sapı, Kıbrıs pidesi, gollandro/kişnişdir (tanınırlık %99.8-99.4). Diğer yandan tanınma oranı en düşük üç besin ise kadın kasığı otu, Cınnara/Cinares, Gavulla olarak sıralanabilmektedir (tanınırlık %65.4-66.6).

Sonuç ve Öneriler:

Kıbrıs bitki örtüsünde yetişen, sağlık üzerinde olumlu etkileri bilinen doğal otlar en az tanınan besinler arasındadır. Bu konuda farkındalık arttırıcı ve yöresel otların tüketimini özendirici girişimlere ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, yöresel besinler, besin kataloğu

ABSTRACT

Introduction and aim:

Cyprus has hosted different cultures in past with remnants. There is a specific lifestyle with multicultural traces. Public of Cyprus has shown interest in traditional foods in the past. However, increased in immigration and limited traditional food sector may have caused decreased knowledge about traditional foods. This study aimed to determine the traditional food knowledge and lead a way to the recording of 'social nutritional memory'. Accordingly we have developed Nutritional Memory Catalog (NMC) for some traditional foods which may not have been possible to recognize without a picture.

Method:

Researchers reviewed traditional foods for the catalog. When possible, they took photo of the food item while rest were referred to the relevant source. The names of the all-foods items were presented in five different languages (Turkish/Greek/German/Russian). Researchers determined participants' knowledge with NMC and a custom questionnaire This current catalog includes 11 groups, 53 traditional food items.

Findings:

This study was conducted with 1007 participants who live in Cyprus. The ten most recognized 10 traditional foods were *çakısdez*: green olive with garlic, unripe almond, olive bread, seftali kebab, Cyprus muffin, *ayrelli*; wild asparagus, celery stalk and *gollandro*: coriander in the island (recognition rate 99.8-99.4%). On the other hand, feminized grass, cinares and gavulla - which are all-natural herbs- were the least recognized three food items (recognition rate 65.4-66.6%).

Conclusion and Suggestion:

The natural indigenous herbs with health benefits were among the least recognized foods. There is a need for attempts to increase traditional food consumption and awareness.

Keywords: Cyprus, traditional foods, food catalog

Presentation ID/Sunum No: BES 18

Kuzey Kıbrıs'ta Bulunan Çeşitli Çiğ Süt Örneklerinde Aflatoksin M1 Seviyelerinin Belirlenmesi

Determination of Aflatoxin M1 Levels in Various Raw Milk Samples in Northern Cyprus

Cangül Tuncay[1,2], Adile Öniz[1]
[1]Yakın Doğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kıbrıs
[2]Girne Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kıbrıs
cangul.tuncay@kyrenia.edu.tr ORCID NO : 0000-0002-4065-7344
adile.oniz@neu.edu.tr ORCID NO : 0000-0002-6619-4106

ÖZET:

Giriş ve Amaç:

Süt, insan yaşamının her evresinde gerekli olan besleyici bir besindir. Ancak süt, sağlık üzerindeki olumlu potansiyel etkileri ile birlikte hastalığa neden olabilecek doğal gıda kontaminant kaynağı da olabilmektedir. Özellikle süt ve ürünlerindeki aflatoksin M1 (AFM1) varlığı dünya çapında önemli bir sorun oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, Kuzey Kıbrıs'ta üretilen çiğ inek, koyun ve keçi sütlerinde AFM1 varlığının ve düzeylerinin araştırılması, yasal düzenlemeler dikkate alınarak halk sağlığı yönünden tehlike oluşturup oluşturmadığının belirlenmesi hedeflenmektedir.

Gereç ve Yöntem:

Bu çalışma Kuzey Kıbrıs genelinde, 8 ay boyunca toplanan toplanan çiğ süt numuneleri ile yürütülmüştür. Çiğ sütlerde AFM1 varlığının tespiti için HPLC (Yüksek Performanslı Sıvı Kromotografisi) yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular:

Toplam 318 çiğ süt örneğinin AFM1 düzeyi ortalama 30,91±19,04ng/L olarak tespit edilmiştir. Çiğ süt örneklerinin yalnızca %4.1'inin Avrupa Birliği yasal sınırını (>50ng/L) aştığı saptanmıştır. Keçi sütünün (23.9±17.77ng/L) ortalama AFM1 düzeyi, inek (13.7±16.75ng/L) ve koyun (14.0± 17.33ng/L) sütüne göre daha yüksektir. Çiğ süt örneklerinde AFM1 kontaminasyonu insidansı kış aylarında, ilkbahar ve yaz aylarına göre çok daha yüksektir ($p<0.05$).

Sonuç ve Öneriler:

Çalışma sonucunda, çiğ süt örneklerindeki AFM1 seviyesinin Avrupa Komisyonu ve Türk Gıda Kodeksi limitlerine (<50ng/L) uygun olduğu ve halk sağlığı için risk oluşturmadığı tespit edilmiştir. Literatürde sunulan diğer sonuçlara göre ülkemizde saptanan AFM1 düzeyleri, diğer ülkelere göre daha iyi sonuçlara sahiptir. Ancak incelenen örneklerde farklı konsantrasyonlarda AFM1 tespit edilmiştir. Özellikle AFM1 kontaminasyonu insidansı kış mevsimlerinde çok daha yüksek bulunmuştur. Bu nedenle, süt üretimi özellikle bu dönemlerde sıkı bir şekilde izlemeli ve denetlenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Süt, Aflatoksin M1, HPLC, Gıda güvenliği

ABSTRACT

Introduction and aim:

Milk is a nutritious food which is essential in every stage of human life. However, with its positive potential effects on health, milk can also be a source of natural food contaminants that can cause illness. Especially the presence of aflatoxin M1 (AFM1) in milk and dairy products is a significant problem worldwide.

In this study, it is aimed to investigate the presence and levels of AFM1 in raw cow, sheep and goat milk produced in Northern Cyprus and to determine whether it poses a public health hazard by considering the legal regulations.

Method:

This study was carried out with raw milk samples collected across Northern Cyprus for 8 months. HPLC (High Performance Liquid Chromatography) method was used to detect the presence of AFM1 in raw milk.

Findings:

On average, AFM1 contamination of a total of 318 raw milk samples was detected as 30,91±19,04ng/L. It was found that only 4.1% of the raw milk samples exceeded the legal limit of the European Union (>50 ng/L). The average AFM1 level of goat milk (23.9±17.77ng/L) is higher than that of cow (13.7±16.75ng/L and sheep (14.0±17.33ng/L) milk. AFM1 contamination incidence in raw milk samples is much higher in winter compared to spring and summer ($p<0.05$).

Conclusion and Suggestions:

As a result of the study, we detected that the AFM1 levels in raw milk samples were in accordance with the European Commission and Turkish Food Codex limits (<50ng/L) and pose no risk for public health. According to previous results presented in the literature, in Cyprus the detected AFM1 levels have better results than other countries. However, we detected different concentrations of AFM1 in the samples we examined. The incidence AFM1 contamination was especially much higher in winter. Therefore, dairy production must be closely monitored and inspected, especially during these seasons.

Keywords: Milk, Aflatoxin M1, HPLC, Food Safety

Presentation ID/Sunum No: BES19

‘’Sağlık Bölümlerinde Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Biyoteknoloji Bilgi Düzeylerinin Tespiti’’

‘’The Determination of Biotechnology Information Level of The University Students Study of Health Departments’’

Nazlı ŞAHİN [1], Zeynep KARAGÜZEL [2], Arif AKSOY[3]

[1]Avrasya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Biyokimya
nazlisahin568@gmail.com, ORCID NO:0000-0003-4339-8277
[2]Avrasya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Biyokimya
zeynepp.karaguzell@gmail.com, ORCID NO:0000-0002-4171-5219
[3] Avrasya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yükseokulu, Ağız ve Diş Sağlığı
arif.aksoy@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-2315-1659

ÖZET

Giriş ve Amaç: Biyoteknoloji, DNA veya RNA teknolojisiyle bitki, hayvan ve organizmaları geliştirmek, ihtiyacımızı karşılamakta yeterli olmayan yeni ve az bulunan ürünleri elde etmek için kullanılan teknolojilerin tümüdür. Biyoteknolojinin asıl amacı ise; temel bilim buluşlarını kısa sürede yararlı ticari ürünlere dönüştürmektir.Biyoteknolojinin geleceğimiz açısından oldukça önemli bir yere sahip olacağı düşünülmektedir.Bu sebeple toplumdaki bireylerin gündelik olarak kullanabileceği doğru biyoteknoloji bilgisine sahip olması önem arz etmektedir. Bu araştırmada biyoteknoloji ile iç içe çalışmak zorunda olan sağlık bölümlerin de okuyan öğrencilerin biyoteknoloji konusu hakkındaki bilgi düzeylerinin ölçülmesi hedef alınmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırmanın örneklemini, Karadeniz bölgesindeki üniversitelerde sağlık alanındaki farklı bölümlerde öğrenim görenuygun örneklem yöntemine göre rastgele seçilen 318 öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışmada, Aysun SICAKER ve arkadaşları tarafından geliştirilen 38 maddelik ‘Biyoteknoloji Bilgi Testi’’ veri toplama aracı kullanılmıştır. Veri toplama araçları 2021-2022 öğretim yılında örneklemin bulunduğu bölgede faaliyet gösteren üniversitelerde ki sağlık bölümlerinde okumakta olan öğrencilerin biyoteknoloji hakkındaki bilgi düzeylerini öğrenmek üzere online anket olarak uygulanmıştır.İstatistiksel analizler SPSS programı kullanılarak yapılmış ve $p<0.05$ istatistiksel açıdan önemli sayılmıştır.

Bulgular:Belirtilen ölçek gönüllülük esasıyla 318 ilgili kişiye uygulanmıştır. Karadeniz bölgesinde yer alan üniversitelerde sağlık alanındaki lisans bölümlerinde okuyan öğrencilerin ön lisans bölümlerinde okuyan öğrencilere göre biyoteknoloji hakkında daha fazla bilgiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ön lisans bölümlerinde okuyan öğrencilerin Biyoteknoloji hakkında yeterli bilgiye sahip olmamasının nedeni ise bu alanda müfredatlarında bir eğitimin olmaması, 20-24 yaş aralığındaki öğrencilerin konuya ilgisinin olmasına rağmen gelişmeleri takip edememesi olarak düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler:

Sağlık alanındaki bölümlerde okuyan öğrencilerin biyoteknoloji hakkında bilgi sahibi olabilmesi için biyoteknoloji başlığı altında bu konuların ders olarak tüm bölümlerde müfredata eklenmesi, ders olarak anlatılması,gerekli uygulamaların yapılması ve gelişmelerin takip edilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Biyoteknoloji, Sağlık, Genetik

ABSTRACT

Introduction and aim: Biotechnolgy is the all of the Technologies which is used to obtain the new and are products aren't enough for satisfying our needs and improving the herb, animal and organizms with DNA or RNA technology. But, the real purpose of biotechnology, to transform the main scientific inventions to the useful products in a short time. It is considenet that biotechnology will take an important scope in terms of our future. Fort his reason, it is important that the individuals in society should have true biotechnology information that can be used as daily. In this restarch, the information level measurements about biotechnolgy subject of the health department students who are under the risk of biotechnolgy, have been targeted.

Method:318 students study in Bblack Sea Region Universities-İndifferent branches at health departments and have been chosen randowly according to the appropriate sampling method create the sample of this research.In this work,''Biotechnology Information Test''concludes 38 items which is improved by Aysun SICAKER and her friends,has been used as data collection tool.These data collection tools have been applred as online survey in order to learn the information levels on biotechnology of the health department students in 2021-2022 academic year.Statistical analysis have been made with SPSS programme an $p<0.05$ it has been considered important statistically.

Findings: Specified scale has been applied to 318 persons on the voluntary basis. It is determined that the students study at license departments in the field of health in Black Sea Region Universities have more information than associate integree students about biotechnology. The reason of this situation is that they haven't any lesson in their curriculum, the students between 20-24 ages can't fallow the developings although they are interested in the subject.

Conclusion and Suggestions: For the students study at health deportments in order to be informed on biotechnology, it has been considened that these subjects should have been added as a lesson to the curriculum under the heading of biotechnolgy in all departments, processed as a lesson, made the necessary applyings and followed the developments.

Keywords: Biotechnology,health,genetic.

Presentation ID/Sunum No: BES26

Nigella Sativa (Çörek Otu) ve Sağlık Üzerine Etkileri

Nigella Sativa (Black Seed) and Its Effects on Health

Öğr. Gör. Beyza Mendeş[1*], Hilal Er Döngel
[1*]Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul, Eyüpsultan, Türkiye. bmendes@bezmialem.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4182-1273.
[2]Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Evliya Çelebi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Kütahya, Türkiye. dyt.hilaler@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0028-3042

ÖZET

Kutsanmış tohumlar olarak da bilinen Nigella sativa, eski Latince de 'Her derde deva ilaç' denilmekteydi. Çörek otunun Arapça adı Habbatus Sauda ya da Habbat al Baraka'dır. İngilizcede ise çörek otu siyah kimyon ya da siyah tohum olarak bilinir. *Nigella sativa*, Ranunculaceae (düğün çiçeğigiller) familyasının bir üyesidir. Tohumların kimyasal içerikleri yetiştiği coğrafi bölgeye ve iklime bağlı olarak küçük değişiklikler göstermektedir. Dünyada hastalıkları tedavi etmek için yüzyıllardır yaygın olarak kullanılan şifalı bir bitki olan *Nigella sativa* tohumu antihistaminik, antidiyabetik, antihipertansif, antiinflamatuar, antimikrobiyal etkileri vardır. Ayrıca nörolojik hastalıklarda ve kısırlıkta tedavi edici rollere sahiptir. *Nigella sativa'nın* tıbbi aktivitesinden kumarinler, saponinler, alkaloidler, flavonoidler, sabit yağlar ve fenolikler sorumludur. Ayrıca tohumlarda miristik asit, vitaminler ve bazı eser metalleri de içerdiği yapılan çalışmalarda bildirilmektedir. Sonuç olarak; *Nigella sativa*, dünya çapında önemli bir şifalı bitki olarak kabul edilmektedir. Yapısında bulunan fitokimyasallar sayesinde sindirim, solunum, bağışıklık ve merkezi sinir sistemi üzerindeki olumlu etkileri çeşitli çalışmalarla kanıtlanmıştır. Bu derleme de *Nigella sativa*'nın sağlık üzerine etkileri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Nigella sativa*, çörek otu, hastalıklar

ABSRACT

Nigella sativa, also known as the blessed seeds, was called the 'panacea remedy' in ancient Latin. The Arabic name for black seed is Habbatus Sauda or Habbat al Baraka. In English, *Nigella sativa* is known as black cumin or black seed. *Nigella sativa* is a member of the Ranunculaceae family. The chemical content of the seeds varies slightly depending on the geographical region and climate. *Nigella sativa* seed is a medicinal plant that has been widely used for centuries to treat various disease in the world, it has antihistaminic, antidiabetic, antihypertensive, anti-inflammatory, antimicrobial effects. In addition, it has therapeutic roles in neurological disease and infertility. Coumarins, saponins, alkaloids, flavonoids, fixed oils and phenolics are responsible from the medicinal activity of *Nigella sativa*. In addition, studies have reported that seeds contain myristic acid, vitamins and some trace metals. As a result; *Nigella sativa* is recognized as an important medicinal herb worldwide. Thanks to the phytochemicals in its structure, its positive effects on digestion, respiratory, immune and central nervous system have been proven by various studies. In this review, the effects of Nigella sativa on health were examined.

Keywords: *Nigella sativa*, black seed, diseases

Presentation ID/Sunum No: BES 28

Yeme Bozukluklarında Beslenme Durumunun Saptanması

Determination of Nutritional Status in Eating Disorder

Nazlı ÇETİN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beslenme ve Diyetetik

YL Orcid No: 0000-0002-3219-9646, 205331107@ybu.edu.tr

Yahya ÖZDOĞAN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Orcid No:0000-0002-4697-8042, yozdogan@ybu.edu.tr

ÖZET

Giriş ve Amaç

Amerikan Psikiyatri Birliği, yeme bozukluklarını anormal yemek yeme davranışı olarak tanımlamaktadır. Aynı birlik tarafından belirlenen DSM 5 kriterlerine göre tanımlanmış veya tanımlanmamış çeşitli yeme bozuklukları bulunmaktadır. Bu derleme çalışma ile çeşitli yeme bozukluklarının ve bu bozukluklara özgü tarama ve değerlendirme yöntemlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Veriler Pubmed,Science Direct ve çeşitli arama motorlarında „eating disorder‟,

„determination of nutritional status‟ , „eating disorder scales‟ anahtar kelimeleri kullanılarak taranmıştır. Benzer konuda yapılmış birincil araştırmalardan ortaya çıkan ikincil veriler çalışmanın veri kaynağını oluşturmuştur.

Bulgular

Yeme bozuklukları DSM 5 kriterlerine göre “tanımlanmış” ve “tanımlanmamış” yeme bozuklukları olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Tanımlanmış yeme bozuklukları Anoreksia nervoza, Bulimia nervoza, tıkınırcasına yeme sendromunu içerirken, tanımlanmamış yeme bozuklukları; kısıtlayıcı besin alım bozukluğu, pika, ruminasyon bozukluğudur. Fakat bu tanı kriterleri toplumda görülen tüm yeme bozukluklarını karşılayamamaktadır. Farklı yaş grubu ve demografik özellikteki bireyler yeme bozuklukları açısından risk altındadır. Bunlar; Duygusal yeme sendromu, Ortoreksia nervosa, Diyabulimia, Bigoreksia, sporcularda görülen yeme bozuklukları olarak özetlenebilir. Farklı yaş ve popülasyonlarda belirtilen yeme bozukluklarının prevelansı değişmekle birlikte, tüm yeme bozukluklarına ait prevelans her yaş grubu ve cinsiyet için artmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Obezite ile birlikte artan yeme bozukluğu ve/veya bozulmuş yeme davranışı toplum genelinde görülebilmektedir. Bu sorunların önüne geçebilmek ve hastalara ihtiyaç duydukları doğru tedaviyi verebilmek için her yeme bozukluğuna ve yaş grubuna spesifik olarak geliştirilmiş, tarama araçları ve tedavi yöntemlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu alanda çalışan uzmanların (diyetisyen, psikolog, hekim vb.) iş birliği halinde çalışmaları sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: beslenme durumu, yeme bozuklukları, tarama yöntemler

ABSTRACT

Introduction and aim

Eating disorders are described by the American Psychiatric Association as "abnormal eating habits." There are a variety of eating disorders that are identified or not defined by the DSM 5 guidelines established by the same organization. This review is aimed at examining various eating disorders and screening and evaluation methods specific to these disorders.

Method

In Pubmed, Science Direct, and other online databases, the keywords 'eating disorder,' 'determination of nutritional status,' and 'eating disorder scales' were used to search the data. The study's data source was secondary data from primary research on a similar subject.

Findings

Eating disorders are divided into two groups as "defined" and "undefined" eating disorders according to DSM 5 criteria. Defined eating disorders include Anorexia nervosa, Bulimia nervosa, eating syndrome, while undefined eating disorders; restrictive nutrient intake disorder, pica, rumination disorder. However, these diagnostic criteria cannot meet all eating disorders seen in society. Individuals of different age groups and demographics are at risk for eating disorders. There are the ones that are going through Emotional eating syndrome, Orthorexia nervosa, Diyabulimia, and Bigorexia are all eating disorders that are commonly seen in athletes. Although the prevalence of eating disorders indicated in different ages and populations varies, the prevalence of all eating disorders increases for all age groups and genders.

Conclusion and Suggestions

Increased eating disorder and/or impaired eating behavior with obesity can be seen throughout society. In order to prevent these problems and to give patients the right treatment they need, screening tools and treatment methods developed specifically for every eating disorder and age group are needed. The cooperation of experts working in this field (dietitian, psychologist, physician, etc.) will contribute to the solution of problems.

Keywords: eating disorders, nutritional status, screening methods

Presentation ID/Sunum No: BES 29

Gestasyonel Diyabetes Mellitusta İnositolün Etkisi

Effect of Inositol on Gestational Diabetes Mellitus

Hilal ER DÖNGEL[1*], Beyza MENDEŞ[2]

[1*]Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Evliya Çelebi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Kütahya, Türkiye. dyt.hilaler@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0028-3042
[2]Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İstanbul, Eyüpsultan, Türkiye. bmendes@bezmialem.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4182-1273

ÖZET

Gestasyonel diyabetes mellitus (GDM) ilk kez gebelikte başlayan glukoz intoleransı olarak tanımlanmaktadır. Son yıllarda obezitenin artmasına bağlı olarak prevalansı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de artmıştır. GDM risk faktörleri arasında ileri maternal yaş, maternal obezite, ailede diyabet öyküsü olması, metabolik sendrom, polikistik over sendromu gibi durumların varlığı sayılabilir. İnositol diyetle alınan ya da endojen olarak sentez edilebilen, insülin duyarlılığını arttıran bir polialkoldür. İnositolün diyetsel kaynakları arasında kepekli tahıllar, kurubaklagiller, yağlı tohumlar ve meyveler yer almaktadır. İnositolün çeşitli izomerleri bulunmakla beraber en yaygın olanları Myo-inositol ve D-Chiro inositoldür. İnsülin üzerindeki etkileri sebebiyle GDM'nin önlenmesinde ve tedavisinde kullanılabileceği düşünülmektedir. İnositolün insülin duyarlılığını arttırabileceği, yenidoğan hipoglisemisi riskini, erken doğum oranını, fetal makrozomi riskini, kan glukoz seviyesini, insülin ihtiyacını ve GDM görülme sıklığını azaltabilir. İnositol stereoizomerlerinin GDM gelişimini önlemede ve tedavisinde önemli rol oynadığını gösteren çalışmalar olmakla birlikte doza bağlı etkilerini gösterebilmek için geniş randomize kontrollü çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Gestasyonel diyabet, inositol, insülin duyarlılığı

ABSTRACT

Gestational diabetes mellitus (GDM) is defined as glucose intolerance that first begins during pregnancy. Due to the increase in obesity in recent years, its prevalence has increased in our country as well as all over the world. GDM risk factors include advanced maternal age, maternal obesity, family history of diabetes, metabolic syndrome, and polycystic ovary syndrome. Inositol is a polyalcohol that can be taken with diet or synthesized endogenously, increasing insulin sensitivity. Dietary sources of inositol include whole grains, legumes, oilseeds, and fruits. Although there are various isomers of inositol, the most common ones are Myo-inositol and D-Chiro inositol. It is thought that it can be used in the prevention and treatment of GDM due to its effects on insulin. Inositol may increase insulin sensitivity, reduce the risk of neonatal hypoglycemia, preterm birth rate, fetal macrosomia, blood glucose level, insulin requirement and the incidence of GDM. Although there are studies showing that inositol stereoisomers play an important role in the prevention and treatment of GDM development, large randomized controlled studies are needed to demonstrate their dose-dependent effects.

Keywords: Gestational diabetes, inositol, insulin sensitivity

Presentation ID/Sunum No: BES 30

Fitoöstrojenlerin Sağlık Etkileri

Health Effects Of Phytoestrogens

Özlem Persil Özkan

İstanbul Arel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Beslenme ve Diyetetik Bölümü

ozlempersil@yahoo.com. ORCID NO: 0000-0003-2871-0090

ÖZET

Giriş ve Amaç: Diyet fitoöstrojenleri, östrojenik aktiviteye sahip biyoaktif bileşiklerdir. Preklinik çalışmalardan elde edilen kanıtlar, fitoöstrojenlerin hormonlar ve sağlık üzerinde bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir, ancak insan deneylerinin sonuçları net değildir. Bu derlemenin amacı, fitoöstrojenlerin sağlık etkilerini değerlendirmektir.

Bulgular: Diyet fitoöstrojenlerinin etkisi tüketilen fitoöstrojen türü, konsantrasyon ve biyoyararlanım, etnik kökene, hormon seviyelerine (yaş, cinsiyet ve fizyolojik durum) ve bireyin sağlık durumuna bağlı olarak değişmektedir.

Fitoöstrojenlerin 17-β-östradiol (E2) ile yapısal benzerliği vardır bu nedenle östrojen reseptörlerine bağlanarak etki gösterirler. Fitoöstrojenlerin östrojen agonisti veya östrojen antogonisti olarak iki farklı biyolojik aktiviteleri vardır. Östrojen agonisti olarak aktivite gösterdiklerinde endojen östrojenler gibi östrojenik etkiler gösterirler. Antagonist olarak bağlandıkları östrojen reseptörlerini işlevsiz hale getirirler ve antiöstrojenik aktive gösterirler.

Diyetimizde bulunan başlıca fitoöstrojen grupları, izoflavonlar, prenilflavonoidler, kumestanlar ve lignanlardır. Başlıca izoflavonlar, esas olarak soya, soya bazlı gıda ve baklagillerde bulunan genistein, daidzein, glisitin, formononetin ve biyokanin A'dır. Genellikle genistin, daidzin, puerarin, glisitin, ononin ve sissotrin gibi konjuge formlarında bulunurlar.

Fitoöstrojenlerin, menopoz semptomlarını azalttığı (osteoporoz ve sıcak basması), kardiyovasküler hastalık, obezite, metabolik sendrom ve tip 2 diyabet, beyin fonksiyon bozuklukları, meme kanseri, prostat kanseri, bağırsak hastalıklarının risklerini düşürerek yararlı sağlık etkileri gösterdiği düşünülmektedir. Bu faydalı sağlık iddialarının aksine, fitoöstrojenlerin (anti) östrojenik özellikleri, endokrin bozucu olarak hareket edebildiklerinden, sağlık açısından olumsuz etkilere neden olma potansiyeline işaret ettikleri için endişelere yol açmaktadır.

Sonuç ve öneriler: Genel olarak, diyetteki fitoöstrojenler ile endokrin biyobelirteçler arasında bir ilişki olduğuna dair mevcut kanıtlar kesin değildir. Sonuçların farklı olması, uygulanan bileşiklerin tipi ve konsantrasyonunun farklı olmasından ve fitoöstrojen biyoyararlanımının ve dolayısıyla hormonal fonksiyon üzerindeki etkisini farklılaştırabilecek çeşitli matrislerden kaynaklanabilir. Özellikle tartışmalı konularla ilgili olarak fitoöstrojenler ile yapılacak iyi tasarlanmış müdahale çalışmalarına gereksinim vardır.

Anahtar kelimeler: Fitoöstrojenler, beslenme, sağlık

ABSTRACT

Introduction and aim: Dietary phytoestrogens are bioactive compounds with estrogenic activity. Evidence from preclinical studies suggests that phytoestrogens may have an effect on hormones and health, but the results of human trials are not clear. The effect of dietary phytoestrogens varies depending on the type of phytoestrogen consumed, concentration and bioavailability, ethnicity, hormone levels (age, gender and physiological status) and the health status. The purpose of this review is to evaluate the health effects of phytoestrogens.

Findings: Phytoestrogens have a structural similarity with 17-β-estradiol (E2), so they act by binding to estrogen receptors. Phytoestrogens have two different biological activities as estrogen agonists or estrogen antagonists. When they act as estrogen agonists, they show estrogenic effects like endogenous estrogens. They deactivate the estrogen receptors to which they bind as antagonists and show antiestrogenic activation.

The main phytoestrogen groups in our diet are isoflavones, prenylflavonoids, kumestanes and lignans. The main isoflavones are genistein, daidzein, glycitin, formononetin and biochanin A, which are mainly found in soy, soy-based foods and legumes. They are usually found in conjugated forms such as genistin, daidzin, puerarin, glycitin, ononin, and sissotrin.

Phytoestrogens are thought to have beneficial health effects by reducing the symptoms of menopause (osteoporosis and hot flashes), reducing the risks of cardiovascular disease, obesity, metabolic syndrome and type 2 diabetes, brain function disorders, breast cancer, prostate cancer, and intestinal diseases. Contrary to these beneficial health claims, the (anti) estrogenic properties of phytoestrogens raise concerns as they can act as endocrine disruptors, pointing to their potential to cause adverse health effects.

Conclusion and suggestions: Overall, the available evidence for an association between dietary phytoestrogens and endocrine biomarkers is not conclusive. Differences in results may be due to different types and concentrations of the administered compounds and various matrices that may differ in their effect on phytoestrogen bioavailability and hence on hormonal function. Well designed intervention trials with Phytoestrogens are needed, particularly in relation to controversial issues.

Keywords: Phytoestrogens, nutrition, health

Presentation ID/Sunum No: BES 31

Yapay Et: Tehdit Mi? Umut Mu?

Artificial Meat: Is It A Threat? Hope?

Melike Yeğin
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beslenme ve Diyetetik YL.
melikelif987@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-0475-8850

Yahya Özdoğan
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü,
yozdogan@ybu.edu.tr**,** ORCID NO: 0000-0002-4697-8042

ÖZET

Giriş ve Amaç: Dünya nüfusunun giderek artması ve buna paralel olarak artan gıda ihtiyacının ilerleyen yıllarda küresel bir sorun haline geleceği açıktır. Bu sebeple geleneksel üretime alternatif olabilecek üretim stratejileri gündemdedir. Kültürlenmiş et olarak da adlandırılan laboratuvar ortamında üretilen yapay et de gelecekte alternatif bir protein kaynağı olma yolundadır. Bu derleme çalışması ile yapay etin bilinmeyen yönlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Yapay et konusundaki birincil araştırmalardan ortaya çıkan ikincil veriler çalışmanın veri kaynağını oluşturmuştur. Bu verilere; elektronik veritabanları, pubmed ve science direct üzerinden " Yapay et, Sürdürülebilir et, Geleceğin alternatif protein kaynakları, Artificial meat, In vitro meat " gibi Türkçe ve İngilizce anahtar kelimeler kullanılarak ulaşılmıştır.

Bulgular: Dünyanın geneline bakılacak olursa etin uzun bir süre daha beslenmemizin temel bir parçası olmaya devam edeceği açıktır. Buna bağlı olarak artan besi hayvanı sektörü, sürdürülebilir gıda üretimi için büyük problemler doğurmaktadır. Ayrıca geleneksel et üretiminde su ve enerji kaynaklarının fazla kullanılması ve üretim sırasında meydana gelen sera gazı salınımı çevreye büyük bir yük getirmektedir. Et, birçok besin öğesinden zengin olmasına rağmen doymuş yağ ve kolesterol içeriğinden kaynaklı, çeşitli kronik hastalıklarla ilişkilendirilmektedir. Yapay etin, bu gibi sağlık problemlerine sebep olmayacağı beklenmektedir. Geleneksel et, hayvan refahı konusunda da üretim ve kesim aşamasındaki olumsuz koşullar sebebiyle birçok tüketici tarafından tepkiyle karşılanmaktadır. Yapay et üretimiyle, neredeyse hiç hayvan kesimi yapılmadan et üretimi yapılabilecektir.

Sonuç ve Öneriler: Bu sonuçlar**,** çiftlik hayvanı etini laboratuvar ortamında üretmenin yenilikçi bir çözüm olacağını göstermektedir. Ülkemizde de bu konudaki güncel yaklaşımların desteklenmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Alternatif protein kaynağı, sürdürülebilirlik, yapay et

ABSTRACT

Introduction and aim: It is clear that the increasing world population and the correspondingly increasing food need will become a global problem in the coming years. For this reason, food production strategies that can be an alternative to traditional production are on the agenda. Artificial meat produced in the laboratory, also called cultured meat, is on the way to become an alternative protein source in the future. This review study aimed to examine the unknown aspects of artificial meat.

Method: Secondary data emerging from primary research on artificial meat constituted the data source of the study. These data were reached through electronic databases, pubmed and science direct using Turkish and English keywords such as "Artificial meat, Sustainable meat, alternative protein sources of the future, Artificial meat, In vitro meat".

Findings: Looking at the world in general, it is clear that meat will continue to be an essential part of our diet for a long time to come. Accordingly, the growing livestock sector creates major problems for sustainable food production. In addition, the excessive use of water and energy resources in traditional meat production and the greenhouse gas emissions that occur during production place a huge burden on the environment. Although meat is rich in many nutrients, it is associated with various chronic diseases due to its saturated fat and cholesterol content. It is expected that artificial meat will not cause such health problems. Conventional meat is also reacted by many consumers due to the unfavorable conditions in the production and slaughter phase in animal welfare. With artificial meat production, it will be possible to produce meat almost without slaughtering animals.

Conclusion and Suggestions: These results show that producing livestock meat in a laboratory environment will be an innovative solution. Current approaches on this subject should also be supported in our country.

Keywords: Alternative protein source, sustainability, artificial meat

Presentation ID/Sunum No: BES 32

Covid-19 Pandemi Döneminde Üniversite Öğrencilerinde Beslenmeyle İlgili Bilgi Düzeyi ve Fiziksel Aktivitenin ve Ağrı Üzerine Etkinin İncelenmesi

Examination of the Level of Knowledge About Nutrition and Physical Activity and the Effect on Pain in University Students During the Covid - 19 Pandemic Period

Batuhan Cenk Özkan
Biruni Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beslenme ve Diyetetik Bölümü
batuhano@biruni.edu.tr ORCID NO: 0000-0001-8433-1832

Görkem Açar
Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
gorkemacar2@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-0970-8625

ÖZET

Giriş ve Amaç: Çalışmamızın amacı, üniversite öğrencilerinde Kovid-19 pandemi döneminde beslenme bilgi düzeyi ile fiziksel aktivitenin yorgunluk ve ağrı üzerine etkisini incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmamıza 19-24 yaş arasında toplam 32 üniversite öğrencisi katılmıştır. Kişilerin; yaş, boy, kilo, cinsiyetlerini içeren veriler Sosyodemografik Bilgi Formuna kaydedilmiştir. Bireylerin fiziksel aktiviteleri için Uluslararası Fiziksel Aktivite Kısa Formu kullanılmıştır. Ağrı değerlendirmesi için Görsel Analog Skalası (GAS) kullanılmıştır. Beslenme bilgi düzeyleri için "Yetişkinlerde Beslenme Bilgi Düzeyi Ölçeği (YETBİD)" kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizi SPSS 24.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Tüm analizler $p \leq 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılan bireylerin 19'u kadın (%) ve 13'ü erkek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan bireylerin BKI'leri sırasıyla zayıf (n=3), normal (n=20) ve şişman (n=9) olduğu görülmüştür. Çalışmaya katılan bireylerin %3,1'nin sigara, %3,1'nin alkol tükettiği tespit edilmiştir. Ağrı ve sigara ($p<0,001$), ağrı ve yaş ($p<0,05$) arasında önemli bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ancak ağrı ile beslenme bilgi düzeyinin ($p>0,05$) ve ağrı ve BKI ($p>0,05$) arasında önemli bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Cinsiyet ve BKI ($p<0,001$) arasında önemli bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Fiziksel aktivitede azalma olduğu görülmüştür. Çalışmaya katılan bireylerin %87,5'i herhangi bir sağlık sorunu olmadığını beyan etmiştir. Çalışmaya bireylerin okudukları bölümler sırasıyla 7'si Beslenme ve Diyetetik, 7'sı Hemşirelik, 4'ü Ergoterapi, 3'ü FTR, 3'ü Ortez-Protez ve diğer bölümlerin her birinden 2'şer kişi (Tıp, Diş, Dkt, Mühendislik) katılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmaya katılan bireylerin eğitim gördükleri bölümlerde beslenme eğitimi olması nedeniyle bilgi düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ancak bu bireylerin bilgi düzeyinin yüksek olması bu bireylerin beslenmesinde bir değişikliğine neden olmamıştır.

Anahtar Kelimeler: fiziksel aktivite, beslenme, Kovid-19

ABSTRACT

Introduction and aim: The aim of our study was to examine the effect of physical activity on fatigue and pain with the level of nutritional knowledge during the Covid-19 pandemic period in university students.

Method: A total of 32 university students aged 19-24 participated. He recorded the age, height, weight, gender of the people in the Socialodemographic Information Form. A short form of International physical activities has been used for the physical activities of individuals. The visual Analog scale (VAS) was used for pain assessment. ”Adult Nutrition Information level measurement (NKLSA)" was used for nutritional information levels. Statistical analysis of the data was carried out using the SPSS 24.0 program. All analyses $p \leq 0.05$ were considered statistically significant.

Findings: It was found that 19 of the individuals participating in the study were female (%) and 13 were male. The BMI of the study participants was found to be weak (n=3), normal (N=20) and overweight (n=9), respectively. It was found that 3.1% of the participants consumed cigarettes and 3.1% consumed alcohol. It was found that there was a significant association between pain and smoking ($p<0.001$), pain, and age ($p<0.05$). But it was found that there was no significant association between pain and nutritional information level ($p>0.05$) and pain and BMI ($p>0.05$). It has been found that there is a significant relationship between gender and BMI ($p<0.001$). There has been a decrease in physical activity. 87.5% of the individuals who participated in the study stated that they did not have any health problems. 7 Nutrition and Dietetics, 7 nursing, 4 occupational therapy, 3 PT, 3 Orthotics-Prosthetics and 2 people from each of the other departments (medicine, dentist, LST, Engineering) participated in the study.

Conclusion and Suggestions: It was observed that the individuals participating in the study had high knowledge levels due to nutritional education in the departments where they were trained. But the high level of knowledge of these individuals did not cause a change in the nutrition of these individuals.

Keywords: Physical activity, nutrition, Covid-19

Presentation ID/Sunum No: BES 33

Avrasya Üniversitesi Öğrencilerinde Uyku Düzeninin Beslenmeye Etkisi ve Sirkadiyen Ritimle İlişkisinin Değerlendirilmesi

The Effect of Sleep Pattern on Nutrition and The Evaluation of It's Relationship With Circadian Rhythm in Avrasya University Students

Berna Uzun[1], Beste Şeşenoğlu[1], Dilara Kabaoğlu[1], Tuba Korkut[1], Ahu Reis[2]

1. Diyetisyen berna.uzn@gmail.com
bestesesen08@gmail.com
dlrakboglu@gmail.com
tuubakorkut@gmail.com

2. Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü
ahu.reis@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-3762- 0812

ÖZET: Bu araştırma, uyku düzeninin beslenmeye etkisi ve sirkadiyen ritimle ilişkisinin değerlendirilmesi amacıyla 50 gönüllü öğrenciye anket yöntemi uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara sosyodemografik özellikleri, beslenme ve uyku durumu gibi sorular sorulmuş, Beden Kitle İndeksleri (BKİ) hesaplanmıştır.

ABSTRACT: This research was carried out on 50 volunteers students were using questionnaire forms, wich was carried out by the effect of sleep patterns on nutrition and its relationship with circadian rhythm. The participants were asked questions about their sociodemographic characteristics, nutritional status, sleep and nutritional status. In addition, height, body weight were taken and body mass indexes were calculated.

Giriş ve Amaç: Sağlıklı bir yaşam sürdürülmesinde en önemli unsurlardan biri olan beslenme, doğru yoldan uyku kalitesini de etkilemektedir (1). Gece ve gündüze göre vücudun biyolojik ve fizyolojik olaylarının gerçekleştiği 24 saatlik periyoda sirkadiyen ritim denmektedir ve uyumsuzluk halinde uyku kalitesinde bozulmaya neden olmaktadır (2). Bu çalışma üniversite öğrencilerinde uyku kalitesinin beslenme üzerindeki etkisi ve sirkadiyen ritimle olan ilişkisini saptamak amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya Avrasya Üniversitesi'nde öğrenim gören 33 kadın ve 17 erkek öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmada öğrencilere anket yöntemi ile çeşitli sorular yöneltilmiştir. Sonuçlar SPSS 20.0 programı ile analiz edilmiştir ve gruplar arası sıklıkların karşılaştırılmasında ki-kare testi kullanılmıştır. Tüm testler için anlamlılık düzeyi ($p<0.05$) olarak belirlenmiştir.

Bulgular: Katılımcıların %52'sinin iyi, %48'inin kötü uyku kalitesine sahip olduğu saptanmıştır. Uyku kalitesi iyi olanların BKİ ortalamasının, kötü olanlara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Pittsburgh Uyku Kalitesi İndeksi'ne göre uyku kalitesi kötü olanların enerji ortalamaları iyi olanlardan fazla bulunmuştur. Katılımcıların enerji ortalamaları ile uyku kaliteleri arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. ($p<0,05$)

Sonuç ve Öneriler: Çalışmada uyku kalitesi iyi olan grubun BKİ'sinin, kötü olan gruba göre daha düşük olduğu görülmesine rağmen istatiksel olarak anlamlı bir ilişki kurulamamıştır. Bu çalışma, uyku düzeninin beslenme ve sirkadiyen ritim ile ilişkisinin değerlendirildiği bir alt yapı çalışması olup ileriki çalışmalarda daha çok kişi ile tekrarlanması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Uyku Kalitesi, Beslenme, Sirkadiyen Ritim

Presentation ID/Sunum No: FTR 1

Frederic Ataksili Hastalarda Robot Destekli Yürüme Eğitiminin Yürüme Ve Denge Üzerine Etkisi: Olgu Sunumu

The Effect Of Robot-Assisted Gait Training On Walking And Balance In Patients With Friedreich's Ataxia: Case Report

Hamit YILMAZ[1]

[1] Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sağlık Meslek Yüksek Okulu Fizyoterapi Pr. Rize, Türkiye, hamit.yilmaz@erdogan.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8324-1891

Özet

Friedreich ataksisi (FA) nadir görülen, herediter otozomal resesif kalıtımlı, progresif nörodejeneratif bir hastalık olup toplumda yaklaşık olarak görülme sıklığı 1/50.000'dir.

Hastalık da genellikle ilerleyici ataksi, kas güçsüzlüğü ve alt ekstremitede refleks kaybı gibi nöropatolojik semptomlar ve bunlara bağlı yürüme ve denge kaybı görülür.

Günümüzde FA nın gelişimini engellemeye yönelik bazı medikal ilaçlar kullanılmaktaysa da tam anlamıyla geliştirilmiş bir tedavi seçeneği yoktur. Fizik tedavi, hastalarda ortaya çıkan semptomik etkilerin baskılanması ve böylece kişinin daha bağımsız kalmasına yönelik tek tedavi seçeneğidir.

6 yıl önce FA tanısı konulmuş 15 yaşında ki erkek hasta olgusunu sunmakta ki amacımız geleneksel fizik tedavi yöntemlerine ek olarak uygulanan robot yardımlı yürüme eğitiminin (RDYE) hastanın fonksiyonelliğine katkısını araştırılmasıdır.

Anahtar Sözcükler: Frederic Ataksi, robot destekli yürüme eğitimi, denge

Abstract

Friedreich ataxia (FA) is a rare, hereditary autosomal recessive inheritance, progressive neurodegenerative disease, and its incidence in the community is approximately 1 / 50,000.

The disease usually has neuropathological symptoms such as progressive ataxia, muscle weakness, and loss of reflex in the lower extremity, and associated loss of gait and balance.

Although some medical drugs are used to prevent the development of FA today, there is no fully developed treatment option. Physical therapy is the only treatment option for the suppression of symptomatic effects that occur in patients and thus to make the person more independent.

Our patient was a 15-year-old male patient diagnosed with FA 6 years ago. The aim of this study is to investigate the contribution of robot-assisted walking training (RDI), which is applied in addition to traditional physical therapy methods, to the functionality of the patient.

Key words: Friedreich's Ataxia, robot-assisted gait training, walking, balance

Presentation ID/Sunum No: FTR 02

Primer Dismenore Tedavisinde Psoas Kasına Uygulanan Myofasyal Gevşetme Tekniğinin Etkisi

Effect of Myofascial Release Technique Applied to the Psoas Muscle in the Treatment of Primary Dysmenorrhea: A Randomized Controlled Trial

Tülay Ülkü Sevim
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
ptulkusevim@gmail.com , Orcid ID: 0000-0002-9468-2158
Esra Pehlivan
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
esra.pehlivan@sbu.edu.tr , Orcid ID: 0000-0002-1791-5392

ÖZET

Giriş ve Amaç: Dismenore, menstrüasyon öncesi veya sırasında görülen alt karın ve kasık bölgelerindeki ağrı ve kramplarla karakterize patolojik bir semptomdur ve pek çok kişinin günlük yaşam aktivitelerini sağlık, sosyal ve ekonomik yönden olumsuz olarak etkilemektedir. Primer dismenore tedavisinde farmakolojik olarak nonsteroidal antienflamatuar ilaçlar kullanılmaktadır. Fakat farmakoloji ajanlarının yan etkileri sebebiyle primer dismenore tedavisinde alternatif yöntemler aranmaktadır. Çalışmamızda, psoas kasına uygulanan myofasyal gevşetme tekniğinin primer dismenore semptomlarını azaltmada etkili olup olmadığını kontrol etmeyi amaçladık.

Gereç ve Yöntem: Bu randomize kontrollü çalışmada primer dismenoreli 38 katılımcı tedavi grubuna (n=19) ve kontrol grubuna (n=19) rastgele ayrıldı. Tedavi (myofasyal gevşetme tekniği) iki menstrüel faz arasında haftada 2 kere tedavi grubundaki katılımcıların psoas kaslarına uygulandı. Tüm katılımcıların tedavi öncesi ve sonrasında ağrı (Görsel Analog Skala), ağrı süresi ve tutum (Menstrüasyon Tutum Ölçeği) skorları karşılaştırıldı.

Bulgular: Çalışmaya katılan hastaların demografik özellikleri Tablo 1'de verildi. Tedavi grubunun grup içi değişimleri incelendiğinde ağrı süresinde ($p=.001$) ve şiddetinde ($p<.001$) istatistiksel olarak anlamlı bir azalma olduğu tespit edildi. Kontrol grubunda istatistiksel anlamlılık düzeyine ulaşan bir değişim gözlenmedi. Grupların grup içi değişimlerinin karşılaştırılmasında ise ağrı süresi ($p<.001$) ve ağrı şiddetinde ($p<.001$) çalışma grubu lehine anlamlı gelişme vardı. Tutum skorlarındaki değişim benzerdi ($p=.255$).

Sonuç ve Öneriler: Psoas kasına uygulanan myofasyal gevşetme tekniği primer dismenorede ağrı ve ağrı süresini azaltmada etkili bir yöntemdir. Primer dismenore tedavisinde alternatif olarak uygulanabilir.

Anahtar Kelimeler: myofasyal gevşetme tekniği; primer dismenore; psoas kası

ABSTRACT

Introduction and aim: Dysmenorrhea is a pathological symptom characterized by pain and cramps in the lower abdomen and groin areas before or during menstruation, and negatively affects daily activities in terms of health, social and economic aspects. Non steroid anti-inflammatory drugs are used as pharmacological agents in treatment of primer dysmenorrhea. However, because of side effects of pharmacological agents innovative methods has been searching for primer dysmenorrhea treatment. In this study, we aimed to investigate the effect of myofascial release technique applied on the psoas muscle in decreasing the symptoms of primary dysmenorrhea.

Method: In this randomized controlled study, participants with primary dysmenorrhea were divided into treatment($n = 19$) and control group($n = 19$). The treatment (myofascial release technique) has been applied to psoas muscle of participants in the treatment group at twice a week between two menstrual phases. There is no intervention has been applied to control group. The scores including pain intensity(with Visual Analogue Scale), pain duration and attitudes of participants(with Menstruation Attitude Questionnaire) compared before and after the treatment of all participants.

Findings: 38 participants with an average age of 21.60 were included in the study. When the in-group changes of the treatment group were analyzed, a statistically significant decrease in pain duration($p = .001$) and intensity($p < .001$) was found. There is no change in statistical significance level was observed in the control group. When comparing the in-group changes, there was a significant improvement in pain duration($p < .001$) and pain intensity($p < .001$) in favor of the study group. The change in attitude scores was similar($p = .255$).

Conclusion and Suggestions: The myofascial release technique applied to the psoas muscle is an effective method in reducing pain and pain duration in primary dysmenorrhea. It may be used as an alternative in the treatment of primary dysmenorrhea.

Keywords: Myofascial release technique, primary dysmenorrhea, psoas muscle

Presentation ID/Sunum No: FTR03

Kinezyolojik Bantlama Uygulamasının Gövde Ekstansör Kas Dayanıklılığı, Vücut ve Boyun Postürü Üzerine Anlık Etkisi

The İmmediate Effect Of Kinesiotaping On Neck Posture, Trunk Extensor Endurance And Posture

Ayça İdil Akkuş[1],Hilal Denizoğlu Kulli[2] Helin Deniz Tunç[3]

[1]Bezmialem Vakif Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü aycaidil.1905@gmail.com ORCID NO:0000-0002-7195-0199
[2]Bezmialem Vakif Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü HDenizogluKulli@bezmialem.edu.tr ORCID NO:0000-0002-8003-4440
[3]Bezmialem Vakif Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü helindeniz.72@gmail.com ORCID NO:0000-0002-6708-0856

ÖZET

Giriş ve Amaç: Kinezyolojik bantlama; fonksiyonel olarak kas-iskelet dizilimi ve kas performansın iyileştirmek için yaygın olarak kullanılan bir bantlama tekniğidir. Bu çalışmanın amacı kinezyolojik bant uygulamasının servikal postür gövde ekstansör kas enduransı ve vücut postürü üzerine anlık etkisini değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem : Çalışmaya ortalama yaşları 34,6 (± 11,1) olan 12 gönüllü katıldı. Kinezyolojik bantlama uygulamasından önce hastalara New York Posture Rating Chart (NPRC), Gövde Ekstansiyon Dayanıklılık testi ve Tragus-duvar mesafe ölçümü testleri yapıldı. Hastalara Kenzo Kase'in tanımladığı tekniğe uygun olarak tek seans skapular kinezyolojik bantlama uygulaması yapıldı. Tüm testler kinezyo bantalama uygulamasından 30 dakika sonra kinezyolojik bant ile beraber tekrar edildi. İstatistiksel analiz için SPSS (Version 16.0; SPSS; Chicago, IL, USA) ile Wilcoxon Signed Ranks Test uygulandı.

Bulgular: Bantlama öncesi ve sonrası arasında Gövde Ekstansiyon Dayanıklılık testi ve Tragus-duvar mesafe ölçümü skorlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (sırasıyla $p = 0,005$; $p = 0,011$). Ancak, NPRC'nin kinezyolojik bantlama öncesi ve sonrası skorları arasında anlamlı fark bulunamamıştır. ($p = 0.102$)

Sonuç ve Öneriler: Çalışmamızın sonuçları, skapular kinezyolojik bantlama uygulamasının yalnızca bir seansta servikal postürü ve gövde ekstansör dayanıklılığını geliştirebileceğini göstermiştir. Sham ve kinezyojik bantlama uygulamasını ve uzun süreli etkileri karşılaştıran çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Gövde ekstansiyon enduransı , boynun postürü ,kinezyo bantlama

ABSTACT

Introduction and aim: The kinesiotaping (KT) is a taping technique that is widely used to improve functional alignment and muscle performance. The aim of our study was to determine the immediate effect of KT on cervical posture, trunk extensor endurance and body posture.

Method: : Twelve volunteers whose mean ages 34,6 year(±11,1) enrolled in the study. New-York Posture Rating Chart (NPRC), trunk extension endurance test (TEET) and tragus-to-wall distance (TWD) measurement were performed before the KT application. A single-session scapular KT was applied to the patients according to the Kenzo Kase procedure. All the tests repeated after 30 minutes of KT application. Wilcoxon Signed Ranks Test was performed for statistical analysis by using SPSS(Version 16.0;SPSS; Chicago,IL,USA).

Findings: There were statistically significant differences in TEET and TWD scores between pre- and post- taping ($p=0.005$; $p=0.011$ respectively). However, the pre and post-taping scores of NPRC were not different ($p=0.102$)

Conclusion and Suggestions: The results of our study showed that scapular KT may improve cervical posture and trunk extensor endurance only in one session. Further studies which compare the effect of sham and KT are needed.

Keywords: Trunk extension endurance , neck posture, Kinesio Taping

Presentation ID/Sunum No: FTR 04

Sağlıklı Genç Erişkinlerde Motor Uyarılabilme Eşiğinin ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi

Investigation of Motor Excitation Threshold and Related Factors in Healthy Young Adults

Begüm Kara Kaya[1,2], Arzu Razak Özdinçler[1]

[1]Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, İstanbul, Türkiye

[2]İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Doktora Programı, İstanbul, Türkiye

Begüm KARA KAYA
ORCID NO: 0000-0003-4236-6679, bkara@biruni.edu.tr
Arzu RAZAK ÖZDİNÇLER
ORCID NO: 0000-0003-1783-3992, aozdincler@biruni.edu.tr

ÖZET

Giriş ve Amaç: Faradik akımla eşik değer bulma çalışmaları elektroterapi uygulamaları için kişilerin uyarılabilme potansiyelleri açısından fikir verir. Literatürde çelişkili bilgiler yer almaktadır. En sık cinsiyet ve dominantlığın fark yarattığı ile ilgili farklı görüşler yaygındır. Çalışmamızın amacı sağlıklı gençlerde surgelü faradik akımla motor eşiğin belirlenmesi ve cinsiyet, dominantlık ve vücut kütle indeksi ile ilişkisinin incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya Biruni Üniversitesi'nden toplam gönüllü 55 öğrenci (37 kadın, 18 erkek, ortalama yaş 21,36±1,39 yıl) dahil edildi. Elektrik akımı uygulanmadan önce katılımcıların taktil duyuları Baseline taktil duyu değerlendirme setiyle test edildi. Surge'lü faradik akım, her iki elin tenar bölgesinde, opponens pollicis kasının motor noktasına kalem elektrot ile uygulandı. İlk başparmak opozisyonunun görüldüğü en küçük akım şiddeti (mA) eşik değer olarak kaydedildi. Öğrencilerin sosyodemografik bilgileri ve test sonuçları hazırlanan bir form ile toplandı. Veriler SPSS 24.0 programıyla değerlendirildi, analizlerde $p<0,05$ anlamlı kabul edildi.

Bulgular: Katılımcıların %87,3'ü (n=48) sağ, %7,3'ü (n=4) sol, %5,5'i (n=3) her iki el dominanttı. Duyu kusuru bulunmayan katılımcıların ortalama sağ (6,90±1,70 mA) ve sol (7,01±1,52 mA) el eşik değerlerinde anlamlı fark yoktu ($p=0,517$). Cinsiyetler arası eşik değerler karşılaştırıldığında da sağ ve sol el için anlamlı fark bulunmadı (sırasıyla; $p=0,626$, $p=0,551$). Eşik değer ile cinsiyet, vücut kütle indeksi ve dominant taraf arasında anlamlı bir ilişkisi saptanamadı ($p>0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Literatürdeki çalışmalardan farklı olarak vücut kütle indeksinin de motor eşik değer ile ilişkini araştırdığımız çalışmamızda herhangi bir ilişki olmadığı görüldü. Gelecek çalışmalarda farklı problemlere sahip bireylerde motor eşik değerin belirlenmesi ve ilişkili olabilecek farklı faktörlerin ilişkisi incelenebilir.

Anahtar Kelimeler: Faradik akım, Genç erişkin, Cinsiyet, Eşik değer

ABSTRACT

Introduction and Aim: Finding threshold value researches with faradic current gives an idea in terms of excitation potential of people for electrotherapy applications. There are conflicting information in the literature. Most often, differing opinions are common that gender and dominance make a difference. The aim of our study is to determine the motor threshold with surged faradic current and to examine its relationship with gender, dominance and body mass index in healthy young people.

Method: A total of 55 volunteer students (37 females, 18 males, mean age 21.36±1.39 years) from Biruni University were included in the study. Before applying electric current, the tactile senses of the participants were tested with the Baseline tactile sensory assessment set. Surge faradic current was applied to the motor point of the opponens pollicis muscle with a pencil electrode in the thenar region of both hands. The minimal current intensity (mA) at which the first thumb opposition occurred was recorded as the threshold value. Socio-demographic information and test results of the students were collected with a prepared form. The data were analyzed with the SPSS 24.0 program, $p < 0.05$ was considered significant in the analyzes.

Results: The 87.3% (n=48) of participants were right, 7.3% (n=4) left, 5.5% (n=3) both hands were dominant. There was no significant difference in the mean threshold values of the right (6.90±1.70 mA) and left (7.01±1.52 mA) hands of the participants without sensory impairment ($p=0.517$). When the threshold values between the genders were compared, no significant difference was found for the right and left hand ($p=0.626$, $p=0.551$, respectively). No significant relationship was found between threshold value and gender, body mass index and the dominant side ($p>0.05$).

Conclusion and Suggestions: Unlike the studies in the literature, it was observed that there was no relationship in our study, in which we investigated the relationship between body mass index and motor threshold value. In future studies, determining the motor threshold value in individuals with different problems and the relationship of different factors that may be related can be examined.

Keywords: Faradic current, Young adult, Gender, Threshold value

Presentation ID/Sunum No: FTR5

COVİD-19 Pandemisinde Evde Kalan Üniversite Öğrencilerinin Uyku Kalitelerinin Değerlendirilmesi

Evaluation of Sleep Quality of University Students Staying at Home in COVID-19 Pandemic

Arzu Razak Özdinçler[1], Begüm Kara Kaya[1,2], Eylül Pınar Kısa[1,2]

[1]Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü

[2]İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Doktora Programı

Arzu RAZAK ÖZDİNÇLER
ORCID NO: 0000-0003-1783-3992, aozdincler@biruni.edu.tr
Begüm KARA KAYA
ORCID NO: 0000-0003-4236-6679, bkara@biruni.edu.tr
Eylül Pınar KISA:
ORCID NO: 0000-0003-4707-4528, ekisa@biruni.edu.tr

ÖZET

Giriş ve Amaç: COVİD-19 pandemisinin kontrol altına alınması için uygulanan önlemler kişilerin uyku kalitelerini etkileyebilecek yaşam tarzı değişikliklerine neden olmuştur. Çalışmamızda pandemi nedeniyle evde kalan üniversite öğrencilerinin uyku kalitelerinin değerlendirilmesi amaçlandı.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya 2020 Nisan-Mayıs aylarında evde kalan, Biruni Üniversitesi'nden 50 öğrenci (37 kadın, 13 erkek, ort. yaş 19,28±1,84 yıl) dahil edildi. Uyku sorunlarına neden olabilecek tanılı sağlık problemi olanlar çalışma dışı bırakıldı. Demografik veriler hazırlanan form ile, son bir aya ait uyku kalitesi Pittsburgh Uyku Kalitesi İndeksi (PUKİ) ile değerlendirildi, ≥5 olan skorlar kötü uyku kalitesi olarak yorumlandı. Veriler SPSS 24.0 programıyla analiz edildi.

Bulgular: Çalışmaya dahil edilen öğrencilerin günlük ortalama uyku süreleri 7,45±1,56 saatken, uykuya dalma süresi 14,10±11,67 dakikaydı. Öğrencilerin yalnızca %86'sının gece 00:00'dan sonra yattığı, %50'sinin sabah 08:00 ve öncesinde uyandığı belirlendi. Ortalama PUKİ puanları ise 7,30±2,23'tü ve cinsiyetler arasında anlamlı fark yoktu (p=0,198).

Sonuç ve Öneriler: Genç erişkinlerde normal günlük ortalama uyku süresi 7-9 saat, uykuya dalma süresi 10-30 dakika olarak kabul edilir. Çalışmamızda da bu süreler kabul edilen sınırlarda bulundu. Ayrıca öğrencilerin çoğunun geç yattığı ve erken kalktığı görüldü. Erken kalkmak, pandemi nedeniyle online eğitime geçildiğinden derslerin 8:30'da başlamasından kaynaklanıyor olabilir. Geç yatmaksa genç popülasyonun alışkanlığı olarak görünmektedir. PUKİ puanlarına göre öğrencilerin uyku kalitelerinin kötü olduğu tespit edildi. Üniversite öğrencilerinde yapılan diğer çalışmalara göre puanlar daha yüksekti. Pandemi sürecinin başında yapılan çalışmamızda uyku kalitesinin olumsuz etkilenmesinin nedenleri olarak; evde kalma gibi çevresel kısıtlılıklar, eğitim hayatındaki belirsizlik, değişen alışkanlıklar, stres ve anksiyete gibi faktörler sayabilir. Bu süreçte öğrencilerin uyku kalitelerini geliştirecek stratejilere ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, uykusuzluk, Pittsburgh uyku kalitesi indeksi, genç erişkin

ABSTRACT

Introduction and Aim: The measures taken to control the COVID-19 pandemic have led to lifestyle changes that can affect the sleep quality of people. In our study, we aimed to evaluate the sleep quality of university students who stayed home due to the pandemic.

Method: Fifty students (37 females, 13 males, mean age 19.28±1.84 years) from Biruni University who stayed at home between April and May 2020 were included in the study. Those with diagnosed health problems that may cause sleep problems were excluded. The demographic data was collected with prepared form, sleep quality of the last month was evaluated with the Pittsburgh Sleep Quality Index (PSQI), and scores of ≥5 were interpreted as poor sleep quality. The data were analyzed with the SPSS 24.0 program.

Results: The average daily sleep time of the students was 7.45±1.56 hours, while the time to fall asleep was 14.10±11.67 minutes. It was determined that only 86% of the students went to bed after 00:00, and 50% woke up at 08:00 and before. Mean PSQI scores were 7.30±2.23 and there was no significant difference between genders (p=0.198).

Conclusion and Suggestions: Normal daily average sleep duration in young adults is 7-9 hours, and falling asleep time is 10-30 minutes. In our study, these durations were found within the accepted ranges. However, most of the students slept late and woke up early. Getting up early may be because classes start at 8:30, as online education has been switched to due to the pandemic. Going to bed late seems to be a habit of the young population. According to the PSQI scores, it was determined that the sleep quality of the students was bad. Scores were higher than other studies conducted with university students. In our study conducted at the beginning of the pandemic process, the reasons for the negative effects of sleep quality were; environmental constraints such as staying at home, uncertainty in education, changing habits, stress and anxiety etc. In this process, strategies are needed to improve the sleep quality of students.

Keywords: Pandemic, sleeplessness, Pittsburgh sleep quality index, young adult

Presentation ID/Sunum No: FTR6

Türkiye'de Telerehabilitasyon İhtiyacı İle İlgili Güncel Durum

Telerehabilitation Needs Related to Current Situation in Turkey

Neslişah Gün
İstanbul Arel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Fizyoterapi Bölümü
neslisahgun@arel.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-3506-3733
Mahmut Fevzi Gün
Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Sağlık Yönetimi Bölümü
mahmutfevzigun@klu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-3249-0123

ÖZET

Giriş ve Amaç: Telerehabilitasyon, insanlara evlerinde veya diğer ortamlarında uzaktan rehabilitasyon hizmetleri sağlamak için iletişim teknolojilerinin kullanımıdır. Bu çalışma Türkiye'de fizyoterapi ve rehabilitasyona gereksinim duyan ve hizmete ulaşmada engellerle karşılaşabilecek kişileri, kamu kurum ve kuruluşlarının yayınladığı resmi veriler baz alınarak ortaya koymayı ve bu kişilere sunulabilecek telerehabilitasyon uygulamalarının ihtiyacının değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada İBBS Düzey-1 ve Türkiye genel verileri kullanılmıştır. Çalışmanın verileri, Türkiye İstatistik Kurumu, Türkiye Sosyal Güvenlik Kurumu, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Başkanlığı ve TC. Sağlık Bakanlığı Sağlık İstatistikleri 2018 Yıllığı olmak üzere resmî kurumların yayınlarından alınmıştır. Elde edilen demografik, hastalık ölçütleri, bölgesel kıyaslar gibi bulgular, ekonomik değerlendirme yöntemleri ve talep tahmin yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Türkiye'de yaşlı nüfus ve yaşlı nüfus bağımlılık oranı artmaktadır. Bölgelere göre yaş bağımlılık oranları ve hastane yatak sayıları farklılık göstermektedir. Nüfusa oranla yatak sayılarında eşitsizlik vardır. Kronik hastalıkların görülme sıklığı artmaktadır. Ölüm nedenlerinin ilk sırasında dolaşım problemleri gelmektedir.

Sonuç ve Öneriler: Türkiye'de nüfus özellikleri göz önünde bulundurulduğunda fizyoterapi ve rehabilitasyona olan ihtiyacın fazla olduğu görülmektedir. Önümüzdeki yıllarda ihtiyacın artması ile rehabilitasyon hizmetlerine erişimde sorun yaşanacağı öngörülmektedir. Ayrıca bağımlılık, hastane oranlarının bölgesel nüfusa eşit dağılmaması fizyoterapi hizmetlerine ulaşımına engel oluşturmaktadır. Türkiye'de telerehabilitasyon ihtiyacı artmaktadır. Hizmetlere ulaşımı kolaylaştırmak, erişim eşitliğini sağlamak ve hastalıkla ilişkili sonuçları iyileştirmek için etkinliği gösterilmiş alternatif bir yöntem olan telerehabilitasyon fizyoterapi ve rehabilitasyon programlarının sürdürülebilirliğini sağlayacaktır. Yaşlanan ve standart bir programa ulaşmada engeli olan toplumlarda telerehabilitasyonun sağlık kuruluşları tarafından sağlanan fizyoterapi ve rehabilitasyon hizmetleri içerisinde yer alması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nüfus Özellikleri, Sağlık Hizmet Göstergeleri, Telerehabilitasyon.

ABSTRACT

Introduction and aim: Telerehabilitation is the use of communication technologies to provide remote rehabilitation services to people in their homes or other places. this study aims to put forth people who need physiotherapy rehabilitation and encounter obstacles in achieving services in Turkey, based on official data issued by public institutions and organizations and evaluate the need for telerehabilitation applications that can be offered to these people.

Method: IBBS Level-1 and Turkey General Data were used in the study. The study's data has been taken from the publications of official institutions including, Turkey Statistical Institute, Turkey Social Security Institution, Family Labor and Social Services Department and tthe Health Statistics 2018 Yearbook of the Ministry of Health. Findings such as demographic,

disease criteria, regional comparisons were evaluated using economic evaluation methods and demand forecasting methods.

Findings: The elderly population and the elderly population dependency ratio is increasing in Turkey. Age dependency rates and the number of hospital beds differ by regions. There is an inequality in the number of beds compared to the population. The incidence of chronic diseases is increasing. Circulation problems are the first cause of death.

Conclusion and Suggestions: Given the characteristics of the population in Turkey it seems to be more the need for physiotherapy and rehabilitation. It is predicted that there will be problems in accessing rehabilitation services as the need increases in the coming years. In addition, addiction, and unequal distribution of hospital rates to the regional population creates an obstacle to access to physiotherapy services. Telerehabilitation needs are increasing in Turkey. Telerehabilitation, an alternative method whose effectiveness has been shown to facilitate access to services, ensure equality of access and improve disease-related outcomes, will ensure the sustainability of physiotherapy and rehabilitation programs. Telerehabilitation should be included in physiotherapy and rehabilitation services provided by health institutions in societies that are aging and have disabilities to reach a standard program.

Keywords: Population Characteristics, Health Service Indicators, Telerehabilitation.

Presentation ID/Sunum No: FTR 10

Sema Aktivitesinin Anksiyete ve Depresyon Üzerine Etkisi

The Effect of Sema Activity on Anxiety and Depression

Esra Keskin
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
ekeskin@bandirma.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-4444-5939

ÖZET

Giriş ve Amaç: Sözlükteki anlamı işitmek olan sema, müzik eşliğinde ritmik bir şekilde, değişik pozisyonlarda dönerek yer değiştirme şeklinde yapılan özel bir fiziksel aktivitedir ve bu aktiviteyi profesyonelce yapanlara semazen adı verilir. Çalışmanın ana amacı, daha önce literatürde benzer çalışmaya rastlanmadığından, sema aktivitesinin depresyon ve anksiyete parametreleri üzerine etkisini incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya en az 3 yıl tecrübeli 20 semazen, 20 daha önce hiç sema aktivitesinde bulunmamış sağlıklı olmak üzere 40 gönüllü katılımcı dahil edilmiştir. Katılımcıların anksiyete ve depresyon parametrelerini değerlendirmek için Beck Anksiyete Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği kullanıldı.

Bulgular: Semazen grubunda anksiyete değerlendirmesi için kullanılan Beck Anksiyete Ölçeğinin skorları kontrol grubuna kıyasla anlamlı derecede iyi bulundu (p:0.17). Depresyon parametresinin incelenmesi için kullanılan Beck Depresyon Ölçeği skorları da semazenlerde olumlu yönde anlamlı fark oluşturdu (p:0.034).

Sonuç ve Öneriler: İçeriğinde dans terapi, müzik terapi ve meditasyona benzerlikler bulunan aynı zamanda fiziksel aktivite niteliği de taşıyan sema aktivitesinin anksiyete ve depresyon üzerine olumlu etkilerinin olduğu gösterilmiştir. Sema aktivitesini her yönüyle inceleyecek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: sema, semazen, anksiyete, depresyon

ABSTRACT

Introduction and aim: Sema, which means “to listen/hear” in lexical meaning, is a special physical activity performed in the form of rotating in different positions rhythmically with music and those who perform this activity professionally are called whirling dervishes. The main purpose of the study is to investigate the effect of sema activity on depression and anxiety parameters since no similar studies have been published yet in the literature.

Method: 40 volunteer participants, 20 semazen who have at least 3-year experience and 20 healthy participants who have not performed any Sema activity up to date were included in this study. Anxiety and depression were evaluated by Beck Anxiety Inventory and Beck Depression Inventory.

Findings: The anxiety scores are evaluated by Beck Anxiety Inventory in the whirling dervish group were significantly better than the control group (p: 0.17). Beck Depression Inventory scores used to evaluate the depression parameter also made a positive significant difference in whirling dervishes (p: 0.034).

Conclusion and Suggestions: It has been shown that sema activity, which has similarities to dance therapy, music therapy and, meditation has positive effects on anxiety and depression. There is a need for studies that will investigate the sema activity in every aspect.

Keywords: sema, whirling dervish, anxiety, depression

Presentation ID/Sunum No: FTR 11

İnme Hastalarında Mobilite ve Denge Arasındaki İlişki

The Relationship Between Mobility and Balance in Patients With Stroke

Esra Keskin
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
ekeskin@bandirma.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-4444-5939
Ayşe Livanelioğlu
Hacettepe Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
alivanelioglu@yahoo.com, ORCID NO:000-0003-000-0003-0945-13880945-1388

ÖZET

Giriş ve Amaç: İnme; duyu, motor, kognitif ve vizuel sistemi etkileyerek geniş çaplı bozukluklara ve nörolojik dizabiliteye neden olan bir hastalıktır. Mobilite kaybı ve denge problemleri inme sonrası gelişen temel problemlerdendir. Bu çalışmanın temel amacı inme geçirmiş bireylerde mobilite ve denge problemleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya inme geçirmiş ve üzerinden en az 2 ay geçmiş, kapalı mekanda desteksiz 10 metre yürüyebilen, bilişsel bozukluğu olmayan 60 gönüllü birey dahil edilmiştir. Katılımcıların dengesini değerlendirmek için Berg Denge Ölçeği kullanıldı. Zamanlı Kalk ve Yürü Testi ise katılımcıların mobilitesini değerlendirmek için kullanıldı. Elde edilen skorlar arasındaki ilişki analiz edildi.

Bulgular: İnme geçirmiş 60 katılımcıda mobiliteyi değerlendirmek için kullanılan Zamanlı Kalk ve Yürü Testi değerleri ile dengeyi değerlendiren Berg Denge Ölçeği skorları arasında yüksek korelasyon bulunmuştur (Rho:-,885) ($p<0.01$).

Sonuç ve Öneriler: İnme sonrası bireylerde görülen denge problemleri ile mobilite seviyeleri yüksek korelasyon göstermektedir. Denge problemlerindeki artış mobilite seviyesini olumsuz yönde etkilemektedir. İnmeli bireylerin değerlendirilmesi ve tedavisinde bu ilişki göz önünde bulundurulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: inme, mobilite, denge

ABSTRACT

Introduction and aim: Stroke is a disease that affects the sensory, motor, cognitive and visual systems, causing wide-range disorders and neurological disability. Loss of mobility and balance problems are among the main problems that develop after stroke. The main purpose of this study is to examine the relationship between mobility and balance problems in patients with stroke.

Method: Sixty volunteers without cognitive impairment, who had a stroke for at least before 2 months and were able to walk 10 meters indoors without support were included in the study. Berg Balance Scale was used to evaluate the balance of the participants. Timed Up and Go Test was also used to evaluate the mobility of the participants. The relationship between the scores obtained was analyzed.

Findings: İn patients with stroke there was a significant correlation between the Time up and Go Test values used to evaluate mobility and the Berg Balance Scale scores that assess balance (Rho: -, 885) ($p < 0.01$).

Conclusion and Suggestions: There is a high correlation between balance problems and mobility levels in individuals with stroke. Increase in balance problems negatively affects the level of mobility. This relationship should be considered in the evaluation and treatment of individuals with stroke.

Keywords: stroke, mobility, balance

Presentation ID/Sunum No: FTR 12

İnme Hastalarında Mobilite

The Relationship Between Covid-19 Pandemic and Violence Against Women

Esra Keskin
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
ekeskin@bandirma.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-4444-5939

ÖZET

Giriş ve Amaç: İnme, yaygın, ciddi ve engelleyici küresel bir sağlık bakımı sorunudur. Çoğu ülkede, inme ikinci veya üçüncü en yaygın ölüm nedenidir ve edinilmiş yetişkin engelliliğin ana nedenlerinden biridir. İnmenin neden olduğu en yaygın bozukluk, kas hareketinde veya mobilitede işlevi kısıtlayan motor bozukluk ve buna bağlı gelişen mobilite kaybıdır. Bu derleme ile inmeli hastalarda mobilite etkilenimi hakkında bilgilendirme amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: İnme değerlendirmesi ve rehabilitasyonu, hasta bakımının önemli bir parçasıdır. İyi koordine edilmiş multidisipliner inme birimlerinde veya taburcu ekiplerinin erken desteklenmiş hizmetlerinin sağlanmasıyla rehabilitasyonu destekleyen kanıtlar bulunmaktadır. Rehabilitasyon sürecinde bireylerin mobilite ve yürüme yeteneklerini değerlendirmek için çeşitli testler ve araçlar kullanılmaktadır.

Bulgular: Fonksiyonel Ambulasyon Sınıflaması (FAC), Fonksiyonel Yürüme Kategorisi (FWC), Fonksiyonel Bağımsızlık Ölçeği (FIM) mobilite değerlendirme araçlarına örnek olarak gösterilebilir. Bunların yanısıra Zamanlı Kalk ve Yürü Testi, 10 metre türüme testi (10MWT), 6 dakika yürüme testi (6MWT), mekik yürüme testi gibi bir dizi yürüme performans testleri de kullanılmaktadır. Ayrıca yine yürümeyi değerlendiren kompleks yürüme analiz sistemleri kullanıldığı gibi uygulaması kolay anketler de sıklıkla tercih edilmektedir.

Sonuç ve Öneriler: İnme sonrası hastalarda görülen problemlere bağlı gelişen mobilite kaybına yönelik çeşitli değerlendirme ve tedavi teknikleri bulunmaktadır. Özellikle hastalığa özgü değerlendirme araçlarının kullanımı ve kişiye özel tedavi programının çizilmesi ile mobilite kaybı en aza indirilebilmeltedir.

Anahtar Kelimeler: inme, mobilite, değerlendirme, rehabilitasyon

ABSTRACT

Introduction and aim: Stroke is a global healthcare problem that is common, serious, and disabling. In most countries, stroke is the second or third most common cause of death and one of the main causes of acquired adult disability. The most widely recognized impairment caused by stroke is motor impairment, which restricts function in muscle movement or mobility and a related loss of mobility. This review is aimed to inform about mobility effects in stroke patients.

Method: Stroke assessment and rehabilitation is a major part of patient care. There is evidence to support rehabilitation in well-coordinated multidisciplinary stroke units or through provision of early supported the provision of discharge teams. Various tests and tools are used to evaluate the mobility and walking abilities of individuals in the rehabilitation process.

Findings: Functional Ambulation Category (FAC), Functional Walking Category (FWC), Functional Independence Measure (FIM) are examples of mobility assessment tools. In addition to these, several walking performance tests such as the Timed Up and Go Test, 10-meter walking test (10MWT), 6-minute walking test (6MWT), shuttle walk test are also used. Also, complex gait analysis systems are used to evaluate walking, and easy-to-apply questionnaires are frequently preferred.

Conclusion and Suggestions: There are various evaluation and treatment techniques for loss of mobility due to problems seen in patients after stroke. Loss of mobility can be minimized, especially by using disease-specific assessment tools and determining a personalized treatment program.

Keywords: stroke, mobility, assessment, rehabilitation

Presentation ID/Sunum No: FTR16

Comparison of Proprioceptive Neuromuscular Facilitation (PNF) Stretching with Static Stretching in Case of Bilateral Proximal Humerus Fracture: Case Report

Ayse Zengin Alpozgen[a],
[a] Istanbul University-Cerrahpasa, Faculty of Health Sciences, Department of Physiotherapy and Rehabilitation, azengin@istanbul.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-0436-1164

Gamze Kus [b]
[b] Hatay Mustafa Kemal University, Faculty of Health Sciences, Department of Physiotherapy and Rehabilitation, , gamze_ftr@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0003-4564-8065

Arzu Razak Ozdincler [c],
[c] Biruni University, Faculty of Health Sciences, Department of Physiotherapy and Rehabilitation, arzuozdincler@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0003-1783-3992

Suleyman Altun[d],
[d] Istanbul Bakirkoy Dr. Sadi Konu Training and Research Hospital, Department of Orthopedics and Traumatology, altun.suleyman@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-0698-2610

Introduction and aim:

Although stretching is used in the rehabilitation of shoulder after conservative treatment of proximal humerus fractures, it is not known which stretching technique is more effective. The aim of this study is to compare the effect of proprioceptive neuromuscular facilitation (PNF) and static stretching in a patient with bilateral proximal humerus fracture.

Method: Right dominant, 38-year-old male with conservatively treated bilateral proximal humerus fractures, included. The stretching method randomly determined (right shoulder: static stretching; left shoulder: PNF hold-relax stretching) and applied for 8 weeks (3 days/week). The blind researcher made assessments. The joint range of motion (ROM) (digital goniometer); functional status (Modified Constant Scale (MCS)) was assessed at the baseline, 4th and 12th weeks.

Findings: ROM increased on both sides, more on the left shoulder (right and left shoulder ROM respectively 0-4. wks; 0-12 wks measurement differences, flexion: 9.30/11.30; 27.40/30.20; abduction: 0.40/20.20; 3.50/39.10; external rotation: 13.70/14.50; 4.90/26.10; internal rotation 31.4/45.7; 18.5/52.7). The MCS score was also increased for both shoulders, but the difference between the increases was small when the techniques were compared (right and left shoulder 4th;12th week MCS scores respectively: 40.880/41.760; 54.60/58.360).

Conclusion and Suggestion: Both stretching techniques have increased the ROM; with PNF stretching, this increase was found to be better. The functional status improved with both techniques. The difference in the ROM is not reflected in the functional state, it can be attributed to the dominant side returning to earlier functionality.

Keywords: shoulder, fracture, streching, function

Presentation ID/Sunum No: FTR18

Bilişsel-Davranışsal Model Temelli Kinezyofobi'nin İncelenmesi

Investigation of Cognitive-Behavioral Model-Based Kinesophobia

***Gülfidan Tokgöz*[1]**, *Burak Kese*[2]

[1]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul,
[2]Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Osmaneli Meslek Yüksekokulu, Bilecik
[1]ORC ID: 0000-0001-5044-6471
[2] ORC ID: 0000-0003-4343-2172

Giriş: İlk kez Kori ve arkadaşları tarafından 1990 yılında kullanılan kinezyofobi terimi araştırmacılar tarafından ağrılı yaralanma ve tekrar yaralanmaya karşı oluşan hassasiyet hissinden kaynaklanan aktivite ve fiziksel harekete karşı gelişen kaygı olarak tanımlanmıştır. Yaralanma sonrası oluşan ağrı ve kaçınma davranışına yönelik bir takım teorik modeller mevcuttur.

Amaç: Çalışmamızın amacı, yaralanma sonrası oluşan ağrı deneyiminin bilişsel-davranışsal model çerçevesinde incelenmesi idi.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmada "Google Schoolar", "Pedro", "Pubmed" veritabanları "kinezyofobi", "ağrı" ,"yaralanma","kaçınma davranışı" anahtar kelimeleri kullanılarak tarandı. Araştırmanın başlangıç ve bitiş zaman dilimi sınırlandırılmadı. Vlaeyen ve arkadaşları'nın geliştirdiği Bilişsel-Davranışsal model çerçevesinde kinezyobi incelendi.

Bulgular: Bilişsel-Davranışsal modele göre; yaralanma sonrası oluşan ağrı deneyimi bilişsel düzeyde felaketleştirmeden ağrı ile yüzleşilir ise ağrının ve olası kinezyobinin üstesinden gelinebileceği bulundu. Ancak ağrı deneyimi algı düzeyinde "felaketleştirildiği" takdirde bireyin, kinezyobi'yi takiben aktiviteden kaçınma, uzun vadede özür ve depresyon ile birlikte tüm bunlara sebep olan ağrı düzeyinde artışın meydana geldiği bir kısır döngü içine girdiği bulundu.

Sonuç: Çalışmanın sonucunda, yaralanma/travma sonrası oluşan hareket ve yaralanma korkusunun yalnızca aktivite düzeyinde değil bilişsel ve davranışsal düzeyde de incelenmesi gerektiği bu faktörlerin göz önünde bulundurularak fizyoterapi ve rehabilitasyon programlarına yön verilmesi gerektiği bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Kinezyofobi, yaralanma, ağrı, korku, kaçınma davranışı

Introduction: The term kinesophobia, which was first used by Kori et al. ın 1990, was defined by researchers as anxiety against activity and physical movement resulting from painful injury and sensation of sensitivity to re-injury. There are a number of theoretical models for post-injury pain and avoidance behaviour.

Objective: The aim of our study was to investigate the post-injury pain experience within the framework of a cognitive-behavioural model.

Materials and Methods: In this study, "Google Schoolar", "Pedro", "Pubmed" databases were searched using the keywords "kinesophobia", "pain", "injury", "avoidance behavior". The start and end time period of the study was not limited. Kinesiology was examined within the framework of the Cognitive-Behavioral model developed by Vlaeyen et al.

Results: According to the Cognitive-Behavioral model ıt was found that pain and kinesiology can be overcome if the pain experience after an injury is confronted with pain without catastrophizing at the cognitive level. However if the pain experience is "catastrophized" at the cognitive level, the individual enters into a vicious circle in which the pain level that causes all these increases together with the avoidance of activity following kinesiology, long-term disability and depression.

Conclusion: As a result of the study, it was found that the fear of movement and injury occurring after injury/trauma should be examined not only at the activity level but also at the cognitive and behavioural level, taking into account these factors, physiotherapy and rehabilitation programs should be directed.

Keywords: Kinesiophobia, injury, pain, fear, avoidance behavior

Presentation ID/Sunum No: FTR 19

Multiple Skleroz Tanılı Bireylerde Kapsamlı Yaşam Kalitesinin İncelemesi

A Comprehensive Investigatıon of Quality of Life in Individuals with Multiple Sclerosis

Gülfidan Tokgöz[1], Burak Kese[2]
[1]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul
[2]Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Osmaneli Meslek Yüksekokulu, Bilecik
[1]ORC ID: 0000-0001-5044-6471
[2] ORC ID: 0000-0003-4343-2172

Giriş: Patogenezinde inflamatuar ve demyelinizan olayların yer aldığı Multiple Skleroz'da merkezi sinir sisteminde meydana gelen ve plak oluşumuna neden olan lezyonların tutulum bölgesi ve büyüklüğüne göre klinik belirti ve bulgular değişmekte, bireyden bireye heterojen özellik göstermektedir.

Amaç: Çalışmanın amacı bireyden bireye değişen klinik belirti ve bulgular ile seyreden MS hastalığında yaşam kalitesinin kapsamlı değerlendirilmesi idi.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya EDSS puanı ≤ 4 olan MS tanılı 65 yetişkin birey dahil edildi. Yaşam kalitesini değerlendirmek için MS'e özgü yaşam kalitesi ölçeği olan MSQoL ölçeği kullanıldı. Ölçek fiziksel sağlık, genel sağlık, mental sağlık, kognitif, bilişsel, cinsel fonksiyon vb. bölümlerinden oluşmakta idi. 100'e yaklaştıkça daha iyi bir yaşam kalitesine sahip olduğu kabul edildi. Fiziksel sağlık alt boyutu ile ölçeğin diğer maddeleri arasında korelasyona Pearson correlation ile bakıldı.

Bulgular: Çalışmaya 54 kadın 11 erkek 65 birey dahil edildi. Bireylerin yaş ve hastalık süresi ortalaması sırasıyla 36,09 ± 10,99, 7,5 ± 5,11 idi. Ölçeğin fiziksel sağlık, ağrı, emosyonel iyilik, sosyal,kognitif, cinsel fonksiyon, fiziksel, mental, genel sağlık ortalaması sırasıyla 79,38 ± 22,43; 66,43 ± 24,11; 66,09 ± 18,22; 71,92 ± 20,86; 60,47 ± 25,36; 73,20 ± 29,07; 66,96 ± 17,83; 65,73 ± 17,21 idi. İlaveten fiziksel sağlık ile ağrı, sosyal, kognitif fonksiyon, mental sağlık arasında anlamlı korelasyon bulundu.

Sonuç: MS'li bireylerin düşük yaşam kalitesine sahip olduğu, ölçeğin alt boyutları incelendiğinde bedensel işlevlerin oldukça olumsuz etkilendiği bulundu. Bu durumun MS'in kronik, progresif, nörodejeneratif bir hastalık olmasından kaynaklandığı düşüncesindeyiz. MS rehabilitasyonunda bireyi etkileyen faktörler göz önünde bulundurularak bireyin ihtiyaçlarına yönelik kapsamlı değerlendirme yapılmalı, sonuca göre tedavi programları oluşturulmalıdır.

Anahtar kelimeler: Multiple skleroz, yaşam kalitesi

Introduction: In Multiple Sclerosis, which includes inflammatory and demyelinating events in its pathogenesis, the clinical signs and symptoms vary according to the area and size of the lesions that occur in the central nervous system and cause plaque formation, and show heterogeneous characteristics from individual to individual.

Objective: The aim of the study was to evaluate the quality of life in MS disease with varying clinical signs and symptoms from individual to individual.

Materials and Methods: Sixty-five adults diagnosed with MS with an EDSS score ≤ 4 were included in the study. MSQoL scale, which is a quality of life scale specific to MS, was used to evaluate the quality of life. The scale consisted of parts such as physical health, general health, mental health, cognitive, cognitive, sexual function, etc. In the scoring system, it was accepted that he had a better quality of life as he approached 100. In addition, the correlation between the physical health sub-dimension and the other items of the scale was analyzed with the Pearson correlation.

Results: 54 females, 11 males and 65 individuals were included in the study. The mean age and disease duration of the individuals were 36.09 ± 10.99, 7.5 ± 5.11, respectively. The mean of physical health, pain, emotional well-being, social, cognitive, sexual function, physical, mental and general health of the scale was 79.38 ± 22.43, 66.43 ± 24.11; 66.09 ± 18.22; 71.92 ± 20.86; 60.47 ± 25.36; 73.20 ± 29.07; 66.96 ± 17.83; 65.73 ± 17.21 respectively. In addition, a significant correlation was found between physical health and pain, social, cognitive function, and mental health.

Conclusion: It was observed that individuals with MS had a low quality of life and bodily functions were affected negatively when the sub-dimensions of the scale were examined in detail. We think that this is related to MS is a chronic, progressive, neurodegenerative disease. Considering all factors affecting the individual in MS rehabilitation, a comprehensive assessment should be made for the needs of the individual and treatment programs should establish according to the results of the assessment.

Keywords: Multiple sclerosis, quality of life

Presentation ID/Sunum No: FTR 20

Kan Akımı Kısıtlama Eğitiminin Diz Osteoartriti Rehabilitasyonundaki Etkilerinin İncelenmesi

Investigation of the Effects of Blood Flow Restriction Training on Knee Osteoarthritis Rehabilitation

Emel Taşvuran Horata[1], Fatma Eken[1]

[1]Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, ethorata@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-2471-3713

[1]Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, fatmaeken08@gmail.com, ORCID NO: 0000-0003-2975-7480

ÖZET

Giriş ve Amaç: Diz osteoartriti yaşlı bireylerde sıklıkla görülen, kıkırdak tutulumu başta olmak üzere tüm eklem yapılarını etkileyen, kas kuvvetinde ve fonksiyonda azalma ve ağrıyla karakterize kronik bir hastalıktır. Son zamanlarda, kan akımı kısıtlama eğitimi (KAKE), diz osteoartiriti olan bireylerin rehabilitasyonunda uygulanmaktadır. Bu çalışmanın amacı KAKE'nin diz osteoartriti rehabilitasyonundaki etkilerini ortaya koymaktır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada, PubMed veri tabanında "blood flow restriction OR kaatsu therapy" ve "knee osteoarthritis" anahtar kelimeleri kullanılarak 25 makaleye ulaşıldı. Dahil edilme kriterlerini sağlayan 5 çalışma (4 randomize kontrollü çalışma, 1 vaka sunumu) incelendi.

Bulgular: İncelenen çalışmalarda KAKE, düşük yoğunluklu egzersiz (n=4) veya yürümeyle birlikte (n=1) uygulanmıştır. Dirençli eğitimlerin yoğunluğu, 1 maksimum tekrara (leg press, diz ekstansiyonu vb.) göre hesaplanmıştır. Çalışmalarda diz ekstansör kas kuvveti, fiziksel fonksiyon, kuadriseps kası boyutları (hacim, kalınlık, kesit alanı), yaşam kalitesi ve ağrı değerlendirilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Diz osteoartriti olan bireylerde, kuadriceps kas güçsüzlüğü düşme ve fiziksel fonksiyonda azalmayla ilişkilendirilmektedir. Kas boyutu ve kuvvetini artırmak için kasa uygulanan mekanik yükün, 1 maksimum tekrarın yaklaşık %65'i olması gerektiği öne sürülmektedir. Ancak orta veya yüksek yoğunluklu egzersizler, bazen diz ağrısının artmasına neden olmaktadır. KAKE, diz osteoartritinde, diz ağrısını artırmadan kas kuvveti ve fiziksel fonksiyonu artırmada uygulanabilir bir yöntemdir.

Anahtar Kelimeler: osteoartrit, kas kuvveti, fiziksel fonksiyonel performans, ağrı

ABSTRACT

Introduction and aim: Knee osteoarthritis is a chronic disease that is frequently seen in older individuals and affects all joint structures, especially cartilage involvement, and is characterized by decreased muscle strength and function, and pain. Recently, blood flow restriction training (BFRT) has been applied in the rehabilitation of individuals with knee osteoarthritis. This study aims to reveal the effects of BFRT on knee osteoarthritis rehabilitation.

Method: In the study, 25 articles were reached using the keywords "blood flow restriction OR kaatsu therapy" and "knee osteoarthritis" in the PubMed database. Five studies (4 randomized controlled trials, 1 case report) meeting the inclusion criteria were reviewed.

Findings: In the studies examined, BFRT was used in combination with low-intensity exercise (n = 4) or walking (n = 1). The intensity of resistance training was calculated according to 1 maximum repetition (leg press, knee extension, etc.). In the studies, knee extensor muscle strength, physical function, quadriceps muscle dimensions (volume, thickness, cross-sectional area), quality of life, and pain were evaluated.

Conclusion and Suggestions: In individuals with knee osteoarthritis, quadriceps muscle weakness is associated with falls and decreased physical function. It is suggested that the mechanical load applied to the muscle to increase muscle dimensions and strength should be about 65% of 1 maximum repetition. However, moderate or high-intensity exercises sometimes cause increased knee pain. BFRT is a method that can be applied in knee osteoarthritis to increase muscle strength and physical function without increasing knee pain.

Keywords: osteoarthritis, muscle strength, physical functional performance, pain

Presentation ID/Sunum No: FTR 24

30-Saniyelik Statik Germenin Denge Üzerindeki Akut ve Uzun Dönem Etkileri

The Acute and Long Term Effects of 30-Seconds Static Stretching On Balance

Ece Mani[1], Berkiye Kırmızıgil[1], Emine Handan Tüzün[1]
Doğu Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
Ece Mani
ece.mani13@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-5585-5688
Berkiye Kırmızıgil
berkiye.kirmizigil@emu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-2389-7880
Emine Handan Tüzün
handan.tuzun@gmail.com, 0000-0001-6989-6675

Giriş ve Amaç: Statik germe (SG) klinikte ve spor aktivitelerde en sık tercih edilen germe egzersizlerdendir. Çalışmanın amacı, SG egzersizlerinin statik ve dinamik denge üzerine olan akut ve uzun dönem etkilerini incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya 20-29 yaşlarındaki 28 sağlıklı sedanter erkek birey alındı. Statik denge değerlendirmesinde flamingo denge testi ve dinamik denge değerlendirmesinde Y denge testi kullanıldı. Bireylerin ön testlerinden 72 saat sonrasında her iki ekstremiteye hamstring SG egzersizleri 15 saniye ve 2 set olarak uygulandı. Ardından akut etkinin incelenmesi için değerlendirmeler tekrarlandı. Uzun dönem etki için haftada 3 gün olmak üzere 8 hafta boyunca germe egzersizleri yapıldı. 8 hafta sonunda değerlendirmeler tekrarlandı. İstatistiksel analizlerde Wilcoxon İşaretli Sıralar testi uygulandı.

Bulgular: Çalışmaya alınan bireylerin yaş ortalaması 22.00±1.65 yıl, beden kitle indeksi ortalamaları ise 24.42±2.83 kg/m^2 idi. Akut SG egzersizlerinin hem statik hem de dinamik dengeyi geliştirdiği görüldü (sırasıyla p=0.04, p=0.00). 8 hafta egzersiz uygulamaları sonrasında yapılan değerlendirmelerde de uzun dönem uygulanan SG egzersizlerinin her iki denge yetisi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı gelişmeler sağladığı görüldü (Her iki p=0.00).

Sonuç ve Öneriler: Çalışma sonuçlarımıza göre toplam 30 sn süre ile uygulanan SG egzersizlerinin denge gelişiminde etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Statik Germe, Egzersiz, Denge

ABSTRACT

Introduction and aim: Static stretching (SG) is one of the most preferred stretching exercises in the clinic and sport activities. The aim of the study is to examine the acute and long-term effects of SG exercises on static and dynamic balance.

Method: 28 healthy sedentary males aged 20-29 years were included in the study. Flamingo balance test was used for static balance and Y balance test was used for dynamic balance evaluation. After 72 hours from the baseline-tests of the individuals, hamstring SG exercises were applied to both extremities for 15 seconds and 2 sets. Then, the evaluations were repeated to examine the acute effect. Stretching exercises were performed for 8 weeks, 3 days in a week for long-term effect. The evaluations were repeated at the end of 8 weeks. Wilcoxon Signed Ranks test was used for statistical analysis.

Findings: The average age of the individuals was 22.00±1.65 years, and mean of body mass index was 24.42±2.83 kg/m^2. Acute SG exercises has been found to improve both static and dynamic balance (p=0.04, p=0.00, respectively). In the evaluations performed after 8 weeks of exercise, it was observed that SG exercises applied for a long term provided statistically significant improvements on both balance abilities (Both p=0.00).

Conclusion and Suggestions: According to our study results, it was seen that SG exercises applied for a total of 30 seconds were effective in the improvement of balance.

Keywords: Static Stretching, Exercise, Balance

Presentation ID/Sunum No: FTR 25

Uzun Süre Ayakta ve Oturarak Çalışan Kişilerde Postür, Alt Ekstremite Performansı ve Yorgunluğun Karşılaştırılması

Comparison of Posture, Lower Extremity Performance and Fatigue of People Who Work Standing and Sitting For a Long Time

Reyyan Hacıabbasoğlu, Filiz Eyüboğlu
Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
reyyan0.7@outlook.com, ORDIC NO: 0000-0002-2378-9679
filiz.eyuboglu@uskudar.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-8970-1991

ÖZET

Giriş ve Amaç: Günümüzde fiziksel aktivitenin azalması ve uzun süre aynı posizyonda çalışmak birçok kas iskelet sistemi problemlerini beraberinde getirmektedir. Aynı postürün uzun süre devam etmesi, kas gücünün azalmasına ve yorgunluğa sebep olur. Yaşam kalitesini olumsuz etkiler. Bu çalışmanın amacı çeşitli sağlık sorunlarına yol açtığı bilinen uzun süre aynı postürde oturarak ve ayakta çalışan meslek gruplarında postür, alt ekstremite performansı ile yorgunluk düzeylerini karşılaştırmaktır.

Gereç ve Yöntem: Dahil edilme kriterlerini karşılayan oturan 29, ayakta 31 kişi çalışmaya dahil edildi. Demografik özellikleri kaydedildi. Kişilerin değerlendirilmesinde bilateral squat, parmak ucu yükselme testi, 10 metre yürüme testi, mekik koşu testi ve dikey sıçrama testi, Cornell Kas İskelet Sistemi Rahatsızlığı Anketi (CMDQ), New York Postür Değerlendirme Yöntemi (NYPDY), Yorgunluk Şiddet Skalası (FSS) ve Nottingham Sağlık Profili Anketi (NHP) kullanıldı.

Bulgular: Yapılan analizde ayakta çalışan bireylerin parmak ucu yükselme ve dikey sıçrama testi ortalaması oturarak çalışan bireylere göre istatistiksel olarak yüksek bulundu ($p<0,05$). CMDQ boyun, omuz, önkol ve el bileği ağrı skorları oturarak çalışan bireylerde istatistiksel olarak yüksek bulundu ($p<0,05$). CMDQ bel, üst bacak, sağ diz, alt bacak, ayak ağrı skor ortalaması oturarak çalışan bireylerde istatistiksel açıdan düşük bulundu ($p<0,05$). Ayakta çalışan bireylerin NHP ağrı skor ortalaması anlamlı olarak yüksek bulundu ($p<0,05$). CMDQ üst kol, kalça, sol diz ağrı skorlarında, NYPDY, FSS, istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmadı ($p>0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Çalışma sonucunda, uzun süre aynı postürde oturarak ve ayakta çalışan meslek gruplarında, yorgunluk seviyelerinde fark olmaması, ağrı bölgelerinin farklılık göstermesine bağlı uygun egzersiz ve koruyucu fizyoterapi yol gösterici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Oturarak çalışma, ayakta çalışma, alt ekstemite performans, ağrı

ABSTRACT

Introduction and aim: Today, the reduction of physical activities and working in the same posture brings so musculoskeletal system problems. Long period continuation of stable posture leads to lowering of muscle power and fatigue. The same posture effects the quality of life negatively. The aim of this study is to compare posture and lower extremity performance of people working in the profession of for a long time working in the same posture sitting and standing.

Method: Matching the criteria included sitting 29 and standing 31 people demographing in evaluation of people, bilateral squat, heel rise test, 10 meter walking test, shuttle run and vertical jump test, Cornell Musculoskeletal Discomfort Questionnaire, New York Posture Rating (NYPR), The Fatigue Severity Scale (FSS) and Nottingham Health Profile (NHP) was used.

Findings: In analyse done was found heel rise and vertical jump test average is statically higher people working sitting ($p<0,05$). CMDQ neck, shoulder, forearm and wrist pain scores were found higher statistically in people working sitting ($p<0,05$). CMDQ lower back, thigh, right knee, lower leg, average pain score was found lower in people working sitting ($p<0,05$). The average pain score NHP was found meaningfully high in people working standing ($p<0,05$). CMDQ upper arm, hip, left knee pain score NYPR, FSS statistically no difference was found ($p>0,05$).

Conclusion and Suggestions: As a result of study, in profession groups working with the same posture sitting and standing there is no difference in tiredness level, with the combination of pain parts showing difference, suitable exercise and preventive physiotherapy will be advisor.

Keywords: Working sitting, working standing, lower extremity performance, pain.

Presentation ID/Sunum No: FTR 26

Non-Spesifik Kronik Boyun Ağrılı Hastalarda Manuel Terapi Sonrası Verilen Terapatik Egzersizlerin ve Stabilizasyon Egzersizlerinin Etkilerinin Karşılaştırılması

Comparison of the Effects of Therapatic Exercises and Stabilization Exercises After Manual Therapy in Patients with Non-specific Chronic Neck Pain

Okan Demir
Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
okandemir2502@gmail.com, ORCID NO: 0000-0003-1704-4512

Emine Atıcı
Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
emine.atici@okan.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-6547-4798

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bu çalışmanın amacı, manuel terapi seansı sonrasında hastaya verilen terapatik egzersizlerin ve stabilizasyon egzersizlerinin bireylerin ağrı, boyun eklem hareket açıklığı, günlük yaşam aktiviteleri ve yaşam kaliteleri üzerine etkilerini belirlemek ve karşılaştırmaktı.

Gereç ve Yöntem: Non-spesifik kronik boyun ağrısı olan 30 hasta çalışmaya alındı. Yapılan ilk ölçümlerden sonra 1 seans manuel terapi uygulandı. Manuel terapinin ağrı şiddeti ve boyun eklem hareket açıklığına etkisini inceleyebilmek için bu konudaki ölçümler tekrarlandı. Hastalar basit rastgele yöntemle 2 gruba ayrıldı. Stabilizasyon egzersizleri grubuna manuel terapiden sonra stabilizasyon egzersizleri, terapatik egzersizler grubuna manuel terapiden sonra terapatik egzersizler öğretildi. Hastalardan verilen egzersizleri günde 3 defa, haftada 7 gün, 6 hafta boyunca yapmaları istendi. 6 hafta sonunda ölçümler tekrarlandı. Ağrı şiddeti VAS (Görsel Analog Skalası) ile, eklem hareketleri klinik gonyometre ile, skapular diskinezi Lateral Skapular Kayma Testi ile, engellilik durumu Boyun Özürlülük İndeksi ile ve yaşam kalitesi Bournemouth Boyun Ağrısı Anketi ile değerlendirildi.

Bulgular: Manuel terapi seansı sonrasında bireylerin ağrı şiddeti azaldı, eklem hareketleri arttı ($p<0.05$). 6 hafta egzersiz tedavisi sonrasında gruplar arası yapılan karşılaştırmada ağrı şiddeti, boyun fleksiyon, ekstansiyon, lateral fleksiyon hareketi, engellilik durumu ve günlük yaşam aktivitelerinde stabilizasyon egzersizleri grubu lehine anlamlı fark vardı ($p<0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Çalışmanın sonucunda kronik boyun ağrılı hastaların tedavisinde manuel terapi ile kombine stabilizasyon egzersizlerinin terapatik egzersizlere göre daha olumlu etkileri olduğu sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: Kronik boyun ağrısı, manuel terapi, stabilizasyon egzersizleri, eklem hareket açıklığı

ABSTRACT

Introduction and aim: The aim of this study is to determine and compare the effects of the therapeutic exercises and stabilization exercises given to the patient after the manual therapy session on pain, neck range of motion, daily living activities and quality of life.

Method: Thirty patients with non-spesific chronic neck pain were recruited in the study. After the first examination, one session of manual therapy was performed. The examinations were repeated in order to examine the effect of manual therapy on pain intensity and neck range of motion. After manuel therapy, the patients were allocated into two groups as Stabilization Exercise Group and Therapeutic Exercise Group randomly. These exercises were done 3 times a day, 7 days a week, for 6 weeks. Pain intensity with Visual Analogue Scale, joint movements with clinical goniometer, scapular dyskinesia with Lateral Scapular Shift Test, disability status with Neck Disability Index and quality of life with Bournemouth Neck Pain Questionnaire were evaluated before and after treatment.

Findings: After manual therapy, pain intensity decreased and joint movements increased ($p < 0.05$). After 6 weeks of exercise therapy, there was a difference in pain intensity, neck flexion, extension, lateral flexion movement, disability and daily living activities in favor of the stabilization exercises group ($p < 0.05$).

Conclusion and Suggestions: As a result of the study, it was concluded that stabilization exercises combined with manual therapy had more positive effects than therapeutic exercises in the treatment of patients with chronic neck pain.

Keywords: Chronic neck pain, manual therapy, stabilization exercises, range of motion

Presentation ID/Sunum No: FTR 28

COVID-19 Pandemisi ile Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Öğrencilerinin Stres, Anksiyete, Öğrenme Kaygısı, Aidiyet Duygusu, Fiziksel Aktivite Düzeyleri ve Kas İskelet Sistemi Etkilenimlerinin İncelenmesi

Examination of the COVID-19 Pandemic and Physiotherapy and Rehabilitation Students' Stress, Anxiety, Learning Anxiety, Feeling of Belonging, Physical Activity Levels, and Musculoskeletal System Effects

Gülay ARAS BAYRAM[1], Pınar KAYA CİDDİ[1]
[1]İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
garas@medipol.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-5592-7546
pkaya@medipol.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-7611-0527

ÖZET

Giriş ve Amaç: COVID 19 pandemisi dünya çapında birçok bireyin karantinaya girmesine sebep olmuş ve uzun süreli karantina nüfusun yaşam tarzında ciddi değişiklikler meydana getirmiştir. Çalışmamızda COVID-19 pandemisi ile fizyoterapi ve rehabilitasyon öğrencilerinin stres, anksiyete, öğrenme kaygısı, okula aidiyet duygusu, fiziksel aktivite düzeyleri ve kas iskelet sistemi etkilenimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya gönüllük esası ile yaş ortalaması 20,41±0,11 olan 450 üniversite öğrencisi (364 kız, 86 erkek) dahil edildi. Öğrencilere çevrimiçi olarak Yaygın Anksiyete Bozukluğu-7, Algılanan Stres Ölçeği, Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi Kısa Form, Görsel Analog Skala uygulandı. Aynı zamanda ağrı lokalizasyonu, gün içinde ağrıyı arttıran pozisyonlar/aktiviteler, öğrencilerin öğrenme kaygısı ve okula aidiyet hissetme durumları açık uçlu sorular ile sorgulandı.

Bulgular: Çalışmamızda özellikle kız öğrenciler lehine anksiyete düzeyi hafif, stres düzeyi yüksek olarak bulundu (p=0,000, p=0,001). Öğrencilerin genel olarak fiziksel aktivite seviyelerinin azaldığı, oturma sürelerinin arttığı belirlendi. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre total fiziksel aktivite sürelerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık elde edildi (p=0,009). Çalışmada öğrenciler en fazla omurgaya yönelik ağrı yaşadıklarını ve ağrıyı artıran pozisyon olarak da uzun süre oturma cevabını verdi. Kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre öğrenme kaygısında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlendi (p=0,004).

Sonuç ve Öneriler: Bu çalışma, COVID-19 karantinasının, üniversite öğrencileri arasında daha yüksek stres ve anksiyeteye, öğrencilerin günlük oturma süresinde artışa ve fiziksel aktivite seviyesinde düşüşe sebep olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda öğrencilerin hissettiği yüksek stres düzeyinin öğrenme kaygısı geliştirmesine ve uzaktan eğitimin kas iskelet sistemini olumsuz etkilediğine dair veriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19; stres; fiziksel aktivite; öğrenme kaygısı; üniversite öğrencileri

ABSTRACT

Introduction and Aim: The COVID 19 pandemic has caused quarantine many individuals around the world, and prolonged quarantine has created drastic changes in the lifestyle of the population. In our study, we aimed to evaluate the stress, anxiety, learning anxiety, sense of school belonging, physical activity levels and musculoskeletal system effects of physiotherapy and rehabilitation students with the COVID-19 pandemic.

Method: The study included 450 university students (364 girls, 86 boys) with an average age of 20.41±0.11 on the basis of volunteering. Generalized Anxiety Disorder-7, Perceived Stress Scale, International Physical Activity Survey Short Form, Visual Analog Scale were applied to the students. Pain localization, positions/activities that increase pain during the day, students' learning anxiety and feelings of belonging to the school were questioned with open-ended questions.

Findings: In our study, anxiety level was found to be mild and stress level was found to be high, especially in favor of female students ($p=0.000$, $p=0.001$). It was determined that students' physical activity levels in general decreased and their sitting time increased. A statistically significant difference was obtained in the total duration of physical activity of male students compared to female students ($p=0.009$). In the study, the students responded that they experienced the most pain in the spine and that the position that increased the pain was sitting for a long time. A statistically significant difference in learning anxiety was found in female students compared to male students ($p=0.004$).

Conclusion and Suggestions: This study shows that covid-19 quarantine causes higher stress and anxiety among college students, an increase in students' daily sitting time, and a decrease in physical activity levels. It provides data that the high stress level felt by the students develop learning anxiety and that distance education affects the musculoskeletal system negatively.

Keywords: COVID-19; stress; physical activity; learning anxiety; university students

Presentation ID/Sunum No: FTR 29

Hareket Hastalığında Solunum Teknikleri Eğitimi

Breathing Techniques Training in Motion Sickness

Nazım ATA
Uçucu Sağlığı Araştırma ve Eğitim Merkezi, Tıbbi Araştırma Kısmı, Eskişehir
doktornazim@yahoo.com ORCID NO: 0000-0002-7200-3003

Giriş ve Amaç: Görsel, vestibüler ve somatosensöriyel sistemlerin bir hareket uyaranı ile adapte olunamayan algısal uyumsuzluğu sonucu ortaya çıkan patolojilere hareket hastalığı (HH) denir. HH birden fazla düzlemde hareketlerin yapıldığı uçuş ortamında gözlemlenebilir. HH'nın tedavisinde kullanılan en sofistike yöntem uzaysal disoryantasyon eğitim cihazında verilen "*duyarsızlaştırma tedavisi"*dir. Uçucu Sağlığı Araştırma ve Eğitim Merkezi ülkemizde bu tedavinin yapılabildiği tek merkez olarak yıllardır hizmet vermektedir. Tedavi algoritmasına son dönemde solunum teknikleri de eklenmiştir. Çalışmamızın amacı HH duyarsızlaştırma tedavisi için başvuran kişilerin tedavi algoritmasına eklenen solunum teknikleri ile ilgili değişikliklerin sunulmasıdır.

Gereçler ve Yöntem: Bu çalışmada duyarsızlaştırma tedavisi için başvuran kişilerin tedavi öncesindeki muayeneleri, aldıkları akademik-uygulamalı dersler ile tedavide kullanılan solunum teknikleri incelenmiştir.

Bulgular: HH duyarsızlaştırma tedavisi için başvuran kişiler hava-uzay hekimliği uzmanınca değerlendirilmekte, kusmaya sebep olabilecek organik bir hastalığın ya da psikolojik bir problemin tespit edilebilmesi için dahiliye, kbb, nöroloji ve psikiyatri uzmanlarına konsulte edilmektedir. Bu kişilere HH hakkında ders verilmekte, HH'nın azaltılması amacıyla yapılması gerekenler anlatılmaktadır. Son dönemlerde ise bu kişilere fizyoterapist ve hava-uzay hekimliği uzmanlarınca solunum teknikleri ile ilgili akademik ve uygulamalı dersler verilmektedir. Bu derslerde kişinin diyafragmatik solunum yapması, kas gevşeme teknikleri ile diğer rahatlatıcı teknikleri kavraması amaçlanmaktadır. Solunum tekniklerinin uygulanmaya başlamasıyla birlikte HH nedeni ile başvuran kişilerin duyarsızlaştırma tedavisinden daha fazla fayda sağladıklarına dair geri dönüşler alınmış, deneyimli eğitmenler tarafından tedaviye daha fazla uyum gözlemlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler: HH'nın tedavisinde yapılacak küçük değişikliklerin kişisel ve sistemsel olarak katkı sağlayacağı bir gerçektir. Tedavi algoritmasına dahil edilen kapsamlı solunum teknikleri eğitiminin adayın başarısına etkisi daha ayrıntılı çalışmalarla değerlendirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Havacılık tıbbı, hareket hastalığı, duyarsızlaştırma tedavisi

ABSTRACT

Introduction and aim: Pathologies that occur as a result of perceptual incompatibility of the visual, vestibular and somatosensory systems that cannot be adapted to a motion stimulus are called motion sickness (MS). MS can be observed in flight where movements in more than one axis are made. The most sophisticated method used in the treatment of MS is "desensitization therapy" given in a spatial disorientation training device. Aeromedical Research and Training Center has been serving for years as the only center in our country where this treatment can be performed. Recently, breathing techniques have been added to the treatment algorithm. The aim of our study is to present the changes related to breathing techniques added to the treatment algorithm of people who applied for MS desensitization treatment.

Method: In this study, pre-treatment medical examinations of people applying for desensitization therapy, academic and practical trainings and breathing techniques used in treatment were examined.

Findings: People who apply for MS desensitization therapy are evaluated by an aerospace medicine, internal medicine, ENT, neurology and psychiatry specialists to detect diseases and psychological problems that may cause vomiting. These people are taught about MS, and what needs to be done to reduce MS symptoms. Recently, academic and practical trainings on breathing techniques have been given to these people by physiotherapists and aerospace medicine specialist. In these lectures, it is aimed that the person will comprehend diaphragmatic breathing techniques and muscle relaxation techniques. With the introduction of respiratory rehabilitation techniques, candidates benefited from desensitization treatment.

Conclusion and Suggestions: It is a fact that small changes to be made in the treatment of MS will contribute personally and systematically. The effect of comprehensive breathing techniques training included in the treatment algorithm on the success of the candidate should be evaluated with more detailed studies.

Keywords: aviation medicine, motion sickness, desensitization therapy

Presentation ID/Sunum No: FTR 31

Farklı Ayak Deformitesine Sahip Olan 9-15 Yaş Arası Çocuklara Uygulanan Pelite Tabanlığın Etkilerinin İncelenmesi

Examınatıon Of The Effects Of Pelıte Insoles Applıed To Chıldren Aged 9-15 Wıth Dıfferent Foot Deformıty

Görkem Açar
Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
gorkemacar2@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-0970-8625
Tuba Şenol
İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ortopedik Protez ve Ortez Programı, İstanbul.
tsenol@gelisim.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-5563-1606
Şabo Kesler
İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ortopedik Protez ve Ortez Programı, İstanbul.
skesler@gelisim.edu.tr ORCID NO: 0000-0001-9631-3762
Zeynep Aygün
İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ortez Protez Bölümü
cszzeynep@gmail.com ORCID NO: 0000-0003-0877-8258
Ayşenur Arslan
İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ortez Protez Bölümü
aysenurrarslan61@gmail.com ORCID NO: 0000-0003-4992-5971

ÖZET

Giriş ve Amaç: Anatomik ayak yapısında bulunan medial longitudinal ark yüksekliğinin azalması pes planus, artması pes cavus olarak tanımlanmaktadır. Yaş artışına bağlı olarak çocuklarda pes planus görülme sıklığı azalmaktadır. Pes cavus çocuklarda genellikle 7-10 yaşından sonra ortaya çıkmaktadır. Pelite; hafif, dayanıklı, şok abzorban ve şekillendirmesi basit bir malzemedir ve bu özelliklerinden dolayı kişiye özel tabanlıklarda tercih edilmektedir. Literatürde çocuklarda Pelite tabanlık kullanımıyla ilgili yapılan çalışmalar limitlidir. Bu bağlamda çalışmada farklı ayak deformitesine sahip olan 9-15 yaş arası çocuklara uygulanan pelite tabanlığın etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya Aktif Ortez Protez Yapım ve Uygulama Merkezi'nden yaşları 9-15 arasında, farklı ayak deformitesine sahip toplam 24 çocuk dahil edildi. Katılımcıların yaş, boy, kilo, cinsiyetleri Sosyodemografik Bilgiler Formuna kaydedildi. Ayak deformitelerinin incelenmesinde Pedobarografi cihazı kullanıldı. İlk değerlendirme sonucunda ayak deformitesine sahip katılımcılara Pelite tabanlık tasarlandı. Tabanlığı günde minimum 5 saat olacak şekilde 6 ay kullanmaları istendi. Katılımcıların Pelite tabanlık kullanımı öncesi ve sonrasında total yüklenme, plantar basınç, sürtünme kuvvet verileri pedabarografi cihazı ile değerlendirildi. Verilerin istatistiksel analizi SPSS 24.0 programı kullanılarak yapıldı. Tüm analizler $p \leq 0,01$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular: Çalışmamız sonucunda ilk ve son değerlendirmeler arasında plantar basınçlarda anlamlı fark bulunmuştur. Sürtünme kuvvetleri arasında fark anlamlıdır ($p \leq 0.01$). Total yüklenmede anlamlı fark görülmemiştir.

Sonuç ve Öneriler: Çalışmamızın sonucuna göre farklı ayak deformitesine sahip 9-15 yaş arası çocuklara uygulanan Pelite tabanlığın deformitelerin düzeltilmesinde etkili olduğu bulunmuştur. Çocuklarda tabanlıkların kullanımıyla kalıcı deformitelerin görülme oranı azaltılabilir. Bu konu ile ilgili daha fazla katılımcıyla tasarlanan çok sayıda çalışmaya ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Ayak Deformiteleri, Pedobarografi, Tabanlık

SUMMARY

Introduction and Aim:A decrease in the height of the medial longitudinal arc in the anatomical structure of the foot is defined as pes planus, an increase in pes cavus. Due to the increase in age, the incidence of pes planus in children decreases. Pes cavus usually occurs in children after the age of 7-10 years. Pelite is lightweight, durable, shock-absorbent, and simple to shape and is preferred in custom insoles due to these properties. In the literature, studies on the use of Pelite insoles in children are limited. In this context, the study aimed to examine the effects of pelite insoles applied to children aged 9-15 with different foot deformities.

Material and Methods: A total of 24 children with different foot deformities were included in the study from the center for the construction and application of active orthotic prosthetics between the ages of 9 and 15. Age, height, weight, gender of participants were recorded in the sociodemographic information form. A Pedobarography device was used to examine foot deformities. As a result of the initial evaluation, Pelite Insoles were designed for participants with foot deformity. They were asked to use the insoles for 6 months, with a minimum of 5 hours per day. Total load, plantar pressure, friction force data were evaluated using pedabarography device before and after the use of Pelite insoles. Statistical analysis of the data was performed using the SPSS 24.0 program. All analyses were considered statistically significant $p \leq 0.01$.

Findings: As a result of our study, a significant difference in plantar pressures was found between the first and final assessments. The difference between friction forces is significant. ($p \leq 0.01$) no significant difference was observed in Total loading.

Conclusion and Suggestions: According to the results of our study, Pelite insoles applied to children aged 9-15 with different foot deformities were found to be effective in correcting deformities. With the use of insoles in children, the incidence of permanent deformities can be reduced. There is a need for a large number of studies designed with more participants on this topic.

Key Words: Foot Deformities, Pedobarography, Insoles

Presentation ID/Sunum No: FTR 32

Varise Sahip Kişilerin Günlük Yaşam Aktivitelerine Katılımı Ve Ağrı Düzeylerinin İncelenmesi

Partıcıpatıon Of People Wıtf Varıscose İn Daıly Lıfe Actıvıtıes And Examınatıon Of Paın Levels

Görkem Açar
Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
gorkemacar2@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-0970-8625
Özge Nur Cingitaş
Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
cingitasozge@gmail.com ORCID NO: 0000-0003-3763-6603
Aslı Avcı
Karabük Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Biyomedikal Mühendisliği Bölümü
asli.avcii@outlook.com ORCID NO: 0000-0002-9378-358x
Elif Parlak
İnönü Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Biyomedikal Mühendisliği
elif.parlak004@gmail.com ORCID NO: 0000-0001-9993-6519
Yasemin Kayışçıoğlu
Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri
yaseminkayisoglu@outlook.com ORCID NO: 0000-0001-9821-6827
Furkan Öztürk
Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyomedikal Mühendisliği Programı
furkan_ozturk43@hotmail.com ORCID NO: 0000-0003-1075-3834
Reyhan Şen
Düzce Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Biyomedikal Mühendisliği Bölümü
reyhan83098@ogr.duzce.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-3785-3790

ÖZET

Giriş ve Amaç: Varis, alt ekstremitede bulunan toplardamarların kapacıklarının çeşitli nedenler ile deformasyona uğraması ve bunun sonucunda işlevsiz hale gelmesi ile açığa çıkan bir dolaşım problemidir. Obezite, hareketsizlik ve fazla ayakta kalma durumları; bacaklarda varislerin oluşmasına sebep olabilmektedir. Varis probleminin, erkeklerden daha çok kadınlarda görüldüğünü bilinmektedir. Varis sıklığı erkeklerde %17 kadınlarda %40 olarak tanımlanmaktadır. Amacımız varise sahip kişilerde günlük yaşam aktivitelerine katılımı ve ağrı düzeylerini incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmamıza 18-50 yaş arasında toplam 50 varis hastası katılmıştır. Kişilerin; yaş, boy, kilo, cinsiyet, ayakta kalma sürelerini içeren veriler Sosyodemografik Bilgi Formuna kaydedilmiştir. Bireylerin günlük yaşam aktivitelerine katılımları için Kısa Form-36 (SF-36) ölçeği kullanılmıştır. Ağrı değerlendirmesi için Görsel Analog Skalası (GAS) kullanılmıştır. Verilerin istatistiksel analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 24.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Tüm analizler $p \leq 0,01$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Bireylere uygulanan günlük yaşam aktivitelerine katılım Kısa Form-36 ölçeği sonucunda varise sahip bireylerde anlamlı bir fark bulunmuştur. Ağrı değerlendirme sonucu 6.7 olarak bulunmuştur. Ayrıca ayakta durma süresi uzun olan kişilerde varise bağlı ağrıların daha fazla olduğu bulunmuştur. ($p \leq 0.01$)

Sonuç ve Öneriler: Çalışmamızın sonuçlarına göre varise sahip bireylerin ağrıları artış ve günlük yaşam aktivitelerine katılımları azalmaktadır. Varis tedavisinde kişilerin ağrılarını azaltmak veya tedavi etmek önem kazanmaktadır. Bunun sebebi, kişilerin ağrılarından dolayı günlük yaşam aktivitelerine katılımlarının azalmasıdır. Bu çalışmanın, bu alanda çalışan klinisyenlere ışık tutması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Varis, Ağrı, Aktivite

SUMMARY

Introduction and Purpose: Varicose veins are a circulatory problem caused by the deformations of the veins in the lower extremities for various reasons and as a result become dysfunctional. Obesity, inactivity, and excessive standing can lead to the formation of varicose veins in the legs. It is known that varicose veins are more common in women than in men. The frequency of varicose veins is defined as 17% in men and 40% in women. Our goal is to study participation in daily life activities and pain levels in people with varicose veins.

Material and Methods: A total of 50 varicose veins patients between the ages of 18-50 participated in our study. Data including age, height, weight, sex, and duration of survival were recorded in the sociodemographic data form. Short Form-36 (SF-36) scale was used for individuals ' participation in daily life activities. The visual Analog scale (GAS) was used for pain assessment. Statistical analysis of the data was performed using SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 24.0 program. All analyses were considered statistically significant $p \leq 0.01$.

Results: Participation in daily life activities applied to individuals a significant difference was found in individuals with varicose veins as a result of the short Form-36 scale. The pain assessment result was 6.7. In addition, it has been found that varicose veins are more painful in people with a long-standing period. ($p \leq 0.01$)

Conclusion and Recommendations: According to the results of our study, the pain of people with varicose veins increases, and their participation in daily life activities decreases. In the treatment of varicose veins, it is important to reduce or treat people's pain. The reason for this is that people's participation in daily life activities decreases due to their pain. This study is expected to shed light on clinicians working in this field.

Key Words: Varicose Veins, Pain, Activity

Presentation ID/Sunum No: FTR 33
Uzun Süre Motorsiklet Kullanan Bireylerde Postür Ve Ağrının Değerlendirilmesi

Assessment Of Posture And Pain In Individuals Who Drive Motorcycles For A Long Time

Şabo Kesler
İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ortopedik Protez ve Ortez Programı, İstanbul.
skesler@gelisim.edu.tr ORCID NO: 0000-0001-9631-3762
Görkem Açar
Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
gorkemacar2@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-0970-8625
Tuba Şenol
İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ortopedik Protez ve Ortez Programı, İstanbul.
tsenol@gelisim.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-5563-1606

ÖZET

Giriş ve Amaç: "Postür" terimi, vücudumuzun uzaydaki konumu anlamına gelmektedir. Postür otomatik ve bilinçsiz bir pozisyondur ve vücudun yerçekimi kuvvetine tepkisini temsil eder. Çalışmamızın amacı uzun süre motorsiklet kullanan bireylerde postüral değişikleri, ağrı şiddeti ve lokalizasyonlarını değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmamıza 18-50 yaş arası 30 erkek birey dahil edilmiştir. Bireyler 5 yıl altı (1. Grup: 12 kişi) ve 5 yıl üstü (2. Grup: 18 kişi) deneyimlerine göre 2 gruba bölünmüştür. Bireylerin yaş, kilo, boylarını içeren bilgiler Sosyodemografik Bilgi Formuna kaydedilmiştir. Postür değerlendirmesi APECS postür analizi programından değerlendirilirken, istirahatte ve aktivite sırasında ağrı şiddeti görsel analog skala (GAS) ve ağrının lokalizasyonu görsel vücut şeması ile değerlendirilmiştir. Verilerin istatistiksel analizi SPSS 24.0 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak yapılmıştır. Tüm analizler $p \leq 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: APECS postür analizi değerlendirmesi sonucuna göre 1. Grup lehine anlamlı fark görülmüştür. Ağrı lokalizasyonu sonucunda 2. Grupta bel, boyun ve diz ağrısı 1. Gruba göre yüzde olarak daha fazla bulunmuştur. GAS skoruna göre bel bölgesindeki ağrı en fazla bulunmuştur. ($p \leq 0,05$)

Sonuç ve Öneriler: Motorsiklet kullanan bireylerde uzun süre kullanım sonucunda postüral problemlerin meydana gelmesi beklenmektedir. Çalışmamızın motorsiklet kullanıcılarında meydana gelebilecek deformiteler ve ağrı konusunda gelecekte yapılacak çalışmalara ışık tutmasını beklemekteyiz.

Anahtar Kelimeler: ağrı, postür, motorsiklet

ABSTRACT

Introduction and Aim: The term ”posture" means the position of our bodies in space. Posture is an automatic and unconscious position and represents the body's response to the force of gravity. Our study aims to evaluate postural changes, pain severity, and localization in individuals who drive motorcycles for a long time.

Method: 30 male individuals aged 18-50 were included in our study. Individuals 5 years under (1. Group: 12 people) and over 5 years (2. Group: 18 people) divided into 2 groups according to their experience. Information including age, weight, and height of individuals was recorded in the sociodemographic information form. Posture assessment was evaluated from the APECS posture analysis program, while pain severity at rest and during activity was evaluated using the visual analog scale (GAS) and pain localization was evaluated using the visual body diagram. Statistical analysis of the data was performed using SPSS 24.0 (Statistical Package for Social Sciences) Program. All analyses were considered statistically significant $p \leq 0.05$.

Findings: APECS posture analysis evaluation 1. A significant difference was observed in favor of group. 2 as a result of pain localization. Lower back, neck, and knee pain in group 1. It was found to be more in percentage than the group. According to the GAS score, pain in the lower back area was found the most. ($p \leq 0.05$)

Conclusion and Suggestions: It is expected that postural problems will occur as a result of long-term use in individuals who use motorcycles. We expect our study to shed light on future studies on deformities and pain that may occur in motorcycle users.

Keywords: pain, posture, motorcycle

Presentation ID/Sunum No: FTR 34

Multıple Skleroz Rehabilitasyonunda Denge ve Postüral Kontrolün İncelenmesi

Balance and Postural Control in Multiple Sclerosis Rehabilitation

Burak Kese[1], Gülfidan Tokgöz[2]
[1]Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Osmaneli Meslek Yüksekokulu, Bilecik
[2]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul
[1]ORC ID: 0000-0003-4343-2172
[2]ORC ID: 0000-0001-5044-6471

Giriş: Multiple Skleroz (MS), genelde genç erişkinlerde santral sinir sistemini etkileyen, kronik, otoimmün ve demiyelinizan bir hastalıktır. MS bulaşıcı bir hastalık, kas hastalığı, akıl hastalığı veya ölümcül bir hastalık değildir. MS; genetik olarak yatkın kişilerde; çevresel faktörler, viral ya da bakteriyel ajanlar, inflamatuvar ve otoimmün cevap sırasında salgılanan sitokinler ve henüz tanımlanamayan bazı etiyolojik ajanların kombinasyonu sonucu gelişen bir hastalıktır.

Amaç: Nörodejeneratif hastalık olan MS rehabilitasyonunda uygulanan egzersiz yaklaşımlarının denge ve postüral kontrol üzerine etkisini incelemektir.

Gereç Yöntem: Bu çalışmada "Google Schoolar", "Pubmed" veritabanları "Multıple Skleroz", "rehabilitasyon" ve "denge" anahtar kelimeleri kullanılarak tarandı. Araştırmanın başlangıç zaman dilimi sınırlandırılmadı, bitiş zaman dilimi 10 yıl olarak belirlendi (2011'dan beri). Çalışmaların dahil edilme kriterleri MS'e yönelik egzersiz programı tanımlanmış randomize kontrollü çalışma, prospektif çalışma ve pilot çalışma olması idi.

Bulgular: Araştırmamız sonucunda MS'li bireylerle yapılan egzersiz çalışmalarının 8-12 hafta arasında sürdüğü haftada 1-3 kez sıklıkla tekrarlandığı bulundu. Egzersiz programları tüm vücut denge egzersizleri, sadece alt ekstremiteyi içeren denge egzersizleri, pilates, cowtorhne cooksey egzersizleri, frenkel koordinasyon egzersizleri ve square stepping egzersizleri gibi çeşitli spesifik egzersiz programlarından oluşmakta idi. Çalışmaların egzersiz protokolleri arasında egzersizin tipi, şiddeti, örneklem büyüklüğü gibi çeşitli farklılıklar mevcut idi.

Sonuç: Bu çalışmanın sonucunda, MS rehabilitasyonunda egzersizin denge ve postüral kontrol üzerinde sınırlı sayıda çalışma olduğu bulunmuştur. Araştırmalar, egzersiz eğitiminin MS hastalarında denge ve postüral kontrol üzerine olumlu gelişmeler sağladığını göstermektedir. Kanıt seviyesini arttırmak için, ileride yapılacak çalışmalarda müdahaleler, değerlendirme yöntemleri ve sonuçların standartize edilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Multiple Skleroz, denge, postüral kontrol

Introduction: Multiple Sclerosis (MS) is a chronic, autoimmune and demyelinating disease that generally affects the central nervous system in young adults. MS is not an infectious disease, muscle disease, mental illness, or fatal illness. MS; in genetically predisposed people; is a disease that develops as a result of the combination of environmental factors, viral or bacterial agents, cytokines released during the inflammatory and autoimmune response, and some unidentified etiological agents.

Purpose: To examine the effects of exercise approaches applied in MS rehabilitation, which is a neurodegenerative disease, on balance and postural control.

Method: In this study, "Google Scholar", "Pubmed" databases were searched using the keywords "Multiple Sclerosis", "rehabilitation", and "balance". The starting time frame of the study was not limited, the completion time was set at 10 years (since 2011). The inclusion criteria of the studies were randomized controlled study, prospective study, and a pilot study with an exercise program for MS.

Results: As a result of our research, it was found that exercise studies performed with individuals with MS lasted between 8-12 weeks and were repeated 1-3 times a week. Exercise programs consisted of various specific exercise programs such as whole-body balance exercises, balance exercises involving only the lower extremities, pilates, Cawthorne Cooksey exercises, Frenkel coordination exercises, and square stepping exercises. There were differences between the exercise protocols of the studies, such as exercise type, intensity, and sample size.

Discussion: As a result of this study, it was found that there are a limited number of studies on balance and postural control of exercise in MS rehabilitation. Studies show that exercise training provides positive improvements in balance and postural control in MS patients. To increase the level of evidence, interventions, evaluation methods, and results need to be standardized in future studies.

Keywords: Multiple Sclerosis, balance, postural control

Presentation ID/Sunum No: FTR 35

Common peroneal compression neuropathy due to synovial cyst of the proximal fibula: A rare cause of drop foot caused by excessive squatting

Ramazan Yilmaz[1], Hasan Huseyin Gokpinar[2]
[1]Konya City Hospital, Physical Medicine and Rehabilitation Clinic
drramazanyilmaz@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-6295-7295
[2]Kutahya Health Sciences University, Physical Medicine and Rehabilitation Clinic

Abstract

Aim: Peroneal nerve compression at the around of the fibular head is the most common mononeuropathy at the lower limb. In this study, we report a case of late-onset peroneal entrapment neuropathy which is one of the rare causes of drop foot.

Case presentation: A 27-year-old male patient was admitted to our outpatient clinic with weakness in his right foot and knee-ankle pain. In physical examination, right ankle dorsiflexion and eversion muscle strengths were 3/5. In addition, he had paresthesia in the lateral leg and could not walk on the left heel. His past medical history and family history were unremarkable. The patient first applied to the orthopedics outpatient clinic 6 months ago with the complaint of pain in the lateral right knee and ankle after a long period of squatting, and the operation was recommended with the diagnosis of the meniscus tear. In the patient who did not accept the operation, a drop foot developed in the right ankle in the next 2 months. No significant feature was detected in blood tests and cranial and thoracolumbar MRI. In knee MRI, a 5 cm multiloculated cystic appearance was detected starting from the tibiofibular joint space and extending inferior (Figure 1). Electromyography revealed findings consistent with entrapment neuropathy at the level of the fibular head of the common peroneal nerve. The patient was given leaf spring Ankle-Foot Orthosis, but could not use it because it exerted pressure at the level of the fibular head and increased complaints. The cystic lesion was aspirated anterolaterally from the knee under ultrasound guidance and 20 cc of mucinous fluid was seen to come. Local ice application, meloxicam 15 mg orally once a day, and a home exercise program including range of motion for the right lower extremity, stretching, and strengthening exercises were organized for the patient whose complaints decreased after aspiration. In the control assessment one month later, it was seen that the relevant muscles strength of the patient reached the level of 4/5, and his complaints regressed.

Conclusions and suggestions: The risk of developing entrapment neuropathy at the fibular head level should be kept in mind in cases such as prolonged squatting, crossing legs, trauma around the knee. Early diagnosis and early proactive causal interventions would likely be associated with a good outcome.

Keywords: peroneal neuropathy, drop foot, synovial cyst

Presentation ID/Sunum No: FTR 37

Üniversite Öğrencilerinin Teknoloji Kullanım Düzeylerinin Psikolojik Sağlamlık ve Fiziksel Aktiviteye Katılım Motivasyonuna Etkilerinin İncelenmesi

Investigation of the Effects of Technology Usage Levels of University Students on Psychological Resilience and Motivation of Participation in Physical Activity

Ali CEYLAN
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Terapi ve Rehabilitasyon Bölümü
aliceylan@kmu.edu.tr , ORCID NO: 0000-0001-7440-6714

ÖZET

Giriş ve Amaç: Son yıllarda hızlı bir yükseliş gösteren teknoloji bilimindeki gelişmeler tüm yaş gruplarında teknoloji kullanımında bağımlılık riskini de beraberinde getirmektedir**.** Bu çalışma yükseköğrenim öğrencilerinin teknoloji kullanım düzeylerini ortaya koymak ve bu durumun bireylerin psikolojik sağlamlık ile fiziksel aktiviteye katılım motivasyonuna etkilerini araştırmak amacıyla planlandı.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya 19-35 yaş arasında yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretim gören yetişkin bireyler dahil edildi. Katılımcıların demografik bilgileri kaydedildi. Ayrıca katılımcıların teknoloji kullanım durumları Teknoloji Bağımlılık Ölçeği (TBÖ), emosyonel durumları Kısa-Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (K-PSÖ) ve fiziksel aktiviteye katılım motivasyonları Fiziksel Aktiviteye Katılım Motivasyonu Ölçeği (FAKMÖ) ile değerlendirildi. Ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Spearman Rho korelasyon analizi kullanıldı. Anlamlılık düzeyi $p<0.05$ kabul edildi.

Bulgular: Çalışmaya yaş ortalaması 23,17±4,46 yıl olan 28'i kadın toplam 35 kişi katıldı. Katılımcıların teknoloji bağımlılık düzeyi ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında orta şiddette negatif bir ilişki olduğu belirlendi ($r=-0.487;p=0,003$). Buna karşılık teknoloji bağımlılık düzeyinin fiziksel aktiviteye katılımda motivasyonu etkilemediği saptandı ($p>0,05$). Ayrıca katılımcıların teknoloji kullanımında en yüksek puan ortalamasını sosyal ağ kullanımında aldığı, fazla kilolu olan bireylerin fiziksel aktiviteye katılım motivasyon ölçeğinde daha düşük ortalama puana sahip olduğu görüldü.

Sonuç ve Öneriler: Sonuçlar yetişkin bireylerin boş zamanlarında teknoloji kullanımını yoğun bir şekilde gerçekleştirdiğini düşündürdü. Vücut kompozisyonuna etkileri nedeniyle teknoloji karşısında geçirilen sürelerin yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Emosyonel duruma etkileri göz önüne alındığında otoriteler tarafından bilinçli teknoloji kullanımı hususunda yükseköğrenim öğrencilerine doğru alışkanlıkların kazandırılması oldukca önemlidir. Teknoloji kullanımı nedeniyle oluşabilecek muhtemel psikolojik problemlerin bireylerin hem ruh sağlığını hem de fiziksel aktiviteye katılımlarını olumsuz yönde etkileyebileceği kanısındayız.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Egzersiz, Motivasyon, Psikoloji, Teknoloji

ABSTRACT

Introduction and aim: Developments in technology science, which has shown a rapid rise in recent years, bring the risk of addiction in technology use in all age groups. This study was planned to reveal the technology usage levels of higher education students and to investigate the effects of this on the psychological resilience and motivation of participating in physical activity.

Method: Adults between the ages of 19-35 studying at higher education institutions were included in the study. Demographic information of the participants was recorded. In addition, the technology use status of the participants was evaluated with the Technology Addiction Scale (TAS), their emotional states Short-Psychological Resilience Scale (S-PRS), and their motivation to participate in physical activity with the Motivation for Participation in Physical Activity Scale (MPFAS). Spearman Rho correlation analysis was used to reveal the relationship between scale mean scores. Significance level was accepted as $p < 0.05$.

Findings: 35 people, 28 of whom were women, with an average age of 23.17 ± 4.46 years, participated in the study. It was determined that there was a moderately negative correlation between the technology addiction level of the participants and their psychological resilience ($r = -0.487$; $p = 0.003$). On the other hand, it was found that technology addiction level did not affect the motivation to participate in physical activity ($p > 0,05$). In addition, it was observed that the participants had the highest average score in technology use in social network use, and the overweight individuals had lower average scores on the motivation scale for participating in physical activity.

Conclusion and Suggestions: The results suggested that adults use technology intensively in their spare time. Due to its effects on body composition, the time spent in front of technology should be reconsidered. Considering the effects on the emotional situation, it is very important to teach higher education students the right habits in terms of using technology consciously by the authorities. We believe that possible psychological problems that may occur due to the use of technology may negatively affect both the mental health of individuals and their participation in physical activity.

Keywords: Codependency, Exercise, Motivation, Psychology, Technology

Presentation ID/Sunum No: FTR 41

Farklı Ayakkabı Tercihlerinin Ağrı Düzeyine Ve Günlük Yaşam Aktiviteleri Katılımına Etkisinin Değerlendirilmesi

Assessment Of The Effect Of Dıfferent Shoe Preferences On Paın Level And Partıcıpatıon In Daıly Lıfe Actıvıtıes

Tuba Şenol
İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ortopedik Protez ve Ortez Programı, İstanbul.
tsenol@gelisim.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-5563-1606
Şabo Kesler
İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Ortopedik Protez ve Ortez Programı, İstanbul.
skesler@gelisim.edu.tr ORCID NO: 0000-0001-9631-3762
Görkem Açar
Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü
gorkemacar2@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-0970-8625

ÖZET

Giriş ve Amaç: Çalışmamızın amacı farklı ayakkabı tercihlerinin ağrı düzeyine ve günlük yaşam aktiviteleri katılımına etkisini değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmamıza 18-50 yaş arası sağlıklı 141 birey dahil edildi. Katılımcılar ayak ağrısı olan (1. Grup: 62 birey) ve ayak ağrısı olmayan (2. Grup:79 birey) şeklinde 2 gruba ayrıldı. Bireylerin yaş, boy, kilo, cinsiyetleri Sosyodemografik Bilgiler Formuna kaydedildi. Katılımcıların; ayakkabı tercihleri (sneaker, klasik, topuklu, outdoor, babet, spor) sorgulandı, ağrı durumları "Görsel Analog Skalası (GAS)", yaşam kalitesi "KF-36 (Kısa Form 36) Yaşam Kalitesi Anketi" ile değerlendirildi. Verilerin istatistiksel analizi SPSS 24.0 programı kullanılarak yapıldı. Tüm analizler $p \leq 0,01$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular: Çalışmamız sonucunda KF-36 yaşam kalitesi anketinin tüm alt başlıklarında 2. Grup lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p \leq 0.01$). Ağrı değerlendirmesi sonucunda 1. Grupta GAS skoru 2. Gruba kıyasla anlamlı bulunmuştur ($p \leq 0.01$). Klasik ayakkabı kullanan bireylerde ayak ağrısının daha fazla olduğu görülmüştür ($p \leq 0.01$). Diğer ayakkabı tercihlerinde ayak ağrısı ve yaşam kalitesi anketi sonuçlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Sonuç ve Öneriler: Farklı ayakkabı tercihleri bireylerin günlük yaşam aktiviteleri katılımını büyük ölçüde etkilemektedir. Uygun olmayan ayakkabı kullanımı ile ayak sağlığı olumsuz etkilenmekte ve bireylerde ayak ağrısı görülmektedir. Farklı ayakkabı tercihlerinin ağrı düzeyine ve günlük yaşam aktiviteleri katılımına etkisinin değerlendirdiği çalışmada yaşam kalitesi sonucunda gruplar arasında fark olduğu bulunmuştur. Klasik ayakkabı kullanan bireylerde ayak ağrısının daha fazla olduğu ancak diğer ayakkabı tercihlerinde ağrı ve yaşam kalitesi parametrelerinde anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Bu konu ile ilgili daha fazla katılımcıyla ve daha fazla değerlendirme parametresiyle tasarlanan çok sayıda çalışmaya ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Kalitesi, Ağrı, Ayakkabı

SUMMARY

Introduction and Purpose: The aim of our study is to evaluate the effect of different shoe preferences on pain level and participation in daily life activities.

Material and Methods: Our study included 141 healthy individuals aged 18-50. Participants with Foot Pain (1. Group: 62 individuals) and no foot pain (2. Group: 79 individuals) were divided into 2 groups. Age, height, weight, gender of individuals were recorded in the form of sociodemographic information. Participants ' shoe preferences (sneaker, classic, heels, outdoor, babet, sports) were questioned, pain conditions were evaluated with the "visual Analog scale (GAS)", quality of life was evaluated with the "KF-36 (Short Form 36) quality of Life Survey". Statistical analysis of the data was performed using the SPSS 24.0 program. All analyses were considered statistically significant $p \leq 0.01$.

Results: As a result of our study, significant differences were found in favor of 2. Groups in all subheadings of the KF-36 quality of life survey ($p \leq 0.01$). As a result of pain assessment, GAS score was found to be significant in 1. Group compared to 2. Groups ($p \leq 0.01$). Foot pain was found to be greater in individuals using classic shoes ($p \leq 0.01$). There were no significant differences in foot pain and quality of life survey results in other shoe preferences.

Conclusion and Recommendations: Different shoe preferences greatly influence individuals participation in daily life activities. Foot health is negatively affected by improper shoe use and foot pain is observed in individuals. In the study, which evaluated the effect of different shoe preferences on pain level and participation in daily life activities, it was found that there was a difference between the groups as a result of the quality of life. It was found that foot pain was greater in individuals using classic shoes, but there was no significant difference in pain and quality of life parameters in other shoe preferences. A large number of studies are needed that are designed with more participants and more evaluation parameters related to this topic.

Key Words: Quality Of Life, Pain, Shoes

Presentation ID/Sunum No: FTR 45

Covid-19 Kaynaklı Tat ve Koku Kaybında Stimüle Edici Koku Uygulamaları Etkili Olabilir mi?

Could Stimulating Smell Applications Be Effective in Loss of Taste and Smell Due to Covid-19?

Cansu KARATEKİN[1], Remziye AKARSU[2]

[1]Beta Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, İstanbul, Türkiye, cansukrtkn@outlook.com , ORCID NO: 0000- 0002- 4640- 9552

[2]Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ergoterapi Bölümü, İstanbul, Türkiye rakarsu@biruni.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-1855-1623

ÖZET

Giriş ve Amaç: Covid-19'a bağlı koku ve tat kayıpları çok yüksek oranda bildirilmektedir. Bu çalışmanın amacı, Covid-19'a bağlı tat ve koku kaybı olan iki olguda stimüle edici koku uygulamalarının etkinliğini incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya Covid-19 geçirmekte olan ve tat - koku kaybı yaşayan yaşları 47 ve 23 olan iki kadın olgu dahil edildi. Üç gün boyunca belirli bir program kapsamında, günde toplam bir saat boyunca nane yağı, portakal yağı, limon yağı, kekik ve kahve kokuları koklatılarak uygulama gerçekleştirildi. Bir pamuğa damlatılan nane yağı yastığın içerisine yerleştirildi ve olgular gece boyunca kokuya maruz bırakıldı. Müdahale öncesi ve sonrası tat ve koku kayıplarını değerlendirmek için Görsel Analog Skala (GAS) kullanıldı.

Bulgular: Müdahale öncesinde olguların GAS'a göre tat ve koku kaybı puanı 0 iken, üç günlük stimüle edici koku uygulaması müdahalesi sonrasında GAS sonuçlarının 47 yaşındaki olguda 8 ve 23 yaşındaki olguda 10 puan olduğu görüldü.

Sonuç ve Öneriler: Covid-19 kaynaklı tat ve koku kaybı yaşayan olgulardaki stimüle edici koku uygulamalarının olumlu etkilerinin olduğu, kaybın süresini azaltabileceği sonucuna varılmıştır. Gelecekte Covid-19 kaynaklı tat-koku kaybında stimüle edici koku uygulamalarının etkinliğinin kontrol grubu ile karşılaştırıldığı, daha fazla sayıda olgu içeren, daha uzun takipli çalışmaların planlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19; koku kaybı; tat kaybı.

ABSTRACT

Introduction and aim: Loss of smell and taste due to Covid-19 are reported at a very high rate, The purpose of this study is to examine the effectiveness of stimulating smell applications in two cases with loss of taste and smell due to Covid-19.

Method: Two female cases, aged 47 and 23, who had Covid-19 and lost taste and smell, were included in the study. The application was carried out by smelling the fragrances of peppermint oil, orange oil, lemon oil, thyme and coffee for a total of one hour a day, as part of a certain program for three days. Peppermint oil dropped onto a cotton ball was placed inside the pillow and the cases were exposed to the scent overnight. A Visual Analogue Scale (VAS) was used to assess loss of taste and smell before and after the intervention.

Findings: While the taste and smell scores of the cases were 0 according to VAS before the intervention, VAS results were 8 points in the 47-year-old patient and 10 points in the 23-year-old patient after the 3-day stimulating scent application.

Conclusion and Suggestions: It was concluded that stimulating smell applications in cases with loss of taste and smell due to Covid-19 had positive effects and could reduce the duration of the loss. In the future, it is recommended to plan studies with longer follow-up, including more cases, in which the effectiveness of stimulating smell applications in the loss of taste-smell caused by Covid-19 is compared with the control group.

Keywords: Covid-19; loss of smell; loss of taste.

Presentation ID/Sunum No: ÇGL 1

Okul Öncesi Dönem Çocukları Örnekleminde Toplumsal Cinsiyet Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

An Investigation of Gender Perceptions of Preschool Children in terms of Various Variables

Doç. Dr. Yaşar BARUT
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
ybarut@omu.edu.tr, ORCID NO: https://orcid.org/0000-0002-5027-2536

Arş. Gör. Senem GÜRKAN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Kadın ve Aile Araştırmaları Anabilim Dalı
senemgrk@yahoo.com, ORCID NO: https://orcid.org/0000-0002-2061-6385

ÖZET

Giriş ve Amaç: Toplumun kadınlardan ve erkeklerden beklentilerine işaret eden toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollere ilişkin kalıp yargılar, çocuğun çok erken yaşlarında ortaya çıkmakta ve sosyalizasyon sürecinde şekillenmektedir. İlgili çocuk gelişimi ve çocukluk sosyolojisi literatürü, çocukların erkek ve kızlarla ilgili çağrışımları (örneğin kızların elbise giymesi ve bebeklerle oynaması, erkeklerin ise kısa saçlı olması ve daha farklı oyuncaklarla oynaması gibi toplumsal cinsiyete dayalı kalıp yargılar) okul öncesi dönemde edinmeye başladıklarının altını çizmektedir. Bu bağlamda okul öncesi dönemde toplumsal cinsiyete yönelik araştırmaların öne çıkmasının önem arz ettiği düşünülmektedir. Buradan hareketle araştırma, okul öncesi dönem çocuklarının toplumsal cinsiyete yönelik algılarını ortaya koyma amacındadır.

Gereç ve Yöntem:

Nitel araştırma paradigmasının teknikleriyle yürütülen araştırmanın katılımcılarını, Samsun ilinde yaşayan 12 okul öncesi dönemdeki çocuk oluşturmuştur. İçerik analizinin hem araştırma deseni hem de analiz tekniği olarak kullanıldığı araştırmada katılımcılara geleneksel cinsiyet rolleri ve eşitlikçi cinsiyet rolleri çerçevesinde şekillendirilmiş birtakım resimler gösterilmiş ve katılımcılardan bu resimleri yorumlamaları istenmiştir. Araştırmanın geçerlik ve güvenirliğinin sağlanması amacıyla görüşmeler tek bir araştırmacı tarafından yürütülmüş ve kâğıda dökülmüş, sonrasında ise Wilson (1996) tarafından geliştirilen ve okul öncesi öğrencilerin cinsiyet algılarını ölçmeye yönelik beş basamaklı tekniğine göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada üç alan uzmanının görüş birliği esas alınmıştır. Bu basamaklar "Önyargı karşıtı yorumlar, kalıp yargısız yorumlar, cinsiyetten bağımsız yorumlar, kısıtlı kalıp yargılı yorumlar, güçlü kalıp yargılı yorumlar"dır. Veri toplama sürecinde, pandemi bulaş riskinden ötürü görüşmelerin bir bölümü çevrimiçi görüşme yoluyla derinlemesine görüşme tekniği ile yürütülmüştür. Araştırmanın Etik Kurul Raporu Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan alınmıştır.

Bulgular; **Sonuç ve Öneriler:** Virüs bulaş riskinden dolayı veri toplama süreci uzamıştır. Bu bakımdan araştırmanın bulgularına ve sonuçlarına, sempozyum sunumunda yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet algısı, okul öncesi dönem, çocuk gelişimi, çocukluk ve toplumsal cinsiyet sosyolojisi

ABSTRACT

Introduction and aim: Gender roles and gender stereotypes which refer to the expectations of society from women and men emerge at a very early age of a child and are shaped in the socialization process. The relevant child development and childhood sociology literature underlines that children begin to acquire associations about boys and girls (gender stereotypes such as girls' having long hair and playing with dolls whereas boys' having short hair and playing with different toys) in preschool period. In this context, it is thought that it is crucial to highlight gender-oriented research in the preschool period. Based on this, the study aims to reveal the gender perceptions of preschool children.

Method: The participants of the study conducted with the techniques of qualitative research paradigms consist of 12 preschool children living in Samsun. Content analysis has been used as both the research design and the analysis technique of the study. The participants were shown some pictures shaped within the framework of traditional and egalitarian gender roles, and they were asked to interpret these pictures. In order to ensure the validity and reliability of the study, the interviews were conducted and written on paper by a single researcher. The written data were classified according to the five-step technique developed by Wilson (1996) for measuring the gender perceptions of preschool students. This classification is based on the consensus of three field experts. These steps are "anti-bias comments, no stereotype, unrelated to gender, limited stereotype and strong stereotype". During the data collection process, due to the risk of pandemic transmission, some of the interviews were conducted with an in-depth interview technique through online interviews. Ethics committee approval was obtained from Ondokuz Mayıs University Ethical Committee of Social and Humanities Sciences.

Findings; Conclusion and Suggestions: Because of the risk of the virus transmission, the data collection process seems to be very long. So, the findings and results of the research will be presented in the symposium presentation.

Keywords: Gender perception, preschool period, child development, sociology of childhood and gender

Presentation ID/Sunum No: ÇGL 6

Pandemi Sürecinde Çocuk Gelişimi Bölümü Öğrencilerinin Hane Halkı İlişkileri İle Yaşam Bağlılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Examination of the Relationship Between Household Relationahips and Life Commitments of Child Development Students during the Pandemic Process

Tuğçenur YILMAZ
Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
yilmazt@atauni.edu.tr ORCID NO: 0000-0003-1977-5714
Şerife ÇAMURCU
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
scamurcu@ybu.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-7307-1235
Şeyma AYDIN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
seyma.seymaydin@gmail.com ORCID NO: 0000-0003-2960-6164
Fatma Elif KILINÇ
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
fekilinc@ybu.edu.tr ORCID NO: 0000-0001-8372-5047

ÖZET

Giriş ve Amaç: COVID- 19 salgını tüm dünyayı psikolojik, sosyal ve ekonomik yönden oldukça etkilemiş ve toplumsal hayatta birçok farklılığı beraberinde getirmiştir. Pandemi süreciyle kişinin evde, ailesiyle ve kendisiyle birlikte geçirdiği zamanın arttığı göz önüne alındığında hane halkı ile ilişkilerin olumlu ya da olumsuz şekilde etkilendiği, hane halkı arasında bazen görev dağılımı konusunda eşitsizlikler olduğu, hane içinde şiddet durumunun arttığı görülmüştür. Bireyin hayatında yaşadığı gelişimsel krizler, ölüm, göç, hastalık gibi durumlara karşı etkili baş edebilmesi için yaşam bağlılığı gerekmektedir. Kişinin bu süreçte amaçları, yaşama anlam katması, yaşam doyumu ve yaşam memnuniyeti bireyin yaşam bağlılığını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin pandemi sürecinde hane halkı ilişkileri ile yaşam bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu ilişkinin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlenmesidir.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın katılımcıları Türkiye'deki devlet üniversitelerinin çocuk gelişimi bölümünde lisans programına devam eden öğrencilerdir. Araştırmada, araştırmacılar tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" ve "Covid- 19 Hanehalkı Çevre Ölçeği" ile "Yaşam Bağlılığı Ölçeği" kullanılmıştır.

Bulgular:

Sonuç ve Öneriler: Veriler, 21 devlet üniversitesinde çocuk gelişimi bölümünün lisans programına devam eden öğrencilerden toplanacak olup halen toplanma aşamasındadır. Veri analiz sonuçları bildiride sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Covid- 19, hane halkı, yaşam bağlılığı

ABSTRACT

Introduction and aim: The COVİD- 19 epidemic affected the whole world psychologically, socially and economically significantly and brought many differences in social life. Considering that time people spend at home, with their family and with themselves increased with the pandemic process, it was observed that relations with the household were affected positively or negatively, there were sometimes inequalities in the distribution of duties among the household, and the situation of violence within the household increased. Commitment to life is required for an individual to effectively cope with developmental crises, death, migration and illness. In this process, it has been observed that the goals of the person, adding meaning to life, life satisfaction positively affect the individual's life commitment. The purpose of this study is to examine the relationship between household relationships and life commitments of university students during the pandemic process and to determine whether this relationship differs in terms of various variables.

Method: The participants are students attending degree in chil development department of state universities in Turkey. In the study, "Personal Information Form" and "Covid- 19 Hosehold Environment Scale" prepared by the researchers, and "Life Commitment Scale" were used.

Findings:

Conclusion and Suggestions: The data will be collected from students attending the undergraduate program of the child development department at 21 state universities and still in the process of being collected. Data analysis results will be presented in the paper.

Keywords: COVİD- 19, household, life commitment

Presentation ID/Sunum No: ÇGL 7

Çocuk Gelişimi Bölümü Öğrencilerinin Pandemi Sürecinde Belirsizliğe Tahammülsüzlük Düzeyleri ile Hanehalkı İlişkilerinin İncelenmesi

Examination of the Household Relationahips and the Levels of Uncertainty Intolerance of Child Development Students during the Pandemic Process

Şeyma AYDIN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
seyma.seymaydin@gmail.com ORCID NO: 0000-0003-2960-6164
Şerife ÇAMURCU
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
scamurcu@ybu.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-7307-1235
Tuğçenur YILMAZ
Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
yilmazt@atauni.edu.tr ORCID NO: 0000-0003-1977-5714
Fatma Elif KILINÇ
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
fekilinc@ybu.edu.tr ORCID NO: 0000-0001-8372-5047

ÖZET

Giriş ve Amaç: Belirsizliğe tahammülsüzlük; belirsiz olay ve durumlara yönelik duygusal, bilişsel ve davranışsal olarak olumsuz karşılık verme yatkınlığı olarak tanımlanmaktadır. Son dönemde yaşanan pandemi süreci her alanda belirsizlik durumunu beraberinde getirmiştir. Bu süreç sağlığın, tıbbi bir konu olarak ele almasının yanı sıra sosyal, psikolojik, toplumsal boyutta ve en önemlisi hanehalkı içerisinde birey boyutunda ele alınmasını gerektirmiştir. Pandemiden kaynaklanan belirsizlikler ve kısıtlamalar sonucunda hane içerisinde alışılanın dışında farklı şekillerde görülen birlik beraberlik durumları ve muhtemel çatışmalar ortaya çıkmıştır. Bu nedenlerle araştırmada, Çocuk Gelişimi Bölümü lisans öğrencilerinin pandemi sürecinde belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyleri ile hanehalkı ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'de 21 devlet üniversitesinin çocuk gelişimi bölümünde lisans programına devam eden öğrencilerden çalışmaya katılmayı kabul edenler oluşturmuştur. Araştırmada, veri toplama aracı olarak "Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği" ile "Covid-19 Hanehalkı Çevre Ölçeği" ve araştırmacılar tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Araştırma verileri gerekli izinler alınarak 21 devlet üniversitenin Çocuk Gelişimi Bölüm Başkanları aracılığı ile Mart 2021'de online olarak toplanmaya başlanmıştır. Veri toplama süreci tamamlandıktan sonra araştırmanın analizler yapılarak bulgu ve sonuçları aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Hanehalkı, Pandemi

ABSTRACT

Introduction and aim: Intolerance to uncertainty is defined as a predisposition to emotional, cognitive, and behavioral negative responses to uncertain events and situations. The recent pandemic that we have been going through caused an uncertainty that we experience in every parts of our lives. Apart from considering health as a medical issue, the pandemic process has required health to consider socially and pschologically.But most importantly,it has required within the household to consider as individuals. As a result of the uncertainties and restrictions caused by the Pandemic, there were situations of unity and possible conflicts that were seen in different ways than usual within the household. For these reasons,the main goal of this study to examine the between household relationships and the level of intolerence to uncertainty that their experience in the pandemic process of students of the Child Development Department in pandemic.

Method: Working group of the research in child development department of the 21 state universities in Turkey to participate in the ongoing work of the students who are accepted to the graduate program was created. 'Covid- 19 Household Environment Scale' and 'Intolerance of Uncertainty Scale (IUS)' and 'Personal Information Form' prepared by the researches were used as data collection tools in the study.

Conclusion and Suggestions: Research data started to be collected online in March 2021, by taking the necessary permission, through the Child Development Department Heads of 21 state universities. After the data collection process is completed, the analysis will be done and the findings and results will be conveyed.

Keywords: Intolerence to Uncertainty, Household, Pandemic

Presentation ID/Sunum No: ÇGL 8

Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Duygusal Yalnızlık Düzeyleri ile Sosyal Medya Bağımlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigation of the Relationship Between University Students' Social Emotional Loneliness Levels and Social Media Addiction Levels

Emre YILDIZ
Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
emre.yildiz06@hacettepe.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-3060-5081
Raziye YÜKSEL DOĞAN
Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
raziye.yuksel@hacettepe.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-9620-9081
Doç. Dr. Fatma Elif KILINÇ
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
fekilinc@ybu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-8372-5047

ÖZET

Giriş ve Amaç:

Yalnızlık, bireylerin var olan durumu ile olmasını arzuladığı sosyal statüleri arasında uyumsuzluk yaşaması ve bu uyumsuzluğun, bireylerin öznel yaşantılarına yansıması durumu olarak tanımlanabilir. Günümüzde, teknolojinin gelişimiyle birlikte sosyal medya kullanımındaki artış, bireylerde karşılıklı paylaşım yapma ve vakit geçirme isteğini azaltabilecek bir risk faktörü olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin sosyal duygusal yalnızlık düzeyleri ile sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem:

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Fakültesi ve Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesinde öğrenim gören araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 227 öğrenci oluşturmaktadır. 210'u kız 17'si erkek öğrenciden oluşan örneklemin yaş ortalaması 21.29 (SS=3.48)'dur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Çeçen (2007) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan "Sosyal Duygusal Yalnızlık Ölçeği" ile Çömlekçi ve Başol (2019) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan "Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği" kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin sosyal duygusal yalnızlık ile sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışma ilişkisel tarama modeline göre tasarlanmış olup betimsel niteliktedir.

Bulgular:

Araştırmada, üniversite öğrencilerinin sosyal duygusal yalnızlık ölçeğinin duygusal yalnızlık alt boyutu ile sosyal medya bağımlılığı ölçeği arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sosyal duygusal yalnızlık ölçeğinin sosyal yalnızlık alt boyutu ile sosyal medya bağımlılığı ölçeği arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Sonuç ve Öneriler:

Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin sosyal duygusal yalnızlık düzeyleri arttıkça sosyal medya bağımlılığının arttığı tespit edilmiştir. Sonuçlar, alanyazın ışığında tartışılarak bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal duygusal yalnızlık, sosyal yalnızlık, duygusal yalnızlık, sosyal medya bağımlılığı.

ABSTRACT

Introduction and aim: Loneliness can be defined as the inconsistency between the individual's current situation and the social status they desire, and the reflection of this incompatibility to the subjective lives of the individuals. Today, the increase in the use of social media with the development of technology can be considered as a risk factor that can reduce the desire of individuals to share and spend time mutually. In this context, this study aims to examine the relationship between the social emotional loneliness levels of university students and their social media addiction levels.

Method: The study group of the study consists of 227 students who voluntarily accepted to participate in the study in the 2019-2020 academic year at Hacettepe University Faculty of Health Sciences, Faculty of Nursing and Faculty of Physical Therapy and Rehabilitation. The average age of the sample consisting of 210 female students and 17 male students is 21.29 (SD = 3.48). The "Social Emotional Loneliness Scale", the validity and reliability study of which was conducted by Çeçen (2007), and the "Social Media Addiction Scale" of which the validity and reliability study was conducted by Çömlekçi and Başol (2019) were used as data collection tools in the study. The study, which examines the relationship between social emotional loneliness and social media addiction levels of university students, was designed according to the relational screening model and is descriptive.

Findings: In the study, it was found that there is a low level of positive correlation between the emotional loneliness sub-dimension of the social emotional loneliness scale of university students and the social media addiction scale. No relationship was found between the social loneliness subscale of the social emotional loneliness scale and the social media addiction scale.

Conclusion and Suggestions: As a result of the research, it was determined that as the social emotional loneliness levels of university students increased, social media addiction increased. The results were discussed in the light of the literature and some suggestions were made.

Keywords: Social emotional loneliness, social loneliness, emotional loneliness, social media addiction.

Presentation ID/Sunum No: ÇGL 9

Çocuk Gelişimi Bölümü Öğrencilerinin Pandemi Sürecinde Belirsizliğe Tahammülsüzlük Düzeyi ile Yaşam Kaliteleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Assessment of the relationship between the level of intolerance to uncertainty and the quality of life of students of the Department of Child Development in the pandemic process

Şerife ÇAMURCU
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
scamurcu@ybu.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-7307-1235
Tuğçenur YILMAZ
Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
yilmazt@atauni.edu.tr ORCID NO: 0000-0003-1977-5714
Şeyma AYDIN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
seyma.seymaydin@gmail.com ORCID NO: 0000-0003-2960-6164
Fatma Elif KILINÇ
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
fekilinc@ybu.edu.tr ORCID NO: 0000-0001-8372-5047

ÖZET

Giriş ve Amaç: Belirsizliğe tahammülsüzlük; kişinin bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak belirsiz durumları algılaması, yorumlaması ve bu durumlara verdiği tepkileri etkileyen bilişsel yanlılık halidir. Yaşam kalitesi ise kişinin amaçları, beklentileri ve yaşam koşulları açısından onu çevreleyen kültür ve değer sistemleri bağlamında bireyin yaşamındaki durumuyla ilgili algılamalarının toplamıdır. Son dönemlerde ülkemizde yaşanmakta olan pandemi sürecinde kaygı, korku ve belirsizlik çok yönlü etkileşim halinde hayatlarımıza etki etmektedir. Yaşanan bu belirsizliklere karşı duygusal, bilişsel ve davranışsal olarak negatif reaksiyon gösterme yatkınlığı kişide tahammülsüzlük olarak kendini göstermektedir. Kişinin yaşam koşullarında meydana gelen belirsizlik halleri de kişinin yaşam kalitesini etkileyen etmenlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmada Çocuk Gelişimi Bölümü lisans öğrencilerinin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeyi ile yaşam kalitesi algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'de 21 devlet üniversitesinin çocuk gelişimi bölümünde lisans programına devam eden öğrencilerden çalışmaya katılmayı kabul edenler oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak; araştırmacıların hazırlamış oldukları "Kişisel Bilgi Formu", "Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği" ve "Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği" kullanılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Araştırma verileri gerekli izinler alınarak 21 devlet üniversitesinin Çocuk Gelişimi Bölüm Başkanları aracılığı ile Mart 2021'de online olarak toplanmaya başlanmıştır. Veri toplama süreci tamamlandıktan sonra araştırmanın analizler yapılarak bulgu ve sonuçları aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Belirsizliğe Tahammülsüzlük, Yaşam Kalitesi, Pandemi

ABSTRACT

Introduction and aim: Intolerance to uncertainty; It is a state of cognitive bias that affects the perception and interpretation of cognitively, emotionally and behaviorally uncertain situations and their reactions to these situations. Quality of life, on the other hand, is the sum of a person's perceptions of their situation in life in the context of the culture and value systems that surround it in terms of their goals, expectations and living conditions. Anxiety, fear and uncertainty affect our lives in a multifaceted interaction during the pandemic process that has been taking place in our country recently. Emotional, cognitive and behavioral negative reaction to these uncertainties manifests itself as intolerance in the individual. Conditions of uncertainty that occur in a person's living conditions are also one of the factors affecting the person's quality of life. In this study, it is aimed to examine the relationship between the intolerance of uncertainty and the perception of quality of life of the undergraduate students of the Department of Child Development.

Method: The working group of the study was composed of students attending the undergraduate program at the Department of child development of 21 state universities in Turkey who agreed to participate in the study. As a data collection tool, “Intolerance to Uncertainty Scale”, “World Health Organization Quality of Life Scale” and "Personal Information Form" (prepared by the researchers) are used.

Findings:

Conclusion and Suggestions: Research data started to be collected online in March 2021, by taking the necessary permissions, through the heads of Child Development Departments of 21 state universities. After the data collection process is completed, the results and the findings of the research will be stated through analyzes.

Keywords: Intolerance to uncertainty, Quality of life, Pandemic

Presentation ID/Sunum No: ÇGL 11

Üniversite Öğrencilerinin Çocukluk Deneyimleriyle Öz Duyarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigation of the Relationship Between University Students' Early Life Experience and Self-compassion

Raziye YÜKSEL DOĞAN
Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
raziye.yuksel@hacettepe.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-9620-9081
Emre YILDIZ
Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
emre.yildiz06@hacettepe.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-3060-5081
Fatma Elif KILINÇ
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü
fekilinc@ybu.edu.tr , ORCID NO: 0000-0001-8372-5047

ÖZET

Giriş ve Amaç: Çocukluk döneminde yaşanılan deneyimler, sonraki dönemlerde çeşitli davranışların nedenleri olabilmektedir. Kişilerin olumsuz duygularına açık olabilmesi, kendine sevecen tutumlarla yaklaşabilmesi, yetersizlik, başarısızlık gibi olumsuz deneyimlerine karşı anlayışlı olabilmesi ve bu deneyimleri insan yaşamının doğal bir süreci olarak kabul edebilmesi öz duyarlık olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırmada, üniversite öğrencilerinin çocukluk deneyimleriyle öz duyarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Fakültesi ve Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesinde öğrenim gören araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 227 öğrenci oluşturmaktadır. 210'u kız 17'si erkek öğrenciden oluşan örneklemin yaş ortalaması 21.29 (SS=3.48)'dur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Akın, Uysal ve Çitemel (2013) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan "Çocukluk Deneyimleri Ölçeği" ile Akın, Akın ve Abacı (2007) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan "Öz Duyarlık Ölçeği" kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin çocukluk dönemi deneyimleri ile öz duyarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışma ilişkisel tarama modeline göre tasarlanmış olup betimsel niteliktedir.

Bulgular: Araştırmada, üniversite öğrencilerinin çocukluk deneyimleri ölçeği alt boyutları (değersizlik içeren anılar, tehdit içeren anılar ve boyun eğdirici anılar) ile öz duyarlık ölçeği alt boyutlarından izolasyon, bilinçlilik, paylaşımların bilincinde olma ve öz sevecenlik negatif yönde zayıf ve orta düzeyde; aşırı özdeşleşme ve öz yargılama ile pozitif yönde düşük ve orta düzeyde ilişki olduğu bulunmuştur.

Sonuç ve Öneriler: Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin çocukluk deneyimlerindeki değersizlik, tehdit, boyun eğdirici anılar arttıkça izolasyon, bilinçlilik, paylaşımların bilincinde olma ve öz sevecenlik düzeylerinde azalma; aşırı özdeşleşme ve öz yargılama düzeylerinde artış olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlar, alanyazın ışığında tartışılarak bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk deneyimleri, öz duyarlık, olumsuz deneyim.

ABSTRACT

Introduction and aim: Childhood experiences may be the causes of certain behaviors in the following life periods. Self-compassion is defined as being open to one's own negative emotions, being able to approach oneself an affectionate attitude, understanding negative experiences such as inadequacy and failure, and accepting these experiences as a natural process of human life. The study aims to determine the relationships between childhood experiences and self-compassion of university students selected as a sample.

Method: The study group consists of 227 students who voluntarily accepted to participate in the study in the 2019-2020 academic year at Hacettepe University Faculty of Health Sciences, Faculty of Nursing, and Faculty of Physical Therapy and Rehabilitation. The average age of the sample consisting of 210 female students and 17 male students is 21.29 (SD = 3.48). In this study, the "Early Life Experience Scale" adapted to Turkish by Akın, Uysal, and Çitemel (2013) and "Self-compassion Scale" adjusted to Turkish version by Akın, Akın, and Abacı (2007) were used to gather data. The study, which determines the relationship between childhood experiences and self-compassion levels of university students, was designed according to the relational screening model and is descriptive.

Findings: Findings for a sample of 227 university students revealed that early life experiences correlate with all sub-dimension of self-compassion; isolation, mindfulness, self-kindness, common humanity, over-identification, and self-judgment. There is a weak and moderate degree of negative correlation between early life experience (threat-submissiveness-unvalued), and isolation- mindfulness- common humanity- self kindness. There is also a weak and moderate degree of positive correlation between all sub-dimensions of early life experience and over-identification, self-judgment.

Conclusion and Suggestions: As a result of the research, as the threat, unvalued, submissive memories of university students increase in their childhood experiences, the levels of isolation, mindfulness, common humanity, and self-kindness decrease; the level of over-identification and self-judgment has increased. Related findings were discussed in the light of literature and some suggestions were made.

Keywords: Early life experience, self-compassion, negative experience.

Presentation ID/Sunum No: SHB 1

Küresel Düzeyde Kovid-19 Pandemi Yönetimine Dair Model Önerisi

Model Proposal for Covid-19 Pandemic Management at Global Level

Talip YİĞİT[1], Murat DİNÇER[2]
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
yigitt@29mayis.edu.tr ORCID NO: 0000-0003-4195-9149

ÖZET

Giriş ve Amaç: Kamuoyunda Covid-19 olarak da bilinen SARS-Cov-2 enfeksiyonları 2020 yılının Mart ayından itibaren WHO'nun bildirisi ile küresel düzeyde pandemi ilan edilmiştir. Özellikle 65 yaş üstü bireyler ve kronik hastalığı bulunan kişiler için SARS-Cov-2 'nin oldukça tehlikeli bir virüs olabileceği bilinmektedir. 2003 yılında ortaya çıkan SARS-Cov virüsünden farklı olarak SARS-Cov-2 vakalarında insanlar arası viral bulaşma semptomların görülmesinde önceki birkaç gün içinde başlamaktadır. Bu durum çeşitli tedbir kararlarının etkisini zayıflatmış ve SARS-Cov-2'nin pandemiye dönüşmesindeki en büyük etmenlerden biri olmuştur. Bu durum pandeminin kompleksite düzeyini arttırmış ve doğal olarak pandemi yönetimine ilişkin yeni yaklaşımların geliştirilmesini gerekli kılmıştır. Bu çerçevede çalışmanın amacı; kompleksite yaklaşımı bağlamında pandemi yönetimine yönelik yeni nesil integratif bir yaklaşım önerilmektedir.

Gereç ve Yöntem: Meta analiz yöntemi kullanılarak Covid-19 pandemisi ile ilgili akademik çalışmaların sonuçları üzerinden pandemi yönetimine yönelik bir model tasarlanmıştır.

Bulgular: Pandemi ile ortaya çıkan psikososyal ve sosyoekonomik şartlar cinsiyet eşitsizliğini büyütmüş ve özellikle aile içi şiddeti arttırmıştır. Karantina ve kısıtlamaların getirdiği hareketsiz yaşam deneyimi ile kalp başta olmak üzere biyolojik sağlık arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu vurgulamıştır. Pandeminin sosyal ve biyolojik etkilerinin yanı sıra ekonomik açıdan da önemli etkileri mevcuttur. Dünya Sağlık Örgütü Ekim 2020 raporu değerlendirmede ekonomide meydana gelen resesyonun iş piyasaları ve çalışma koşullarında olduğu gibi insanların temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında da oldukça zorlayıcı durumsallıklara yol açtığı belirtilmekte ve yalnızca 2020 yılında yetersiz beslenen insan sayısının 132 milyon artış ile 690 milyondan 822 milyona çıkacağı öngörülmüştür.

Sonuç ve Öneriler: Covid-19 pandemisi, mobilitenin ve kentleşmenin daha önce hiç olmadığı kadar yüksek olduğu bir dünyada gelişen global ölçekli bir pandemidir. Bunun yarattığı etki ve pandemi yönetimlerinin yetersizliği; toplumların bugününü ve geleceğine dair derin yaralar açtığı anlaşılmaktadır. Uluslararası örgütler, devletler ve hükümetlerin pandeminin yönetimine dair kullandıkları geleneksel yaklaşımların işlevsiz olduğu görülmektedir. Sonuç olarak Dünya'da ülkelerin pandemiyi tek başına çözmesi mümkün görülmemektedir. Tüm bu bulgular Covid-19 pandemisinin optimal düzeyde yönetilebilmesi için pandeminin karakteristiğinde var olan kompleksiteyi yönetebilecek yeni nesil yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, pandemi, yönetim, kompleksite

ABSTRACT

Introduction and aim: SARS-Cov-2 infections, also known as Covid-19 in the public, have been declared pandemics at the global level with the WHO statement since March 2020. It is known that SARS-Cov-2 ola can be a very dangerous virus, especially for individuals over the age of 65 and people with chronic diseases. Unlike the SARS-Cov virus that emerged in 2003, human viral transmission in SARS-Cov-2 cases started in the previous few days to show symptoms. This situation has weakened the effect of various cautionary decisions and has been one of the biggest factors in the transformation of SARS-Cov-2 into a pandemic. This situation increased the complexity level of the pandemic and naturally necessitated the development of new approaches regarding pandemic management. In this context, the aim of the study is to propose a new generation integrative approach for pandemic management in the context of the complexity approach.

Method: Using the meta-analysis method, a model for pandemic management was designed based on the results of academic studies on the Covid-19 pandemic.

Findings: The psychosocial and socioeconomic conditions that emerged with the pandemic increased gender inequality and especially increased domestic violence. He emphasized that there is a negative relationship between sedentary life experience brought about by quarantine and restrictions and biological health, especially the heart. In addition to its social and biological effects, the pandemic also has important economic effects. According to the World Health Organization's October 2020 report, it is stated that the recession in the economy has caused quite compelling contingencies in meeting the basic needs of people as well as in the job markets and working conditions, and it is predicted that the number of undernourished people will increase from 690 million to 822 million with an increase of 132 million in 2020 alone.

Conclusion and Suggestions: The Covid-19 pandemic is a global pandemic that develops in a world where mobility and urbanization are higher than ever before. The impact of this and the inadequacy of pandemic management; it is understood that societies open deep wounds about their present and future. Traditional approaches used by international organizations, states and governments to manage the pandemic seem to be dysfunctional. As a result, it is not possible for countries in the world to solve the pandemic alone. All these findings require new generation approaches that can manage the complexity inherent in the pandemic in order to optimally manage the Covid-19 pandemic.

Keywords: Covid 19, pandemic, management, complexity

Presentation ID/Sunum No: SHB2

Sosyal Sermaye ve Sosyal Hizmet İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation on Social Capital and Social Work Relationship

Ömer Avcı
İstanbul Aydın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
omeravci@aydin.edu.tr ORCID:0000-00033729-2417

Özet

Giriş ve Amaç: Sosyal sermayenin sosyal hizmet ile ilişkisi bu alanların toplumsal değişime ve gelişime odaklanması açısından oldukça önemlidir. Bu gelişimi sağlamak açısından sosyal sermayenin yeri çok önemlidir ve çok büyük bir görev üstlenmektedir. Sosyal sermaye modern dünyada sosyal politikaların yapılması ve sosyal hizmet uygulamalarının oluşturulmasını oldukça kolaylaştırmakta ve bu yapıların dinamik bir şekilde ayakta kalmasını sağlamaktadır. Günümüzde azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sosyal sermayeden daha fazla yararlanabilmek amaçlanmakta ve bu amaca yönelik uygulamalar hayata geçirilmektedir. Bu programlar sosyal hizmet alanlarının özellikle ilgilendiği yoksulluğu, gelir dağılımı eşitsizliğini ortadan kaldırma, insan haklarının kullanımı ve toplumsal kalkınmayı hedeflemektedir. Bu çalışmada sosyal sermaye ve sosyal hizmet ilişkisini incelemek amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Daha önce yapılmış olan çalışmalar incelenecek olup sonuç kısmında elde edilecek olan bilgiler ışığında sosyal sermaye ve sosyal hizmet ilişkisinin öneminin ortaya konulması düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sermaye, Sosyal Hizmet, Değişim

Abstract

İntroduction and Aim: The relationship of social capital with social work is very important in terms of focusing these areas on social change and development. In terms of ensuring this development, the place of social capital is very important and plays a huge role. Social capital makes it very easy to make social policies and social service practices in the modern world and ensure that these structures survive dynamically. Today, it is aimed to benefit more from social capital in underdeveloped and developing countries and practices for this purpose are implemented. These programs aim at eliminating poverty, income inequality, exercise of human rights and social development, which social service areas are particularly interested in. In this study, it is aimed to examine the relationship between social capital and social work.

Method: Previous studies will be examined and in the light of the information to be obtained in the conclusion part, it is thought to reveal the importance of social capital and social work relationship.

Keywords: Social Capital, Social Work, Change

Presentation ID/Sunum No: SHB3

Perinatal Sosyal Hizmet Uzmanlığı

Perinatal Social Worker

Dr. Öğr. Üyesi Beyza ERKOÇ
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü
beyzahatipoglu@windowslive.com, ORCID: 0000-0002-0035-6782

ÖZET

Giriş ve Amaç: İstenilen bir gebeliğe sahip olarak anne olmak, bir kadının sahip olabileceği en tatmin edici roldür. Annelik süreci gebelik, doğum ve doğum sonrası farklı zorluları içerisinde barındırır. Gebelik döneminde gebeliğe dair yaşanılan bebeği kaybetme korkusu, erken doğum riski gibi kaygılar, doğum sürecine ilişkin normal, ölü, müdahaleli doğum gibi korkular, bebek dünyaya geldikten sonra başlayacak yeni yaşama uyum süreci anne adayları üzerinde ciddi baskılara neden olabilmektedir. Aynı zamanda sosyo-kültürel durum, hamileliğin istenilip istenilmemesi, riskli gebelikler, ailevi çatışmalar gibi olumsuz durumlar böylesi güzel bir süreci çalkantılı hale getirebilir. Annenin ve ailenin böylesi durumlarla baş edebilmesi sürecinde multidisipliner yaklaşımı içeren ekip çalışması ile psikolojik ve sosyal yönden desteklenmesi çok elzemdir. Bu ekip içerisinde sosyal hizmet uzmanlarına ve özellikle ülkemizde henüz aktif olmayan perinatal sosyal hizmet uzmanlarına büyük görev düşmektedir. Perinatal dönem, gebeliğin son dönemlerini ve doğumu içerisine alan dönemdir. Perinatal sosyal hizmet uzmanları, ailelere ve topluluklara, hamilelik öncesinden başlayarak bebeğin yaşamının ilk yılına kadar geçen süre boyunca ortaya çıkan psiko-sosyal sorunlara yanıt vermesine yardımcı olur. Perinatal sosyal hizmet uzmanları doğum süreci yaklaşırken, annelerin ve ailelerin güçlü yönlerini ortaya çıkarmak ve yaşanacak zorluklara onları hazırlamak için çalışırlar. Doğrudan anne ve aileyle çalışarak psiko-sosyal ve tıbbi zorlukların etkilerini iyileştirirken, aynı zamanda onların ihtiyaç duyduğunda uzun vadeli destek hizmetlerine erişmelerine yardımcı olurlar. Sağlıklı ve besleyici ebeveyn-çocuk ilişkilerinin oluşturulmasına yardımcı olurlar. Sağlık hizmetinin alındığı ortamında ve toplumda kadın ve ailesi için savunuculuk yaparlar. Bu çalışmanın amacı, klinik sosyal hizmet, tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmetin bir programı olarak yer alan perinatal sosyal hizmet uzmanlığının ülkemize örnek olması açısından tanıtılmasıdır.

Gereç ve Yöntem: Konuya ilişkin bilgiler bilimsel yayınlardan ve kaynaklardan derlenerek bildiri esnasında sunulacaktır.

Bulgular: Bilimsel yayınlardan ve kaynaklardan elde edilen bulgular bildiri esnasında sunulacaktır.

Sonuç ve Öneriler: Bildiri esnasında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gebelik, Sosyal Hizmet, Perinatal Sosyal Hizmet Uzmanlığı.

ABSTRACT

Introduction and Aim: Having a desired pregnancy and being a mother is the most fulfilling role a woman can have. The maternity process includes various difficulties during pregnancy, birth, and postpartum. During the pregnancy period, concerns such as the fear of losing the baby, the risk of preterm delivery, the fears such as normal, dead, intervention births related to the birth process, and the process of adaptation to the new life that will begin after the baby is born can cause serious pressure on expectant mothers. At the same time, negative situations such as socio-cultural situations, whether the pregnancy is desired or not, risky pregnancies, familial conflicts can make such a beautiful process turbulent. In coping with such situations, it is essential for the mother and family to be supported psychologically and socially with teamwork which includes a multidisciplinary approach. In this team, social workers and especially perinatal social workers who are not active in our country have a great role to play. The perinatal period is the period that includes the last periods of pregnancy and birth. Perinatal social workers help families and communities respond to psychosocial problems that arise from pre-pregnancy to the first year of a baby's life. Perinatal social workers work to reveal the strengths of mothers and families and prepare them for the challenges to be experienced as the birth process approaches. By working directly with the mother and family, they improve the effects of psychosocial and medical difficulties while also helping them access long-term support services when they need them. They help to build healthy and nurturing parent-child relationships. They advocate for the woman and her family in the environment, where the health service is provided, and in the society. This study aims to introduce perinatal social work expertise, a program of clinical social work, medical, and psychiatric social work, to be an example for our country.

Method: Information on the subject will be compiled from scientific publications and sources and presented during the declaration.

Findings: Findings obtained from scientific publications and sources will be presented during the presentation.

Conclusion and Suggestions: It will be shared during the submission.

Keywords: Pregnancy, Social Work, Perinatal Social Worker.

Presentation ID/Sunum No: SHB 4

Aile İçi Şiddet ve Sosyal Hizmet Bakış Açısı İle Bir Değerlendirme

An Evaluation of Domestic Violence from a Social Work Perspective

Bülent Şen
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
bulent.sen@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-1752-1876

ÖZET

Giriş ve Amaç: Dünya'da olduğu gibi ülkemizde de şiddet, aile içi şiddet ve özellikle kadına yönelik şiddet her geçen gün artmaktadır. İnsanlık tarihinin en modern çağlarını yaşadığımız iddia edilmesine rağmen insanın halen ilkel dürtülerinin ön plana çıkması, öfke yönetiminde başarısız olması ve "güçlü olan haklıdır" güdüsü ile davranması bu iddiayı çürütmektedir. Bir insanın yaşam hakkı BM insan hakları bildirgesinde de belirtildiği gibi en önemli haktır. Bu hakkın en sağlıklı ve güvenli bir yer olması beklenen aile içinde ve aile üyelerinden biri tarafından sonlandırılması çok şaşırtıcı olmasına rağmen yaşanan bir gerçektir. Yaşam hakkının teminatı devlet ve yasalardır. Devlet var olma nedeni olan bu görevi kurumlarıyla beraber en iyi şekilde yerine getirmek zorundadır. Bu bildirinin amacı dünyada ve ülkemizde yaşanan aile içi şiddeti istatistiklerle ve kanunlar kapsamında ele alıp yapılan olumlu çalışmalar ve eksik kalan hususları sosyal hizmet bakış açısıyla yorumlayıp çözümler önermektir.

Gereç ve Yöntem: Dünyada ve ülkemizde aile içi şiddet olgusu istatistiki verilerden ve bilimsel yayınlardan derlenerek yorum ve çözüm önerileri üretilecektir.

Bulgular: İstatistiki veri ve bilimsel yayınlardan elde edilen bulgular bildiri esnasında sunulacaktır.

Sonuç ve Öneriler: Bildiri esnasında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Aile içi şiddet, Sosyal Hizmet, Devlet, Yasalar

ABSTRACT

Introduction and aim: As in the world, violence, domestic violence and especially violence against women are increasing day by day in our country. Although it is claimed that we live in the most modern ages of human history, the primitive motives of man still come to the forefront, his failure in anger management and acting with the motive "the strong is right" refutes this claim. A person's right to life is the most important right, as stated in the UN declaration of human rights. The termination of this right in the family, which is expected to be the healthiest and safest place, is very surprising, but it is a reality. The guarantee of the right to life is the state and laws. The state has to fulfill this duty, which is the reason for its existence, together with its institutions in the best way. The purpose of this report is to discuss domestic violence in the world and in our country within the scope of statistics and laws, interpret positive studies and missing issues from a social service perspective and suggest solutions.

Method: The phenomenon of domestic violence in the world and in our country will be compiled from statistical data and scientific publications, and comments and suggestions for solutions will be produced.

Findings: Statistical data and findings obtained from scientific publications will be presented during the declaration.

Conclusion and Suggestions: It will be shared during the presentation.

Keywords: Domestic violence, Social Work, State, Laws

Presentation ID/Sunum No: SHB 6

Feminist Sosyal Hizmet Açısından Kadınların Ebeveynlik Algısı

Women's Parental perception in Feminist Social Work

Hesna KESEN
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
hesna.kesen@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-1118-4306

ÖZET

Giriş ve Amaç: Sanayi Devrimi ve Küreselleşmenin ardından dünya düzeni değişmiş ve insan ilişkileri farklı bir boyuta ulaşmıştır. Bu değişimler başta aile yapıları olmak üzere toplumsal hayatta birçok sosyal problemi ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan sosyal problemlerin çözümü amacıyla sosyal hizmet mesleği geliştirilmiştir. Özellikle aile, kadın ve çocuk konularının artması sonucu farklı bir yaklaşım sunma amacıyla feminist kuram sosyal hizmet alanında kendisine yer bulmuştur. Bu konular arasında kadın hakları, hamilelik, çocuk bakımı gibi birçok konu ele alınmaya başlamıştır. Ancak bazı noktalarda yeterli düzenleme ve danışmanlıkların sağlanamaması kadınların ebeveynlik algıları üzerinde olumsuz düşünceler ortaya çıkmasına neden olmuştur. Feminizmin temel varsayımları üzerinden hareketle feminist kuram ve kadınların ebeveyn-çocuk algısı bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Feminist bireyler tarafından yayımlanmış Amargi Dergisi içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Dergide yer alan yazıların analizi ile feminist kuram açısından ebeveyn-çocuk ilişkisine dair yorumlar ortaya çıkarılmıştır.

Bulgular: Feminist sosyal hizmet açısından kadınların çocuk, çocuk bakımı ve doğurganlık düşüncelerinin olumsuz bir bakış açısına sahip olduğu belirlenmiştir. Kadınların doğurganlık, çocuk bakımı gibi süreçlerde psikososyal açıdan desteklenmesi gerekmektedir.

Sonuç ve Öneriler: Kadınların doğurganlık, çocuk bakımı gibi süreçlerde psikososyal açıdan desteklenmesi gerekmektedir. Böylece kadınların kendilerine has olan hamilelik ve doğurganlık gibi süreçlerinin daha sağlıklı ilerlemesi sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Feminist Sosyal Hizmet, Feminizm, Çocuk Bakımı, Ebeveyn-Çocuk İlişkisi

ABSTRACT

Introduction and aim: After the Industrial Revolution and globalization, the world order has changed and human relations have reached a different dimension. These changes have revealed many social problems in social life, especially in family structures. Social work has been developed to address emerging social problems. In particular, the feminist theory has found itself in the field of social work to provide a different approach as a result of increased family, women and children. Among these topics, women's rights, pregnancy, child care have begun to be discussed. However, the lack of adequate regulation and consultation at some points has led to negative thoughts on women's parental perceptions. The aim of this study is the feminist theory and the perception of women's parents and children, based on the fundamental assumptions of feminism.

Method: Amargi Magazine published by feminist individuals has been analyzed by the method of content analysis. The analysis of the articles in the magazine revealed the interpretation of the parent-child relationship in terms of feminist theory.

Findings: In terms of feminist social services, it has been determined that women have a negative perspective on their thinking of children, childcare and fertility. Women need to be psychosocial supported in fertility, childcare and so on.

Conclusion and Suggestions: Women need to be psychosocial supported in fertility, childcare and so on. This will ensure that women's processes, such as pregnancy and fertility, are more healthy.

Keywords: Feminist Social Work, Feminism, Childcare, Parent-Child Relational

Presentation ID/Sunum No: SHB 9

Toplumsal Değişmede Sosyal Hizmet Meslek ve Disiplininin Rolü

Yasemin Boyraz
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
Sosyal Hizmet Bölümü, boyraz.yasemin@std.izu.edu.tr,
ORCID NO: 0000-0001-9074-9688

Özet

Son yılların popüler konularından biri Toplumsal Değişimin sosyal, siyasal, kültürel, ulusal, ekonomik boyutları tüm dünyayı dolaylı olarak veya direk etkilemektedir. Küresel ekonomi politikalarının da etkisi ile derinlik kazanan ekonomik, sosyal problemler toplumun temel taşı olan ailenin yaşadığı dönüşüm göç, fakirlik, parçanmış aile ve yoksulluk vs. kavramlarını ve ihtiyaç sahiplerini artırmıştır. Bu çalışmada toplumsal değişimin ne olduğu, olumlu ve olumsuz yönleri, sosyal hizmetlerin çalışma alan ve etkileri, mücadele, müdahale yöntemleri anlatılmaya çalışılmıştır. Sosyal çalışmanın bilim ve meslek olması 19. yüzyılda bir ihtiyaç olarak yeni duyulmaya başladığında odak noktasında olan sosyal problemler tarihin her safhasında vardır. 20. yüzyılda bilim olduğunda ise mevcut sosyal problemler sosyal çalışmanın uygulama sahalarını oluşturmaktaydı. Sosyal çalışma mesleği insanlığın daha iyi şartlarda yaşaması, psikolojik verimliliğin etkin olması için, sosyal değişimi sağlamak isteyen bireylere yardım eden uygulamalı bilim dalıdır. 1990'lı yıllarda sosyal hizmet değişimini devam ettirmiş ulaşım, yüksek eğitim, sağlık vs. hizmet vermeyi sürdürmüştür. Bundan dolayı kamuda hizmet veren ve alan arasındaki bölünmeler ücretli hizmet vermeyi ortaya çıkarmış, dışarı ihale edilmesi neticesinde özerk kurum ve gönüllüler arasındaki rekabeti artırmıştır. 2008 yılı itibariyle sosyal çalışmacıların çalıştığı hastanelerin kurulması, özel sosyal hizmet çalışmalarının yapılması konularını gündeme getirdi. Dünya genelinde sosyal hizmet, sosyal çalışmacılar gelecek yıllarda mühim değişim yaşayacaklardır. Kaynakları eriyen devlet, çoğalan müracaatçı sayısı ve çeşitli sosyal problemler, sosyal çalışmacıların karşılaşacakları zorluklar olacaktır. Küçülmeye giden sosyoekonomik fonksiyonlarının bazılarını terk etmek isteyen devlet, sosyal çalışmacılarının, müracatçıları hedefleyen çözüm taktiklerinin tekrardan restore edilmesi de gerekli olacaktır Her geçen gün dezavantajlı gurubun sağaltımına yönelik uzun ve kısa vadeli ulusal ve uluslarası sosyal politikalar planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler; Sosyal Hizmet, Toplumsal Değişim, Değişim, Toplum

ABSTRACT

One of the popular topics of recent years, the social, political, cultural, national and economic dimensions of Social Change affect the whole world directly or indirectly. The economic and social problems that have deepened with the effect of global economic policies, the transformation of the family, which is the cornerstone of society, is migration, poverty, fragmented family and poverty, etc. It has increased its concepts and the needy. In this study, it is tried to explain what social change is, its positive and negative aspects, the field and effects of social services, struggle and intervention methods. Social problems, which were at the center of the focus when social work became a science and a profession in the 19th century as a necessity, exist at every stage of history. When it came to science in the 20th century, existing social problems constituted the application areas of social work. Social work profession is an applied science that helps individuals who want to achieve social change in order for humanity to live in better conditions and to have effective psychological efficiency. Transportation, higher education, health, etc. have continued the social service change in the 1990s. continued to serve. Therefore, the divisions between the service provider and the recipient in the public sector have revealed the provision of paid services, and as a result of outsourcing, competition between autonomous institutions and volunteers has increased. As of 2008, it brought up the issues of establishing hospitals where social workers work and carrying out private social service activities. Social work, social workers around the world will experience significant change in the coming years. The state whose resources are eroded, the increasing number of clients and various social problems will be the difficulties social workers will face. It will also be necessary to restore the solution tactics targeting the clients and social workers of the state, which wants to abandon some of its socio-economic functions that have gone into downsizing. Long and short term national and international social policies are planned for the treatment of the disadvantaged group with each passing day.

Presentation ID/Sunum No: SHB 10

Covid 19 Pandemisi Sürecinde Yaşlı Bireylerin Yaşadıkları Sorunlar ve Sosyal Hizmet Müdahale Yöntemleri

The Difficulties of the Elderly Individuals and Social Work Intervention Methods During the Covid-19 Pandemic

[1]Sayra Lotfi
İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü,
slotfi@medipol.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-3352-0152
[2]Nesrin Oğuz
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü,
oguz.nesrin@std.izu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-8845-073X

ÖZET

Yaşlılık, insan yaşamının son evrimidir ve kronolojik yaşın ilerlemesiyle birlikte psikolojik, sosyolojik ve ekonomik boyutları bulunan bir süreç olarak ifade edilebilmektedir. Çin'in Wuhan Kentinde başlayan ve tüm dünyaya hızlı bir şekilde sirayet eden korona virüs salgını yaşlılık dönemini daha da zorlaştırmıştır. Korona virüs salgınında büyük risk taşıyan yaşlı bireyler için Türkiye genelinde yeni tedbirler alınmıştır. COVID-19 dönemi yaşlı insanlar arasında ciddi duygusal rahatsızlıklar, güvensizlik, büyük anksiyete ve depresif bozukluklar yaratmıştır. Aynı zamanda, savunmasız grup olan yaşlı insanlar, halkın düşünce ve bazı söylemlerinden ötürü yaş ayrımcılığına maruz kalmışladır. Evde ihmal, aile içi istismar ve bunların yanı sıra sağlık hizmetlerine erişim ve kullanımında da yaş ayrımcılığına maruz kalmışlardır. Ülkemizde ve dünya çapında COVID-19 salgınında en büyük risk altında olan yaşlı bireylerin korunması için birtakım izolasyon tedbirleri alınmıştır. İzolasyon, depresyon, anksiyete ve bilişsel gerileme ile güçlü bir şekilde bağlantılıdır. COVİD-19 salgınında karantina altına alınan yaşlı bireylerin psikososyal durumu, fiziksel aktivite ve enerji harcamalarının bozulmasına yol açmaktadır. Özellikle yalnız yaşayan yaşlı bireylerin bu hususta oldukça zorlandıkları görülmüştür. Sosyal hizmet uzmanları, yaşlı insanların bakımında kilit bir role sahiptir. Sosyal hizmet uzmanları bu noktada, koruyucu-önleyici, destekleyici, eğitici-geliştirici-değiştirici, tedavi ve rehabilite edici hedeflerini de göz önünde bulundurarak harekete geçmelidir. Konut, hastane ve toplum ortamlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları, sosyal izolasyonun üstesinden gelmenin, bilgi almanın ve teknolojinin artan kullanımı da dahil olmak üzere kaynaklara erişmenin yollarını bulmaları için yaşlıları savunmak ve desteklemek için yeni uygulamaları ortaya çıkarmaktadır. Toplumla çalışan sosyal hizmet uzmanları; yaşlı bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması için destek sağlamaktadır ve pandemi döneminde yaşlı bireylerin sosyal ve ekonomik açıdan yaşadıkları sorunları en aza indirmek için makro düzeyde çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmanın amacı, yaşlı bireylerin pandemi döneminde yaşadığı sorunları ve sosyal hizmet müdahale yöntemlerini anlatarak çözüm önerileri sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Yaşlı Bireyler, Sosyal Hizmet.

ABSTRACT

Elderness is the last stage of human lifetime and by the chronological aging it can be expressed with the dimensions of psychological, sociological and economic. The coronavirus pandemic which came up in the Wuhan city of China and spreading to the whole world complicated this elderness stage. The new precautions have been taken across Turkey for the elderly individuals at the great risk during the coronavirus pandemic. The Covid-19 period has caused serious emotional discomfort, insecurity, great anxiety, depressive disorders among the elderly. The vulnerable elderly humans have been exposed to age discrimination because of the people's thoughts and discourses. They have also been exposed to age discrimination about neglection at home, domestic abuse besides their problems accessing and using health services. Some isolation precautions have been taken for protecting the elderly under great risk during the Covid-19 pandemic across the our country and world. Isolation is strongly connected with depression, anxiety, cognitive decline. The quarantened elderly individuals psychosocial conditions, physical activities, energy spending have been decayed during the Covid-19 pandemic. It is observed that especially the alone elderly individuals have had great difficulties in these respects. Social workers have key roles about caring the elderly individuals. Social workers should take action at this point considering also protecter-inhibitor, supportive, trainer- developer-changer, therapeuitic- rehabilitative aims. Social workers working at houses, hospitals and social environments have been finding out new applications for defending and supporting the elderly about overcoming social isolation, obtaining information via growing technology usage accessing resources. Social workers working with society provide support for meeting basic needs of the elderly individuals and work at the macro level to minimize the social and economic problems of the elderly individuals during pandemic. The aim of this study is offering solutions about the problems of the elderly individuals by telling social work intervention methods.

Keywords: Covid-19, Elderly Individuals, Social Work.

Presentation ID/Sunum No: SHB 11

Türkiye'de Yapılan Çocuk Konulu Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Examination Of Graduate Theses On Children In Turkey

[1]Elnur EROĞLU
elnrer@outlook.com, ORCID NO: 0000-0002-2231-6554
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

[2]Hesna KESEN
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
hesna.kesen@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-1118-4306

ÖZET

Giriş ve Amaç: Çocuk ve çocukluk insanların yetişkinlik dönemlerine hazırlık ve psikolojilerinin inşa sürecini ifade etmektedir. Sanayi Devrimi ve Küreselleşmeyle birlikte çocuk ve çocuk hakları daha fazla öneme sahip olmuştur. Bu nedenle çalışmanın amacı, Türkiye'de 1988-2020 yılları içerisinde çocuk ve çocuk hakları ile ilgili yapılmış lisansüstü tezleri belirli kategoriler etrafında inceleyerek gelecek çalışmalara gündem ajandası oluşturmaktır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada verilerin toplanması amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılmıştır. Çalışmada "çocuk ve çocuk hakları" anahtar kelimeleri Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) tez veri tabanında bulunan tezler taranarak gerçekleştirilmiştir. Taranan tezler konuyla alakasına, yıllara, yöntemine, enstitülere, uzmanlık alanına göre kategorilere ayrılarak içerik analizi yapılmıştır. Araştırmalar sonucunda Aralık 2020 tarihine kadar Sosyal Hizmet, Sosyoloji ve Psikoloji alanlarında yapılmış 525 lisansüstü tez belirlenerek tamamı örneklem olarak seçilmiştir.

Bulgular: Çalışma sonucunda çocuk konusuyla ilgili ilk çalışmanın 1988 yılında psikoloji alanında yapıldığı görülmektedir. 1998 yılına kadar çocuk konusuyla ilgili fazla çalışma üretilmemiş olup 1998 sonrası çocuk çalışmaları yoğunluk kazanmıştır. Çocuk konusunda gerçekleştirilen çalışmalarının enstitülere göre dağılımında ilk sırada %84,19'la Sosyal Bilimler Enstitüsü bulunmaktadır. Çalışmalar yöntem durumundan incelendiğinde en fazla %74,48'le nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı, içerik bakımından %27,43'le Psikolojik Sorunların ele alındığı anlaşılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Sonuç olarak teorik ve metodolojik açıdan literatür kısmında gerçekleştirilen lisansüstü çalışmalarda eksiklikler bulunmaktadır. Ayrıca çocuk konusuna ebeveyn ve eğitim hayatı çerçevesinden bakıldığı dikkat çekmektedir. Türkiye açısından çocuk konusunda birçok konunun ihmal edildiği anlaşılmıştır. Ayrıca lisansüstü çalışmaların disiplinler arası dağılımında psikoloji alanının %76'yla konuya ağırlık verdiği sosyal hizmet ve sosyoloji alanlarının biyopsikososyal açıdan önemli bir konu olmasına rağmen konuyla ilgili eşit oranda çalışma yaptıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Çalışmaları, Çocuk Hakları, İçerik Analizi, Çocukluk

ABSTRACT

Introduction and aim: It refers to the process of preparing children and childhood people for adulthood and building their psychology. With the Industrial Revolution and Globalization, children's and children's rights have become more important. For this reason, the aim of the study is to examine the postgraduate theses about children and children's rights made in Turkey between 1988 and 2020 around certain categories and to create an agenda for future studies.

Method: Content analysis, one of the qualitative research methods, was used to collect data in the study. In the study, the keywords of "children and children's rights" were carried out by scanning the theses in the thesis database of the Higher Education Council (YÖK). The scanned theses were divided into categories according to their relevance, years, method, institutes, and field of expertise, and content analysis was made. As a result of the researches, 525 graduate theses in the fields of Social Work, Sociology and Psychology were determined until December 2020, and all of them were selected as a sample.

Findings: As a result of the study, it is seen that the first study on the subject of children was made in the field of psychology in 1988. Until 1998, there were not many studies on the subject of children, and after 1998 child studies have intensified. In the distribution of studies on children according to institutes, the Institute of Social Sciences takes the first place with 84.19%. When the studies were examined from the method status, it was understood that quantitative research methods were used at the most with 74.48%, and Psychological Problems were addressed with 27.43% in terms of content.

Conclusion and Suggestions: As a result, there are deficiencies in the graduate studies carried out in the literature section in terms of theoretical and methodology. In addition, it is noteworthy that the child issue is viewed from the perspective of parents and educational life. It has been understood that many issues regarding children are neglected for Turkey. In addition, in the interdisciplinary distribution of graduate studies, it is seen that although the field of psychology gives weight to the subject with 76%, social work and sociology are biopsychosocially important, but they work on the subject equally.

Keywords: Child Studies, Children’s Rights, Content Analysis, Childhood

Presentation ID/Sunum No: SHB 12

Türkiye'de Lisansüstü Tezlerde Bağımlılık Çalışmaları: Bir İçerik Analizi Çalışması

Addiction Studies in Postgraduate Theses in Turkey: A Content Analysis Study

[1]Ayşe Şule ATALAR
atalarsule061@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-9789-1967
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

[2]Hesna KESEN
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
hesna.kesen@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-1118-4306

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bağımlılık hem Türkiye hem de Dünya açısından her geçen gün artarak devam eden toplumsal ve sağlık problemini oluşturmaktadır. Bireyin yaşamını daha sağlıklı devam ettirebilmesi ve toplumsal düzenin sağlanması için bağımlılık üzerine daha fazla çalışılması ve var olan sorunlara çözüm üretilmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, Türkiye'de bağımlılık ile ilgili yapılmış lisansüstü tezleri belirli kategoriler etrafında inceleyerek gelecek çalışmalara gündem ajandası oluşturmaktır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma nitel araştırma yöntemleri arasında bulunan içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada "bağımlılık" anahtar kelimesi Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) tez veri tabanında bulunan tezler taranarak gerçekleştirilmiştir. Taranan tezler yıllara, yöntemine, üniversite ve enstitülere, uzmanlık alanına göre kategorilere ayrılarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda Aralık 2020 tarihine kadar yapılmış 348 lisansüstü tez belirlenmiş ve tamamı örneklem olarak seçilmiştir.

Bulgular: Gerçekleştirilen çalışma neticesinde ilk çalışmanın 1980 yılında yapıldığı görülmektedir. 1980 yılından 2010 yılına kadar çok fazla çalışma üretilmemiş olup 2010 sonrası bağımlılık çalışmaları yoğunluk kazanmıştır. Türkiye'de bağımlılık konusunda yapılan tez çalışmalarının enstitülere göre dağılımına bakıldığında ilk sırada %41,67'lik oranla Sosyal Bilimler Enstitüsü yer almaktadır. Yöntem durumundan çalışmalara bakıldığında ise %77,01'lik oranla nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler: Bulgular neticesinde teorik ve metodolojik açıdan literatür kısmında gerçekleştirilen tez çalışmalarında eksikliklerin olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra bağımlılık olgusuna sağlık çerçevesinden bakıldığı dikkat çekmektedir. Türkiye'de bağımlılık konusundan toplumsal boyutu gibi birçok konunun ihmal edildiği tespit edilmiştir. Ayrıca tezler üretildikleri disiplinler açısından değerlendirildiğinde, bazı uzmanlık alanlarının konuya ağırlık verdiği bazı alanların ise biyopsikososyal açıdan önemli bir konu olmasına rağmen konuya hala uzak kaldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık Çalışmaları, Bağımlı, İçerik Analizi, Sosyal Sorun, Sağlıklı Birey

ABSTRACT

Introduction and aim: Addiction constitutes an increasingly continuing social and health problem for both Turkey and the world. It is important to work more on addiction and to find solutions to existing problems in order to ensure a healthier life and social order. Therefore, the purpose of this study is to examine the postgraduate theses on addiction in Turkey around certain categories and to create an agenda for future studies.

Method: This study was carried out with content analysis, which is among qualitative research methods. In the study, the keyword "addiction" was carried out by scanning the theses in the thesis database of the Council of Higher Education (YÖK). The scanned theses were subjected to content analysis by categorizing them according to years, methods, universities and institutes, and field of expertise. As a result of the researches, 348 graduate theses that were made until December 2020 were determined and all of them were selected as samples.

Findings: As a result of the work carried out, it is seen that the first study was carried out in 1980. From 1980 to 2010, not many studies were produced, and after 2010 addiction studies have intensified. When looking at the distribution of thesis studies on addiction in Turkey by institutes, the Institute of Social Sciences ranks first with a rate of 41.67%. When looking at the studies from the method status, it is seen that quantitative research methods are used with a rate of 77.01%.

Conclusion and Suggestions: As a result of the findings, it was determined that there were deficiencies in the thesis studies conducted in the literature section in terms of theoretical and methodology. In addition, it is noteworthy that addiction is viewed from a health perspective. It has been determined that many issues such as the social dimension of addiction are neglected in Turkey. In addition, when the theses are evaluated in terms of the disciplines in which they are produced, it is seen that some areas where some areas of specialization focus on the subject are still distant from the subject although it is an important biopsychosocial subject.

Keywords: Addiction studies, Addicted, Content Analysis, Social Problem, Healthy Individual

Presentation ID/Sunum No: SHB 13

Tıbbi Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Glikojen Depo Hastalarının Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Problems and Suggestions by Patients of Glycogen Storage Diseases from the Medical Social Work Perspective

Merve Deniz Pak Güre
Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
mdpak@baskent.edu.tr , ORCID NO: 0000-0001-7060-3729
Mustafa Karataş
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
mustafa.karatas@izu.edu.tr , ORCID NO: 0000-0002-0998-2552

ÖZET

Giriş ve Amaç: Birden fazla türü bulunan, genellikle çocukluk döneminde görülmeye başlayan, kalıtsal olan ve nadir görülen Glikojen Depo Hastalıkları (GDH), karaciğerde glikojenin glikoza metabolize edilememesiyle sonuçlanan hastalıklardır. Bu nedenle, kan şekerinin düzenlenmesinde ciddi sorunlar meydana gelmektedir. Bu sorunlar gerek tıbbi gerekse psikososyal ve ekonomik olarak hastaları ve ailelerini olumsuz etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı, tıbbi sosyal hizmet perspektifinden GDH bulunan bireylerin yaşadıkları sorunların bütüncül olarak ele alınması ve çözüm önerileri geliştirilmesidir.

Gereç ve Yöntem: Google Scholar, Scopus, WOS ve ProQuest veri tabanları 'Glikojen Depo Hastalıkları', 'Glikojen Depo Hastalıklarında psikososyal ve ekonomik sorunlar' anahtar kelimeleri kullanılarak Türkçe ve İngilizce olarak taranmıştır. Tarama sonucunda ulaşılan çalışmalar üzerinden içerik analizi yapılmıştır.

Bulgular: GDH bulunan hastaların tıbbi kontrollerinin uzman sağlık hizmeti sunucuları tarafından takip edilmesi gerekmektedir. Bu durum, GDH'nın teşhis edilmesinde zorluk yaşanmasına ve hastaların süreklilik arz edecek şekilde sağlık hizmeti sunucularından hizmet almalarına yol açmaktadır. Bu alanda çalışan uzmanlar yalnızca üniversite hastanelerinde görev yaptıklarından dolayı hastaların sağlık hizmetlerine erişiminde bazı sorunlar yaşanmaktadır. Hastalığın kesin tedavisi bulunmamakta; sadece hastalığın seyrinin kontrol altına alınması için düzenli şeker takibi hasta ve aile üyeleri tarafından yapılmaktadır. Bu nedenle, hastaların şeker düzeylerini düzenli olarak ölçecek sensörlü cihazlara gereksinimi olmaktadır. Buna karşılık, bu cihazların geri ödeme kapsamına alınmasında güçlükler bulunmaktadır. Bu nedenle hastalar sürekli olarak parmaktan şeker ölçümü yapan cihazları kullanmak zorunda kalmaktadır.

Sonuç ve Öneriler: GDH bulunan bireylerin gereksinim duydukları sağlık hizmetlerinin, psikososyal destek hizmetlerinin ve ekonomik yönden destekleyici mekanizmaların geliştirilmesi önerilmektedir. Bu kapsamda, sensörlü görüntülü şeker ölçüm cihazlarının geri ödeme kapsamına alınması, gereksinim duyulan özel gıda ve ilaçların sağlanmasının öncelikli olarak değerlendirilmesi gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Glikojen Depo Hastalıkları, Nadir Hastalıklar, Tıbbi Sosyal Hizmet

ABSTRACT

Introduction and aim: Glycogen Storage Diseases (GSD), which are inherited and rarely seen in childhood, have more than one type that results in the inability of glycogen to be metabolized into glucose in the liver. Therefore, serious problems occur in the regulation of blood sugar levels. These problems affect patients and their families negatively both medically, psychosocially, and economically. This study aims to address the problems holistically experienced by individuals with GSD from the medical social work perspective.

Method: Google Scholar, Scopus, WOS, and ProQuest databases were searched in Turkish and English using the keywords "Glycogen Storage Diseases", "Psychosocial and economic problems in Glycogen Storage Diseases". Content analysis was made on the studies obtained as a result of the literature review.

Findings: Medical controls of patients with GSD should be followed by specialist healthcare providers. This situation causes difficulties in diagnosing GSD and causes patients to receive services from healthcare providers continuously. Since experts working in this field only work in university hospitals, some problems are encountered in patients' access to healthcare services. There is no definitive treatment for the disease; Regular glucose monitoring is carried out by the patient and family members only to control the course of the disease. Therefore, patients need devices with sensors that will regularly measure their sugar levels. However, there are difficulties in including these devices in reimbursement. Therefore, patients have to use blood glucose meters devices that constantly check their blood sugar levels.

Conclusion and Suggestions: It is recommended to develop healthcare services, psychosocial support services, and economically supportive mechanisms that individuals with GSD need. In this context, it is necessary to include the sensor video glucose meters within the scope of reimbursement, and the provision of special foods and medicines that are needed should be evaluated with priority.

Keywords: Glycogen Storage Diseases, Rare Diseases, Medical Social Work

Presentation ID/Sunum No: SHB14

18-24 Yaş Aralığındaki Gençlerin İklim Değişikliğine İlişkin Düşüncelerinin Değerlendirilmesi: Sinop Gençlik Merkezi Örneği

An Evaluation of Thoughts of Youth Aged 18-24 About Climate Change: Sinop Youth Center Case

Zeynep Ulus[1]
Sinop Üniversitesi Disiplinlerarası Çevre Sağlığı ABD öğrencisi
zeynepulus07@hotmail.com ORCID NO: 0000-0003-0599-3016
Abdullah Işık[2]
Sinop Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
aisik@sinop.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-5339-2883

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bu çalışmanın amacı; Sinop İlinde ikamet eden ve Sinop Gençlik Merkezinden faydalanan 18-24 yaş aralığındaki gençlerin iklim değişikliğine ilişkin düşüncelerini değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi aracılığıyla yüz yüze görüşme yapılarak toplanmıştır. Derinlemesine görüşme tekniği uygulanmıştır. Veriler ses kayıtları ve notlar aracılığıyla kayıt altına alınmıştır.

Bulgular: Görüşme yapılan bireylerin büyük çoğunluğunun iklim değişikliğine ilişkin belirli düzeyde bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Ekolojik ayak izi ve ekolojik okuryazarlık sorularına ise katılımın çok düşük olduğu görülmüştür. Özet olarak bakıldığında ise katılımcıların büyük çoğunlunun iklim değişikliğine ve çevreye duyarlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Çevre bilinci, çevre ve doğa farkındalığı bireylere küçük yaştan itibaren aşılanmalıdır.

Çocukların çevre ile ilgili aktivitelere katılmaları sağlanmalıdır ve bireyler bu konuda desteklenmelidir.

Medya gibi yayın kuruluşlarında konu ile ilgili daha fazla haberler, yayınlar ve bilgiler paylaşılmalıdır.

Anahtar kelimeler: Ekoloji, Çevre Bilinci, İklim Değişikliği

ABSTRACT

Introduction and Objective: The aim of this study is to evaluate the views of young people aged 18-24 who live in Sinop and benefit from the Sinop Youth Centre on climate change.

Material and Method: Research data was collected by face-to-face interviews using the semi-structured interview method. In-depth interview technique was applied. The data was recorded using audio recordings and notes.

Results: It was observed that the majority of the individuals interviewed had a certain level of knowledge on climate change. Participation in ecological footprint and ecological literacy questions was found to be very low. In summary, it has been found that the majority of the participants are sensitive to climate change and the environment.

Conclusion and recommendations: Environmental awareness, environmental and nature awareness should be instilled in individuals from an early age.

Children should be allowed to participate in activities related to the environment, and individuals should be supported in this regard.

More news, publications and information about the subject should be shared in broadcasters such as the media.

Key words: Ecology, Environmental Awareness, Climate Change

Presentation ID/Sunum No: SHB 15

Sosyal Hizmet Bağlamında Afetlerde Özel Gereksinimli Grup Olarak: Engelliler

Specıal Needs Groups In Dısasters In The Context Of Socıal Scıences: The Dısabled

Seda UZUNALİ
Avrasya Üniversitesi
ORCID**:** https://orcid.org/0000-0003-3666-9163

Giriş ve Amaç: Topluluklar açısından tehdit unsuru oluşturan afetler beklenmedik bir şekilde gerçekleşebilen ekonomik ve sosyal yaşamı kısa sürede alt üst ederek, büyük maddi kayıplara, ölüm ve yaralanmalara yol açan insan faaliyetlerini durduran olaylardır. İnsanların geniş kitleler halinde en savunmasız ve en muhtaç olduğu zaman dilimlerinden birisi de afet halleridir. Sonuçları açısından değerlendirildiğinde afetler, pek çok insanı dezavantajlı konuma sürükleyebilmektedir. Kaynağı doğadan gelen tehlikelerin meydana gelmesi çoğu zaman engellenememekle birlikte bireylere ve toplumlara vereceği hasarlar ve kayıplar en aza indirgenebilir. Bunu sağlayabilmenin en önemli yollarından biri toplumu meydana getiren her birey için güvenli bir çevrenin oluşturulmasıdır. Bu bağlamda afetlerde kırılgan gruplar arasında yer alan engelli bireyler önemli yer tutmaktadır. Afet riskleri altında diğer bireylere göre daha savunmasız ve kırılgan olduklarından, acil durum ve afetlerde hazırlık, afetler sırasındaki müdahale ve afet sonrası yardım mekanizmalarında engelliler ülkemizde de özel olarak ele alınması gereken dezavantajlı gruplardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma ile kırılgan grup olarak ele alınan engelli bireylerin afet yönetimi alanındaki yeri ve önemini vurgulamak amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: İlgili literatür incelenerek afetlerde sosyal hizmet kapsamında kırılgan gruplar içerisinde yer alan engelli bireylerin için genel kuramsal çerçeve ile birlikte afetlerde engelli bireylerin durumuna ilişkin çalışmalara odaklanılmıştır.

Sonuç ve Öneriler: Engelli bireyler için uygulanan afet hazırlıkları, sağlıklı bireyler için yapılan hazırlıklardan farklı olmalıdır. Nerede, ne zaman, nasıl ve ne kadar etkili olacağı tahmin edilemeyen afetlere karşı engelli bireyler için uygulanabilir bir afet yönetim planı oluşturulmalıdır. Afet yönetimi ile uyumlu bir engelli bireylere yönelik sosyal politika zemini her açıdan yerel afet müdahale kapasitesini ve toplumun afete dirençliliğini arttıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Engelli, Sosyal Hizmet

Introduction and Objective: Disasters which pose a threat for communities are events that occur unexpectedly, cause great economic loss, death, and injuries by turning economic and social life upside-down in a short time, and halt human activities. In addition, one of the time periods when people are the most vulnerable and needy as large masses are disaster times. When the outcomes are assessed, disaster can put many people in a disadvantaged position. While the natural dangers cannot mostly be prevented, the damages it can inflict on individuals and societies can be reduced. One of the most important ways to ensure this is to create a safe environment for each individual that makes up the society. In this context, the disabled individuals have an important place between fragile groups in disasters. Since they are more vulnerable and fragile to disasters in comparison with other individuals, the disabled people are a disadvantaged group that should be paid specific attention in our country as well during emergency and disaster preparation, disaster response, and post-disaster assistance. With this study, it is aimed to emphasise the place and importance of the disabled people who are treated as a fragile group in disaster management.

Material and Method: The related literature is analysed and the studies related to general theoretical outline for the disabled people who are among the fragile groups within the scope of social services in disasters and the conditions of the disabled people are focused.

Conclusion and Recommendations: Disaster preparations for the disabled şndiviudals should be different from the preparations for the healthy individuals. An implementable disaster management plan should be developed for the disabled individuals in case of disasters that cannot be predicted where, when, and how impactful they may occur. A social policy compatible with disaster management for people with disabilities will increase the local disaster response capacity and the society's resistance to disasters.

Keywords: Disaster, Disabled, Social Service

Presentation ID/Sunum No: EGZ 1

Dayanıklılık Sporcularının Beslenme Bilgi Düzeyi ve Yaşam Kalitelerinin Belirlenmesi: Bir Ada Örneklemi

Determining the Nutritional Knowledge Level and Quality of Life of Endurance Athletes: An Island Sample

Dilara Sak[1], Adile Öniz[2]

[1]Yakın Doğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, dilara.sak@neu.edu.tr**,** ORCID NO: 0000-0002-1144-194X

[2]Yakın Doğu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi, adile.oniz@neu.edu.tr**,** ORCID NO: 0000-0002-6619-410

ÖZET

Giriş ve Amaç: Yaşamda aktif olma, spor yapma ve sağlıklı beslenme gibi faktörlerin bireylerin sürdürülebilir kaliteli yaşam sağlaması açısından önemi bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, dayanıklılık sporcularının beslenme bilgi düzeyleri, beslenme alışkanlıkları ve yaşam kalitelerinin saptanmasıdır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya, duyurulara yanıt verip gönüllü olan Yerel Bisiklet Federasyonuna bağlı "profesyonel bisiklet sporcuları" (n=58), yerel amatör bisiklet kulüplerine bağlı "amatör bisiklet sporcuları" (n=58) ve sosyal medya araçları aracılığı ile davet edilen "spor yapmayan sedanter bireyler" (n=58) katılmıştır. Beslenme bilgi düzeyi 'Sporcu Beslenme Bilgisi Ölçeği (SBBÖ)' ile değerlendirilmiştir (sınıflama; zayıf, ortalama, iyi, mükemmel) ve yaşam kalite düzeyleri 'Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği-Kısaltılmış Versiyonu (WHOQOL-BREF-TR)' kullanılarak saptanmıştır.

Bulgular: Sporcu beslenmesi bilgisi skorları en yüksekten düşüğe sırasıyla profesyonel bisikletçiler (n=58, ort. 30,46±9,07), amatör bisikletçiler (n=58, ort. 27,46±7,72) ve sedanter bireyler (ort. 24,98±9,77) olarak bulunmuştur (p=0.005). Ancak, tüm grupların beslenme bilgisi "yetersiz bilgi aralığı"nda toplanmıştır. Bedensel, ruhsal, sosyal, çevresel ve ulusal çevre alanlarından oluşan yaşam kalitesi skorlarının ise sporcularda sedanter bireylere göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Spor yaşam kalitesini artırmaktadır ve bu konuda toplumsal farkındalık artırılmalıdır. Tüm gönüllülerin beslenme bilgi düzeyinin "yetersiz bilgi aralığı"nda olması önemlidir ve özellikle artmış sporcu performansı ve sağlıklı yaşam biçimi için sporcularda beslenme bilgi düzeylerinin artırılmasına yönelik beslenme eğitimlerinin yapılmasına ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Beslenme Bilgisi, Bisiklet Sporcusu, Yaşam Kalitesi

ABSTRACT

Introduction and aim: The importance of factors such as being active in life, exercising and healthy eating is known for individuals to provide a sustainable quality life. The aim of this study is to determine the nutritional knowledge, nutritional habits, quality of life of endurance athletes.

Method: "Professional cycling athletes" (n=58) affiliated to the Local Cycling Federation, the "amateur cycling athletes" affiliated to local amateur cycling clubs (n=58), and "non-sports sedentary individuals invited through social media tools" (n=58) participated. Nutritional knowledge levels (i.e. poor, moderate, good and excellent) were determined using "Nutrition for Sport Knowledge Questionnaire (NSKQ)" and quality of life levels" WHO Quality of Life Scale-Short Form (WHOQOL-BREF-TR)".

Findings: Sports nutrition knowledge scores were (from highest to lowest respectively) professional cyclists (n=58, mean 30.46 ± 9.07), amateur cyclists (n=58, mean 27.46 ± 7.72), and sedentary individuals (mean 24.98 ± 9.77) ($p = 0.005$). However, the nutritional information of all groups was found to be relatively poor. Quality of life scores consisting of physical, mental, social, environmental and national environmental areas were found to be higher in athletes than in sedentary individuals ($p < 0.05$).

Conclusion and Suggestions: Sport improves the quality of life and social awareness on this issue should be increased. It is important to realize the insufficiency of nutritional knowledge level in all volunteers, and to provide training to increase the nutritional knowledge level of athletes, especially for increased athlete performance and a healthy lifestyle.

Keywords: Nutritional Knowledge, Cycling Athlete, Life Quality

Presentation ID/Sunum No: EGZ 2

Kronik Anaerobik Antrenmanın Sağlıklı Genç Erkeklerde Beyaz Yağ Dokusunun Bejleşmesinden Sorumlu Miyokinlerin Serum Düzeyleri Üzerine Etkisi

The Effect of Chronic Anaerobic Training on Serum Levels of Myokines Responsible for White Adipose Tissue Browning in Healthy Young Men

Jeffry Roy CHAUCHAT[1], Faruk TURGAY[2], Berkiye KIRMIZIGİL[3]

[1]Doğu Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Egzersiz ve Spor Bilimleri Bölümü, Gazimağusa / Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, jeffrychauchat@hotmail.com, 0000-0002-9322-872X

[2]Ege Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü, İzmir / Türkiye, fturgay@yahoo.com, 0000-0003-2759-1544

[3]Doğu Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Gazimağusa / Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, berkiyekirmizigil@yahoo.com, 0000-0002-2389-7880

ÖZET

Giriş ve Amaç: Obezite kronik hastalıkların ortaya çıkmasının başlıca sorumlusudur. Enerji depolayan beyaz yağ dokularındaki artış (özellikle viseral beyaz yağ dokusu) kardiyometabolik bir risk oluşturur. Aksine, yetişkin insanlarda kahverengi yağ dokusu enerji harcamasının %1-2'sinden sorumludur ve zamanla azalması obezite riskini arttırır. Egzersiz, beyaz adipositlerin boyutunu ve lipid içeriğini azaltmasına bağlı obeziteye karşı bir araç olarak kullanılır. Bununla birlikte, egzersiz farelerde iskelet kas tarafından üretilen irisin ve interlökin-6 (IL-6) gibi miyokinlerin serum düzeylerini arttırarak beyaz adipositleri kahverengi adiposit benzeri termojenik bej adipositlere dönüştürür. Bu çalışma, kronik anaerobik antrenmanın genç sağlıklı erkeklerde serum irisin ve IL-6 düzeyleri üzerine etkisinin araştırılması amacıyla yapıldı.

Gereç ve Yöntem: Bu amaçla 86 genç sağlıklı erkek çalışmaya katıldı. Anaerobik antrenmanların ağırlıklı olarak yapıldığı Voleybol, Basketbol ve Hentbol gibi sporlarda en az 2 senedir düzenli antrenman yapan bireyler Anaerobik Spor grubunu (ASG, n=43, yaş: 20,65±2,46 yıl) oluştururken, son 6 aydır düzenli egzersiz yapmayan bireyler ise Sedanter grubuna (SG, n=43, yaş: 22,49±3,51 yıl) dahil edildi. Alınan tokluk venöz kan numunelerinden serum irisin ve IL-6 düzeyleri ELISA yöntemiyle belirlendi. Gruplar arası fiziksel ve biyokimyasal ölçümlerinin karşılaştırılması için "Mann-Whitney U Testi" uygulandı. İstatistiksel anlamlılık için $p<0,05$ değeri temel alındı.

Bulgular: Serum irisin ve IL-6 düzeylerinde gruplar arası anlamlı bir farklılık olmadığı belirlendi ($p>0,05$).

Sonuç ve Öneriler: Sonuç olarak, kronik anaerobik antrenmanın genç sağlıklı erkek bireylerde irisin ve IL-6 gibi miyokinlerin serum düzeylerine etki etmediği belirlendi. Dolayısıyla kronik anaerobik antrenmanın genç sağlıklı erkek bireylerde beyaz yağ dokularının bejleşmesine ve bu yolla metabolik hastalıkların ortaya çıkmasını engelleme hussusunda katkıda bulunmadığı düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler: Miyokin, Kronik Anaerobik Antrenman, Bejleşme

ABSTRACT

Introduction and aim: Obesity is the main cause of chronic diseases. The increase in energy-storing white adipose tissue (especially visceral white adipose tissue) poses a cardiometabolic risk. In contrast, in adult humans, brown adipose tissue is responsible for 1-2% of energy expenditure, and its reduction over time increases the risk of obesity. Exercise is used as a means of prevention against obesity as it reduces the size and lipid content of white adipocytes. Moreover, in mice exercise converts white adipocytes into brown-like thermogenic beige adipocytes by increasing serum levels of myokines such as irisin and interleukin-6 (IL-6) produced by skeletal muscle. This study investigated the effect of chronic anaerobic training on serum irisin and IL-6 levels in young healthy men.

Method: For this purpose, 86 young healthy men participated in the study. Individuals who have been training regularly for at least 2 years in sports such as Volleyball, Basketball and Handball, where anaerobic training is predominant, formed the Anaerobic Sports group (ASG, n = 43, age: 20.65 ± 2.46 years), while individuals who have not exercised regularly for the last 6 months were included in the Sedentary group (SG, n = 43, age: 22.49 ± 3.51 years). Serum irisin and IL-6 levels were determined by ELISA method from venous blood samples. "Mann-Whitney U Test" was used to compare inter-groups physical and biochemical measurements. Statistical significance was based at $p<0.05$.

Findings: No significant difference between groups in serum irisin and IL-6 levels was determined ($p>0.05$).

Conclusion and Suggestions: In conclusion, chronic anaerobic training did not affect serum levels of myokines such as irisin and IL-6 in young healthy males. Thus, it may be suggested that chronic anaerobic training does not does not prevent the incidence of metabolic diseases by contributing to white adipose tissue browning.

Keywords: Myokine, Chronic Anaerobic Training, Browning

Presentation ID/Sunum No: EGZ 6

Spor Eğitimi Alan Üniversite Öğrencilerinin Liderlik Yönelimlerinin İncelenmesi

Examining the Leadership Orientations of University Students Receiving Sports Education

Samet ZENGİN
Trabzon Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü
sametzengin@trabzon.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-5370-5878
Fatih Kırkbir
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi Bölümü
fatihkirkbir@gmail.com ORCID NO: 0000-0003-0181-7138

ÖZET

Giriş ve Amaç: Bu araştırma spor eğitimi alan üniversite öğrencilerinin liderlik yönelimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesini amaçlamaktadır.

Gereç ve Yöntem: Betimsel bir nitelik taşımakta olan bu araştırma, tarama modeline göre gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubunu Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde spor eğitimi alan 130 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" ve Bolman ve Deal (1991) tarafından geliştirilmiş, Dereli (2003) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan "Liderlik Yönelim Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra ölçek geneli ve alt boyutlarının normal dağılım uygunluğunu saptamak için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Verilerin çözüm ve yorumlanmasında betimsel istatistikler, t-testi ve tek faktörlü varyans analizi tercih edilmiştir.

Bulgular: Yapılan analizler neticesinde; cinsiyet değişkeni ile ölçeğin insan kaynakları alt boyutunda erkeklerin lehine farklılık olduğu görülmüştür. Yaş değişkenine göre ölçek geneli ile yapısal, insan kaynakları ve sembolik çerçeve alt boyutları arasında yüksek yaş grubundaki katılımcılar lehine farklılık belirlenmiştir. Algılanan gelir düzeyine bakıldığında ise, ölçek geneli ile yapısal, insan kaynakları ve sembolik çerçeve alt boyutları arasında yüksek gelir seviyesine ait katılımcıların lehine anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlara göre, cinsiyet, yaş ve katılımcıların algıladıkları gelir düzeylerine göre ölçek geneli ve ölçeğin alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Daha sonra yapılabilecek araştırmalar, farklı çalışma gruplarıyla ve örneklem sayısı büyütülerek veya karşılaştırmalı olarak spor yapmayan öğrenci gruplarıyla da gerçekleştirilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Öğrenci, Liderlik Yönelimi

ABSTRACT

Introduction and aim: This study aims to examine the leadership orientations of university students receiving sports education in terms of some variables.

Method: This research, which has a descriptive nature, was carried out according to the scanning model. The research group consists of 130 university students studying sports at Karadeniz Technical University. Within the scope of the research, the "Personal Information Form" created by the researchers and the "Leadership Orientation Scale" developed by Bolman and Deal (1991) and adapted into Turkish by Dereli (2003) were used as data collection tools. After the obtained data was transferred to the computer environment, Skewness and Kurtosis values were examined to determine the normal distribution fit of the scale and its sub-dimensions. Descriptive statistics, t-test and one-factor analysis of variance were preferred for the solution and interpretation of the data.

Findings: As a result of the analysis made; It was observed that there was a difference in favor of men with the gender variable in the human resources sub-dimension of the scale. According to the age variable, a difference was determined in favor of the participants in the higher age group between the overall scale and the structural, human resources and symbolic frame sub-dimensions. When the perceived income level is examined, it was determined that there is a significant difference in favor of high income level participants between the scale overall and the structural, human resources and symbolic frame sub-dimensions.

Conclusion and Suggestions: According to the results obtained from the findings of the study, it is seen that there are significant differences in the overall scale and sub-dimensions of the scale according to gender, age and perceived income levels of the participants. It may be suggested that future studies should be carried out with different study groups and by increasing the sample size or with student groups who do not do sports comparatively.

Keywords: Sport, Student, Leadership Orientations

Presentation ID/Sunum No: SAĞ1

Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışı İle Akılcı İlaç Kullanımı Davranışı Arasındaki Yapısal İlişkinin Belirlenmesi

Fuat Yalman[1]

[1]Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, Düzce, Türkiye, e-mail: fuatyalman@duzce.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-1041-1837

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı; sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik ve sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile akılcı ilaç kullanımına ilişkin farkındalık düzeyleri ölçülerek, sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile akılcı ilaç kullanımı davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesidir. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik ve Sosyal Hizmet Bölümlerinde okuyan lisans ve lisansüstü düzeyde toplamda 400 öğrenci araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 26 ve AMOS 24 paket programları kullanılmıştır. Araştırmada açıklayıcı faktör analizi (AFA) ile faktörler belirlenmiştir ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile de değişkenler arasındaki yapısal ilişki test edilmiştir. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile elde edilen bulgular, modelin geçerliliğinin sağlandığını göstermiştir. Ayrıca yol analizi sonuçlarına göre, sağlıklı yaşam biçimi davranışının, akılcı ilaç kullanımı davranışını toplam yordama gücünün 0,596 birim olduğu görülmüştür. Sonuç olarak sağlıklı yaşam biçimi davranışının, akılcı ilaç kullanımı davranışını (β=0.596; $p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Yapılan korelasyon analiz sonuçlarına göre de; genel olarak sağlıklı yaşam biçimi davranışında bulunmada etkili olan faktörler ile akılcı ilaç kullanımı davranışında bulunmada etkili olan faktörler arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Çalışmanın sonucuna göre ise öğrencilerin akılcı ilaç kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Buna rağmen kronik hastalığa sahip olanların oranı %24,3 iken öğrencilerin %37'sinin düzenli ilaç kullandığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışı, Akılcı İlaç Kullanımı Davranışı, Yapısal Eşitlik Modellemesi.*

ABSRACT

The main purpose of this study was to determine the relationship between healthy lifestyle behaviors and rational drug use behaviors by measuring the healthy lifestyle behaviors of health sciences faculty of nursing and social work students' awareness levels about rational drug use. A total of 400 undergraduate and graduate students studying at Düzce University, Faculty of Health Sciences, Nursing and Social Work Departments were evaluated within the scope of the research. SPSS 26 and AMOS 24 package programs were used in the analysis of the data. In the study, factors were determined with explanatory factor analysis (EFA) and structural relationship between variables was tested with confirmatory factor analysis (CFA). Findings obtained with

explanatory and confirmatory factor analyzes showed that the validity of the model was ensured. In addition, according to the results of the path analysis, it was seen that the total predictive power of healthy lifestyle behavior and rational drug use behavior was 0.596 units. As a result, it was determined that healthy lifestyle behavior affects rational drug use behavior ($\beta=0.596$; $p<0.05$) in a statistically significant and positively. According to the results of the correlation analysis, a moderately positive and significant relationship was found between the factors that affect the behavior of a healthy lifestyle in general and the factors that are effective in the behavior of rational drug use. According to the results of the study, it was determined that the students' rational drug use and healthy lifestyle behaviors were at a good level. Despite this, while the rate of those with chronic diseases is 24.3%, it was determined that 37% of the students use drugs regularly.

Keywords: *Healthy Lifestyle Behavior, Rational Drug Use Behavior, Structural Equation Modeling.*

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü 2016 verilerine göre bulaşıcı olmayan hastalıkların, ölümlerin 2/3'ünden (40,5 milyon) daha fazlasına neden olduğu bildirilmiştir (Collaborators, 2017). Bulaşıcı olmayan hastalıklar, sağlıksız gıda, madde kullanımı, uyuşturucu, alkol, sigara vb. alışkanlıkları kapsamaktadır. Günümüzde insanlar sağlıksız yaşam tarzlarına daha eğilimli oldukları için küresel metabolik sendromun yayılmasındaki artışa neden olmuştur (O'Neill ve O'Driscoll, 2015; Ranasinghe vd., 2017). Söz konusu ölümlerin azaltılması bireysel bilinçlenmeye ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları sergilemeye bağlıdır.

Tıbbi süreçte tedavi, klinik rehberlik ve akılcı ilaç kullanımı gereksinimlerini karşılaması gereken komplikasyonları sınırlandırarak hastaların belirtilerini ve semptomlarını tetikleyen iltihabı azaltmak ve uzun süreli prognozu iyileştirmek için önemli bir rol oynar (Bricage, 2017). Akılcı ilaç kullanımı, hastaların klinik ihtiyaçlarına uygun, kendi bireysel gereksinimlerini karşılayan dozlarda, yeterli bir süre boyunca ve kendileri ve toplulukları için en düşük maliyetle ilaç almalarını ifade eder (World Health Organization, 2012a).

Ayrıca akılcı ilaç kullanımı, hastaların yeterli ve gerekli bir süre ilaç almasını gerektirir. İlaçların yeterli bir süre alınması, sadece ilaçların terapötik etkisini arttırmakla kalmaz, aynı zamanda ilaçların yan etkilerini ve ters reaksiyonlarını da azaltır. Akılcı ilaç kullanımı, hastalıkların teşhisi, önlenmesi ve tedavisi için ilaçların uygun bir şekilde reçete edilmesi, dağıtımının yapılması ve hasta kullanımı sürecidir. Bu akılcı reçete yazma (ilaçların hastanın yararına güvenli, etkili ve ekonomik sıralaması süreci), akılcı dağıtımı (doğru hastaya doğru ilacı sağlama süreci, yani doğru formülasyon veya dozaj, uygun danışmanlık, açık hasta talimatları ve iyi stok yönetimi uygulaması) ve akılcı hasta kullanımını (hasta uyumu) kapsar (World Health Organization, 1993; Drug Administration and Control Authority, 1996).

Aynı zamanda akılcı ilaç kullanımı doğru, yerinde ve uygun kullanımını içerir, böylece onların seçimi, dozu ve süresi; kılavuzlara ve klinik ihtiyaçlara uygun, tedarikçi, toplum ve hasta için en düşük maliyetle, doğru bir şekilde dağıtılır ve uygun bir şekilde alınır. Akılcı ilaç kullanımının amacı aynı zamanda doğru hasta, doğru ilaç, doğru doz, doğru yol ve doğru zaman kavramlarına ulaşmaktır. Akılcı ilaç kullanımı, hastaların klinik ihtiyaçlarına uygun, kendi

bireysel gereksinimlerini karşılayan dozlarda, yeterli bir süre boyunca ve kendileri ve toplulukları için ve en düşük maliyetle ilaç almasını ifade eder (World Health Organization, 1985).

İlaçlar sağlık hizmetlerinin önemli bileşenleri olmasına ve hayat kurtarılmasında önemli bir rol oynamasına rağmen, bir bütün olarak kullanımları doktor, dağıtıcı ve hasta için karmaşık bir konudur. Dünya Sağlık Örgütü sağlık tesislerinde akılcı ilaç kullanımı uygulamasını değerlendirmek için bazı göstergeler geliştirmiştir. Bu göstergeler çoğunlukla reçete yazma, sağlık tesisi ve hasta bakımı göstergeleridir. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, uygun olmayan ilaçların reçetelenmesi ve dağıtılması, piyasadaki tüm ilaçların %50'sinden fazlasından sorumludur ve ilaçların hastalar tarafından irrasyonel kullanımı çeşitli sağlık riskleri ve maliyetleriyle sonuçlanmaktadır (World Health Organization, 2010).

Akılcı olmayan ilaç kullanımı ise genellikle çoklu reçete yazma ve dağıtım hatalarından kaynaklanmaktadır (Drug Administration and Control Authority, 2003). Akılcı olmayan ilaç kullanımı dünya çapında önemli bir sorundur. Dünya Sağlık Örgütü, tüm ilaçların yarısından fazlasının uygun şekilde reçete edildiğini, dağıtıldığını veya satıldığını ancak bunun aksine hastaların yarısının bunları doğru bir şekilde alamadığını tahmin etmektedir. İlaçların aşırı kullanımı, az veya yanlış kullanılması, kıt kaynakların israfına ve yaygın sağlık sorunlarına yol açmaktadır (World Health Organization, 1985). Bunun yanı sıra akılcı olamayan ilaç kullanımı, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, sağlık ve ekonomik yük üzerindeki zararlı etkilere önemli ölçüde katkıda bulunan yaygın bir sorundur.

Modern ve sosyal sağlık anlayışı; kişi, aile ve toplumun sağlığını koruyan, devam ettiren ve geliştiren sağlık odaklı bütüncül bir bakımı tanımlamakla, kişinin sağlığı korumakla ilgili etkin kararlardan oluşmaktadır (Sisk, 2000; Ayaz vd., 2005). Toplumları hastalıklardan ve hastalanmaktan koruyan ve onların yaşamları boyunca sağlıklı olmalarını sağlayan uygulamaların tamamına “Sağlıklı Yaşam Biçimi Uygulamaları” denilmektedir (Bahar, vd., 2008). Sağlıklı yaşam biçimi; bireyin sağlığını olumsuz etkileyebilecek davranışları kontrol edebilmesi, günlük yaşamını düzenlerken, kendi sağlık durumuna uygun davranışları seçebilmesini açıklarken, sağlık davranışı ise kişinin sağlıklı kalmak ve hastalıklardan korunmak için inandığı ve uyguladığı davranışlar olarak belirtilmiştir (Zaybak ve Fadıloğlu, 2004; Ayaz vd., 2005; Tanrıverdi vd., 2009).

Sağlıklı yaşam biçimi aynı zamanda sağlığı geliştirmenin bir bileşenidir. Sağlıklı yaşam biçimi davranışı, bireylerin sağlığını korumak veya geliştirmek, sağlık sorunlarını önlemek veya olumlu bir beden imajı elde etmek amacıyla üstlendikleri faaliyettir. Sağlıklı yaşam biçimi davranışı sadece sağlıklı kalmaya çalışan sağlıklı insanlarla sınırlı değildir, aynı zamanda fiziksel olarak özürlü olan ve diyet, egzersiz ve sigara içmekten kaçınma gibi olumlu sağlıklı davranış biçimleri yoluyla rahatsızlıklarını kontrol altına almaya veya en aza indirmeye çalışan kronik hastalıkları olan kişileri de kapsamaktadır (Cockerham, 2005). Sağlıklı yaşam biçimini kendine rehber edinen birey, hastalıklardan korunma ve sağlığın geliştirilmesinde en önemli etken olan sağlıklı yaşam biçimlerinin geliştirilmesine yönelik uygulamaların da önemini arttırmaktadır (Bottorff, vd., 1996; Çelik, vd., 2009).

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, gelişmiş ülkelerdeki ölümlerin %70-80’inin, az gelişmiş ülkelerdeki ölümlerin ise %40-50’sinin sebebinin yaşam biçimine bağlı hastalıklardan kaynaklandığı belirtilmiştir. Dolayısıyla sağlık hizmetlerin temel amacının sürekli bir şekilde

sağlığı koruma, sürdürme, geliştirme ve olumsuzluk durumunda ise en az hasarla atlatma prensibine dayandırılması gerekmektedir (Choi Hui, 2002; Choi ve Lee, 2007). Literatürde sağlık bilgisi, sağlık okuryazarlığı ve sağlıklı yaşam tarzı alışkanlığı uygulaması arasındaki ilişki yaygın bir şekilde irdelenmiştir (Kudo vd., 2016). Mevcut kanıtlar ayrıca yaş ve cinsiyet gibi değişkenlerin sağlıklı yaşam biçimi davranışı üzerinde güçlü doğrudan ve olumlu etkiye sahip olduğunu göstermiştir (Suka vd., 2015; Yokokawa, 2015).

Aynı zamanda yetersiz sağlık bilgi düzeyinin; uygun olmayan sağlık davranışlarında bulunmaya, yeterli düzeyde koruyucu sağlık hizmetlerinin uygulanmamasına, sağlık hizmetlerine ulaşmada ve kullanmada yetersizliğe, hastalığı yönetme ve akılcı olmayan ilaç kullanım hatalarında artışa, kronik hastalıkların insidanslarında ve ölüm oranlarında artışa neden olabilecek ciddi sağlık sonuçlarıyla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Parker vd., 1995; Howard vd., 2005). Benzer bir çalışma da ise, sağlıklı yaşam biçimi davranışı ile sağlık sonuçları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve hem morbidite hem de mortalitede önemli bir rol oynadığını göstermiştir (Blaxter, 1990). Aynı çalışmada, daha düşük morbidite oranı ve yaşam süresi ile önemli görülen yaşam tarzları (sigara içmeme, orta derecede alkol alma, gece boyunca 7-8 saat uyuma, düzenli egzersiz yapma, istenen vücut ağırlığını koruma, atıştırmalıklardan kaçınma ve düzenli olarak kahvaltı yapma) arasında pozitif korelasyon tespit edilmiştir (Belloc ve Breslow, 1972).

Bu araştırmada ise sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik ve sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile akılcı ilaç kullanımına ilişkin farkındalık düzeyleri ölçülerek, sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile akılcı ilaç kullanımı davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu araştırmanın, sağlık sektöründeki uygulama çeşitliliğine ve sağlık hizmetleri literatürüne önemli derecede katı sağlayacağı ve bunun yanı sıra daha sağlıklı ve bilinçli bir toplumun oluşturulmasına zemin hazırlaması bakımından topluma sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının kazandırılmasının ve öğretilmesinin onların akılcı ilaç kullanımı davranış düzeylerini arttıracağı öngörülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmada; parametrik verilerin kullanılması, araştırmanın amacı, araştırmanın problemi ve araştırmanın konusu göz önünde bulundurularak nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik ve Sosyal Hizmet Bölümlerinde okuyan lisans ve lisansüstü düzeyde toplamda 400 öğrenci araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Veriler online (internet üzerinden) anket tekniği ile Ocak-Şubat 2021 tarihleri arasında kolayda örnekleme yöntemi ile elde edilmiştir. Örneklem büyüklüğü literatürde genel kabul görmüş Sekaran (1992) esas alınarak hesaplanmış ve 400 kişi olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Yöntemi

Veri toplama yöntemi olarak online (internet üzerinden) anket tekniği kullanılmıştır. Çalışma, Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik ve Sosyal Hizmet Bölümlerinde okuyan lisans ve lisansüstü düzeydeki öğrencilerin kesitsel bir araştırması olarak gerçekleştirilmiştir. Geliştirilen anket formu; sağlık yönetimi alanında uzmanlaşmış akademisyen ve uzmanlarla birlikte ayrıntılı bir şekilde tartışılmış ve son hali oluşturulmuştur. Ankette yer alan ifadelerle ilgili yapılan eleştiriler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra

güncellenen anket formunun yapısal geçerliliğini sağlamak amacıyla 20 kişi üzerinde bir pilot uygulama (ön test) gerçekleştirilmiştir. Anket formu, toplamda üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, 27 önermeden oluşan sağlıklı yaşam biçimi davranışını ölçmeye yönelik ifadeler yer almaktadır. İkinci bölümde, 22 önermeden oluşan akılcı ilaç kullanımına yönelik ifadeler yer alırken, son bölümde ise katılımcıların temel özelliklerine yönelik ifadelere yer verilmiştir.

Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışı Ölçeği: Sağlıklı yaşam biçimi davranışı ölçeği hazırlanırken Türkiye'deki Bahar vd. (2008) ile Duran vd. (2018) çalışmaları göz önüne alınarak Walker ve Hill-Polerecky, (1996) tarafından belirlenen Sağlıklı Yaşam Biçimi II çalışması temel alınarak yürütülmüştür.

Akılcı İlaç Kullanımı Davranışı Ölçeği: Akılcı ilaç kullanımına yönelik tutum ölçeği ise, Demirtaş ve vd. (2018) ile Çelebi (2018) tarafından geliştirilmiş ölçek formlarından yararlanılmıştır.

Veri Analizi Yöntemi

Araştırma kapsamında veri setinin analizi için SPSS 26 ve AMOS 24 istatistiksel analiz programları birlikte kullanılmıştır. Verilerin programa kaydedilmesinin ardından ilk olarak verilere güvenilirlik analizi yapılmıştır. Ardından araştırmanın amacına uygun olarak, kodlanan veriler demografik özellikler açısından betimsel analizleri ifade eden varyans, ortalama, frekans ve yüzde değerleri açısından incelenmiştir. Daha sonra açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi, korelasyon analizi teknikleri uygulanmıştır.

Veri Seti Analiz Kriterleri

Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) için Kriterler

Maddelerin, döndürme öncesindeki faktör yükü değerlerini genel olarak incelemek için ortak faktör varyansı dikkate alınmıştır. Faktörleştirme tekniği olarak, sosyal bilimlerde en fazla kullanılan ve yorumlanması en kolay olan temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Aynı yapıyı ölçmeyen değişkenlerin ayıklanması için, değişkenlerin yer aldıkları faktördeki yük değerleri için alt sınır 0.40 olarak kabul edilmiştir. Birden fazla faktör altında toplanan ve faktör yükleri arasındaki farkın 0.10'dan düşük olduğu maddeler binişik faktör olarak tanımlanmış ve ölçekten çıkarılmıştır. Özgün değeri 1'in üstünde olan faktörler önemli faktör olarak kabul edilmiştir. Açıklanan varyans oranı olarak ise %40 sınır değer olarak kabul edilmiştir. Faktörlerin bağımsızlığını, yorumlamada açıklık ve anlamlılığını sağlamak amacıyla rotasyon yapılmıştır. Rotasyon tekniği olarak dik döndürme tekniği kullanılmıştır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) için Kriterler

Her bir yapı üzerindeki gözlenen değişkenlerin standartlaştırılmış yüklemelerinin, anlamlı ve üstün yakınsak geçerliliğin 0.5'den yüksek olup olmadığı kontrol edilmiştir. Daha sonra geçerliliği kontrol etmek için bileşik güvenilirlik (CR) testi yapılmıştır. Her bir yapı için çıkarılan ortalama varyansın, diğer yapılarla paylaşılan varyansından daha büyük olması durumunda ayırt edici geçerliliğin sağlandığı durumu kontrol edilmiştir.

BULGULAR

Bulgular bölümünde ulaşılan veriler SPSS ve AMOS paket programları aracılığıyla değerlendirilmiştir.

Araştırma Verilerinin Güvenilirliği

Araştırmada her bir yapı için madde analizi ile iç tutarlılık analiz yapılmış ve Cronbach Alfa katsayısı hesaplanarak güvenilirlik belirlenmiştir. Araştırmanın değişkenlerini oluşturan sağlıklı yaşam biçimi davranışı faktörleri 22 soruyla ve akılcı ilaç kullanımı davranışı faktörleri ise 19 soruyla güvenilirlik analizine tabi tutulmuştur. Değişkenlere ilişkin güvenilirlik katsayıları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Değişken isimleri	**Cronbach's Alpha Katsayısı**
Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışı	0,886
Akılcı İlaç Kullanımı	0,890

Dolayısıyla bütün boyutlar dikkate alındığında araştırmanın güvenilirliği oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Demografik Bulgular

Tablo 2. Katılımcıların Genel Profili

Cinsiyet	**Frekans**	**Yüzde**		**Yaş**	**Frekans**	**Yüzde**
Erkek	117	29,3		18 yaş ve altı	78	19,5
Kız	283	70,8		19-20 yaş	100	25,0
Bölüm	**Frekans**	**Yüzde**		21-22 yaş	124	31,0
Hemşirelik	332	83,0		23 yaş ve üzeri	98	24,5
Soyal hizmet	68	17,0		**Hastaneye gidiş sıklığı**	**Frekans**	**Yüzde**
Sınıf	**Frekans**	**Yüzde**		Hiç gitmedim	57	14,3
Birinci Sınıf	82	20,5		1 defa gittim	83	20,8
İkinci Sınıf	150	37,5		2-3 defa gittim	166	41,5
Üçüncü Sınıf	97	24,3		4-5 defa gittim	70	17,5
Dördüncü Sınıf	55	13,8		6 defadan daha fazla gittim	24	6,0
Lisansüstü eğitim yapıyorum	16	4,0		**İlk gidilen sağlık kuruluğu**	**Frekans**	**Yüzde**
İlaç kullanım sıklığı	**Frekans**	**Yüzde**		Devlet Hastanesi	290	72,5
Ayda bir kez	59	14,8		Üniversite Hastanesi	74	18,5

Birkaç günde bir kez	269	67,3		Özel Hastane	36	9,0
Haftada bir kez	45	11,3		**Kronik hastalık durumu**	**Frekans**	**Yüzde**
Her gün	4	1,0		Evet	97	24,3
Hiçbir Zaman	5	1,3		Hayır	303	75,8
Yılda bir kaç kez	18	4,5		**Düzenli ilaç kullanım durumu**	**Frekans**	**Yüzde**
				Evet	148	37,0
				Hayır	252	63,0

Tablo 2'den de görüleceği üzere araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik ve sağlık durumlarına ilişkin özellikler incelendiğinde, öğrencilerin %70.8'inin kız, %31'inin 21-22 yaş, %83'ünün hemşirelik bölümünde öğrenim gördüğü, %37.5'inin ikinci sınıf olduğu, %41.5'inin son bir yıl içerisinde 2-3 defa hastaneye gittiği, %72.5'inin bir sağlık problemi yaşadığında ilk olarak devlet hastanesine gittiği, %24.3'ünün kronik hastalığının bulunduğu, %37'sinin düzenli ilaç kullandığı ve %67.3'ünün birkaç günde bir kez ilaç kullandığı saptanmıştır.

Açıklayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Katılımcıların sağlıklı yaşam biçimi davranışı düzeyleri ile akılcı ilaç kullanımına yönelik davranışlarını oluşturan verilere açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen analizler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3. Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışı-Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışı Faktörleri	**Değişkenler**	**Faktör Yükleri**	**Açıklanan Varyans**	**Öz Değer**
Dengeli Beslenme	SYBD19	,789	29,667	6,527
	SYBD18	,687		
	SYBD17	,642		
	SYBD16	,625		
	SYBD20	,574		
	SYBD22	,441		
Fiziksel Aktivite	SYBD5	,809	8,247	1,814
	SYBD8	,745		
	SYBD6	,632		
	SYBD4	,569		
Sağlık Sorumluluğu	SYBD27	,746	7,126	1,568
	SYBD24	,691		
	SYBD26	,680		
	SYBD25	,596		
Kişilerarası İlişkiler	SYBD7	,691	5,445	1,198
	SYBD11	,682		
	SYBD13	,667		
	SYBD3	,666		
Manevi Gelişim	SYBD12	,748	5,001	1,100
	SYBD14	,683		

	SYBD22	,537		
	SYBD9	,467		
Değerlendirme Kriterleri	Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: 0,866 Approx. Chi-Square: 2816,171 Barlett's Test of Sphericity: 0,000 Extraction Method: Principal Components Rotation Method: Varimax Açıklanan Varyans Toplamı: 55,486			

*(SYBD: Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışı)

Sağlıklı yaşam biçimi davranışı faktörlerinin alt değişkenlerini belirlemek amacıyla faktör analizine tabi tutulan veriler için p(sig) = 0,000 < 0,05 olduğundan Bartlett testinin sonucu anlamlıdır. Yani, değişkenler arasında yüksek korelasyonlar mevcuttur ve veriler çoklu normal dağılımdan gelmiş demektir. KMO katsayısı 0,866 olduğundan sonuç mükemmeldir. Bu sebeple, araştırmada örnek büyüklüğü yeterlidir.

Tablo 4. Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Davranış-Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Akılcı İlaç Kullanımı Davranışı Faktörleri	**Değişkenler**	**Faktör Yükleri**	**Açıklanan Varyans**	**Öz Değer**
Doğru Kullanım	AİK2	,778	35,478	6,741
	AİK1	,748		
	AİK4	,703		
	AİK5	,682		
	AİK3	,571		
Bilinçli Kullanım	AİK20	,759	7,137	1,356
	AİK21	,720		
	AİK18	,647		
	AİK19	,586		
	AİK22	,573		
Etkili Kullanım	AİK10	,768	6,607	1,255
	AİK12	,587		
	AİK13	,581		
	AİK11	,541		
	AİK9	,438		
	AİK14	,437		
Güvenli Kullanım	AİK17	,768	6,077	1,155

	AİK16	,749		
	AİK18	,722		
Değerlendirme Kriterleri	Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: 0, 897 Approx. Chi-Square: 2735,135 Barlett's Test of Sphericity: 0,000 Extraction Method: Principal Components Rotation Method: Varimax Açıklanan Varyans Toplamı: 55,298			

*(AİK: Akılcı İlaç Kullanımı)

Akılcı ilaç kullanımına yönelik davranış faktörlerinin alt değişkenlerini belirlemek amacıyla faktör analizine tabi tutulan veriler için p(sig)=0,000<0,05 olduğundan Bartlett testinin sonucu anlamlıdır. Yani, değişkenler arasında yüksek korelasyonlar mevcuttur ve veriler çoklu normal dağılımdan gelmiş demektir. KMO katsayısı 0,897 olduğundan sonuç mükemmeldir. Bu sebeple, araştırmada örnek büyüklüğü yeterlidir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi ile ilgili Bulgular

Bu bölümde, AMOS 24 paket programı ile sağlık okuryazarlığı, sağlıklı yaşam biçimi davranışı ve akılcı ilaç kullanımı ölçeklerine, DFA yapılarak verinin varsayılan modele uyum derecesi test edilmiştir.

Araştırma Modeline (Ölçüm Modeli) Ait Sonuçlar

Araştırma modelinde yer alan değişkenler; dengeli beslenme, fiziksel aktivite, sağlık sorumluluğu, kişilerarası ilişkiler, manevi gelişim ile doğru kullanım, bilinçli kullanım, etkili kullanım, güvenli kullanım ve bu faktörler arasındaki nedensel ilişkilerin açıklanabileceği varsayılmıştır. Kullanılan ölçeklerin geçerliliğini test etmek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve tüm ölçeklerin yapıları doğrulanmıştır. Şekil 1'de sağlıklı yaşam biçimi davranışı ve akılcı ilaç kullanımına yönelik davranış ile ilgili doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ve uyum iyiliği değerleri verilmiştir.

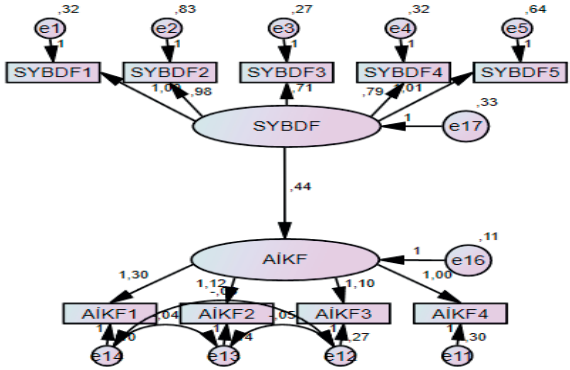

[(**X²/df:** 2.760; **GFI:** 0.966; **NFI:** 0.938; **CFI:** 0.959; **RMR:** 0.030; **TLI**: 0.936; IFI: 960; **AGFI:** 0.933; **RMSA:** 0.066)]

Şekil 1. Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışı-Akılcı İlaç Kullanımı Araştırma Modeli (Ölçüm Modeli) ve Uyum İyiliği Sonuçları

Yukarıda verilen, RMSA, RMR, GFI, AGFI, NFI, IFI, TLI, CFI değerleri model uyumunun (model fit) sağlandığını göstermektedir. Bakılacak değerlerle ilgili bir sınırlama yoktur. Raporlanan değerler araştırmacının dikkat çekmek istediği değerlere göre değişebilmektedir. Ayrıca ölçüm modelinin geçerlilik ve güvenilirliğini belirlemek amacıyla hesaplanan faktörlerin açıklanan varyansları ve güvenilirlikleri Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. İyileştirilmiş Ölçüm Modeline İlişkin DFA Sonuçları

Örtük Değişkenler	Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları	Estimate	Standart Hata	T değeri	P
SYBDF1	,714	1,000			
SYBDF2	,525	,981	,110	8,891	***
SYBDF3	,617	,713	,070	10,222	***
SYBDF4	,628	,790	,076	10,358	***
SYBDF5	,588	1,012	,103	9,817	***
AİKF4	,609	1,000			
AİKF3	,663	1,101	,166	6,648	***
AİKF2	,780	1,121	,156	7,182	***
AİKF1	,866	1,303	,174	7,494	***

***p<0.01

İyileştirilmiş ölçüm modeline ilişkin DFA sonuçları Tablo 5'de verilmiştir. Tablo 5'de sunulan DFA sonuçları incelendiğinde gözlenen değişkenlere ait standartlaştırılmış regresyon katsayıları, t değerleri (t>1.96), p değerleri (p<0.01) ve model uyum iyiliği indeksleri modelin kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğunu göstermektedir. Ayrıca değişkenler arasındaki yol katsayılarını belirlemek amacıyla yapılan path analizinin sonuçları aşağıda Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Araştırma Modeli YEM Sonuçları

Etkiler	**Yapısal İlişkiler**	**Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları (β)**	**Kritik Oran (C.R.)**	**p**
Standardize Edilmiş Toplam Etki	AİKD<--- SYBD	,596	6,226	***
Standardize Edilmiş Direkt Etki	AİKD<--- SYBD	,596		

Toplam etkilere ait standardize edilmiş değerler incelendiğinde sağlıklı yaşam biçimi davranışının, akılcı ilaç kullanımı davranışını toplam yordama gücünün 0,596 birim olduğu görülmüştür. Sonuç olarak sağlıklı yaşam biçimi davranışının, akılcı ilaç kullanımı davranışını (β=0.596; p<0,05) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Aşağıdaki Tablo 7'de ise literatürde genel kabul gören iyilik uyum indeksi değerleri ile analiz sonrası elde edilen değerler verilmiştir.

		SYBDF1	SYBDF2	SYBDF3	SYBDF4	SYBDF5	AİKF1	AİKF2	AİKF3	AİKF4
SYBDF1	Pearson Correlation	1	,477**	,432**	,424**	,442**	,307**	,255**	,256**	,220**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
	N		400	400	400	400	400	400	400	400
SYBDF2	Pearson Correlation		1	,252**	,316**	,298**	,204**	,164**	,240**	,120*
	Sig. (2-tailed)			,000	,000	,000	,000	,001	,000	,016
	N			400	400	400	400	400	400	400
SYBDF3	Pearson Correlation			1	,358**	,369**	,421**	,337**	,347**	,338**
	Sig. (2-tailed)				,000	,000	,000	,000	,000	,000
	N				400	400	400	400	400	400
SYBDF4	Pearson Correlation				1	,377**	,380**	,355**	,328**	,301**
	Sig. (2-tailed)					,000	,000	,000	,000	,000
	N					400	400	400	400	400
SYBDF5	Pearson Correlation					1	,255**	,245**	,231**	,122*
	Sig. (2-tailed)						,000	,000	,000	,015
	N						400	400	400	400
AİKF1	Pearson Correlation				*		1	,565**	,511**	,531**
	Sig. (2-tailed)							,000	,000	,000
	N							400	400	400
AİKF2	Pearson Correlation							1	,402**	,491**
	Sig. (2-tailed)								,000	,000

	N								400	400
AİKF3	Pearson Correlation								1	,369**
	Sig. (2-tailed)									,000
	N									400
AİKF4	Pearson Correlation									1
	Sig. (2-tailed)									
	N									400
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).										
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).										

Tablo 7. Ölçüm Modeli Uyum İyiliği İndeksleri

Genel Model Uyumu	***İyi Uyum***	***Kabul Edilebilir Uyum***	***Elde Edilen Uyum Değerleri***
x^2/sd	≤3	≤5	**2.760**
NFI	≥0.95	≥0.90	**0.938**
CFI	≥0.97	≥0.95	**0.959**
IFI	≥0.95	0.94-0.90	**0.960**
AGFI	>0.95	≥0.85	**0.933**
GFI	≥0.90	0.89-0.85	**0.966**
RMR	<0.05	<0.08	**0.030**
RMSA	<0.05	<0.08	**0.066**

Tablo 6'da görüldüğü üzere elde edilen sonuçlar, önerilen araştırma modelinin uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğunu göstermektedir. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile elde edilen bulgular, modelin yapı geçerliliğinin sağlandığını göstermektedir. Açıklayıcı faktör analizi ile ortaya konulan yapı geçerliliği, doğrulayıcı faktör analizi ile de teyit edilmiştir. Güvenilirlik katsayısı Alfa= 0,923 olarak bulunmuştur. Bu değer 0,80≤ α<1,00 arasında olduğundan, ölçek yüksek derecede güvenilirdir. Geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanması; sağlıklı yaşam biçimi davranışı ile akılcı ilaç kullanımı arasındaki yapısal ilişkinin varlığını göstermektedir.

Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Tablo 8. Korelasyon Analizi Sonuçları

Korelasyon analizi sonuçlarına göre; sağlıklı yaşam biçimi davranışı değişkenleri ile akılcı ilaç kullanımı davranışı değişkenleri arasında genel olarak orta düzeyde pozitif yönde bir korelasyon ilişkisinin olduğu görülmüştür. 0,00-0,30 arası değerler düşük düzey ilişki ve 0,30-0,70 arası değerler orta düzey ilişkiye işaret ederken; 0,70-1,00 arası değerler yüksek düzey ilişkiye işaret etmektedir (Büyüköztürk, 2015). Bu durumda sağlıklı yaşam biçimi davranışı sergileme

durumu arttıkça, akılcı ilaç kullanımına yönelik olumlu davranışların da artacağı, yani bireylerin daha fazla sağlıklı yaşam biçimi davranışlarında bulunacakları söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik ve sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile akılcı ilaç kullanımına ilişkin farkındalık düzeyleri ölçülerek, sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile akılcı ilaç kullanımı davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışma, Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik ve Sosyal Hizmet Bölümlerinde okuyan lisans ve lisansüstü düzeyde toplamda 400 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir:

Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre; sağlıklı yaşam biçimi davranışında bulunmada etkili olan faktörler 5 farklı boyut altında toplanmıştır. Bu boyutlar; "Dengeli Beslenme, Fiziksel Aktivite, Sağlık Sorumluluğu, Kişilerarası İlişkiler ve Manevi Gelişim" şeklinde literatüre dayandırılarak isimlendirilmiştir. Akılcı ilaç kullanımı davranışında bulunmada etkili olan faktörler ise 4 farklı boyut altında toplanmıştır. Bu boyutlar; "Doğru Kullanım, Bilinçli Kullanım, Etkili Kullanım ve Güvenli Kullanım" şeklinde literatüre dayandırılarak isimlendirilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi yapılarak; Doğrulayıcı faktör analizi yapılarak; sağlıklı yaşam biçimi davranışı ve akılcı ilaç kullanımı davranışı arasındaki ilişkinin kabul edilebilir uyum indeksine sahip olduğu görülmüştür. Tüm değişkenler için yapılan güvenilirlik analizinde, ölçeğin güvenilirlik seviyelerinin yüksek derecede olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra önerilen araştırma modelinin uyum indekslerinin kabul edilebilir uyum düzeyinde olduğu görülmüştür. Aynı zamanda açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile elde edilen bulgular, modelin yapı geçerliliğinin sağlandığını göstermiştir. Açıklayıcı faktör analizi ile ortaya konulan yapı geçerliliği, doğrulayıcı faktör analizi ile de teyit edilmiştir. Güvenilirlik katsayısı Alfa= 0,923 olarak bulunmuştur. Bu değer $0,80 \leq \alpha < 1,00$ arasında olduğundan, ölçek yüksek derecede güvenilirdir. Geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanması; sağlıklı yaşam biçimi davranışı ve akılcı ilaç kullanımı davranışı arasındaki yapısal ilişkinin varlığını göstermektedir.

Toplam etkilere ait standardize edilmiş değerler incelendiğinde sağlıklı yaşam biçimi davranışının, akılcı ilaç kullanımı davranışını toplam yordama gücünün 0,596 birim olduğu görülmüştür. Sonuç olarak sağlıklı yaşam biçimi davranışının, akılcı ilaç kullanımı davranışını (β=0.596; $p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ve pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Sağlıklı yaşam biçimi davranışları ile akılcı ilaç kullanımı davranışları arasındaki korelasyon analiz sonuçlarına göre; genel olarak sağlıklı yaşam biçimi davranışında bulunmada etkili olan faktörler ile akılcı ilaç kullanımı davranışında bulunmada etkili olan faktörler arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Çalışmanın sonucuna göre öğrencilerin akılcı ilaç kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Buna rağmen kronik hastalığa sahip olanların oranı %24,3 iken öğrencilerin %37'sinin düzenli ilaç kullandığı saptanmıştır.

KAYNAKLAR

Ayaz, S., Tezcan, S. ve Akıncı, F. (2005). Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Sağlığı Geliştirme Davranışları. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi. 9(2), 26-34.

Bahar, Z., Beşer, A., Gördes, N., Ersin, F. ve Kıssal, A. (2008). Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları Ölçeği II'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 12(1), 1-13.

Belloc, N. B. ve Breslow, L. (1972). The relation of physical health status and health practices. Preventive Medicine, 1, 46-64.

Blaxter, M. (1990). Health and Lifestyles. Tavistock/Routledge, London. http://dx.doi.org/10.4324/9780203393000

Bottorff, J. L., Johnson, J. L., Ratner, P. A. ve Hayduk, L. A. (1996). The effects of cognitive-perceptual factors on health promotion behavior maintenance. Nursing Research, 45(1), 30-36.

Bricage, P. (2017). Use of chronolithotherapy for better individual healthcare and welfare. Journal of Systems Science and Systems Engineering, 26(3), 336-358.

Choi Hui, W. H. (2002). The health promoting lifestyles of undergraduate nurses in Hong Kong. Journal of Professional Nursing, 18(2), 101-111.

Choi, Y. J. ve Lee, K. J. (2007). Evidence-based nursing: Effects of a structured nursing program for the health promotion of Korean women with hwa-byung. Archives of Psychiatric Nursing, 21(1), 12-16.

Cockerham, W.C. (2005). Health lifestyle theory and convergence of agency and structure. Journal of Health and Social Behavior, 46 (1), 51-67

Collaborators, R. F. (2017). Global, regional, and national comparative risk assessment of 79 behavioural, environmental and occupational, and metabolic risks or clusters of risks, 1990 – 2015: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2015, The Lancet, 388(100532), 1659-1724.

Çelebi, A. (2018). Akılcı İlaç Kullanımına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Çelik, G. O., Malak, A. T., Bektaş, M., Yılmaz, D., Yümer, A. S., Öztürk, Z. ve Demir, E. (2009). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin sağlığı geliştirme davranışlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. AJCI, 3(3), 164-169.

Demirtaş, Z., Dağtekin, G., Sağlan, R., Alaiye, M., Önsüz, M. F., Işıklı, B., Kılıç, F. S. ve Metintaş, S. (2018). Akılcı İlaç Kullanımı Ölçeği Geçerlilik ve Güvenilirliği. ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi, 3(3), 37-46.

Drug Administration and Control Authority (1996). Manual on Drug Supply Management. Addis Ababa, Ethiopia: Prepared by department of DACA.

Drug Administration and Control Authority (2003). Training Modules on Operation and Management of Special Pharmacies. Ethiopia: Birhane selam printing enterprise. Available from: http://daca. gov.et./downloads.html.

Duran, Ü., Öğüt, S., Asgarpour, H. ve Kunter, D. (2018). Sağlık Çalışanlarında Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının Değerlendirilmesi. Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2(3), 138-147.

Howard, D., Gazmararian, J. A. ve Parker, R. (2005). The impact of low health literacy on the medical costs of Medicare managed care enrollees. The American Journal of Medicine, 118(4), 371-377.

Kudo, N., Yokokawa, H., Fukuda, H,. Hisaoka, T., Isonuma, H. ve Naito, T. (2016). Analysis of Associations between Health Literacy and Healthy Lifestyle Characteristics among Japanese Outpatients with Lifestylerelated Disorders. J Gen Fam Med., 17(4), 299-306.

O'Neill, S. ve O'Driscoll, L. (2015). Metabolic syndrome: A closer look at the growing epidemic and its associated pathologies; 16(1), 1-12.

Parker, R. M., Baker, D. W., Williams, M. V. ve Nurss, J. R. (1995). The test of functional health literacy in adults: a new instrument for measuring patients' literacy skills. Journal of General Medicine, 10(10), 537-541.

Ranasinghe, P., Mathangasinghe, Y., Jayawardena, R., Hills, A.P. ve Misra A. (2017). Prevalence and trends of metabolic syndrome among adults in the asiapacific region: A systematic review. BMC Public Health; 17(1), 101.

Sekaran, U. (1992). Research methods for business: A skill-building approach. New York: Wiley.

Sisk, R. J. (2000). Caregiver burden and health promotion. International Journal of Nursing Studies, 37(1), 37-43.

Suka, M., Odajima, T., Okamoto, M., Sumitanı, M., Igarashi, A., Ishikawa, H., Kusama, M., Yamamoto, M., Nakayama, T. ve Sugimori, H. (2015). Relationship between health literacy, health information access, health behavior, and health status in Japanese people. Patient Educ Couns, 98(5), 660-668.

Tanrıverdi, G., Seviğ, Ü., Bayat, M. ve Birkök, M. C. (2009). Hemşirelik bakımında kültürel özellikleri tanılama rehberi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6(1), 793-806.

Walker, S. N. ve Hill-Polerecky, D. M. (1996). Psychometric evaluation of the Health Promoting Lifestyle Profile II. Unpublished manuscript, University of Nebraska Medical Center.

World Health Organization (1985). The rational use of drugs. Report of the conference of experts. Geneva: World Health Organization.

World Health Organization (1993). How to Investigate Drug Use in Health Facilities: Selected Drug Use Indicators. Geneva: World Health Organization.

World Health Organization (2012a). The Pursuit of Responsible Use of Medicines: Sharing and Learning from Country Experiences. WHO/EMP/MAR/2012.3. Geneva Switzerland: WHO.

World Health Organization (2020). The world medicines situations: chapter 8, rational use of medicines, Available from: http://apps.who.int/ medicinedocs/en/d/JS/6160e/10.html.

Yokokawa, H., Yuasa, M., Sanada, H., Hisaoka, T. ve Fukuda, H. (2015). Age and sex-specific impact of health literacy on healthy lifestyle characteristics among Japanese Residents in a Rural Community. Health, 7(6), 679-688.

Zaybak, A. ve Fadıloğlu Ç. (2004). Üniversite öğrencilerinin sağlığı geliştirme davranışı ve bu davranışı etkileyen etmenlerin belirlenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 20(1), 77-95.

Presentation ID/Sunum No: SAĞ 12

CMK ve TCK da ADLİ TIP UZMANININ BİLİRKİŞİLİK YÜKÜMLÜLÜĞÜ VE ÇAPRAZ SORGU

(SAĞLIK ÇALIŞANLARI AÇISINDAN GENEL BİR DEĞERLENDİRME)

Ahmet KÜPELİ[1], Çetin Lütfi BAYDAR[2]

1-İzmir Adli Tıp Kurumu, Adli Tıp Morg İhtisas Dairesi
drakupeli@yahoo.com, ORCID NO: 0000-0001-8218-5624

2-Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD.
ORCID NO: 0000-0003-2878-409X

ÖZET

Giriş ve Amaç: *Yargı, sağlık alanında başta malpraktis olmak üzere, diğer idari ve mesleki konularda yapılan şikayetlerde haklılığın veya kusurun değerlendirilmesi, maluliyet hesaplama gibi durumlarda konu ile ilgili sağlık çalışanlarının bilirkişiliğine başvurmaktadır. Çalışmamızın amacı adli tıp ve diğer sağlıkla ilgili disiplinler açısından sağlık çalışanlarını bilirkişilik ve çapraz sorgu konusunda bilgilendirmek ve yapılan değerlendirmelerle sisteme dahil olunması konusunda katkıda bulunmak olacaktır.*

Bulgular: *"Bilirkişilik kanunu" henüz bulunmamakla birlikte bilirkişilik ile ilgili düzenlemeler ve ceza uygulamaları ana hatları ile Ceza Muhakemeleri Yasası (CMK), Türk Ceza Kanunu (TCK) ve Bilirkişilik Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.*

Sonuç ve Öneriler: *Sağlık kuruluşlarında idari ve mesleki uygulamalarda ortaya çıkan anlaşmazlıklarda açılan davalarda yargı makamınca seçilen bilirkişinin vermiş olduğu kanaat mahkemenin vereceği kararda oldukça etkili olup, bilirkişinin mevcut bilgisini yasalara uygun olarak kullanması ve bu hizmet sırasında hukuksal açıdan sorun olacak durumlardan kendisini koruyacak hukuk bilgisine sahip olması önemlidir. Adli Tıp uzmanları kendi alanlarında bilirkişilik açığını kapatmaya çalışsa da diğer sağlık çalışanlarına da alanları ile ilgili konularda büyük ölçüde ihtiyaç duyulmakta ve her disiplinden sağlık çalışanının bilirkişilik ve çapraz sorgu ile ilgili yasal düzenlemeleri bilmesi ve sistem içine dahil olması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle bilirkişilik ve çapraz sorgu konusunun interaktif olarak tartışılarak sorun ve çözüm odaklı pratik bilgi paylaşımı yapılması, konunun daha hızlı ve pratik kavranmasına ve öğrenilmesine yardımcı olacaktır.*

Anahtar Kelimeler*: Bilirkişilik, sağlık çalışanı, idari sorumluluk*

THE EXPERTISE RESPONSIBILITY OF FORENSIC SPECIALISTS IN CCP AND TCL AND CROSS-EXAMINATION

(AN OVERALL EVALUATION FROM THE PERSPECTIVE OF HEALTHCARE PROFESSIONALS)

Ahmet KÜPELİ[1], Çetin Lütfi BAYDAR[2]

1- Izmir Forensic Medicine Institute, Specialized Department of Forensic Medicine Morgue

drakupeli@yahoo.com, ORCID NO: 0000-0001-8218-5624

2- Süleyman Demirel University, Medicine Faculty, Department of Forensic Medicine

ORCID NO: 0000-0003-2878-409X

ABSTRACT

Introduction and Purpose: *Jurisdiction refers to the expertise of the relevant healthcare personnel in cases such as malpractice, particularly in the field of medicine, evaluation of legitimacy or fault regarding the complaints made in other administrative and occupational issues, and calculating disability. The purpose of our study is to provide information for healthcare professionals about expertise and cross-examination in terms of forensic medicine and other health related disciplines and to contribute to being included in the discipline with the evaluations made.*

Results: *Although there is no specific law on "Expertise", regulations on expertise and criminal procedures are available within general outlines in Code of Criminal Procedure (CCP), Turkish Criminal Law (TCL), and the Regulation on Expertise.*

Conclusion and Recommendations: *In lawsuits about disagreements that emerge in the administrative and professional practices in healthcare institutions, the evaluation made by the appointed expertise is quite effective on the decision to be made by the court, and therefore, it is important that the expertise should use his/her knowledge in line with the laws and should be equipped with legal knowledge with which s/he can protect himself/herself from situations that would create legal problems during his/her service. Although Forensic Medicine specialists are trying to fill the gap in the field of expertise, other healthcare professionals are also largely needed for the issues related to their fields, and thus, it is necessary that all healthcare professionals from each discipline be informed about legal regulations on expertise and cross-examination and be included in the system. For this reason, discussing the issues related to expertise and cross-examination in an interactive way and sharing practical knowledge with a problem and solution focus will help the issue to be quickly and practically understood and learned.*

Keywords: *Expertise, healthcare professional, administrative responsibility.*

Giriş ve Amaç:

Yargının çözümlemesi gereken konuların tümünü bilmesine imkan yoktur, bu nedenle de bilirkişilik müessesine ihtiyaç duymaktadır (Gürelli. 1955, s.1-9). Bilirkişilik uygulamaları ile ilgili henüz müstakil "bilirkişilik kanunu" bulunmamakla birlikte bilirkişilik ile ilgili düzenlemeler ve ceza uygulamaları ana hatları ile Ceza Muhakemeleri Yasası (CMK), Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK), Türk Ceza Kanunu (TCK) ve Bilirkişilik Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.

Bilirkişi; Yargı tarafından çözümü uzmanlık, özel veya teknik bilgiyi gerektiren durumlarda taraflardan birinin isteği üzerine görüşüne başvurulan kişidir (Ceza Muhakemeleri Kanunu, 2004-Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 2011).

Sağlık alanında bilirkişilik açığını adli tıp uzmanları karşılamaya çalışsa da yeterli olmamakta diğer disiplinlerden sağlık çalışanlarının görüşüne ihtiyaç duyulmaktadır.

Adli Tıp hukuka yakın bir bilim dalıdır. Babalık veya kimlik tespiti, çocuk istismarı, kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet olguları, şüpheli ölüm vakaları, malpraktis saptanması, uyuşturucu ile ilgili yapılan çalışmalar vs. adli tıbbın temel konuları arasındadır. (Adli Tıp, 2007). Günümüz uygulamasında yargı idari ve mesleki konularda yapılan şikayetlerde haklılığın veya kusurun değerlendirilmesi gibi pek çok durumda adli tıp uzmanı dahil sağlık çalışanlarının bilirkişiliğine başvurmaktadır.

Çalışmamızın amacı adli tıp ve diğer sağlıkla ilgili disiplinlerde görev yapan eczacı, diş hekimi, veteriner vs. kişileri, bilirkişilik ve çapraz sorgu konusunda ilgili yasa maddelerini irdeleyerek bilgilendirmek ve yapılan değerlendirmelerle her alandan sağlık çalışanlarının sisteme dahil olması konusunda katkıda bulunmaktır.

Bilgi ve Bulgular:

Bilirkişilik ile ilgili yasal düzenlemeleri tek bir kanun başlığı altında toparlanmasına ihtiyaç duyulduğu yıllardır dile getirilmesine rağmen bilirkişilik hizmetlerini düzenleyecek bir "Bilirkişilik kanunu" henüz bulunmamaktadır. Bu açık bilirkişilik ile ilgili uygulamaların yer aldığı ve ceza uygulamaları hakkında düzenlemelerin bulunduğu Ceza Muhakemeleri Yasası (CMK), Türk Ceza Kanunu (TCK), Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) ve Bilirkişilik Yönetmeliğinde geçen düzenlemeler ile yürütülmektedir.

Hekimler, sağlıkla ilgili konularda bilirkişilik görevini yerine getirmektedirler. Bu sebeple hekimlerin bilirkişilik ile ilgili uygulamaları bilmeleri gerekmektedir (Bilge, Gündoğmuş, Gündüz, Hancı, Yavuz, Katkıcı, Kök. 1999. s.11).

CMK, TCK, HMK ve Bilirkişilik Yönetmeliğinde bilirkişilik ile ilgili düzenlemeler aşağıdaki gibi yapılmıştır.

Soruşturma ve kovuşturma sürecinde genel bilgi veya tecrübeyle ya da hakimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgiyle çözümlenmesi olası durumlar dışında bilirkişinin oy ve görüşüne başvurulabilir. Bilirkişinin görüşüne başvurulmasını yargılamaya katılan tarafların istemi üzerine karar verilebilmektedir, ayrıca birden fazla bilirkişi atanması mahkemenin, soruşturma aşamasında

savcılığının takdirindedir (Ceza Muhakemeleri Kanunu, 2004- Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 2011).

Mahkemeler bilirkişileri çoğunlukla bölge kurulları tarafından hazırlanan listelerde yer alan kişiler arasından seçmektedir. Ancak, kendi bölge listesinde ilgili uzmanlık alanında bilirkişi olmasına rağmen, diğer bir bölgedeki bilirkişinin, görevlendirme yapılan yere daha yakın bir mesafede bulunması durumunda, bu listeden de görevlendirme yapılabilir. Ayrıca ihtiyaç duyulduğu takdirde listelerin dışından bilirkişiliğe kabul şartlarını haiz kişiler arasından da adli ve idari yargıda görev almak üzere görevlendirme yapılabilmektedir (Ceza Muhakemeleri Kanunu, 2004-Bilirkişi Yönetmeliği, 2017). Özetlemek gerekirse; Mahkemeler istediği ve ihtiyaç duyduğu hallerde istediği bölge listesinden veya listede yer almayan uygun nitelikteki kişileri gerekçesini göstererek bilirkişi olarak seçebilmekte ve atayabilmektedir.

Bilirkişi olmak için yapılması gerekenler 3 Ağustos 2017 tarihinde Resmi Gazete yayınlanan "Bilirkişilik Yönetmeliği" ile düzenlenmiştir. Kişilerin bilirkişi olabilmesi için öncelikle gerekli olan uzmanlık alanını gösteren diploma, mesleki yeterlilik belgesi, uzmanlık belgesi veya benzeri belgeye sahip olmalar gerekir, beş yıllık mesleki kıdem kazanmış olmaları da aranan diğer bir hususdur. Bu yeterliliklere sahip olan kişi ayrıca bilirkişilik faaliyetinin yürütülmesi ile ilgili temel, teorik ve pratik bilgileri içeren eğitimi alması da gerekmektedir. Bilirkişiliğe başvurmak isteyen sağlık çalışanı, başvurusunu hizmet vermek istediği Bölge Kuruluna yapması gerekmektedir. Bu başvurunun ne zaman ve nasıl olacağı daire başkanlıklarınca belirlenmektedir. (Bilirkişi Yönetmeliği, 2017). Bu bilgi genellikle Bölge Kurullarının web sitelerinde yer almaktadır.

Bilirkişi atandıktan sonra ve kendisinden istenilen konu hakkında görüşünü, kendisine bildirilen süre içerisinde vermesi gerekir. Bu süre 3 ayı geçmemelidir ancak gerekçe gösterilerek 3 ay daha uzatılabilmektedir. Bilirkişi gerekli gördüğü konularda mahkemeden bilgi isteyebilir (Ceza Muhakemeleri Kanunu, 2004). Bilirkişi bu maddeye dayanarak hastane evrakı, grafiler, görüntü kaydı, taraf ifadeleri gibi işini kolaylaştıracak bilgi ve belgeyi mahkemeden istemeye ve yazacağı raporda kullanma hakkına da sahip olmuş olur. Bilirkişi hazırladığı raporu yazılı veya sözlü olarak mahkemeye sunabilir, ancak alanı dışındaki konularda açıklama yapamaz. (Ceza Muhakemeleri Kanunu, 2004). Bilirkişinin görüşünü ne şekilde sunacağı mahkemenin tercihi veya bilirkişinin talebi üzerine belirlenmektedir. Örneğin hakim duruşma açarak mağdura ait bilgisayarlı tomografinin incelenerek kişide bir kemik kırığı olup olmadığını sorabilir, bilirkişi bu durumda sözlü olarak görüş bildirebileceği gibi, görüntüleme kayıtlarını inceledikten sonra yazılı bir rapor şeklinde görüş açıklamak için hem izin hem de süre isteyebilir. Bilirkişiye sorular yazılı olarak sorulabileceği gibi duruşmaya çağrılıp sözlü olarak soru sorulabilir. Bu durumda çapraz sorgu kavramı ortaya çıkmaktadır.

Çapraz sorgunun amacı, belirsizlikleri aydınlatmak, itirazları ortadan kaldırmak, yanlış söylemleri düzeltmek, mevcut açıklamasının güvenilirliğini araştırmaktır (Klemm A. 1979. s. 44). Ülkemizde çapraz sorgu yani bilirkişiye duruşma sırasında savcı, avukat veya hakimin soru sorması uygulaması yaygın olmasa da yasal mevzuat buna izin vermektedir. Cumhuriyet savcısı, müdafi veya vekilin avukatı bilirkişilere soru sorabileceği gibi sanık dahi mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru sorabilmektedir (Ceza Muhakemeleri Kanunu, 2004). Türkiye'nin de imzaladığı uluslararası anlaşmalarla birlikte taraflara çapraz sorgu yapma olanağı sunmaktadır.

Bilirkişilik ücret karşılığı yapılan bir kamu görevidir. Bilirkişiye harcadığı emek ve mesaiyle orantılı bir ücret ile yapmış olduğu inceleme, ulaşım, konaklama gibi diğer harcamalar ödenmektedir. Bu konuda, Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan ve her yıl güncellenen tarife esas alınmaktadır (Ceza Muhakemeleri Kanunu, 2004).

Bilirkişinin atandığı görevden çekinebileceği durumlar da yasa ile düzenlenmiştir. Bilirkişi, taraflardan biri ile akrabalık bağı olması durumunu gerekçe göstererek bilirkişilikten çekinebilir. Bu durumda taraflardan biri ile nişanlı, evlilik bağı kalmasa dahi eşi, hısımlığı veya evlâtlığı olması halinde çekinebilir. Ayrıca sağlık çalışanı olması nedeniyle de bilirkişilikten çekinebilme durumu da söz konusudur. Hekimler, diş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ve diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensuplarının, bu sıfatları dolayısıyla hastaları ve bunların yakınları hakkında öğrendikleri bilgiler nedeniyle bilirkişilikten çekinebilirler. Yasal bir gerekçe olmaksızın bilirkişilik görevini yerine getirmeyenlere 3 (üç) aya kadar disiplin hapis cezası verilebilmektedir (Ceza Muhakemeleri Kanunu, 2004). Bilirkişinin emeğinin karşılığı olarak bir ücret takdir edilmektedir. Bilirkişi gerçeğe aykırı görüş bildirmesi halinde, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile yargılanabilmektedir (Türk Ceza Kanunu, 2004).

Sonuç ve Öneriler:

Sağlık kuruluşlarında idari ve mesleki uygulamalarda ortaya çıkan anlaşmazlıklar nedeniyle açılan davalarda yargı makamınca seçilen bilirkişinin vermiş olduğu kanaat mahkemenin vereceği kararda oldukça etkili olup, bilirkişinin mevcut bilgisini yasalara uygun olarak kullanması ve bu hizmet sırasında hukuksal açıdan sorun olacak durumlardan kendisini koruyacak hukuk bilgisine sahip olması önemlidir. Adli tıp uzmanı ve diğer sağlık çalışanlarının bilirkişilik hizmeti sunması ile ilgili uygulamada yaşadığımız hala devam eden bir takım sorunlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları yargı makamlarınca bilirkişiden istenilen hususun açık ve net belirtilmemesi, doğru uzmanlık alanından bilirkişinin seçilmemesi, bilirkişinin istediği evrakın geç temin edilmesi ve harcanan emeğe karşılık olan ücretlendirmenin yeterince takdir edilmemesini sayabiliriz.

Uygulamada adli tıp uzmanları kendi alanlarında bilirkişilik açığını kapatmaya çalışsa da diğer sağlık çalışanlarına da alanları ile ilgili konularda büyük ölçüde ihtiyaç duyulmakta ve her disiplinden sağlık çalışanının bilirkişilik ve çapraz sorgu ile ilgili yasal düzenlemeleri bilmesi ve sistem içine dahil olması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Kaynaklar:

(Bilge, Y. Gündoğmuş, ÜN. Gündüz, T. Hancı, İH. Yavuz, İC. Katkıcı, U. Kök, AN. (1999). Hekimlerin Yasal Sorumlulukları. “1. Basamak İçin Adli Tıp El Kitabı” Türk Tabipleri Birliği ve Adli Tıp Uzmanları Derneği. s. 11.)

(Gürelli, N. (1955). Ekspertizin Hukuki Mahiyeti ve Ehemmiyeti Hakkında Makalesi. Adli - Tıbbi Ekspertiz Dergisi, s. 1-9).

(Klemm, A. (1979) Zeugeneinvernahme Durch Die Parteien (Kreuzverhör) Im Schweizerischen Strafprozess, Schweiz, s. 44).

Türk Ceza Kanunu (2004, 26 Eylül). Resmi Gazete (Sayı: 25611). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf

Ceza Muhakemeleri Kanunu (2004, 17 Aralık). Resmi Gazete (Sayı: 25673). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5271.pdf

Hukuk Muhakemeleri Kanunu (2011, 4 Şubat) Resmi Gazete (Sayı : 27836). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6100.pdf

Bilirkişi Yönetmeliği (2017, 3 Ağustos). Resmi Gazete (Sayı: 30143). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/08/20170803-2.htm

(Adli Tıp. (2007,21 Ekim). Erişim adresi: http://www.adlitip.org/yazilar/turkce/konular/adli_tip/adli_tip_nedir.htm

Presentation ID/Sunum No: SAĞ15

Sağlık Çalışanlarının Salgın Algısının Değerlendirilmesi

Perihan Eren Bana[1]

[1] İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu
perihanbana@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-5139- 5327

ÖZET

Giriş ve Amaç: *COVID-19 Salgını bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de sağlık çalışanlarının özverili çabalarıyla üstesinden gelinmeye çalışılan önemli bir sağlık krizidir. Bu çalışma sağlık çalışanlarının salgın süreciyle ilgili değerlendirmelerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.*

Gereç ve Yöntem: *Araştırma elektronik soru formu aracılığıyla, kartopu örneklem metoduyla, sosyal medya ve iletişim kanalarından ulaşılan 143 sağlık çalışanının gönüllü katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Soru formu araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak oluşturulmuştur. Elde edilen verilen veri IBM SPSS 24.0 paket programı ile analiz edilmiştir.*

Bulgular*: Katılımcılar ağırlıklı olarak kadın (%73), evli (%67), klinik çalışanlar (%56), lisans mezunu (%63,6) 5.000 TL ve altı aile gelirine sahip (%41) 36-45 yaş arasındadır (%49). Yapılan gruplar arası karşılaştırmalarda yaşa, eğitim ve aile gelir durumuna göre farklılaşma görülmemiştir. Cinsiyet, medeni durum ve meslek gruplarına göre alt boyutlarda farklılaşmalar görülmektedir. Kadınlar erkeklere göre kurumsal destek boyutunda (p=0,029), evliler bekarlara göre ruhsal süreç (p=0,003) ve ailevi destek boyutlarında (p=0.028), klinik hizmet sunanlar destek hizmet sunanlara göre kurumsal destek (p<0,001) ve ruhsal süreç boyutlarında (p=0.021) olumlu yönde farklılaşmaktadır.*

Sonuç ve Öneriler: *Kurumsal destek, gruplar arasında en fazla farklılaşmaya neden olan faktördür ve kadınların kurumsal destek algısı daha olumludur. Evli olmak salgın sırasında aile desteği sağlamak açısından önemlidir, ancak evli katılımcıların daha kaygılı olduğu da araştırma sonucunda elde edilen bulgular arasındadır. Klinik hizmet verenler destek hizmet verenlere göre daha fazla kurumsal destek hissetmekte, ancak daha fazla kaygı duymaktadır. Bu doğrultuda klinik çalışanlarının (doktorların ve hemşirelerin) ve evli kişilerin ruhsal olarak güçlendirilmesi ve kurumsal desteğin artırılması önerilmektedir. Sağlık yöneticilerinin bu konuda önemli rolleri ve sorumlulukları bulunmaktadır.*

Anahtar Kelimeler*: COVID-19 Salgını, sağlık çalışanı, ailevi destek, kurumsal destek, ruhsal süreç.*

Evaluation of the Epidemic Perception of Healthcare Professionals

Perihan Eren Bana[1]
[1] İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu
perihanbana@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-5139- 5327

ABSTRACT

Introduction and Aim: The COVID-19 outbreak is an important health crisis that is tried to be overcome with the devoted efforts of healthcare professionals in our country, as in the whole world. This study was carried out in order to determine the evaluations of healthcare professionals regarding the epidemic process.

Materials and Methods: The research was carried out with the voluntary participation of 143 healthcare professionals, who were reached via electronic questionnaire, snowball sampling method, and social media and communication channels. The questionnaire was created by the researcher, taking the expert opinion. The data obtained were analyzed with IBM SPSS 24.0 package program.

Findings: Participants are predominantly female (73%), married (67%), clinical staff (56%), undergraduate (63.6%) with a family income of 5,000 TL and below (41%) between 36-45 years (%) 49). In the comparisons made between groups, there was no difference according to age, education and family income. There are differences in sub-dimensions according to gender, marital status and occupation groups. Women compared to men in the institutional support dimension ($p= 0.029$), married individuals in mental process ($p= 0.003$) and family support dimensions ($p= 0.028$), clinical service providers were in institutional support ($p <0.001$) and mental process dimensions compared to support service providers ($p= 0.021$) differentiates positively.

Conclusion and Suggestions: Institutional support is the factor that causes the most differentiation between groups, and women's perception of institutional support is more positive. Being married is important in terms of providing family support during the epidemic, but it is also among the findings obtained as a result of the research that married participants are more anxious. Clinical service providers feel more institutional support than support service providers, but they are more anxious. In this respect, it is recommended to strengthen clinical staff (doctors and nurses) and married people spiritually and to increase institutional support. Health administrators have important roles and responsibilities in this regard.

Keywords: COVID-19 Outbreak, healthcare worker, family support, institutional support, mental process.

GİRİŞ

COVID-19 Küresel Salgını bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de sağlık çalışanlarının özverili çabasını gerektiren önemli bir sağlık krizidir. Sağlık çalışanları için bu sürecin zorlayıcı olmasının nedeni sadece hastalıkla ilgili karşı karşıya oldukları riskler değildir. Hem yerinde getirmeleri gereken görevler dolayısıyla yaşadıkları rol yüklenmesi, hem de süreç içindeki belirsizlikler nedeniyle bu süreç, sağlık çalışanları için oldukça zorlayıcı hale gelmektedir (Yılmaz ve ark., 2021). Ayrıca sağlık çalışanlarının bu süreçte ailelerine hastalık bulaştırmamak amacıyla sosyal izolasyon yaşamakta olması ruhsal açıdan önemli bir risk faktörü haline gelmektedir (Banerjee ve Rai, 2020; Yılmaz ve ark., 2021). Salgının doğru ve etkin bir şekilde yönetilebilmesi için bireyin ve toplumun korunması ana hedef olmalı ve sağlık çalışanları öncelikli olarak korunması gereken grup olmalıdır. Bu doğrultuda sürecin bilimsel olarak analiz edilmesi ve neden sonuç ilişkisinin somut olarak ortaya konması gerekmektedir (Aslan ve ark., 2020).

Salgın sürecinde sağlık çalışanlarının görevleriyle ilgili planlamalar yapılırken mesleki deneyimleri, sayıları, mesleki yetkinlikleri, kişisel sağlık/hastalık durumları gibi pek çok durumun göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Aslan ve ark., 2020). Bu planlamalar doğrultusunda sağlık çalışanları, bu süreçte hem kurum içinde hem de kurum dışında gerektiğinde görev alarak sorumluluklarını fazlasıyla yerine getirmiştir (Yılmaz ve ark., 2021).

Bu çalışma sağlık çalışanlarının içinde bulunduğu zorlayıcı durumda COVID-19 Salgını'nı kurumsal, bireysel, ruhsal, toplumsal ve ailevi süreçler açısından nasıl değerlendirdiğini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulguların literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma elektronik soru formu aracılığıyla, kartopu örneklem metoduyla ve sosyal medya ve iletişim kanalarından ulaşılan 143 sağlık çalışanının gönüllü katılımıyla ve etik ilkelere bağlı kalınarak gerçekleştirilmiştir. Soru formu araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak oluşturulmuştur.. Katılımcıların kendilerine ulaştırılan formda yer alan ifadeleri 'kesinlikle yanlış (1) ve kesinlikle doğru (5)' aralığında yanıtlaması istenmiştir. Elde edilen verilen veri IBM SPSS 24.0 paket programı ile analiz edilmiştir. İfadeler arasında ters ifade olmadığı için analiz öncesi dönüştürme işlemi yapılmamıştır. Yapılan analizler, tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra açıklayıcı faktör analizleri, t-Testi ve varyans analizidir (ANOVA). Veri seti analiz öncesi uç değerler çıkarılarak hazır hale getirilmiştir. Toplam 21 ifadenin yöneltildiği ölçekten faktör analizi sonucunda elde edilen 18 ifade değerlendirmeye alınmıştır Analizlerin seçiminde elde edilen faktörlerin basıklık ve çarpıklık değerleri etkili olmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve değerler ilgili tablolarda sunulmuştur.

BULGULAR

Katılımcılar ağırlıklı olarak kadın (%73), evli (%67), klinik çalışanları (%56), lisans mezunu (%63,6) 5.000 TL ve altı aile gelirine sahip olup (%41) 36-45 yaş arasındadır (%49) (Tablo 1).

Tablo 1: Demografik Değişkenler					
	N	**%**		**N**	**%**
Yaş			**Eğitim Durumu**		
18-35 yaş	55	38,5	Lise/Önlisans	36	25,2
36-45 yaş	70	49,0	Lisans	91	63,6
>45 yaş	18	12,6	Yüksek Lisans/Doktora	16	11,2
Cinsiyet			**Medeni Durum**		
Kadın	105	73,4	Bekar	47	32,9
Erkek	38	26,6	Evli	96	67,1
Ailenin Aylık Toplam Geliri			**Meslek**		
<5.000 TL	58	40,6	Hemşire/Doktor	80	55,9
5.000-8.000 TL	50	35,0	Teknisyen ve Diğer	63	44,1
>8.000 TL	35	24,5			

Yapılan faktör analizi sonucunda özdeğeri 1'den büyük beş boyut oluşmuştur. Bu boyutlar; kurumsal destek, bireysel tutum, ruhsal süreç, toplumsal süreç ve ailevi destek şeklindedir. Faktör analizi sonucunda bazı ifadelerin analize dahil edilmemesi uygun görülmüştür. Bu ifadeler aşağıda yer almaktadır:

1.Salgın sürecinde aileme hastalığı bulaştırmamak için otelde kalarak kendimi tamamen izole ettim.]

18. Salgın Sürecinde uzun mesai saatlerinden dolayı çok fazla yoruldum.

21. Salgın sürecinde otelde kalma olanağı bulamadım.

Faktör analizi sonucunda elde edilen sonuçlar boyutların güvenilirlik ve açıklayıcılık açısından uygun olduğunu göstermektedir. Ölçeğin toplam güvenilirlik değeri 0,86 olup, alt boyutlarda en düşük (toplumsal süreç) 0,74 şeklindedir. Ölçeğin toplam açıklayıcılığı %69,2 olup boyutlar arasında dengeli bir şekilde dağılmaktadır. En düşük faktör yükü ise 0,49'dur (Tablo 2).

Tablo 2:Sağlık Çalışanlarının COVID-19 Salgını Süreci Algısı Faktör Analizi

Faktörün Adı		İfadeler	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik	Ortalama (SS*)
Kurumsal Destek	13	Salgın sürecinde kurumumun desteğini her zaman hissettim.	0,80	15,2	0,81	3,4 (0,9)
	14	Salgın sürecinde kurumuma olan bağlılığım arttı.	0,71			
	12	Salgın sürecinin sağlık çalışanlarının kurumlarına olan bağlılığını artırdığını düşünüyorum.	0,70			
	9	Bu süreçte daha çok arkadaşlarımın sosyal desteğini hissettim.	0,66			
	10	Salgın süreci çalışma arkadaşlarımızla aynı duygular etrafında toplanmamızı sağladı.	0,65			
Bireysel Tutum	3	Salgın sürecinde ailemi ve sevdiklerimi korumak için en üst düzeyde titizlik gösterdim.	0,89	14,7	0,78	4,5 (0,5)
	2	Salgın sürecinde kendimi korumak için en üst düzeyde titizlik gösterdim.	0,81			
	11	Salgın sürecinde hastaları anlamak konusunda daha hassas bir tutum geliştirdim.	0,50			
	15	Salgın süreci bütün sağlık çalışanları açısından son derece zorlayıcıydı.	0,49			
Ruhsal Süreç	16	Kendimi salgın sürecinde oldukça kaygılı hissettim.	0,90	14,0	0,86	4,0 (0,9)
	17	Salgın süreci benim için duygusal açıdan oldukça zorlayıcıydı.	0,88			
	5	Salgın sürecinde en büyük korkum hastalığın bana bulaşmasıydı.	0,76			
Toplumsal Süreç	20	Salgın sürecinde insanların evde kalmak konusunda yeterince hassas davrandığını düşünüyorum.	0,80	12,9	0,74	2,9 (1,0)
	19	Salgın sürecinde insanların sorumluluklarını yerine getirdiğini düşünüyorum.	0,76			
	4	Sosyal izolasyon konusunda sağlanan olanakların yeterli olduğunu düşünüyorum.	0,71			
Ailevi Destek	7	Yakınlarım bu süreçte beni sosyal açıdan çok fazla destekledi.	0,85	12,4	0,76	4,4 (0,6)
	8	Bu süreçte daha çok ailemin sosyal desteğini hissettim.	0,74			
	6	Salgın sürecinde en büyük korkum hastalığın aileme ve sevdiklerime bulaşmasıydı.	0,58			
			Toplam=	69,2	0,86	
			KMO= 0,75			
			Bartlett Küresellik Testi			
			Ki Kare= 1497,947			
			Sd= 153			
			p<0,001			

**Standart Sapma*

Alt boyutlar arasındaki korelasyonlar değerlendirildiğinde genel olarak düşük düzeyde korelasyon olduğu görülmektedir. Bireysel tutum ve ailevi destek boyutları ile kurumsal destek ve toplumsal süreç boyutları arasında ise orta düzeyde değerlendirilebilecek bir korelasyon bulunmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3: Salgın Süreci Algısı Alt Boyutlar Arası Korelasyonlar

	Kurumsal Destek	Bireysel Tutum	Ruhsal Süreç	Toplumsal Süreç
Bireysel Tutum	0,328***			
Ruhsal Süreç	0,182*	0,316**		
Toplumsal Süreç	**0,441*** **	0,134	0,091	
Ailevi Destek	0,264**	**0,528** **	0,243**	0,133

*: $p<0,05$; **: $p<0,01$; ***: $p<0,001$

Ölçek alt boyutlarına verilen puanlar ile yapılan gruplar arası karşılaştırmalar Tablo 4'te yer almaktadır. Ölçek alt boyutları için yapılan değerlendirmelerde toplumsal süreçler için verilen puanların daha düşük olduğu görülmektedir. Yapılan gruplar arası karşılaştırmalarda yaşa, eğitim ve aile gelir durumuna göre farklılaşma görülmemiştir. Cinsiyet, medeni durum ve meslek gruplarına göre ortaya çıkan farklılaşmalar ise şu şekildedir (Tablo 4):

- Yapılan gruplar arası karşılaştırmalarda salgın algılama düzeyinin kurumsal destek boyutunda kadınlar erkeklere göre 0,39 ortalama farkla olumlu yönde farklılaşmaktadır.
- Medeni durum açısından değerlendirdiğinde ruhsal süreç ve ailevi destek boyutlarında farklılaşmalar görülmektedir.
- Evliler bekarlara göre ruhsal süreç boyutunda 0,48 ortalama farkla; ailevi destek boyutunda ise 0,26 ortalama farkla olumlu yönde farklılaşmaktadır.
- Meslek grupları açısından değerlendirildiğinde hemşire ve doktorların bulunduğu grubun (klinik hizmetler) teknisyen ve diğer çalışanların içinde bulunduğu gruba (destek hizmetler) kurumsal destek ve ruhsal süreç boyutlarında olumlu yönde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşma kurumsal destek boyutunda 0,55 olup, ruhsal süreç boyutunda ise 0,37 şeklindedir.

TARTIŞMA

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların literatürle genel olarak uyumlu olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre ruhsal süreçlerde bir farklılık oluşmaması yönünde edilen bulgu Özşahin ve Aksoy'un (2020) bulgusuyla uyumludur. Aynı çalışma yaş gruplarına göre farklılaşma olduğu yönünde bulgulara ulaşmıştır. Ancak bu çalışmada yaş gruplarına göre ruhsal süreçler açısından bir farklılaşma görülmemektedir.

Araştırmada elde edilen bulgular evli olmanın kaygıyı artırdığını göstermektedir. Aile bireylerini koruma iç güdüsünün salgın sürecindeki tutum ve davranışları değiştirdiği, koruyucu donanım kullanma eğilimini arttırdığı yönündeki literatürde kanıtlar bulunmaktadır (Üçer ve ark., 2021). Evli olma durumunun ruhsal kaygıyı arttırmasının, bu bulguyu desteklediği düşünülmektedir.

Tablo 4: Ölçek Alt Boyutlarının Demografik Değişkenlere Göre Ortalama Değerleri ve Farklılaşmalar

			Kurumsal Destek	Bireysel Tutum	Ruhsal Süreç	Toplumsal Süreç	Ailevi Destek
Cinsiyet	Kadın	X̄	**3,53**[(1)]	4,50	4,02	2,91	4,46
		σ	0,82	0,45	0,89	0,93	0,58
	Erkek	X̄	**3,14**[(1)]	4,34	3,90	2,78	4,27
		σ	0,96	0,52	0,98	1,14	0,68
Medeni Durum	Bekar	X̄	3,35	4,39	**3,67**[(2)]	2,74	**4,24**[(3)]
		σ	0,95	0,50	0,95	1,00	0,71
	Evli	X̄	3,46	4,49	**4,15**[(2)]	2,95	**4,50**[(3)]
		σ	0,84	0,46	0,85	0,98	0,55
Yaş Grupları	18-35 yaş	X̄	3,33	4,44	3,79	2,81	4,32
		σ	1,01	0,47	0,91	1,05	0,66
	36-45 yaş	X̄	3,47	4,49	4,15	2,93	4,48
		σ	0,81	0,48	0,94	0,94	0,61
	45 yaş üstü	X̄	3,56	4,40	3,96	2,89	4,44
		σ	0,67	0,45	0,69	1,04	0,47
Klinik ve Destek Hizmetler	Hemşire-Doktor	X̄	**3,67**[(4)]	4,50	**4,15**[(5)]	2,92	4,49
		σ	0,80	0,45	0,76	0,99	0,49
	Teknisyen ve diğer	X̄	**3,12**[(4)]	4,40	**3,78**[(5)]	2,83	4,31
		σ	0,88	0,50	1,05	0,99	0,73
Eğitim Durumu	Lise/Önlisans	X̄	3,16	4,43	3,94	2,75	4,47
		σ	1,01	0,51	1,03	1,01	0,43
	Lisans	X̄	3,49	4,46	4,01	2,93	4,41
		σ	0,81	0,48	0,88	1,02	0,65
	Yüksek Lisans/Doktora	X̄	3,63	4,47	3,96	2,88	4,27
		σ	0,85	0,38	0,84	0,80	0,76
Aile Aylık Geliri	<5.000 TL	X̄	3,42	4,38	3,84	2,90	4,39
		σ	0,86	0,46	0,84	0,89	0,52

	5.000-8.000 TL	X̄	3,32	4,48	4,15	2,86	4,37
		σ	0,98	0,52	0,93	1,13	0,78
	>8.000 TL	X̄	3,58	4,56	4,01	2,87	4,50
		σ	0,73	0,39	0,98	0,95	0,49
1: *F*=1.74, *t*=2.41; *SH*=0.39, *p*=0.029; **2:** *F*=1.50, *t*=3.04; *SH*=0.16, *p*=0.003; **3:** *F*=3.95, *t*=2.24; *SH*=0.26, *p*=0.028; **4:** *F*=1.28, *t*=3.91, *SH*=0.14, *p*<0.001; **5:** *F*=9.46, *t*=2.43; *SH*=0.15, *p*=0.021.							

Hastalarla daha yakın teması olan sağlık çalışanlarının kendisini korumakla ilgili tutum ve davranışlarının olumlu yönde değiştiği görülmektedir (Şahin ve ark., 2020). Bu çalışmada ruhsal süreçlerde farklılaşmaya neden olan klinikte çalışma durumunun literatürle uyumlu olduğunu söylemek mümkündür. Hekimlerin bu süreçte daha fazla kaygı duyması yönünde elde edilen bulgular bu çalışmada elde edilen bulguları desteklemektedir (Yılmaz ve ark., 2021). Salgın sürecinde toplumsal duyarlılığa verilen puanların diğer boyutlarda elde edilen puanlara göre düşük olmasının Yılmaz ve arkadaşlarının (2021) toplumsal duyarlılığın artması gerektiği yönündeki bulguları desteklediği söylenebilir.

SONUÇ

Kurumsal desteğin gruplar arasında en fazla farklılaşmaya neden olan unsur olduğu ve kadınların kurumsal destek konusundaki algısının daha olumlu olduğu, evli olmanın salgın sürecinde ailevi destek sağlamak açısından önemli olduğu ancak daha kaygılı hissettirdiği, klinik hizmet sunanların daha fazla kurumsal destek hissettiği; ancak salgın dolayısıyla ruhsal açıdan daha kaygılı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

Salgın sürecinde sağlık çalışanlarının aileleri dolayısıyla hissettikleri kaygının kanıtlarını içeren bu çalışma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda, sağlık çalışanlarına ailelerini korumak ve aileleriyle ilgili kaygılarını azaltacak önlemlerin alınması gerektiği düşünülmektedir. Klinik hizmet sunanların da daha fazla ruhsal desteğe ihtiyacı olduğu görülmekte ve bu doğrultuda çalışmalar yapılması önerilmektedir. Sağlık çalışanlarının bu süreçte kurumları tarafından desteklendiğini bilmesinin de önemli bir unsur olduğu düşünülmektedir. Sağlık yöneticilerine salgın sürecinde çalışanlar için kurumsal destek sağlamak konusunda önemli roller ve sorumluluklar düşmektedir.

KAYNAKÇA

1. Banerjee, D., & Rai, M. (2020). Social isolation in COVID-19: The impact of loneliness.

2. Yılmaz, B. K. Y., Güler, M. E., & Dalkılıç, O. S. (2021) Sağlık Çalışanlarının Covıd-19 Küresel Salgınına Bakış Açılarının ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, *16*(62), 960-981.

3. Şahin, B., Keskin, N., Sarıtaş, S., & Kuzkaya, T. (2020). COVID-19 Kapsamında Sağlık Çalışanlarının Maruziyet Risklerinin ve Enfeksiyon Kontrol Önlemlerine Uyma Durumlarının Değerlendirilmesi. *Türk Kamu Yönetimi Dergisi*, *1*(1), 40-46.

4. Aslan, D., Büken, N. Ö., & İlhan, B. (2020). Yeni Koronavirüs Hastalığı (Covıd-19) Deneyimi Üzerinden Pandemilerin Yönetimine İlişkin Değerlendirmeler. *COVID-19 Özel Sayısı• Temmuz 2020*, 94.

5. Üçer H., Kaya E. ve Erdoğan A., (2021) Aile Hekimlerinin COVID-19 Pandemi Döneminde Kişisel Koruyucu Önlem Alma Davranışları. *Sakarya Tıp Dergisi*, *11*(2), 221-230.

6. Özşahin, Ö. G. F., & Aksoy, Ö. G. A. (2020) Sağlık bölümlerinde okuyan üniversite öğrencilerinin COVID-19 korku düzeyleri: bir özel üniversite örneği. *Tam Metin Bildiriler Kitabı–Sağlık Bilimleri*, 183.

Presentation ID/Sunum No: HEM 20

Okul Çağı Çocuklarında Beslenme Davranışlarının Çocuk Gelişimine ve Sağlığına Etkisi

Serap Özdemir[1]

[1]Hemşirelik Bölümü, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Yusuf Şerefoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kilis

Özet

Yeterli ve dengeli beslenme; yaşamın sürdürülmesi, büyüme, gelişme, hastalıkların önlenmesi, sağlığın korunması, geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin artırılması için gerekli olan yaşam modelidir. Sağlıklı beslenmenin insan vücudundaki etkileri yaşam süresince gözlenebilmektedir. Okul çağı çocuklarında beslenme problemleri; hastalıklara karşı dirençsizlik, hastalık süresinin ağırlığı, okula devamsızlık ve akademik başarının düşmesine neden olarak, hem çocukları hem de aileleri olumsuz etkilemektedir. Beslenme çocuğun yaşına, cinsiyetine, vücut ağırlığına ve fiziksel aktivitesine göre düzenlenmek durumundadır.

Aile etkilerinin kaybolduğu, arkadaş ve reklam gibi etmenlerin ön plana çıktığı bir dönem olan okul beslenme alışkanlıklarının da değişmesine neden olmaktadır. Beslenme sorunların da genellikle aileden bağımsız olan çocuğun yanlış besin seçimi, sağlıksız besin, yanlış hazırlanan ve pişirilen gıdalar, hatalı saklanma koşulları vb. yer almaktadır. Bunun sonucu olarak çocuklar obezite, anoreksiya, anemi, vitamin yetersizliği, basit guatr ve diş çürükleri gibi problemler ile karşılaşabilmektedir. Dünya sağlık örgütü 'Global Sağlıklı Okullar Projesi' ile Avrupa ve Amerika'da eş zamanlı okul sağlığı, ulusal sağlıklı okullar standardı, kapsayıcı modüller okul sağlığını geliştirmek için kurulmuştur. Türkiye'de sağlığı geliştiren okullar ağı projesi, beyaz bayrak projesi, ağız diş sağlığı tarama çalışmaları, beslenme ve obezite konusunda okul çağı çocuklarının bilinçlendirilmesi ile ilgili çalışmalar, okul kantinlerinin denetimi, okullarda içme suyu çalışmaları, iyotlu tuz kullanımı, okul çevresindeki iş yerlerini tetkik ve denetimi vb. gibi projeler, araştırmalar yürütülmektedir.

Okul sağlığı hizmetlerinin kalitesini artırmada hemşirelerin profesyonel ekip üyeleri ile birlikte işbirliği önemlidir. Sağlıklı nesiller yetiştirmek için çocukların okullardaki beslenme durumlarının takibi ve gerekli düzenlemelerin yapılmasına katkı sağlamak hemşirelerin sorumlukları arasındadır.

Okul çağı çocuklarında beslenme davranışlarının çocuk gelişimi ve sağlığına olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Okul çocuğu, beslenme, sağlık, hemşirelik*

The Effects of Nutritional Behaviors on Child Development and Health in School-Age Children

Serap Özdemir[1]

[1]*Hemşirelik Bölümü, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Yusuf Şerefoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi, Kilis*

Abstract

Adequate and balanced nutrition; It could be a life show essential for the continuation of life, development, improvement, anticipation of infections, assurance and enhancement of wellbe ing and expanding the quality of life. The effects of a healthy diet on the human body can be observed throughout life. Nutritional issues in school-aged children; a lack of resistance to illnesses, the severity of illness duration, absence from school, and a decrease in academic achievement have a negative impact on both children and families. Nutrition has to be arranged according to the age, gender, body weight and physical activity of the child. School eating habits, which could be a period in which family impacts vanish and variables such as companions and publicizing come to the fore, morower cause cahnges. As a result of this, children may experience problems such as obesity, anorexia, anemia, vitamin deficiency, simple goiter and dental caries. Concurrent school health in Europe and America, national healthy schools standards, and inclusive modules were developed to enhance school health with the World Health Organization's "Global Healthy Schools Project." School network projects that improve health in Turkey, a white flag project, oral health surveys, nutrition, and studies related to raising the awareness of school-age children about obesity, control of school canteens, drinking water studies in schools, iodized salt usage, and audit their workplaces around the school inspection etc. Such projects and researches are being carried out. Cooperation of nurses with professional team members is important in improving the quality of school health services. In order to raise healthy generations, it is among the responsibilities of nurses to follow the nutritional status of children in schools and to contribute to making the necessary arrangements.

It is aimed to examine the effects of nutritional behaviors on child development and health in school-age children.

Key Words: *School-Age Children, Nutrition, Health, Nursing*

Giriş

Çocuklarda oyun çağı dönemi'nin (3-5 yaş) bitiminden ergenlik dönemi'nin (12-17 yaş) başlangıcına kadar olan süreye okul çağı dönemi denir. Bu çağda çocuklar 6-12 yaş aralığındadır ve çocukların fiziksel büyümeleri süreklidir, ancak yavaş seyreder. Çocuk bu dönemde hem olgunlaşır aynı zamanda da motor becerilerini kazanır (Bozhöyük ve ark 2012; Saptaş 2013).

Beslenme: Kişilerin temel besin kaynakları olan protein, yağ ve karbonhidrata ek olarak su ve mineraller dahil eser elementlerin vücuda alınması olarak tanımlanır. Okul çağı çocuklarında beslenme süresi yüksek oranda enerji ve yeni doku yapımı için gerekli olan protein, mineral ve vitaminlerin bu dönemde fazla miktarda alınması esasına dayanır. Tüm besin öğelerinin okul çocukları tarafından iyi, kaliteli ve yeterli miktarda tüketilmesine ek olarak dengeli bir şekilde sürdürülmesi önemlidir (Bal Yılmaz ve Bol Işık 2015; Yabancı 2011).

Yeterli ve dengeli beslenme: Yaşamın sürdürülmesi, büyüme ve gelişme, hastalıkların önlenmesi, sağlığın korunması ve geliştirilmesi, yaşam kalitesinin artırılması için gerekli olan yaşam modelidir. Sağlıklı beslenme, insan vücudunda meydana gelen değişiklikleri yaşam süresi boyunca etkiler (Bal Yılmaz ve Bol Işık 2015; Yabancı 2011).

Merkezi Amerika'da olan besin ve besleme konseyi, 1958 yılında besinleri dört grupta sınıflandırmıştır;

1) Süt grubu; süt ve süt ürünleri olan yoğurt, peynir, süt tozu vb. başta çocuklar olmak üzere yetişkinler de dahil tüm yaş gruplarının düzenli tüketmesi gereken gıdalardır.

2) Et-yumurta- kurubaklagil grubu; et, tavuk, balık, yumurta, kuru fasulye, nohut, mercimek gibi besinler bulunur. Fındık, fıstık, ceviz gibi yağlı gıdalarda bu grupta yer alırken, yağ içeriğinden dolayı miktar olarak alımlarına dikkat etmek gereklidir.

3) Sebze ve meyve grubu; bitkilerin her türünün yenilebildiği besin öğeleri bu grup içerisinde yer alır. İçeriklerinin büyük bir kısmını su oluşturur. Günlük alınması gereken protein, enerji ve yağ gereksinimi bu gruptan fazla karşılanamamaktadır. Mineral ve vitamin bakımından zengin besinlerdir.

4) Ekmek ve tahıl grubu; Türk toplumunun temel besinleri bu grupta yer alır. Pirinç, buğday, mısır, çavdar ve yulaf gibi tahıl taneleri ve bunların işlenmesi ile elde edilen un, bulgur, yarma, gevrek gibi ürünlerdir. Bu besinler vitaminler, mineraller, karbonhidrat ve diğer besin öğelerini içermeleri bakımından sağlık açısından önemlidirler (Bozhöyük ve ark 2012; Bal Yılmaz ve Bol Işık 2015; Yabancı 2011).

Okul Çağı Çocuklarında Sağlıklı Beslenmenin Önemi

Besin öğeleri gereksinimleri, fiziksel büyüme ve gelişme döneminden kaynaklı çok fazladır; büyümenin sürekliliği, enerji ve yeni doku oluşumu için çok daha fazla miktarlarda protein, mineral ve vitamin gereklidir. İyi kalitede ve yeterli miktarda alınan besin öğeleri gerekli olan tüm enerji gereksinimini karşılamaktadır. Kemik kitle artışı okul çağında fazladır; bol miktarda kalsiyum alımı bu dönemde desteklenmektedir. Üst düzey kemik kitlesine ulaşmak için kalsiyum alımı ile birlikte düzenli egzersizde yapılmalıdır. Boy uzunluğunun gerçekleşmesi için gerekli olan kalsiyum yanında D vitamininin de alınması önemlidir. Yaşam biçimi değişiklikleri göz önüne alınarak hem öğün alımları hem öğün örüntüleri düzenlenmelidir (Bal Yılmaz ve Bol Işık 2015). Özel durumların yarattığı gereksinime cevap vermek için daha fazla enerji ve besin öğeleri alınmalıdır. Okul döneminde yaşam boyu sürdürülecek alışkanlıklar kazanılır. Beslenmeye bağlı kronik hastalıkların temelleri bu dönemlerde atılmaktadır. Kilo artışları, kalp-damar hastalıkları,

kanser türleri, şeker hastalığı, artrit, gut gibi hastalıkların çocukluk çağı temelli olduğu belirtilmektedir. Sağlıklı bir birey olmak ve hastalıkların önüne geçmek için yeterli ve dengeli beslenme prensibi temeldir (Bal Yılmaz ve Bol Işık 2015; Yabancı 2011). Bu prensibin sağlanamadığı durumlarda hastalıklara karşı dirençsizlik, hastalık süresinin ağırlığı, okula devamsızlık ve okul başarısının düşmesi gibi problemler ile hem çocuklar hem aileler yüzleşmek zorundadır (Bal Yılmaz ve Bol Işık 2015; Yabancı 2011). Yetersiz beslenen toplumlarda enfeksiyon hastalıkları sık görülmekle birlikte daha ağır seyir ve ölümle sonuçlanabilmektedir. Kronik hastalıklar çoğalmaktadır (Bozhöyük ve ark 2012; Meydanlıoğlu 2016). Yapılan bir çalışmada beslenme üzerine tüm sistemlerin odaklanılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Gerek eğitim programları, gerek medya, kitle iletişim araçları ile çocukların beslenmesine asgari özen gösterilmelidir. Çocuk beslenmesindeki en kritik dönemi 2 yaş olarak bildirmektedirler (Baker ve ark 2013). Okul çağı çocukluk dönemi ve adolesan dönemin önemli bir sağlık problemlerinden biride obezite'dir. Özellikler gelişmekte olan ülkelerde önemli bir halk sağlığı sorunudur. Şişmanlık çocukluk dönemlerinde genetik ve çevresel etmenlerin etkileşimindedir. Yanlış beslenme alışkanlıkları, aktivite intoleransı, ailenin beslenme alışkanlıkları çocuklarda görülen şişmanlığın ve obezitenin en önemli risk faktörlerindendir. Obezite kalp- damar hastalıkları, inme, apne, diyabet, gastroözefagial reflü ve solunum yetmezliği gibi birçok hastalık açısından risk teşkil etmektedir (Çom ve Besler 2011). Boy kısalığı ve bodurluğa göre antropometrik ölçüm yapılan çalışmada 6-10 yaş grubu toplam 12.301 çocuk üzerinde yürütülmüştür. Kentsel bölgede yaşayan çocukların %3,6 sı çok kısa/bodur, %18,8'i kısa boylu olarak belirlenmiştir. Kırsal bölgelerde ise %6,7'sinin çok kısa/bodur, %24,8'inin kısa boylu olduğu saptanmıştır (Çom ve Besler 2011).

Okul çağı çocuklarının beslenme ilkeleri; Besin çeşitliliği fazla olmalı**,** öğün atlanmamalı**,** kahvaltı günü en önemli öğünüdür**,** 3 ana ve 1-2 ara öğün olarak besinler tüketilmeli**,** abur cubur besinler tüketilmemeli**,** taze sebze ve meyve tüketimi artırılmalı, yeterli miktarda süt ve ürünleri tüketilmeli**,** anemiden korunmak için demir mineralinden zengin gıdalar tüketilmeli**,** vücut ağırlığı beden kitle indeksine uygun olmalı**,** enerji alım ve harcanması dengelenmeli**,** fiziksel aktivite düzeyi artırılmalı, şeker tüketimi azaltılmalı, rafine şeker kullanılmamalıdır. Sütlü tatlılar tercih edilmeli**,** tuz tüketimi kısıtlanmalı, iyotlu tuz tercih edilmeli**,** fastfood besinler; demir, kalsiyum, riboflavin-B_2, folat, vitamin C, vitamin A ve posa yönünden yetersizdir. Yağ, doymuş yağ, kolesterol, tuz ve şeker içeriği yüksektir. Bu alışkanlıklar denetlenmeli aile, arkadaş ve reklam (medya) etkisi gözden kaçırılmamalı**,** temiz, güvenli, pişirilmiş besin tüketimine dikkat edilmelidir. Sağlıksız üretilen besin öğelerinin tüketiminden kaçınılmalıdır (Gera ve ark 2016). **Okul çağı çocuklarının beslenmeye bağlı sağlık sorunları;** demir eksikliği anemisi**,** vitamin ve mineral yetersizlikleri**,** iyot yetersizliği hastalıkları, anoreksiya veya obezite**,** yeme davranış bozuklukları**,** hiperlipidemiler (Bal Yılmaz ve Bol Işık 2015; Gea-Horta ve ark 2016).

Bazı Eser Elementlerin Çocuk Sağlığı ve Gelişimi için Önemi

Demir: Dünya çocuklarında 800 milyon çocukta demir eksikliği görülmektedir. Türkiye'de 2004 yılında '***Demir Gibi Türkiye Projesinden'*** sonra 2007 yılında projenin sonuçları yayınlamış ve %7,8 oranında çocuklarda demir eksikliği olduğu saptanmıştır (Özbaş ve ark 2012). Demir, beyinin hızlı büyümesi ve miyelogenezin zirveye ulaşması ile artmaktadır ve yaşam boyu sürmektedir. Demir dopamin, katekolamin, seratonin vb. gibi maddeler ve asit sentezi ile birlikte myelin oluşumundan sorumlu birçok metabolik ve hücresel fonksiyon için gerekli bir kofaktördür. 1977 de yapılan hayvan deneylerinde (sıçanlar) erken dönemde demir eksikliği ile total beyin miktarının %27 azaldığını, demir tedavisine direnç olduğu kanıtlanmıştır. Bu hayvanların demir

eksikliği sonucu kalıcı öğrenme ve davranış bozukluğuna neden olduğu bulunmuştur (Dallaman ve Spiritero 1977). Çocuklarda yapılan çalışmalarda ise demir eksikliğine bağlı aneminin dikkat eksikliği, Boykey test skorlarında düşük IQ, algı ve duyusal davranış bozukluğuna yol açtığı bildirilmektedir. Demir tedavisi başlansa bile bu eksikliğe sahip çocukların zekâ skorları düşük çıkabilmektedir (Özmert 2005). Avustralya' da yapılan bir çalışmada çocukların demir alımlarına bakıldığında hala istenilen düzeyde olmadığı bildirilmiştir (Atkins ve ark 2013).

İyot: İyot yetersizliği genetik geçişli olmayan nörolojik besleme, kretenizm ve ağır mental retardasyon sebebi ile tüm dünyada hala çok önemli bir konudur. Hayvan çalışmaları beyindeki gelişimsel sürecin hem fetal hem maternal hipotroidi sonucu olduğunu bildirmektedir (Pollitt 1993; Delange 2001).

Çinko: 1940'lardan günümüze çinkonun merkezi sinir sistemi üzerinde etkileri tartışılmaktadır. Gelişim ve fonksiyon olarak çinkonun santral sinir sistemi üzerinde etkisi gösterilmiştir. Hayvan çalışmalarında çinko yetersizliğinin davranışsal ve nörolojik etkileri incelenmiştir. Annedeki çinko eksikliğinin bebeğin prenatal ve postnatal davranışlarına etkili olduğu kanıtlanmıştır. Büyüme ve gelişme geriliklerine neden olan çinko eksikliği insanlarda kanıtlandıktan sonra çinko desteği sağlanmaya başlanmıştır. Çinko desteği sağlanan çocuklarda motor aktivitenin arttığı saptanmıştır (Golub 1994). 2000-2006 yılları arasında (6 yaş) 6034 çocuk mevsimsel doğum ve IQ durumlarına bakılarak; hamilelikte D vitamin kullanımı, maternal eğitim, maternal IQ, beslenme durumları araştırılmıştır. Mevsim doğumu ve IQ arasında bu faktörlerde göz önüne alındığında sonuçlar çok çarpıcı olmamasına rağmen pozitif ilişki bulunmuş (Grootendorst ve ark 2017).Yapılan başka bir çalışmada Vitamin A eksikliğinin özellikle genç çocuklarda halen yüksek oranda görüldüğü ve özellikle bu konuya dikkat çekilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (Zhang ve ark 2017).

Okul Çocuğunun Enerji ve Besin İhtiyacı

Fiziksel ve mental gelişim için günlük enerjinin %30'u yağlardan sağlanır. Lif gereksinimi ise 12-18 g/gün kadardır. Bu oran 'çocuğun yaşı + 5' formülü ile hesaplanır. Okul menüleri et, tavuk, yumurta, kurubaklagil, proteinden zengin besin, pişmiş ya da çiğ sebze ve meyve bulunmalıdır (Bal Yılmaz ve Bol Işık 2015).Oyun döneminden çıkıp okul dönemine giren çocuğun günlük enerji ve besin gereksinimi artmaktadır. Çocuğun gelişiminin devam etmesi ile birlikte (boy, kilo artışı) bu gereksinimlerde günlük olarak karşılanmalıdır. Bu döneminde çocuğun düzenli aralıklarla boy ve kilo ölçümleri yapılmalı riskli gruplar belirlenmelidir. Normal ölçümlerin üzerinde eğilim gösteren çocukların diyetleri yeniden düzenlenmelidir. Enerji değeri yüksek besinler azaltılma yoluna gidilmelidir. Aynı şekilde büyüme eğrisi düzeyi geride kalan çocuğun diyetine enerji düzeyi yüksek besin öğeleri eklenmeli ve çocuğun istenilen ölçümlere ulaşmasının sağlanması denetlenmelidir (Saptaş 2013). Beslenme yetersizliği olan çocukların gelişimleri yaşıtlarına göre geri kaldığından okula başlama zamanları uzamakta ve okul eğitimleri geç tamamlanmaktadır. Okullarda beslenme uzmanları tarafından programlar düzenlemeli ve aile okul yönetimi işbirliğinde olmalı (Guo ve ark 2017; Johansson ve ark 2011; Yabancı 2011). Çocuklar için özellikli olan besin gruplarının yanında mineral, vitamin ve su desteği unutulmamalıdır. Vitamin ihtiyaçları günlük karşılanan çocuklar hastalıklardan daha çok korunmaktadır. Mineral olarak aldıkları demir, iyot, çinko, kalsiyum gibi temel elementler çocuklara sağlıklı bir vücudun yanı sıra yüksek zekâ düzeyi, nörolojik sistemin gelişmesi gibi hayati sistemlere destek olmaktadır (Guo ve ark 2017).

Okul Çağı Çocuklarının Beslenme Özellikleri

Beslenme çocuğun yaşına, cinsiyetine, vücut ağırlığına ve elbette fiziksel aktivitesine göre düzenlenmek durumundadır. Aile etkilerinin kaybolduğu, arkadaş ve reklam gibi etmenlerin ön plana çıktığı bir döneme girmiş olan çocuklar farklı sıkıntılar ile karşılaşabilirler. Özellikle annesi çalışan çocukların kahvaltı yapamaması, okul sonrası evde yemek bulunamamasından kaynaklı alışkanlıklarının değişmesi, hazır gıdalara olan yönelmeler ve davranışların kontrolsüzlüğü çocuk sağlığını olumsuz etkilemektedir (Bal Yılmaz ve Bol Işık 2015). Okul çağı çocuğunun yeterli ve dengeli beslenme alışkanlıklarının kazandırılmasında hiç şüphesiz entegrasyon gereklidir. Çocuk, aile, öğretmen, okul hemşiresi, hekim, okul yönetimi ile yapılacak işbirlikleri ya da eğitimler düzenlenmesi çocuğun büyüme ve gelişmesine özellikle bu dönemde etkileyecektir. Okullarda beslenme uzmanı veya diyetisyenlerin çalışmasının sağlanması ve besin denetlemelerinin olması gerekmektedir. Büyüme ve gelişme takipleri yapılan çocuklarda yaş ve cinsiyet farklılıkları göz önünde bulundurularak antropometrik ölçümler ile büyüme ve gelişme yeterlilikleri hesaplanabilmektedir (Saptaş 2013; Guo ve ark 2017).

Yemek saatleri: Besin gruplarında yer alan besin öğelerinin günlük olarak alınması gereken protein, enerji, vitamin ve mineral olarak öğünlere dengeli olarak dağıtılması gerektiği bilinmektedir. Çocukların özellikle kahvaltı alışkanlıklarının olmadığı yapılan çalışmalarla kanıtlanmıştır. Zamanının çoğunu değişik aktiviteler ile geçiren çocuk gece uyku düzeninin bozulması ile sabah erken uyanamamakta ve kahvaltıyı es geçmektedir. Uzun bir açlık dönemi olan uyku sonrası vücuda alınmayan besin öğeleri enerji düşüklüğüne neden olmakta, çocuğu güçsüz bırakmakta, baş dönmesi gelişmekte, dikkat gerektiren zihinsel faaliyetlere kendini verememekte ve bu süreçte çalışma ve öğrenme yeteneği azalmaktadır. Aynı zamanda büyüme çağında olan bu çocukların üç ana iki ara öğün olarak beslenmesi, ara öğün olarak süt, ayran, meyve suyu gibi hızlı tüketilen gıdaları alması da dengeli beslenme için önemli bir adımdır (Ceylan ve Turan 2009; Saptaş 2013).

Okul beslenme saatleri: Zamanının çoğunu okulda geçirmek durumunda kalan çocuğun beslenme saatleri önemlidir. Tüm gün öğrenim verilen okullarda öğle yemekleri tabildot usulü iken bazı okullarda okul yemekhanesinden edinilebilmektedir. Okullarda çocukların besin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde beslenmesi önemlidir. Yeterli beslenmenin sağlanamadığı durumlarda çocuklar evden ya da dış çevreden karınlarını doyurmaktadır. Bu süreçte özellikle okul çevresinden karşılanan yeme ihtiyacı besleyiciliği düşük, hijyen kurallarına uyulmamaktan kaynaklı birçok farklı hastalık riski barındırmakta, çocuğun sağlıksız ve dengesiz beslenmesi ile sonuçlanmaktadır. Ülkemizde okul çağı çocuklarının günlük süt ve süt ürünlerinin tüketimi yetersizdir fakat gelişmiş ülkelerde durum farklıdır. Okul öğle yemeği, okul kahvaltısı, ücretsiz süt dağıtımı gibi uygulamalar yapılmaktadır (Saptaş 2013).

Avrupa ve Amerika'da Okul Çağı Çocuklarının Beslenmesi

Her kültürün kendine özgü okul beslenme programları vardır. Amerika'da okul kahvaltısı ve okul öğle yemeği programları yapılmaktadır. Bu programlar aile destekli yürütülmektedir. Gelir düzeyi düşük ailelerin çocukları bu programlardan ücretsiz yararlanmaktadır (Yabancı 2011). Dünya sağlık örgütü '***Global Sağlıklı Okullar Projesi'*** başlatmıştır. Avrupa ve Amerika'da eş zamanlı okul sağlığı, ulusal sağlıklı okullar standardı, kapsayıcı okul sağlığı gibi modüller okul sağlığını geliştirmek için kurulmuştur (Brown ve Bolen 2008; Lohrmann 2010). Amerika'da çocukların 1/3'ü obez ve aşırı kilolu olarak belirlenmiştir. 2013 yılında 'National School Lunch Program' (NSLP) (Ulusal Okul Öğle Yemeği) başlatılmıştır. Devlet ve özel okullara 5.1 milyon

öğle yemeği servis edilmiştir. Amaç; Amerika'da bulunun çocukların sağlığını kaliteli hale getirmek esasına dayanıyor. Bu program ile 32 milyondan fazla çocuğa hizmet edilmektedir (Belot ve James 2011; Harnoun ve ark 2011; Storey ve ark 2011). Avrupa boyunca kültürel ve ekonomik farklılıklar okul öğle yemeğinin kalitesini ve tipini etkilemektedir. Çocuğun tüm enerjisini ve beslenmesi için gerekli olan maddeleri okul öğle yemeği sağlamaktadır. Bu yüzden devlet görevlileri, okul, aile, okulda yenilecek yemeğin kalitesini artırmak zorundadır. Okulda yenen yemek; çocuğa fırsatlar sağlar, sağlıklı öğrenme alışkanlıkları edinir ve derslerine konsantre olmalarına yardımcı olur, eğitim seviyeleri yükselir ve daha az hastalanırlar (Belot ve James 2011). Finlandiya ve İsveç'te bütün okul yemekleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Ulusal beslenme rehberine ve 'plate model' tabak model standartlarına göre hazırlanana besinler çocukların tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sunuluyor (Belot ve James 2011; Harnoun ve ark 2011; Storey ve ark 2011). İngiltere de okul yemek programları da çok çeşitlidir. Öğle yemek zamanı, hem beslenme hem de yemek standartları değişik şekilde sunulmaktadır. Tuz, şeker ve yağ kısıtlanmaktadır. Derin dondurucudan çıkarılan besinler hafta da iki porsiyon olacak şekilde planlanırken, bunun dışında bu besinlerin tüketimine sınırlamalar getirildiği belirtilmektedir. Okul çocukları için her gün mutlaka bir porsiyon sebze ve meyve program içerisinde olmak zorundadır (Belot ve James 2011; Harnoun ve ark 2011; Storey ve ark 2011). Fransa da her okul öğle yemeğinde et, balık, yumurta, peynir mutlaka olurken ikinci seçenek olarak ya aperatifler ya da tatlı tercihi söz konusudur (Bertin ve ark 2012). Norveç, Danimarka, Hollanda ve Belçika'da okul yemeklerinde zorunlu bir sistem yoktur. Çoğunlukla bu ülkeler öğle yemeklerini çocukların evden getirmelerine izin vermektedir (Belot ve James 2011; Harnoun ve ark 2011; Storey ve ark 2011).

Türkiye' de Okul Çağı Çocuklarının Beslenmesi

Türkiye'de sağlığı geliştiren okullar ağı projesi, beyaz bayrak projesi, ağız diş sağlığı tarama çalışmaları, beslenme ve obezite konusunda okul çağı çocuklarının bilinçlendirilmesi ile ilgili çalışmalar, okul kantinlerinin denetimi, okullarda içme suyu çalışmaları, iyotlu tuz kullanımı, okul çevresindeki iş yerlerinin tetkik ve denetimi vb. gibi projeler, araştırmalar yürütülmektedir (Kalyoncu ve ark 2011). Yapılan çalışmalarda 3-6 yaş grubu çocukların beslenme alışkanlıkları karşılaştırılmıştır. Çocukların en sevdikleri meyve kiraz ve erik iken, en sevmedikleri meyve portakal olarak belirtilmiştir. En sevilen sebze fasulye ve bezelye diyen çocuklar pirinç ve bulgur arasında yarıdan fazlası pirinci daha çok sevdiklerini ifade etmişlerdir. Et grubunda köfte ve balık en sevdikleri çeşit olarak belirtilmiştir. Çocukların % 60'ı çikolatayı %40'ı patates cipsini sevdiklerini belirtmiş, ayrıca çalışmada dikkat çeken bir bulgu çocukların sevmediği şeker ve yağ gurubu bulunmamasıdır. Bu çalışma ile ayrıca aile bireylerinin davranışlarının çocukluk dönemi beslenme davranışlarını etkilediği sonucuna varılmıştır (Kabak ve Pek 2015). Yapılan başka bir çalışmada ilköğretim 1-2 ve 3. sınıf öğrencilerin hayat bilgisi ders programı içerisinde besin ve beslenme ile ilgili kazanım ve etkinlikleri incelenmiş varılan sonuçta ilköğretimin ilk yıllarında besin ve beslenme ile ilgili konuların yer almasının beslenme eğitimini ve beslenme okuryazarlığının erken yaşlarda bilinçlendirilmesi açısından önemli bir uygulama olduğu belirtilmektedir (Aktaş 2011). Okul çocuklarında beslenme eğitim programları düzenlenmesi gerekliliği, günlük besin enerji miktarının hesaplanması hangi besinin ne kadar ve ne zaman alınması gerektiği öğrencilere öğretilmelidir. Çocuğun beslenme düzenine aktif katılımının sağlanması olumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (Margot ve ark 2017).Yetersiz beslenen çocukların anne eğitim durumu ve ev ortamı malnutrisyonu iki kat artırdığı bilinmektedir (Gea-Horta ve ark 2016).

Okul Çocuğunun Beslenme Problemleri ve Alışkanlıkları

Aile ortamından uzaklaşan çocuk dış çevrede yalnız başına kalmakta ve farklı beslenme eğilimleri göstermektedir. Okul ve dışında yanlış beslenme alışkanlıkları gösteren çocuk yetersiz ve dengesiz beslenmekte ve sağlık riski taşımaktadır. Beslenme sorunlarının genellikle yanlış besin seçimi, sağlıksız besin, yanlış hazırlanan ve pişirilen gıdalar, hatalı saklanma koşulları birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Obezite, anoreksiya, anemi, vitamin yetersizliği, basit guatr ve diş çürükleri bu problemlerden sadece birkaçıdır. Diş çürükleri okul çağı çocuklarının en sık karşılaşılan sorunlarından biridir. Uzun kemiklerin yıpranması gibi sebeplerle onarım ve yeniden yapılanma olabiliyorken diş dokusunda bu durum söz konusu değildir. Diş çürükleri kalıcıdır. Flor diş çürüklerinin önlem ve kontrolünde en önemli faktördür. Büyüme çağındaki çocukların florlü su kullanması dişlerin korunması için önemli olduğu bilinmektedir. Flor şeker ve bakteriler gibi dişe zarar veren etkenlere karşı dayanıklılık sağlamaktadır (Peker ve Permek 2013; Saptaş 2013). 6-11 yaş grubu çocuklarının floru 1000 ppm (particles per million: 1 mgF/g macunda) kullanımı diş çürüklerini belirgin oranda azalttığı belirtilmektedir. Floridli ağız gargaraları okul döneminde çocukların haftada iki kez kullanımının yararlı olduğu bilinmektedir (Avcı ve ark 2009). Isparta ilinde 11-12 yaş grubu çocukların diş çürüğü ve florozis prevalansı incelenmiş ulaşılan sonuçta çocukların yarısından azında hafif düzeyde florozis saptanmıştır. Türkiye'deki diğer bölgelere oranla düşük sayıda florosiz görülmüştür. Florozisin yaygın olması ancak çürük deneyimini etkilemediği sonucuna varılmıştır. Çocukların diş gelişim dönemlerinde çeşme suyu içiminin azaltılması önerilmiştir (Uzer Çelik ve ark 2010).Yapılan başka bir çalışmada bölgesel içme suyu analizleri yapılmış. Düşük düzeyde flor içeren suların kemik gelişimini engellemesi, diş çürüklerine sebep olduğu belirlenmiştir. Uygun seviyede flor içeren içme suyu kullanımı önerilmektedir. Bölgenin içme sularındaki flor yoğunluğu tespit edildikten sonra yetersiz durumda flor eklenmesi önerilmektedir (Dursun ve ark 2005). Yapılan hayvan deneylerinde 3 hafta boyunca toksik etkilere neden olabilecek miktarlarda flor kullanımını hayvanlarda nöral ve serebrovasküler bozukluklara, anormal davranış şekillerine ve beyinde metabolik lezyonlar olduğu kanıtlanmıştır. Bu hayvan deneylerinde kullanılan flor dozunun insanların kullanacağı optimum seviyenin çok çok üstünde olduğu bilgisi paylaşılmıştır. Buradan hareket ile çocuklara sabah ve akşam olacak şekilde günlük iki kez florlu diş macunu ile dişlerinin fırçalanması önerilmektedir. Çocuklar için koruyucu diş bakımını reddetmenin ciddi bir halk sağlığı sorunu olduğu belirtilmiştir. Uygun seviyede ve çocuğun yaşına göre kullanılan florun yararlı etkilerinin göz ardı edilmemesi gerektiği yapılan çalışmalar ile de kanıtlanmıştır ve rehberlerde uygun doz, yaş ve aralıklar belirtilmiştir (Çocuklarda Florid Kullanım Rehberi 2009; Amerikan Florid Kullanım Rehberi 2014).

Okul Çağı Çocuklarının Beslenme Problemlerinin Çözüm Önerileri

Tam gün eğitim veren yerlerde ders aralarında besin değeri yüksek ara kahvaltı verilebilir. Eve gidemeyen tam zamanlı öğrenci çocuk için ara kahvaltı geç bir saatte miktarı artırılarak öğle yemeği yerine verilebilir. Çocuklara almaları gereken besinler ve bunların faydaları konusunda eğitimler verilebilir. Çocuklar kendi hazırladıkları öğünler ile zamanla doğru alışkanlıklar geliştirir. Sandviç, meyve suyu, ayran ve süt gibi kolay hazırlanan besinler sınıfta yenilebilir. Besin ihtiyaçlarının sağlıklı bir şekilde karşılanması için devlet, özel idare, okul aile birlikleri gibi oluşumlardan yardım talep edilebilir. Ev ortamında bilinçli hazırlanan besinler çocuklar tarafından okul ortamında kolaylıkla tüketilebilir (Bal Yılmaz ve Bol Işık 2015; Gera ve ark 2016; Margot ve ark 2017).

Okul Sağlığı ve Hemşirelik

Okul hemşireliği temelde halk sağlığı hemşireliğinin bir parçası iken gelişmiş ülkelerde kendi uzmanlık alanı olan bir birimdir. Okul sağlığı hemşireleri bağışıklama, sağlık taramaları, ilaç kullanımı, kronik hastalık izlemi, sağlık eğitimi, danışmanlık, okul çevre sağlığı, ruh sağlığı ve cinsel sağlık gibi konular ile ilgilenir (Altıntaş ve Baykal 2012; Margot ve ark 2017). Malnutrisyonun önlenmesinde ve kontrolünde hemşirelerin aktif katılımları, eğitim programları en önemli müdahaleler olarak görülmektedir (Johansson ve ark 2011). 2009 yılında yapılan bir çalışmada ilköğretim öğrencilerinin genel sağlık durumları incelenmiş, öğrencilerde ağız-diş sağlığı problemleri, bitlenme gibi sağlık sorunlarının olduğu ve fiziksel büyüme durumlarının halen istenilen düzeyde olmadığı bulunmuştur. Beden kitle indeksi ölçümleri yapılan çocuklarda obezite ve malnütriyon görülmektedir. Öğrenci ve ailelere yapılacak eğitimlerin önemi vurgulanmaktadır (Ceylan ve Turan 2009). Okul sağlığı hizmetlerinin kalitesini artırmada hemşirelerin profesyonel ekip üyeleri ile birlikte işbirliği önemlidir (Gündüz ve Mutlu Albayrak 2014).

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak geleceğin yetişkini olan çocukların okul çağındaki beslenme davranışlarının belirlenmesi ile sağlıklı, dengeli bir yaşam için gerekli uygulamaların çocuklara kazandırılması gerekmektedir. Toplumu oluşturan tüm kaynakların insanlar için olduğu unutulmamalıdır. Çocukların en çok yalnız kaldıkları okul ortamlarında edindikleri alışkanlıklar onların geleceği ile birlikte tüm ülke geleceğini de etkilemektedir. Okullarda benimsenecek sağlıklı yeme davranışlarında özellikle okul yönetimi ile hemşireler sorumluluk almalıdır. Okul çocuğunun beslenme alışkanlıklarının denetimleri sıklaştırılmalıdır. Güçlü, başarılı, sosyal bireyler yetiştirmek için çocuklara sağlıklı beslenme davranışlarını kazandırmak gerekmektedir.

Kaynaklar

Aktaş, N. (2011). İlköğetim 1-3. sınıf hayat bilgisi ders programının besin ve beslenme ile ilgili kazanım ve etkinlikler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26; 23-31.

Altıntaş, S. Baykal, Ü. (2012). Okul hemşirelerinin iş, iş ortamı, rol ve sorumluluklarına yönelik görüşleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9 (1): 43-50.

Atkins, LA. Mcnaughton, SA. Campbell, KJ. Szymlek-Gay, EA. (2016). Iron intakes of australian infants and toddlers: findings from the melbourne infant feding, activity and nutritiontrial (infant) program. *Br J Nutr, Jan* 28; 115(2): 285-93.

Avcı, B. Uğur Baysal, S. Gökçay, G. (2009). Çocuklarda flor kullanımının yarar ve zararlarının değerlendirilmesi. *Çocuk Dergisi*, 9(1): 8-15.

Baker, J. Sanghvi, T. Hajeebhoy, N. Martin, L. Lapping, K. (2013). Using an evidence-based approach to desing large-scale programs to improve infant and yung child feding. *Food Nutr Bull, Sep*; 34(3 Suppl): S146-55.

Bal Yılmaz, H, Bolışık, B. (2015). Çocuklarda beslenme. Pediatri Hemşireliği. Editörler. Conk Z., Başbakkal Z., Bal Yılmaz H., Bolışık B. Akademisyen Kitap Evi Yayın Dağıtım ve Pazarlama Ltd.Şti. Yenişehir/Ankara, 243-255.

Belot, M. James, J. (2011). Healthy school meals and educational outcomes. *J Health Econ* 30(3): 489-504.

Bertin, M. et. all. (2012). School meals in french secondary state schools: do national recommendations lead to healthier nutrition on offer? *Br J Nutr* 107(3):416-27.

Bozhüyük, A. Özcan, S. Kundak, H. Akpınar, E. Saatçı, E. Bozdemir, N. (2012). Sağlıklı yaşam biçimi ve aile hekimliği. *Turkısh Journal of Family Medicine and Primary Care*, 6(1):13-21.

Brown, M B. Bolen, LM. (2008). The School-based health center as a resource for prevention and health promotion. *Psychology in the School*, 45(1): 28-38.

Ceylan, SS. Turan, T. (2009). Bir ilköğretim okulunda okul sağlığı hemşireleri uygulama sonuçlarının değerlendirmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12): 35-49.

Çom, S. Besler, T. (2011). Türkiye'de okul çağı çocuklarında (6-10 yaş grubu) büyümenin izlenmesi (TOÇBİ) projesi araştırma raporu. T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Editörler. Irmak H., Kesici C., Kahraman, N. Sağlık Bakanlığı Yayın No: 834. Kuban Matbaacılık Yayıncılık Ankara, 7-15, 27-71.

Dallaman, PR. Spiritora. (1977). Brain iron in therat: extremely slow turn over in normal ratmay explain the long-lasting effects of early iron deficiency. *J Nutr*,107: 1075-1081.

Delange, F. (2001). Iodine deficiency as a cause of brain damage. Post *Grad Med J*, 77: 217-220.

Dursun, Ş. Karataş, M. Öztürk, E. (2005). Konya il merkezinde kuyu içme sularının florür seviyelerinin tespit edilmesi. *S U Fen Ed Fak Derg*, 26: 63-70.

Gea-Horta, T. Silvarde, C. Fiacconerl Barreto, ML. Velasquez-Melendez, G. (2016). Factors associated with nutritional outcomes in the mother-child dyad: a population-based cross-sectional study. *Publıc Health Nutr, Oct*; 19(15): 2725-33.

Gera, T. Shah, D. Garner, P. Richardson, M. Sachdev, HS. (2016). Integrated management of childhood ıllness (IMCI) strategy for children under five. *Cochrane Database Syst Rev*. Jun 22 (6): 1-26.

Golub, MS. Takeuchi, GM. Keen, CL. et. all. (1994). Modulation of behavioral performance of prepubertal monkeys by moderate dietary zinc deprivation. *Am J Clin Nutr*, 60: 238-243.

Grootendorst-Van, Mil NH. Steegers-Theunissenrp Hofman, A. Jaddoev, W. Velhulstfc, Tiemeier H. (2017). Brighter children? the association between seasonality of birth and child ıq in a population-based birth cohort. *BMJ Open*, Feb 17;7(2): E012406.

Guideline on Fluoride Therapy American Academy of Pediatric Dentistry 2014: 37(6):176-9.

Guidelines on the Use of Fluoride in Children: an EAPD Policy Document. European Archivese of Paediatric Dentistry 2009; 10(3): 129-135.

Guo, YF. Gan, YY. Guo, CN. Sun, J. Hao, LP. (2017). Nutritional status of under-five children from urban low-income families in xiangtanandjilin in China. *J Huazhongunivsci Technolog Mes Sci.* Feb; 37 (1): 74-78.

Gündüz, S. Mutlu Albayrak, H. (2014). Okul sağlığında neredeyiz? *Ankara Med J*, 14(1); 29-33.

Harnoun, D. ve ark (2011). Nutrient-based standarts for school lunches complement food-based standarts and improve pupils nutrient intake profile. *Br J Nutr* 106(4):472-4.

Johansson, M. Nyirenda, JL. Johansson, A. Lorefölt, B. (2011). Perceptions of malawian nurses about nursing interventions formal nourished children and their parents. *J Health Popul Nutr*, *Dec*; 29(6): 612-8.

Kalyoncu, C. Metinas, S. Balız, S. ve ark. (2011). Eğitim araştırma bölgesinde ilköğretim öğrencilerinde sağlık düzeyleri ve okul tarama muayeneleri sonuçlarının değerlendirilmesi. *TAF Prev Med Bull*, 10(5): 511-518.

Kobak, C. Pek, H. (2015). Okul öncesi dönemde (3-6 yaş) ana çocuk sağlığı ve anaokulundaki çocukların beslenme özelliklerinin karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2); 42-55.

Lohrmann, DKA. (2010). Complementary ecological model of the coordinated school health program. *Journal of School Health*, 80(1): 1-9.

Margot. M. Stoll, B. Voahangy. R. Jeannot, E. (2017). Most children who took part in a comprehensive malnutrition programme in madagascar reached and maintained there covery threshold. *Acta Paediatr*, Feb 23. Doi1.1111/Apa.13796.

Meydanlıoğlu, A. (2016). Çocukların besin tüketimi ve beslenme davranışlarının akademik başarılarına etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4): 368-376.

Özbaş, S. Tezel, B. Aydın, Ş. Bolat, H. Köse. MR. (2012). Türkiye'de çocuk sağlığının durumu. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 55: 71-76.

Özmert, EN. (2005). Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-ı: beslenme. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 48; 179-195.

Peker, K. Permek, G. (2013). Erken dönem süt dişi çürüklerinin önlenmesinde risk değerlendirmesinin önemi. *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, 23(1); 106-115.

Pollitt, E. (1993). Iron deficiency and cognitive function. *Ann Rev Nurt*, 13: 521-537.

Saptaş, F. (2013). Süt, oyun, okul ve ergenlik döneminde beslenme. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Storey, HC. et. al. (2011). A randomized controlled trial of the effect of school food and dining room modifications on class room behaviour in secondary school children. *Eur J Ciln Nutr* 65(1): 32-8.

Uzer Çelik, E. ve ark. (2010). Isparta ilindeki 11-12 yaşındaki çocukların diş çürüğü ve florozis prevelansının değerlendirilmesi. *Atatürk Üniv. Diş. Hek. Faf. Derg.* 20(3): 170-175.

Yabancı, N. (2011). Okul sağlığı ve beslenme programları. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 10(3); 361-368.

Zhang, Y,. Liu, XB. Yang, LC. Chen, J. Wang, R. Yang, XG. Piao, JH. Mao, DQ. (2017). Study on vitamin a nutritional status of 6-to17- year-old urban children and adolescents between 2010 and 2012 in China. *Zhonghuayufangyixuezazhi, Feb*; 6;51(2): 117-120.

Presentation ID/Sunum No: HEM 21
Hemşirelerin COVID-19 Sürecine Yönelik Deneyimleri: Nitel Çalışma

Nurses' Experiences with the COVID-19 Process: Qualitative Study

Elif Keten Edis
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
elif.ketenedis@omu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-5587-6726

ÖZET

Giriş ve Amaç: *COVID-19 pandemisi nedeniyle bakıma gereksinim duyan çok sayıda insan hastaneye yatırılmıştır. Bu durum başta hemşireler olmak üzere tüm sağlık personellerinin sorumluluk ve iş yükünü artırmıştır. Bu süreçte pandeminin hemşireler üzerindeki etkilerinin anlaşılması, en uygun şekilde desteklenmelerinin sağlanması ve kaliteli bir sağlık bakımının sürekliliği için önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı pandemi sürecinde hemşirelerin deneyimlerinin belirlenmesidir.*

Gereç ve Yöntem: *Bu çalışmada tanımlayıcı fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu bir eğitim ve araştırma hastanesinde COVID-19 hastalarına bakım veren 8 hemşire oluşturmuştur. Çalışmanın verileri beş sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Veriler uygulanan kısıtlamalar sebebiyle telefon görüşmeleri ile toplanmıştır. Veriler içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir.*

Bulgular*: Katılımcıların yaş ortalaması 40,25 (30-47), çalışma süreleri ortalaması 18,13 (12-25) yıldır. Çalışmada dört tema belirlendi; "fedakârlık ve korku" "yorgunluk" "sıkı tedbirler" "yaşamın kıymeti". Katılımcılar pandemi sürecinde iş yoğunluklarının arttığını, çalışma ortamlarının güvensiz olduğunu, desteklenmediklerini, hastalıkla enfekte olma ve sevdiklerine bulaştırma korkusu yaşadıklarını, daha sıkı tedbirler gerektiğini, yaşamın önemini ve ölümün çok yakın olduğunu anladıklarını belirtmişlerdir.*

Sonuç ve Öneriler: *Çalışma sonuçları hemşirelerin bedenen ve ruhen yıprandıklarını ve desteklenmelerinin önemini göstermektedir.*

Anahtar Kelimeler*: Hemşirelik, Koronavirüs, Salgın.*

ABSTRACT

Introduction and aim: *A large number of people in need of care were hospitalized due to COVID-19, declared as a pandemic. This situation has increased the responsibility and workload of all healthcare professionals, especially nurses. In this process, it is important to understand the effects of the pandemic on nurses, to ensure that they are supported in the most appropriate way and for the continuity of a quality health care. The aim of this study is to determine the experiences of nurses during the pandemic process.*

Method: *Descriptive phenomenology method was used in this study. The study group consisted of 8 nurses who care for COVID-19 patients in a training and research hospital. The data of the study were collected using a semi-structured interview form consisting of five questions. The data were collected by phone calls due to the restrictions applied. The data were evaluated by content analysis.*

Findings: *The average age of the participants is 40,25 (30-47), the average duration of work is 18,13 (12-25) years. Four themes were determined in the study; "sacrifice and fear" "fatigue" "strict measures" "value of life". Participants stated that their workload increased during the pandemic process, work environment was unsafe, are not supported, fear being infected with the disease and infecting their loved ones, stricter measures are needed, understand the importance of life and the closeness of death.*

Conclusion and Suggestions: *The results the show that nurses are physically and mentally worn out and the importance of their support.*

Keywords: *Nursing, Coronavirus, Pandemic.*

GİRİŞ

Çin'de 2019 yılının Aralık ayında ortaya çıkan ve kısa süre içerisinde dünyanın birçok bölgesine yayılan COVID-19 Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020'de pandemi ilan edilmiştir (Pollard ve ark., 2020). Pandemi süreci dünya genelinde sağlık hizmetlerini önemli ölçüde etkilemiş, bu acil durum sağlık profesyonellerinin iş yükünün artmasına, bulaş ve hayati risklerinin daha yüksek olması gibi birçok zorluğa yol açmıştır (Galehdar ve ark., 2020). Daha önceki salgın deneyimleri sağlık profesyonellerinin yüksek enfeksiyon riski, damgalanma, yetersiz personel ve belirsizlikler nedeniyle yoğun stres altında olduklarını ortaya koymuştur (Lee ve ark., 2015; Maunder ve ark., 2003). COVID-19 sürecinde de sağlık profesyonellerinin anksiyete, depresyon, uykusuzluk ve stres gibi sorunlar yaşadığı gösterilmiştir (Liu ve ark., 2020; Pappa ve ark., 2020).

Sağlık personelleri arasında, hemşireler COVID-19 ile mücadelede en etkin rol alan meslek grubudur. Hemşireler bireylerin hastaneye yatırılmalarından taburcu edilmelerine kadar düzenli ve doğrudan temas halindedirler. Bu nedenle, pandemi sürecinde diğer sağlık çalışanlarına kıyasla fiziksel ve psikolojik sorunlara daha yüksek oranda maruz kalmaktadırlar (Galehdar ve ark., 2020). Hemşireler ailelerinden ayrı kalma, yoğun çalışma saatleri, sağlık bakım talebinin artması ve personel eksikliğinin yarattığı ağır iş yükü nedeniyle stres yaşamaktadırlar (Huang ve rong Liu, 2020). Ek olarak çalışma ortamından ve bireysel yaşantılarından kaynaklı birçok konuda endişeli hissetmektedirler. Özellikle enfeksiyon kapma riski, aile üyelerine bulaştırma, sevdiklerini kaybetme ve bireysel özgürlüklere getirilen kısıtlamalar temel endişe kaynakları arasında yer almaktadır (Fernandez ve ark., 2020). Bu süreçte hemşirelerin yaşadıkları sorunlarla başa çıkabilmeleri ve fiziksel ve psikolojik iyilik durumlarının korunabilmesi için desteğe gereksinimleri bulunmaktadır. Bu destek sağlanamadığında hemşirelik iş gücü azalabilmekte ve bu durum sağlık sisteminde bir krize yol açabilmektedir. Hemşirelere psikolojik danışmanlık vermek, krizle nasıl başa çıkılacağı konusunda eğitim atölyeleri düzenlemek, meslektaşlarının

endişelerini dinlemeleri konusunda teşvik etmek, bilgi ve eğitim desteği vermek hemşirelerin iyilik durumlarına katkı sağlayabilecek yaklaşımlar arasındadır (Galehdar ve ark., 2020).

Pandemi süreci hemşirelerin hem kendilerini hem de aileleri birçok yönden etkilemiş ve etkilemeye de devam etmektedir. Bu süreçte hemşireleri etkileyen stresörleri ve kaygılarını anlamak pandemi sürecinde ve sonrasında yeterli ve uygun desteğin sağlanabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda bu araştırma COVID-19 sürecinde hemşirelerin deneyimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada tanımlayıcı fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Fenomenoloji belirli olayları ve deneyimleri açıklayan, bireylerin olaylara yükledikleri anlamları ve insan deneyimlerinin özünü anlamayı sağlayan bir yaklaşımdır (Erdoğan ve ark., 2015). Çalışma grubunu bir eğitim ve araştırma hastanesinde COVID-19 hastalarına bakım veren sekiz hemşire oluşturmuştur. Çalışmanın verileri; COVID-19 süreci sizi nasıl etkiledi? Anlatabilir misiniz? COVID-19' sürecinde çalışma hayatınızdaki deneyimlerinizden bahsedebilir misiniz? Yaşadığınız sorunlar ve zorluklar nelerdir? Belirtmek istediğiniz çözüm önerileri nelerdir? Pandemi süreci size neler öğretti? Sorularını içeren yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Veriler uygulanan kısıtlamalar sebebiyle telefon görüşmeleri ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Katılımcıların yaş ortalaması 40,25 (30-47), çalışma süreleri ortalaması 18,13 (12-25) yıldır. Tüm hemşireler lisans mezunudur. Katılımcılara ait özellikler Tablo.1'de verilmiştir. Çalışmada hemşirelerin deneyimlerine yönelik 4 tema ve 8 alt tema belirlenmiştir. Tema ve alt temalar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri

Kod	Yaş	Çalışma Süresi	Eğitim Düzeyi
K1	40	21 Yıl	Lisans
K2	30	12 Yıl	Lisans
K3	45	15 Yıl	Lisans
K4	35	13 Yıl	Lisans
K5	42	23 Yıl	Lisans
K6	47	25 Yıl	Lisans
K7	40	20 Yıl	Lisans
K8	43	16 Yıl	Lisans

Tablo 2. Çalışmada belirlenen tema ve alt temalar

Tema	Alt tema
Fedakârlık ve korku	İş yoğunluğu Bulaş riski Endişe
Yorgunluk	Yoğun çalışma Güvensiz çalışma ortamı Yeni çalışma alanı
Sıkı tedbirler	
Yaşamın kıymeti	Ölümün yakınlığı Sevdiklerimizin değeri

Tema 1. Fedakârlık ve Korku

Katılımcılar yoğun çalışmakla birlikte virüsün bulaşması ve sevdiklerine bir şey olmasından dolayı oldukça endişeli hissettiklerini belirtmişlerdir. Salgın sürecinin olumsuz etkilerini ve destek beklediğini anlatan bir hemşirenin ifadesi şu şekildedir;

"Bir yandan mesleğimi icra etme isteği bir yandan salgın sürecindeki bulaş riski beni çok derinden etkiledi. Hem salgın hem çalışma koşulları hepimizde ruhsal çöküntülere sebep oldu. Biraz empati istiyoruz. Maddi manevi destek olunmalı, özverili çalışmalarımız takdir edilmeli. Umudumuzu yitiriyoruz" (K1).

Bir hemşire pandemi sürenin yarattığı korkuyu şu cümlelerle aktarmıştır;

"İlk başlarda inanılmaz korkuyordum. Yurt dışındaki insanların yolda yürürken ölüm haberleri tamamen psikolojimi bozmuştu. Hatta üç dört arkadaş birbirimize evlerimizin anahtarlarının yedeklerini vermiştik. Ölürüz kalırız diye. Biz ölürsek çocuklarımızı nereye emanet edileceklerine kadar her gün konuşuyorduk. Bir gün haberleri izlerken nefesim kesildi. Ölüyorum zannettim. Psikolojik olarak çok etkilendik" (K2).

Hem kendileri hem de aile üyeleri için endişe hissettiklerini belirten bazı hemşirelerin ifadeleri şu şekildedir;

"Hem çalışma koşullarının zorluğu, salgının getirdiği zorluklar bizi çok zorladı. Hem kendimizi hem ailemizi koruma zorunluluğu psikolojisi ve yapmamız gereken iş süreci bizi çok zorladı" (K3).

"Panik, endişe, güvensizlik yaşamayan olmamıştır sanırım. Gurbetteki ailelerimizin yakınlarımızın sağlığından, yaşamından şüphe duymaktan, izin alamayan, çalışmaya mahkûm olan bizler yoğun stres ve depresyon mağduru olduk" (K4).

"Oldukça olumsuz etkilendik, psikolojim bozuldu, eşimi kaybetme noktasına geldim. Benim yüzümden birileri zarar görecek diye bir yıldır bedenen ve ruhen perişan olduk" (K5).

Tema 2. Yorgunluk

Katılımcılar pandemi sürecinde izinlerinin iptal edildiğini, çok yoğun çalıştıklarını, çalışma ortamlarının değiştiğini, güvensiz ortamlarda çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların ifadeleri şunlardır.

"Senelik izinlerimiz iptal oldu. Yoğun tempoda çalışırken dinlenme fırsatımız olmadı. Çok çalıştık ve çalışmaya devam ediyoruz. Yıprandık" (K2).

"Eleman sayımız yetersiz. Mesai saatlerimiz fazla. Malzemelerde kısıtlılıklar var (K4).

Bazı katılımcılar çalışma ortamlarının değiştiğini ve yoğun çalışma temposunu şu şekilde aktarmışlardır;

"Daha iyi şartlarda insanca çalışmak istiyoruz. Maddi manevi desteklenmek istiyoruz. Bedenen de ruhende bittik artık" (K5).

"Yeni bir ortamı ve değişikliği, yoğun bir tempo içerisinde hızlı bir yaşam döngüsüne girdik. Hergün yoğun ve yorucu geçiyor. Çok yorulduk" (K6).

"Çalışma hayatım tamamen değişti. Riskli bir alanda çalışıyorum. Hem çok fazla hastayla karşılaşıyoruz hem de hastalık bulaşma korkusu yaşıyoruz" (K7).

"Çalışma koşullarımız tamamen değişti. Ne yazık ki çok fazla enfekte hastayla karşılaşıyoruz ve çalışma koşullarımızda yeterince önlem alınmıyor. Risk altındayız. Hem yorgunluk hem bulaş riski bizi her açıdan yoruyor" (K8).

Tema 3. Sıkı Tedbirler

Katılımcılar kurallara yeterince uyulmadığını ve salgına yönelik tedbirlerin daha sıkı uygulanması yönündeki görüşlerini belirtmişlerdir.

"Çocuklarımızı bırakacak yer bulamıyoruz. Biz eve kapanırken insanların salgına aldırış etmeden, maske bile takmadan dolaştıklarını görünce bunu çocuklarımıza anlatamıyoruz. Yasaklara uymayanlara daha sıkı yaptırımlar yapılmalı, uyarılıp bırakılmamalı" (K4).

"Cezalar var ama kıstlanmalara uymayanlar için daha caydırıcı cezalar verilmeli (K6).

"İnsanlar kurallara uymuyor. Biz ne yaparsak yapalım dışarda insanlar dikkatsiz davranmaya devam ederse bu salgın nasıl bitecek bilmiyorum. Daha sıkı tedbirler şart" (K8).

Tema 4. Yaşamın Kıymeti

Katılımcılar pandemi sürecinde ölümün yakınlığını, sevdiklerinin ve yaşamın kıymetini anladıklarını belirtmişlerdir. Bir katılımcı kısıtlamalar olmadan yaşamamın anlamını şu cümleyle paylaşmıştır;

"Özgür yaşamanın kıymetini anladık. Şimdi anlıyorum ne büyük mutlulukmuş yaşamak ve sağlıklı bir hayat sürmek" (K2).

Hayatın kıymetini, ölümün yakınlığını ifade eden bazı katımcılar şunları belirtmişlerdir;

"Hayatın bu kadar basit olduğunu, bir virüsün hayatımızı nasıl alt üst ettiğini gördük. Ailemin, sevdiklerimin her saniyesinin kıymetini, iyi gün ve kötü gün dostluğunun ne olduğunu öğretti salgın bize" (K3).

"Ölümün ne kadar yakınımızda olduğunu anladık. Şuan kendim ya da bir yakınımı kaybedebilme hissi hep içimde" (K5).

"Pandemi süreci herşeyin bir anda bitebileceğini, hayatın kıymetini ve ölümün gerçekliğini gösterdi bize" (K7).

TARTIŞMA

Pandemi sürecinde hemşireler, yüksek iş yükleri, kaynak ve koruyucu ekipman eksikliği, hastalığa yakalanma olasılığının yüksek olması ve hastalığın genel olarak bilinmeyen doğası nedeniyle yaşamı tehdit eden risklere maruz kalmaktadırlar (Maben ve Bridges, 2020). Diğer taraftan hemşireler, kişisel sağlıklarının yanı sıra, çalışma ortamının belirsizliği ve yeni hastalık tehdidi nedeniyle ailelerini ve arkadaşlarını daha fazla enfeksiyon riskine maruz bırakmaktan korkmaktadırlar (Fernandez ve ark., 2020). Bu çalışmada COVID-19 salgının hemşireler üzerindeki olumsuz etkileri gösterilmiştir. Hemşireler pandemi sürecinde çok yoğun çalıştıklarını, çalışma ortamlarının değiştiğini, güvensiz ortamlarda çalıştıklarını, virüsün bulaşması ve sevdiklerinin etkilenmesi korkusu ve endişesi yaşadıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde Galehdar ve ark. (2020), yaptıkları nitel çalışmada hemşireler, hastalığın yakınlarına bulaşmasından korktuklarını, potansiyel taşıyıcı olma riski nedeniyle aileleriyle yakın temas kuramadıklarını, küçük çocuğu olan hemşireler çocuklarından ayrı kaldıkları için kaygı ve stres yaşadıklarını belirtmişlerdir. Sun ve ark. (2020), COVID-19 hastalarına bakım veren hemşirelerin yoğun çalışma ortamı, yorgunluk, rahatsızlık ve çaresizlikten kaynaklanan olumsuz duygular yaşadıklarını belirlemişlerdir. Yapılan bir çalışmada da hemşirelerin ağır iş yükleri ve uzun süre koruyucu ekipman kullanma zorunluluğu nedeniyle yorgunluk, enfekte olma ve başkalarına bulaştırma korkusu yaşadıkları saptanmıştır (Liu ve ark., 2020). Literatürdeki diğer çalışmalarda hemşirelerin pandemi nedeniyle psikolojik olarak olumsuz etkilediklerini ortaya koymaktadır (Du ve ark., 2020; Amin, 2020).

Hemşirelerde anksiyeteye yol açan nedenlerden biri, insanların sağlık uyarılarını görmezden gelmeye devam etmesi ve önleyici tedbirleri göz ardı etmesi olduğunu gösterilmiştir (Galehdar ve ark., 2020). Bu çalışmada hemşireler bireylerin kurallara yeterinve uymadığını, salgına yönelik tedbirlerin daha sıkı uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Farklı çalışmalarda da insanların karantina tedbirlerine ve koruyucu tavsiyelere düşük oranda dikkat ettikleri bildirilmiştir (Barari ve ark., 2020; Bodas ve Peleg, 2020).

Hastalığın bulaşıcı doğası göz önüne alındığında, hemşireler COVID-19 hastalarına bakım verirken ailelerinden uzak kalmaktadırlar. Hemşireler, güçlü görev duyguları ve doğru olanı yapmak istemelerinin bir sonucu olarak bakım sağlamaya devam etme konusunda derin bir isteğe sahip olsalar da, bu erdemler onları kendilerinin ve ailelerinin güvenliği ile ilgili korku ve endişe hissetmekten alıkoyamamaktadır (Fernandez ve ark., 2020). Diğer taraftan hemşirelerin COVID-19 hastalarının ölümüne tanıklık etmeleri ve bir şey yapamamaları ruhları üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır (Galehdar ve ark., 2020). Bu çalışmada hemşirelerin pandemi sürecinde ölümün yakınlığını, sevdiklerinin ve yaşamın kıymetini anladıklarını belirten ifadeleri, pandeminin ve yitirilen hayatlara tanıklık etmelerinin ruhları üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada COVID-19 salgınının hemşireleri iş yükü, yoğun çalışma temposu, çok sayıda hasta bireyle karşılaşma olasılığı, hastalık bulaşması ve sevdiklerine bulaştırma korkusu gibi yönlerden olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Bu alışılmamış süreçte hemşirelerin yaşadıkları sorunlarla başa çıkabilmelerinde desteğe gereksinimleri olduğu açıktır. Bu süreçte hemşirelerle yapılacak görüşmeler, yeterli koruyucu ekipman sağlanması, güvenli çalışma koşulları, vardiyalarının düzenlenmesi, vardiyalar sırasında dinlenme molası verebilmeleri, iyileştirici bakım ortamına yönelik düzenlemeler yapılması, psikolojik destek sağlanması, gerekli durumlarda izinlerinin ayarlanabilmesi gibi yaklaşımlar yaşadıkları olumsuz durumlarla baş edebilmelerine katkı sağlayabilir. Bu doğrultuda pandemi sürecinin hemşireler üzerindeki fiziksel, psikolojik ve emosyonel etkilerini ortaya koyacak ve uygun destek sistemlerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilecek çalışmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Amin, S. (2020). The psychology of coronavirus fear: Are healthcare professionals suffering from corona-phobia?. *International Journal of Healthcare Management*, *13*(3), 249-256.

Barari, S., Caria, S., Davola, A., Falco, P., Fetzer, T., Fiorin, S., Hensel, L., Ivchenko, A., Jachimowicz, J., King, G., Kraft-Todd, G., Ledda, A., MacLennan, M., Mutoi, L., Pagani, C., Reutskaja, E., Roth, C. & Slepoi, F. R. (2020). Evaluating COVID-19 public health messaging in Italy: Self-reported compliance and growing mental health concerns. *MedRxiv*. 1-19. https://doi.org/10.1101/2020.03.27.20042820. 40.

Bodas, M., & Peleg, K. (2020). Self-Isolation Compliance In The COVID-19 Era Influenced By Compensation: Findings from a recent survey in Israel: public attitudes toward the COVID-19 outbreak and self-isolation: a cross sectional study of the adult population of Israel. *Health Affairs*, *39*(6), 936-941. https://doi.org/10. 1377/hlthaff. 2020.00382.

Du, J., Dong, L., Wang, T., Yuan, C., Fu, R., Zhang, L., Liu, B., Zhang, M., Yin, Y., Qin, J., Bouey, J., Zhao, M., & Li, X. (2020). Psychological symptoms among frontline healthcare workers during COVID-19 outbreak in Wuhan. *General Hospital Psychiatry*. S0163–8343(20)30045–1. https://doi. org/10.1016/j.genhosppsych.2020.03.011

Erdoğan, S,. Nahcıvan, N., Esin, N. (2015). *Hemşirelikte Araştırma, Süreç, Uygulama ve Kritik*, 2.baskı, Nobel Tıp Yayınevi: İstanbul.

Fernandez, R., Lord, H., Halcomb, E., Moxham, L., Middleton, R., Alananzeh, I., & Ellwood, L. (2020). Implications for COVID-19: a systematic review of nurses' experiences of working in acute care hospital settings during a respiratory pandemic. *International Journal of Nursing Studies*, 111 (103637), 1-9. doi: 10.1016/j.ijnurstu.2020.103637

Galehdar, N., Kamran, A., Toulabi, T., & Heydari, H. (2020). Exploring nurses' experiences of psychological distress during care of patients with COVID-19: a qualitative study. *BMC Psychiatry*, *20*(1), 1-9. doi: 10.1186/s12888-020-02898-1

Huang, L., Lei, W., Xu, F., Liu, H., & Yu, L. (2020). Emotional responses and coping strategies in nurses and nursing students during Covid-19 outbreak: A comparative study. *PLoS One*, *15*(8), e0237303. doi: 10.1371/journal.pone.0237303

Lee, S. M., Kang, W. S., Cho, A. R., Kim, T., & Park, J. K. (2018). Psychological impact of the 2015 MERS outbreak on hospital workers and quarantined hemodialysis patients. *Comprehensive Psychiatry*, *87*, 123-127.

Liu, S., Yang, L., Zhang, C., Xiang, Y. T., Liu, Z., Hu, S., & Zhang, B. (2020). Online mental health services in China during the COVID-19 outbreak. *The Lancet Psychiatry*, *7*(4), e17-e18. doi: 10.1016/j.comppsych.2018.10.003

Liu, Q., Luo, D., Haase, J. E., Guo, Q., Wang, X. Q., Liu, S., Xia, L., Liu, Z., Yang, J., & Yang, B. X. (2020). The experiences of health-care providers during the COVID-19 crisis in China: a qualitative study. *The Lancet Global Health*, *8*(6), e790-e798. doi: 10.1016/S2214-109X(20)30204-7

Maben, J., & Bridges, J. (2020). Covid-19: Supporting nurses' psychological and mental health. *J Clin Nurs*., 29(15–16), 2742–50. doi: 10.1111/jocn.15307.

Maunder, R., Hunter, J., Vincent, L., Bennett, J., Peladeau, N., Leszcz, M., Sadavoy, J., Verhaeghe, L. M., Steinberg, R., & Mazzulli, T. (2003). The immediate psychological and occupational impact of the 2003 SARS outbreak in a teaching hospital. *Cmaj*, *168*(10), 1245-1251.

Pappa, S., Ntella, V., Giannakas, T., Giannakoulis, V. G., Papoutsi, E., & Katsaounou, P. (2020). Prevalence of depression, anxiety, and insomnia among healthcare workers during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Brain, Behavior, And Immunity*, 88, 901-907. doi: 10.1016/j.bbi.2020.05.026.

Pollard, C. A., Morran, M. P., & Nestor-Kalinoski, A. L. (2020). The COVID-19 pandemic: a global health crisis. *Physiological Genomics*, *52*(11), 549-557. doi: 10.1152/physiolgenomics.00089.2020.

Sun, N., Wei, L., Shi, S., Jiao, D., Song, R., Ma, L., Wang, H., Wang, C., Wang, Z., You, Y., Liu, S., & Wang, H. (2020). A qualitative study on the psychological experience of caregivers of COVID-19 patients. *American Journal of Infection Control*, *48*(6), 592-598. doi: 10.1016/j.ajic.2020.03.018

Presentation ID/Sunum No: HEM37

Anne Atölyesi Kapsamında Uygulanan Eğitimin Bireylerin Bebek Bakımı ile İlgili Geleneksel Bilgilerini Geliştirmede Etkisi

The Effect of Education Implemented within the Mother's Workshop on Developing Individuals' Traditional Knowledge About Baby Care

Hayriye Nurdan Çam[1], Edanur Tar[2]

[1]Kızılcahamam Aile Sağlığı Merkezi, Ankara İl Sağlık Müdürlüğü,
dr.hayriyenurdan@gmail.com, ORCID NO: 0000-0003-4345-1664

[2]Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
edanurtar.1107@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-8821-8554

ÖZET

***Giriş ve Amaç**: Bebeklerin sağlıklı büyüme ve gelişmesinde bakım vericilerin bebek bakımı konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olmaları çok önemlidir. Bu araştırma, bebekle etkileşim içinde olan birinci derecedeki bireylere, bebeklerin biyo-psiko-sosyal gelişimlerinin önemli evrelerini tanımalarını sağlamak ve bu evrelerde gelişimlerini destekleyecek ve geliştirecek tutum ve davranışları geliştirmelerine yardımcı olmak için yapılan eğitimlerin etkinliğini değerlendirmek amacıyla planlanmıştır.*

***Gereç ve Yöntem**: Yarı deneysel nitelikte olan çalışma bir Aile Hekimliği Birimine kayıtlı olan araştırmaya alınma kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden gebe, 0-2 yaş bebeği olan anneler ve bir bakıcıdan oluşan 34 birey ile yürütülmüştür. Bireylere iki gün arayla altı oturumu tamamlayacak şekilde online eğitim verilmiştir. Eğitimler tamamlandığında eğitim içerikleri temel alınarak oluşturulan değerlendirme formu ile eğitim alan ve almayan grupta sonuçlar değerlendirilmiştir. Araştırmanın verilerine ait analizler IBM SPSS V25 programı ile yapılmıştır. Araştırmanın tüm aşamalarında etik ilkeler gözetilmiştir.*

***Bulgular**: Eğitime katılmış olan kişilerin tamamı 26 ifadeye doğru yanıt vermiş iken eğitime katılmamış olanlarda kişilerin tamamı 22 ifadeye doğru yanıt vermiştir. Eğitime katılmış olanların başarı puanları ortalaması 46,78±2,73 iken eğitime katılmamış olanların ortalaması 43,80±4,66'dir. Başarı puanı, eğitime katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05).*

***Sonuç ve Öneriler**: Bu çalışmada eğitime katılan bireylerin soruları yanıtlama oranının daha yüksek olduğu dolayısıyla verilen eğitimlerin bireylerin bebek bakımı ile ilgili bilgi düzeyinde olumlu yönde etki ettiği saptanmıştır. Ayrıca eğitime katılan kadınların başarı puanının eğitime katılmamış olanların ortalamasından yüksek olduğu ancak başarı puanının, eğitime katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Çalışmanın daha geniş bir örneklem ve daha uzun süreli eğitimler ile yapılması önerilmektedir.*

***Anahtar Kelimeler:** Anne Atölyesi, Online Eğitim, Bebek Bakımı, Geleneksel Bilgiler.*

ABSTRACT

Introduction and aim: For the healthy growth and development of babies, it is very important that caregivers have sufficient knowledge and equipment about baby care. This study was planned to evaluate the effectiveness of the training provided to first-degree individuals who interact with the baby to recognize the important stages of the bio-psycho-social development of babies and to help them develop attitudes and behaviors that will support and develop their development in these stages.

Method: *The quasi-experimental study was conducted with 34 individuals, including pregnant women, mothers with 0-2 years old babies and a caregiver, who were registered in a Family Medicine Unit, who met the inclusion criteria and agreed to participate in the study. Individuals were given six sessions of online training with an interval of two days. When the trainings were completed, the results were evaluated in the groups that received training and those who did not, with the evaluation form based on the training contents. Analyzes of the research data were analizied with IBM SPSS V25 program. Ethical principles were observed at all stages of the study.*

Findings*: While all of the participants who attended the training gave correct answers to 26 statements, all of the participants who did not attend the training gave correct answers to 22 statements. While the average of success points of those who have participated in the training is 46.78, the average of those who have not attended the training is 43.80. Achievement score does not differ significantly according to participation in education (p> 0.05).*

Conclusion and Suggestions: *In this study, it was determined that the rate of answering the questions of the individuals who attended the training was higher, so that the training given had a positive effect on the knowledge level of the individuals about baby care. In addition, it was determined that the achievement score of the women participating in the training in the experimental group was higher than the average of those who did not attend the training, but the success score did not differ significantly according to their participation in education. It is recommended that the study be conducted with a larger sample and over a longer period of time.*

Keywords: *Baby care, Mother workshop, Online education, Traditional information.*

GİRİŞ VE AMAÇ

Bebeklerin sağlıklı büyüme ve gelişmesinde bakım vericilerin bebek bakımı konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olmaları çok önemlidir (Özer ve ark., 2010; Uslu ve ark., 2010). Bakım vericinin bebek bakımı, bebeğin bulunduğu dönem özellikleri, davranışları ve hastalıkları ile ilgili bilgi eksikliğinin olması ve bebeğin gereksinimlerini anlamada yetersiz hissetmeleri bakım vericide stres ve kaygı yaratmakta bu durum ise bakım verici ile bebek arasındaki uyumu olumsuz etkilemektedir (Choi ve ark., 2013). Ayrıca bebek bakımı ile ilgili bu bilgi eksikliği ve yanlış öğrenilen geleneksel bilgilerin uygulanması çocuğun sağlığını olumsuz etkilemekte ve ciddi sorunlara yol açabilmektedir (Roopnarine ve ark., 2015; Huang ve ark., 2005).

Bebeklik ve erken çocukluk döneminde yaşanan olumlu bakım verici-çocuk ilişkileri, çocukların sağlıklı gelişimini yaşamları boyunca etkilemektedir. Bakım verici-çocuk arasında yaşanan olumsuz ilişkiler ise çocukta akademik, sosyal ve duygusal sorunlara yol açabilmektedir (Breitenstein ve diğerleri, 2012; Hong ve diğerleri, 2012). Bebeklik döneminde bakım vericilere yönelik erken müdahale programlarının uygulanması ile çocukların sağlıklı büyüme-gelişmeleri desteklenebilmektedir (Breitenstein ve ark., 2012; Doh ve ark., 2013). Bu müdahaleler arasında bakım vericilerin bilgi düzeyini artırma ve bakım verme becerilerini geliştirmek amacıyla yapılan ebeveynlik eğitimleri ve danışmanlık programları da yer almaktadır (Kim ve ark., 2011).

Ebeveynlik eğitimi, "hem ebeveynlerin hem de çocuklarının gelişimi ve aralarındaki ilişkiler hakkında bilgi ve becerilerin kazanılmasını içeren bir süreç" olarak tanımlanmaktadır (Campbell ve Palm, 2004). Eğitim içeriğinde bebek bakımı, büyüme gelişme dönemleri, ebeveyn tutumları, bağlanma vb. konular hakkında bilgiler yer almaktadır. Eğitimler neticesinde bebek bakımı konusunda yeterli bilgi ve beceri düzeyine ulaşan bakım vericilerin bebek bakımına yönelik özgüvenlerinin arttığı ve bebek ile olumlu ilişkiler geliştirdiği görülmektedir (Öztürk ve Erci, 2016). Sonuç olarak, bu eğitimler çocuklarda fiziksel, psikolojik ve sosyal büyüme ve gelişmeyi teşvik edecek öğrenme ihtiyaçlarının karşılanması için planlanmış faaliyetlerden oluşmaktadır (Gilmer ve ark., 2016).

Son yıllarda yapılan çalışmalarda bakım vericilere yönelik yapılan eğitimlerin yaygın olarak online formatta yürütüldüğü ve başarılı sonuçlar alındığı görülmektedir (Gilmer, 2016; Yalçın, 2011; Hudson ve ark., 2009). Bu araştırma, bebekle etkileşim içinde olan birinci derecedeki bireylere, bebeklerin biyo-psiko-sosyal gelişimlerinin önemli evrelerini tanımalarını sağlamak ve bu evrelerde gelişimlerini destekleyecek ve geliştirecek tutum ve davranışları geliştirmelerine yardımcı olmak için online olarak yapılan eğitimlerin etkinliğini değerlendirmek amacıyla planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Bu araştırma, anne atölyesi kapsamında uygulanan eğitimin bireylerin bebek bakımı ile ilgili geleneksel bilgilerini geliştirmede etkisini değerlerlendirmek amacıyla yarı deneysel bir çalışma olarak yürütülmüştür.

Araştırmanın Yapıldığı Yer, Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kızılcahamam Aile Sağlığı Merkezi 5 Nolu Aile Hekimliği Birimine kayıtlı kadınlar oluşturmaktadır. Araştırma, Mayıs-Haziran 2020 tarihlerinde aile hekimliği birimine kayıtlı olan araştırmaya alınma kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden gebe, 0-2 yaş bebeği olan anneler ve bir bakıcıdan oluşan 34 birey ile yürütülmüştür.

Araştırmada Yapılan Müdahaleler

Çalışmaya başlamadan önce çalışma hakkında bilgi verilerek, uygulamanın akışı ve süresi açıklanmıştır. Çalışma bir aile hekimi ve uzman pediatri hemşiresi tarafından yapılmıştır. Müdahale grubundaki bireylere "Anne Atölyesi" kapsamında hazırlanan eğitimler iki gün arayla 6 oturumu tamamlayacak şekilde 1-1,5 saat süren Zoom üzerinden online eğitim olarak verilmiştir. Ayrıca oluşturulan Whatsapp grupları üzerinden bireylere tuvalet eğitimi, memeden kesme, uyku eğitimi ile ilgili de eğitim yapılmış, eğitim içerikleri gönderilmiştir ve soruları yanıtlanmıştır. Eğitimler bağlanma, ayrışma-bireyleşme, çocuğa yaklaşım şekilleri, ebeveyn tutumları, sınır eğitimi, çocuklarda özgüven gelişimi, memeden kesme, tuvalet eğitimi, uyku eğitimi konularını içermektedir. Kontrol grubundaki bireyler ise bu süreçte herhangi bir eğitim almamışlardır. Çalışmaya 34 birey ile başlanmıştır ancak anneler küçük bebekleriyle zaman geçirmek zorunda kaldıklarından istekli olmalarına rağmen eğitimlere düzenli katılamamış, istikrarlı olarak 5 kişi bütün oturumlara katılarak eğitimi tamamlamıştır. Eğitimlere katılmayan kişilerden rastgele seçilen 5 kişi ise kontrol grubunu oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Deney ve kontrol grubundaki bireylere, eğitimler tamamlandığında eğitim içerikleri baz alınarak oluşturulan değerlendirme formu uygulanarak eğitimlerin etkinliği değerlendirilmiştir. Araştırmanın verilerine ait analizler IBM SPSS V25 programı ile yapılmıştır. Değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler sayı ve yüzde değerleriyle, sürekli değişkenlere ait istatistikler ortalama, standard sapma, medyan, minimum ve maksimum değerleriyle sunulmuştur.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışma ve amacı, gizlilik, mahremiyet gibi unsurların korunması ve çalışmadan istedikleri zaman ayrılabilecekleri hakkında sözel ve yazılı olarak bilgi verdikten sonra bireylerin rızası alınmıştır ve tüm aşamalarda etik ilkeler gözetilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1' de eğitime katılmış olan bireylerin yaş ve çocuk sayısına ait istatistikler verilmiştir. Eğitime katılmış olanlardan 30 yaş ve altı olanların oranı %60,0 iken iki çocuğu olanların oranı %80,0'dir.

Tablo 1. Eğitime Katılma Durumuna göre Yaş ve Çocuk Sayısı Dağılımı (n: 13)

		Eğitime katılma durumu			
		Eğitime Katıldı		Eğitime Katılmadı	
		n	%	n	%
Yaş	30 yaş ve altı	3	60,0	4	50,0
	30 yaş üstü	2	40,0	4	50,0
Çocuk sayısı	Yok	0	0,0	1	12,5
	1,00	1	20,0	3	37,5
	2,00	4	80,0	4	50,0

Tablo 2’ de Başarı Puanı ve Alt Boyutlarının, Yaş Açısından İncelenmesi için yapılan Mann Whitney testi sonuçları aşağıda verilmiştir. 30 yaş ve altı olanların Bağlanma puanları ortalaması 16,14 iken eğitime katılan 30 yaş üstü olanların ortalaması 17,67’dir. 30 yaş ve altı olanların Ayrışma Bireyleşme puanları ortalaması 3,00 iken eğitime 30 yaş üstü olanların ortalaması 3,33’tür. 30 yaş ve altı olanların Duygular puanları ortalaması 5,43 iken eğitime 30 yaş üstü olanların ortalaması 5,33’tür. 30 yaş ve altı olanların Sınırlar puanları ortalaması 4,57 iken eğitime 30 yaş üstü olanların ortalaması 4,50’dir. 30 yaş ve altı olanların Özgüven Gelişimi puanları ortalaması 4,57 iken eğitime 30 yaş üstü olanların ortalaması 4,67’dir. 30 yaş ve altı olanların Tuvalet Eğitimi puanları ortalaması 5,86 iken eğitime 30 yaş üstü olanların ortalaması 6,00’dır. 30 yaş ve altı olanların Memeden Kesme puanları ortalaması 3,00 iken eğitime 30 yaş üstü olanların ortalaması 2,83’tür. 30 yaş ve altı olanların Uyku Eğitimi puanları ortalaması 2,57 iken eğitime 30 yaş üstü olanların ortalaması 2,50’dir. 30 yaş ve altı olanların Başarı puanları ortalaması 45,14 iken eğitime 30 yaş üstü olanların ortalaması 46,83’tür. Başarı Puanı ve alt boyutları yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05) ancak alt boyutların çoğunda 30 yaş üstü bireylerin başarı puanının 30 yaş üstü bireylerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Başarı Puanı ve Alt Boyutlarının, Yaş Açısından İncelenmesi

	Yaş										U	p
	30 yaş ve altı					30 yaş üstü						
	Min	Max	Ort	ss	Medyan	Min	Max	Ort	ss	Medyan		
Bağlanma	13	19	16,14	2,04	16	13	20	17,67	2,66	18	12,000	,194
Ayrışma Bireyleşme	1	4	3,00	1,00	3	2	4	3,33	0,82	4	17,000	,535
Duygular	4	6	5,43	0,79	6	5	6	5,33	0,52	5	18,000	,633
Sınırlar	4	5	4,57	0,53	5	3	5	4,50	0,84	5	20,500	,934
Özgüven Gelişimi	4	5	4,57	0,53	5	4	5	4,67	0,52	5	19,000	,735
Tuvalet Eğitimi	5	7	5,86	0,69	6	5	7	6,00	0,89	6	19,000	,759
Memeden Kesme	2	4	3,00	0,82	3	0	4	2,83	1,60	4	19,500	,822
Uyku Eğitimi	2	3	2,57	0,53	3	2	3	2,50	0,55	3	19,500	,805
Başarı Puanı	43	51	45,14	2,91	44	38	51	46,83	4,62	49	12,500	,218

Ort: Ortalama SS: ±Standart Sapma Min- Maks: Minimum- Maksimum (p<0.05)

Tablo 3’de Başarı Puanı ve Alt Boyutlarının, Çocuk Sayısı Açısından İncelenmesi için yapılan Mann Whitney testi sonuçları aşağıda verilmiştir. Bir çocuğu olanların Bağlanma puanları ortalaması 17,00 iken eğitime iki çocuğu olanların ortalaması 17,25’tir. Bir çocuğu olanların

Ayrışma Bireyleşme puanları ortalaması 2,75 iken eğitime iki çocuğu olanların ortalaması 3,38'dir. Bir çocuğu olanların Duygular puanları ortalaması 5,00 iken eğitime iki çocuğu olanların ortalaması 5,50'dir. Bir çocuğu olanların Sınırlar puanları ortalaması 4,25 iken eğitime iki çocuğu olanların ortalaması 4,75'tir. Bir çocuğu olanların Özgüven Gelişimi puanları ortalaması 4,75 iken eğitime iki çocuğu olanların ortalaması 4,50'dir. Bir çocuğu olanların Tuvalet Eğitimi puanları ortalaması 6,00 iken eğitime iki çocuğu olanların ortalaması 5,88'dir. Bir çocuğu olanların Memeden Kesme puanları ortalaması 3,75 iken eğitime iki çocuğu olanların ortalaması 2,50'dir. Bir çocuğu olanların Uyku Eğitimi puanları ortalaması 2,75 iken eğitime iki çocuğu olanların ortalaması 2,38'dir. Bir çocuğu olanların Başarı puanları ortalaması 46,25 iken eğitime iki çocuğu olanların ortalaması 46,13'tür. Başarı Puanı ve alt boyutları çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05) ancak alt boyutların çoğunda tek çocuğu olan bireylerin daha başarılı olduğu saptanmıştır.

Tablo 3. Başarı Puanı ve Alt Boyutlarının, Çocuk Sayısı Açısından İncelenmesi

	Çocuk sayısı											
	1,00					2,00					U	p
	Min	Max	Ort	ss	Medyan	Min	Max	Ort	ss	Medyan		
Bağlanma	15	20	17,00	2,16	17	13	20	17,25	2,31	18	14,000	,731
Ayrışma Bireyleşme	1	4	2,75	1,26	3	2	4	3,38	0,74	4	11,000	,360
Duygular	4	6	5,00	0,82	5	5	6	5,50	0,53	6	10,000	,257
Sınırlar	3	5	4,25	0,96	5	4	5	4,75	0,46	5	11,000	,307
Özgüven Gelişimi	4	5	4,75	0,50	5	4	5	4,50	0,53	5	12,000	,428
Tuvalet Eğitimi	5	7	6,00	0,82	6	5	7	5,88	0,83	6	14,500	,786
Memeden Kesme	3	4	3,75	0,50	4	0	4	2,50	1,31	3	6,000	,074
Uyku Eğitimi	2	3	2,75	0,50	3	2	3	2,38	0,52	2	10,000	,241
Başarı Puanı	43	51	46,25	3,95	46	38	51	46,13	3,98	46	14,500	,796

Ort: Ortalama SS: ±Standart Sapma Min- Maks: Minimum- Maksimum ($p<0.05$)

Tablo 4' de eğitime katılma durumu ayrımında ifadelere verilen cevaplara ait istatistikler verilmiştir.

Eğitime katılmış olan kişilerin tamamı 26 ifadeye doğru yanıt vermiş iken eğitime katılmamış olanlarda kişilerin tamamı 22 ifadeye doğru yanıt vermiştir.

Eğitime katılmış olanların tamamı ve katılmamış olanların tamamı "Meme için gelen bebeğini anne kesinlikle geri çevirmemeli ve doyuncaya dek emzirmelidir." İfadesine yanlış cevap

vermiştir. Ayrıca eğitime katılmamış olanların tamamı “Kıyafeti ıslanınca değiştirme güvenli bağlanmanın gelişimine etki etmez.” İfadesine yanlış cevap vermiştir.

Eğitime katılmış olan kişilerde 7 ifade de doğru sayısı yanlış sayısından az iken katılmamış olanlarda 9 ifade de doğru sayısı yanlış sayısından azdır. 15 ifade de eğitime katılan ve katılmayanların doğru sayıları eşittir. 27 ifade de eğitime katılanların doğru sayısı daha fazladır. 15 ifade de ise eğitime katılmayanların doğru sayısı daha fazladır.

Eğitime katılmış olanlarda katılmayanlara göre doğru sayısı farkı en fazla olan ifadeler; “Kıyafeti ıslanınca değiştirme güvenli bağlanmanın gelişimine etki etmez.”; “Dünya ile kurduğumuz diğer bağlar da güvenli bağlanma ölçülerimiz ile gerçekleşir.” ve ““Anne” ifadesinden kasıt her zaman anne olmayıp özünde bebeğe bakım veren kişiyi ifade eder.”

Eğitime katılmamış olanlarda katılanlara göre doğru sayısı farkı en fazla olan ifadeler; “Gündüz ortası uykusunun düzeni bebeğin akşam yatma saatine etkilemeyeceği için uykusu geldiğinde uyutulmalıdır.”; “Tuvalet eğitimi için motor gelişim olarak bebeğin gece boyunca bezinin kuru kalması ve pantolonunu kendi indirip kaldırabiliyor olması gerekir.” Ve “Kayınvalide, eş ve iş ile ilgili problemler yaşama güvenli bağlanmanın gelişimine etki etmez.

Tablo 4. Eğitime Katılma Durumu Ayrımında İfadelere Verilen Cevaplara Ait İstatistikler

Bebek ilgi ve sevgi istediğinde ilgi ve sevgiyi verme güvenli bağlanmanın gelişimine etki eder	Anne ve babanın bağlanma durumunda farklılık vardır.	Anne ile bağlanma bebek doğduğu anda başlar.	Bazı bebeklerin çok huzursuz olmaları annelerin gebelik dönemlerindeki huzursuzlukları ile bağlantılı	Bağlanma bebek ve anne arasındaki temasların ile güçlenir	Altını temizleme, karnını doyu güvenli bağlanmanın gelişmesi önemlidir.		Eğitime katılma durumu
0	1	5	2	0	0	n	Eğitime Katıldı
0,0%	11,1%	55,6%	22,2%	0,0%	0,0%	%	
9	8	4	7	9	9	n	
100,0%	88,9%	44,4%	77,8%	100,0%	100,0%	%	
1,00	0,89	0,44	0,78	1,00	1,00	Ort	
0,00	0,33	0,53	0,44	0,00	0,00	ss	
1,00	1,00	0,00	1,00	1,00	1,00	Medyan	
0	0	2	0	0	0	n	Eğitime Katılmadı
0,0%	0,0%	40,0%	0,0%	0,0%	0,0%	%	
5	5	3	5	5	5	n	
100,0%	100,0%	60,0%	100,0%	100,0%	100,0%	%	
1,00	1,00	0,60	1,00	1,00	1,00	Ort	
0,00	0,00	0,55	0,00	0,00	0,00	ss	
1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	Medyan	

	Yanlış Yanıt Verdi	Doğru Yanıt Verdi	Doğru yanıt istatistikleri
Eğitime Katıldı			
Eğitime Katılmadı			

Güvenli bağlanma 0-1 yaşta kazanılır.	Birine yaklaştığımızda veya birinden uzaklaştığımızda yaşadığımız duygular bağlanma yapımızla ilgili bilgiler içerir.	İşe gireriz ama içimizden çıkarılacakmış gibi hissedersek güvensiz bağlanmaya işaret eder.	İlerleyen hayatımızda sanki bir sorun olacak gibi içimizde hissediyorsak güvensiz bağlanmayı gösterir.	Partnerimiz var, ancak sanki ayrılacakmışız gibi hissediyorsak güvensiz bağlanmaya işaret eder.	Kayınvalide, eş ve iş ile ilgili problemler yaşama güvenli bağlanmanın gelişimine etki etmez.	Kıyafeti ıslanınca değiştirme güvenli bağlanmayı geliştirmez.	Uykusu geldiğinde uyutma güvenli bağlanmayı geliştirir.
3	0	1	0	0	4	1	0
33,3%	0,0%	11,1%	0,0%	0,0%	44,4%	11,1%	0,0%
6	9	8	9	9	5	8	9
66,7%	100,0%	88,9%	100,0%	100,0%	55,6%	88,9%	100,0%
0,67	1,00	0,89	1,00	1,00	0,56	0,89	1,00
0,50	0,00	0,33	0,00	0,00	0,53	0,33	0,00
1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
3	1	1	1	1	1	5	1
60,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	100,0%	20,0%
2	4	4	4	4	4	0	4
40,0%	80,0%	80,0%	80,0%	80,0%	80,0%	0,0%	80,0%
0,40	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80	0,00	0,80
0,55	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	0,00	0,45
0,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00	1,00

Anne dışarı çıktığında bebek ağlayıp anne gelince sakinleşiyor ise bu güvenli bağlanmadır.	Anne-baba arasındaki ilişki çocukların bağlanmasında önemlidir.	“Anne” ifadesinden kasıt her zaman anne olmayıp özünde bebeğe bakım veren kişiyi ifade eder.	Güvenli bağlanma varsa kişi sonrasında duygularını yatıştırır.	Dünya ile kurduğumuz diğer bağlar da güvenli bağlanma ölçülerimiz ile gerçekleşir.	Güvenli bağlanan kişiler hayatta kolayca acı yaşamazlar.
1	0	1	2	1	5
11,1%	0,0%	11,1%	22,2%	11,1%	55,6%
8	9	8	7	8	4
88,9%	100,0%	88,9%	77,8%	88,9%	44,4%
0,89	1,00	0,89	0,78	0,89	0,44
0,33	0,00	0,33	0,44	0,33	0,53
1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00
2	0	3	3	3	2
40,0%	0,0%	60,0%	60,0%	60,0%	40,0%
3	5	2	2	2	3
60,0%	100,0%	40,0%	40,0%	40,0%	60,0%
0,60	1,00	0,40	0,40	0,40	0,60
0,55	0,00	0,55	0,55	0,55	0,55
1,00	1,00	0,00	0,00	0,00	1,00

14 ay civarında bebekler anneye hızlı bir geri dönüş yaparlar. Uykularından daha çok uyanırlar. Daha çok meme isterler.	Ayrışma bireyleşme döneminde bebekler, düşme, korku, acı gibi birçok duyguyu yaşar.	Ayrışan bireyleşen bebekler keşif yapan bebeklerdir.	Bebeklerin annelerinden ayrışmaları 6. Ayda başlar, 12 ay civarında belirginleşir.	Anne dışarı çıktığında bebek ağlayıp anne gelince “neden gittin diye ağladı” ise kararsız bağlanmadır.	Anne dışarı çıktığında bebek umursamayıp anne gelince annesi yokmuş gibi davrandı ise kaçıngan bağlanmadır.
5	0	3	2	7	4
55,6%	0,0%	33,3%	22,2%	77,8%	44,4%
4	9	6	7	2	5
44,4%	100,0%	66,7%	77,8%	22,2%	55,6%
0,44	1,00	0,67	0,78	0,22	0,56
0,53	0,00	0,50	0,44	0,44	0,53
0,00	1,00	1,00	1,00	0,00	1,00
3	0	0	1	4	2
60,0%	0,0%	0,0%	20,0%	80,0%	40,0%
2	5	5	4	1	3
40,0%	100,0%	100,0%	80,0%	20,0%	60,0%
0,40	1,00	1,00	0,80	0,20	0,60
0,55	0,00	0,00	0,45	0,45	0,55
0,00	1,00	1,00	1,00	0,00	1,00

Duygu köprüleri bebeklerin algılarını ve kendi duygularını anlamalarında geliştirici özelliğe sahiptir.	İhmal edilen çocuklar nerede nasıl duracaklarını bilemezler.	İşgal edilen çocuklar nerede nasıl duracaklarını bilemezler.	Annesinin aç olduğunu düşündüğü bir çocuğunun ağzına kaşık kaşık yemek vermesi işgaldir.	Duygu etiketleme bebeğin kendini anlamlandırmasını ve bütün hissetmesini sağlar.	Bebekler henüz konuşamadığı için bebeğimizin yaşadığı duyguları ona cümleler içinde tekrar iletmek işe yaramaz.	Meme için gelen bebeğini anne kesinlikle geri çevirmemeli ve doyuncaya dek emzirmelidir.
0	0	0	1	2	2	9
0,0%	0,0%	0,0%	11,1%	22,2%	22,2%	100,0%
9	9	9	8	7	7	0
100,0%	100,0%	100,0%	88,9%	77,8%	77,8%	0,0%
1,00	1,00	1,00	0,89	0,78	0,78	0,00
0,00	0,00	0,00	0,33	0,44	0,44	0,00
1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00
0	0	1	1	0	2	5
0,0%	0,0%	20,0%	20,0%	0,0%	40,0%	100,0%
5	5	4	4	5	3	0
100,0%	100,0%	80,0%	80,0%	100,0%	60,0%	0,0%
1,00	1,00	0,80	0,80	1,00	0,60	0,00
0,00	0,00	0,45	0,45	0,00	0,55	0,00
1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00

Çocuk yardım istediğinde ne halin varsa gör, sen halledersin tutumları çocuğa ihmali yaşatır.	Sınır koyarken kullandığımız ses tonumuz sert olmalıdır.	Televizyon ile ilgili saat belirlemek “sınır belirlemek”tir.	Sınır konulduğu için ağlayan bir bebeğin veya çocuğun istediğini yapmamak sınırlarını öğrenmesini sağlar.	Sınır konulan çocuk, istekleri olmayınca çılgınca ağlayabilir. Bu onun haz odaklı olmasından kaynaklanır.	Sınırlar, bizim üzüntülü, neşeli, yorgun veya enerjik olmamıza göre değil gerçekliğe göre olmalıdır.
1	0	0	2	3	0
11,1%	0,0%	0,0%	22,2%	33,3%	0,0%
8	9	9	7	6	9
88,9%	100,0%	100,0%	77,8%	66,7%	100,0%
0,89	1,00	1,00	0,78	0,67	1,00
0,33	0,00	0,00	0,44	0,50	0,00
1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
1	1	0	0	1	0
20,0%	20,0%	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%
4	4	5	5	4	5
80,0%	80,0%	100,0%	100,0%	80,0%	100,0%
0,80	0,80	1,00	1,00	0,80	1,00
0,45	0,45	0,00	0,00	0,45	0,00
1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

Tuvalet eğitimi sürecinde bebeğin süreci algılaması ve anlamlandırması için beklemek gerekir.	Tuvalet eğitimi ruhsal boyutu olan bir eğitimdir.	Çocuğumuzun yaptığı işin sonucunu övmemiz onun özgüvenini yıkarken o işteki çabasını ve gayretini ifade etmemiz onun özgüvenini destekler.	Yaptığı işlerin sonuçları övülen çocuklar dış dünyaya gittiklerinde öyle olmadığını görünce kırılma yaşarlar.	Çocuk yardım istemediği halde onun için yapamadığı şeyi yapmamız çocuğumuza işgali yaşatır.	Özgüven gelişiminde, çocuğumuz yardım istediği halde potansiyeline inanıyorsak çocuğumuzun yanında durmalı, sözlerimizle ona destek olmalıyız.
0	0	2	1	0	0
0,0%	0,0%	22,2%	11,1%	0,0%	0,0%
9	9	7	8	9	9
100,0%	100,0%	77,8%	88,9%	100,0%	100,0%
1,00	1,00	0,78	0,89	1,00	1,00
0,00	0,00	0,44	0,33	0,00	0,00
1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
1	0	0	0	0	0
20,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
4	5	5	5	5	5
80,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
0,80	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
0,45	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

Bebekler 14.ay civarında dış dünyayı keşfe başlarlar. Burada yaşadıkları acı, panik, itilme, kakılma, korku gibi bir sürü hikâye ile annelerinin güvenli alanına geri dönmek isterler. Bunu da en çok “meme isteyerek” yaparlar.	Tuvalet eğitimi için motor gelişim olarak bebeğin gece boyunca bezinin kuru kalması ve pantolonunu kendi indirip kaldırabiliyor olması gerekir.	Anne-baba-bebek arasındaki ilişki sorunlarında bebekler tuvalet eğitimi sırasında aylarca kabız olabilirler.	Ödüller öğrenmeyi destekler.	Çocuğun kendini güven içinde hissedeceği ve annesinin ilgilenebileceği koşullarda eğitim verilmelidir.	Tuvalet eğitimi mahremiyet ve cinsiyet eğitimini de kapsar.
0	7	2	0	0	0
0,0%	77,8%	22,2%	0,0%	0,0%	0,0%
9	2	7	9	9	9
100,0%	22,2%	77,8%	100,0%	100,0%	100,0%
1,00	0,22	0,78	1,00	1,00	1,00
0,00	0,44	0,44	0,00	0,00	0,00
1,00	0,00	1,00	1,00	1,00	1,00
2	1	2	1	1	0
40,0%	20,0%	40,0%	20,0%	20,0%	0,0%
3	4	3	4	4	5
60,0%	80,0%	60,0%	80,0%	80,0%	100,0%
0,60	0,80	0,60	0,80	0,80	1,00
0,55	0,45	0,55	0,45	0,45	0,00
1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

Ort:Ortalama SS: Standart Sapma n: Kişi Sayısı

Gündüz ortası uykusunun düzeni bebeğin akşam yatma saatine etkilemeyeceği için uykusu geldiğinde uyutulmalıdır.	Uyku düzeninde rutinler önemlidir. Bebeğin uyanma saati ve uyuma saatine uygun ritüeller geliştirmemiz uyku düzenini kurmaya yardımcı olur.	Bebeklerin uyku sorunlarında altta yatan gerçek nedenleri görüp öncelikle onları çözmemiz gerekir.	Geleneksel yöntemler, bebeğin memeden kesilmesinde en etkili ve kullanışlı yöntemlerdir.	Bebeğin dış gerçekliğe taşınarak, dişlerinin çıktığı, artık memeden beslenmeye ihtiyacı olmadığı söylenerek memeden kesilmesi zordur.	Memeden kesme kademeli olarak yapılırsa daha sağlıklı olur.
6	0	0	2	4	0
66,7%	0,0%	0,0%	22,2%	44,4%	0,0%
3	9	9	7	5	9
33,3%	100,0%	100,0%	77,8%	55,6%	100,0%
0,33	1,00	1,00	0,78	0,56	1,00
0,50	0,00	0,00	0,44	0,53	0,00
0,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
0	0	1	2	3	1
0,0%	0,0%	20,0%	40,0%	60,0%	20,0%
5	5	4	3	2	4
100,0%	100,0%	80,0%	60,0%	40,0%	80,0%
1,00	1,00	0,80	0,60	0,40	0,80
0,00	0,00	0,45	0,55	0,55	0,45
1,00	1,00	1,00	1,00	0,00	1,00

Tablo 5'de "Başarı Puanının, Eğitime Katılma Durumu Açısından İncelenmesi" için yapılan Mann Whitney testi sonuçları aşağıda verilmiştir. Eğitime katılmış olanların başarı puanları ortalaması 46,78 iken eğitime katılmamış olanların ortalaması 43,80'dir. Başarı puanı, eğitime katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0,05).

Tablo 5. Başarı Puanının, Eğitime Katılma Durumu Açısından İncelenmesi

	Eğitime katılma durumu										U	p
	Eğitime Katıldı					Eğitime Katılmadı						
	Min	Max	Ort	ss	Medyan	Min	Max	Ort	ss	Medyan		
Başarı Puanı	43	51	46,78	2,73	46	38	51	43,80	4,66	43	12,500	0,175

Ort±SS: Ortalama±Standart Sapma Min- Maks: Minimum- Maksimum (p<0.05)

TARTIŞMA

Bu araştırma, bebekle etkileşim içinde olan birinci derecedeki bireylere, bebeklerin biyo-psiko-sosyal gelişimlerinin önemli evrelerini tanımalarını sağlamak ve bu evrelerde gelişimlerini destekleyecek ve geliştirecek tutum ve davranışları geliştirmelerine yardımcı olmak için yapılan eğitimlerin etkinliğini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Deney grubundaki bireylere 2 ay boyunca girişimler uygulanmış ve danışmanlık yapılmış kontrol grubundaki bireyler ise herhangi bir eğitim almamıştır. Eğitime katılmış olan bireylerden 30 yaş ve altı olanların oranı %60,0 iken iki çocuğu olanların oranı %80,0'dir (Tablo 1).

30 yaş üstü olanların ayrışma bireyleşme, tuvalet eğitimi ve özgüven başta olmak üzere, genel olarak ebeveynlik konularında başarı puanları 30 yaş altı olanlara göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo 2). Bu açıdan; bireylerde yaşın bakım verme tecrübesi kazanmada olumlu etkisi olduğu düşünülmektedir. Ayrıca 30 yaş üstü bakım verenlerin, ayrışma bireyleşme ve özgüven başarı puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2). Buradan yola çıkarak bakım vermede yaş kazanımının çocukların bireyleşme ve sosyalleşme konularına duyarlılıkta olumlu etkisi olabileceği sonucu çıkarılabilir. Çalışır ve ark. (2011) tarafından yapılan bir çalışmada doğum sonrası erken dönemdeki ebeveynlik davranışı ile annenin yaşı arasında pozitif doğrusal bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çalışma bulgularımızda olduğu gibi, anne yaşının daha yüksek olmasının annenin olumlu ebeveyn davranışına katkıda bulunabileceği literatür tarafından desteklenmektedir (Koç ve ark., 2016; Çalışır ve Karaçam, 2011).

Bir çocuğa bakım verenlerin, özgüven gelişimi, memeden kesme, tuvalet ve uyku eğitiminde başarı puanlarının ikiden fazla çocuğa bakım verenlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3). Tek çocuğu olanların bebekte düzen oluşturma ve önemli dönüm noktaları olan memeden kesme, tuvalet eğitimi gibi süreçlerde iki çocuğu olanlara göre daha başarılı bir yaklaşım sergileme nedeninin bu sürecin tek çocuğa kıyasla iki çocuk ile daha zor kontrol edilebileceğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Koç ve ark. (2016)'nın yaptığı çalışmada annelerin çocuk sayısının artması ile ebeveynlik davranış puanlarının olumsuz etkilenmesi sonucuna ulaşılması ve annelerin ilk gebeliklerinde daha heyecanlı olmaları dolayısıyla daha olumlu ebeveynlik davranışı sergilemeleri bulgularımızı destekler niteliktedir.

Bu çalışmada eğitime katılan bireylerin soruları yanıtlama oranının daha yüksek olduğu dolayısıyla verilen eğitimlerin bireylerin bebek bakımı ile ilgili bilgi düzeyinde olumlu yönde etki ettiği saptanmıştır. Doh ve ark. (2012) tarafından okul öncesi çağındaki çocukların annelerine yapılan ebeveynlik eğitim programının etkinliğini değerlendirmek amacıyla yaptıkları bir çalışmada annelerin ebeveynlik yeterliliklerinin arttığı, olumlu ebeveynlik davranışları geliştirdikleri ve ebeveynlik sıkıntılarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bulgularımızla benzer şekilde bakım vericiye yönelik yapılan eğitimlerin etkinliğini gösteren farklı çalışmalar da bulunması bulgularımızı desteklemektedir (Yalçın, 2012; Salonen ve ark., 2011).

Eğitime katılan ve katılmayan bireylerin tamamı "Meme için gelen bebeğini anne kesinlikle geri çevirmemeli ve doyuncaya dek emzirmelidir." ifadesine yanlış cevap vermiştir (Tablo 4). Ayrışma-bireyleşme dönemindeki bebekler annelerine daha çok bağımlıdır ve teskin edilme ihtiyaçları daha ön plandadır (Mahler ve ark., 1975). Bakım vericilerin, bebeklerin ayrışma bireyleşme döneminde olduğunun bilincinde olamamaları sorunun herkes tarafından yanlış cevaplandırılmasına neden olmuş olabileceği düşünülmektedir.

Eğitime katılmış olanlarda katılmayanlara göre doğru sayısının daha fazla olduğu ifadeler; "Kıyafeti ıslanınca değiştirme güvenli bağlanmanın gelişimine etki etmez."; "Dünya ile kurduğumuz diğer bağlar da güvenli bağlanma ölçülerimiz ile gerçekleşir." Ve ""Anne" ifadesinden kasıt her zaman anne olmayıp özünde bebeğe bakım veren kişiyi ifade eder." şeklindedir (Tablo 4). Eğitime katılanların katılmayanlara oranla daha fazla doğru cevap verdiği sorularda eğitimin katkısı olduğu görülmektedir ve bu durum daha önce yapılan çalışmalar (Doh ve ark., 2012; Yalçın, 2012; Salonen ve ark., 2011) doğrultusunda beklenen bir sonuçtur.

Eğitime katılmamış olanlarda katılanlara göre doğru sayısının daha fazla olduğu ifadeler ise; "Gündüz ortası uykusunun düzeni bebeğin akşam yatma saatine etkilemeyeceği için uykusu geldiğinde uyutulmalıdır."; "Tuvalet eğitimi için motor gelişim olarak bebeğin gece boyunca bezinin kuru kalması ve pantolonunu kendi indirip kaldırabiliyor olması gerekir." Ve "Kayınvalide, eş ve iş ile ilgili problemler yaşama güvenli bağlanmanın gelişimine etki etmez." şeklindedir (Tablo 4). Eğitime katılmayan grupta katılanlara göre doğru oranı yüksek olan ifadeler olması, bakım vericilerin çocuk sayılarının fazla olması veya günlük yaşam deneyimleri sonucunda öğrenebilecekleri ifadeler olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada deney grubundaki eğitime katılan kadınların başarı puanının eğitime katılmamış olanların ortalamasından yüksek olduğu ancak başarı puanının, eğitime katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>0,05$) (Tablo 5). Yalçın (2012) tarafından yapılan bir çalışmada annelere gebelik, doğum, lohusalık ve bebek bakımına ilişkin konularda eğitim verilmiş ve bu eğitim sonucunda annelerin fonksiyonel olmayan inanç ve uygulamalarında olumlu yönde değişim olduğu ve bebek bakımına ilişkin bilgi düzeylerini yükselttiği belirlenmiştir. Salonen ve ark. (2011) tarafından yapılan bir çalışmada ise ebeveynlere internet aracılığıyla ebeveynlik, emzirme ve bebek bakımı konularında eğitimler yapılmış doğum sonrası dönemde hem deney hem de kontrol grubunda ebeveynlerin bilgi düzeylerinin, ebeveynlik memnuniyetinin ve ebeveynlik öz yeterliliklerinin arttığı sonucuna ulaşılması, deney ve kontrol grubu arasında anlamlı fark olmaması bulgumuzla paralellik göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada eğitime katılan bireylerin soruları yanıtlama oranının daha yüksek olduğu dolayısıyla verilen eğitimlerin bireylerin bebek bakımı ile ilgili bilgi düzeyinde olumlu yönde etki ettiği saptanmıştır. Ayrıca eğitime katılan kadınların başarı puanının eğitime katılmamış olanların ortalamasından yüksek olduğu ancak başarı puanının, eğitime katılma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Çalışmanın yalnızca bir ASM'de yürütülmesi, çalışma sonuçlarının uzun süreli değişimine bakılmaması, çalışma sonuna kadar deney grubundan çok fazla bireyin ayrılması bu çalışmanın sınırlılıklarındandır. Çalışmanın daha geniş bir örneklem ve daha uzun süreli eğitimler ile yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Breitenstein, S. M., Gross, D., Fogg, L., Ridge, A., Garvey, C., Julion, W., & Tucker, S. (2012). The Chicago Parent Program: Comparing 1-year outcomes for African American and Latino parents of young children. *Research in Nursing & Health*, 35(5), 475-489.

Campbell, D., Palm, G., & Palm, G. F. (2004). Group parent education: Promoting parent learning and support. Sage Publications.

Choi, M. K., Doh, H. S., Kim, M. J., & Shin, N. (2013). Investigating the relationship among co-parenting, maternal parenting stress, and preschoolers' anxiety and hyperactivity. *Journal of Korean Home Management Association*, 31(2), 25-39.

Çalışır, H., & Karaçam, Z. (2011). Factors associated with parenting behavior of mothers in the early postpartum period in Turkey. *Nursing & Health Sciences*, 13(4), 488-494.

Doh, H. S., Kim, M. J., Shin, N., Park, B. K., & Choi, M. K. (2013). The Effectiveness of a Parent Education Program for Preventing Children's Problem Behaviors: Based on Respected Parents & Respected Children. *Korean Journal of Child Studies*, 34(3), 151-177.

Doh, H. S., Kim, M. J., Shin, N., Song, S. M., Lee, W. K., & Kim, S. (2016). The effectiveness of a parenting education program based on respected parents & respected children for mothers of preschool-aged children. *Children and Youth Services Review*, 68, 115-124.

Gilmer, C., Buchan, J. L., Letourneau, N., Bennett, C. T., Shanker, S. G., Fenwick, A., & Smith-C). hant, B. (2016). Parent education interventions designed to support the transition to parenthood: A realist review. *International Journal of Nursing Studies*, 59, 118-133

Hong, J. S., Espelage, D. L., Grogan-Kaylor, A., & Allen-Meares, P. (2012). Identifying potential mediators and moderators of the association between child maltreatment and bullying perpetration and victimization in school. *Educational Psychology Review*, 24(2), 167-186.

Hudson, D. B., Campbell-Grossman, C., Keating-Lefler, R., & Cline, P. (2008). New mothers network: The development of an internet-based social support intervention for African American mothers. *Issues in Comprehensive Pediatric Nursing*, 31(1), 23-35.

Huang, K. Y., Caughy, M. O. B., Genevro, J. L., & Miller, T. L. (2005). Maternal knowledge of child development and quality of parenting among White, African-American and Hispanic mothers. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 26(2), 149-170.

Kim, M. J., Doh, H. S., Hong, J. S., & Choi, M. K. (2011). Social skills training and parent education programs for aggressive preschoolers and their parents in South Korea. *Children and Youth Services Review*, 33(6), 838-845.

Koç, Ö., Özkan, H., & Bekmezci, H. (2016). Annelik rolü ve ebeveynlik davranışı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 6(2), 143-150.

Mahler, M.S., F. Pine, A. ve Bergman. (1975). The Psychological Birth of the Human Infant. NY: Basic Books.

Özer, A., Taş, F., Çetin, H. (2010). 0-6 aylık bebeği olan annelerin anne sütü ve emzirme konusundaki bilgi ve davranışları. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*,9, 310-320.

Öztürk, S., & Behice, E. R. C. İ. (2016). Postpartum dönemdeki primipar annelere loğusa ve yenidoğan bakımı konusunda verilen eğitimin annelik özgüvenine etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 25-31.

Roopnarine, J. L., Logie, C., Davidson, K. L., Krishnakumar, A., & Narine, L. (2015). Caregivers' knowledge about children's development in three ethnic groups in Trinidad and Tobago. *Parenting*, 15(4), 229-246.

Salonen, A. H., Kaunonen, M., Åstedt-Kurki, P., Järvenpää, A. L., Isoaho, H., & Tarkka, M. T. (2011). Effectiveness of an internet-based intervention enhancing Finnish parents' parenting satisfaction and parenting self-efficacy during the postpartum period. *Midwifery*, 27(6), 832-841.

Uslu, S., Can, E., Özdemir, H., Bülbül A. (2010). Bir yenidoğan ünitesinde annelerin anne sütü ile beslenme bilgi düzeyleri. *Çocuk Dergisi*, 9, 82-85.

Yalçın, H. (2012). Anne adaylarına verilen eğitimin (asbep) gebelik, doğum, lohusalık ve bebek bakımına ilişkin fonksiyonel olmayan uygulamalara etkisi: Karaman ili örneği. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

HEM43

Sağlık Çalışanlarının Tamamlayıcı Ve Alternatif Tıp Yöntemleri Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları

Knowledge, Attitudes and Behaviors of Healthcare Professionals on Alternative Medicine Methods

Pelin Zıvdır

Tarsus Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, pelinzivdir@tarsus.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-3232-6991

ÖZET

Dünya Sağlık Örgütü, Alternatif tıbbı 'Sağlığı idame ettirmek, fiziksel ve mental hastalıkları önlemek, bunlara tanı koymak, iyileştirmek ve tedavi etmek için çeşitli kültürlerin kendine özgün teori, inanç ve tecrübelerine dayanan bilgi, beceri ve uygulamalarının tamamıdır.' şeklinde tanımlar. Dünya genelinde ülkeler ve kültürler arasında farklılık göstermekle birlikte geleneksel, tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanımı her geçen gün artmaktadır. Sağlık çalışanlarının bu konuda bilgi sahibi olması tamamlayıcı ve alternatif tedavilerin olumsuz etkilerinin azaltılması ve bu tedavilerden maksimum yarar sağlanması açısından son derece önemlidir. Dünya genelinde ve ülkemizde tamamlayıcı ve alternatif tıp metotlarının insanlar tarafından ilgi görmesinde artışın olması, bu konunun ciddiyetle ele alınmasını gerektirmektedir. Sağlık çalışanlarının tamamlayıcı ve alternatif tıp yöntemlerine karşı ilgili ve belli oranda olumlu bir yaklaşım içinde oldukları, bilgi, deneyim ve değerlendirmelerinin yetersiz olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar sınırlı olmakla birlikte ülkemizde bu alanın denetim dışı ve sahipsiz bırakılması durumu halk sağlığı ve tıbbın geleceği bakımından doğru olmayacaktır. Geleneksel ve Alternatif Tıp'ın, sağlık profesyonellerince kontrollü uygulanması ve bunlarla ilgili çalışmaların yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu derlemenin amacı; ilgili literatürleri inceleyerek sağlık sektörü içerisinde gittikçe artan öneme sahip olan tamamlayıcı ve alternatif tıpın sağlık çalışanları tarafından bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenmesi ve bu doğrultuda öneri ve çıkarımlarda bulunulmasını amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp, Sağlık Çalışanları, Bilgi, Tutum, Davranış

ABSTRACT

World Health Organization, Alternative Medicine "It is all of the knowledge, skills and practices of various cultures based on their own theories, beliefs and experiences in order to maintain health, prevent physical and mental diseases, diagnose, heal and treat them." defines the form. Although it differs among countries and cultures around the world, the use of traditional, complementary and alternative treatments is increasing day by day. It is extremely important for healthcare professionals to have information on this subject in order to reduce the negative effects of complementary and alternative therapies and to obtain maximum benefit from these treatments. The fact that there is an increase in the interest of

complementary and alternative medicine methods in the world and in our country requires serious consideration of this issue. It is observed that healthcare professionals have an interested and positive approach towards complementary and alternative medicine methods, and their knowledge, experience and evaluation are insufficient. Although the researches are limited, leaving this area out of control and unattended in our country will not be correct in terms of public health and the future of medicine. Controlled application of Traditional and Alternative Medicine by health professionals and carrying out studies on them is of great importance. The purpose of this review is; It aims to determine the knowledge, attitudes and behaviors of complementary and alternative medicine, which health workers has an increasing importance in the health sector, by examining the relevant literature and to make suggestions and inferences in this direction.

Keywords: Complementary and Alternative Medicine, Healthcare Professionals, Knowledge, Attitude, Behavior.

GİRİŞ

Günümüzde bireylerin tamamlayıcı ve alternatif tıp (TAT) tedavileri kullanımı ve ilgisi toplumlar arası uygulama farklılıkları ne olursa olsun tüm dünyada giderek artmaktadır(1). İnsanların TAT kullanımını tercih etme nedenleri ve kullanımının neden arttığı henüz bilinmemektedir. Bununla birlikte, modern tıbbi tedaviye iyi yanıt vermeyen kronik bir hastalığa sahip olmak (örneğin sırt ağrısı, artrit vb.) ve kişisel sağlık üzerinde daha fazla kontrol duygusu yaşamak bunun nedenleri arasında sayılmaktadır(2). Tamamlayıcı ve alternatif tedavi kullanımında etkili olan ve anlaşılmasını sağlayan iki tutum boyutu vardır. Bunlardan birisi bireylerin yaşam felsefesinin TAT ile uyumlu olması diğeri de modern tıptan memnuniyetsizlik. Birincisi, bireylerin TAT'ı, sağlık ve hastalık kavramları ile tutarlı olarak algıladıklarını ifade etmektedir. İkincisi doktorların reçete ettiği geleneksel ilaçlarla yapılan tedaviden memnuniyetsizlik, doktor-hasta iletişiminin zayıf olması ve hastalara az zaman ayırması gibi nedenler TAT kullanımına neden olduğu ileri sürülmüştür(3,4,5). Sağlık çalışanlarının, sağlığına kavuşmak ya da sağlığını korumak amacı ile TAT yöntemlerini kullanan bireylerin kullandıkları yöntemin değerlendirilmesinde, seçtikleri yöntemin amaçlarının, sonuçlarının ya da risklerinin doğru bir şekilde aktarılmasında çok önemli görevler düşmektedir(6). TAT konusundaki kaygıların değerlendirilmesi ve sağlık çalışanlarının TAT konusunda ortak ve net bir görüş etrafında birleşebilmesi, günümüz tıp pratiği açısından ciddi bir öneme sahiptir. Bu kapsamda hemşirelerin, hastaların TAT uygulamalarını kullanması için uygun olup olmadığını değerlendirmeleri, uygulanacak olan yöntemin hasta için güvenli ve etkili bir şekilde uygulanabilmesi adına gerekli bilgi, beceri ve karara sahip olması ve uygulanacak olan yöntemin ardından olası sonuçların farkında olarak oluşabilecek olumsuz sonuçları yönetebilecek bir konumda olması gerekmektedir(6). Bu derlemenin amacı; ilgili literatürleri inceleyerek sağlık sektörü içerisinde gittikçe artan öneme sahip olan tamamlayıcı ve alternatif tıpın sağlık çalışanları tarafından bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenmesi ve bu doğrultuda öneri ve çıkarımlarda bulunulmasını amaçlamaktadır.

Tamamlayıcı Ve Alternatif Tıp

Avrupa Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Federasyonu'na göre TAT, sağlığın korunması ve geliştirilmesi, meydana gelebilecek hastalıkların önlenmesi ve hastalıkların tedavisinde kullanılan farklı sağlık uygulamalarıdır. Bu uygulamalar modern tıp ile birlikte veya bağımsız olarak da kullanılabilir(6). 'Tamamlayıcı' ve 'Alternatif" terimlerinin ne anlamda kullanıldığını bilmek önemlidir. Çünkü her iki sözcük bazen birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. 'Tamamlayıcı' yaklaşımlar, rutin tedaviye destek olarak, semptom kontrolünü sağlamada ve hastanın iyilik halini ve bakımını güçlendirmede kullanılan yaklaşımlar iken; 'Alternatif" yaklaşımlar, genellikle bilimsel geçerliliği onaylanmamış ve rutin tedavinin yerine kullanılan yaklaşımlardır(7,8). Steven Kayne, 'alternatif tıp' ile 'tamamlayıcı tıp' arasında şu ayrıma dikkat çekmektedir: Buna göre, alternatif tıp, modern tıbbın yerine kullanılan uygulamaları kapsarken tamamlayıcı tıp, modern tıbbın yanında, onu destekleyici, tamamlayıcı yöntemleri kapsamaktadır(9,10).

Dünya'da Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp ve Gelişimi

Tamamlayıcı ve alternatif tıp bilgileri ve uygulamaları zaman içerisinde değişiklikler gösterse de tarihsel olarak bakıldığında, halka ait tedavi yöntemlerinin, çeşitli biçimlerde yeniden üretildiği ve insanların da bu uygulamalardan vazgeçmedikleri görülmektedir(11). Dünya genelinde pek çok farklı TAT uygulamaları bulunmaktadır ve bu uygulamalar genel olarak Çin, Tibet, Kore, Japon, Hint, Unani ve Afrika tıbbında yer almaktadır(12). Dünyada TAT uygulamaları romatizma, anksiyete ve santral sinir sistemine ilişkin hastalıklar üzerine odaklanması ile birlikte, daha birçok farklı hastalıkların tedavilerinde yararlı oldukları düşünülmektedir. Tedavi süreçlerinde, bitkisel ilaçlar, akupunktur, yakı, hacamat, aroma terapi ve meditasyon uygulamalarından yararlanılmaktadır(6).

Türkiye'de Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp ve Gelişimi

Ülkemizde TAT ile ilgili ilk düzenleme 1991 yılında çıkartılan 'Akupunktur Tedavi Yönetmeliği' ile başlamıştır. Yönetmeliğin amacı; yapılan akupunktur tedavilerinin bilimsel yöntemlere dayanarak yapılmasının sağlanması olarak belirtilmiştir(13). Yönetmelikte akupunkturun tanımı yapılarak, uygulamaların nasıl yapılacağı açıklanmış ve bu uygulamaların kimler tarafından yapılabileceği tanımlanmıştır(14). 2012 senesinde ülkemizde Sağlık Bakanlığı tarafından Geleneksel, Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Uygulamaları Daire Başkanlığı kurulmuş, daha sonra 2014 yılında adı Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Daire Başkanlığı olarak değiştirilmiştir. 27 Ekim 2014 tarihinde Resmi Gazete'de Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği yayınlanmıştır. Yönetmelik kapsamında 15 TAT uygulaması tanımlanmıştır. Bu uygulamalar; Akupunktur, Apiterapi, Fitoterapi, Hipnoz, Sülük, Homeopati, Karyopraktik, Kupa (Hacamat), Larva, Mezoterapi, Osteopati, Ozon terapi, Refleksoloji ve Müzik Terapisidir. Yönetmelik doğrultusunda, bu uygulamaları yapacak personeller, oluşabilecek endikasyon ve kontrendikasyonlar, uygulama merkezlerinde bulunması gerekli olan materyaller açıkça belirtilmiştir(15). Sağlık Bakanlığı TAT uygulamalarının Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) sistemine dahil olması, ücretlendirilmesi ve modern tıp ile birlikte yürütülmesine ilişkin çalışmalarına devam etmektedir. Önümüzdeki seneler içerisinde TAT uygulamalarının modern tıbbı destekleyici uygulamalar içerisinde daha çok yer alacağı ve modern tıp ile birlikte bireylerin sağlıklarının tedavi edilmesinde birlikte kullanılacağı düşünülmektedir(6).

Dünyada ve Türkiye'de Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavilerin Kullanımı

TAT yöntemleri dünya genelinde kullanılmaktadır. Tamamlayıcı terapi kullanımı; Amerika'da %42,1, Avustralya'da %48,2, Fransa'da %49,3, Kanada'da %70,4 iken gelişmekte olan ülkelerden Şili'de %71, Çin'de %70, Kolombiya'da %40 24 ve Afrika ülkelerinde %80 oranında olduğu bulunmuştur(16). TAT kullanımı yöntemine kanser, romatizmal hastalıklar, inflamatuar barsak hastalıkları ve karaciğer hastalıkları gibi kronik hastalıklarda, ağrı, anksiyete, depresyon, bitkinlik gibi durumlarda başvurulmaktadır(17). Dünyada ve Türkiye'de TAT uygulamaları hem genel sağlık sorunu olanlarda hem de özellikle kanser hastaları arasında giderek artış göstermektedir(18). Artrit, allerjik durumlar, yorgunluk, baş ağrısı, sırt ve boyun ağrıları, hipertansiyon, diyabet, doku zedelenmeleri, burkulma/incinmeler, uykusuzluk, akciğer ve sindirim problemlerinde kullanılmaktadır(19).

Sağlık Çalışanlarının Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Yöntemleri Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları

TAT yöntemlerini kullanan hastalara karşı hekim ve hemşirelerin görüş ve davranışlarına etki eden faktörler çok fazladır. Hemşire ve hekimlerin bu yöntemlerle ilgili bilgi düzeyi, kişisel deneyimleri, hastanın deneyimleri, TAT hakkındaki kişisel felsefeleri ve organizasyonel kültür gibi faktörler hastalara karşı cevap ve tutumlarını etkilemektedir(20,21). Bazı durumlarda hemşire ve hekimler TAT kullanarak hastaların semptomları daha iyi kontrol edebildiğini tespit etmişlerdir. Bu nedenle TAT kullanımını desteklemekte ve teşvik ettikleri görülmüştür(22). TAT yönteminin kullanımında sağlık çalışanlarının düşünce ve yaklaşımları önemli etkiye sahiptir(1). Koçdaş (2013)'ın hekim, hemşire ve hastaların TAT konusunda bilgi, tutum ve davranışlarını araştırdığı çalışmasında hekimlerin en çok fikir sahibi oldukları TAT uygulamaları akupunktur, hipnoz, yoga, sülük, fitoterapidir(23). Özçakır ve ark (2007)'nın yaptığı çalışmada ise hekimlerin en çok akupunktur, vitamin/mineral takviyeleri ve bitkiler, masaj en fazla bildikleri TAT uygulamalarıdır. Çalışmada hekimlerin %96,5'inin TAT konusunda herhangi bir eğitim almadıkları, %74,4'ünün eğitim almak istedikleri bildirilmiştir(24). Bal (2009)'ın araştırmasında hekimlerin %95,7'si herhangi bir eğitim almadıklarını, %36,8'i hastalarına eğitimle TAT uygulayabilmeyi istediklerini bildirmiştir(25). Aldora (2019)'da araştırmasında hekimler %26,6'sı birinci derece yakınlarında uygulanmasına rıza göstereceğini, %46,1'i rıza göstermeyeceğini, %24'ü de kararsız kalmıştır(26). Ünlüer (2015)'in aratırmasında hekimler tarafından en çok onaylanan uygulamalar ise akupunktur, masaj, şiropraktik, homeopati, meditasyn, diet, antioksidanlar ve tai chi; hemşireler tarafından en çok onaylanan uygulamalar ise relaksasyon, masaj, diet, egzersiz, dua, aromaterapi, akupunktur ve meditasyon; her iki meslek grubu tarafından zararlı olabilecek veya onaylanmayan uygulamalar ise megavitamin tedavileri, homeopati, diet, herbal ürünler, manyetik alan terapileri, şiropraktik ve osteopati olarak bildirilmiştir(1). Hekimler ve hemşireler arasında TAT yöntemlerinin kişisel kullanımı %6,5 ile %75 arasında değiştiği, en çok kullanılan yöntemler masaj, herbal veya herbal olmayan tedaviler (fitoterapi, vitamin desteği, diet takviyesi) dua, relaksasyon, şiropraktik, homeopati, yoga, akupunktur ve aromaterapi olarak bulunmuştur. TAT yöntemleri hakkındaki bilgi düzeyi ve TAT yöntemlerinin pratikte kullanımı için kanıtların gerekliliği hem hekimler hem de hemşirelerde düşük olarak bildirilmiştir. Ancak katılımcıların çoğu bu alanda eğitim alma isteğinde olduğu

bildirilmiştir. TAT yöntemleri hakkındaki bilgi düzeyi hem hekimler hem de hemşirelerde düşük olarak bildirilmiştir(1). Köksoy (2008)'un araştırmasında sağlık personelinden herhangi bir TAT yöntemi kullananların bu yöntemi kullanma amaçlarının %65,2'nin destek amaçlı, %51,9'nun rahatlama amaçlı, %23,8'nin korunma amaçlı, %18,4'nün ise tedavi amaçlı kullandığı saptanmıştır. Sağlık personelinin %49,8'i hastalarının kullandığı TAT yöntemlerini biliyor iken, %50,2'si bilmemekte olduğu saptanmıştır(27). Bu alanda yanlış uygulamaların önüne geçilmesi için sağlık çalışanlarının gerekli bilgi donanımına sahip olmalarının yanında tutumları da önemlidir(28).

SONUÇ VE ÖNERİLER

TAT konusundaki kaygıların değerlendirilmesi ve sağlık çalışanlarının TAT konusunda ortak ve net bir görüş etrafında birleşebilmesi, sağlık açısından ciddi bir öneme sahiptir. TAT yöntemleri toplumda yaygın olarak kullanılmakta ve kullanımı her geçen gün artmaktadır. Bu nedenle sağlık çalışanları giderek daha çok TAT yöntemi kullanan ve bu yöntemler hakkında sorular soran hastalar ile karşılaşmaktadır. Ayrıca TAT hakkında sınırlı ya da yanlış bilgisi olan hastaların bu yöntemlere yönelmesi, hatalı uygulamalara bağlı meydana gelen yan etkilerde artışlara neden olmaktadır. Bu nedenle toplumu bilinçlendirmek adına hastaların TAT yöntemleri hakkında bilgi alabileceği sağlık çalışanları olarak doktor, hemşire ve ebelerin yöntemler hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Eğer sağlık çalışanları TAT yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmaz ve toplum eğitimine katkıda bulunamaz ise hastaların her zaman doğru bilgi vermeyen diğer kaynaklara yönelmesi doğal olacaktır. TAT uygulamalarının çeşitliliği ve bu çeşitlilik içindeki tedavi araç ve yöntemlerinin sayıca fazlalığından kaynaklı sorunları engellemek için konunun sağlık çalışanları tarafından algılanma durumunun bilinmesi önem arz etmektedir. Sağlık personelinin TAT' a yönelik olarak pozitif tutumları göz önünde bulundurularak bu yöntemler hakkında bilgilendirici eğitim verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

Ünlüer T. (2015). Sağlık Çalışanlarında Tamamlayıcı ve Alternatif Tıp Yöntemlerinin Kullanım Sıklığı ve Bu Konudaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Araştırılması, Uzmanlık Tezi, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Askeri Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Ankara.

Barnes PM, Bloom B, Nahin RL. Complementary and alternative medicine use among adults and children: United States, 2007.

Sirois FM, Gick ML. An investigation of the health beliefs and motivations of complementary medicine clients. Soc Sci Med. 2002;55:1025-1037.

Furnham A, Bhagrath R. A comparison of health beliefs and behaviours of clients of orthodox and complementary medicine. Br J Clin Psychol. 1993;32(pt 2):237-246. 76.

Furnham A, Smith C. Choosing alternative medicine: a comparison of the beliefs of patients visiting a general practitioner and a homoeopath. Soc Sci Med. 1988;26:685-689.

Ağan S. (2019). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Tamamlayıcı, Alternatif Tedavi ve Modern Tıbba İlişkin Tutum ve Davranışları. Yüksek Lisans Bitirme Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul.

Deng GE, Frenkel M, Cohen L, Cassileth BR, Abrams DI, Capodice JL, Courneya KS, Dryden T, Hanser S, Kumar N, Labriola D, Wardell DW, Sagar S, 2009. Evidence-based clinical practice guidelines for integrative oncology: complementary therapies and botanicals. Journal of the Society for Integrative Oncology, 7, 3, 85-120.

Can G, 2013. Tamamlayıcı ve alternatif tıp yaklaĢımlarına genel bakıĢ. Sağlıkla HemĢirelik Dergisi, 49-51.

Yel Ç, 2014. Tıbbın yeni dili: Tamamlayıcı - alternatif tıbba sosyolojik bakış. Yüksek Lisans Tezi., Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü., İzmir.

Kayne SB, 2009. Complementary and alternative medicine, Pharmaceutical Press, p.

Kaplan M. Geleneksel Tıbbın Yeniden Üretim Sürecinde Kadın. Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, Ankara 2010: 257.

World Health Organization: Obesity: Preventing and Managing the Global Epidemic Report of a WHO Consultation on Obesity. Geneva, World Health Organ Tech Rep Ser 2000; 894: 1-253.

Resmi Gazete. Akupunktur Tedavi Yönetmeliği.29.05.1991; Sayı:20885 180.

Resmi Gazete. Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 02.11.2011; Sayı: 28103.

Resmi Gazete. Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği. 27.10.2014; Sayı: 29158 87 181.

Bodoker G, Kronenberg F.A Public Health Agenda for Traditional, Complementary, and Alternative Medicine. American Journal of Public Health 2002; 92 (10) : 1582 -1591. 134.

Magee, K.A. Herbal therapy: a review of potential health risks and medicinal interactions. Orthodontics & Craniofacial Research 2005; 8: 60-74. 135.

Ashikaga, T., Bosompra, K., Q'brien, P., Nelson, L. Use of complementary and alternative medicine by breast cancer patients: prevalence Patterns And Communication With Physicians. Support Care Cancer, 2002; 10: 542-548. 136.

Şen R. (2017). Sağlık Çalışanı Olan ve Olmayan Ebeveynlerin Uyguladıkları Tamamlayıcı Alternatif Tıp Yöntemleri. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, İzmir.

Yıldız İ. (2006). Kanser Hastalarında Tamamlayıcı-Alternatif Tedavi Kullanımı. Uzmanlık Tezi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı, İstanbul.

Wang S.Y, Yates P. Nurses' responses to people with cancer who usecomplementary and alternative medicine. International Journal Of Nursing Practice 2006; 12: 288-294.

Muslu KG, Özturk C. Tamamlayıcı ve Alternatif Tedaviler ve Çocuklarda Kullanımı, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2008; 51: 62-67.

Koçdaş M, 2013. Hekim, hemşire ve hastaların tamamlayıcı ve alternatif tedavi konusunda bilgi, tutum ve davranışları. Yüksek Lisans Tezi., Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özçakır A, Sadıkoğlu G, Bayram N, Mazicioglu MM, Bilgel N, Beyhan I, 2007. Turkish general practitioners and complementary/alternative medicine. The Journal of Alternative and Complementary Medicine, 13, 9, 1007-10.

Bal B, 2009. Hemşire ve hekimlerin tamamlayıcı ve alternatif tedavilere ilişkin görüşleri. Yüksek Lisans Tezi., Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü., Ankara.

Aldora B. T. (2019). Öğretim Üyelerinin Geleneksel Ve Tamamlayıcı Tıp Hakkındaki Bilgi Ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Konya.

Köksoy S. (2008). Yataklı Sağlık Kuruluşlarında Çalışan Doktor, Hemşire ve Ebelerin Tamamlayıcı ve Alternatif Tedavi Yöntemlerini Bilme ve Kullanma Durumları. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Mersin.

Set T, Işık M, Avşar Ü, Aktürk Z. Sağlık Çalışanlarının Tamamlayıcı ve Alternatif Tedaviler Hakkındaki Tutumları. 10.Ulusal Aile Hekimliği Kongresi, 18-22 Mayıs, Muğla, Türkiye.

Presentation ID/Sunum No: HEM 48

Hemşirelikte Kariyer Planlama ve Akademik Gelişimi Etkileyen Faktörler

Career Planning and Factors Affecting Academic Development in Nursing

SEVAL AĞAÇDİKEN ALKAN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
seval.agacdiken@omu.edu.tr
ORCID NO: 0000-0003-4368-0766
Semanur TEMİZ
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
19160129@stu.omu.edu.tr
ORCID NO: 0000-0002-8561-7696
Ulaş GERÇEK
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü,
19160139@stu.omu.edu.tr
ORCID NO: 0000-0003-1014-684X

ÖZET

GİRİŞ ve AMAÇ: *Kariyer planlama ve geliştirme süreci hemşirelik temel eğitimi süreci olan lisansla başlar ve mesleki gelişimin ayrılmaz bir parçası olarak devam eder. Bu derleme çalışmasında hemşirelik öğrencileri ile hemşirelerin kariyer planları ve akademik gelişimlerini etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır.*

GEREÇ ve YÖNTEM: *"Hemşirelikte kariyer", "kariyer planlama", "career in Nursing", "career planning" anahtar kelimeleri ile Google Akademik, ULAKBİM TR Dizin, Cochrane Library, Elsevier ve Science Direct veri tabanlarında taranmıştır. 2011- 2021 tarihleri arasında yayımlanmış ve araştırmaya dahil edilme kriterlerine uygun 35 yayın çalışma kapsamına alınmıştır. Çalışmalar sınırlılık ve sonuçları açısından değerlendirilmiştir.*

BULGULAR: *Genellikle çalışmalarda Kariyer Geliştirme Ölçeği (KARGEL) kullanıldığı görülmüştür. Ölçeği kullanan çalışmaların çoğunda kariyer geleceği puan ortalamasının yüksek olduğu belirlenmiştir. Ortak sonuç olarak hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlarını genelde mezuniyet sonrası yapılandırdıkları görülmüştür. Hemşirelik öğrencilerinin kariyer kararlarını etkileyen faktörler incelendiğinde; öğrencilerin demografik özellikleri, mesleği kendi isteğiyle/birinin yönlendirmesiyle seçme durumları ve mezuniyet sonrası kolay iş bulma düşüncesi olarak bildirdikleri görülmüştür. Klinisyen hemşirelerin kariyer planlarının yüksek lisans yaparak uzmanlaşmak, özel alanlarda eğitim almak ve sertifika edinmek olduğunu belirtmişlerdir. Klinisyen hemşirelerin kariyer planlarını etkileyen faktörlerin eğitim, yaş, aile, sosyal konum, yöneticiler ile mevcut yönetmelikler olarak belirlenmiştir.*

SONUÇ ve ÖNERİLER: *Araştırma sonucunda hemşirelik öğrencilerinin ve hemşirelerin kariyer planlarının mesleki yaşam boyunca devam ettiği, kariyer planlarını etkileyen faktörlerin demografik özellikler, mesleği kendi isteğiyle tercih etme ya da birinin yönlendirmesiyle seçme durumu, mezuniyet sonrası iş bulma kolaylığı, aile ve sosyal konum, yöneticiler ve mevcut yönetmelikler olduğu belirlenmiştir. Kurumlar açısından hemşirelerin kariyer planlamalarını destekleyici faaliyetlerin yürütülmesinin, hemşirelik öğrencileri ile klinisyen hemşirelerin kariyer olanakları açısından bilgilendirici etkinliklerde bir araya gelmelerinin kariyer planlama sürecinde etkili olacağı düşünülmektedir.*

ANAHTAR KELİMELER: *Hemşirelik, kariyer planlama, Hemşirelik öğrencisi*

ABSTRACT

INTRODUCTION and AIM: *Career planning and development process, nursing basic education process starts with license and continues as an integral part of professional development. This compilation works career plans with nurses and nursing students also aimed to investigate the factors affecting their academic development.*

METHOD: *"Hemşirelikte kariyer", "Kariyer Planlama", "Career in Nursing", "Career Planning" with keywords, Google Scholar, ULAKBİM TR Dizin, Cochrein Library, Elsevier and Since Direct database were screened. 2011 and 2021 dates a total of 35 publications in accordance with the criteria for inclusion in the research were included in the study. The studies were evaluated in terms of limitations and results.*

FINDINGS: *It was observed that the Career Development Scale (KARGEL) was used in studies . In this study, it was determined that avarage point of the career future score. Common end of the three as their career plans for nursing students generally have been shown to configure after graduation. When the factors affecting the career decisions of nursing students were examined , it was observed that the students reported their demographic characteristics, the situation of choosing the profession at their own will or someone's direction and the idea of finding an easy job after graduation. They stated that the career planning of clinician nurses is to specialize by getting a master's degree to receive trainning in special fields and to obtain certificates. The factors affecting the career plans of clinical nurses were determined as education, age, family, social positionz managers and current regulations.*

CONCLUSION and SUGGESTIONS: *As a results of the research, the factors affecting the career plans of nursing students and nurses continue throughout their professional life, the demographic characteristics, the status of choosing the profession voluntarily or with someone's guidance , the ease of finding a job after graduation, family and social position. It was determined that there are existing regulations. In terms of institutions, it is thought that conducting activities that support the career planning of nurses and the gathering of nursing students and clinician nurses in informative activities in terms of career opportunities will be effective in the career planning process.*

KEYWORDS: *Nursing, Career Choice, Nursing Student*

GİRİŞ

Kleinknecht ve Hefferin (1982) kariyer planlamasını sürekli yapılan bir öz değerlendirme ve hedef belirleme süreci olarak tanımlamıştır. Kariyer planlama ve geliştirme süreci hemşirelik temel eğitim süreci olan lisansla başlar ve mesleki gelişimin ayrılmaz bir parçası olarak devam eder. Kariyer için belirlenen hedefler kısa ve uzun vadeli olabilir (Göz ve Gürbüz, 2010).

Genel olarak hemşirelerin kariyeri beş aşamadan oluşur. Hemşireler kariyerleri boyunca çeşitli zamanlarda mesleki hedeflerini, eğitim ihtiyaçlarını ve önlerine çıkan iş fırsatlarını değerlendirirken bu aşamaların çoğundan birçok kez geçerler. İlk aşama öğrenme aşamasıdır. Bu süreç temel eğitim programı içinde gerçekleşir. Bir hemşire eğitim veya ileri eğitim alırken öğrenme aşamasındadır. İkinci aşama giriş aşamasıdır. Bu süreç hemşirelerin ilk iş yerini seçmesiyle başlar. Bu aşamada hemşireler önlerine çıkan çeşitli istihdam seçeneklerini fark ederler ve kendilerine uygun alanlar hakkında düşünürler. Üçüncü aşama, bağlılık aşamasıdır. Bu aşamada hemşireler klinik, çalışma hayatı konularında beğendiği ve beğenmediği yönleri belirler. Kendileri ve çalıştıkları ortam arasında bir uyum yakalamaya çalışırlar. Dördüncü aşama, sağlamlaştırma aşamasıdır. Burada hemşireler seçtikleri kariyer planından emin olurlar. Kişisel hayatları ve profesyonel hayatları arasında bir denge sağlayabilirler. Bu aşamada kariyerlerine ve sürekli öğrenme durumuna entegre olabilirler ve topluma katkı sağlamaya odaklanırlar. Bu süreçte hemşireler danışmanlık yapabilir ve liderlik rollerini üstlenebilir. Beşinci aşama, çekilme aşamasıdır. Bu dönemde hemşireler emekliliklerine hazırlanırlar ve emekliliklerinde ne yapacaklarını düşünürler (ICN,2010). Bu çalışmada hemşirelik öğrencileri ile hemşirelerin kariyer planları ve akademik gelişimlerini etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM: “Hemşirelikte kariyer", “kariyer planlama”, “career in Nursing”, “career planning" anahtar kelimeleri ile Google Akademik, ULAKBİM TR Dizin, Cochrane Library, Elsevier ve Science Direct veri tabanlarında taranmıştır. 2011- 2021 tarihleri arasında yayımlanmış ve araştırmaya dahil edilme kriterlerine uygun 35 yayın çalışma kapsamına alınmıştır. Çalışmalarda 2 yüksek lisans tezi ve 2 doktora tezi yer almaktadır. Çalışmalar sınırlılık ve sonuçları açısından değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Kariyer planlama ve geliştirme uygulamalarına yönelik yapılan çalışmada araştırmaya katılan hemşirelerin %50,2’si kurumlarında kariyer planlama ve geliştirme uygulamalarının olmadığını ifade etmiştir. Kurumların kariyer destekleri beklentilerini ifade ederken katılımcıların yarısından fazlası kariyer planlama ve geliştirmenin hemşirelik mesleğine katkı sağlayacağını düşünmektedir (Sevinç ve Sabuncu, 2018). Wu ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada Nedensel Yükleme Kuramı doğrultusunda verilen eğitimin hemşirelik öğrencilerinin kariyer engellerini azaltmada etkili olacağı düşünülmektedir. Özelkan’ın (2019) yaptığı çalışmada kariyer hedeflerinin gerçekleşmesini kolaylaştıran faktörlere bakıldığında katılımcıların sırasıyla hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, katılımcı ve destekleyici yönetim tarzı, klinik kariyer/yükselme imkanlarının olması, yeterli hemşirelik kadrosunun olması, mesleki otonomi ve sorumluluk verilmesi, personel eğitimine önem verilmesi, kariyer planı gerçekleştirmek için esnek çalışma saatlerinin sağlanması yanıtlarını vermişlerdir. Yılmaz

ve Vardan'ın (2016) yaptığı çalışmada araştırmaya katılan çalışanların kariyer planlamasındaki kriterler incelendiğinde %58,2'si maddi kazanç, %27'si mesleki gelişim, %12,2'si karakter yapısına uygunluk cevaplarını vermişlerdir. Yine benzer sonuçlara ulaştığımız Haron ve arkadaşlarının (2014) yaptığı çalışmada kariyer seçiminde en etkili faktörler incelendiğinde sırasıyla mesleğin iyileştirici yönü, uygulama içeriğinin özelliği ve kolay iş bulabilme/maaş olanakları gibi maddeleri kapsayan çalışma koşullarıdır. Koç ve arkadaşlarının (2014) son sınıf öğrencilerinin iş yerinden beklentilerini öğrenmek amacıyla yaptığı çalışmada katılımcıların %91,5'i kurumda kariyer gelişim olanaklarının olmasını beklediklerini ifade etmiştir. Kahraman'ın (2020) yaptığı çalışmada son sınıf hemşirelik öğrencilerine verilen kariyer danışmanlığının kariyer kararsızlığı azalttığı ve kariyer karar verme yetkinliğini arttırdığı görülmüştür. Vatan ve Temel'e (2012) göre de yönderlik süreci bireysel ve mesleki ilerleme sağlar.

Kariyer planlaması ve gelişimi konusunda yapılan çalışmalarda Kariyer Geliştirme Ölçeği (KARGEL) kullanıldığı görülmüştür. Sönmez ve arkadaşlarının (2019) hemşirelik 4.sınıf öğrencilerinin kariyer değerleri ve kariyer geleceğine ilişkin algılarını, aralarındaki ilişkiyi ve kariyer geleceğine etkili faktörleri belirlemek için yaptığı çalışmada KARGEL puan ortalamasının yüksek olduğu belirlenmiştir. Kariyer geleceği üzerine etki eden değişkenler incelendiğinde üniversite başarısı, mezuniyet sonrası hemşirelik yapma isteme durumu anlamlı bulunmuştur. Topbaş ve arkadaşlarının (2017) yaptığı çalışmada öğrencilerin kariyer planlarını etkileyen faktörlerin yaş, öğrenim gördükleri sınıf, bölümü isteyerek seçme durumu, formasyon almayı düşünme, aldıkları eğitimi yeterli görme durumlarıdır. Avcı ve arkadaşlarının (2018) hemşirelik öğrencilerinin profesyonel değerleri ile kariyer planları arasındaki ilişkiyi incelemek ve etkileyen faktörleri değerlendirmek amacıyla yaptığı çalışmada hemşirelik bölümünü isteyerek seçen öğrencilerin, ailesinde veya akrabalarında sağlık personeli olan öğrencilerin ve mezuniyet sonrası akademisyen olmak isteyen öğrencilerin KARGEL ölçeği toplam puan ortalaması yüksek bulunmuştur. İlaslan ve arkadaşlarının (2020) yaptığı çalışmada KARGEL toplam puanı ile cinsiyet, mesleği kendi isteğiyle tercih etme, hemşirelikte bir modeli örnek alma, geleceğe yönelik mesleki pozisyonu planlama değişkinleri anlamlı bulunmuştur. Yine benzer bir araştırmada mesleği iyi yönde algılama durumu arttıkça kariyer geleceğine yönelik iyimserlik düzeyinin de arttığı belirlenmiştir. Lindberg ve arkadaşlarının (2020) İsviçre'de yaptığı bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin mesleğe ilişkin olumlu anlayışa sahip oldukları belirlenmiştir. Hemşireliğin algılanışı ve bilinçli seçilmesi hemşirelik mesleğinin gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Çağlar ve ark., 2018). Altunkürek ve arkadaşlarının (2018) yaptığı benzer bir çalışmada lisansüstü eğitim almayı ve meslekte kalmayı isteyen öğrencilerin hemşireliği isteyerek seçtikleri düşünülmektedir. Hemşireliği isteyerek seçme, kendilerinin ve hemşirelik mesleğinin gelişiminde etkilidir. Karadaş ve arkadaşlarının (2017) yaptığı çalışmada kariyer planı olan hemşirelik öğrencilerinin %29,6'sı lisansüstü eğitim almak istediklerini söylemişlerdir. Bai ve arkadaşlarının (2018) yaptığı bir çalışmada araştırmaya katılan hemşirelik doktora öğrencilerinin %41,9'unun hemşirelik eğitimi vermek istediği, %39,4'ünün hemşirelik araştırmaları yapmak istediği, %9,4'ünün hemşirelik yönetimi alanında çalışmak istediği ve yine %9,4'ünün toplum/klinik bakım alanında çalışmak istedikleri görülmüştür.

Literatürde hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin kariyer planları incelendiğinde, bir eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan hemşirelerden araştırmaya katılanların %53'ünün

bulunduğu pozisyondan memnun olmadığını, %43'ünün özel dallarda sertifika almayı düşündüklerini bildirmişlerdir (Bektemur ve ark., 2016). İstanbul'da bulunan özel ve kamu hastanelerine bağlı olan üç hemşirelik okulu ve bir sağlık yüksekokulunda yapılan bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin %59,7'sinin klinikte çalışmak istediği, alan olarak en fazla dahili bilimleri tercih ettikleri, geri kalanının ilaç sektörü, sigortacılık, eğitim, yönetim gibi farklı alanlara yönelmek istedikleri ve lisansüstü eğitim almak istedikleri belirlenmiştir (Yazıcı Altuntaş ve ark., 2015). Azak ve arkadaşlarının (2018) yaptığı benzer bir çalışmada da hemşirelik öğrencilerinin %53,4'ü hastanede çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Wei ve arkadaşlarının (2021) yaptığı çalışmaya göre hemşirelik öğrencilerinin mesleki kimlik düzeyinin kariyer planlama düzeyi ile pozitif yönde ilişkisi vardır. Başka bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin %59'unun hastanede çalışmak istedikleri, %38'inin akademisyen olmak istediği belirlenmiştir. Yine aynı çalışmada hemşirelik öğrencileri çalışmak istedikleri alanları %24 ile pediatri geri kalanı sırasıyla ameliyathane, obstetrik ve jinekoloji, acil-yoğun bakım, cerrahi, psikiyatri, geriatri ve engelli bakım yer almaktadır (Yıldırım ve ark., 2011). Yeni mezun hemşirelerin katıldığı bir çalışmada, pratisyen hemşirelerin %63'ü hastane ortamında çalışmak istediğini, çalışmak istedikleri klinik alanların ise sırasıyla acil, yoğun bakım, yenidoğan/pediatri, yaşlı bakımı, psikiyatri, ameliyathane, ebelik/kadın sağlığı gibi bölümler oluşturmaktadır (Wu ve ark., 2015). Yine mezuniyet safhasındaki öğrencilerle yapılan bir çalışmada en fazla ilgi gören bölümün %42 ile çocuk sağlığı hemşireliği ardından %40 ile cerrahi hemşireliği olduğu gözlenmiştir (Hunt ve ark., 2020). Benzer bir örneklemle yapılan bir araştırmada mezuniyet safhasındaki öğrencilerin %59'u yetişkin akut bakım, %21'i ruh sağlığı hemşireliği ve %15'i çocuk akut bakım bölümünü istediklerini ifade etmiştir (Terence ve ark., 2010). Şirin ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada araştırmaya katılan öğrencilerin %40,2'si akademik kariyer yapmak istediği, %33,5'i yönetici/baş hemşire olmak istediği ve %26,3'ünün klinik hemşiresi olarak çalışmak istediği belirtilmiştir. Mentes ve Phillips'in (2021) yaptığı çalışmada hemşirelik öğrencilerinin hemşirelikte doktora programı hakkındaki görüşlerinde dört risk faktörü belirlemiştir bunlar kendini doktora programı için yetersiz hissetme, yetersiz klinik deneyiminin olduğunu düşünme gibi kişisel riskler, doktora sonrası kariyer endişelerini kapsayan kariyer riskleri, okula devam etmenin aile değerlerini ve beklentilerini etkilediği düşüncelerini kapsayan aile riskleri ve son olarak finansal risklerdir.

Literatürde kariyer geliştirme ve planlama çalışmalarını engelleyen faktörlere bakıldığında; Karaca'nın (2019) yaptığı çalışmada kariyer gelişimini etkileyen engeller beş ana temada incelenmiştir. Bunlar kariyer planına sahip olamama, zamanı yönetememe, duygusal sorunlar, motivasyon düşüklüğü, sağlık sorunlarını kapsayan bireysel sorunlar; aile desteği alamama, çoklu rol üstlenme gibi durumları kapsayan ailesel sorunlar; yönetici desteği alamama, kurumun mesleki gelişimi desteklememesi, yeniliğe karşı çıkma, kurum personel yetersizliklerini kapsayan örgütsel sorunlar; çekişme ve rekabet, dedikoduların yaşanması gibi meslektaşlarla yaşanan sorunlar ve son olarak toplumun ve sosyal çevrenin cinsiyetçi yaklaşımı ve eğitimcilerin cinsiyetçi yaklaşımları gibi durumları kapsayan toplumsal sorunlardır. Kariyer engelleri arasında medeni durum, çocuk sahibi olma, iş yükü gibi faktörleri de sayabiliriz (Kahraman ve Kahraman, 2020; İşci, 2020).

SONUÇ ve ÖNERİLER:

Araştırma sonucunda hemşirelik öğrencilerinin ve hemşirelerin çoğunluğunun kariyer planlarının olduğu, hemşirelik mesleğini olumlu yönde algılama durumları arttıkça kariyer geliştirme ve planlama çalışmalarına daha olumlu baktıkları izlenmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlarını genel olarak son senelerinde ve mezuniyet sonrası oluşturdukları görülmüştür. Hemşirelik öğrencilerinin mezuniyetleri sonrası çalışmak istedikleri alanlar incelendiğinde çoğunlukla pediatri, cerrahi/ameliyathane, acil-yoğun bakım, ruh sağlığı/psikiyatri olduğu dikkat çekmektedir. Klinikte çalışan hemşirelerin kariyer planlarını incelediğimizde ise yüksek lisans yaparak uzmanlaşmak, özel alanlarda sertifika edinmek ve eğitim almak olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kariyer geliştirme uygulamalarını olumsuz yönde etkileyen faktörlere baktığımızda bireysel faktörler, cinsiyetçi yaklaşımlar, kurum politikaları, aile ve sosyal konum, yöneticiler ve mevcut yönetmelikler, kurumlarda kariyer danışmanlığının olmaması gibi faktörleri belirtmişlerdir. Kariyer hedeflerinin gerçekleşmesini kolaylaştıran faktörlere ise kariyer danışmanlığının verilmesi, hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, maddi kazanç sağlaması olarak belirtmişlerdir. Kurumlar açısından hemşirelerin kariyer planlamalarını destekleyici faaliyetlerin yürütülmesinin, hemşirelik öğrencileri ile klinisyen hemşirelerin kariyer olanakları açısından bilgilendirici etkinliklerde bir araya gelmelerinin kariyer planlama sürecinde etkili olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Göz F, Gürbüz K. Hemşirelikte Kariyerinizi Keşfedin!. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2010;8(2): 82-87.

ICN, It's Your Career: Take Charge Workbook, 2010.

Sevinç, E, Sabuncu, N. (2018). Kariyer Planlama ve Geliştirme Uygulamalarına İlişkin Bir Özel Hastanede Çalışan Hemşirelerin Görüşleri. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, (6), 585-606. DOI: 10.38079/igusabder.470868

M.-C. Wu, Y.-P. Wu, Y.-P. Wan, Y. Zeng, X.-R. Tang, L.-R. Wang. Effects of Attribution Retraining on the Perceived Career Barriers of Undergraduate Nursing Students. Int. J. Nurs. Sci., 2(1) (2015), pp. 99-104.

Özelkan E. Uluslararası Akreditasyon Belgesi Almış Hastanelerde Çalışan Hemşirelerin Kariyer Planlama ve Geliştirme Uygulamaları Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi. Order No. 28243422 ed. Marmara Üniversitesi (Turkey); 2019

Yılmaz A, Vardan E. (2016). Sağlık Kurumlarında Yetenek Yönetimi Uygulamalarının Hekim ve Hemşirelerin Kariyer Planlamasına Etkisi. Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi. 12;(87-111).

Haron, Y, Reicher, S, Riba, S. (2014). Factors Influencing Nursing Career Choices and Choice of Study Program. Health Marketing Quarterly, 31(2), 167-177. DOI: 10.1080/07359683.2014.907126

Koç S, Bardak A, Yılmaz K (2014). Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin İş Yerinden Beklentilerinin Belirlenmesi. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma, 11(3), 43-50.

Kahraman F. Hemşirelik Öğrencilerine Verilen Kariyer Danışmanlığının Kariyer Kararsızlığı ve Kariyer Karar Verme Yetkinliği Üzerine Etkisi. İnönü Üniversitesi (Turkey); 2020

Vatan, F, Bayık Temel, A. (2012). Hemşirelikte Kariyer Geliştirmede Yeni Bir Yaklaşım: Yönderlik. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 28(2), 79-89.

Sönmez, B, Önal, M, Yıldız, G. (2019) Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Değerleri ve Kariyer Geleceği Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi, 6(1), 127-135. DOI: 10.17681/hsp.415119

Topbaş E, Görgen Ö, Şahin E, Çakmak N, Profesyonel Hemşirelikte İlk Adık Kariyer Planlaması, Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi, 2017

Çetin Avcı, S, Işık, G, Egelioğlu Cetişli, N, Üşümez, D, Şencandan, B, Bektaş, C. (2019). Hemşirelik Öğrencilerinin Profesyonel Değerleri ve Kariyer Planları. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi, 6(2), 256-265. DOI: 10.17681/hsp.441835

İlaslan, E, Kalav, S, Esirgenler, A, Abdullah, Ş, Er, F, Tarhan, E, Güner, F. (2020). İki Farklı Fakültede Öğrenim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Kariyer Geleceğine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 3(3), 254-263. DOI: 10.38108/ouhcd.787739

Mollaoğlu M, Yanmış S, 4.Sınıf Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek Algısı ve Kariyer Planlaması Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi, ISAS WINTER2019, Samsun, Türkiye

Maria Lindberg, Marianne Carlsson, Maria Engström, Marja-Leena Kristofferzon, Bernice Skytt, Nursing Student's Expectations for Their Future Profession and Motivating Factors- A Longitudinal Descriptive Study from Sweden, Nurse Education Today, Volume 84, 2020. DOI: 10.1016/j.nedt.2019.104218

Çağlar S, Gözen D, Yıldız G. K, Kılıklı N, Ağar M (2017). Hemşirelik Fakültesi Birinci ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Kariyer Planlarının İncelenmesi. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 25(1), 41-48.

Altunkürek, Ş, Gençbaş, D, Çiçek, H, Bebiş, H, Özdemir, S. (2018). Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleği Tercih Etme Durumları ile Mesleki Kariyer Planları Arasındaki İlişkisinin Belirlenmesi. Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi, 6(2), 74-82.

Karadaş A, Duran S, Kaynak S. Hemşirelik Öğrencilerinin Kariyer Planlamaya Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2017;8(1): 1-8.

XiaoLing Bai, ZhongChen Luo, Ting Lou, Jin Pang, SiYuan Tang, Career Intentions of PhD Students in Nursing: A Cross-Sectional Survey, Nurse Education Today, Volume 64, 2018, Pages 196-203. DOI: 10.1016/j.nedt.2018.01.018

Bektemur G, Demiray S, Özdemir Ürkmez D, Hemşireliğin Kariyer Planlaması: Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği. Okmeydanı Tıp Dergisi. 2016, DOI: 10.5222/otd.2016.1026

Yazıcı Altuntaş, S, Korkmaz, Ş, Baykal, Ü, Özyürek, A, Pazar, Z, Uz, Ş, Bahar, T, Tulay, N. (2015). Hemşire Öğrencilerin Kariyer Yönelimleri ve Bunu Etkileyen Faktörler. Florence Nightingale Journal of Nursing, 13(55), 179-197.

Azak, A, Savaş, B, Tamer, A. (2018). Y Kuşağı Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Çalışma Ortamından Beklentileri. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(2), 21-27.

Li-Zhen Wei, Shi-Shuang Zhou, Shuang Hu, Zhan Zhou, Jia Chen, Influences of Nursing Students' Career Planning Internship Experience and Other Factors on Professional Identity, Nurse Education Today, Volume 99, 2021, 104781. DOI: 10.1016/j.nedt.2021.104781

Yıldırım, D, Keçeci, A, Bulduk, S, (2011). How Do Turkish Nursing Students Plan Their Career After the Graduation?: A Questionnaire Survey. Asia Pacific Education Review, vol. 12, no.3, 373-380.

Mei-Chun Wu, Yang-Ping Wu, Yan-Ping Wan, Ying Zeng, Xi-Rong Tang, Lu-Rong Wang, Effects of Attribution Retraining on the Perceived Career Barriers of Undergraduate Nursing Students, International Journal of Nursing Sciences, Volume 2. DOI: 10.1016/j.ijnss.2015.01.009

Grace Hunt, Antonia Verstappen, Lisa Stewart, Bridget Kool, Julia Slark, Career Interest of Undergraduate Nursing Students: A Ten-Year Longitudinal Study, Nurse Education in Practice, Volume 43, 2020. DOI: 10.1016/j.nepr.2020.102702

Terence V. McCann, Eileen Clark, Sai Lu, Bachelor of Nursing Students Career Choices: A Three-Year Longitudinal Study, Nurse Education Today Volume 30, Issue 1, 2010, 31-36. DOI: 10.1016/j.nedt.2009.05.014

Şirin A, Öztürk R, Bezci G, Çakar G, Çoban A. Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek Seçimi ve Mesleği Uygulamayla Yönelik Görüşleri. Dirim Tıp Dergisi 83;(69-75)

Janet C. Mentes, Linda R. Phillips, Seizing Opportunity: Diverse Early-Entry Nursing Students' Perceptions of Seeking a PhD, Nursing Outlook, 2021.

Karaca Ö. Hemşirelerin Kariyer Gelişimleri ve Yönetimleri Sırasında Karşılaştıkları Cinsiyetçi Yaklaşımlar: Nitel Bir Çalışma. Order No. 28243007 ed. Marmara Üniversitesi (Turkey); 2019.

Kahraman, F, Kahraman, G. (2020). Hastanede Çalışan Hemşirelerin Algılanan Kariyer Engellerinin Belirlenmesi. Turkish Journal of Science and Health, 1(1), 1-13.

İşçi N. Nedensel Yükleme Kuramı Doğrultusunda Verilen Eğitimin Hemşirelerin Kariyer Engelleri ve Nedensel Yüklemeleri Üzerine Etkisi. İnönü Üniversitesi. (Türkiye); 2020.

Presentation ID/Sunum No: HEM 52

Yanikli Hastalarin Bireyselleştirilmiş Hemşirelik Bakimi

Sevil Pamuk Cebeci

Dr. Öğr. Üyesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı.
sevil.pamukcebeci@ogu.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-3788-5784

ÖZET

Yanıklı hastalarda hemşirelik bakım süreci, bireyselleştirilmiş hemşirelik bakımının, sistematik şekilde verilmesinde hemşireye rehber olmaktadır. Hemşire, bu doğrultuda, bir model rehberliğinde elde ettiği objektif ve sübjektif veriler ışığında, durumun belirlenmesi, hemşirelik tanılarının oluşturulması, planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarını uygun ve doğru şekilde gerçekleştirebilir. Tanılama aşamasında, hemşire, gözlem, görüşme, sezgi ve fizik muayene yöntemleri ile hastaya ait ayrıntılı verileri toplar. NANDA International (NANDA-I) "Hemşirelik Tanısı" hemşireyi bağımsız olarak gerçekleştirebileceği bireyselleştirilmiş bakım uygulamalarını planlamaya yönlendirir. Bakım planlanırken hastaya özgü bireysel özellikler, değişimler ve bu değişimlerin bakıma yansıyan farklılıklarına özen gösterilmelidir. Bireyselleştirilmiş hemşirelik girişimleri bütüncül yaklaşımla hastaya uygulanır. Değerlendirme aşamasında, uygulanan hemşirelik bakımı ile amaç ve beklenen hasta sonuçlarına ulaşılıp ulaşılmadığı objektif ve subjektif veriler toplanarak yorumlanır ve klinik karar verilir.

Anahtar Kelimeler: Bireyselleştirilmiş, hemşirelik bakımı, yanıklı hasta

TANILAMA

HEMŞİRELİK TANISI

Yanık travmalı hastaya özgü toplanan veriler ışığında, hastanın gerçek ve olası sorunları tespit edilerek hemşirelik tanıları belirlenir.

NANDA International (NANDA-I) "Hemşirelik Tanısı"nı, birey, aile ve toplumun gerçek veya olası sağlık sorunları ya da yaşam süreçlerine karşı verilen yanıtlar hakkında klinik bir karar olarak tanımlamıştır. Hemşirelik tanısı, beklenen hedeflere ulaşmaya yönelik hemşirelik girişimlerini seçme olanağı verir. Tıbbi tanıdan farklı olarak, hemşirenin diğer disiplinlerle işbirliği içinde uygulayacağı girişimlere yönlendirir (Acaroğlu ve ark. 2012).

Yanık travmalı hastada sıklıkla karşılaşılan sorunlar, "Hemşirelik Tanıları"; Akut Ağrı, Deri Bütünlüğünde Bozulma, Enfeksiyon Riski, Sıvı Volüm Eksikliği, Hipertermi, Fiziksel Hareketlilikte Bozulma, Beden İmajında Bozulma, Sosyal İzolasyon, Anksiyete olarak sıralanabilir.

PLANLAMA

Yanık travmalı hastalarda, belirlenen sorunlar öncelik derecesine göre sıralanarak, çözüme yönelik hemşirelik uygulamalarına karar verilir. Bu aşamada hedefler, beklenen sonuçlar ve uygun hemşirelik girişimleri planlanır. Planlanan bakım planında hastaya özgü bireysel özellikler, değişimler ve bu değişimlerin bakıma yansıyan farklılıklarına özen gösterilmelidir (Birol 2005; Acaroğlu ve Şendir 2012).

Aşağıda, yanık travmalı hastada sık karşılaşılan hemşirelik tanıları, ilişkili faktörler, beklenen hasta sonuçları ve bakım girişimleri ele alınmıştır.

Akut Ağrı

Tanım: Bedenin bir bölgesinden kaynaklanan, doku hasarına bağlı olan, bireyin geçmişteki deneyimleri ile de ilgili, üzüntü sıkıntı veren, emosyonel ve duygusal algılama (Karatepe 2010).

Tanımlayıcı Özellikler: Sözlü olarak yakınma, durumuna özel pozisyon alma, kendine odaklanma, davranışlarda değişiklik (inleme, ağlama, huzursuzluk), yüzde ekşime ifadesi, solunumda değişiklik (hızlı/yavaş/derin/yüzeyel), kan basıncı/nabızda artma/azalma, pupillerde genişleme, harekette kısıtlılık, uyku ve beslenmede bozulma, günlük yaşam aktivitelerini bağımsız olarak sürdürememe.

İlişkili Faktörler: Yanık travmasının boyutu, şiddeti, lokalizasyonu, uygulanan tedavi yöntemleri, sinir uçlarının harabiyeti, debridman, enfeksiyon varlığı, yaş, cinsiyet, rehabilitasyon uygulamaları, bireyin içinde bulunduğu psikososyal ortam, anksiyete, depresyon (Çimen ve Erdine 2007).

Amaç/Beklenen Hasta Sonuçları: Hastanın ağrısının geçtiğini ifade etmesi ve günlük yaşam aktivitelerini güvenli olarak yerine getirmesi (Eti Aslan 2006; Erdine 2007).

Hemşirelik Girişimleri:

1. Ağrının lokalizasyonu, şiddeti, azaltan/arttıran faktörleri değerlendirilir.
2. Ağrının fizyolojik belirtileri ile anksiyete, korku, endişe gibi psikolojik belirtiler yönünden hasta izlenir.
3. Ağrı konusunda hastanın soru sormasına ve endişelerini ifade etmesine olanak sağlanır.
4. Tüm girişimler öncesinde hastaya açıklama yapılır.
5. Yara pansumanı, debritman gibi ağrılı girişimler öncesi hekim istemine uygun analjezik ilaçlar uygulanır.
6. Verilen ilaçların etkinliği değerlendirilir.
7. Ortamdaki uyaranlar azaltılır, gereksiz ışık ve gürültü engellenir.
8. Baş etmeyi kolaylaştırmak için yeterli dinlenme süreleri planlanır.
9. Rehabilitasyon döneminde kaşıntıya bağlı ağrı oluşması engellenir.
10. Yeni oluşan doku, travmalardan korunur (Carrougher ve ark. 2003; Patterson ve ark. 2004; Hanafiah ve ark 2008; McQillan ve ark. 2009).

Deri Bütünlüğünde Bozulma

Tanım: Cildin yüksek ısı, ateş, buhar, sıcak cisim, elektrik akımı, kimyasal madde ya da radyoaktif ışınla aşırı temas etmesi sonucunda meydana gelen doku hasarı (Arıncı 2000; Jordan, Doher, Wasıl 2000).

Tanımlayıcı Özellikler: Ağrı, ödem, eksuda varlığı, deride renk değişimi, sıcaklık değişimi, kanama, bül varlığı.

İlişkili Faktörler: Karşılaşılan sıcak etkenin cinsi, miktarı, temas süresi, hastanın yaşı, sosyal imkanlar, geleneksel davranışlar, çalışma şartları, beslenme alışkanlıkları (Buz 2012).

Amaç/Beklenen Hasta Sonuçları: Hastayı enfeksiyona karşı korumak, gelişebilecek komplikasyonları önlemek, pansumanlar esnasında ve sonrasında hissedilen ağrıyı dindirmek, %80 ve üzeri epitelizasyon sağlanıncaya kadar yara bakımını sürdürmek, hastanın günlük yaşam aktivitelerini bağımsız olarak yerine getirmesini sağlamak (Buz 2012).

Hemşirelik Girişimleri:

1. Pansumanlar öncesinde, hekim önerisinde analjezik uygulanır.
2. Pansuman malzemeleri ve uygulama odası hazırlanır.
3. Bakteriyel penetrasyona engel olunur.
4. Yara su ve cerrahi sabun ile yıkanır.
5. Varsa büller debride edilir.
6. Yaraya pansuman ürünü uygulanır.
7. Yara steril gazlı bez ve sargı ile kapatılır.
8. Uygulanan pansuman file ile sabitlenir.
9. Isı kaybı önlenir.
10. Sıvı replesman tedavisi uygulanır.
11. Hastaya uygun pozisyon verilir, ekstremiteler etkilenmiş ise elvasyona alınır.
12. Hastanın yaşam bulguları değerlendirilir.
13. Şok belirtileri gözlemlenir, önlem alınır.
14. Hastanın endişelerini ifade etmesine olanak sağlanır (Haberal, Moray, Kut 2004; Karabağ 2011).

Enfeksiyon Riski

Tanım: Hastanın endojen ve eksojen kaynaklı, fırsatçı ya da patojen bir ajanın (virüs, bakteri, mantar vb.) saldırısına uğrama riski (Erdil, Elbaş 2001).

Tanımlayıcı Özellikler: Kalp hızında artma, vücut sıcaklığında artma, solunum sayısı ve derinliğinin artması, kan basıncı ve idrar miktarında azalma, oryantasyon bozukluğu, titreme, glikoz intoleransı ve lökosit sayısında artma.

İlişkili Faktörler: Doku bütünlüğünde bozulma, doku kaybı nedeniyle bireyin fırsatçı ya da patojen mikroorganizmalarla karşı karşıya kalması, hareketsizlik, beslenme yetersizliği,

invaziv girişimler, kateter uygulamaları, pansuman uygulamaları (Erdil ve Elbaş 2001; Bigatello 2010).

Amaç/Beklenen Hasta Sonuçları: Hastada enfeksiyon belirti ve bulgularının görülmemesi, hasta ve yakınlarının enfeksiyondan korunma yöntemleri hakkında bilgi sahibi olması.

Hemşirelik Girişimleri:

1. Tüm girişimlerde aseptik tekniklere uyulur.
2. İzolasyon sağlanır.
3. Hasta ve yakınlarına enfeksiyondan korunma yöntemleri anlatılır.
4. Hasta enfeksiyon belirtileri yönünden izlenir.
5. Belli aralıklarla yara kültürü alınıp, sonuçları takip edilir.
6. Yanıklı alanlardaki kıllar, saç ve tırnaklar kesilerek hijyen sağlanır.
7. Hastanın uygun yöntemlerle yeterli beslenmesi ve sıvı alması sağlanır.
8. Hareketsizlik vb. nedenlerle meydana gelebilecek yatak yaralarının önlenmesi için gerekli girişimler uygulanır.(Thompson ve ark.2002; Dannis ve ark. 2007).

Sıvı Volüm Eksikliği

Tanım: Hastanın beden gereksiniminden az sıvı alması ya da sıvı kaybetmesi (Bigatello 2010).

Tanımlayıcı Özellikler: Sindirim kanalının anatomik yada fonksiyonel bütünlüğünün bozulması nedeniyle oral alımın yeterli olmaması, aldığı- çıkardığı sıvı miktarında dengesizlik, deri ve mukoz membranlarda kuruluk, serum sodyum düzeyinde artma, idrar miktarında azalma ya da aşırı artma, santral venöz basınçta azalma, deri turgorunda azalma, susuzluk hissi, kusma, hipotansiyon (Erdemir 2005).

İlişkili Faktörler: Enfeksiyon, hipotermi, hipertermi, metabolik hızda artma, ödem, damar dışına çıkan fazla miktarda plazma, hematemez, melena (Bigatello 2010).

Amaç/Beklenen Hasta Sonuçları: Hastada dehidratasyon belirti ve bulgularının olmaması, yeterli sıvı alımının sağlanması, idrar miktarı ve yoğunluğunun normal sınırlarda olması (Erdemir 2005).

Hemşirelik Girişimleri:

1. Saatlik aldığı- çıkardığı sıvı takibi yapılır, anormal denge değerlerine, susuzluk hissine dikkat edilir.
2. İnfüze edilen mayiler ile intravenöz yoldan sıvı kaybı giderilir.
3. Deri turgoru değerlendirilir.
4. Yaşam bulgularındaki değişimler değerlendirilir (Taşikardi, taşipne, hipotansiyon, ateş)
5. Santral venöz basınç (CVP) ölçümleri yapılır.
6. Hastanın günlük sıvı gereksinimi, 24 saatte çıkardığı idrar miktarına, kusma durumuna ve drenlerinden gelen mayi miktarına göre hesaplanarak hekim önerisinde infüzyon sıvı verilir (Roper ve ark. 1996; Erdemir 2005).

Hipertermi

Tanım: Beden sıcaklığının 38,0 C'nin üzerine çıkması (Kahveci 2011).

Tanımlayıcı Özellikler: Titreme, üşüme, halsizlik, yorgunluk, uyku hali, deri renginde değişiklik.

İlişkili Faktörler: Bozulan deri bütünlüğü, enfeksiyon, cerrahi girişimler, invaziv girişimler (arteryel/ santral venöz/ periferik kateter), kronik hastalık varlığı, malign hastalık varlığı, hastane enfeksiyonu (Birol 2005).

Amaç/Beklenen Hasta Sonuçları: Beden sıcaklığının normal değerlerde seyretmesi. Hipertermi belirti ve bulgularının gelişmemesi (Erdemir 2005).

Hemşirelik Girişimleri:

1. Hastanın yaşam bulguları değerlendirilerek kayıt edilir.
2. Oda sıcaklığı ayarlanır.
3. Odanın yeterli havalandırılması sağlanır.
4. Hastanın, oda sıcaklığına uygun kıyafetler giymesi sağlanır
5. Hasta enfeksiyon belirtileri yönünden izlenir.
6. Belli aralıklarla yara kültürü alınıp, sonuçları takip edilir.
7. Hekim önerisinde antipiretik (ateş düşürücü) ilaç uygulanır
8. Enfeksiyon tespit edilmiş ise order edilen ilaçlar uygun şekilde verilir.
9. Hasta ve yakınlarına enfeksiyonden korunma yöntemleri anlatılır.
10. Hasta ziyaretleri kısıtlanır. (Erdemir 2005; Birol 2005; Kahveci 2011).

Fiziksel Hareketlilikte Bozulma

Tanım: İnmobil olmayan, ancak fiziksel olarak hareket etmekte sınırlı olan ya da bu riski taşıyan bireydeki durum (Kacaroğlu Vicdan, Gülseven Karabacak, Ecevit Alpar 2015).

Tanımlayıcı Özellikler: Hastanın hareket etme yateneğinde zayıflama (örneğin, yatak içi harekette, ayakta yürümede bozulma), hastaya hareket kısıtlılığının getirilmesi, kol/kollarını ve bacak/bacaklarını kullanamama, hareket etmeye isteksizliğin gelişmesi.

İlişkili Faktörler: Yaşanılan yanık travması, kas iskelet işlevlerinde bozulma, geçirilen cerrahi girişimler, skar izi, fraktür varlığı, ödem, sakatlık veya şekil bozukluğunun oluşması, aktivitelerin kısıtlanması, fiziksel izolasyon (Thompson ve ark. 2002; Erdemir 2012).

Amaç/Beklenen Hasta Sonuçları: Bireyin ekstremitelerinde gücün ve dayanıklılığın artışı, hareket kısıtlılığının kalkması, yatak içinde ve ayakta hareket edebilmesi, öz bakımını, rol ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi.

Hemşirelik Girişimleri:

1. Hastanın, hareket kısıtlılığına yönelik düşüncelerini, korku ve endişelerini ifade etmesine imkan verilir.

2. Hastaya hareket etme gerekliliği ve ciddiyeti anlatılarak, hareket etmeye istekliliği arttırılır.

3. Hastaya fizyoterapist eşliğinde egzersiz programı uygulanır.

4. Yüz ve boyun yanıklarında, yanık ağızda veya alt göz kapağında, kontraktüre, gerginliğe neden olabilir. Bu tür yanıklı hastalarda, yatarken hiperekstansiyon sağlamak için boyun altına rulo şeklinde bir malzeme yerleştirilir. Rulo şeklinde katlanmış bir havlu olabilir.

5. Göz kapakları, burun, ağız ve kulaklar yeterli germe ve basınç uygulamaları yönünden dikkat edilmesi gereken bölgelerdir. Özellikle greftleme operasyonu sonrası kısa sürede başlanılan basınç uygulaması greftin daha iyi tutması için yararlı olur.

6. El yanıklarında ekstremite elevasyona alınır. Bu amaçla yatak başı askı sistemleri veya elevasyon sağlayan bandaj kullanılabilir.

7. Gövde, Kalça ve Ekstremite Yanıklarında, hasta düz yatakta sırtüstü pozisyonda dik postürde yatırılarak, dizlere tam ekstansiyonda sağlanacak şekilde pozisyon verilir.

8. Ayaklara, parmak aralayıcılar yerleştirilebilir. Alt ekstremite yanıklarında, hasta tolere edebilirse sert bir zemin üzerine yüzüstü yatması yararlı olabilir. Ayakların elevasyonunu sağlamak için yatak ucu yükseltilir.

9. Fizik tedavi ve rehabilitasyonun erken dönemden itibaren başlanması sağlanır (Thompson ve ark. 2002; Acaroğlu ve Şendir 2012).

Beden İmajında Bozulma

Tanım: Hastanın, kendi beden imajını algılayış biçiminde bozulma/rahatsızlık yaşama durumu (Kacaroğlu Vicdan, Gülseven Karabacak, Ecevit Alpar 2015).

Tanımlayıcı Özellikler: Hastanın bedeni ile ilgili olumsuz duygular ifade etmesi, utanma, suçluluk, iğrenme gibi sözel olmayan olumsuz tepkiler vermesi, bedeninin yaralı kısmına bakmama/ dokunmama, saklama, bedeni ile ilgili çaresizlik, ümitsizlik, kontrol kaybı, engellenme, güçsüzlük, yetersizlik hissi, kırılganlık gibi olumsuz duygular yaşaması, kendine zarar verme, intihar girişimleri, yemek alışkanlıklarında değişme.

İlişkili Faktörler: Yaşanılan yanık travması, beden işlevlerinde bozulma, geçirilen cerrahi girişimler, skar izi, sakatlık veya şekil bozukluğunun oluşması, aktivitelerin kısıtlanması, fiziksel izolasyon, sosyal etkileşimde bozulma (Thompson ve ark. 2002; Carpenito 2004).

Amaç/Beklenen Hasta Sonuçları: Bireyin görünümünü kabul etmesi, öz bakımını, rol ve sorumluluklarını yerine getirmeye istekli olması.

Hemşirelik Girişimleri:

1. Hasta, görünümüne ilişkin duygu ve düşüncelerini, korku ve endişelerini ifade etmesi yönünde cesaretlendirilir.

2. Hastanın, dış görünümünün itici olmadığını göstermek ve güvenini kazanmak amacıyla, ailesinin yanında daha fazla zaman geçirmesi sağlanır.

3. Hastayı ziyaret edecek olan bireyler, hastanın dış görünümü ile ilgili önceden bilgilendirilerek, hastaya karşı olumsuz tepkiler göstermeleri önlenir.

4. Anksiyete, depresyon, deliryum ve diğer psikolojik hastalık belirti ve bulguları yönünden hasta değerlendirilir.

5. Fizik tedavi ve rehabilitasyonun erken dönemden itibaren başlanması sağlanır (Thompson ve ark. 2002; Carpenito 2004).

Sosyal İzolasyon

Tanım: Başkaları ile daha fazla birlikte olma gereksinimi olan, ancak ilişki kuramayan birey ya da gruptaki durum. Reddedilmişlik duygusu, yalnızlık, öfke hissi (Büyükyılmaz 2009).

Tanımlayıcı Özellikler: Yalnızlığın ifade edilmesi, ilişkilerin anlamsız olduğunu düşünme, yalnız kalmayı isteme, keder, üzüntü, sıkıntı hissi, içe kapanma, göz temasından kaçınma, az konuşma, kederli hissetme, donuk duygu durumu.

İlişkili Faktörler: Kişilerarası iletişimin yetersizliği, enerji ve istek yetersizliği, yorgunluk, uzun süre hastanede yatma, fiziksel izolasyon, cerrahi girişim (Erdemir 2005; Albayrak ve ark. 2007).

Amaç/Beklenen Hasta Sonuçları: Hastanın aile, arkadaşlar, sosyal çevre ve diğer insanlarla birlikte zaman geçirme arzusunu geliştirme. Hastada sosyal izolasyon belirti ve bulgularının gözlenmemesi.

Hemşirelik Girişimleri:

1. Hastanın diğer insanlarla etkileşim düzeyi değerlendirilir.
2. Psikiyatrist, psikolog, sosyal hizmet uzmanı ile işbirliği yapılır.
3. Hastanın yaşamında ilgilendiği, önem verdiği şeyleri belirlemesine yardım edilir.
4. Endişelerini dile getirmesi için cesaretlendirilir.
5. Aile ve arkadaş ziyaretleri desteklenir.
6. Yaşam aktivitelerini gerçekleştirmesine yardımcı olup, kendi bakımına katılımı sağlanır.
7. Benlik saygısını arttırıcı girişimler uygulanır (Albayrak ve ark. 2007; Karaman 2008).

Anksiyete

Tanım: Kaygı, korku, gerilim, sıkıntı hali. Nedeni belli olmayan tedirginlik hali (Mast ve Cohen 2000; Kaya ve Kaya 2009).

Tanımlayıcı Özellikler: Korku, endişe, dehşet duygusu, tedirginlik, gerginlik, sinirlilik, çaresizlik, huzursuzluk, yerinde duramama, olduğu yerde hareketsiz donakalma, dikkat dağınıklığı, aklın sisli/bulanık olması, konsantrasyon güçlüğü, çevrenin olduğundan farklı ve gerçek dışı algılanması, fiziksel zarar görme ya da ölüm korkusu (Mast ve Cohen 2000; Saatçioğlu 2001; Türkçapar 2004; Kocabaşoğlu 2005; Alkın ve Onur 2007; Kocaman 2008).

İlişkili Faktörler: Yetersiz ağrı kontrolü, kaşıntının önlenmemesi, bedensel bütünlüğün bozulması, fonksiyon kaybı, sevgi kaybı ve ayrılık korkusu, yabancı kişi ve ortam korkusu, skar, hastanın bireysel özellikleri, hastalık sürecinin belirsizliği, tedavi ortamı ya da tedavi ekibiyle ilgili bazı etkenler (Kocabaşoğlu 2005; Alkın ve Onur 2007; Kocaman 2008; Kaya ve Kaya 2009).

Amaç/Beklenen Hasta Sonuçları: Hastanın uygulanan tedavi planına katılması, klinikte ya da yanık ünitesinde kaldığı süre boyunca, kendisi, yakınları, sağlık bakım ekibi ve çevre ile uyum içinde olması, etkili baş etme yöntemlerini geliştirebilmesi, anksiyetenin belirti ve bulgularının gözlenmemesi.

Hemşirelik Girişimleri:

1. Hastaya uygulanan tüm bakım ve tedavi girişimleri hakkında bilgi verilir.
2. Hastanın, duygu ve düşüncelerini ifade etmesine izin verilir.
3. Hastanın kişilik özellikleri tanımlanır.
4. Anksiyeteyi arttıran ya da azaltan faktörler araştırılır.
5. Hastanın anksiyete düzeyini arttıran uyaranlar uzaklaştırılır.
6. Psikiyatrist, psikolog, sosyal hizmet uzmanı ile işbirliği yapılır.
7. Stresle baş etme yöntemleri anlatılır.
8. Sosyal destek sistemlerinin (aile, arkadaş, ekonomik yetersizlikler gibi) yeterlilik durumu değerlendirilir.
9. Hastaya anksiyetesini azaltmak amacıyla, ilaç tedavisi başlanmışsa, ilaçların istenen etkileri ve yan etkileri gözlenir (Kaya ve Kaya 2009).

UYGULAMA

Bu aşamada, bakımda belirlenen hedefe ulaşabilmek için geliştirilen bakım planı uygulanır. Hemşire, bireyselleştirilmiş hemşirelik girişimlerini, bütüncül yaklaşımla hastaya uygular. Yanık travmasına maruz kalan hastada, hemşirelik bakım ve girişimlerini uygulama aşaması;

- Hasta/hastanın velisi (vasisi), uygulanacak girişimler hakkında bilgilendirilir ve gerekli izin alınır.
- Beklenen sonuçlar, planlanan girişimler ve hastanın durumu gözden geçirilir.
- Hastanın mahremiyetine özen gösterilir.
- Uygulama yöntemleri gözden geçirilir.
- Hasta ile sağlık bakım ekibi arasında, güven verici ilişki kurulmalıdır.
- Hastanın, merak ettiği soruları sormasına imkan verilir.
- Planlanan girişimler uygulanır ve kayıt edilir (Büyükyılmaz 2009; Acaroğlu ve ark. 2012).

DEĞERLENDİRME

Değerlendirme aşamasında hemşire, hemşirelik bakımının etkinliğini ve bireyin yaşam aktivitelerini gerçekleştirmedeki başarısını değerlendirir.

Yanık travmalı hastanın bireyselleştirilmiş bakım planı doğrultusunda, uygulanan hemşirelik bakımı ile amaç ve beklenen hasta sonuçlarına ulaşılıp ulaşılmadığı, dolayısı ile hastanın gerçek ve olası sorunlarının durumu hakkında odaklanmış tanılama yapılarak, objektif ve subjektif veriler toplanır, yorumlanır ve bir klinik karar verilir.

Bu değerlendirme sonucu sorunlar ortadan kalkmışsa süreç sonlandırılır. Çözümlenmeyen sorun ya da gereksinim olduğunda, bakım planı yeniden gözden geçirilerek uygun düzenlemeler yapılır (Acaroğlu ve ark. 2012). Gerekirse değişen gereksinimleri belirlemek üzere odaklanmış tanılama ile süreç tekrarlanır.

KAYNAKLAR

Acaroğlu R. ve Şendir M. (2012) Bireyselleştirilmiş Bakımı Değerlendirme Skalaları. *İ.Ü.F.N. Hemşirelik Dergisi*, 20**,** 10-16.

Acaroğlu R., Şendir M. ve Kaya H. (2012)Hemşirelik Süreci.İçinde K.Babadağ, T. Aştı Atabek (Ed.),*Hemşirelik Esasları Uygulama Rehberi*.İstanbul. İstanbul Tıp Kitabevi,8-20.

Albayrak N., Erkal S., Ançel G. ve Albayrak A. (Ed.), (2007) *Hemşirelik Bakım Planları (Dahiliye, Cerrahi Hemşireliği ve Psiko-Sosyal Boyut).* Ankara, Alternatif Yayıncılık.

Alkın T. ve Onur E. (2007) Anksiyete Kavramı ve Anksiyete Bozukluklarına Genel Bir Bakış. İçinde. Köroğlu E. ve Güleç C. (Ed.). *Psikiyatri Temel Kitabı*. Ankara, HYB Basım Yayım, 297-303.

Arıncı A. (2000) *Yanıklar ve Tedavileri*. İstanbul, Nobel Tıp Kitapevi.

Bigatello, L.M. (Ed.). (2010) Yanık Hastası. İskit, A.T. (Çev.Ed.) *Massachusetts Genel Hastanesinin Kritik Bakım El Kitabı*. (4. Baskı), Ankara. Güneş Tıp Kitabevleri.

Birol L. (2005) *Hemşirelik Süreci Hemşirelik Bakımında Sistematik Yaklaşım*. (7. Baskı). İzmir, Etki Matbaacılık; 73-75.

Buz A. (2012) Parsiyel Kalınlıkta Termal Yanıkların Tedavisinde Mezo Terapinin Etkinliği. Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi A.D., Uzmanlık Tezi, Zonguldak.

Büyükyılmaz F.E. (2009) Total Kalça veya Diz Protezi Ameliyatı Olan Hastalara Uygulanan Gevşeme Egzersizleri, Sırt Masajının Ağrı ve Anksiyete Üzerine Etkisi. T.C. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.

Carrougher G.J., Ptacek J.T., Sharar S.R., Wiechman S., Honari S., Patterson D.R.ve ark. (2003) Comparison of Patient Satisfaction and Self-Reportsof Pain in Adult Burn ınjured patients. *Journal of Burn and Care Rehabilitation*. 24, 1-8.

Çimen A. ve Erdine S. (2007) Yanık Ağrısı ve Tedavisi. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 3(1), 60-64.

Dannis D.M., Blansfield J.S., Gervasini A.A. (2007) *Handbook of Critical Trauma Care*. (4. Baskı). Missouri: Mosby Elsevier, 319-337.

Erdemir F. (2005) *Hemşirelik Tanıları El Kitabı*. (7. Baskı). İstanbul, Nobel.

Erdil F., ve Özhan Elbaş N. (2001) Yanık ve Hemşirelik Bakımı. İçinde *Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği.* (4.Baskı). Ankara. Aydoğdu Ofset; 756-775.

Erdine, S. (2007) *Ağrı*. (3.Baskı). İstanbul, Nobel Tıp Kitebevleri. Erişim 15.03.20007,http://ehis.ebscohost.com/eds/results/sid:5461d85b

Eti Aslan, F. (2006) Yanıkta Ağrı. İçinde *Ağrı Doğası ve Kontrolü*. Eti Aslan F. (Ed.). İstanbul. Bilim Yayınları; 204-211.

Haberal M, Moray G, Kut A. (2004) Burn Facilities at Başkent University and Turkey. Başkent Universitesi Bülteni, Ankara.

Hanafiah Z., Potparic O., Fernandez T. (2008) Addressing Pain In Burn Injury. *Current Anaesthesia and Critical Care*. 19, 287–292.

Jordan R.B., Daher J., Wasıl K. (2000) Splints and Scar Management for Acute and Reconstructive Burn Care, *Clinics in Plastic Surgery*, 27.1.71.86.

Kacaroğlu Vicdan A., Gülseven Karabacak B.,Ecevit Alpar Ş. (2015).2012-2014 NANDA-I Hemşirelik tanılarının Yaşam Aktivitelerine Dayalı Hemşirelik Modeline göre sınıflandırılması. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 1626-1636.

Kahveci F., Demirağ K., Demirkan K., Uyar M. (2011) Parenteral Nütrisyon Desteği. Life, Long, *Learning KEPAN Temel Eğitim Kursları*, Antalya.

Karabağ G. (2011) Termal Yanıklı Hastaların Medikolegal Değerlendirmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp A.D., Uzmanlık Tezi, İzmir.

Karatepe Y. (2010) Yanıklı Hastalarda Ağrı, Anksiyete ve Depresyon İlişkisinin İncelenmesi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kaya E. Ertekin C, Taviloğlu K, Güloğlu R, Kurtoğlu (2005) Yara iyilesmesi. İçinde *Travma* 1. Baskı İstanbul: İstanbul Medikal Yayıncılık Ltd. 488-501.

Kaya H., Atar N.Y., Eskimez Z. (2012) Hemşirelik Model ve Kuramları. İçinde Aştı, T.A. ve Karadağ, A. (Ed.), *Hemşirelik Esasları/Hemşirelik Bilimi ve Sanatı* (1. Baskı). İstanbul, Akademi Basın ve Yayıncılık.

Kaya N. ve Kaya H. (2009) Nöroonkoloji Hastasının Hemşirelik Bakımı. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi.* 2, 65-73.

Kocabaşoğlu N. (2005) Stres ve Anksiyete. İçinde Balcıoğlu, İ. (Ed.). Medikal Açıdan Stres ve Çareleri. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi. 47, 181-198.

Kocaman N. (2008) Tıbbi Hastalığa Psikososyal Tepkiler. *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*.71,52-58.

Kuğuoğlu S., Eti Aslan F., Olgun N. (2003) McGill Melzack Ağrı Soru Formunun (MASF) Türkçe'ye Uyarlanması. *Ağrı*. 15, 47-52.

Mast B, Cohen I. (2000) Normal Wound Healing Ed: Bruce MA, Eriksson E,Vader C, *Plastic Surgery Indikatıons, Operations, Outcomes*, Robert CR p.37-52.

McQillan K.A., Makic M.B.F. ve Whalen E. (2009) Trauma Nursing. *Missouri, Saunders Elsevier*; 880-885.

Patterson D.R., Hofland H.W., Espey K, Sharar S. (2004) Pain Management. *Burns*, 30,A10-A15.

Roper N., Logan W. ve Tierney A. (1996). *A Model For Nursing Based on*

Saatçioğlu Ö. (2001) Yaygın Anksiyete Bozukluğunun Tedavisi Ve Yeni Yaklaşımlar. Klinik Psikofarmokoloji Bülteni.11, 60-77.

Thompson, J.M., McFarland, G.K., Tucker, S.M. (2002) *Clinical Nursing* (5. Baskı).Missouri, Mosby Company.Tıp Kitabevleri.

Türkçapar, H.(2004) Anksiyete Bozukluğu ve Depresyonun Tanısal Ilişkileri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 4, 12-16.

Presentation ID/Sunum No: HEM59

Covid-19 Hastalığı Geçiren Sağlık Çalışanlarında Tedavi Öncesi Var Olan ve Sonrası Devam Eden Semptomların İncelenmesi

Examination of Pre-Treatment and Ongoing Symptoms in Healthcare Professionals with Covid-19 Disease

İlknur BAŞARAN
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Kurumları İşletmeciliği ve Yöneticiliği Bölümü
nurbasaran35@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-7319-2582

ÖZET

Giriş ve Amaç: *Dünya'yı etkisine alarak, pandemi oluşturan Covid-19 salgını tüm ülkeleri etkilediği gibi ülkemizi de çok ciddi bir şekilde etkilemiştir. Türkiye de ilk vaka 11 Mart 2020 tarihinde görülmüştür. Covid-19 salgını Aralık 2019'da Çin'in Hubei eyaleti Wuhan kentinde ortaya çıkan çok ciddi bir salgındır. 12 Mart 2020 tarihi itibari ile Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak tüm Dünya'ya ilan edilmiştir. Sağlık çalışanlarının covid-19 hastalığından daha fazla etkilenmesi nedeni ile hastalığın tedavi sonrası devam eden semptomlarını belirlemek.* +

Gereç ve yöntem: *Bu araştırma da nitel araştırma anket yöntemi kullanılmıştır. Toplanan bilgiler nicelleştirilerek spss istatistik programın da değerlendirilmiştir.*

Bulgular: *Covid-19 hastalığı sağlık çalışanların da, cinsiyet itibari ile kadınlar da, yaş itibari ile 35- 45 yaş aralığında, meslek itibari ile hemşirelerde, kan grubuna göre ARh (+) pozitif olanlarda daha fazla görülmüştür. 100 kişi üzerinden yapılan ankette Covid-19 hastalığı öncesin de 70 kişide her hangi bir kronik hastalık yoktur. Sadece 15 kişinin sigara içtiği belirlenmiştir. 93 kişide her hangi bir akciğer hastalığı yoktur. 87 kişiye Covid-19 aşısı yapılmamış, 13 kişiye aşı yapılmıştır. Hastalığın ilk belirtisi olarak halsizlik 52 kişi ile ilk sırayı almıştır. 32 kişi 10 gün süre ile tedavi almıştır. Ankete katılanlar arasında 58 kişi hastalığı orta şiddette geçirmiştir. Covid-19 tanısı 98 kişiye PCR testi ile konulmuştur. Tedavi de 83 kişide Favipiravir kullanılmıştır.86 kişi tedaviyi ayaktan almıştır. Tedavi sonrası devam eden semptom olarak 44 kişide yorgunluk yaygın olarak görülmüştür.*

Sonuç ve öneriler: *Yapılan anket çalışmasında Covid-19 hastalığını geçiren sağlık çalışanlarında hastalığın başlangıcı, seyri ve sonuçları değerlendirilmiştir. Çeşitli semptomların hastalığın tedavi edildikten sonra da devam ettiği görülmüştür.*

Anahtar sözcükler*: covid-19, pandemi, semptom.*

ABSTRACT

Introduction and aim: *The Covid-19 epidemic, which caused the pandemic, affected the world, affected all countries as well as our country very seriously. The first case was seen in Turkey on March 11, 2020. The Covid-19 outbreak is a very serious epidemic that occurred in Wuhan, China's Hubei province in December 2019. It has been declared to the whole world as a pandemic by the World Health Organization as of March 12, 2020.*

To determine the ongoing symptoms of the disease after treatment, as healthcare professionals are more affected by the covid-19 disease.

Method: *Qualitative research questionnaire method was used in this research. The collected information was quantified and evaluated in the spss statistics program.*

Findings*: Covid-19 disease was more common in healthcare workers, women by gender, in nurses, between the ages of 35 and 45 by age, and in those who were ARh (+) compared to their blood group. In the survey conducted over 100 people, 70 people did not have any chronic diseases before the Covid-19 disease. It was determined that only 15 people smoked. 93 people do not have any lung disease. Covid-19 vaccine was not given to 87 people, 13 people were vaccinated. As the first symptom of the disease, weakness took the first place with 52 people. 32 people received treatment for 10 days. Among the respondents, 58 people had a moderate illness. The diagnosis of Covid-19 was made by PCR test to 98 people. Favipiravir was used in 83 people for treatment.86 people received the treatment as an outpatient. As a continuing symptom after treatment, fatigue was common in 44 people.*

Conclusion and Suggestions*: In the survey study, the onset, course and results of the disease were evaluated in healthcare workers with Covid-19 disease. It has been observed that the various symptoms persist after the disease has been treated*

Keywords: *covid-19, pandemic, symptom.*

GİRİŞ

Covid-19 salgını beklenmedik bir şekilde ortaya çıkarak tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemiz Türkiye'de bu devasal salgından nasibini almıştır. Türkiye'deki ilk Covid-19 vakası, 11 Mart 2020 tarihinde görüldüğü tespit edilmiştir. Hastalığın hızlı bir şekilde bulaşması, önlem alınamaması, tedavi protokollerinin henüz olmaması, kontrol altına alınamaması sonucu dünya genelinde çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir. Bu durum karşısında tüm dünya ülkelerinde korku ve panik kaçınılmaz bir hal almıştır. Önüne geçilemeyen bu durum sonucun da DSÖ tarafından 11 Mart 2020 tarihinde Pandemi olarak tüm dünya ülkelerine ilan edilmiştir. İçinde bulunduğumuz bu günlerde ise Covid-19 pandemisinin tedavisinin yapılıyor olması, aşısının bulunarak uygulanmaya başlanmış olması, alınan koruyucu önlemler sayesinde hastalığın bulaşmasının kontrol altına alınması ile dünya genelinde hem vaka sayılarında hem de ölüm oranlarında kayda değer bir azalma tespit edilmektedir.

Enfeksiyon hastalıkları, mikroorganizmaların sebep olduğu, hayvandan insana, insandan insana bulaşabilen, tanı konabilen, tedavi edilebilen, iyileştirilebilen ve önlenebilen hastalıklardır. İnsanlarda hastalıklara, sakatlıklara ve ölümlere neden olabildiklerinden dolayı enfeksiyon hastalıklarıyla mücadele etmek çok önem arz etmektedir. Epidemiye (belli bölgeyi etkileyen salgınlara) veya pandemiye (birden çok kıtayı etkisi altına alan salgınlara) yol açabilirler. Dünyada, son yirmi yılda Ebola, SARS, Kuş Gribi (H5N1), MERS ve son olarak da COVID-19 gibi birçok yeni enfeksiyon ortaya çıkarak büyük salgınlara neden olmuşlardır (Ülman, 2020: 366).

İlk kez Aralık 2019' da Çin'in Hubei Eyaleti, Wuhan Şehrinde yeni bir Koronavirüsün neden olduğu pnömoni olguları Hunan Deniz Ürünleri ve canlı hayvan toptan satış pazarı'ndan ortaya çıktığı düşünülmektedir. 31 Aralık 2019 tarihinde de Wuhan Sağlık Komisyonu, Çin Halk Cumhuriyeti Ulusal Sağlık Komisyonu ve Çin Halk Cumhuriyeti Hastalık Kontrol ve Korunma Merkezi tarafından yeni bir salgının varlığı DSÖ'ne bildirilmiştir (Li Q, et al, 2020: 1268). Koronavirüsler, öncelikle insan solunum sistemini hedef alan başlıca patojenlerden biridir. Önceki koronavirüs (CoV) salgınları, şiddetli akut solunum sendromu (SARS) -CoV ve Orta Doğu solunum sendromu (MERS) -CoV gibi solunum yolu hastalıklarından daha ciddi hastalıklara neden olan bir virüs ailesidir (Rothan ve Byareddy, *2020*: 109). Koronavirüslerin büyük bir kısmı hayvanlarda yerleşmektedir. Gerek yarasalardan gerekse diğer hayvanlardan insanlara bulaşabilen virüslerden oluşmaktadır. Yapılan kapsamlı araştırmalar sonucunda, SARS-CoV'un misk kedilerinden, MERS-CoV'un ise tek hörgüçlü develerden insanlara bulaştığı ortaya çıkmıştır. Covid-19 dışında henüz insanlara bulaşmamış olan ancak hayvanlarda saptanan birçok coronavirüs (koronavirüs) mevcuttur. (https://www.medicana.com.tr).

Corona virüsler zarflı, tek zincirli, pozitif polariteli, zoonotik RNA virüslerden oluşan geniş bir ailedir. Zarf yüzeylerinde glikoproteinden oluşan çubuksu uzantılarının taç benzeri görünümünden dolayı bu virüslere Coronavirüs (taçlı virüs) olarak adlandırılmıştır.

Şekil 1. Koronavirüsün şematik yapısı

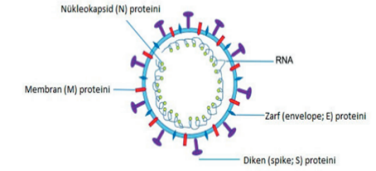

(T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020: 7).

Coronavirus ailesi dört ana guruba ayrılmaktadır. Bunlar: Alfa-coronavirus, Beta-coronavirus (SARS-CoV ve MERS CoV'yi içerir), Gamma-coronavirus ve Delta-coronavirus. Covid-19 etkeni de SARS- CoV ve MERS- CoV gibi Beta-coronavirus grubuna aittirler (Gürlevik, 2020: 46).

SARS-COV2 diğer bütün koronavirüsler gibi RNA içeren virüslerdir. Çoğalabilmeleri için DNA içeren bir hücrenin içine girmeleri gerekmektedir (Rothan ve Byareddy, *2020*: 109).

Koronavirüsler dış ortamda dayanıklılığı olmayan virüslerdir. Fakat COVID-19'un bulaşıcılık süresi ve dış ortama dayanma süresi net olarak bilinmemektedir (https://www.medicana.com.tr).

Covid-19'da enfekte olma ve semptom başlangıcı arasındaki kuluçka süresi ortalama 5-6 gün olarak belirlenmiş olsa da bu aralık 14 güne kadar çıkabilmektedir (Samancı, 2020: 7).

1.Bulaşıcı Hastalıkların Kontrol Esasları: Bir bulaşıcı hastalığın ortaya çıkması ve yayılması "enfeksiyon zinciri" ile açıklanabilmektedir. Enfeksiyon zinciri üç halkadan oluşmaktadır.Bunlar;

1.Kaynak: Enfeksiyon etkeninin barındığı, çoğaldığı ve etrafa yayıldığı yer şeklinde tanımlanmaktadır.

2.Bulaşma yolu: Hastalık etkeninin kaynaktan çıktıktan sonra sağlam kişiye hangi yolla ulaştığını (girdiğini) anlatır. Hastalıklar hava yoluyla, su, gıdalarla (fekal-oral ve dışkı-ağız), temas şeklinde ve vektörlerle bulaşabilmektedir.

3. Duyarlı (Sağlam) kişi: Hastalığa karşı bağışık olmayan, hastalığın etkeni ile karşılaştığında etkene karşı direnç gösteremeyip kendisini koruyamayan ve hastalanmaya eğilimli (duyarlı) olan kişidir. Duyarlı kişiye "konakçı" denir. Bir bulaşıcı hastalığın toplumdaki kontrolün de temel ilke, üç halkadan oluşan enfeksiyon zincirinin en az bir halkasının kırılması ve böylece bulaşmanın engellenmesi sağlanmaktadır (Akın, 2020: 7).

Hastalık esas olarak damlacık yoluyla bulaşmaktadır. Ayrıca hasta bireylerin öksürme, hapşırma yoluyla ortaya saçtıkları damlacıklara sağlıklı kişilerin elleri ile temas etmesi sonrasında ellerini ağız, burun veya göz mukozasına götürmesi ve temas etmesi ile bulaşmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020: 11).

2.Covid-19 Pandemisinin Kontrolu: Bir hastalığın toplumda kontrol edilebilmesi için alınması gereken başlıca önlemler vardır ve bu önlemler hastalıklara göre farklılık

göstermektedir. Dikkat edilmesi gereken şey ise alınacak önlemlerin etkili, uygulanması kolay ve ucuz olmasını sağlamaktır. Enfeksiyon zincirindeki halkalar göz önüne getirildiğinde görülmektedir ki, COVİD-19 hastalığının bulaşmasını önlemek için duyarlı kişilere (üçüncü halka) uygulanacak yöntemlerden biri aşı yapılmasını sağlamaktır. Enfekte kişilerin yani kaynağın (birinci halka) bulunması da güçtür, çünkü bu virüsü alan kişilerin yüzde 30 kadarı hiçbir belirti göstermezler, fakat virüsü yaymaya hızlı bir şekilde devam etmektedirler. Ayrıca bulaşma yoluna (ikinci halka) yönelik önlemleri almak gerekmektedir. Bahsi geçen önlemler Pandemi mücadelesi yapan bütün ülkelerde bazı küçük farklılıklar hariç aynen uygulanmaktadır.

Ülkemizde de Sağlık Bakanlığı ve ilgili uzmanlar tarafından "14 önlem" başlığı altında şu önlemler sıralanmıştır:

1. Ellerinizi sık sık, su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca ovarak yıkayın.

2. Soğuk algınlığı belirtileri gösteren kişilerle aranıza en az 3-4 adım mesafe koyun.

3. Öksürme ve hapşırma sırasında ağzınızı, burnunuzu tek kullanımlık mendille kapatın. Mendil yoksa dirsek içini kullanın.

4. Tokalaşma, sarılma gibi yakın temaslardan kaçının.

5. Ellerinizle gözlerinize, ağzınıza ve burnunuza dokunmayın.

6. Yurt dışı seyahatlerinizi iptal edin ya da erteleyin.

7. Yurt dışından dönüşte ilk 14 günü evinizde geçirin.

8. Bulunduğunuz ortamları sık sık havalandırın.

9. Kıyafetlerinizi 60-90 derecede normal deterjanla yıkayın.

10. Kapı kolları, armatürler, lavabolar gibi sık kullandığınız yüzeyleri su ve deterjanla her gün temizleyin.

11. Soğuk algınlığı belirtileriniz varsa yaşlılara ve kronik hastalığı olanlarla temas etmeyin ve maske takmadan dışarı çıkmayın.

12. Havlu gibi kişisel eşyalarınızı ortak kullanmayın.

13. Bol sıvı tüketin, dengeli beslenin, uyku düzeninize dikkat edin.

14. Düşmeyen ateş, öksürük ve nefes darlığınız varsa, maske takarak bir sağlık kuruluşuna başvurun. Bu önlemlerin özeti şudur: KENDİNİZİ SAKININ; ÇEVRENİZDEKİLERİ SAKININ. Bunu yapmanın üç temel yolu ellerin temiz olması, elleri yüze götürmemek ve kişilerle yakın temastan kaçınmaktır. Yakın temastan kaçınmanın en güvenilir yolu hem risk altındakilerin hem de virüsü taşıma olasılığı olan kişilerin kendilerini evlerinde izole etmeleri ve mümkün olduğunca diğer kişilerle temastan kaçınmalarıdır (Akın, 2020: 8).

3.Covıd-19 Belirtileri: İnsanları farklı şekillerde etkilediği görülen belirtileri, en yaygın olan, daha az yaygın olan ve ciddi semptomlar olarak sıralanmaktadır.

3.1.En Yaygın Olan Semptomları:

a. Ateş,
b. Kuru öksürük,
c. Yorgunluk.

3.2.Daha Az Yaygın Olan Semptomlar:

a. Ağrı ve sızılar,
b. Boğaz ağrısı,
c. İshal,
d. Konjonktivit,
e. Baş ağrısı,
f. Tat veya koku kaybı,
g. Ciltte kızarıklık veya el veya ayak parmaklarında renk değişikliği.

3.3.Ciddi Semptomlar:

a. Nefes almada zorluk veya nefes darlığı,
b. Göğüs ağrısı veya basıncı,
c. Konuşma veya hareket kaybı gibi belirtiler Covid-19 hastalığında görülmektedir (https://www.who.int).

4.Covıd-19 Hastalarında Tanı Yöntemleri: Covid-19 hastalarında hastalığın tanısının konulabilmesi için bazı tetkiklerin ve testlerin yapılması gerekmektedir. Bu tetkikler ve testler; Reverse transkripsiyon polimeraz zincir reaksiyonu (rRT-PCR) ile virüs RNA'sının özgül dizilerinin saptanması temeline dayanmaktadır. Numuneler nazofaringeal veya orofaringeal sürüntü şeklinde alınmaktadır. Kontrastsız bilgisayarlı toraks tomografisi (BT) ayrıca serolojik testler (kan) gibi tanı aşamasında yaygın kullanılan test ve tetkiklerdir (Türk Toraks Derneği).

5.Covıd-19 Tedavisinde Kullanılan İlaçlar: Covid-19 hastalığının tedavisinde kullanılan bazı ilaçlar şu şekilde sıralanmaktadır: Anestezikler ve Kas Gevşeticiler, Antiaritmikler, Antibakteriyeller, Antikoagülan, Antitrombosit ve Fibrinolitikler, Antikonvülzanlar, Antidepresanlar, Antidiyabetikler, Antifungaller, Antihipertansifler Antipsikotikler ve Nöroleptikler, Antiviraller, Anksiyolitikler/Hipnotikler/Sedatifler, Beta Blokerler, Bronkodilatörler, Kalsiyum Kanal Blokerleri, Gastrointestinal Ajanlar, Antiemetikler, Hormon Replasman Tedavisi, Lipid Düşürücü Ajanlar ve Steroidler gibi ilaçlar Covid-19 hastalığının tedavisinde kullanılmaktadır (http://www.covid19).

6. Araştırmanın Amacı:

Sağlık hizmeti sunan kurumlarda Covid-19 hastalığı geçiren sağlık çalışanlarında tedavi öncesi var olan ve tedavi sonrası davam eden semptomların incelenmesidir.
Araştırmanın Evreni: Trabzon Fatih Devlet Hastanesinde görev yapmakta olan 888 kişi oluşturmaktadır. Hemşire ve ebe, sekreter ve tıbbı sekreter, temizlik ve hasta bakım elemanı, doktor, veri hazırlama kontrol memuru, güvenlik, hizmetli, laboratuvar teknisyeni, sağlık memuru, anestezi teknikeri ve teknikeri, röntgen teknisyeni, teknik eleman, eczacı, diyaliz teknikeri ve teknisyeni, odiyometri teknisyeni, acil tıp teknisyeni ve diğerlerinden oluşmaktadır.
Araştırmanın Örneklemi: Covid-19 tanısı almış 266 sağlık çalışanından 100 kişisi oluşturmaktadır.
Bu çalışma 100 kişiye uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler kapsamında yapılmıştır.

7.Gereç ve Yöntem: Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulmuş anket formu kullanılmıştır. Bu anket formu, bilgi verici sorular, iki seçenekli sorular ve çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. Anket formu ekler kısmında yer almaktadır.

Bu çalışma kapsamında elde edilen verilen bilgisayar ortamına aktarılarak hazırlanmıştır. Spss programı kullanılarak grafikler oluşturulmuştur.

Araştırmanın Etik yönü: T.C. Sağlık Bakanlığı, Trabzon İl Sağlık Müdürlüğü ve Trabzon Fatih Devlet Hastanesinden yazılı izin alındıktan sonra 19.03.2021tarihinde başlayıp 19.04.2021 tarihleri arasında 1(bir) ay süre ile anket çalışması yapılmıştır.

8. Bulgular:

Araştırma kapsamında katılımcılara cinsiyet, yaş, meslek, kan grubu, kronik hastalık, sigara kullanımı, akciğer hastalığı, aşılanma, ilk belirti, hastalık şiddeti, tetkik, kullanılan ilaç, ilaçlı tedavi süresi, yan etki, tedavi şekli, devam eden semptom gibi sorular sorulmuştur. Bu kriterlere göre sayısal ve yüzde dağılımı tablolarla sunulmuştur.

Tablo 1: Trabzon Fatih Devlet Hastanesi personel dağılımı.

Meslekler	Frekans(Kişi)	Yüzde(%)
Hemşire ve Ebe	256	28,82
Sekreter ve Tıbbı Sekreter	140	15,76
Temizlik ve Hasta Bakım Elemanı	96	10,81
Doktor	90	10,13
Diğer	60	6,75
Veri Hazırlama Kont. Memuru	43	4,84
Güvenlik Görevlisi	40	4,50
Hizmetli	36	4,05

Laboratuvar Teknisyeni	32	3,60
Sağlık Memuru	24	2,70
Anestezi Teknikeri ve Teknisyeni	22	2,47
Röntgen Teknisyeni	20	2,25
Teknik Eleman	7	0,78
Eczacı	6	0,67
Diyaliz Teknikeri ve Teknisyeni	6	0,67
Odiyometri	5	0,56
Acil Tıp Teknisyeni	5	0,56
Toplam Çalışan	**888**	**100**
Covid-19 Tanı Konulan	266 (13 Nisan 2021)	29,95

Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan Trabzon Fatih Devlet hastanesinin personel dağılımı gösterilmektedir. Bu verilere göre hastanenin toplam çalışan sayısı 888 kişi olup, bunun 266 kişisine karşılık gelen yüzde 29,95'inde Covid-19 tanısı konulmuştur.

Tablo 2: Covid-19 Hastalığına Yakalananların Cinsiyet Dağılımı.

Cinsiyet	Frekans(Kişi)	Yüzde(%)
Kadın	73	73
Erkek	27	27
Toplam	**100**	**100**

Tablo 2'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 100 kişinin 73'ü kadın ve 27'si erkek olup yüzde dağılımları da aynı sayılara karşılık gelmektedir.

Tablo 3: Covid-19 Tanısı Alan Kişilerin Yaş Grupları.

Yaş	Frekans(Kişi)	Yüzde(%)
35-45	51	51
45-55	29	29
25-35	19	19
25 Yaş Altı	1	1
Toplam	**100**	**100**

Tablo 3'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 100 kişiden 51 kişi 35-45 yaş aralığında, 29 kişi 45-55 yaş aralığında, 19 kişi 25-35 yaş aralığında ve 1kişide 25 yaş altı olup yüzde dağılımları da aynı sayılara karşılık gelmektedir.

Tablo 4: Covid-19 Hastalığı Geçiren Sağlık Çalışanlarının Mesleki Dağılımı.

Meslek	Frekans(Kişi)	Yüzde(%)
Hemşire	49	49
Temizlik Personeli	11	11
Sekreter ve Tıbbı Sekreter	11	11
Güvenlik Görevlisi	8	8
Doktor	7	7
Sağlık Memuru	5	5
Teknik Personel (Tekniker)	4	4
Veri Hazırlama ve Kontrol Memuru	2	2
Hasta Bakım Elemanı	2	2
Eczacı	1	1
Toplam	**100**	**100**

Tablo 4' de de görüldüğü üzere çalışmaya katılan 100 kişinin mesleki dağılımı şu şekilde sıralanmaktadır. Hastalığın 49 kişi ile en çok Hemşirelerde görülmektedir. Bunu 11 kişi ile temizlik personeli, 11 kişi ile sekreter ve tıbbı sekreter, 8 kişi güvenlik görevlisi, 7 kişi doktor, 5 kişi sağlık memuru, 4 kişi teknik personel (tekniker), 2 kişi veri hazırlama ve kontrol memuru, 2 kişi hasta bakım elemanı ve 1 kişi ile eczacı takip etmektedir. Yüzde dağılımı ise aynı sayılara karşılık gelmektedir.

Tablo 5: Covid-19 Hastalığının Kan Gruplarına göre dağılımı.

Kan Grubu	Frekans(Kişi)	Yüzde(%)
A RH(+)	41	41
O RH(+)	26	26
A RH(-)	15	15
B RH(+)	7	7
O RH(-)	6	6
B RH(-)	3	3

AB RH(+)	2	2
AB RH(-)	-	-
Toplam	**100**	**100**

Tablo 5’ de görüldüğü üzere çalışmaya katılan 100 kişinin kan grubu dağılımı sıralanmaktadır. Hastalığın 41 kişi ile kan grubu ARh(+) olan kişilerde daha çok görüldüğü tespit edilmiştir. Bunu O Rh(+) 26 kişi, A Rh (-)15 kişi, B Rh (+) 7 kişi, O Rh(-) 6 kişi, B Rh(-) 3 kişi, AB Rh(+) 2 kişi ile takip etmektedir. Buna istinaden AB Rh(-) kan grubunda hastalık görülmemiştir. Yapılan çalışmanın yüzde dağılımı aynı sayılara karşılık gelmektedir.

Tablo 6: Covid-19 hastalığından önce her hangi bir kronik hastalığının olup olmadığı.

Kronik Hastalık	Frekans	Yüzde(%)
Hayır	70	70
Evet	30	30
Toplam	**100**	**100**

Tablo 6’ da görüldüğü gibi çalışmaya katılan 100 kişiden 70 kişinin herhangi bir kronik hastalığı yokken, 30 kişide kronik hastalık görülmüştür. Yapılan çalışmanın yüzde dağılımının aynı sayılara karşılık gelmektedir.

Tablo 7: Covid-19 hastalığından önce sigara içme düzeyi.

Sigara Kullanım	Frekans	Yüzde(%)
İçmeyen	85	85
İçen	15	15
Toplam	**100**	**100**

Tablo 7’ de görüldüğü üzere çalışmaya katılan 100 kişiden 85 kişinin sigara içmediği, 15 kişinin ise sigara içtiği görülmüştür. Yapılan çalışmanın yüzde dağılımının aynı sayılara karşılık geldiği görülmektedir.

Tablo 8: Covid-19 hastalığından önce her hangi bir akciğer hastalığı olup olmadığı.

Akciğer Hastalığı	Frekans	Yüzde(%)
Hastalık olmayan	93	93
Hastalık olan	7	7

Toplam	**100**	**100**

Tablo 8’ de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 100 kişiden 93 kişinin her hangi bir akciğer hastalığı yokken,7 kişide akciğer hastalığı olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmanın yüzde dağılımının aynı sayılara karşılık gelmektedir.

Tablo 9: Covid-19 hastalığına yakalanmadan önce aşı olan ve olmayan sayısı.

Aşı	Frekans	Yüzde(%)
Aşı olmayan	87	87
Aşı olan	13	13
Toplam	**100**	**100**

Tablo 9’ da görüldüğü üzere çalışmaya katılan 100 kişiden 87 kişi aşı olmamış buna karşılık 13 kişi covid-19 aşısı yaptırmıştır. Yapılan çalışmanın yüzde dağılımının aynı sayılara karşılık geldiği görülmüştür.

Tablo 10: Covid-19 Hastalığının İlk Belirtileri..

İlk Belirti	Frekans (Kişi)	Yüzde(%)
Halsizlik	52	52
Eklem Ağrısı	43	43
Sırt Ağrısı	43	43
Kas Ağrısı	37	37
Ağrı	34	34
Çabuk Yorulma	34	34
Tat ve Koku Kaybı	28	28
Öksürük	25	25
Ateş	24	24
Ekstremitelerde Ağrı	24	24
İshal	9	9
Solumun Sıkıntısı	9	9
Bulantı	7	7

Baş ağrısı	5	5
Burun Tıkanıklığı	4	4
Boğaz Ağrısı	4	4
Geniz Akıntısı	2	2
Burun Akıntısı	2	2
Hapşırma	2	2
Kusma	2	2
Belirti yok	2	2
Göğüs Ağrısı	1	1
Konjuktivit	1	1
Gözlerde Kızarıklık	1	1
Baş Dönmesi	1	1
Farenjit	1	1
Sıtma	1	1
Bel Ağrısı	1	1
Ruhsal Değişiklik	1	1
Taşikardi	1	1
İştahsızlık	1	1
Unutkanlık	1	1
Boğazda Gıcık Hissi	1	1

Tablo 10’ da görüldüğü üzere çalışmaya katılan 100 kişiden Covid-19 Hastalığının İlk belirtisi olarak birinci sırada 52 kişi ile halsizlik yer almaktadır. Bunu 43 kişi ile eklem ağrısı ve sırt ağrısı, 37 kişi ile kas ağrısı, 34 kişi ile ağrı ve çabuk yorulma, 28 kişi ile tat ve koku kaybı, 25 kişi öksürük, 24 kişi ateş ve ekstremitelerde ağrı, 9 kişi ishal ve solunum sıkıntısı, 7 kişi bulantı, 5 kişi baş ağrısı, 4 kişi burun tıkanıklığı ve boğaz ağrısı, 2 kişi geniz akıntısı, burun akıntısı, hapşırma, kusma, 1 kişi göğüs ağrısı, konjuktivit, gözlerde kızarıklık, baş dönmesi, farenjit, sıtma, bel ayrısı, ruhsal değişiklik, taşikardi, iştahsızlık, unutkanlık, boğazda gıcık hissi takip etmektedir. 2 kişide ise herhangi bir hastalık belirtisi görülmemektedir. Yapılan çalışmanın yüzde dağılımı aynı sayılara karşılık gelmektedir

Tablo 10'daki verilerden faydalanılarak SPSS programında oluşturulan grafik 1 aşağıda sunulmaktadır.

Grafik 1: İlk Belirtiler Frekans Dağılımı

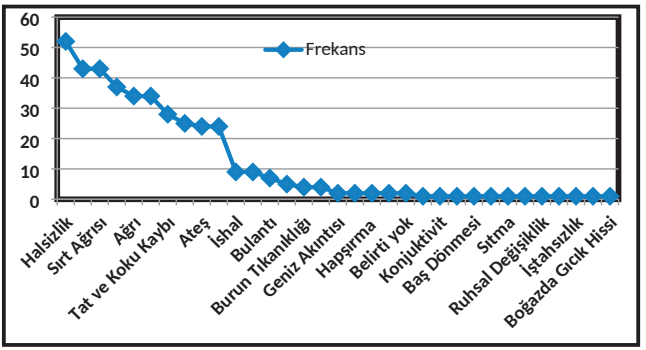

Grafik 1'de görüldüğü üzere Covid-19 hastalığının en başat belirtilerine ait frekansların grafiğinden anlaşıldığı gibi halsizlik, sırt ağrısı, ağrı, tat ve koku kaybı ve ateş öne çıkmakta olup % 60 halsizlik ile % 10 ishal arasında değişmektedir. Diğer belirtiler olan bulantı, burun tıkanıklığı, geniz akıntısı, hapşırma, belirti yok, konjuktivit, baş dönmesi, sıtma ruhsal değişiklik, iştahsızlık, boğazda gıcık hissi ise % 10 değerinin altında seyrettiği görülmektedir.

Tablo-11: Covid-19 hastalığının hangi şiddetle olduğu.

Hastalık Şiddeti	Frekans(Kişi)	Yüzde(%)
Orta	58	58
Hafif	33	33
Ağır	9	9
Toplam	**100**	**100**

Tablo 11' de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 100 kişiden 58 kişide hastalığın orta, 33 kişide hafif ve 9 kişide ise ağır seyrettiği görülmüştür. Yapılan çalışmanın yüzde dağılımının aynı sayılara karşılık geldiği görülmektedir.

Tablo-12: Covid-19'un hangi tetkikle konulduğu.

Tetkik	Frekans(Kişi)	Yüzde(%)
Pcr Testi	91	91

Akciğer(Toraks) Tomoğrafisi +Pcr	7	7
Akciğer(Toraks) Tomoğrafisi	2	2
Toplam	**100**	**100**

Tablo 12’ de görüldüğü üzere çalışmaya katılan 100 kişiden 91 kişinin Covid-19 hastalık tanısı Pcr testi, 7 kişi Akciğer (Toraks) tomoğrafisi ve pcr testi, 2 kişiye sadece Akciğer (Toraks) tomoğrafisi ile tanı konulmuştur. Yapılan çalışmanın yüzde dağılımı aynı sayılara karşılık gelmektedir.

Tablo-13: Covid-19 Tedavide Kullanılan İlaçlar.

Tedavide Kullandığı İlaçlar	Frekans(Kişi)	Yüzde(%)
Favipiravir	83	83
Ağrı Kesici	57	57
Antikoagulan	52	52
Ateş Düşürücü	33	33
Favipiravir + Plaquenil	21	21
Antibiyotik	20	20
Steroidler	9	9
Vitaminler(C-D Vit)	6	6
İmmün Plazma Tedavisi	6	6
Plaqenil	5	5
İlaç Kullanmayan	8	8

Tablo 13’ de görüldüğü üzere çalışmaya katılan 100 kişiden 83 kişi tedavide Favipiravir, 57 kişi Ağrı Kesici, 52 kişi Antikoagulan, 33 kişi Ateş Düşürücü, 21 kişi Favipiravir ve Plaquenil, 20 kişi Antibiyotik kullanılmıştır. Ayrıca, 9 kişi Steroidleri, 6 kişi Vitaminler(C-D Vit) ve İmmün Plazma Tedavisi, 5 kişi Plaquenil gibi ilaçlar kullanmıştır. Buna karşılık 8 kişi ise hiç ilaç kullanmamıştır. Yapılan çalışmanın yüzde dağılımı aynı sayılara karşılık gelmektedir.

Tablo-14: Covid-19 İlaç Tedavisi Kullanım Süreleri.

İlaç Tedavi Süresi	Frekans (kişi)	Yüzde(%)

14 Gün	12	12
10 Gün	32	32
7 Gün	20	20
5 Gün	27	27
4 Gün	1	1
İlaç Kullanmayan	8	8

Tablo 14' de görüldüğü üzere çalışmaya katılan 100 kişiden 12 kişi 14 gün süre ile, 32 kişi 10 gün süre ile, 20 kişi 7 gün süre ile, 27 kişi 5 gün süre ile, 1 kişi 4 gün süre ile ilaç tedavisi almıştır. Buna karşılık 8 kişi her hangi bir ilaç kullanmamıştır. Yapılan çalışmanın yüzde dağılımı aynı sayılara karşılık gelmektedir.

Tablo-15: Covid-19 İlaç Tedavisi Sürecinde Görülen Yan Etkiler.

Yan Etki	Frekans(Kişi)	Yüzde(%)
Bulantı	31	31
Baş Ağrısı	27	27
İştahsızlık	18	18
Solunum Sıkıntısı	15	15
İshal	13	13
Karın Ağrısı	6	6
Kusma	6	3
Ruhsal Değişiklik	5	5
Kardiyak Problemler	4	4
Pnömoni	4	4
Ağır Akut Solunum Yolu Enfeksiyonu	3	3
Kaşıntı, Döküntü, Kızarıklık	2	2
Kabızlık	1	1
Burun Tıkanıklığı	1	1
Sağ-Sol Yan Ağrısı	1	1
Saç Dökülmesi	1	1
Üşüme	1	1
Ateş	1	1

Baş Dönmesi	1	1
İdrar Kaçırma	1	1
Çok Su İçme İhtiyacı	1	1
Şiddetli Boyun ve Ense Ağrısı	1	1
Öksürük	1	1
Diğer(Belirtmemiş)	1	1
Halsizlik	1	1
Tat ve Koku Kaybı	1	1
Böbrek Yetmezliği	1	1
Böbrek Ağrısı	1	1
Hipertansiyon	1	1
Ağrı	1	1
İlaç Kullanmayan	8	8
İlaç Yan Etkisi Olmayan	38	38

Tablo 15' de görüldüğü üzere çalışmaya katılan 100 kişiden ilaç tedavisi sürecinde görülen yan etkilerden 31 kişi ile bulantı ilk sırada yer aldığı görülmüştür. Bunu 27 kişi ile baş ağrısı, 18 kişi ile iştahsızlık, 15 kişi ile solunum sıkıntısı, 13 kişi ile ishal, 6 kişi ile karın ağrısı, 6 kişi ile kusma, 5 kişi ile ruhsal değişiklik, 4 kişi ile kardiyak problemler, 4 kişi ile pnömoni, 3 kişi ile ağır akut solunum yolu enfeksiyonu, 2 kişi ile kaşıntı, döküntü, kızarıklık takip etmektedir. Ayrıca, 1'er kişi de kabızlık, burun tıkanıklığı, sağ-sol yan ağrısı, saç dökülmesi, üşüme, ateş, baş dönmesi, idrar kaçırma, çok su içme ihtiyacı, şiddetli boyun ve ense ağrısı, öksürük, halsizlik, tat ve koku kaybı, böbrek yetmezliği, böbrek ağrısı, hipertansiyon, ağrı görülmüştür. Ancak 1 kişide ise diğer (belirtmemiş) yani yan etki olmuştur fakat ne olduğunu belirtmemiştir. Bununla birlikte 8 kişi ilaç kullanmamış, 38 kişide ise her hangi bir yan etki görülmemiştir. Yapılan çalışmanın yüzde dağılımı aynı sayılara karşılık gelmektedir.

Tablo-16: Hastanede yatan ve ayaktan tedavi gören kişi sayısı.

Tedavi Şekli	Frekans	Yüzde(%)
Ayaktan tedavi gören	86	86
Hastanede yatan	14	14
Toplam	**100**	**100**

Tablo 16’ da görüldüğü gibi çalışmaya katılan 100 kişiden 86 kişi ayakta tedavi görürken, 14 kişi ise hastaneye yatarak tedavi görmüştür. Yapılan çalışmanın yüzde dağılımı aynı sayılara karşılık gelmektedir.

Tablo-17: Tedavi sonrası devam eden semptımlar.

Devam Eden Semptımlar	Frekans	Yüzde(%)
Yorgunluk	44	44
Sırt Ağrısı	38	38
Halsizlik	37	37
Çabuk Yorulma	37	37
Unutkanlık	29	29
Eklem Ağrısı	22	22
Saç Dökülmesi	18	18
Baş Ağrısı	12	12
Öksürük	9	9
Geniz Akıntısı	7	7
Solunum Güçlüğü	5	5
Tat ve Koku Kaybı	2	2
Bulantı	2	2
Koku Kaybı	1	1
Boğaz Ağrısı	1	1
Hipertansiyon	1	1
Güç Kaybı	1	1
Uykusuzluk	1	1
Ayaklarda Yanma Hissi	1	1
Ruhsal Değişiklik	1	1
Semptom Görünmeyen	11	11

Tablo 17’ de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 100 kişiden 44 kişi ile yorgunluk tedavi sonrası devam eden semptımlardan ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bunu 38 kişi ile sırt ağrısı, 37 kişi ile halsizlik, 37 kişi ile çabuk yorulma, 29 kişi ile unutkanlık, 22 kişi ile eklem ağrısı, 18 kişi ile saç dökülmesi, 12 kişi ile baş ağrısı takip etmektedir. Ayrıca, 9 kişi ile öksürük,

7 kişi ile geniz akıntısı, 5 kişi ile solunum güçlüğü, 2 kişi ile tat ve koku kaybı, 2 kişi ile bulantı takip etmektedir. Ayrıca 1 kişi Koku Kaybı, 1 kişi Boğaz Ağrısı, 1 kişi Hipertansiyon, 1kişi Güç Kaybı, 1kişi Uykusuzluk, 1 kişi Ayaklarda Yanma Hissi, 1 kişide de Ruhsal Değişiklik görülmektedir. 11 kişide ise tedavi sonrası herhangi bir semptom görülmemiştir. Yapılan çalışmanın yüzde dağılımı aynı sayılara karşılık gelmektedir.

Tablo-18: Covid-19 Hastalığının İlk Belirtiler, Yan Etkiler ve Tedavi Sonrası Devam Eden Semptomlar.

Belirti	İlk Belirti Frekans (kişi)	Yan Etki Frekans (Kişi)	Tedavi Sonrası Devam Eden Semptom Frekans (kişi)
Halsizlik	**52**	**1**	**37**
Eklem Ağrısı	**43**		**22**
Sırt Ağrısı	**43**		**38**
Kas Ağrısı	**37**		
Ağrı	**34**	**1**	
Çabuk Yorulma	**34**		**37**
Tat ve Koku Kaybı	**28**	**1**	**2**
Öksürük	**25**	**1**	**9**
Ateş	**24**	**1**	
Ekstremitelerde Ağrı	**24**		
İshal	**9**	**13**	
Solumun Sıkıntısı	**9**	**15**	**5**
Bulantı	**7**	**31**	**2**
Baş ağrısı	**5**	**27**	**12**
Burun Tıkanıklığı	**4**	**1**	
Boğaz Ağrısı	**4**		**1**
Geniz Akıntısı	**2**		**7**
Burun Akıntısı	**2**		
Hapşırma	**2**		
Kusma	**2**	**6**	

Boğazda Gıcık Hissi	**1**		
Göğüs Ağrısı	**1**		
Konjuktivit	**1**		
Gözlerde Kızarıklık	**1**		
Baş Dönmesi	**1**	**1**	
Farenjit	**1**		
Sıtma	**1**		
Bel Ağrısı	**1**		
Ruhsal Değişiklik	**1**	**5**	**1**
Taşikardi	**1**		
İştahsızlık	**1**	**18**	
Unutkanlık	**1**		**29**
Belirti yok	**2**		
Yorgunluk			**44**
Saç Dökülmesi		**1**	**18**
Hipertansiyon		**1**	**1**
Güç Kaybı			**1**
Uykusuzluk			**1**
Ayaklarda Yanma Hissi			**1**
Semptom yok			**11**
Karın Ağrısı		**6**	
Kardiyak Problemler		**4**	
Pnömoni		**4**	
Ağır Akut Solunum Yolu Enfeksiyonu		**3**	
Kaşıntı, Döküntü, Kızarıklık		**2**	
Kabızlık		**1**	
Sağ-Sol Yan Ağrısı		**1**	
Üşüme		**1**	

İdrar Kaçırma		**1**	
Çok Su İçme İhtiyacı		**1**	
Şiddetli Boyun ve Ense Ağrısı		**1**	
Diğer(Belirtmemiş)		**1**	
Böbrek Yetmezliği		**1**	
Koku Kaybı			**1**
Böbrek Ağrısı		**1**	
İlaç Kullanmayan		8	
İlaç Yan Etkisi Olmayan		**38**	

Tablo 18' de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 100 kişiden halsizlik, ilk belirti olarak 52 kişide, yan etki olarak 1 kişide, tedavi sonrası devam eden semptom olarak da 37 kişide görülmüştür. Eklem ağrısı, ilk belirti olarak 43 kişide görülmesine rağmen yan etki olarak görülmemiştir fakat tedavi sonrası devam eden semptom olarak 22 kişide görülmüştür. Yine ayni şekilde sırt ağrısı ilk belirti olarak 43 kişide görülmesine rağmen yan etki olarak görülmemiştir buna karşılık tedavi sonrası devam eden semptom olarak 38 kişide görülmüştür. Kas ağrısı, ilk belirti olarak 37 kişide, yan etki olarak ve tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Ağrı ilk belirti olarak 34 kişide, yan etki olarak 1 kişide, tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise görülmemiştir. Çabuk yorulma ilk belirti olarak 34 kişide görülmüştür, yan etki olarak ise görülmemiştir ama tedavi sonrası devam eden semptom olarak 37 kişide görülmüştür. Tat ve Koku kaybı, ilk belirti olarak 28 kişide, yan etki olarak 1 kişide, tedavi sonrası devam eden semptom olarak 2 kişide görülmüştür. Öksürük, ilk belirti olarak 25 kişide, yan etki olarak 1 kişide, tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise 9 kişide görülmüştür. Ateş, ilk belirti olarak 24 kişide, yan etki olarak 1 kişide, tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Ekstremiteler de ağrı, ilk belirti olarak 24 kişide görülmüş fakat yan etki olarak ve tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. İshal, ilk belirti olarak 9 kişi**de,** yan etki olarak 13 kişide, tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise görülmemiştir. Solumun sıkıntısı, ilk belirti olarak 9 kişide, yan etki olarak 15 kişide, tedavi sonrası devam eden semptom olarak 5 kişide görülmüştür**.** Bulantı, ilk belirti olarak 7 kişide, yan etki olarak 31 kişide, tedavi sonrası devam eden semptom olarak 2 kişide görülmüştür. baş ağrısı, ilk belirti olarak 5 kişide, yan etki olarak 27 kişide, tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise 12 kişide görülmüştür. Burun tıkanıklığı, ilk belirti olarak 4 kişide, yan etki olarak 1 kişide, tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Boğaz ağrısı, ilk belirti olarak 4 kişide, yan etki olarak görülmemiştir fakat tedavi sonrası devam eden semptom olarak 1 kişide görülmüştür. Geniz akıntısı, ilk belirti olarak 2 kişide, yan etki olarak görülmemesine rağmen tedavi sonrası devam eden semptom olarak 7 kişide görülmüştür. Burun akıntısı, ilk belirti olarak 2 kişide görülmüştür ama yan etki olarak ve tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise görülmemiştir. Hapşırma, ilk belirti olarak 2 kişide görülmüştür buna istinaden yan

etki olarak ve tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise görülmemiştir. Kusma, ilk belirti olarak 2 kişide, yan etki olarak 6 kişide görülmüştür fakat tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Boğazda gıcık hissi, ilk belirti olarak 1 kişide görülmüştür fakat yan etki olarak ve tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise görülmemiştir. Göğüs ağrısı, ilk belirti olarak 1 kişide görülmüştür ama yan etki olarak ve tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise görülmemiştir. Konjuktivit, ilk belirti olarak 1 kişide görülmüştür buna istinaden yan etki olarak ve tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise görülmemiştir. Gözlerde kızarıklık, ilk belirti olarak 1kişide görülmüştür ama yan etki olarak ve tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise görülmemiştir. Baş dönmesi, ilk belirti olarak 1 kişide, yan etki olarak 1 kişide görülmüştür fakat tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Farenjit, ilk belirti olarak 1 kişide görülmüştür ama yan etki olarak ve tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise görülmemiştir. Sıtma, ilk belirti olarak 1 kişide görülmüştür buna istinaden yan etki olarak ve tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise görülmemiştir. Bel ağrısı, ilk belirti olarak 1 kişide görülmüştür fakat yan etki olarak ve tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise görülmemiştir. Ruhsal değişiklik, ilk belirti olarak 1 kişide**,** yan etki olarak 5 kişide, tedavi sonrası devam eden semptom olarak 1 kişide görülmüştür. Taşikardi, ilk belirti olarak 1 kişide görülmüştür ama yan etki olarak ve tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise görülmemiştir. İştahsızlık, ilk belirti olarak 1 kişide, yan etki olarak 18 kişide görülmüştür fakat tedavi sonrası devam eden semptom olarak ise görülmemiştir. Unutkanlık, ilk belirti olarak 1 kişide görülmüştür ama yan etki olarak görülmemiştir fakat tedavi sonrası devam eden semptom olarak 29 kişide görülmüştür. Belirti yok, 2 kişide ilk belirti görülmemiştir bununla birlikte yan etki ve tedavi sonrası devam eden semptomda görülmemiştir. Yorgunluk, ilk belirti olarak ve yan etki olarak görülmemiştir ama tedavi sonrası devam eden semptom olarak 44 kişide görülmüştür. Saç dökülmesi, ilk belirti olarak görülmemiştir ancak yan etki olarak 1 kişide, tedavi sonrası devam eden semptom olarak 18 kişide görülmüştür. Hipertansiyon, ilk belirti olarak görülmemiştir fakat yan etki olarak 1 kişide, tedavi sonrası devam eden semptom olarak 1 kişide görülmüştür. Güç kaybı, ilk belirti olarak ve yan etki olarak görülmemiştir ama tedavi sonrası devam eden semptom olarak 1 kişide görülmüştür. Uykusuzluk, ilk belirti olarak ve yan etki olarak görülmemiştir ancak tedavi sonrası devam eden semptom olarak 1 kişide görülmüştür. Ayaklarda yanma hissi, ilk belirti olarak ve yan etki olarak görülmemiştir fakat tedavi sonrası devam eden semptom olarak 1 kişide görülmüştür. 11 kişide tedavi sonrası devam eden herhangi bir semptom görülmemiştir bununla birlikte hiçbir yan etki ve ilk belirtide görülmemiştir. Karın ağrısı, ilk belirti olarak görülmemiştir ama yan etki olarak 6 kişide görülmüştür fakat tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Kardiyak problemler, ilk belirti olarak görülmemiştir ancak yan etki olarak 4 kişide görülmüştür ama tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Pnömoni, ilk belirti olarak görülmemiştir fakat yan etki olarak 4 kişide görülmüştür ama tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Ağır akut solunum yolu enfeksiyonu, ilk belirti olarak görülmemiştir ancak yan etki olarak 3 kişide görülmüştür fakat tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Kaşıntı, döküntü, kızarıklık, ilk belirti olarak görülmemiştir ama yan etki olarak 2 kişide görülmüştür bununla birlikte tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Kabızlık, ilk belirti olarak görülmemiştir fakat yan etki olarak 1 kişide görülmüştür, tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Sağ-sol yan ağrısı, ilk belirti olarak görülmemiştir ancak yan etki olarak 1 kişide görülmüştür, tedavi sonrası devam

eden semptom olarak görülmemiştir. Üşüme, ilk belirti olarak görülmemiştir ama yan etki olarak 1 kişide görülmüştür fakat tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. İdrar kaçırma, ilk belirti olarak görülmemiştir ancak yan etki olarak 1 kişide görülmüştür, tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Çok su içme ihtiyacı, ilk belirti olarak görülmemiştir fakat yan etki olarak 1 kişide görülmüştür, tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Şiddetli boyun ve ense ağrısı, ilk belirti olarak görülmemiştir ama yan etki olarak 1 kişide görülmüştür, tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Diğer(belirtmemiş), 1 kişide yan etki olmuş fakat ne olduğu belirtilmemiştir ama herhangi bir ilk belirti **ve** tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Böbrek yetmezliği, ilk belirti olarak görülmemiştir ancak yan etki olarak 1 kişide görülmüştür fakat tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. Koku kaybı, ilk belirti olarak ve yan etki olarak görülmemiş fakat tedavi sonrası devam eden semptom olarak 1 kişide görülmüştür. Böbrek ağrısı, ilk belirti olarak görülmemiştir ama yan etki olarak 1 kişide görülmüştür, tedavi sonrası devam eden semptom olarak görülmemiştir. İlaç kullanmayan, 8 kişi herhangi bir ilaç kullanmadığı için yan etki olmamıştır bununla beraber ilk belirti **ve** tedavi sonrası devam eden semptom da görülmemiştir. 38 kişide herhangi bir ilaç yan etkisi olmamıştır, ilk belirti ve tedavi sonrası devam eden semptom da görülmemiştir.

Tablo 18' deki verilerden faydalanılarak SPSS programında oluşturulan grafik 2 aşağıda sunulmaktadır.

Grafik 2: İlk Belirtileri, Yan Etkileri ve Tedavi Sonrası Devam Eden Semptomların Frekans dağılımı

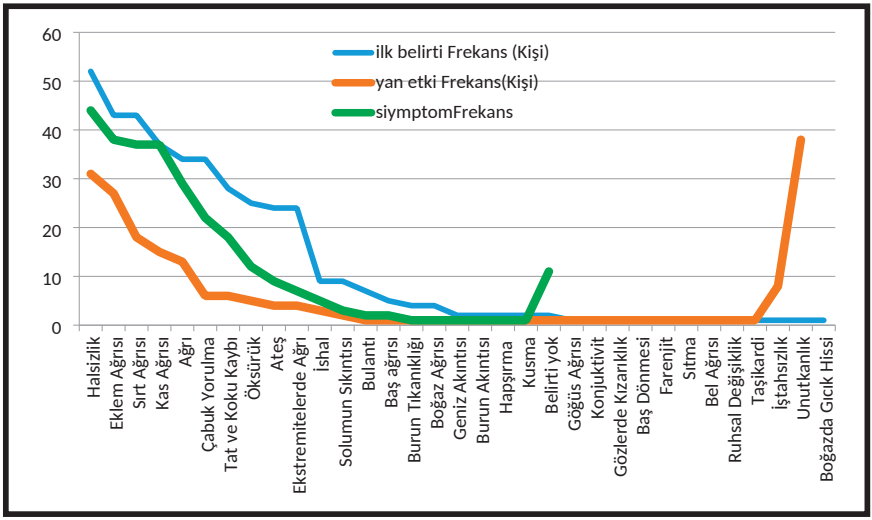

Grafik 2'de görüldüğü üzere ilk belirti frekansları mavi ile semptomlar frekansları yeşil ve yan etki frekansları ise turuncu ile gösterilmektedir. Frekansı yüksek olan ilk belirtiler

semptomlarla da paralel seyretmekte ancak biraz daha düşük frekans da seyretmektedir. Benzer şekilde semptomlarda gözlenen frekanslarla karşılaştırıldığında yan etki frekansları daha düşük düzeyde seyretmektedir. Genel olarak yan etki frekansları< semptomlar frekansı < ilk belirti frekansı şeklide ifade edilebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Covid-19 salgınının dünya genelinde vaka sayıları ve ölüm oranlarında düşüş görülmeye başladıysa da henüz bu salgın tamamen ortadan kalkmamıştır. Bu çalışmada, Covid-19 hastalığı geçiren sağlık çalışanlarının tedavi öncesi var olan ve sonrası devam eden semptomları ile ilgili çalışmaya katılan 100 kişiden elde edilen verilere göre; hastalığın 73 kişi ile daha çok kadınlarda, 51 kişi ile 35-45 yaş aralığında, 49 kişi ile daha çok hemşirelerde, 41 kişi ile daha çok ARh(+) kan grubunda görüldüğü buna karşılık ABR(-) kan grubunda hiç görülmediği belirlenmiştir. Covid-19 hastalığının, 70 kişi ile kronik hastalığı olmayanlarda, 85 kişi ile sigara içmeyenlerde, 93 kişi ile akciğer hastalığı olmayanlarda, 87 kişi ile aşı olmayanlarda da çok yaygın olarak görüldüğü belirlenmektedir. Ayrıca, halsizliğin 52 kişi ile ilk sırada yer aldığı fakat 58 kişi ile hastalığın orta şiddette geçirildiği, 91 kişinin tanısını Pcr testi ile konulduğu, 83 kişinin tedavide Favipiravir kullandığı, 32 kişinin tedaviyi 10 gün süre ile aldığı görülmüştür. Ayrıca 31 kişide yan etki olarak bulantının görüldüğü, buna karşılık 38 kişide ilaç yan etkinin olmadığı, 86 kişinin ayaktan tedavi gördüğü, 44 kişide tedavi sonrası devam eden semptom olarak yorgunluk daha sık görülmektedir. İlk belirti, yan etki ve tedavi sonrası devam eden semptomlar karşılaştırıldığında, 52 kişi ile halsizlik ilk belirtide ilk sırada yer alırken, yan etkide 1 kişi, tedavi sonrası devam eden semptomlar 37 kişide, yorgunluk, ilk belirtide ve yan etkide hiç görülmezken tedavi sonrası devam eden semptomlar 44 kişide, iştahsızlık, ilk belirtide 1 kişi, yan etkide 18 kişide görülürken tedavi sonrası devam eden semptomlarda görülmemiştir. Buradan da anlaşıldığı üzere bazı semptomlar ilk belirtilerde yüksek seyrederken yan etkide ve tedavi sonrası devam eden semptomlarda daha az ve hiç görülmemektedir bunun tersi olarak tedavi sonrası devam eden semptomlar yüksek seyrederken ilk belirti ve yan etki daha az veya hiç gülmeyebilir yine aynı şekilde yan etkiler daha yüksek seyrederken ilk belirti veya tedavi sonrası devam eden semptomlarda daha az veya hiç görülmeyebilir.

Tedavisi tamamlanan kişilerin belirli aralıklarla sağlık kontrollerinin yapılması, tedavi sonrası devam eden semptomların ne kadar zaman sonra ortadan kalktığının takibinin yapılması, kişilere tedavi sonrası bakım, beslenme, korunma yolları ile ilgili eğitimlerin verilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR:

Akın, A.ed.2020 Sağlık ve Toplum Journal of Health and Society COVID-19 Özel Sayısı, 7-8.

Çeviri: Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü Tedarik Planlama, Stok ve Lojistik Yönetimi Daire Başkanlığı Hastane Eczacılığı Yönetim Birim. 2020 Covid-19 İlaç Etkileşimleri, http://www.covid19-druginteractions.org. htm adresinden erişildi.

Gürlevik, L. 2020 Koronavirüsler ve Yeni Koronavirüs SARS-CoV-2.J Pediatr Inf 14 (1), 46-48.

Li, Q. et al. 2020 Early Transmission Dynamics in Wuhan, China, of Novel Coronavirus–Infected Pneumonia Ocak 29, NEJM 2020. PMID:31995857. Volume 382 on page 1268.

Mıstık, R. 2021 Corona virüs nedir? Medicana Web ve Yayın Kurulu https://www.medicana.com.tr/saglik-rehberi-detay/9023/corona. htm adresinden erişildi.

Rothan, H.A. ve Byareddy, S.N. 2020 The Epidemiology and Pathogenesis of Coronavirus Disease (Covıd-19) Outbreak, J Autoimmun Şubat 2020. PMID: 32113704

Samancı, M. 2020 Küresel Bir Salgın: Covid-19. Samsun Sağ Bil Der, 5(1), 6-11.

T.C. Sağlık Bakanlığı 2020 Covıd-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Genel Bilgiler, Epidemiyoloji ve Tanı. Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması. Ankara T.C. Sağlık Bakanlığı

Türk Toraks Derneği. 2020 Her Yönüyle COVID-19. Covıd-19 E-Kitapları Serisi.

Ülman, Y. I. 2020 COVID-19 Enfeksiyon Hastalığı Salgınına Biyoetik Açıdan Bakış ACU Sağlık Bil Dergisi, 11(3), 365-371.

Word Healt Organization 2020 Coronavirus disease COVİD-19 pandemic. https://www.who.int/health-topics/coronavirus. htm adresinden erişildi.

Presentation ID/Sunum No: HEM 102

Covid- 19 Dönemi Hemşirelerin Yaşadıkları Etik İkilemlerin, Bireyselleştirilmiş Bakıma Etkisinin İncelenmesi

Ethical Dilemmas Experienced by Nurses in the Covid-19 Period and Investigation of Their Effect on Individualized Care

Özlem Doğu
Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Esasları
ozlemdogu@sakarya.edu.tr ORCID NO:0000-0003-1257-2551

Şeyma Becit
Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Esasaları
seyma.becit@ogr.sakarya.edu.tr ORCID NO: 0000-0002-3917-1240

ÖZET

Giriş ve Amaç:*Çalışma COVİD-19 salgını sürecinde görev yapan hemşirelerin yaşadıkları etik ikilemlerin, sundukları bireyselleştirilmiş bakıma etkisinin incelenmesi amacıyla planlanmıştır.*

Gereç ve Yöntem:*Tanımlayıcı nitel olan çalışmaya ilgili kurumdan ve etik kuruldan izin alındıktan sonra başlandı. Araştırma örneklemini çalışmaya katılmaya gönüllü, sözel olarak bilgilendirilmiş ve pandemi sürecinde aktif görev alan 126 hemşire oluşturdu. Araştırma verilerinin toplanmasında, bireylerin tanıtıcı özelliklerini içeren form (12 madde), araştırmacılar doğrultusunda literatür desteği ile hazırlanan hemşirelerin yaşadıkları etik ikilemler konusunda sorular (26madde) ve Bireyselleştirilmiş Bakım Skalası A ve B versiyonu (34madde) ile elde edildi. Çalışma verileri Google form üzerinden toplandı. Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS 21.0 programı kullanıldı.*

Bulgular:*Covid döneminde aktif çalışan hemşireler için Bireyselleştirilmiş Bakım Skalası- A versiyonu(BBS-A)toplam Cronbach α:0,77ve puan ortalamaları 57,46±8,47iken, Bireyselleştirilmiş Bakım Skalası-B versiyonu(BBS-B) toplam Cronbach α:0,80ve puan ortalaması 60,30±8,55 olarak orta düzeyde bulunmuştur.COVİD-19 salgını sürecinde en çok yaşanan etik ikilemlerin ‘’en büyük maruziyet hemşire’’ %89,7,”rol belirsizliği’’ %79,4, “kaynakta yaş sınırının olmadığı” %71,4 olduğu gözlendi. Etik ikilemler ile genel olarak ölçek puanı arasında anlamlı farklılık olduğu belirlendi. ‘’Hasta haklarının ihlal edilmesi durumu’’ ve ‘’Hemşirelik bakımında düşük sorumluluk duygusu ile bakım verme durumu’’ile ölçek A ve B versiyonu arasında, ‘’Diğer sağlık çalışanlara göre hemşirelerin bulaşıcılığın fazla olduğu ortamlara daha fazla maruz kalma’’ile B versiyonu arasında anlamlı farklılık olduğu saptandı. (p:<0.05).*

Sonuç ve Öneriler*:Araştırmaya dahil olan hemşirelerin BBS-A ve BBS-B versiyonu için hemşirelik eylemleri sırasında hastaların bireyselliğini destekleme ve hasta bakımını bireyselleştirme algıları orta düzeyde idi ve genel olarak yaşanan etik ikilemlerin bakımı etkilediği belirlendi.*

Anahtar Kelimeler: *COVİD-19 virüs, hemşire,bakım*

ABSTRACT

Introduction and aim: *The study showed that the ethical dilemmas faced by nurses working duringthe COVID-19 pandemic process were planned to examine their impact on individualized care.*

Method:*The descriptive qualitative study was initiated after obtaining permission from the relevant institution and ethics committee. The research sample consisted of 126 nurses who were voluntary, verbally informed and actively involved in the pandemic process. In the collection of research data, the form (12 items) containing the descriptive characteristics of the individuals was obtained with questions about the ethical dilemmas experienced by nurses (26 items) prepared with the support of the literature in line with the researchers, and the Individualized Care Scale A and B version (34 items). Study data were collected via Google form. While evaluating the findings obtained in the study, SPSS 21.0 program was used for statistical analysis.*

Findings*:For nurses working actively during the Covid period, Individualized Care Scale-A version (BBS-A) total Cronbach α: 0.77 and mean scores 57.46 ± 8.47, while Individualized Care Scale-B version (BBS-B) total Cronbach α : 0.79 and the mean score was 60.30 ± 8.55 at a moderate level. The most common ethical dilemmas during the COVID-19 epidemic process were " the biggest exposure nurse " 89.7%, 'role ambiguity' 79.4%, 'no age limit at the source' 71.4% and "Caring with a low sense of responsibility"7.9% was found to be. It was determined that there is a significant difference between ethical dilemmas and the scale score in general. Between " Violation of patient rights' 'and' 'Low sense of responsibility and care in nursing care' 'and the scale A and B versions,' 'Nurses' exposure to contagious environments more than other healthcare workers" and B It was determined that there is a significant difference between the version (p: <0.05).*

Conclusion and Suggestions*:The nurses included in the study had moderate perceptions of supporting the individuality of the patients and individualizing patient care during the nursing actions for the BBS-A and BBS-B versions, and it was determined that the ethical dilemmas experienced in general affected the care.*

Keywords*: COVID-19 vırus, nurse,care*

GİRİŞ

COVİD-19 virüsü, ciddi solunum yetmezliği oluşturan bir RNA virüsüdür (Şeker, M., Özer, A., Tosun, Z., Korkut, C., & Doğrul, M., 2020). İlk vakaların 2019 yılı sonunda görülmesi

nedeniyle COVİD-19 ismini alan virüs, 4000'den fazla insanın ölümüne neden olmasıyla birlikte Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 2020 tarihinden itibaren pandemi olarak ilan edilmiştir (Çöl M., Güneş G.,2020). Dünyayı tüm hızıyla kuşatmaya devam eden COVİD-19 salgını, 21 Şubat 2021 tarihi itibariyle DSÖ tarafından onaylanmış 110.609.979 vaka, 2.452.510 kişinin hayatını kaybettiği ve 223 ülkede tespit edildiği raporlanmıştır (World Health Organization(WHO),2021).

COVİD-19 'un dünya çapında önemli ölçüde yayılması sonucu en ön saflarda yerini alan sağlık ekibinin etkin üyesi olan hemşireler, Türkiye'de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart'tan itibaren mücadelelerini aktif bir şekilde sürdürmeye devam etmektedir. Bu mücadelede salgına karşı kurumsal ve bireysel olarak hazır olunmaması, hastalığın bulaşma hızının çok yüksek olması, sosyal, mesleki, etik ve ahlaki açıdan bazı sorunların yaşanmasına neden olmuştur (Palandoken,E.A., 2020). Sağlık sisteminde bulaş riski yüksek olmasına rağmen bire bir hasta bakımında sorumluluklarını yerine getiren hemşireler, yaşanan etik ikilemlerden en çok etkilenen meslek grubu olmuştur. Bu durumlarda en doğru kararı mesleki etik kodlar doğrultusunda verebilmek hastanın primer bakım vericisi olan hemşirelerin bireyselleştirilmiş bakım uygulamalarında da sorunlar yaşamasına neden olmuştur.

Bu doğrultuda çalışmada, hemşirelerin iş yükünün artması, yoğun çalışma temposu, riskli alanlarda ve kişisel koruyucu ekipmanlarla uzun süreli çalışma, ailelerinden ve sevdiklerinden uzak kalma ve onlara bulaştırma korkusu, rol belirsizlikleri, bulaşıcılığın fazla olduğu ortamlara daha fazla maruz kalma, hasta haklarının ihmal edilmesi durumu, özellikle vaka sayılarının arttığı dönemlerde hastalara bakım verirken kaynak sıkıntısı (mekanik ventilasyon cihazı, nazal oksijen cihazı, monitör cihazı vb.) yaşamaları sundukları bireyselleştirilmiş bakımı da etkilediği düşünülmüştür.

GEREÇ VE YÖNTEM

Tanımlayıcı ve durum tespit edici planlanan çalışma, COVİD-19 salgını sürecinde görev yapan hemşirelerin yaşadıkları etik ikilemlerin, sundukları bireyselleştirilmiş bakıma etkisinin incelenmesi amacıyla planlanmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Sakarya ilinde bulunan bir devlet hastanesinde aktif olarak çalışan hemşireler (N=205), örneklemi çalışmaya katılmaya gönüllü ve pandemi sürecinde aktif görev alan 126 hemşire oluşturdu.

Araştırmanın Etik Yönü

Sağlık Bakanlığı'ndan 26.12.2020 tarihinde, araştırmanın yapıldığı kurumdan 28.12.2020 ve Etik Kuruldan 29.01.2021 tarihinde ve E-71522473-050.01.04-6043 sayılı izin alındı. Bireyselleştirilmiş bakım skalaları hemşire versiyonunu çalışmamızda kullanmak için Ritta Suhonen ve Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışmalarını yapan Rengin Acaroğlu ve Merdiye Şendir'den mail yoluyla izin alınmıştır.(Acaroğlu R., Şendir M.,2012; Suhonen, R., Gustafsson, M. L., Katajisto, J., Välimäki, M., & Leino-Kilpi, H.,2010)

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında, bireylerin tanıtıcı özelliklerini içeren form (12 madde), araştırmacılar doğrultusunda literatür desteği ile hazırlanan hemşirelerin yaşadıkları etik ikilemler konusunda sorular (26 madde) (Wang, H., Liu, Y., Hu, K., Zhang, M., Du, M., Huang, H., & Yue, X.,2020; Sperling, D.,2020;Jia, Y., Chen, O., Xiao, Z., Xiao, J., Bian, J., & Jia, H.,2020)ve Bireyselleştirilmiş Bakım Skalası A ve B versiyonu (34 madde) ile elde edildi. Bireyselleştirilmiş bakım skalaları hemşire versiyonu, Suhonen ve ark. tarafından hemşirelerin bireyselleştirilmiş bakım hakkındaki görüşlerini değerlendirmek üzere geliştirilmiş iki aşamalı bir ölçektir, Türkçe geçerlik ve güvenirliği Şendir ve ark. tarafından yapılmıştır. (Acaroğlu R., Şendir M.,2012; Suhonen, R., ve ark.,2010).Çalışma verileri Google form üzerinden toplandı.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde örneklemin ve ölçümlerin tanımlayıcı analizleri (number, frequency, minimum, maximum, mean and standard deviation), anlamlı fark oluşturan değişkenlerin belirlenmesi için de comparative analizler (Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri) kullanıldı. Ölçeklerin güvenilirliği için Cronbach alfa değeri hesaplandı. Veriler IBM SPSS Statistics 21 ve LISREL 8.51 programları kullanılarak %95 güven aralığında analiz edildi.

BULGULAR

Hemşire Bilgi Formunda yer alan sorular Tablo.1' de gösterilmiştir.

Katılımcıların yaş ortalaması 27,6±5,81 (21-46) yıl olup, %84,9'u kadın, %65,9 bekar, %83,3 lisans mezunu, %46,8'i covid servisinde, %35,7'si covid yoğun bakımda,%17,5'i covid acil serviste,%79,4'ü yirmi dört saatlik vardiya şeklinde çalışmakta idi. Covid 19 döneminde hemşirelerin yaşadıkları en önemli sorunlar sırası ile, koruyucu ekipmanlarla uzun süreli çalışma (%31,7), ailelerinde ve sevdiklerinden uzak kalma (%23), düşük maaş ile yoğun ve riskli alanda çalışma (%19), psikolojik açıdan etkilenme (%13,5), ailesine ve çevresine bulaştırma korkusu (%12,7) şeklinde bulunmuştur ve %57,1'i psikolojik açıdan desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Çalışanların %92,9'unun kronik hastalığının bulunmadığını, %66,7'sinin COVİD-19 hastalığı geçirmediğini, kişisel koruyucu ekipmana erişimde sadece %11,1'inin sıklıkla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo.1 Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri ve Pandemi Dönemi Yaşanan Sıkıntılar

Sosyodemografik Değişkenler		**N**	**%**
Yaş 27,6508	21-46 ± 5,81903 (min:…-max:..)	126	
Medeni Durum	Bekar	83	65,9
	Evli	43	34,1
Eğitim Durumu	SML Önlisans-Lisans	7 105	5,6 83,3

	Lisansüstü	14	11,1
Hizmet Yılı	0-12 ay	49	38,9
	13 ay – 5 yıl	43	34,1
	5 yıl üzeri	34	27,0
Görev Yapılan Bölüm	Acil Servis	22	17,5
	Servis	59	46,8
	Yoğun Bakım	45	35,7
Haftalık Çalışma Saati	40 saat	27	21,4
	41-48 saat	67	53,2
	49 saatten fazla	32	25,4
Çalışma Şekli	12 saat vardiya	14	11,1
	16 saat vardiya	12	9,5
	24 saat nöbet	100	79,4
Kronik Hastalık Durumu			
	Evet	9	7,1
	Hayır	117	92,9
Pandemi Dönemi Yaşanan Sıkıntılar			
Covid Pozitif ya da Temaslı Biri ile Ev Paylaşımı	Evet	34	27,0
	Hayır	92	73,0
Konaklama imkanı sağlandı mı	Evet	74	58,7
	Hayır	52	41,3
Covid oldunuz mu	Evet	42	33,3
	Hayır	84	66,7
Covid bulguları ile çalışmak zorunda kaldınız mı	Evet	35	27,8
	Hayır	91	72,2
Kurumda sağlık çalışanlarına düzenli Covid testi yapıldı mı	Evet	7	5,6
	Hayır	119	94,4
KKE ne sıklıkla sorun	Ara sıra	33	26,2

yaşadınız	Nadiren	30	23,8
	Sıklıkla	14	11,1
	Sorun olmadı	49	38,9
Covidbakımmalzemesisıkıntısı yaşadınızmı	Evet	59	46,8
	Hayır	67	53,2
Ulaşım nasıl sağlandı	Özel aracımla	57	45,2
	Kurum servisi ile	1	0,8
	Toplu taşıma	68	54,0
Yemek hizmeti	Kendi imkanlarımla sağlayabildim	31	24,6
	Kurum tarafından sağlanan imkanlar kısmen yeterliydi	81	64,3
	Kurum tarafından sağlanan imkanlar yeterliydi	14	11,1
Forma değişim imkanı	Yeterliydi	76	60,3
	Yeterli değildi	41	32,5
	Ortam sağlanmadı	9	7,1
Dinlenme ortamı sağlandı mı	Evet	94	74,6

	Hayır	32	25,4
Şiddete maruz kalma	Evet	29	23,0
	Hayır	97	77,0
Aile bakımını yürütmede	Evet	47	37,3
zorluk	Hayır	79	62,7
Psikolojik desteğe ihtiyaç	Evet	72	57,1
	Hayır	54	42,9
Motivasyon etkisi	Evet	112	88,9
	Hayır	14	11,1
Ekip motivasyonu	Evet	120	95,2
	Hayır	6	4,8
Covid dönemi yaşanan en önemli sorunlar	koruyucu ekipmanlarla uzunsüreli çalışma	40	31,7
	ailelerindenve sevdiklerinden uzakkalmave vakit geçirememek	29	23,0
	ailesineve çevresine bulaştırma korkusu	16	12,7
	psikolojik açıdan etkilenme	17	13,5
	düşükmaaşile çokyoğun çalışmak	24	19,0
Covid bakımda algılanan	Düşük	1	0,8
Risk	Orta	27	21,4
	yüksek	98	77,8

İşe gelirken korku	Evet Hayır	59 66	47,2 52,8
Etik İkilemler			
Tedavi etmeyi reddetme düşüncesi	Kararsızım Katılıyorum Katılmıyorum	57 25 44	45,2 19,8 34,9
Kaynakta üst yaş sınırı	65-70 75-85 85 üzeri Yaş sınırı yok	20 10 6 90	15,9 7,9 4,8 71,4
Sigara kullananlarda kaynak dağılımı	Kararsızım Katılıyorum Katılmıyorum	36 15 75	28,6 11,9 59,5
Covidde hasta hakları ihmali	Kararsızım Katılıyorum Katılmıyorum	34 33 59	27,0 26,2 46,8
En büyük maruziyet hemşire	Kararsızım Katılıyorum Katılmıyorum	11 113 2	8,7 89,7 1,6
Rol belirsizliği	Kararsızım Katılıyorum Katılmıyorum	16 100 10	12,7 79,4 7,9
Düşük sorumluluk duygusu	Kararsızım Katılıyorum Katılmıyorum	11 10 105	8,7 7,9 83,3

Covid döneminde aktif çalışan hemşireler için Bireyselleştirilmiş Bakım Skalası- A versiyonu (BBS-A) Cronbach α:0,77 ve Bireyselleştirilmiş Bakım Skalası-B versiyonu (BBS-B) toplam Cronbach α:0,80 ile kabul edilebilir güven aralığında olduğu görüldü (Tablo 2).

Hemşirelerin Bireyselleştirilmiş Bakım Skalası puan ortalamaları incelendiğinde hemşirelerin bakım uygulamalarında hastaların bireyselliğini desteklemeyi değerlendirme amaçlı sorular içeren A versiyonu puan ortalamaları 57,46±8,47 iken, hastanın bakımını bireyselleştirme algıları konusunda değerlendirme yapan B versiyonu (BBS-B) toplam puan ortalaması 60,30±8,55 olarak orta düzeyde bulunmuştur.

Tablo.2 Hastaların BBS-A/ BBS-B Güvenilirlik Düzeyi ve Madde Puan Ortalamalarının Dağılımı(n=126)

Ölçek ve Alt Boyutları	Cronbach Alfa	Ort±SS	Minimum	Maksimum
Klinik Durum-A	0,805	26,0125±3,99604	13,29	30,71
Kişisel Yaşam Durumu-A	0,807	9,8800±3,45136	3,25	16,25
Karar Verme Kontrolü-A	0,780	21,6164±3,21346	9,17	25,83
BBS-A (Toplam Puan)	0,776	57,4629±8,47755	30,35	72,80
Klinik Durum-B	0,814	26,6217±3,35769	15,43	30,71
Kişisel Yaşam Durumu-B	0,808	11,5387±3,20592	3,75	16,25
Karar Verme Kontrolü-B	0,828	22,1479±3,24985	11,17	25,83
BBS-B (Toplam Puan)	0,796	60,3084±8,55562	32,35	72,80

COVİD-19 salgını sürecinde en çok yaşanan etik ikilemlerin ‘’en büyük maruziyet hemşire’’ %89,7, ”rol belirsizliği’’ %79,4, “kaynakta yaş sınırının olmadığı” %71,4 olduğu gözlendi. Etik ikilemler ile genel olarak ölçek puanı arasında anlamlı farklılık olduğu belirlendi. ‘’Hasta haklarının ihlal edilmesi durumu’’(BBS-A p=0.015, BBS-B p=0.019) ve ‘’Hemşirelik bakımında düşük sorumluluk duygusu ile bakım verme durumu’’(BBS-A p=0.003, BBS-B p=0.013), ile BBS-A ve BBS-B ölçekleri arasında, ‘’Diğer sağlık çalışanlara göre hemşirelerin bulaşıcılığın fazla olduğu ortamlara daha fazla maruz kalma’’(BBS-B p=0.034) ile BBS-B versiyonu arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Hemşirelerin yaşadıkları etik ikilemlerin bireyselleştirilmiş bakıma etkisinin incelenmesi için p değeri sonuçları Tablo.3’de gösterilmiştir.

Etik İkilemler		**BBS-A**	**BBS-B**
Kendi sağlığınızı riske atabilecek durumlarda tedaviyi red hakkı	Katılıyorum (n:19.8)	43,12±71,13	42,26±68,80
	Kararsızım	30,35±71,80	32,35±72,80

	(n:45.2)					
	Katılmıyorum (n:34.9)		42,68±72,80			45,93±72,80
	Test statistics		0.237			0.392
Yetersiz miktarda olan kaynakları üst yaş kullanım sınırı	65-75 yaş (n: 15.9)		38,54±72,46			32,35±71,88
	75-85 (n: 7.9)		50,10±68,63			50,07±65,38
	85 ve üzeri (n: 4,8) Yaş sınırı yok (n:71.4)		46,04±68,49 30,35±72,80			57,46±66,21 45,35±72,80
	Test statistics		0.958			0.405
Sigara kullanan hastalar için yetersiz kaynak durumunda öncelik	Katılıyorum (n:11.9)		50,79±72,80			52,24±72,80
	Kararsızım (n:28.6)		38,54±72,80			45,93±72,80
	Katılmıyorum (n:59.5)		30,35±72,80			32,35±72,80
	Test statistics		0.122			0.561
Hasta haklarının ihlal edilmesi durumu	Katılıyorum (n:26.2)		38,54±72,46			32,35±72,80
	Kararsızım (n:27.0)		42,68±70,96			42,26±72,80
	Katılmıyorum (n:46.8) **Test statistics**		30,35±72,80 **0.015**			49,24±72,80 **0.019**
Diğer sağlık çalışanlara göre kendinizin bulaşıcılığın fazla olduğu ortamlara daha fazla maruz kalma	Katılıyorum (n:89.7)		38,54±72,80			32,35±72,80
	Kararsızım (n:8.7)		30,35±71,80			56,82±72,80
	Katılmıyorum (n:1.6) **Test statistics**		54,82±55,82 0.789			53,15±54,07 **0.034**
Rol belirsizliği durumu	Katılıyorum (n:79.4)		30,35±72,80			45,76±72,80

	Kararsızım (n:12.7)		41,70±68,96			32,35±68,80
	Katılmıyorum (n:7.9) **Test statistics**		45,35±61,80 0.516			45,35±68,80 0.465
Hemşirelik bakımında düşük sorumluluk duygusu ile bakım verme durumu	Katılıyorum (n:7.9)		38,54±62,63			45,76±51,38
	Kararsızım (n:8.7)		41,70±65,46			32,35±65,65
	Katılmıyorum (n:83.3) **Test statistics**		30,35±72,80 **0.003**			42,26±72,80 **0.013**

Etik İkilemler		**BBS-A**	**BBS-B**
Kendi sağlığınızı riske atabilecek durumlarda tedaviyi red hakkı	Katılıyorum (n:19.8)	43,12±71,13	42,26±68,80
	Kararsızım (n:45.2)	30,35±71,80	32,35±72,80
	Katılmıyorum (n:34.9)	42,68±72,80	45,93±72,80
	Test statistics	0.237	0.392
Yetersiz miktarda olan kaynakları üst yaş kullanım sınırı	65-75 yaş (n: 15.9)	38,54±72,46	32,35±71,88
	75-85 (n: 7.9)	50,10±68,63	50,07±65,38
	85 ve üzeri (n: 4,8) Yaş sınırı yok (n:71.4)	46,04±68,49 30,35±72,80	57,46±66,21 45,35±72,80
	Test statistics	0.958	0.405
Sigara kullanan hastalar için yetersiz kaynak durumunda öncelik	Katılıyorum (n:11.9)	50,79±72,80	52,24±72,80
	Kararsızım (n:28.6)	38,54±72,80	45,93±72,80
	Katılmıyorum (n:59.5)	30,35±72,80	32,35±72,80
	Test statistics	0.122	0.561
Hasta haklarının ihlal edilmesi durumu	Katılıyorum (n:26.2)	38,54±72,46	32,35±72,80
	Kararsızım (n:27.0)	42,68±70,96	42,26±72,80
	Katılmıyorum (n:46.8) **Test statistics**	30,35±72,80 **0.015**	49,24±72,80 **0.019**
Diğer sağlık çalışanlara göre kendinizin bulaşıcılığın fazla	Katılıyorum (n:89.7)	38,54±72,80	32,35±72,80
	Kararsızım	30,35±71,80	56,82±72,80

olduğu ortamlara daha fazla maruz kalma	(n:8.7)				
	Katılmıyorum (n:1.6) **Test statistics**		54,82±55,82 0.789		53,15±54,07 **0.034**
Rol belirsizliği durumu	Katılıyorum (n:79.4)		30,35±72,80		45,76±72,80
	Kararsızım (n:12.7)		41,70±68,96		32,35±68,80
	Katılmıyorum (n:7.9) **Test statistics**		45,35±61,80 0.516		45,35±68,80 0.465
Hemşirelik bakımında düşük sorumluluk duygusu ile bakım verme durumu	Katılıyorum (n:7.9)		38,54±62,63		45,76±51,38
	Kararsızım (n:8.7)		41,70±65,46		32,35±65,65
	Katılmıyorum (n:83.3) **Test statistics**		30,35±72,80 **0.003**		42,26±72,80 **0.013**

Tablo.3 Hemşirelerin Yaşadıkları Etik İkilemlerin Bireyselleştirilmiş Bakıma Etkisi

TARTIŞMA

İnsan biyolojik, fizyolojik, psikolojik, sosyal, kültürel ve spiritüel boyutları olan bir varlıktır ve boyutlar birbiriyle ilişkilidir (Bayındır, S.K., Biçer S., 2019). Bireyin herhangi bir boyutundaki yetersizlik diğer boyutlarını da etkileyeceği unutulmamalıdır. Bireyselleştirilmiş bakım, bireyin gereksinimlerini, duygularını, alışkanlıklarını ve isteklerini dikkate alan, hemşirelik felsefesi, değerleri ve etik kodların temelini oluşturan, kaliteli bir bakımın göstergesidir(Acaroglu R., Şendir M.,2012). Optimal düzeyde bir bakım verilebilmesi için, bireyin tüm boyutlarını kapsayan bütüncül ve bakım gereksinimlerine yönelik bireyselleştirilmiş, bir hemşirelik bakımı sunulması gerekir ve bu çalışmada hemşirelerin BBS-A ve BBS-B ölçeklerinden aldıkları puan orta düzey olarak bulundu.Hemşirelerin %71,4'ü yetersiz miktarda olan kaynakları kullanmaya yönelik üst yaş sınırının olmaması gerektiğini, %59,5'inin sigara kullanan hastaların kaynakların yetersiz olması durumunda kaynakların paylaşımında öncelik tanınmamasına katılmadığını ve buna bağlı olarak herkesin eşit optimal düzeyde bakım alması gerektiğini düşündükleri görüldü.

Hemşireler salgın sürecinde COVİD 19 hastalarına bakım verebilmek için her türlü tehlikeye karşı etik ikilemler ile birlikte bakım vermeye çalıştılar. Hemşirelik uygulamalarında etik ikilemler yaygındır ve etik ikilemleri çözülemeyen durumlar olarak tanımlayabiliriz (Jia, Y., Chen, O., Xiao, Z., Xiao, J., Bian, J., & Jia, H.,2020). Salgının beraberinde getirdiği rol

belirsizlikleri, eleman yetersizlikleri, hasta haklarının ihmal edilme durumu, vaka sayılarının arttığı dönemde yaşanan ekipman yetersizlikleri,etik ikilemlerin ve iş yükünün artmasına neden olmuştur.

Hemşirelerin hastalara bakım sunarken bu sürecin süreklilik gerektirmesi nedeniyle, hasta ile en fazla vakit geçiren sağlık meslek grubu hemşirelerdir.(Cerit B.,2010). Salgın sürecinde de bu durum değişmemiştir. Bulaşıcılığın fazla olduğu ortamlarda hemşireler daha fazla yer almıştır. Yaptığımız çalışmada hemşirelerin %89,7'si diğer sağlık çalışanlarına göre bulaşıcılığın fazla olduğu ortamlara daha fazla maruz kaldıklarını düşündükleri bulundu.

Sperling D.,(2020) yaptığı bir çalışmada katılan 15 hemşireye kendilerinin COVİD-19'a yakalanma risklerini nasıl algıladıkları sorulduğunda yoğun bakım ve COVİD-19 hastalarının bakıldığı bölümlerde çalışan hemşirelerin risk algısının diğer hemşirelere göre daha yüksek olduğu belirtilmiş. Aynı zamanda hemşirelerin %74,7'sinin haklarının olduğuna inanmadıkları görülmüş. Yaptığımız çalışmaya katılan hemşirelerin ise %77,8'inin çalıştıkları alanları yüksek risk olarak algıladıklarını, %19,8'inin kendi sağlığını riske atabilecek durumlarda tedaviyi reddetme hakkının olduğunu düşünürken, %45,2'sinin bu konuda kararsız olduğu görüldü. Diğer sağlık çalışanlarına göre bulaşıcılığın fazla olduğu ortamlara daha fazla maruz kaldıklarını düşünmelerine rağmen düşük sorumluluk duygusu ile bakım vermedikleri anlaşıldı.

Wang H. ve ark., (2020) sağlık çalışanlarının COVİD-19 hastalarına bakım verirken streslerini etkileyen faktörleri belirlemek için yaptıkları çalışmada, stres düzeylerinin düşük,stresi etkileyen en önemli faktörlerin ailelerine bulaştırma korkusu ve kişisel koruyucu ekipmanlarla çalışmanın verdiği rahatsızlık olduğu görülmüş. Yaptığımız çalışmada ise COVİD-19 döneminde yaşadıkları en önemli sorunların başında kişisel koruyucu ekipmanlarla uzun süreli çalışma(%31,7), ailelerinden ve sevdiklerinden uzak kalma(%23), psikolojik açıdan etkilenme (%13) olarak bulundu. Ayrıca bu dönemde hastalara bakım verirken motivasyonlarının etkilendiklerini(%88,9), ekip içinde birbirlerinin motivasyonlarını desteklediklerini(%95,2) ve psikolojik açıdan desteğe ihtiyaç duydukları(%57,1) belirlendi.

Jia Y. ve ark., (2020) hemşirelerin yaşadıkları etik zorlukları belirlemek amacıyla 18 hemşireyle görüntülü görüşme ve sesli sohbet şeklinde yaptıkları çalışmada hemşireler, salgın sürecinin ilk zamanlarında hastaların tedavi planlarını seçme hakkı, hasta haklarını bilme hakkı ve kişisel güvenlik haklarının ihmal edildiğini, doktorlar ve hemşireler arasında rol belirsizliği yaşadıklarını ifade etmişler. Yaptığımız çalışmada ise hemşirelerin %79,4'ünün doktorlar ve hemşireler arasında rol belirsizliği olduğunu düşündükleri, %46,8 'inin hasta haklarının ihmal edilmesi durumunda karasız olduklarını görüldü.

SONUÇ

Araştırmaya dahil olan hemşirelerin BBS-A ve BBS-B versiyonu için hemşirelik eylemleri sırasında hastaların bireyselliğini destekleme ve hasta bakımını bireyselleştirme algıları orta düzeyde idi ve genel olarak yaşanan etik ikilemlerin bakımı etkilediği belirlendi. COVİD-19 salgını, sağlık çalışanlarının yaşadıkları zorlukları herkesin görebilmesi için büyük fırsatlar sundu.Özellikle hemşirelerin gücünü, fedakarlıklarını, verdikleri bakımın kalitesini, kendilerini mesleğine adamış olduklarını, sağlık sistemlerindeki konumunu, etik ikilemlerin

yaygınlığını ve bu süreçte en büyük sorumluluğu hemşirelerin aldıkları görüldü. Bu doğrultu da yaptığımız çalışmanın sağlık sistemlerinde hemşireler için katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Acaroğlu, R., Şendir, M. (2012). Bireyselleştirilmiş bakımı değerlendirme skalaları. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, *20*(1), 10-16.

Bayındır, S. K., & Biçer, S. (2019). Holistik Hemşirelik Bakımı. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *4*(1), 25-29.

Cerit, B., (2010). Hemşirelik Etik İkilem Testi'nin Geçerlik-Güvenirlik Çalışması ve Hemşirelerin Etik Karar Verebilme Düzeyi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, *17*(2), 47-67.

Çöl, M., & Güneş, G. (2020). Covid-19 salgınına genel bir bakış. Memikoğlu O., ve Genç V., (Ed.),*Covid-19 içinde*, (Cilt 1: 1-8). Erişim:http://www.medicine.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/121/2020/05/COVID-19-Kitap.pdf

Jia, Y., Chen, O., Xiao, Z., Xiao, J., Bian, J., & Jia, H. (2020). Nurses' ethical challenges caring for people with COVID-19: A qualitative study. *Nursing ethics*, 0969733020944453.

Palandöken, E. A. COVID-19 Pandemisi ve Hemşireler için Etik Sorunlar. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *5*(2), 139-142.

Sperling, D. (2020). Ethical dilemmas, perceived risk, and motivation among nurses during the COVID-19 pandemic. *Nursing ethics*, 0969733020956376.

Suhonen, R., Gustafsson, M. L., Katajisto, J., Välimäki, M., & Leino-Kilpi, H. (2010). Individualized care scale–nurse version: A Finnish validation study. *Journal of evaluation in clinical practice*, *16*(1), 145-154.

Şeker, M., Özer, A., Tosun, Z., Korkut, C., & Doğrul, M. (2020). Covid-19 Pandemi Değerlendirme Raporu. *Türkiye Bilimler Akademisi*. Erişim:http://www.tuba.gov.tr/files/images/2020/kovidraporu/T%C3%9CBA%20Covid-19%20Raporu%206.%20G%C3%BCncelleme.pdf

Wang, H., Liu, Y., Hu, K., Zhang, M., Du, M., Huang, H., & Yue, X. (2020). Healthcare workers' stress when caring for COVID-19 patients: An altruistic perspective. *Nursing ethics*, *27*(7), 1490-1500.

WHO, Health Topics, Coronavirus. World Health Organization 2021. Erişim:21.02.2021. https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019

Presentation ID/Sunum No: HEM 138

Antidepresan İlaçlar İle Zehirlenme Ve İntihar Olgularinin Önlenmesinde Hemşirelerin Akilci İlaç Uygulamalari Eğitiminin Önemi

1Aslıhan Şeker, 2 Sultan Mehtap Büyüker*
1Üsküdar Üniversitesi, Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü
2 Üsküdar Üniversitesin, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Eczane hizmetleri Programı
**E-mail : sultanmehtap.buyuker@uskudar.edu.tr*
1 ORCID NO: 0000-0002-2975-1567
2 ORCID NO–0000-0002-1344-540X

ÖZET

İntiharın, insanlığın varlığı kadar eski bir tarihi olduğu bilinmektedir. Ülkemizde intihar olgusunun bir sorun olarak ele alınmaya başlaması ise yirminci yüzyılın sonlarına doğru başlamıştır. Önceleri sadece bir ruh sağlığı sorunu olarak ele alınan intiharın özellikle son zamanlarda, farklı yönleriyle de ele alındığı görülmektedir. Yapılan araştırmalara göre İntihar ve intihar girişimlerinde son yıllarda dünya çapında ciddi bir artış tespit edilmiştir. İntiharla ilgili çalışmaların giderek arttığı, bu çalışmalar içinde en fazla konuyla ilgili araştırmaların yer tuttuğu görülmektedir. Özellikle son dönemlerde sadece Ruh Sağlığı alanında çalışanların değil, farklı bilim dallarının da (Adli Tıp, Halk Sağlığı, Hemşirelik, Edebiyat, Sosyoloji, Hukuk gibi) konuya yöneldiği dikkat çekmektedir. Bireylerdeki intihar düşüncelerinin tedavisinde multidisipliner bir ekip çalışması ile önüne geçilebilmektedir. Bu doğrultuda hemşirelik mesleği ele alındığında büyük sorumlulukların ve görevlerin onlara düştüğü bilinmektedir. Hemşireler intihara teşebbüs eden ve intihar riski taşıyan bireylerle ilk karşılaşan ve ilk iletişime giren sağlık profesyonelidir. Bireyleri gözlemleme ve potansiyel tehlikeleri fark edebilme ve değerlendirme süreçlerinde etkin olabilirler. Hemşireler hastanın gözlemlenmesinin yanında tedavi sürecinde de önemli bir role sahiptir. İlaçların hastaya sunumu ve uygulamanın yanında hemşirelere verilmesi gereken akılcı ilaç eğitimi öneminden de bahsedilerek tedavi sürecinin amaçlanan sonuca doğru ilerlenmesinin sağlanması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Akılcı İlaç Kullanımı, Antidepresan İlaçlar, Hemşirelik, İntihar, Zehirlenmeler.*

ABSTRACT

It is known that suicide is as old as the existence of humanity. The fact that suicide was considered as a problem in our country started towards the end of the twentieth century. Suicide, that was previously considered only a mental health problem, has been dealt with in different aspects especially recently. According to researches, there has been a significant increase in suicide and suicide attempts worldwide in recent years. It is seen that the studies related to suicide are increasing and the most related researches take place in these studies. It is noteworthy that in recent years, not only those working in the field of Mental Health, but also different disciplines (Forensic Medicine, Public Health, Nursing, Literature, Sociology, Law, etc.). In the treatment of suicidal thoughts in individuals, a multidisciplinary team work can be prevented. In this respect, it is known that when the nursing profession is handled, great responsibilities and duties fall on them. Nurses are health professionals who first attempt and

communicate with individuals who attempt suicide and have a risk of suicide. They can be effective in monitoring individuals and recognizing and assessing potential hazards. Nurses have an important role in the treatment process as well as monitoring the patient. In addition to the presentation of the drugs to the patient and the importance of rational drug use training that should be given to the nurses, the treatment process should be progressed towards the intended result.

Keywords: *Antidepressant Drugs, Intoxications, Nursing, Rational Drug Usage, Suicide.*

1. GİRİŞ

Arapça kökenli bir kelime olan "intihar", batı dillerinde "suicide" kelimesine karşılık gelmekte ve Tazminat Dönemi' nde Türkçe' ye çevrilen eserlerde "kendini katletme" yerine kullanılmaktadır. TDK sözlüğünde intihar kelimesi, kendini öldürmek ya da özkıyım olarak tanımlanmıştır. Başka bir tanımlamada Ziyalar intiharı; bireyin kendine yönelik yaptığı şiddetli saldırganlık hali olarak ifade etmiştir (1). Bireyi intihara yönelten en önemli faktör, tahammül edilemeyen negatif şart ve durumlardan kurtulma düşüncesidir (2). Arkun intihar fikri, bütün canlılarda var olan yaşama isteğine zıt bir durum olarak kabul edilmekte ve hayatına son vermek isteyen kişinin en etkili metodu seçip, hiç kimsenin hayatına müdahalesine fırsat vermeden kendi hayatına son vermesidir (3). Eğer kişinin girişimi sonucu ölmemişse bu intihar olarak değil intihar girişimi olarak değerlendirilir (4). Freud ise intiharı, bireyin kendine karşı yaptığı saldırganlık olarak tanımlamıştır ve bu tanımı canlılarda bulunan ölüm içgüdüsü ile açıklamaktadır. İntihar, bireyin içinde bulunan ölüm içgüdüsünün devreye girerek bireyin kendini katletmesidir. Yerli yazınlardan Yörükoğlu ise; çaresizlik ve bir çıkmaz içerisinde bulunan bir bireyin problemlerinden ümitsiz kaçışı intihar olarak tanımlamaktadır (5).

2. İntihara Neden Olan Etkenler

2.1. Psikolojik Faktörler: Bulunduğumuz yüzyılda intihar, özellikle psikolog ve psikiyatristlerin çalışma yaptıkları en önemli konu olma özelliğindedir. İntihar konusuyla alakalı yapılan araştırmalarda sorunun asıl sebebi bireyin kendi içsel problemleri olduğu kabul edilmiş ve bu konu üzerinde durularak toplumsal şartlar çok fazla araştırılmamıştır. Ruhsal olarak problemi olan kişilerde intihar etme olasılığının daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle araştırmacılar, yaşanan her intihar olayını, ruh sağlığı yerinde olmayan kişinin yaptığını ve çözümünün akıl ve ruh sağlığı hastanelerinde olması gerektiği eğilimindedirler. Ancak istatistikler incelendiğinde; ruh sağlığı ile intihar arasında zorunlu bir benzerlik olmadığını, bağımsız değişken özellikte olduklarını göstermektedir (6).

2.2. Çevresel Faktörler: Çevresel faktörlerin başında toplumsal faktörler gelir. Bunun sebebi toplumsal yapının, fiziki çevresini olduğu kadar, insanını da denetim altına alabilmesindendir. "*İntihar, belki insan doğasına aykırıdır; ancak elverişsiz, istenmeyen toplumsal şartlar da insana karşıdır. Bu uygun olmayan şartlara karşı verilen savaşta ise herkesin aynı direnci göstermesi her zaman için olası değildir.*"(7).

Durkheim yaptığı araştırmalar sonucunda, toplumsal faktörlere göre intihar eylemlerinin hepsinin aynı olmadığını savunur ve intihar eylemlerini gerçekleşme sebeplerine göre üç sınıfta inceler:

- **Bencil İntiharlar:** Bu grupta, bireyin bağlı olduğu politik zümre, din, aile, sınıf vb. gibi aidiyetlik hissedilen taraftan korunmamış olmasından kaynaklanır. Yani, bireyin kendini yalnız ve kimsesiz hissettiği, toplumsal yapının zayıf kaldığı bireyler arasındaki bağların sağlam olmadığı zaman ortaya çıkar. Kişinin içinde bulunduğu grup arasındaki bağlar zayıfladıkça ve topluluğa olan bağlılık azaldıkça, birey, kendi içine döner ve içi ve her türlü dürtüleriyle baş başa kalır; yalnızlık hisseder. Kişi için hayat anlamını yitirir; çünkü bireylerde topluma bağlı olarak yaşamak temel bir ihtiyaçtır.
- **Elcil İntiharlar:** Bireyin intihar düşüncesine kapılması veya onu eyleme dönüştürmesi yalnızca toplumdan kopmasıyla alakalı değildir. Yani birey bir gruba, topluluğa bağlı olduğu zaman da intihar girişiminde bulunabilir. Durkheim bu duruma, Hindistan'da eşleri ölen kadınların, eşlerinin cenaze törenlerinde kendilerini yakmalarını örnek olarak gösterir. Bu gelenekte intihar eden kişi, toplumsal bir kuralı yapmak için bu durumu gerçekleştirir. Bu görevi yapmayan kişiye dinsel cezalar verilir ve onursuzlukla itham edilir. Yani kendini yakma eylemini gerçekleştirmeyen kişilerin üzerinde ciddi bir şekilde toplumsal baskı kurulur ve intihara sürüklenmeye çalışılır. Bu sınıfta değerlendirilen intiharlarda birey, içinde bulunduğu olumsuzluklardan dolayı hayatına son vermemiş, kendi yaşamından daha değerli olduğunu düşündüğü bir hedef için hayatını sonlandırmayı seçmiştir. Sonraki yaşamında bu durumun ödüllendirileceğini düşünmektedir.
- **Anomik İntiharlar:** Bu sınıfta değerlendirilen intiharlar, yaşanan toplumsal problemler sonucunda, kişilerin yaşam tarzlarının değişmek zorunda kalmaları ile gerçekleştirdikleri intihar eylemlerinin kapsamaktadır. Yaşanan büyük çaplı toplumsal buhranlar kişilere önceki yaşam kalitesini sunmayabilir. Savaşlar, doğal afetler, ekonomik krizler bu olayların başında gelir. Örneğin bir yerde meydana gelen büyük çaplı bir deprem aniden insanların hayatlarını değiştirmelerine sebep olabilir ve kişileri intihar düşüncesine yönlendirebilir.

3. Dünyada Ve Türkiye'de İntihar Girişimlerinin Yaygınlığı

3.1. Dünya'da İntihar Girişimlerinin Yaygınlığı: DSÖ' nün verilerine göre gelişmiş ülkelerde ölüm sebeplerinin en önde gelen on nedeninden biri intiharlardır. Dünyada 2000 yılı itibariyle 815.000 kişi intihar ederek yaşamına sonlandırmıştır. Yani her 40 saniyede bir kişi intihar etmektedir. İntihar girişimleri ise bu orandan çok daha fazla ve 10-20 katı olarak tespit edilmiştir. **3.2. Türkiye'de İntihar Girişimlerinin Yaygınlığı:** Türkiye'de intihar oranlarının son 10 yıldaki değişimine bakıldığında genel eğilimin artış şeklinde olduğu görülmektedir. 1997 yılında intihar oranın 100.000'de 2 kişi dolaylarında ölçülmüştür. Türkiye'de her 100.000 kişiden 12,6 sı intihar etmektedir (8).

9. Hemşirelerde Mezuniyet Sonrası Meslek İçi Eğitimlerde Akılcı İlaç Kullanımı Eğitiminin Önemi

Hasta güvenliği, sağlık kuruluşlarında kişilere gelebilecek zararları engellemek amacıyla çalışanlar tarafından alınması gereken tedbirlerin tamamını içermektedir (9). Hemşire mesleki

görevini ve sorumluluklarının içerisinde bireyin, ailenin ve toplumun güvenli ve doğru hizmet almasını da içermektedir. (Hemşirelik Hizmetleri Yönetmeliği, 2010). Bu sonuçlara bakılarak hemşirenin halk sağlığındaki yeri ve önemi bellidir. Hemşirelerin akılcı ilaç kullanımı hakkında aldıkları her bir mesleki eğitimin ardından yapılan çalışmalarla beraber yaklaşık %30 oranında bir ilerleme kayıt edilmiştir (10). İlaç hataları hekim, hasta veya hemşire kaynaklı olabilse de, en çok ilacın uygulanma aşamasında hata geliştiği için ilaç hatalarından çoğunlukla hemşireler sorumlu tutulmaktadır (11). Yapılan bir çalışmada hemşirelik uygulamalarında yapılan mesleki hatalar arasında %47 oranıyla ilaç uygulama hatalarını birinci sırada bulmuşlardır (9).

İlaç uygulamaları; hemşirelik mesleğinin en önemli ve dikkat gerektiren uygulamalarından biri olup, hemşireler çalıştıkları mesai diliminin içerisinde zamanlarının çoğunu ilaç hazırlama uygulamaya ayırmaktadırlar. Dünya Sağlık Örgütü tarafından akılcı ilaç kullanımının bir eğitim şeklinde müfredata dahil edilmesi tavsiye edilmektedir (12).

Mezuniyet sonrası hemşirelerle yapılan çalışmalarda mesleki hatalar arasında ilaç uygulama hatalarının en sık olduğu tespit edilmiştir (9). *"Bugünün öğrencileri yarının hasta güvenliği iyileştirme programlarının en baş kurucuları olacaktır."* (TTB, 2010). Hemşirelik öğrencilerine; sağlık hizmetlerinin genel olarak tüm süreçlerinin risk taşıdığının, bu sebeple hasta kimliğinin doğrulanmasının ve istem kontrolünün hasta güvenliği açısından son derece önemli olduğu konusunda gerekli bilgilendirmeler yapılmalıdır. İlaç tedavisi yapılırken 8 hususa dikkat edilmelidir. Bunlar;

1. Doğru Hasta*;* Hastaların adı-soyadı, doğum tarihi gibi tüm kimlik bilgileri kontrol edilmeli, isim kol bilekliği ile eşleştirilmelidir.

2. Doğru İlaç*;* Doğru ilaç için ilacın tam ismi ve jeneriğinin bilinmesi gerekmektedir. Bazı durumlarda ilaçların adlarının benzerlik göstermesi halinde doğru ilaç kontrolünün yapılması büyük önem taşımaktadır.

3. Doğru Etki*;* kullanılan ilacın yan etkileri de dahil olası tüm etkileri bilinmelidir. Başka ilaç ya da herhangi bir besinle etkileşim gösterme durumlarının da bilinmesi önemlidir. Beklenmeyen herhangi bir sonuç görüldüğünde doktora danışılmalıdır. İlaçların kullanılma saatlerinin planlanmasında ilaç ve besin etkileşimlerine dikkat edilmeli ve bu doğrultuda planlama yapılmalıdır.

4. Doğru Doz*;* İlacın verileceği kişinin yaşı da dikkate alınarak hastaya verilecek minimum ve maksimum dozların çok iyi belirlenmesi gerekmektedir.

5. Doğru Yol*;* İlaçların veriliş yolları birbirlerinden farklı olabilmektedir. Bu yol hekim tarafından net bir şekilde belirlenmiş olmalıdır.

6. Doğru İlaç Formu*;* ilaçların kapsül, tablet vb. birden fazla formu bulunabilmektedir. Tedavi için doğru formun kullanılmasına özen gösterilmelidir.

7. Doğru Zaman*;* tedavi için kullanılacak olan ilaç hastaya verilme zamanından yaklaşık 10-15dk önce bölmelerinden alınmalıdır. Genel uygulama olarak ilaçlar, verilme saatlerinden yarımşar saat önce ve sonra olmak üzere 1 saatlik dilim içerisinde verilebilmektedir. Belirli

periyotlarla verilecek ilaçlar söz konusu ise hastanın uyku düzeni dikkate alınmalıdır. Saatlik ilaçların verilme zamanlarına hassasiyet gösterilmesi oldukça önemlidir.

8. Doğru Kayıt*;* ilaç verilmesinden hemen sonra kaydı tutulmalıdır. İlacın uygulanma saati hemşire tarafından yuvarlak içine alınarak kendi adı ve soyadı da not edilmelidir (10).

Bilindiği üzere her ne kadar öğrencilik zamanlarında yapılan staj ile çalışma hayatında ki sahip olunan iş deneyimi eşit derece değildir. İş alanındaki tecrübesizlik, bilgi eksikliği ve dikkatsizlik ilaç hatasının yapılmasına sebep olan etmenlerden sayılabilir. Son sınıf öğrencilerinin müfredatında bulunan akılcı ilaç uygulama eğitimi, şu an çalışmakta olan hemşirelere de verilerek akılcı ilaç kullanımının önemi yüksek derecede yaygınlaşacaktır. İlacı üreten firmalar, hazırlayan eczacılar, uygulanmasına karar veren hekim, uygulanışını sağlayan hemşire olarak birbirleriyle bir bütündür. İlaç hazırlama ve uygulamaları multidisipliner bir yaklaşım gerektirmektedir. Bu halkalardan oluşan zincirin herhangi bir yerinde kopma meydana gelmesi hata ile karşı karşıya bırakabilmektedir. Dolayısıyla hemşireler; ilaç uygulamalarında, ilacın hasta vücuduna ulaşmasını sağlayan son zincirde yer aldıkları için, hatanın hastaya ulaşmadan engellenmesinde oldukça önemli role sahiptirler (13).

9.1. Antidepresan İlaçların İntihar Olgularında Hemşirelik Yaklaşımları: Sağlık alanında yaşanan birçok gelişme ile birlikte tıp etiği her geçen gün sağlık çalışanlarının gündeminde daha fazla yer almaktadır. Psikiyatri bu konular arasında en çok etik ikilem arasında kalındığı bilinen bölümlerden birisidir. Kültürler arası farklılık göstermesi ile birlikte, psikiyatri hastası olmanın kişiyi damgalanmış bir konuma getirdiği toplumda sorunlar, hastanın kliniğe başvurma aşamasında ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar gerçeklik algısı bozulan hastaların kendisi ile ilgili karar vermekte yeterliliği olup olmadığı, ilaç kullanma/kullanmama isteği, hastaneye yatma/ reddetme tutumu gibi başlıklarda toplanabilir. Diğer önemli sorunlar hasta ile sağlık çalışanları arasındaki ilişki gönüllülük konusu ile kişisel mahremiyet olarak sayılabilir (14).

Psikiyatri hastasının kendine özgü sorunlarını fark edebilmek ve bu sorunlar ile baş edebilmek için alanda çalışan hekim ve hemşirelerin etik konusunda eğitim almış olmalarını gerekmektedir. Bu ihtiyaç alanda çalışan hemşire ve hekimler tarafından dile getirilmektedir. Hemşirelerin intihar riski taşıyan bireylere yardım edilebileceğinin ve durumun değiştirilebileceğinin mesajını vermeleri önemlidir ve bu mesajı verirken intihar riski taşıyan bireyleri yargılamamalı, kişiyi dışlayıcı ve soyutlayıcı tutum göstermemeli ve güven vermelidir. İntihar girişimlerinde acil müdahalede, uzun süreli tedavi ve psikoterapi sürecinde, intihara teşebbüs eden bireyin güvenliğinin sağlanmasında, bireysel algının gelişiminde, duygularını açıklamasında, kişilerarası ilişkilerini, yaşama umudunu ve var olma hissiyatını geliştirmede ve baş etme yöntemlerini öğrenmesinde psikiyatri hemşirelerinin sorumlulukları büyüktür (15).

Hekim ve hemşireler antidepresan ilaçların reçetelenmesinin artması ve intihar girişimini artırdığı düşüncesi ile ilgili konuda ilaç kullanımının arttığını, aile hekimlerinin de bu ilaçları reçetelendirebileceğini, antidepresanların intihar girişimine sebep olmayacağını belirtmişlerdir (15).

Psikoterapi*;* Hekim ve hemşireler psikoterapinin yararlı olduğunu ancak yeterliliğe sahip kişiler tarafından yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Hekimler psikoterapinin yapılacağı ortamın önemli olduğunu, her hastanede koşulların uygun olmadığını belirtmişlerdir (14).

SONUÇ

Yapılan araştırmalara göre antidepresanlarla zehirlenme ve intihar olgularındaki hemşirelerin akılcı ilaç eğitiminin önemi açıkça bahsedilmiştir. İntihar olgusuna dair toplumsal tutumlara bakıldığında, genelde sağlık sistemi, özelde psikiyatri bakımı çerçevesinde, intihar davranışında bulunan bireylerin algılanışının ele alınmasının önemi belirtilmiştir. İntihar girişiminde bulunan hastanın bakımına ve tedavi sürecine dahil olan sağlık çalışanlarının tutumlarının belirlenmesi, hastanın tedavisinde en iyi sonuçların elde edilmesinde ve bakımın niteliğinin artırılmasında ana hedef olacaktır (16). İntiharın önlenmesinde, önemi büyük olan meslek gruplarının tutumlarının belirlenmesi, davranışı önleme programlarının planlanması ve uygulanmasında ilk adım olabilecektir (26). İntihar girişimlerinin engellenmesinde etkili olan sağlık çalışanlarından doktorlar, hemşireler, psikiyatrist ve psikologlarla çeşitli ülkelerde intihara yönelik tutumların belirlenmesi amacıyla araştırmalar yapılmış ve tutumların toplumlar arasında sağlık çalışanları açısından da farklı olduğu tespit edilmiştir (11).

Hastaların yanı sıra hasta yakınlarının da hastalıkla ilgili olarak bilgilendirilmeleri konusu tedavi süreci açısından hayati bir öneme sahiptir. Tedavi süresince hastanın moral motivasyonu çok önemlidir. Hasta bu morali çevresinden alır. Aile ve yakın çevrenin tedavi sürecini bilmesi olumlu sonuçlar alınmasına ve tedaviye uyuma katkı sağlar. Bu bilgilendirme de en sık yanlış bilgi ilaçların bağımlılık yapacağı korkusu ile olur. Öncelikle bu bilginin doğru olmadığı söylenmelidir (18).

Psikiyatri bölümündeki hemşireler, Psikiyatri alanında çalışan hemşireler depresyonun tıbbi tedavisinde var olan sorumluluklarının yanında hasta ve ailesi ile işbirliği yaparak hastanın ilacına, dolayısıyla tedavisine göstereceği uyumda çok önemli bir role sahiptirler. Çünkü hemşireler hastanın tedavi süresince hastanın davranışlarını değerlendirmekten sorumludurlar. Hasta ve yakınlarından kullanılan ilaçlar öğrenilmeli, kullandığı sıklık ve en son hangi tarihte ilacı kullandığı kayıt edilmesi gerekmektedir. Çoklu ilaç kullanımı tercih edilmemeli, ilaç tedavisinin olabildiğince en düşük ve yeterli dozun ayarlanması sağlanılırken, tedavinin yetersiz ve eksik kalmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. İlacın farmakokinetiği bilinmeli, hastanın mevcut durumunda bir gerileme olduğunda ilaçların yan etkileri ve kullanılan ilaçların etkileşimi sorgulanmalıdır. İlacın kullanımı, hastalık sürecini durdurmak veya hastalıklardan korunmak için insanın sağlıklı olması yönünde kullanımıdır (19). AİK; verilen ilaç miktarının azaltılmasını, tedavi sürecinin olumlu ilerlemesindeki artışı, ilacın kullanımına bağlı oluşan yan etkilerin azaltılmasını ve ekonomik zararların engellenmesi sağlamaktadır (20).

Hemşire mesleki görevini ve sorumluluklarının içerisinde bireyin, ailenin ve toplumun güvenli ve doğru hizmet almasını da içermektedir. (Hemşirelik Hizmetleri Yönetmeliği, 2010). Bu sonuçlara bakılarak hemşirenin halk sağlığındaki yeri ve önemi bellidir. Hemşirelerin akılcı ilaç kullanımı hakkında aldıkları her bir mesleki eğitimin ardından yapılan çalışmalarla beraber ilaç hazırlama/uygulama hatalarında azalma olduğu tespit edilmiştir (9). Bu veri akılcı ilaç eğitiminin önemini kanıtlamıştır. Hemşirelerin intihar riski taşıyan bireylere yardım

edilebileceğinin ve durumun değiştirilebileceğinin mesajını vermeleri önemlidir ve bu mesajı verirken intihar riski taşıyan bireyleri yargılamamalı, kişiyi dışlayıcı ve soyutlayıcı tutum göstermemeli ve güven vermelidir.

KAYNAKÇA

1. Ziyalar A., Sosyal Psikiyatri, Özal Matbaası, İstanbul 1980; S: 263-76.

2. Herpertz, S. (1995). Self-Injurious Behaviour Psychopathological And Nosological Characteristics In Subtypes Of Self-Injurers. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, *91*(1), 57-68.

3. Arkun N., İntiharın Psikodinamikleri, 2. Baskı, İ.Ü.Edebiyat Fak. Yayınları, İstanbul 1978; S: 30-178.

4. APAYDIN, H., Özdemir, Ş., & Ünal, A. Z. (2016). İntihar Girişiminde Bulunan Bireylerde Bazı Değişkenlerle Intihar Girişimi Ilişkisi. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (6), 7-46.

5. Yörükoğlu A. Gençlik Çağı, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1987; S: 241-6.

6. .Atay, İ. M., & Gündoğar, D. (2004). İNTİHAR DAVRANIŞINDA RİSK FAKTÖRLERİ: BİR GÖZDEN GEÇİRME. *Kriz Dergisi*, *12*(3), 39-52.

7. İntiharın Nörobiyolojisi Nevzat Yüksel Kilinik Psikiyatri 2001;Ek 2:5-15.

8. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi;15(3):226-229.

9. Sezgin, B. (2007). Kalite Belgesi Alan Hastanelerde Çalışma Ortamı Ve Hemşirelik Uygulamalarının Hasta Ve Hemşire Güvenliği Açısından Değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Yönetim AD Yükseklisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Entitüsü. İstanbul*.

10. Aygin, D., & Cengiz, H. (2011). İlaç Uygulama Hataları Ve Hemşirenin Sorumluluğu. *Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni*, *45*(3), 110-114.

11. Demirkiran, F., & Eskin, M. (2006). Therapeutic And Nontherapeutic Reactions In A Group Of Nurses And Doctors In Turkey To Patients Who Have Attempted Suicide. *Social Behavior And Personality: An International Journal*, *34*(8), 891-906.

12. Armitage, G., & Knapman, H. (2003). Adverse Events In Drug Administration: A Literature Review. *Journal Of Nursing Management*, *11*(2), 130-140.

13. Başak, T., Uzun, Ş., & Arslan, F. (2008). Hemşirelik Yüksek Okulu Öğrencilerinin Zaman Yönetimi Becerileri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, *7*(5), 429-434.

14. Demir, S., & KOCAMAN YILDIRIM, N. (2014). Psikiyatri Hemşirelerinin Profesyonel Davranışlarının Belirlenmesi. *Journal Of Psychiatric Nursing/Psikiyatri Hemsireleri Dernegi*, *5*(1).

15.DEMİRKIRAN, F., & TERAKYE, G. DEPRESİF HASTALARIN İLAÇ TEDAVİSİNE UYUMLARI VE DESTEKLEYİCİ HEMŞİRELİK UYGULAMALARININ UYUM DÜZEYİNE ETKİSİ. *Kriz Dergisi*, *9*(2).

16. Patterson, P., Whittington, R., & Bogg, J. (2007). Measuring Nurse Attitudes Towards Deliberate Self-Harm: The Self-Harm Antipathy Scale (SHAS). *Journal Of Psychiatric And Mental Health Nursing*, *14*(5), 438-445.

17. Botega N., Reginato D., Da Silva S., Da Silva Cais C., Rapeli C., Mauro M. Ve Ark., Nursing Personnel Attitudes Towards Suicide: The Development Of A Measure Scale. Rev Bras Psiquiatr, 2005; 27(4):315-318.

18.Dickinson, T., Wright, K. M., & Harrison, J. (2009). The Attitudes Of Nursing Staff In Secure Environments To Young People Who Self-Harm. *Journal Of Psychiatric And Mental Health Nursing*, *16*(10), 947-951.

19. ÖZÇELİKAY, G. (2001). AKILCI İLAÇ KULLANIMI ÜZERİNDE BİR PİLOT ÇALIŞMA.20.Alp Ve Ark., Akılcı İlaç Kullanımı, Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi 2018; 9(33):20-28.

Presentation ID/Sunum No: EBE5

COVID-19 Pandemisinin Ebelik Eğitimi Üzerine Etkileri

Effects of COVID-19 Pandemic on Midwifery Education

Gizem Fikriye Kırkız
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
ORCID NO: 0000-0002-0615-249X

Aleyna Yıldız
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü
ORCID NO: 0000-0002-2624-598X

ÖZET

Giriş ve Amaç: *Dinamik bir süreç olan COVID-19 pandemisi, eğitim başta olmak üzere hayatın her alanını derinden etkilemiştir ve etkilemeye devam etmektedir. Normal şartlarda teorik ve uygulamalı eğitimlerini yüz yüze gerçekleştiren ebelik öğrencileri COVID-19 pandemisinde zor zamanlar geçirmektedir. Bu çalışmanın amacı; uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajları doğrultusunda COVID-19 pandemisinin ebelik eğitimi üzerine etkilerine dikkat çekmek ve pandemi sonrası süreçte ebelik eğitiminde meydana gelebilecek değişimleri ortaya koymaktır.*

Gereç ve Yöntem: *Çalışmamızda pandemide ebelik eğitimi konulu açık erişimi bulunan yerli ve yabancı kaynak taraması yapılmıştır. Tarama aşamasında özellikle güncel çalışmalar dikkate alınmıştır.*

Bulgular: *Pandemi nedeniyle ebelik öğrencileri yüz yüze eğitimden uzaktan eğitime geçmiş ve hem teorik hem de uygulamalı eğitimlerini uzaktan eğitim ile gerçekleştirmek zorunda kalmıştır. İyi yapılandırılmış bir uzaktan eğitim, ebelik öğrencileri ve eğitimcileri için avantajlara sahipken; yapılan çalışmalar bu eğitim modelinin "motivasyon düşüklüğü, fırsat eşitsizliği, mesleki güdülenmede azalma" gibi dezavantajlarını da ortaya koymaktadır. Ayrıca pandemi sonrası süreçte de ebelik eğitimini birçok değişiklik beklemektedir.*

Sonuç ve Öneriler: *Pandemi yakın zamanda ortadan kalkmayacaktır, kontrol altında olduğunda ise bir sonraki küresel krizin ne olacağı bilinmemektedir. Bir sonraki küresel krize hazırlık olarak, ebelik eğitimcilerinin, ebelik işgücünü gelecekte olabilecek değişikliklerden olumsuz etkilenmeyecek şekilde yetiştirmesi gerekmektedir. Salgınlarla mücadelede yetkin ebeler yetiştirmek için eğitim yeniden düzenlenmeli, mevcut dezavantajlar ve riskler en aza indirgenmelidir.*

Anahtar Kelimeler: *Koronavirüs, ebelik, uzaktan eğitim.*

ABSTRACT

Introduction and Aim: *The COVID-19 pandemic, which is a dynamic process, has continued to deeply affect all areas of life, especially on education. Midwifery students who carry out their theoretical and practical training face to face, are having difficulties in the pandemic. The aim of this study is to reveal the effects of pandemic on midwifery education and the changes that may occur in midwifery education in the post-pandemic period.*

Method: *In our study, domestic and foreign sources with open access on midwifery education in pandemic were searched, and current studies were taken into consideration.*

Findings: *Due to the pandemic, midwifery students switched from face to face training to distance education and had to perform both their theoretical and practical training with distance education. While a well-structured distance education has advantages for midwifery students and educators, studies also reveal the disadvantages of this education model, such as "low motivation, inequality of opportunity, decreased professional motivation". In addition, in the post-pandemic process, midwifery education expects many changes.*

Conclusion and Suggestions: *The pandemic will not disappear anymore soon, and when it becomes under control, it is not known what the next global crisis will be. As the precation for the next global crisis; midwifery educators are expected to train the midwifery workforce in a way that is not adversely affected by future changes. In order to train competent midwives in the fight against epidemics; training should be reorganised, and existing disadvantages and risks have to be minimized.*

Keywords: *Coronavirus, midwifery, distance education.*

GİRİŞ

İnsanlık tarihinde zaman zaman tüm dünyayı derinden sarsan ve ülkeleri önemli oranda etkileyen büyük vakalar olmuştur. Bu oluşumlar insanların yaşamlarında büyük dönüşümlere neden olmuş ve olmaktadır. Özelikle bu oluşumlar, sağlıkla ve insanların hayatta kalmalarıyla ilgili ise daha ciddi dönüşümlere yol açmaktadır (Balcı, 2020).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) Koronavirüs hastalığını (COVID-19) pandemi olarak ilan ettiği 11 Mart 2020'den itibaren binlerce kişi yaşamını kaybetmiş ve milyonlarca kişi COVID-19 hastalığı ile mücadele etmek zorunda kalmıştır (WHO, 2020). DSÖ önerileri doğrultusunda genel olarak günlük yaşama dair yapılan kısıtlamalar, fiziksel mesafenin korunması, sokağa çıkma yasakları gibi önlemler farklı şekillerde neredeyse tüm ülkelerde uygulanmış ve hala uygulanmaya devam etmektedir. Artan vaka sayıları, sağlık sistemi içerisinde özellikle yoğun bakımlarda tedavi gören hasta sayılarının artması küresel olarak sağlık sistemleri üzerindeki baskının ve dolayısı ile bu konudaki endişelerin artmasına sebep olmaktadır. Bununla birlikte, bu sağlık krizi yalnızca klinik alanlarda çalışan sağlık personeli ve klinisyenleri değil, ulaşım, iş yaşantısı gibi farklı alanlarda tüm toplumu etkilemektedir (Seven ve Abban, 2021).

Üniversiteler ve diğer eğitim kurumları da COVID-19 pandemisinden ve bu pandemide vaka sayılarının azaltılarak sağlık sistemi üzerindeki yükün azaltılması amacıyla alınan önlemlerden önemli derecede etkilenmiştir (Dewart ve ark., 2020; Haslam, 2020). Alınan tedbirler ile virüsün öğrenciler arasında yayılmasını tetikleyeceği gerekçesiyle örgün eğitime öncelikle belirli bir süre ara verilmiştir. Fakat virüsün yayılımı durdurulamayınca örgün eğitimin tamamen durdurulmasına ve uzaktan (çevrimiçi) eğitime geçilmesine karar verilmiştir. Üniversitelerde 16 Mart 2020 tarihinden itibaren öncelikle üç haftalık ara verilmiş, salgının artmasından dolayı alınan kararların ardından bahar dönemi boyunca örgün eğitimden tamamen vazgeçilmiş ve tüm dönem uzaktan eğitimle devam edilmesine karar verilmiştir (Kahraman, 2020).

Ülkemizde ebelik eğitimi dört yıllık lisans programlarında, Dünya Sağlık Örgütü ve Avrupa Birliği'nin kriterlerine uygun olarak tam gün esasına dayalı verilmekte ve en az dört yıl süreli teorik ve uygulamalı eğitimden oluşmaktadır (T.C. Resmî Gazete, 2008; Uluslararası Ebeler Konfederasyonu, 2019). Hatta ebe öğrencilerin uygulamalarda yeterlilik kazanabilmeleri için, uygulamaların bir bölümünü mezuniyete kadar belirli sayıda yapmaları gerekmektedir (T.C. Resmî Gazete, 2008; Ebelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı, 2016). Nitelikli ebelik eğitimi, yetkin bir işgücünün oluşturulması ve anne ve yenidoğan sağlığının iyileştirilmesi için hayati öneme sahiptir (Bharj ve ark., 2016). Ancak tüm eğitim sektörlerinde olduğu gibi ebelik eğitimi de dünya çapında hükümetler tarafından uygulanan kısıtlama önlemlerinden büyük ölçüde etkilenmiştir (Luyben ve ark., 2020). Bu bağlamda ebe öğrencilere teorik ve uygulamalı eğitimin sağlanmasına dair acil bir çözüm yoluna ihtiyaç duyulmuştur.

Ebelik Eğitiminde Uzaktan Teorik ve Uygulamalı Eğitim

İnsanları sosyal olarak uzaklaştırıp kendilerini izole etmeye ve internet üzerinden evden çalışmaya zorlayan COVID-19 salgını, dünya genelinde günlük yaşamı derinden değiştirmiş ve ebelik eğitimi de bu süreçte derinden etkilenmiştir (Antonakou, 2020). Uzaktan eğitim, gelişen internet teknolojileri ve bilgisayarlar yardımı ile eğitimin öğrencilere web tabanlı olarak ulaşması anlamına gelmektedir (Newby ve ark., 2006). Bu doğrultuda örgün eğitime göre yapılandırılmış sistemin acil olarak kriz yönetimi ile web tabanlı uzaktan eğitim sistemine dönüştürülmesi gerekmiştir (Keskin ve Özer, 2020).

Ebelik eğitimi yüz yüze gerçekleştirildiğinden, bu değişim müfredatın ve öğretimin hızlı bir şekilde dijitalleştirilmesi gerektiği anlamına gelmektedir (Luyben ve ark., 2020). Pek çok eğitimcinin pandemiye anlık yanıtı, senkronize çevrim içi dersler veya asenkron ders kaydı ile yüz yüze didaktik öğretim gibi geleneksel sınıf etkinliklerini kopyalamak olmuştur (Carolan ve ark., 2020). Ancak ebelik eğitimcisinin sorumluluğu, her öğrencinin tam potansiyeline ulaşması için cesaret verici deneyimler sunan bir öğrenme ortamı oluşturmak amacıyla eğitim yöntemi çeşitliliğini ve iş sürecine teknolojik araçların dahil edilmesini kabul etmektir. Ancak bu teknolojilerin ebelik eğitimini sağlamanın tek yolu olmadığı, geleneksel eğitim yöntemlerini tamamlayan araçlar olarak kullanılması gerektiği unutulmamalıdır (Lira ve ark., 2020; Bezerra, 2020).

Teorik derslerde çevrimiçi dersler yapılabilirken uygulamalı eğitimlerle ilgili sorunlar pek çok ülkede devam etmektedir (Saraç, 2020). Tüm sağlık programlarındaki uygulamalı eğitimler, klinik stajlar ve saha uygulamaları pek çok ülkede askıya alınmış durumdadır (Koçak ve Kayaaslan, 2020). Türkiye'de uzaktan öğretime geçildikten bir süre sonra tedrici olarak Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından yetki devri yapılmış ve staj uygulamalarında farklı yöntemlerin kullanılabilmesi için üniversitelerin önü açılmıştır. Her bir fakültenin öğrenci sayısı, akademisyen dağılımı, pandemi hastanesi olup olmamasına göre uygulamalı eğitimlerini planlamaları, sınavlar için de dijital ortamda sınav uygulamaları ile farklı yöntemleri kullanabilmeleri için yetki devri yapılmıştır (YÖK, 2020). Ebeliğin de içinde bulunduğu sağlık programlarındaki öğrencilerin sağlık sisteminin bir parçası olduğu ve gerekli önlemlerin alınarak stajlara ve klinik uygulamalara devam etmesi gerektiğini savunanların sayısı da az değildir. Uygulamalı eğitimin yapılmasını sağlamadaki zorluk, simülasyon, tele sağlık ve sanal gerçeklik kullanımının artmasıyla sonuçlanmıştır. Ancak yasal düzenlemeler ve bu kaynaklara

erişim olanağı gibi çeşitli etmenler bu durumu etkilemiştir (Morin, 2020). Hastaların bakımı birincil kaygıdır, öğrenciler hasta bakım ortamlarına aktif olarak dahil edilmelidir (Farber, 2020; Smith, 2020).

Keskin ve Özer (2020), COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi amacıyla yaptıkları çalışmada web tabanlı uzaktan eğitimin öğrencilerin teorik bilgi düzeyine katkısının uygulama becerisine katkısından daha fazla olduğu görülmüştür. Bu sonuç, özellikle ebelik gibi uygulamalı birimlerde öğrencilerin yüz yüze eğitime daha fazla ihtiyaç duyduğunu düşündürmektedir. Ebelik öğrencilerinin pandemik bir çalışma ortamında güvenli bir şekilde pratik yapmayı öğrenmek ve deneyimlemek için gözetim altında fırsata ihtiyaçları vardır (Lazenby ve ark., 2002).

Ebelik Eğitiminde Uzaktan Eğitimin Avantajları ve Dezavantajları

İyi yapılandırılmış bir uzaktan eğitim sistemi öğrenci ve öğretmenlere birçok fırsat sağlayabilecek potansiyele sahiptir (Avrupa Eğitim Vakfı, 2018). Web tabanlı uzaktan eğitimin, öğrencilerin bilgiyi kendi hızlarında öğrenmelerine ve belirtilen zamanda bilgiyi almalarına olanak sağlaması açısından avantajlı olduğu görülmektedir (Keskin ve Özer, 2020). Geleneksel öğrenme ortamlarından uzaktan eğitim ortamına geçilen günümüzde teknolojinin verimli kullanılması eğitim sistemimize olumlu katkı sağlayacaktır. Öğrencilerin bu yeni ortamlardaki hazır bulunuşluk düzeyleri öğrenme ortamının verimliliğinin ve niteliğinin artmasını sağlayacaktır. Çetintaş ve ark., (2018) yaptıkları çalışmada öğrencilerin uzaktan eğitim için hazır bulunuşluk puanlarının yüksek olmasının ders çalışma verimliliğini artıracağını düşünmektedir.

Prati ve ark., (2020), uzaktan eğitimin öğrenciler arasında kendi kendine öğrenme bağımsızlığını teşvik edip çevrimiçi kaynakları kullanma becerilerini geliştirdiğini göstermişlerdir. Benzer şekilde Richardson ve ark., (2017), uzaktan eğitimin öğrencilerde eleştirel düşünmeyi ve üst düzey öğrenmeyi desteklediğini belirtmişlerdir. Keskin ve Özer (2020), uzaktan eğitim etkinliğini tekrarlama ve içeriği kendi hızlarında inceleme yeteneklerinin öğrenme ve beceri performanslarını artırdığını göstermişlerdir. Süt ve Küçükkaya (2016)'nın öğrenciler ile uzaktan eğitime ilişkin gerçekleştirdiği bir çalışmada, öğrencilerin uzaktan eğitimin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri; bilgiyi elde etmede ekonomik olması, bilginin sürekli güncelleştirilebilmesi, internet üzerinden iş birliğine olanak sağlaması, mezuniyet sonrası sürekli eğitime imkân tanıması ve aile hayatını sürdürmeyi kolaylaştırması şeklinde bildirilmiştir.

Ancak web tabanlı uzaktan eğiminde öğrencilerin yeterli geribildirim alamaması, kendilerini yeterince ifade edemediklerini düşünmeleri ve dinledikleri konuları çabuk unutmaları bu eğitim modelinin dezavantajlarının bulunduğunu göstermektedir. Öğrencilerin uygulama yapmadan sadece bilgiyi alıp kavramalarının konuları çabuk unutmalarına neden olabileceği düşünülmektedir (Keskin ve Özer, 2020).

Tüm öğrencilerin uzaktan eğitime katılımı sağlansa dahi, bu öğrencilerin uzaktan eğitim çözümlerinden aynı ölçüde fayda sağlayabileceği varsayımının doğru olmadığı bilinmektedir (Huang ve Russell, 2006; Robinson ve ark., 2018). Hizmetin sürdürülebilirliğini sağlamakla beraber uzaktan eğitime zorunlu geçiş birçok ülkede eğitim eşitsizliği ve fırsat eşitsizliğini de

tekrar gün yüzüne çıkarmıştır (Doyle, 2020; Van Lancker ve Parolin, 2020). Bireyler arasında bilişim teknolojilerinden yararlanabilme farkları sosyoekonomik özellikleri başta olmak üzere birçok farklı özellikten etkilenmekte ve eşitsizlikleri büyütmektedir (Block, 2010; Bolt ve Crawford, 2000). Benzer olarak Kızıltepe ve Kurtgöz (2021), öğrencilerin pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik yaşadıkları sorunları; internet erişiminin olmaması ya da kısıtlı olması, üniversitenin kullandığı uzaktan eğitim sisteminden kaynaklı sorunlar, evde bilgisayarın olmaması, dersi yürüten öğretim elemanından kaynaklı sorunlar, sınıf ortamının olmaması nedeniyle odaklanamama, ev ortamının uygun olmaması, zaman kaynaklı sorunlar, dersler interaktif olmadığı için derslere aktif katılım sağlayamama olarak belirtmişlerdir. Bu konuda yapılan ulusal bir çalışmada öğrencilerin yaşadıkları sorunlar; "üniversitenin uzaktan eğitim alt yapısındaki sorunlar", "eğitimin yüz yüze olmaması", "imkân kısıtlılığı", "pandeminin getirdiği duygu durum" ve "sınav kaygısı" olarak gruplandırılmıştır (Kürtüncü ve Kurt, 2020).

Soydal ve ark., (2012)'nın üniversite öğretim elemanları ile yaptığı bir çalışmada öğretim elemanlarının uzaktan eğitim ortamına hazır olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle uzaktan eğitim konusunda yapılması planlanan herhangi bir uygulamanın öncesinde öğretim elemanlarına yönelik yapısal bir eğitim programı oluşturulması gerektiğini saptamışlardır. Ayrıca geleneksel eğitim süreçlerinde akran eğitimi ve öğretmen desteğini daha fazla hisseden öğrenciler, uzaktan eğitim süreçlerinde bu desteklerden kısmen mahrum kalmaktadır (Makoe, 2012). Uzaktan eğitim, öğrencilerin diğer öğrenciler ile etkileşiminden doğan motivasyonel unsurlardan ve rekabetten uzakta kalmasına yol açmakta, eğitime yönelik motivasyonlarının düşmesine neden olabilmektedir (Knebel, 2001).

Pandeminin, öğrencilerin motivasyonunu olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Yılmaz (2020)'nin çalışmasında pandemi süreci bittikten sonra şartlar uygun olduğu takdirde öğrencilerin örgün eğitimi tercih ettikleri bulunmuştur. Öğrencilerin pandemi nedeni ile eğitimlerine uzaktan eğitim ile devam etmeleri, laboratuvar ve klinik ortamdan uzak kalmaları, eğitim sürecinin uygulama kısmında aktif katılımlarının olmamasının motivasyonlarını olumsuz yönde etkilediği görülmüştür (Taş ve Dalcalı, 2021).

Pandemi Sonrası Süreçte Ebelik Eğitimi Nasıl Değişebilir?

Yakın gelecekte, uzaktan eğitimin bir alternatif ya da yüz yüze öğrenmede destek fonksiyonu olmak yerine, eğitimin asıl zemini haline dönüşeceği öngörülmektedir (Telli ve Altun, 2020). Bunun yanı sıra salgın dolayısıyla yeterli hasta görülemediği, klinik pratik uygulamalarda kazanımların yetersiz kaldığı durumlar için doğrudan mezuniyet sonrası sahada tek başına çalışma izni vermek yerine alternatif gözetimli sağlık uygulamaları süreçleri tanımlanabilir. Gözetimli sağlık uygulamaları süreçleri, mezuniyet sonrası acemilik dönemi olarak da değerlendirilebilir. Ebeliğin de içinde bulunduğu, doğrudan hasta ile teması olacak olan sağlık programı mezunlarının öncelikle belli merkezlerde acemilik sürelerinin gözetimli sağlık uygulamaları ile tamamlatılması gibi alternatifler değerlendirilebilir (Kocak, 2020).

Salgın sonrası dönemde ebelik eğitiminin dönüşümünde etken olabilecek başlıca konular;

Salgının eğitime etkisi ile ebelik eğitiminde değişim,

- Etik ve moral değerlerin yeni sistemlerde ele alınması,

- Dijital ortamlarının kullanımına yönelik becerilerin geliştirilmesi,
- Sanal gerçeklik ile uygulamalı derslerin ve klinik pratiklerin simülasyonu,
- Ölçme ve değerlendirmede çevrimiçi sınavların yanı sıra ödev ve projelerin yaygınlaşması, yeni alternatif yöntemlerin geliştirilmesi,
- Öğrencinin öz-disiplinini sağlamaya yönelik uygulamalar,
- Kampüs yaşamı deneyimi, kişisel gelişim, bilgi ve görgü arttırmak üzere yapılacak olan etkinliklerin uzaktan da yapılabilmesine yönelik alternatif modeller geliştirilmesi;

salgının ebelik hizmetlerine etkisi ile ebelik eğitiminde değişim,

- Tanı ve tedavide yapay zekânın kullanımı ve öğretimi,
- Dijital ortamda hasta görüşmelerinin yapılması, öğrencilerin katılımının sağlanması,
- Hastanede ve toplumda enfeksiyon kontrol önlemleri, halk sağlığının korunması ve saha uygulamaları ile salgınla mücadele konularında lisans eğitiminde daha uzun süreli ve aktif eğitim verilmesi,
- Farmakoekonomi konusunun eğitimde daha yoğun işlenmesi,
- Temel bilimlerle ortak çalışma ve araştırma kültürünün geliştirilmesi, lisans eğitimi ile yüksek lisans ve doktora (MD-MSc, MD-PhD) programlarının yaygınlaştırılması

şeklinde sıralanabilir (Kocak, 2020).

SONUÇ VE ÖNERİLER

COVID-19 pandemisi; hükümetler, sağlık sistemleri ve eğitim sistemleri için eşi görülmemiş bir zorluk, geleceğin sağlık profesyonelleri ebelik öğrencilerinin eğitimi için de bir dönüm noktasıdır (Şanlı, Uyanık ve Avdal, 2021). Ebelik öğrencileri normal şartlarda staj ve uygulamalı derslerinin hastanede yüz yüze gerçekleşmesi nedeniyle, COVID-19 pandemisinde zor zamanlar geçirmiştir. Pandemi yakın zamanda ortadan kalkmayacaktır, kontrol altında olduğunda ise bir sonraki küresel krizin ne olacağı bilinmemektedir. Bir sonraki küresel meydan okumaya hazırlık, ebelik eğitimcilerinin, ebelik işgücünü gelecekte olabilecek değişikliklerden olumsuz etkilenmeyecek şekilde yetiştirmesi gerekmektedir. Salgınlarla mücadelede yetkin sağlık profesyonelleri yetiştirmek için eğitim acilen yeniden düzenlenmelidir (Lazenby ve ark., 2020).

Ebelik öğrencilerinin teoride aldığı bilgiyi pratiğe dökebilmesi için uygulama yapması şart olduğundan eğitimleri mümkün olduğunca yüz yüze gerçekleştirilmelidir. Bu doğrultuda üniversiteler, hastaneler ile iş birliği yaparak öğrencilerine klinik uygulama şansı tanımalıdır. Ebelik öğrencilerinin ebelik mesleğini kendinden emin bir şekilde yapabilmesi için henüz mezun olmadan öğrencilerin COVID-19 aşısı olarak ve gerekli izolasyon önlemlerini alarak doğum, kadın hastalıkları, yenidoğan ve çocuk kliniklerinde uygulamalarını tamamlamaları sağlanmalıdır. Ebelik öğrencilerinin hem klinik stajını yapamaması hem de maket ve simülasyon gibi gerçeğe yakın öğrenme araçlarını kullanabileceği uygulama derslerini, web tabanlı uzaktan eğitim nedeniyle ödev, sınav ve quiz gibi uygulamalar ile gerçekleştirmesi, iş hayatına başlarken kendilerini yetersiz hissetmelerine neden olabilir. Ayrıca vize ve final

sınavlarının ödev olarak istenmesi öğrencinin ders başarısını ölçmekte yetersiz kalabilir. Dolayısıyla bu başarıyı ölçmek için yeni yollar aranmalıdır. Buna ek olarak öğrencilerin uzaktan eğitim ve verilen ödevler nedeni ile telefon, tablet ve bilgisayarlara sürekli bakmasının göz sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Teorik dersler uzaktan eğitimle gerçekleştirilecek ise öğrencilerin geri bildirim alabileceği ortamlar yaratılması, öğrencilerin derse katılımını ve dersten alacağı verimi artırabilir. Role-play gibi eğitim modelleri kullanılması planlanan derslerde öğrencilerin kameraları ve mikrofonları ile derse katılmaları sağlanarak eş zamanlı olarak role-play uygulamasına imkân sağlanabilir.

KAYNAKLAR

Antonakou, A. (2020). The latest update on the effects of COVID-19 infection in pregnancy. European Journal of Midwifery, 4.

Balcı, A . (2020). COVİD- 19 ÖZELİNDE SALGINLARIN EĞİTİME ETKİLERİ . Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama , 3 (3) , 75-85 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijls/issue/58115/772767.

Bezerra IMP. State of the art of nursing education and challenges to use remote technologies in the time of Corona virus pandemic. J Hum Growth Dev. 2020;30(1):141-147. DOI: 10.7322/jhgd.v30.10087.

Bharj, K. K., Luyben, A., Avery, M. D., Johnson, P. G., Barger, M. K., & Bick, D. (2016). An agenda for midwifery education: Advancing the state of the world s midwifery. Midwifery, 33, 3-6.

Block, J. (2010). Distance education and the digital divide: An academic perspective. Online Journal of Distance Learning Administration, 13(1).

Bolt, D., & Crawford, R. (2000). Digital divide: Computers and our children's future. New York: TV Books.

Carolan C, Davies CL, Crookes P, McGhee S, Roxburgh M. COVID-19: Disruptive impacts and transformative opportunities in undergraduate nurse education. Nurse Educ Pract. 2020 Hul;46:102807. DOI: 10.1016/j.nepr.2020.102807.

Çetintaş Öner, S., Çelik, G., Bay, H., Yeşil, Y. ve Çeber Turfan, E., (2018). Ebelik Bölümü Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin E-Öğrenme İçin Hazırbulunuşluk Durumlarının Değerlendirilmesi, Medical Sciences (NWSAMS), 13(1):10-18, DOI: 10.12739/NWSA.2018.13.1.1B0046.

Dewart, G., Corcoran, C., Thirsk, L., & Petrovic, K. (2020). Nursing education in a pandemic: Academic challenges in response to COVID-19. Nurse Education Today, 92. https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104471.

Doyle, O. (2020). COVID-19: Exacerbating educational inequalities?. Public Policy. Erişim Adresi: http://publicpolicy.ie/papers/covid-19-exacerbating-educational-inequalities/. Erişim Tarihi: 10.04.2021.

ETF (2018). Digital skills and competence, and digital and online learning. Turin: European Training Foundation (ETF) Publishing.

Farber, O. (2020). Medical students can help combat Covid-19. Don't send them home. . Statnews. Erişim Adresi: https://www.statnews.com/2020/03/14/med. Erişim Tarihi: 08.04.2021.

Haslam MB. What might COVID-19 have taught us about the delivery of Nurse Education, in a post-COVID-19 world? Nurse Educ Today. 2020 Dec 5;97:104707.

Huang, J., & Russell, S. (2006). The digital divide and academic achievement. The Electronic Library, 24(2), 160-173.

International Confederation of Midwives. (2019). Essential competencies for basic midwifery practice 2018 Update. Erişim Adresi: https://www.internationalmidwives.org/assets/files/generalfiles/2019/02/icmcompetencies_english_final_jan-2019- update_final-web_v1.0.pdf. Erişim Tarihi: 01.04.2021

Kahraman, M . (2020). COVID-19 Salgınının Uygulamalı Derslere Etkisi ve Bu Derslerin Uzaktan Eğitimle Yürütülmesi: Temel Tasarım Dersi Örneği . Medeniyet Sanat Dergisi, 6(1), 44-56 . DOI: 10.46641/medeniyetsanat.741737.

Keskin, M, Özer Kaya, D. (2020). COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5 (2), 59-67.

KESKİN KIZILTEPE, S., & KURTGÖZ, A. (2020). HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN COVİD-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE ALDIKLARI UZAKTAN EĞİTİME YÖNELİK TUTUM VE GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ. *Journal of International Social Research*, *13*(74).

Knebel, E. (2001). The use and effect of distance education in healthcare: What do we know? Operations Research Issue Paper 2(2). Chevy Chase, MD: Published for the U.S. Agency for International Development (USAID) by the Quality Assurance Project.

Kocak Tufan, Z. (2020). Küresel Salgın Sonrasında Sağlık Eğitiminin Dönüşümü. Küresel Salgının Anatomisi: İnsan ve Toplumun Geleceği, 149-170.

Kocak Tufan, Z., & Kayaaslan, B. (2020). Crushing the curve, the role of national and international institutions and policy makers in COVID-19 pandemic. Turkish Journal of Medical Sciences, 50(SI-1), 495-508.

Kürtüncü, M., & Kurt A. Covıd-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 2020; 7(5), 66-77.

Lazenby, M., Chambers, S., Chyun, D., Davidson, P., Dithole, K., Norman, I., & Tlou, S. (2020). Clinical nursing and midwifery education in the pandemic age. International Nursing Review, 67(3), 323-325.

Lira ALBC, Adamy EK, Teixeira E, Silva FV. Nursing education: Challenges and perspectives in times of the COVID-19 pandemic. Rev Bras Enferm. 2020;73(Suppl 2):e20200683. DOI: 10.1590/0034-7167-2020-0683.

Luyben, A., Barger, M., Avery, M., Bharj, K. K., O'Connell, R., Fleming, V., ... & Sherratt, D. (2017). Exploring global recognition of quality midwifery education: vision or fiction?. Women and Birth, 30(3), 184-192.

Makoe, M. E. (2012). Bridging the distance: the pedagogy of mobile learning in supporting distance learners. Intech Open Publisments, DOI:/10.5772/48079

Mezuniyet Öncesi Ebelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı. (2016). Erişim Adresi: http://www.yok.gov.tr/ documents/10279/30571835/ebelik.pdf. Erişim Tarihi: 01.04.2021

Morin KH. Nursing education after COVID-19: Same or Different ? J Clin Nurs. 2020 Sep;29(17-18):3117-3119. DOI: 10.1111/jocn.15322.

Newby,T.J., Stepich, D.A., Lehman, J.D. & Russell, J.D. (2006). Educational Technology for Teaching and Learning. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.

Prati, C., Pelliccioni, G. A., Sambri, V., Chersoni, S., & Gandolfi, M. G. (2020). COVID-19: its impact on dental schools in Italy, clinical problems in endodontic therapy and general considerations. International endodontic journal, 53(5), 723.

Richardson, J. C., Maeda, Y., Lv, J., & Caskurlu, S. (2017). Social presence in relation to students' satisfaction and learning in the online environment: A meta-analysis. Computers in Human Behavior, 71, 402-417.

Robinson, L., Wiborg, O., & Schulz, J. (2018). Interlocking inequalities: Digital stratification meets academic stratification. American Behavioral Scientist, 62(9), 1251-1272.

Saraç, M. A. (2020). Preparing a national roadmap for online higher education . University World News. Erişim Adresi: https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20200415120209980. Erişim Tarihi: 08.04.2021.

Seven, M , Abban, S . (2021). COVID-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Hemşirelik Eğitimi: Uluslararası Deneyim . İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi , 6 (1) , 29-32 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ikcusbfd/issue/60165/857164.

Smith, T. M. (2020). Planning clerkships during COVID-19: Notes from the field . AMA Medical School Life. Erişim adresi: https://www.ama-assn.org/residents-students/medical-school-life/planning-clerkships-during-covid-19-notes-field. Erişim Tarihi: 08.04.2021.

Soydal, İ., Alır, G. ve Ünal, Y., (2012). Türk Üniversiteleri E-Öğrenmeye Hazır Mı? Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Örneği. (16th International Conference on Electronic Publishing, ELPUB, ss:133-144.

Süt, H.K., Küçükkaya, B. (2016). Hemşirelik bölümü ögrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. HEAD, 13(3), 235-43.

Şanlı, D , Uyanık, G , Ünsal Avdal, E . (2021). COVID-19 Pandemi Sürecinde Dünyada Hemşirelik Eğitimi . İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi , 6 (1) , 55-63 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ikcusbfd/issue/60165/843697.

Taş, A. S., & DALCALI, B. K. Covid-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinde Mesleki Güdülenme. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2021;12(2):418-424.

T.C. Resmî Gazete. (2008). Doktorluk, Hemşirelik, Ebelik, Diş Hekimliği, Veterinerlik, Eczacılık ve Mimarlık Eğitim Programlarının Asgari Eğitim Koşullarının Belirlenmesine Dair Yönetmelik. 02.02.2008. Sayı: 26775, Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Telli, S. G., & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. Üniversite Araştırmaları Dergisi, 3(1), 25-34.

Van Lancker, W., & Parolin, Z. (2020). COVID-19, school closures, and child poverty: A social crisis in the making. The Lancet: Public Health, 5(5).

World Health Organization (WHO) (2020) Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. Erişim Adresi: https:// covid19.who.int/. Erişim Tarihi: 01.04.2021.

Yılmaz NA. Yükseköğretim kurumlarında covıd-19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim durumu hakkında öğrencilerin tutumlarının araştırılması: fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü örneği. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi 2020;3(1):15-20. https://dergipark.org.tr/en/download/ article-file/1188630.

YÖK COVID-19 Bilgilendirme. (2020). COVID-19 Bilgilendirme. Erişim Adresi: https://covid19.yok.gov.tr/AnaSayfa. Erişim Tarihi: 08.04.2021.

Presentation ID/Sunum No: BES24

Engelli ve Ampute Bireylerde Beslenme Durumunun Saptanması
Determination of Nutritional Status in Disabled and Amputee Individuals

Fatma KASAP,
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beslenme ve Diyetetik YL. Orcid No: 0000-0002-9294-8717, 205331108@ybu.edu.tr

Yahya ÖZDOĞAN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Orcid No: 0000-0002-4697-8042, yozdogan@ybu.edu.tr

ÖZET

Giriş ve Amaç

Dünya nüfusunun yaklaşık bir milyarının engelli bireylerden oluştuğu bilinmektedir. Toplumumuzda önemli bir yer teşkil eden bu özel grubun, diyet tedavilerinin planlanması,

beslenme durumunun doğru bir şekilde değerlendirilmesi klinik açıdan önemlidir. Bu derleme çalışmanın amacı engelli ve ampüte bireylerin beslenme durumlarının saptanmasında kullanılan güncel yöntemlerin incelenmesidir.

Gereç ve yöntem

Benzer konuda yapılmış birincil araştırmalardan ortaya çıkan ikincil veriler çalışmanın veri kaynağını oluşturmuştur. Bu veriler; elektronik veritabanları, pubmed ve science direct üzerinden "Amputation, Energy Engelli, Beslenme, Disabled, Amputee Individuals, Energy Formula, Nutritional profiles" gibi Türkçe ve İngilizce anahtar kelimeler kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular

Ampüte ve engelli bireylerin beslenme durumlarının saptanmasında yüz yüze görüşme yöntemi, anketler, aile veya bakıcı aracılıyla soru cevap yöntemleri kullanıldığı gibi kolay, taşınabilir antropometrik ölçümler de kullanılmaktadır. Engelli ve yatağa bağımlı olan hastalar için kullanılan yatak terazisi veya tekerlekli sandalye terazisi olmadığında bazı vücut sayısal parametreleri kullanılarak ağırlık ve boy uzunluğu hesaplanabilir. Vücudun kol bacak gibi uzuvların doğuştan olmaması veya cerrahi müdahale ile alınması olarak tanımlanan amputasyon; kayıplar düşünüldüğünde bireylerde yoksunluğa bağlı travma oluşturabilir. Bu kişilerde eksik uzuvdan kaynaklı vücut dengesinin sağlanması için enerji hesabında ampüte faktörü denkleme alınmalıdır. Ayrıca zihinsel yetersizliği olan çocuklarda şekerli gıdalara yönelimler, görme yetersizliği olanlarda ev dışında fiziksel aktivite imkanlarının kısıtlı olması sebebiyle obezite önemli bir sorun olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Engelli bireylerde obezite ve malnütrisyonun görülme sıklığı topluma göre daha yaygındır. Bu nedenle diyet tedavisinin planlamasının, engelli bireylerin yaşam standartlarının iyileşmesinde rolü büyüktür. Bu gruplar üzerinde çalışmaların artması farkındalık açısından önemlidir.

***Anahtar Kelimeler**: Engelli, Ampüte, Beslenme Durumları*

ABSTRACT

Introduction and aim

Approximately one billion of the world's population consists of individuals with disabilities. Planning of dietary treatments and evaluating the nutritional status of this special group, which is important in our society, is clinically important. The aim of this review is to examine current methods used in determining the nutritional status of disabled and amputated individuals.

Material and Methods

Secondary data emerging from primary studies on a similar subject constituted the data source of the study. These data: electronic database are searched with pubmed and science using Turkish and English keywords such as "Amputation, Energy Disabled, Nutrition, Disabled, Amputees, Energy Formula, Nutrition Profiles".

Findings

Face-to-face interview method, questionnaires, question-and-answer methods through family or caregivers are used to determine the nutritional status of amputees and disabled

individuals, as well as easy and portable anthropometric measurements. When there is no bed scale or wheelchair scale used for disabled and bedridden patients, weight and height can be calculated by using somebody numerical parameters. Amputation, which is defined as the surgical removal of the arms and legs of the body or not being congenital; Considering the losses, it can cause trauma in individuals. In these group, the amputation factor should be taken into the equation in the energy calculation in order to maintain the body balance due to the missing limb. In addition, obesity can be an important problem due to the tendency to sugary foods in children with intellectual disability and the limited physical activity opportunities outside the home in those with visual impairment.

Conclusion and Suggestions

The prevalence of obesity and malnutrition in individuals with disabilities is more common than in the society. Therefore, planning of diet therapy has a great role in improving the living standards of people with disabilities. Increasing studies on these groups is important in terms of awareness.

Keywords: *Disability, Amputee, Nutritional Profiles*

Giriş

Dünya nüfusunun %15'inin yani yaklaşık bir milyarının engelli bireylerden oluştuğu ifade edilmektedir (WHO, 2007). Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun hazırladığı Engelli Hakları Beyannamesine göre, "Engelli kişi" terimi, doğuştan olan veya olmayan fiziksel veya zihinsel yetersizlik nedeniyle bireyin kişisel ve sosyal yaşamın gereklerini normal olarak tamamen veya kısmen sağlayamayan kişi anlamına gelmektedir (United Stated Human Rights,1975).

Engelliliği tanımlamak ve sınıflandırmak evrensel bir dil oluşturmak için kurulan ICF Dünya Sağlık Örgütüne üye devletler tarafından onaylanmıştır. Bu sınıflandırmaya göre başlıca engellilik türleri görme engelliler, işitme engelliler, ortopedik ve süreğen hastalığı olanlar, zihinsel engelliler, dil ve konuşma güçlüğü olanlar, öğrenme güçlüğü olanlar, duygusal ve davranış bozukluğu olanlar olarak yedi başlık altında incelenebilir (WHO, 2007).

Ampütasyon kol ve bacaklarının doğuştan olmaması veya cerrahi müdahale ile alınması olarak tanımlanmaktadır. Kayıplar göz önüne alındığında ise travma olarak nitelendirilir. Kişinin kendisine ve çevresine olan güvenini zedeleyerek kişinin fiziksel bütünlüğünün

bozulmasının yanı sıra psikolojik ve sosyal bütünlüğü de bozulmaktadır (Innocencio da Silva Gomes vd., 2006). Ampüte bireylerin yaşadığı kayıp veya doğuştan yoksunluğu bu bireylerde çeşitli ağrı ve hislere yol açmaktadır. Literatürde fantom hissi olarak tanımlanan bu durum kişinin ampüte edilen kısımlarını beden üzerinde hala varmış gibi algılanmasıdır. Zamanla bu his yeni duruma uyumla azalabilir veya yaşam boyu da kalıcı olabilir. Ampüte bireylerde sık oluşan bu duygu çoğunlukla şiddetli ağrılara neden olabilir. Ağrı kramp, sıkıştırıcı, yanıcı, kesici, elektrik çarpması şeklinde kendini gösterebilmektedir (Anaforluoglu & Erbahceci, 2012).

Engelli bireyler hayatları boyunca birçok zorlukla karşılaşır. Eğitim, sağlık, sosyal güvence gibi sosyo-ekonomik alandaki haklara erişiminde topluma kıyaslara daha kısıtlıdır. Sağlığın ve yaşam kalitesinin en önemli belirtecinden olan beslenme durumlarının saptanması, engelli bireylerin sağlıklarının koruması ve sürdürülebilmesi için önemli bir yer teşkil eder. Beslenme durumlarının saptanmasındaki yöntemlerden yüz yüze görüşme tekniğiyle, 24 saat geriye dönük şekilde besin tüketim kaydı ve besin tüketim sıklık anketleri kullanılmaktadır. Ayrıca son zamanlarda vücut yağ yüzdesinin ölçümünde kullanılan Biyoelektrik Impedans (BIA) yaygınlık kazansa da antropometrik yöntemlerinde ucuzluk, taşınılabilirlik, kolay yorumlanması gibi olumlu özelliklere sahiptir. Antropometri kavramı ise her yaşta insan vücudunun fiziksel boyutlarının ve oranlarının ölçülmesi olarak tanımlanabilmektedir. Elde edilen verilerin ortak standartlar veya referans değeriyle karşılaştırılması beslenme durumunun saptanmasında kullanılmaktadır (Ersoy vd., 2013).

Onbeş erkek Ampute Türk Milli Futbol Takım oyuncusu üzerinde yapılan bir çalışmada, ampüte sporcuların enerji ve makro besin öğesi dağılımında dengesizlik, bazı vitamin ve mineralde yetersizlikler olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların beslenme alışkanlıklarında yaptıkları hataların düzeltilmesi için sağlıklı beslenme eğitimine ihtiyaç duydukları bildirilmiştir (Ersoy vd., 2013).

Zihinsel yetersizliği olan kişiler kendi yaşıtlarına göre akademik, sosyal, dil, öz bakım becerileri yönünden sürekli gerilik göstermektedir. Yetersizliğin derecesine göre hafif, orta ve ağır olarak zihinsel yetersizlik sınıflandırılmaktadır. Zihinsel yetersizlikleri orta-ağır düzeyde olan bireyler ise engelli bireylerin %10'unu oluşturmaktadır (Hallahan, 2003). Zihinsel yetersizliğe sahip bireyler son zamanlarda eğitim ve toplumun bakış açısındaki değişimlerle birlikte kendilerini geliştirmekle beraber iş sahibi de olabilmektedirler. Grossmanın yapmış olduğu zihinsel yetersizlik tanımında 'Gelişim döneminde genel zihinsel işlevlerde anormallik ve sosyal uyumda yetersizlik gösterme durumu' olarak ifade edilmiştir (Kumcağiz vd., 2018).

Bulgular

Yeti-yitimli çocuklarda beslenme sorunlarından en çok görülenleri malnütrisyon ve obezitedir. Zihinsel engelli çocuklarda gereksinmeye uygun yeterli enerji içeren, hayvansal proteinleri içeren ve vücutta üretilemeyen elzem yağ asitlerinden zengin sağlıklı bir diyet verilmesi, gerekirse öğün sayısının artırılması, vitamin ve mineral ihtiyacının karşılanması önerilmektedir. Sağlıklı beslenme ile enfeksiyonlara karşı immünite artırılmakta ve yetersiz beslenmenin önüne geçilebilmektedir (Köksal, 2008).

Down sendromlu bireylerin beslenme davranışına yönelik tutumlarının incelendiği bir araştırmada, yaşları 14-36 arasında değişen Down sendromu tanısı alan 20 kişinin %80'i normalin üstünde beden kütle indeksine sahipken, % 65'i hafif yağ kategorisindeyken sadece %15'i normal yağ yüzdesine sahiptir. Ayrıca Down sendromlu bireylerin yeme isteklerini durduramamaları nedeniye. bu bireylerin ağırlıklarını kontrol edemedikleri saptanmıştır (Doğan vd., 2020).

Eğitilebilir zihinsel engelli bireyler üzerinde yapılan bir başka çalışmada ise katılımcıların üç gün boyunca aldığı bütün öğünleri besin tüketim kaydı formuna kaydedilmiştir. Enerji, protein, vitamin ve minerallerin miktarları hesaplanmıştır. Çocukların %43,8'inde beslenme sorunu, %28.1'inin öğün atlama problemi olduğu gösterilmiştir. Çalışmanın bir diğer önemli noktası ise zihinsel engelli çocukların özellikle şekerli gıdalara aşırı yönelimleridir. Enerji kaynağı olarak şekerli gıdaların aşırı tüketimi büyüme için gerekli gerekli besin ögelerinin yetersizliğiyle aşırı zayıflık ya da obezite sorunlarına yol açmaktadır (Özbaş vd., 2018).

Yetersiz fiziksel aktivite ve obezite açısından risk altında olan görme engelli çocukların beslenme durumları, diyet içerikleri ve fiziksel aktivite seviyelerini değerlendirmek amacıyla yapılan çalışmada, 6-11 yaş arası erkeklerde özellikle günlük kalsiyum, niasin ve posa; kızlarda ise enerji gereksinmesinin, posanın ve kalsiyumun karşılama oranlarının düşük olduğu belirtilmiştir. Çocukların %27,1'inin diyet kalite içeriklerinin çok düşük olduğu, %55,9'ünün diyetlerinin geliştirilmesi gerektiği öne sürülmüştür. Açık havada yeterli fiziksel aktiviteye katılamayan ve diyet kaliteleri düşük olan görme engelli çocuklarda obezite oranının %44 olduğu bildirilmiştir (Ilgaz, 2016).

Yatağa bağımlı bireylerde kol, bacak vb amputasyonu nedeniyle ayakta duramayanlarda, spastik çocuklarda, skolyoz (omurga eğriliği), kifoz (kamburluk) nedeniyle ölçüm hatası olabilecek bireylerde vücut ağırlığı ve boy uzunluğu almak güçtür bu sebeple ağırlık ölçümlerinde engelli tartısı kullanılabilmektedir. Tartı olmadığı taktirde antropometrik vücut uzunlukları kullanılarak denklemlerden tahmini değerler elde edilebilir. Engelli veya yatağa bağımlı yaşlı hastalarda vücut ağırlığı, yatak terazisi veya tekerlekli sandalye ile ölçüm sağlanmaktadır. Yaşlandıkça uzun kemiklerin boyu az değiştiği ve bu uzunluğun vücut uzunluğu ile orantılıdır. Boy uzunluğu, diz yüksekliği ölçümüne dayalı; vücut ağırlığı ise, üst orta kol çevresi ve diz yüksekliği ölçümlerinin kullanıldığı denklemler yardımı ile tahmin edilebilmektedir (Koksal & Karabulut, 2002).

Travmatik alt ekstremite amputasyonu yaşayan bireylerin kardiyometabolik hastalıklar geliştirme riskinin yüksek olduğu gösterilmiştir. Alt ekstremite amputelerinde enerji harcama hesaplanmasında altın kriter veya "altın standart" olarak indirekt kalorimetre doğru ancak pahalı olması ve ayaktan tedavi için gelen ampüte hastayı değerlendirirken laboratuvar dışında kullanımları pratik değildir (Mozumdar & Roy, 2004).

Sonuç ve Öneriler

Geçici veya kalıcı olarak sakatlık durumuyla her birey karşılaşabileceği gibi başta biz olmak üzere çevremizdeki insanların bu olumsuzluğu yaşayabileceği de bilinmelidir. Engelli bireylerin tedavi planlaması yapılırken beslenme durumlarının saptanabilmesi tedavinin bir parçası olarak gereklidir. Yeterli alet ve ekipmanın olmadığı sağlık kuruluşundaki hastanelerde,

bakım ve rehabilite merkezlerinde çalışan sağlık personelinin konu hakkında bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Engelli bireylerin besin ve besin ögesi planlaması için beslenme durumunun çok iyi saptanmalıdır. Ayrıca sağlıklı kişiler için vücut ağırlığı çok kolay ve doğru bir şekilde ölçülebilmektedir. Engelli ve ampüte bireylerde ise, vücut ağırlığı tahmini, genellikle vücut şeklini ve boyutunu tam olarak ölçülememesinden kaynaklı kritik hale gelir. Engelli bireylerde obezite ve malnutrisyon görülme sıklığı topluma göre daha yaygındır. Bu nedenle diyet tedavisinin planlamasının, engelli bireylerin yaşam standartlarının iyileşmesindeki rolü büyüktür ve gruplar üzerinde çalışmaların artması farkındalık açısından oldukça önemlidir. Engelliğin türlerine göre yapılan diyet yaklaşımları farklılık göstermeli ve bireyin ihtiyaçlarına özel oluşturulmalıdır. Görme engellilerin fiziksel aktivite kısıtlılığı göz önünde bulundurulmalı, kolay üretebileceği ve tüketebileceği bir menü planlaması yapılmalıdır. Zihinsel engelli bireylerde ise belli besin grubuna örneğin şekerlemeler ve şekerli gıdalar yemeye karşı ilgi ve isteklerinin takıntı haline gelmesi söz konusudur. Özellikle yetişkin bireylerdeki gibi oto kontrole sahip olmayan zihinsel engellilerde ölümcül sonuçları olabilen gıda alerjenleri hassasiyeti varsa basit ve anlaşılır şekilde öğretilmelidir. Çalışmalardan elde edilen sonuca göre özellikle engelli bireylerin obezite ve malnutrisyon riski taşımaları beslenme durumunun iyi saptanmasına ve bu gruptaki kişiler için sağlıklı beslenme planlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Unutulmamalıdır ki özel gereksinimleri olan bireylerin sağlık eğitimi alanları arasında zihinsel ve duygusal sağlık, madde kullanımı, beslenme, ağırlık kontrolü, cinsellik ve üreme, zindelik ve hastalıkların önlenmesi gibi genel sağlıkla ilgili başlıklar da yer almalıdır.

Kaynaklar

Anaforluoglu, B., & Erbahceci, F. (2012). Amputelerde Fantom Ağrısı. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, *11*(1), 26–29.

Doğan, E., Çekal, N., & Körükçü, Ö. (2020). A Study On The Examination Of Eating Behaviors And Eating Habits Of İndividuals With Down Syndrome. *Journal Of Human Sciences*, *17*(2), 684–699. Https://Doi.Org/10.14687/Jhs.V17i2.5966

Ersoy, N., Uygun, S., & Ersoy, G. (2013). Ampute Milli Futbol Takımının Beslenme Durumu Ve Antropometrik Ölçümlerinin Değerlendirilmesi. *Fizyoterapi Rehabilitasyon*, *24*(1), 26–32.

Hallahan, D. (2003). Exceptional Learners. Introduction To Special Education. Içinde *Boston New York*.

Ilgaz, F. (2016). Assessment Of Nutritional Status, Physical Activity And Diet Quality Of Visually Disabled Children. *Journal Of Food And Health Science*, *2*(2), 90–103. Https://Doi.Org/10.3153/Jfhs16010

Innocencio Da Silva Gomes, A., Gonçalves Ribeiro, B., & De Abreu Soares, E. (2006). Nutritional Profile Of The Brazilian Amputee Soccer Team During The Precompetition Period For The World Championship. *Nutrition (Burbank, Los Angeles County, Calif.)*, *22*(10), 989–995. Https://Doi.Org/10.1016/J.Nut.2006.05.019

Koksal, E., & Karabulut, E. (2002). Diz Yüksekliği Ölçümü İle Vücut Ağırlığı ve Boy

Uzunluğunun Belirlenmesi*31*(2), 13–18.

Kumcağiz, H., Bozkurt, Y., & Kurtoğlu, E. (2018). Zihinsel Engelli Öğrencilerin Ailelerinin Gereksinimlerinin Belirlenmesi. Içinde *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi* (C. 3, Sayı 1).

Mozumdar, A., & Roy, S. K. (2004). *Method For Estimating Body Weight İn Persons With Lower-Limb Amputation And İts İmplication For Their Nutritional Assessment 1-3*.

Özbaş, S., Uskun, E., Küçüksoku, B., Hocaoğlu, Ü., Akalın, S., & Özbaş, H. (2018). Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Besin Tüketim Kayıtlarına Göre Beslenme Durumları. *Akademik Gıda*, *16*(2), 192–196. Https://Doi.Org/10.24323/Akademik-Gida.449854

United Stated Human Rights. (1975). *Declaration On The Rights Of Disabled Persons*. Https://Www.Ohchr.Org/En/Professionalınterest/Pages/Rightsofdisabledpersons.Aspx#:~:Text=The Term %22disabled Person%22 Means,Her Physical Or Mental Capabilities

WHO, (2007). World Report On Dısabılıty. *World Health Organization 2011* (C. 43).

Presentation ID/Sunum No: BES 27

Nütrisyonel Durum Saptama Yöntemleri ve Tarama Testleri

Nutritional Status Determination Methods and Screening Tools

Sema Selçuk
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik YL
diyetisyensemaselcuk@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-5204-7650
Yahya Özdoğan

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, yozdogan@ybu.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-4697-8042

ÖZET

Giriş ve Amaç: *Toplum sağlığı, toplumu oluşturan bireylerin refahının korunması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ve optimal sağlığın korunmasına bağlıdır. Beslenme yetersizliğini ve bireylerin nütrisyonel durumunu saptamak için en iyi yöntemlerden biri, beslenme durumunun saptanmasıdır. Hastaneye yatan bütün hastalarda ve yaşlılar gibi beslenme yetersizliği riski olan bireylerde malnütrisyon varlığının ve riskinin belirlenmesi, morbidite ve mortalite oranlarının düşürülmesi, tedavi planlarının oluşturulması ve sağlığı tehdit eden yanlış beslenme tarzlarının belirlenmesinde kritik öneme sahiptir. Bu derleme çalışma ile toplumdaki beslenme yetersizliği ve hastaneye yatış sonrası malnütrisyonu belirlemek için geliştirilen tarama testlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.*

Gereç ve Yöntem: *Elektronik veri tabanları PubMed ve Science Direct üzerinden "Malnutrition Screening Tools, Beslenme Durumu, Tarama Testleri, NRS-2002, Strong-Kids gibi ilgili anahtar kelimeler Türkçe ve İngilizce olarak araştırılmıştır. Benzer konularda yapılmış birincil araştırmalardan elde edilen veriler, çalışmamızın veri kaynağını oluşturmuştur.*

Bulgular: *Hastanede yatan farklı yaş grubundaki hastalar ve toplumda huzurevleri, yaşlı bakım evleri gibi kurumlarda yaşayanlarda nütrisyonel durumu saptamaya yönelik tarama araçları geliştirilmiştir. Güvenilir, geçerli, kolay uygulanabilir olması beklenen tarama araçları; iştah durumlarını, Beden Kütle İndeksini (BKİ), vücut ağırlığı kaybını, antropometrik ölçümleri ve hastalık şiddetini araştırmaya yöneliktir. Tarama testlerinin uygulandığı popülasyona göre avantajlı veya dezavantajlı yönleri mevcuttur.*

Sonuç ve Öneriler: *Tarama testlerinde altın standart belirlenmemiştir. Öte yandan çeşitli beslenme otoriteleri tarafından önerilen, hastalığa duyarlı, pratik ve geçerli tarama testleri ön plandadır. Toplumda beslenme yetersizliği riski bulunan bireylerin belirlenmesi, tedavi planlarının oluşturulması ve mortalitenin azaltılması amacıyla en uygun tarama testlerinin uygulanması ve yenilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.*

Anahtar kelimeler: *Malnütrisyon, nütrisyonel durum, tarama testleri*

ABSTRACT

Introduction and aim: *Public health depends on the protection of welfare, improve the life quality and optimization health status of society. One of the best methods to detect nutritional deficiencies is to determine nutritional status. Determining the presence and risk of malnutrition is critically to reduce morbidity and mortality rates, to establishing treatment plans and to identify malnutrition patterns that threaten health for all hospitalization patient and general risk groups such as elderly. The aim of this review is to examine the screening tools developed to determine malnutrition after hospitalization and malnutrition in the community.*

Methods: *Relevant keywords such as "Malnutrition, Nutrition Status, Screening Tools, NRS-2002, Strong-Kids were searched in Turkish and English through electronic databases PubMed and ScienceDirect. The data obtained from primary studies on similar subjects constituted the data source of this study.*

Findings: *Screening tools have been developed to determine the nutritional status of hospitalized patients of different age groups and elder individuals that living in institutions such as nursing homes. Screening tools expected to be reliable, valid, and practical aims to investigate appetite states, Body Mass Index, weight loss, anthropometric measurements, and disease severity. There are advantages or disadvantages according to the population in which screening tools are applied.*

Conclusion and Suggestions: *The golden standard has not been determined in screening tools. However, it is known that there are disease-sensitive, practical, and valid screening tools recommended by various nutrition authorities. It is necessary to apply the most appropriate screening tools and develop new ones to identify individuals at risk of malnutrition in the society, to formulate treatment plans and to reduce mortality.*

Keywords: *Malnutrition, nutritional status, screening tools*

GİRİŞ

Bireyin ve toplumun refahının sağlanması ve ekonomik yönden gelişmesi, insanların sağlıklı bir yaşam sürmesine bağlıdır. Sağlıklı beslenmenin temelini yeterli ve dengeli bir beslenme planı oluşturmaktadır. Bu nedenle bireylerin yaşam kalitesinin korunması, sağlıklı bir yaşam sürdürülmesi amacıyla sağlıklı beslenmeni benimsenmesi gerekmektedir. Ek olarak mevcut beslenme sorunlarının ortadan kaldırılmasına yönelik yaşam tarzı değişikliğinin amaçlanması büyük önem taşımaktadır. Besin ögeleri gereksinimi ve besin alımının belirlenmesi, optimal sağlık dengesinin korunmasında önemlidir. Bu sebeple bireylerin beslenme durumunun değerlendirilmesi ve mevcut malnütrisyon risklerinin saptanması gerekmektedir (Pekcan, 2008).

Beslenme durumunun saptanmasında kullanılan yöntemler tek başına veya kombine olarak kullanılabilir. Seçilecek metot; zaman, maliyet ve eğitimli personel varlığı gibi durumlara bağlı olarak belirlenmektedir. Bu yöntemler; Besin tüketiminin saptanması,

Laboratuvar testlerin değerlendirilmesi, Antropometrik yöntemler, Klinik belirtiler ve sağlık öyküleri ve Psikososyal verilerdir (Pekcan, 2008).

Malnütrisyon, aşırı veya yetersiz beslenmenin yol açtığı, vücut kompozisyonunda değişiklik ve işlev kaybı ile gözlenen; akut, subakut veya kronik bir beslenme durumu olarak tanımlanmaktadır (Bankhead vd., 2009).

Malnütrisyon, morbidite ve mortalite artışı ile ilişkilendirilirken, mikro besin anormallikleri, obezite, kaşeksi, sarkopeni durumlarını da kapsamakta ve özellikle hastanede yatan hastalarda kronik inflamasyon ile seyredilebileceği vurgulanmaktadır (Cederholm vd., 2017; Jensen vd., 2010).

Amerikan Parenteral ve Enteral Beslenme Derneği (ASPEN) ve Avrupa Parenteral ve Enteral Beslenme Derneği (ESPEN) gibi önde gelen beslenme otoritelerinin bir araya gelerek oluşturdukları "Malnütrisyon Küresel Liderlik Girişimi, Global Leadership Initiative on Malnutrition" (GLIM) komitesine göre, malnütrisyonun 2 aşamalı bir model baz alınarak izlenmesi gerektiği konusunda fikir birliğine varılmıştır. Nütrisyonel durum saptanmasının ilk aşaması tarama araçlarını/ testlerini içerirken, ikinci aşamada değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir (Jensen, 2016).

	SGA	SGA-7P	PG-SGA	NRS-2002	SNAQ	MST	MUST	NRI	Nutric Score
Vücut ağırlığı			x					x	
Ağırlık kaybı	x	x	x	x	x	x	x		
BKİ				x			x		
Antropometrik ölçümler				x			x	x	
Yağsız kütle/ kas kaybı		x							
Yağ kaybı	x	x							
Besin alımı/ iştah durumu	x	x	x	x	x	x			
İnflamasyon									
Ödem/ ascit	x	x							
Fiziksel Aktivite ve Kas işlevleri			x						
Biyokimya bulguları								x	x
GİS semptomları	x	x							
Fonksiyonel durum/ kapasite									

	x	x							
Metabolik durum/ stres vb.	x	x	x	x					
Hastalık semptomları/ komorbidite			x	x			x		x
Besin desteği					x				
Yoğun Bakım Ünitesi parametreleri (APACHE, SOFA vb.)				x					x

Nütrisyonel tarama, beslenme yetersizliği açısından risk altında olan bireyleri ayırt etmek veya malnütrisyon varlığının belirlenmesi için önemli bir adımdır. ASPEN, nütrisyonel taramayı, ayrıntılı bir nütrisyonel değerlendirmenin endikasyonunu belirlemek amacıyla, yetersiz beslenen veya risk altında olan bireyleri ayırt etme süreci olarak tanımlamaktadır. Nütrisyonel tarama, hastaların beslenme açısından daha detaylı değerlendirilmesine ek olarak tanı ve müdahale için diyetisyene yönlendirilmesinde önemli bulunmuştur (Skipper vd., 2012; Bankhead vd., 2009).

Tarama araçlarının istem dışı kilo kaybı, düşük Beden Kütle İndeksi (BKİ), azaltılmış kas kütlesi, azaltılmış gıda alımı ve hastalık yükü ve inflamasyon durumlarını sorgulaması beklenmektedir (Cederholm vd., 2019).

Tarama testlerinde henüz altın standart belirlenmemiş olsa da kullanılacak testin uygulanacağı popülasyon için yüksek oranda geçerli ve güvenilir olması gerekmektedir. Aynı zamanda hasta ve sağlıklı insanları doğru bir şekilde ayırt etmekte yüksek duyarlılık ve özgüllüğe sahip olması beklenmektedir (Skipper vd., 2020).

Yetişkinlerde Kullanılan Tarama Testleri

Çeşitli beslenme otoriteleri tarafından kullanımı önerilen bazı tarama testleri ve ölçülen parametreler Tablo. 1'de gösterilmiştir.

Tablo. 1: Yetişkinlerde sıklıkla kullanılan bazı tarama araçları/testleri

SGA: Subkektif Global Değerlendirme (Detsky vd., 1987); SGA-7P: 7 Puanlı Subjektif Global Değerlendirme (Steiber vd., 2007); PG-SGA: Hasta Tarafından Oluşturulan Subjektif Global Değerlendirme (Ottery,1994); NRS-2002: Nütrisyonel Risk Taraması-2002 (Kondrup vd., 2003); SNAQ: Kısa Nütrisyonel Değerlendirme Anketi (Kruizenga vd.,2005); MST: Malnütrisyon Tarama Aracı (Ferguson vd., 1999); MUST: Malnütrisyon Universal Tarama Aracı (Stratton vd., 2004); NRI: Nütrisyonel Risk İndeksi (Buzby vd., 1988); NutricScore: Kritik Hastalarda Nütrisyonel Risk Skoru (Heyland vd., 2011).

ESPEN, yetişkin bireylerde NRS-2002 ve MUST tarama testlerini önermiştir. ESPEN'in güncel malnütrisyon kavramı ışığında bu iki tarama aracını karşılaştıran bir çalışmada MUST

tarama testinin ESPEN kriterlerine daha uyumlu sonuçlar verdiği görülmüştür (Poulia vd., 2017).

Beslenme ve Diyetetik Derneği (AND, The Academy of Nutrition and Dietetics)' nin 2020 yılında yayımladığı bir çalışmada, yetişkinlerde kullanılan tarama testlerinin geçerlilik ve güvenilirlik düzeyleri karşılaştırılmıştır. Yaşlılarda kullanılan bazı tarama testlerine ek olarak MUST, MST, NRS-2002 ve SNAQ değerlendirilmiştir. Sonuç olarak yüksek geçerlilik, güvenilirlik ve güçlü kanıtlara sahip tek bir tarama testi belirlenmemiştir. Öte yandan MST' nin orta seviye geçerli, güvenilir ve güçlü kanıtlara sahip bir tarama testi olduğu ve yetişkin bireylerde kullanımının uygun olduğu belirtilmiştir (Skipper vd., 2020).

AND ve ASPEN, hastanede yatan yetişkin bireylerde SGA kullanımını önermiştir, öte yandan malnütrisyon taramasında bir fikir birliği oluşturulması ve altın standart seviyesinde yeni bir tarama aracı geliştirilmesi gerektiği düşünülmüştür (Burgel vd., 2021).

Tarama testleri hastanede çoğu zaman tanı anında veya yatış sırasında uygulanmaktadır. Bu nedenle taramanın hızlı ve kolay uygulanabilir olması önemli bir avantaj olarak görülmektedir. Hastanede uygulanan tarama testlerinin incelendiği bir çalışmada MST ve SNAQ tarama testlerinin hastanede uygulanmak üzere hızlı ve kolay olduğu belirtilmiştir (van Venrooij vd., 2007).

Benzer şekilde ülkemizde yapılan kesitsel bir çalışmada NRS-2002 referans alınarak; MST, MUST ve SNAQ tarama testleri karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda tüm tarama araçlarının malnütrisyon riskini tanımlamak için uygun olduğu belirtilmiş ve hastanede yatan erişkin hastalarda kullanımı önerilmiştir. Ek olarak tüm testlerin yakın sonuçlar vermesi nedeniyle, performanslarının birbirine yakın olması nedeniyle, MST ve SNAQ testlerinin hastanede yatan erişkin hastalarda daha hızlı ve kolay olduğu düşünülmektedir (Türkoğlu vd., 2015).

Yaşlılarda Kullanılan Tarama Testleri

Yaşlanma sürecinde fizyolojik fonksiyon, beslenme durumu ve diyette birçok değişiklik gözlenmektedir. Bu değişikliklerin yaşlanma sürecine özgü olup olmadığı veya fiziksel aktivite, diyet, vücut kompozisyonu veya kronik hastalıktaki değişiklikleri yansıtıp yansıtmadığı önem taşımaktadır. Yaşlı bireyler, iştahsızlık, yutma ve diş problemleri, sosyal izolasyon, demans, kırılganlık gibi faktörler nedeniyle malnütrisyona duyarlıdır ve bu nedenle enfeksiyon riskleri ve mortalite oranları yüksektir (Dent vd, 2019; Vellas vd., 1999).

Yaşlılarda kullanımı önerilen tarama testi için altın standart belirlenmemiştir. Öte yandan yetişkinlerde kullanılan SGA, MUST ve NRS-2002 tarama testlerine ek olarak yaşlı popülasyon için özel olarak geliştirilmiş tarama testleri de bulunmaktadır (Leij-Halfwerk vd., 2019).

Mini Nütrisyonel Değerlendirme (Mini Nurtitional Assessment, MNA)

MNA, ESPEN tarafından önerilen, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının en çok yapıldığı tarama testidir. Mini Nurtitional Assessment –Short Form (MNA-SF) ve değerlendirme

bölümleri olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama 6 sorudan oluşmakta ve beslenme ve iştah durumu, ağırlık kaybı, hareketlilik, hastalık varlığı, nöropsikolojik sorunlar ve BKİ gibi parametreleri sorgulamaktadır. İkinci kısımda ise 12 soruluk değerlendirme kısmı vardır. MNA-SF, daha sonra tek başına bir tarama testi olarak yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. MNA aynı zamanda baldır çevresi, üst orta kol çevresi gibi ölçümleri içerdiğinden dolayı, BKİ değerlendirmesinin tek başına uygun olmadığı yaşlı bireyler için avantaj sağlamaktadır (Vellas vd., 2006; Rubenstein vd., 2001).

Beslenme Risk İndeksi (Nutrition Screening Initiative Checklist, NSI/NSIC)

NSI, yaşlılarda beslenme yetersizliği riskini belirlemek için kullanılan, hızlı ve kolay uygulanabilen bir testidir. Toplumda kullanılmak üzere geliştirilmiştir. Bir uzman veya aile üyesi tarafından rahatça uygulanabilmektedir. Farklı puan karşılıklarına sahip on sorudan oluşmaktadır. Bu sorular ağırlık kaybı, besin alımı ve genel diyet örüntüsünü, sosyal ve fiziksel etmenleri ve alkol tüketimi gibi çeşitli durumları sorgulamaya yöneliktir (Vieira vd., 2016; Posner vd., 1993).

Geriatrik Nütrisyonel Risk İndeksi (Geriatric Nutitional Risk Index, GNRI)

GNRI, yaşlı popülasyonda uygulanmak üzere geliştirilen bir tarama aracıdır. Hastanede yatan bireylere özel olarak geliştirilen ve albümin seviyeleri ile ağırlık kaybını esas alan Nütrisyonel Risk İndeksi (NRI)' nden modifiye edilmiştir. Yaşlılarda normal ağırlığın belirlenmesi zor olduğundan, GNRI Lorentz formülünü esas alan ideal ağırlığı baz almaktadır. (López-Gómez vd., 2011; Bouillanne vd., 2005).

GNRI'nin KOAH, hemodiyaliz ve özofagus karsinomu hastalarında mortalite ve yaşam süresini öngördüğü çeşitli çalışmalar ile gösterilmiştir. GNRI, hastanede hastanede yatan yaşlı bireylerde kullanımı uygun, güvenilir, hızlı ve kolay bir tarama aracıdır. (Bo vd., 2016; Matsumura vd., 2015; Jung vd., 2014).

Çocuklarda Kullanılan Tarama Testleri

Pediatrik popülasyonda yeterli besin alımının sağlanması ve beslenme durumunun değerlendirilmesi özellikle hastalık varlığında oldukça önemlidir. Hastanede yatan çocuklarda görülen yetersiz beslenme, büyüme ve gelişmeyi, klinik sonuçlarını ve iyileşme süresini olumsuz yönde etkilemektedir. Geniş ölçekli uluslararası çalışmalar, pediatrik malnütrisyonun, çocukluk çağı ölümlerin ve bununla ilgili risk faktörlerinin önemli bir kısmına sebep olduğunu göstermiştir (Pelletier vd., 1993).

Çocuklarda malnütrisyon, azalmış besin alımı, artan enerji ihtiyacı ve hastalığa özgü olarak gelişebilmektedir. Bu durum yanık, travma ve enfeksiyon gibi akut durumlarda görülebileceği gibi, GİS hastalıkları, kistik fibrozis ve kronik böbrek hastalığı gibi kronik hastalıklarla ilişkili olarak da karşımıza çıkmaktadır. Akut malnütrisyonun komplikasyonlarına ek olarak, kronik malnütrisyonda bodurluk görülme riski de yüksek bulunmuştur (Mehta vd., 2013).

Pediatrik Nütrisyonel Risk Skoru (Pediatric Nutritional Risk Score, PNRS)

Sermet-Gaudelus vd. (2000) tarafından geliştirilen PNRS, antropometrik ölçü gerektirmeyen bir tarama aracıdır. Patolojik durumu, besin alımını ve ağrıyı sorgulayan ve beslenme ile ilişkili risk bulunması durumunda nütrisyonel destek içi yönlendirme yapan bir algoritmadır. Hastaneye yatış itibariyle 48 saat içinde vücut ağırlığının %2 kaybı, risk faktörü olarak kabul edilmiştir. Öte yandan bu sürenin uzun olması, PNRS için bir dezavantaj oluşturmaktadır.

Çocuklarda Malnütrisyonun Değerlendirilmesi İçin Tarama Aracı (Screening Tool for the Assessment of Malnutrition in Pediatrics, STAMP)

McCarthy vd. (2017) tarafından geliştirilen STAMP, hastanede yatan çocuklarda antropometrik ölçüm kullanan ve yaşa göre boy, vücut ağırlığı, boy uzunluğu gibi değerlendirmeler yaparak malnütrisyon riskini belirleyen bir tarama aracıdır. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması ilk olarak 2-17 yaş arası 122 pediatrik hasta üzerinde incelenmiştir. İngiltere'de yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Büyüme ve Beslenme Durumu Bozukluğu Riskini Tarama Aracı (Screening Tool for Risk of Impaired Nutritional Status and Growth, Strongkids)

Hulst vd. (2010) tarafından Hollanda'da hastanede yatan 0-17 yaş arası 424 çocuğu malnütrisyon riski açısından değerlendirmeyi amaçlayan bir tarama aracıdır. 4 sorudan oluşan test kapsamında subjektif klinik durum, besin alımında azalma, vücut ağırlığı kaybı ve yüksek riskli hastalık varlığı sorgulanmaktadır. Yüksek risk grubunda olan çocuklarda boya göre ağırlık skorları düşük bulunmuş ve hastanede yatış sürelerinin uzun olduğu gösterilmiştir.

Pediatrik Yorkhill Malnütrisyon Skoru (Pediatric Yorkhill Malnutrition Score, PYMS)

2010 yılında geliştirilen PYMS testi, BKİ, vücut ağırlığı kaybı, nütrisyonel durum ve besin alımındaki azalmayı sorgulayan bir tarama aracıdır. İlk olarak Gerasimidis vd. tarafından Birleşik Krallık'ta hastanede yatan 1-16 yaş arasındaki 247 çocuk ile geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır (Gerasimidis vd., 2010).

Subjektif Global Nütrisyonel Değerlendirme (Subjective Global Nutritional Assessment, SGNA)

SGNA, Secker ve Jeejeebhoy (2007) tarafından yetişkinlerde kullanımı önerilen Subjektif Global Değerlendirme (SGA) testinin modifiye edilmesi sonrasında, cerrahi operasyon geçiren 175 çocuk izlenerek oluşturulmuştur. SGNA, 1-18 yaş arası çocuklarda beslenme durumunu değerlendirmek ve beslenme ile ilişkili komplikasyonları ve hastanede uzun süreli yatış riskini belirlemek için geliştirilen, geçerli ve güvenilir bir tarama aracıdır.

Çocuklarda kullanım için geliştirilen tarama testleri, yetişkinler ile kıyaslandığında sınırlı sayıdadır ve bunlar arasında da altın standart belirlenmemiştir. Öte yandan bu araçların birçok ülkede geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmaktadır. Ülkemizde yapılan bir çalışmada,

PYMS, STRONG-kids ve STAMP tarama araçlarının Türkçe versiyonunu oluşturmak ve pediatrik popülasyonda geçerlilik ve güvenilirliğini belirlemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda hastanede yatan 202 çocuk, antropometrik değerlendirme referans alınarak, malnütrisyon riski açısından değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda PYMS, diğer araçlara göre yetersiz beslenme riskini tespit etmede daha duyarlı bulunurken, STRONG-kids testinin özgülüğü düşük bulunmuştur. PYMS, ülkemize kullanılmak üzere önerilmiştir (Pars vd., 2020).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Birey ve toplumun sağlığını belirleyen önemli unsurlardan biri yeterli ve dengeli beslenmedir. Bu nedenle sağlıklı beslenmenin benimsenmesi amaçlanmalı ve toplumda görülen yetersiz beslenme ve buna bağlı oluşan riskler tespit edilmelidir. Toplumun ve çeşitli risk gruplarının beslenme durumunu saptamak için çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bunlara ek olarak malnütrisyon gelişimini önlemek ve mevcut malnütrisyonu belirlemek; özellikle hastanede yatan bireyler, yaşlı ve çocuklar gibi çeşitli risk grupları başta olmak üzere toplumdaki morbidite ve mortalite oranlarını düşürmek, hastalık durumunda tedavi planı oluşturmak ve sağlığı tehdit eden yanlış beslenme uygulamalarının belirlemekte kritik öneme sahiptir. Önde gelen beslenme otoriteleri, malnütrisyonun 2 aşamalı bir model baz alınarak izlenmesi gerektiği konusunda hemfikirdir. Nütrisyonel durum saptanmasının ilk aşaması tarama araçlarını/ testlerini içerirken, ikinci aşama değerlendirme bölümünü oluşturur. Nütrisyonel tarama, beslenme yetersizliği açısından risk altında olan bireyleri ayırt etmek veya malnütrisyon varlığının belirlenmesi için önemli bir adımdır. Nütrisyonel tarama, hastaların beslenme açısından daha detaylı değerlendirilmesine ek olarak tanı ve müdahale için diyetisyene yönlendirilmesi açısından önemlidir. Tarama araçlarının istem dışı kilo kaybı, düşük BKİ, azaltılmış kas kütlesi, azaltılmış gıda alımı ve hastalık yükü ve inflamasyon durumlarını sorgulaması, hızlı ve kolay uygulanması, düşük maliyetli, uygulandığı popülasyonda geçerli ve güvenilir olması beklenmektedir. Farklı yaş gruplarına göre çeşitli tarama testleri oluşturulmuştur ancak altın standart belirlenememiştir. Toplumda beslenme yetersizliği riski bulunan bireylerin belirlenmesi, tedavi planlarının oluşturulması ve mortalitenin azaltılması amacıyla en uygun tarama testlerinin uygulanması ve yenilerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Bankhead, R., Boullata, J., Brantley, S., Corkins, M., Guenter, P., Krenitsky, J., ... & ASPEN Board of Directors. (2009). ASPEN enteral nutrition practice recommendations. *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, 33(2), 122-167.

Bouillanne, O., Morineau, G., Dupont, C., Coulombel, I., Vincent, J. P., Nicolis, I., Benazeth, S., Cynober, L., & Aussel, C. (2005). Geriatric Nutritional Risk Index: a new index for evaluating at-risk elderly medical patients. *The American journal of clinical nutrition*, 82(4), 777–783. https://doi.org/10.1093/ajcn/82.4.777

Bo, Y., Wang, K., Liu, Y., You, J., Cui, H., Zhu, Y., Lu, Q., & Yuan, L. (2016). The Geriatric Nutritional Risk Index Predicts Survival in Elderly Esophageal Squamous Cell

Carcinoma Patients with Radiotherapy. *PloS one*, *11*(5), e0155903. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0155903

Burgel, C. F., Eckert, I., Brito, J. E., Rodrigues, F. W., & Silva, F. M. (2021). Accuracy of three tools for malnutrition diagnosis in hospitalized patients: comparison to subjective global assessment. Journal of human nutrition and dietetics: the official journal of the British Dietetic Association, 10.1111/jhn.12907. Advance online publication. https://doi.org/10.1111/jhn.12907

Buzby, G. P., Knox, L. S., Crosby, L. O., Eisenberg, J. M., Haakenson, C. M., McNeal, G. E., ... & Williford, W. O. (1988). Study protocol: a randomized clinical trial of total parenteral nutrition in malnourished surgical patients. *The American journal of clinical nutrition*, 47(2), 366-381.

Cederholm, T., Barazzoni, R. O. C. C. O., Austin, P., Ballmer, P., Biolo, G. I. A. N. N. I., Bischoff, S. C., ... & Singer, P. (2017). ESPEN guidelines on definitions and terminology of clinical nutrition. *Clinical nutrition*, 36(1), 49-64.

Cederholm, T., Jensen, G. L., Correia, M., Gonzalez, M. C., Fukushima, R., Higashiguchi, T., Baptista, G., Barazzoni, R., Blaauw, R., Coats, A., Crivelli, A., Evans, D. C., Gramlich, L., Fuchs-Tarlovsky, V., Keller, H., Llido, L., Malone, A., Mogensen, K. M., Morley, J. E., Muscaritoli, M., … GLIM Working Group (2019). GLIM criteria for the diagnosis of malnutrition- A consensus report from the global clinical nutrition community. *Clinical nutrition* (Edinburgh, Scotland), 38(1), 1–9. https://doi.org/10.1016/j.clnu.2018.08.002

Dent, E., Hoogendijk, E.O., Visvanathan, R. et al. (2019). Malnutrition Screening and Assessment in Hospitalised Older People: A Review. *J Nutr Health Aging* 23, 431–441. https://doi.org/10.1007/s12603-019-1176-z

Detsky, A. S., McLaughlin, J. R., Baker, J. P., Johnston, N., Whittaker, S., Mendelson, R. A., & Jeejeebhoy, K. N. (1987). What is subjective global assessment of nutritional status?. JPEN. *Journal of parenteral and enteral nutrition*, 11(1), 8–13. https://doi.org/10.1177/014860718701100108

Ferguson, M., Capra, S., Bauer, J., & Banks, M. (1999). Development of a valid and reliable malnutrition screening tool for adult acute hospital patients. *Nutrition* (Burbank, Los Angeles County, Calif.), 15(6), 458–464. https://doi.org/10.1016/s0899-9007(99)00084-2

Gerasimidis, K., Keane, O., Macleod, I., Flynn, D. M., & Wright, C. M. (2010). A four-stage evaluation of the Paediatric Yorkhill Malnutrition Score in a tertiary paediatric hospital and a district general hospital. *The British journal of nutrition*, 104(5), 751–756. https://doi.org/10.1017/S0007114510001121

Heyland, D. K., Dhaliwal, R., Jiang, X., & Day, A. G. (2011). Identifying critically ill patients who benefit the most from nutrition therapy: the development and initial validation of

a novel risk assessment tool. *Critical care* (London, England), 15(6), R268. https://doi.org/10.1186/cc10546

Hulst, J. M., Zwart, H., Hop, W. C., & Joosten, K. F. (2010). Dutch national survey to test the STRONGkids nutritional risk screening tool in hospitalized children. *Clinical nutrition* (Edinburgh, Scotland), 29(1), 106–111. https://doi.org/10.1016/j.clnu.2009.07.006

Jensen, G. L., Mirtallo, J., Compher, C., Dhaliwal, R., Forbes, A., Grijalba, R. F., ... & Waitzberg, D. (2010). Adult starvation and disease-related malnutrition: a proposal for etiology-based diagnosis in the clinical practice setting from the International Consensus Guideline Committee. *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, 34(2), 156-159.

Jensen, G. L. (2016). Global Leadership Conversation: Addressing Malnutrition. JPEN. *Journal of parenteral and enteral nutrition*, 40(4), 455-457.

Jung, Y. S., You, G., Shin, H. S., & Rim, H. (2014). Relationship between Geriatric Nutritional Risk Index and total lymphocyte count and mortality of hemodialysis patients. *Hemodialysis international. International Symposium on Home Hemodialysis*, *18*(1), 104–112. https://doi.org/10.1111/hdi.12077

Kondrup, J. E. S. P. E. N., Allison, S. P., Elia, M., Vellas, B., & Plauth, M. (2003). ESPEN guidelines for nutrition screening 2002. *Clinical nutrition*, 22(4), 415-421.

Kruizenga, H. M., Seidell, J. C., de Vet, H. C., Wierdsma, N. J., & van Bokhorst-de van der Schueren, M. A. (2005). Development and validation of a hospital screening tool for malnutrition: the short nutritional assessment questionnaire (SNAQ). *Clinical nutrition* (Edinburgh, Scotland), 24(1), 75–82. https://doi.org/10.1016/j.clnu.2004.07.015

Leij-Halfwerk, S., Verwijs, M. H., van Houdt, S., Borkent, J. W., Guaitoli, P. R., Pelgrim, T., Heymans, M. W., Power, L., Visser, M., Corish, C. A., de van der Schueren, M., & MaNuEL Consortium (2019). Prevalence of protein-energy malnutrition risk in European older adults in community, residential and hospital settings, according to 22 malnutrition screening tools validated for use in adults ≥65 years: A systematic review and meta-analysis. *Maturitas*, 126, 80–89. https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2019.05.006

López-Gómez, J. J., Calleja-Fernández, A., Ballesteros-Pomar, M. D., Vidal-Casariego, A., Brea-Laranjo, C., Fariza-Vicente, E., Arias-García, R. M., & Cano-Rodríguez, I. (2011). Valoración del riesgo nutricional en pacientes ancianos hospitalizados mediante diferentes herramientas [Screening of the nutritional risk in elderly hospitalized patients with different tools]. *Endocrinologia y nutricion : organo de la Sociedad Espanola de Endocrinologia y Nutricion*, *58*(3), 104–111. https://doi.org/10.1016/j.endonu.2011.01.002

Matsumura, T., Mitani, Y., Oki, Y., Fujimoto, Y., Ohira, M., Kaneko, H., Kawashima, T., Nishio, M., & Ishikawa, A. (2015). Comparison of Geriatric Nutritional Risk Index scores on physical performance among elderly patients with chronic obstructive pulmonary disease. Heart & lung: *the journal of critical care*, 44(6), 534–538. https://doi.org/10.1016/j.hrtlng.2015.08.004

McCarthy, H., Dixon, M., Crabtree, I., Eaton-Evans, M. J., & McNulty, H. (2012). The development and evaluation of the Screening Tool for the Assessment of Malnutrition in Paediatrics (STAMP©) for use by healthcare staff. Journal of human nutrition and dietetics: *the official journal of the British Dietetic Association*, 25(4), 311–318.

Mehta, N. M., Corkins, M. R., Lyman, B., Malone, A., Goday, P. S., Carney, L. N., Monczka, J. L., Plogsted, S. W., Schwenk, W. F., & American Society for Parenteral and Enteral Nutrition Board of Directors (2013). Defining pediatric malnutrition: a paradigm shift toward etiology-related definitions. JPEN. *Journal of parenteral and enteral nutrition*, 37(4), 460–481. https://doi.org/10.1177/0148607113479972

Ottery F. D. (1994). Rethinking nutritional support of the cancer patient: the new field of nutritional oncology. *Seminars in oncology*, *21*(6), 770–778.

Pars, H., Açıkgöz, A., & Erdoğan, B. D. (2020). Validity and reliability of the Turkish version of three screening tools (PYMS, STAMP, and STRONG-kids) in hospitalized children. *Clinical nutrition ESPEN*, 39, 96–103. https://doi.org/10.1016/j.clnesp.2020.07.011

Pekcan, G. (2008). Beslenme durumunun saptanması. *Diyet El Kitabı*, 67-141.

Pelletier, D. L., Frongillo, E. A., Jr, & Habicht, J. P. (1993). Epidemiologic evidence for a potentiating effect of malnutrition on child mortality. *American journal of public health*, 83(8), 1130–1133. https://doi.org/10.2105/ajph.83.8.1130

Posner, B. M., Jette, A. M., Smith, K. W., & Miller, D. R. (1993). Nutrition and health risks in the elderly: the Nutrition Screening Initiative. *American journal of public health*, 83(7), 972-978.

Poulia, K. A., Klek, S., Doundoulakis, I., Bouras, E., Karayiannis, D., Baschali, A., Passakiotou, M., & Chourdakis, M. (2017). The two most popular malnutrition screening tools in the light of the new ESPEN consensus definition of the diagnostic criteria for malnutrition. *Clinical nutrition* (Edinburgh, Scotland), 36(4), 1130–1135. https://doi.org/10.1016/j.clnu.2016.07.014

Rubenstein, L. Z., Harker, J. O., Salvà, A., Guigoz, Y., & Vellas, B. (2001). Screening for undernutrition in geriatric practice: developing the short-form mini-nutritional assessment (MNA-SF). *The journals of gerontology. Series A, Biological sciences and medical sciences*, *56*(6), M366–M372. https://doi.org/10.1093/gerona/56.6.m366

Secker, D. J., & Jeejeebhoy, K. N. (2007). Subjective Global Nutritional Assessment for children. *The American journal of clinical nutrition*, 85(4), 1083–1089. https://doi.org/10.1093/ajcn/85.4.1083

Sermet-Gaudelus, I., Poisson-Salomon, A. S., Colomb, V., Brusset, M. C., Mosser, F., Berrier, F., & Ricour, C. (2000). Simple pediatric nutritional risk score to identify children at risk of malnutrition. *The American journal of clinical nutrition*, 72(1), 64–70. https://doi.org/10.1093/ajcn/72.1.64

Skipper, A., Ferguson, M., Thompson, K., Castellanos, V.H. and Porcari, J. (2012), Nutrition Screening Tools. *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, 36: 292-298. https://doi.org/10.1177/0148607111414023

Skipper, A., Coltman, A., Tomesko, J., Charney, P., Porcari, J., Piemonte, T. A., Handu, D., & Cheng, F. W. (2020). Adult Malnutrition (Undernutrition) Screening: An Evidence Analysis Center Systematic Review. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 120(4), 669–708. https://doi.org/10.1016/j.jand.2019.09.010

Steiber, A., Leon, J. B., Secker, D., McCarthy, M., McCann, L., Serra, M., Sehgal, A. R., & Kalantar-Zadeh, K. (2007). Multicenter study of the validity and reliability of subjective global assessment in the hemodialysis population. Journal of renal nutrition : *the official journal of the Council on Renal Nutrition of the National Kidney Foundation*, 17(5), 336–342. https://doi.org/10.1053/j.jrn.2007.05.004

Stratton, R. J., Hackston, A., Longmore, D., Dixon, R., Price, S., Stroud, M., ... & Elia, M. (2004). Malnutrition in hospital outpatients and inpatients: prevalence, concurrent validity and ease of use of the 'malnutrition universal screening tool'('MUST') for adults. *British Journal of Nutrition*, 92(5), 799-808.

Türkoğlu, İ., Ilgaz, F., Yalçın, T., Yürük, A. A., Aksan, A., Çerçi, A., ... & Samur, G. (2015). Hastanede yatan yetişkin hastalarda malnütrisyon prevelansı: dört farklı beslenme tarama aracının karşılaştırılması. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 43(2), 135-142.

van Venrooij, L. M., de Vos, R., Borgmeijer-Hoelen, A. M. M. J., Kruizenga, H. M., Jonkers-Schuitema, C. F., & De Mol, B. A. M. J. (2007). Quick-and-easy nutritional screening tools to detect disease-related undernutrition in hospital in-and outpatient settings: A systematic review of sensitivity and specificity. *e-SPEN, the European e-Journal of Clinical Nutrition and Metabolism*, 2(2), 21-37.

Vellas, B., Guigoz, Y., Garry, P. J., Nourhashemi, F., Bennahum, D., Lauque, S., & Albarede, J. L. (1999). The Mini Nutritional Assessment (MNA) and its use in grading the nutritional state of elderly patients. *Nutrition*, 15(2), 116–122. https://doi.org/10.1016/s0899-9007(98)00171-3

Vellas, B., Villars, H., Abellan, G., Soto, M. E., Rolland, Y., Guigoz, Y., Morley, J. E., Chumlea, W., Salva, A., Rubenstein, L. Z., & Garry, P. (2006). Overview of the MNA--Its history and challenges. *The journal of nutrition, health & aging*, 10(6), 456–465.

Vieira, L. S., Assunção, M., Schäfer, A. A., & Santos, I. (2016). Validity assessment of the nutrition screening initiative checklist in older adults. *Clinical nutrition ESPEN*, 15, 16–20. https://doi.org/10.1016/j.clnesp.2016.05.002

Presentation ID/Sunum No: BES 36

Tıbbi Aromatik Bitkilerden Olan Yeşil Çay Ve Ihlamurun Fenolik İçerik Ve Antioksidan Bileşenleri Açısından Yetişkinlerdeki Beslenme Üzerine Etkilerinin İncelenmesi

Tuğba MAZLUM ŞEN, Çağla KOCAMAN, Eda GÜÇLÜ, Ayşenur YAYLACI, Hanife ÖZKAHRAMAN, Feyza KALKAN, Fatıma SEVGİLİOĞLU, Ahmet Tarık KINALI
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü
tugba.mazlum@hotmail.com

Giriş: *Tıbbi aromatik bitkiler; doğrudan bitkinin çeşitli kısımlarının veya onlardan elde edilen etkili maddelerin dâhilen veya haricen insan ve hayvanlarda görülen hastalıkların tedavisinde kullanılan bitkilerdir.*

Amaç ve Yöntem: *Yaptığımız bu derleme çalışmasında Karadeniz bölgesindeki tıbbi aromatik bitkilerden olan yeşil çay ve ıhlamurun fenolik içerikleri, antioksidan bileşenleri ve yetişkinlerde beslenme üzerine etkilerini araştırmak amacıyla bir literatür derlemesi yapıldı. PubMed ve ScienceDirect'de yayınlanmış makaleler ve yeşil çay ve ıhlamurla ilgili basılı kitaplardan yararlanıldı.*

Bulgular: *Tıbbi aromatik bitkilerden olan yeşil çay (Camellia sinensis); ana kimyasal bileşenleri çay polifenolleri olan, kateşin, epikateşin, epikateşin-3-gallat, epigallokateşin ve epigallokateşin-3-gallat (EGCG) dâhil olmak üzere birçok kateşin içerir ve yaprakları biyoaktif bileşikler, özellikle antioksidan aktiviteye sahip fenolik bileşikler bakımından zengindir. Özellikle EGCG'nin insan patolojik ve fizyolojik süreçleri üzerinde antikanser, antioksidan, antiinflamatuar, antikolajenaz, antifibroz etkileri, osteogenez teşviki ve otoksidasyon gibi birçok etkiye sahip olduğu kanıtlanmıştır. Diğer tıbbi aromatik bitki olan ıhlamur (Tilia Cordata); şeker, yağ, kateşin ve gallik asit, tanin, polifenolik bileşikler, organik asit, mineral tuz, amino asit, vitamin ve uçucu yağ gibi birçok farklı molekül içerir. Ihlamurdaki uçucu yağlar, sineol, linalol, kâfur, karvon, geraniol, timol, karvakrol, anetol, farnesol ve farnesil asetat gibi bileşenlerdir. Ihlamur, soğuk algınlığı tedavisinde, mide kramplarını geçirmede, karaciğer ve safra kesesi hastalıklarının tedavisinde, balgam söktürücü ve idrar söktürücü, sakinleştirici, uyutucu, terletici, öksürük kesici, göğüs ve bronşları yumuşatıcı, böbrek taş ve kumlarını düşürücü etkisi bulunmakta ve yüksek tansiyon, kolesterol, astım, migren, damar tıkanıklığı, ülser, kabızlık ve bağırsak hastalıklarına karşı kullanılırken vücuttaki toksinlerin atılmasına yardımcıdır ve antioksidan özelliğinden dolayı karaciğeri koruyucu olduğu gösterilmiştir.*

Sonuç: *Tıbbi aromatik bitkilerden olan yeşil çayın fenolik içerikleri ve antioksidan bileşenleri sayesinde yetişkinlerin beslenmesi üzerine antikanser, antioksidan, antiinflamatuar, antikolajenaz, antifibroz etkileri olduğu ve diyabet, kemik hastalıkları ve nöral hastalıklar üzerine olumlu etkileri olduğu ayrıca ıhlamurun çeşitli hastalıkların tedavisine yardımcı, karaciğer koruyucu gibi birçok faydalı özelliği olduğu görülmüştür.İlaç etkileşimleri açısından özellikle yeşil çayın bileşenleri birçok ilaçla aynı yolaklardan absorbe olduğu, metabolize edildiği veya eliminasyona uğradığı için ilaç etkileşimi muhtemel olduğu gösterilmektedir.*

Anahtar Kelimeler: *Yeşil Çay, Ihlamur, Fenolik İçerik, Antioksidan Bileşen, Beslenme*

1.GİRİŞ

1.1 Tıbbi Bitkilerin Tanımı ve Sınıflandırılması

Tıbbi aromatik bitkiler; doğrudan bitkinin çeşitli kısımlarının veya onlardan elde edilen etkili maddelerin dâhilen veya haricen insan ve hayvanlarda görülen hastalıkların tedavisinde kullanılan bitkilerdir. Tıbbi bitkiler; Alfabetik Sınıflandırma, Morfolojik Sınıflandırma, Botanik (taksonomik) Sınıflandırma, Kimyasal Sınıflandırma, Farmakolojik sınıflandırma, Farmakimyasal sınıflandırma olmak üzere 6 faklı şekilde sınıflandırılır.[1]

1.2 Yeşil Çay Genel Bilgiler

Yeşil çay (Camellia sinensis), ana kimyasal bileşenleri çay polifenolleri olan, Çin ve Japonya'da en popüler içeceklerden birisidir. Yeşil çayda bulunan çay polifenolleri, kateşin, epikateşin, epikateşin-3-gallat, epigallokateşin ve epigallokatekin-3-gallat dâhil olmak üzere birçok kateşin içerir.[1] Yeşil çay özellikle kateşinler ve kateşin türevlerini kapsayan flavonoidlerce zengindir. Taze çay filizinde epigallokateşingallat (EGCG), epikateşingallat (ECG), epigallokateşin (EGC) ve epikateşin (EC) olduğu bildirilmiştir.[2] Kateşinlerin, lipit hidroperoksit oluşumunu ve toksisiteyi önleyebildiği, süperoksit, peroksinitrit ve diğer serbest radikalleri süpürücü etkisinin olduğu, antioksidan enzimlerin katalitik aktivitesini arttırdığı bildirilmiştir. Ayrıca kateşinin, lipit peroksidasyon oluşumuna bağlı olarak artan MDA (malondialdehit) düzeyini önemli ölçüde engellediği gösterilmiştir.[3]

1.3 Ihlamur Genel Bilgiler

Ihlamur (Tilia spp.) uçucu yağlar bakımından oldukça zengindir. İçeriğinde bulunan aromatik yağlar parfümlerde ve diğer kozmetik ürünlerinde, gıdalarda, bazı ilaçlarda ve temizlik ürünlerinde kullanılır. Uçucu yağı sineol, linalol, kâfur, karvon, geraniol, timol, karvakrol, anetol, farnesol ve farnesil asetat gibi bileşenleri içerir. Ihlamur flavonoidler (hiperozit, astragalin, izokersitrin gibi kemferol ve kersetol heterozitleri ve bunların esterleri), klorojenik asit, kafeik asit gibi fenolikler ve müsilaj maddeleri bakımından zengindir. Ihlamur, antienflamatuar, sedatif, antidepresan ve antimikrobiyal etkiye sahiptir.[4]

2.YÖNTEM

Yaptığımız bu derleme çalışmasında Karadeniz bölgesindeki tıbbi aromatik bitkilerden olan yeşil çay ve ıhlamurun fenolik içerikleri, antioksidan bileşenleri ve yetişkinlerde beslenme üzerine etkilerini araştırmak amacıyla bir literatür derlemesi yapıldı. PubMed ve ScienceDirect'de yayınlanmış makaleler ve yeşil çay ve ıhlamurla ilgili basılı kitaplardan yararlanıldı.

3.BULGULAR

3.1 Yeşil Çay ve Sağlık Üzerine Etkileri

Birkaç ülkede yapılan epidemiyolojik araştırmalar, daha fazla yeşil çay tüketildiğinde osteoporoz riskinin daha düşük olacağını bulmuştur. Yeşil çaydan elde edilen Epigallokateşin-3-galat (EGCG)'ın insan patolojik ve fizyolojik süreçleri üzerinde antikanser, antioksidan, antiinflamatuar, antikolajenaz, antifibroz etkileri, osteogenez teşviki ve otoksidasyon gibi birçok etkiye sahip olduğu kanıtlanmıştır.[5] Yapılan bir meta analizde dahil edilme kriterlerini karşılayan on dört çalışmada, toplamda 14.058 meme kanseri hastası kullanılmış. Bu sistematik incelemenin sonucunda yeşil çay içme alışkanlığı olan bireylerin gelecekteki meme kanseri riski ile negatif bir ilişkisi olduğu bildirilmiştir.

Bir Japon popülasyonu üzerinde yapılan çalışma, tümör riskinin, >10 fincan içenlerde önemli ölçüde daha düşük olduğu bulunmuş.[6] Yapılan başka bir meta-analiz çalışmasında yeşil çayın veya yeşil çay ekstresi takviyesinin Tip 2 Diabetes Mellitus hastalarında adiponektin konsantrasyonlarını önemli ölçüde arttırdığı tespit edilmiştir.[7] Yeşil çayda bulunan Epigallokateşin gallat'ın serbest radikal temizleme ve demiri bağlama aktivitesi ile antioksidan enzimlerin çalışmasını düzenleyerek, Alzheimer ve Parkinson gibi nöronal hastalıklara karşı koruyucu etki gösterebileceğini bildirmektedir.[8]

Yeşil çayın, kanser, artritis, kardiyovasküler ve diğer düzensizliklerin oluşumunu engellediği veya geciktirdiği bilinmektedir. Çay kateşinlerinin kanserin başlangıç, ilerleme ve dönüşüm evrelerini inhibe ettiği, koroner kalp hastalıklarına karşı koruyucu olduğu, çay tüketimi ile pankreas, karaciğer, akciğer, özofagus, oniki parmak bağırsağı, meme ve kolon kanseri oluşumuna neden olan kimyasal karsinojenlere karşı koruma sağlandığı bildirilmektedir. Kateşin ve polifenol bileşiklerince zengin olan yeşil çayın, antioksidan aktivitesi vitamin C ve E'den birkaç kat daha yüksektir.[9] Yapılan başka bir meta analizde günde 7 bardaktan fazla yeşil çay tüketiminin Prostat Kanseri riskini önemli ölçüde azaltabileceği gösterilmiştir.[10] Yapılan çalışmaların sonuçları, uzun süreli çay kateşini tüketiminin yağ metabolizmasına olumlu etkileri aracılığıyla yüksek yağlı gıda tüketiminden kaynaklanan obeziteyi önlediğini göstermiştir. Bu mekanizma aracılığıyla, şeker hastalığının ve koroner kalp hastalığı riskinin yeşil çay tüketimiyle azaldığı saptanmıştır.[11]

2002'den itibaren yapılan kapsamlı bir geriatrik değerlendirmede, yüksek günlük dozda yeşil çay tüketimi, 1003 yaşlı Japonya'da (70 yaş ve üstü) daha düşük bilişsel bozulma prevalansı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. [12] Randomize kontrollü yapılan bir çalışmada yeşil çay ekstresi, menopoz sonrası kadınlarda önemli yan etkileri olmaksızın lipid profilini azaltmanın uygun maliyetli bir yolu olduğunu göstermektedir. Hafif lipid profili anormallikleri olan kadınlarda bu bitkinin kullanılması önerilmektedir.[13] Yeşil çay tüketiminin Karaciğer kanseri riski üzerine yapılan bir meta analiz çalışmasında sonuçlar, artan yeşil çay alımının karaciğer kanserine karşı koruyucu bir etkiye sahip olabileceğini gösterdi.[14] Yeşil çayın Tip 2

Diabetes Mellitus hastalarında C-reaktif protein (CRP) ve oksidatif stres biyobelirteçleri üzerindeki etkisinin araştırıldığı sistematik bir inceleme ve meta-analizde; yeşil çayın dolaşımdaki CRP düzeylerini önemli ölçüde azalttığı gösterilmiştir. Kore'de yapılan bir çalışmada; günde 2 kez yeşil çay tüketiminin Koreli yetişkin popülasyonda azalmış Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı (KOAH) riski ile ilişkili olduğunu gösterildi.[15]

Yeşil çay kateşin özütünün menopoz sonrası kadınlarda serum lipidleri üzerindeki etkisinin araştırıldığı kontrollü bir klinik çalışmada sonucunda; özellikle yüksek başlangıç trigliserid konsantrasyonları olanlarda dolaşımdaki trigliserid ve LDL-kolesterol konsantrasyonlarını önemli ölçüde azalttığı gözlemlenmiştir.[16]

Yeşil çay alımı ile mide kanseri riski arasındaki ilişkiyi inceleyen sistematik bir çalışma sonucunda; Çok yüksek sıcaklıkta yeşil çay içmenin mide kanseri riskini artırabileceğini, özellikle uzun süreli ve yüksek doz tüketimde mide kanseri riskini azaltmada belirli bir önleyici etkiye sahip olduğu bulundu.[17]

3.2 Ihlamur ve Sağlık Üzerine Etkileri

Ihlamur çiçekleri kaynatılarak içildiğinde soğuk algınlığı tedavisinde, mide kramplarını geçirmede, karaciğer ve safra kesesi hastalıklarının tedavisinde, balgam söktürücü ve idrar söktürücü olarak kullanılır. Ayrıca sakinleştirici, uyutucu, terletici, öksürük kesici, göğüs ve bronşları yumuşatıcı, böbrek taş ve kumlarını düşürücü etkisi bulunmakta yüksek tansiyon, kolesterol, astım, migren, damar tıkanıklığı, ülser, kabızlık ve bağırsak hastalıklarına karşı kullanılmaktadır. Vücuttaki toksinlerin atılmasına yardımcı olur. Ayrıca haricen iltihaplı yaralarda yara pansumanında ve gargara olarak kullanılmaktadır.[18] Türkiye Kardiyoloji Derneği'nin 2017 yılında yayımlamış olduğu bir çalışmada ıhlamurun antioksidan özelliğinden dolayı karaciğeri koruyucu olduğu gösterilmiştir.[19] Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi'nin 2019 yılında yayımladığı bir çalışmada, ıhlamur çiçeği infüzyonunun etanolün immünotoksik etkilerine karşı iyileştirici etkilerini ortaya koyulması için sıçanlarda immün sistemin biyobelirteçlerden adenozin deaminaz ve miyeloperoksidaz aktiviteleri üzerine olası etkilerinin ölçülmesi amaçlanan çalışmanın sonucunda, ıhlamur çiçeği infüzyonu karaciğer ve immün sistem harabiyet göstergesi olan enzimlerini kontrollere yakın değere çektiği görülmüştür.[20] Bir çalışmada infüzyon ve kaynatma ile hazırlanan ıhlamur çayına bal eklenmesinin etkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda ıhlamur çayı hazırlandığında, toplam antioksidan aktiviteyi artırmak ve hidroksimetilfurfural (HMF) oluşumunu azaltmak için en az 10 dakika sonra bal eklenmesi gerektiğini göstermektedir.[21] Ihlamur, sedatif, trankilizan, diüretik, ekspektoran ve terletici, anksiyolitik, antistres, sindirime yardımcı ve spazm giderici ajan olarak kullanılmaktadır. Bu etkiler ağırlıklı olarak ıhlamurun içerdiği müsilaj, flavonoidler ve yağlardan kaynaklanmaktadır.[22]

3.3 Besin ilaç etkileşimi

İlaç etkileşimleri açısından özellikle yeşil çayın bileşenlerinin birçok ilaçla aynı yolaklardan absorbe olduğu, metabolize edildiği veya eliminasyona uğradığı için ilaç etkileşimi muhtemel

olduğu gösterilmektedir.[23] Bitkisel ürünler Sitokrom P450 (CYP) enzimini inhibe ederek veya indükleyerek ilaç metabolizmasını değiştirmektedir.[24]

Yapılan araştırmalarda yeşil çay polifenollerinin özellikle EGCG'nin P-glikoproteini (P-gp) etkileyerek transport aktivitesini inhibe ettiği gösterilmiştir. Yeşil çaydaki (30 g/mg) miktarındaki bu polifenoller P-gp inhibisyonu için yeterlidir. Bu polifenoller için zengin kaynak gösterilen yeşil çayın içerisinde 1000 mg bulunurlar. Bunların hepsi güçlü antioksidanlardır [25]

4.SONUÇ

Tıbbi aromatik bitkilerden olan yeşil çayın fenolik içerikleri ve antioksidan bileşenleri sayesinde yetişkinlerin beslenmesi üzerine antikanser, antioksidan, antiinflamatuar, antikolajenaz, antifibroz etkileri olduğu ve diyabet, kemik hastalıkları ve nöral hastalıklar üzerine olumlu etkileri olduğu ayrıca ıhlamurun çeşitli hastalıkların tedavisine yardımcı, karaciğer koruyucu gibi birçok faydalı özelliği olduğu görülmüştür. İlaç etkileşimleri açısından özellikle yeşil çayın bileşenleri birçok ilaçla aynı yolaklardan absorbe olduğu, metabolize edildiği veya eliminasyona uğradığı için ilaç etkileşimi muhtemel olduğu gösterilmektedir.

KAYNAKLAR

[1] İşler. N. *Genel tıbbi bitkiler* [PDF belgesi], http://www.mku.edu.tr/files/898-170a98e6-bd92-4529-b683-5d23ea07f948.pdf adresinden edinilmiştir.

[2] *Kondo et al., 1999; Kurt et al., 2004; Saraç, 2005; Yılmaz, 2010*

[3] (Kaneko et al., 1998; Goldberg et al., 2003; Mustata et al., 2005; Yılmaz, 2010).

[4] Varlı, M. Hancı, H. ve Kalafat, G. (2020). Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Üretim Potansiyeli ve Biyoyararlılığı. *Research Journal of Biomedical and Biotechnology, 1, 24-32, 2020.*

[5] Chu, C. Deng, J. Man, Y. and Qu, Y. (2017). Green Tea Extracts Epigallocatechin-3-gallate for Different Treatments. Hindawi BioMed Research International Volume 2017, Article ID 5615647, 9 pages, https://doi.org/10.1155/2017/5615647

[6] Yu, S. Zhu, L. Wang, K. Yan, Y. Jianjun H. and Ren, Y. (2019). Green tea consumption and risk of breast cancer A systematic review and updated meta-analysis of case-control studies. YU et al. Medicine (2019) 98:27.

http://dx.doi.org/10.1097/MD.0000000000016147

[7] Asbaghi, O. Fouladvand, F. Ashtary-Larky, D. Bagheri, R. and Choghakkori, R. (2020). Effects of green tea supplementation on serum concentrations of adiponectin in patients with type 2 diabetes mellitus: a systematic review and meta-analysis. Archives of Physiology and Biochemistry,

(https://doi.org/10.1080/13813455.2020.1846202)

[8] Çelik, S.A. Ayran, İ. (2020). Antioksidan kaynağı olarak bazı tıbbi ve aromatik bitkiler. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi E-ISSN: 2146-0132 13(2): 115-125.

[9] Deveci, H.A. Nur, G. Kırpık, M.A. Harmankaya, A. Yıldız, Y. (2016). Fenolik bileşik içeren bitkisel antioksidanlar. Kafkas Üniversitesi Fen Bil. Enst. Derg. 9 (1): 26 – 32, 2016.

[10] Guo, Y. Zhi, F. Chen, P. Zhao, K. Xiang, H Mao, Q. Wang, X. and Zhang, X. (2017). Green tea and the risk of prostate cancer, Guo et al. Medicine (2017) 96:13

[11] Pınar, N. Topaloğlu, M. Özer, C. Ve Alp, H. (2017). Kardiyoloji hastalarında bitkisel ürün kullanımı. *Türk Kardiyoloji Derneği 2017;45(7):614-622*

doi: 10.5543/tkda.2017.79160

[12] Lorenzo, J.M. Munekata, P.E.S. (2016). Phenolic compounds of green tea: Health benefits and technological application in Food, Asian Pac J Trop Biomed 2016; 6(8): 709–719

http://dx.doi.org/10.1016/j.apjtb.2016.06.010

[13] Tadayon, M. Movahedi, S. Abedi a, P. Syahpoosh, A, Impact of green tea extract on serum lipid of postmenopausal women: A randomized controlled trial, M. Tadayon et al. / Journal of Traditional and Complementary Medicine xxx (2017) 1e5.

https://doi.org/10.1016/j.jtcme.2017.07.005

[14] Ni, C. Gong, H. Liu, Y. Qi, Y. Jiang, C. and Zhang, J.P. (2017). Green Tea Consumption and the Risk of Liver Cancer: A Meta-Analysis, Nutrıtıon And Cancer 2017, Vol. 0, No. 0, 1–10

http://dx.doi.org/10.1080/01635581.2017.1263754

https://doi.org/10.1016/j.ctim.2019.08.019

[15] Oh, C.M. Oh, I.H. Choe, B.K. Yoon, T.Y. Choi, J.M. and Hwang,J. (2017). Consuming Green Tea at Least Twice Each Day Is Associated with Reduced Odds of Chronic Obstructive Lung Disease in Middle-Aged and Older Korean Adults, 2017 American Society for Nutrition. All rights reserved. https://doi.org/10.1093/jn/nxx016.

[16] Samavat, H. Newman,A.R. Wang, R. Yuan, J.M. Wu, A.H. and Kurzer, M.S. (2016). Effects of green tea catechin extract on serum lipids in postmenopausal women: a randomized, placebo-controlled clinical trial, Am J Clin Nutr 2016;104:1671–82. Printed in USA. 2016 American Society for Nutrition

[17] Huang, Y. Chen, H. Zhou, L. Li, G. Yi, D. Zhang, Y. Wu,Y. Liu, X. Wu, X. Song, Q. Liu, L. and Yi, D. (2017). Association between green tea intake and risk of gastric cancer: a systematic review and dose–response meta-analysis of observational studies, Public Health Nutrition: page 1 of 10 (2017). doi:10.1017/S1368980017002208

[18] Tuttu, G. Ursavaş, S. ve Söyler, R. (2017). Ihlamur çiçeğinin Türkiye'deki hasat miktarları ve etnobotanik kullanımı. Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi, 2017, 3 (1) 60-66.

[19] Pınar, N. Topaloğlu, M. Özer, C. Ve Alp, H. (2017). Kardiyoloji hastalarında bitkisel ürün kullanımı. Türk Kardiyoloji Derneği 2017;45(7):614-622 doi: 10.5543/tkda.2017.79160

[20] Özok, N. ve Çelik, İ. (2019). Sıçanlarda Ihlamur (Tilia platyphyllos Scop) İnfüzyonunun İmmün Sistem Üzerine Etkilerinin Araştırılması. BEÜ Fen Bilimleri Dergisi 8 (3), 852-858, 2019.

[21] Benzer Görel, D. and Çağındı, Ö. (2019). Effects of adding honey at different temperatures to linden tea on antioxidant properties and hydroxymethylfurfural formation. Quality Assurance and Safety of Crops & Foods, 2019; 11 (3): 251-255.

[22] İncedayı, B. (2017). Gazlı Ihlamur Çayı İçeceğinin Bazı Özelliklerinin Araştırılması. Gıda The Journal Of Food (2017) 42 (4): 355-363 doi: 10.15237/gida.GD17025

[23] Bianca M. (2009). Bebeğin botulizmi bulaşmasında Clostridium botulinum sporlarının potansiyel bir aracı olarak incir çiçeği (Tillia Spp.). Rev Argent Microbiol. 2009; 41 (4): 232-6.

[24] Gruenwald J, Brendler T, Bitkisel İlaçlar için Christof J. PDR. 4. baskı. Montvale, NJ: Thomson Healthcare; 2007: 532-534.

[25] Aksoy, M. (2016). Beslenme ve İlaç Etkileşimi. İstanbul Medikal Sağlık ve Yayıncılık. İstanbul. ss: 220.

Presentation ID/Sunum No: FTR8

COVID-19 Pandemisi Sürecinde Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Geri Bildirimlerinin İncelenmesi: Nitel Çalışma

[1]Arzu Erden, [2]Nurhayat Korkmaz

[1,2] Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon

[1]Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, arzu_erden@hotmail.com, 0000-0002-8698-7648

[2] Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, krkmznrhyt@gmail.com, 0000-0001-8038-5083

ÖZET

Giriş ve Amaç: *Bu araştırmada COVID-19 pandemisi sürecinde sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin güz dönemi ile bahar dönemi uzaktan eğitim sürecine yönelik geri bildirimlerinin karşılaştırılması amaçlandı.*

Gereç ve Yöntem: *Çalışmaya Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi bünyesindeki Hemşirelik Bölümü ve Sağlık Yönetimi Bölümü'nde eğitim görmekte olan lisans düzeyindeki öğrenciler dahil edildi. Öğrencilerden uzaktan eğitim faaliyetleri sürecinde yaşadıkları sorunları ifade etmeleri istendi. Geri bildirimler sonucu yapılan tematik analiz ile 10 temel sorun belirlendi. Sorunlara yönelik iyileştirmeler yapıldı. Bahar döneminde yeniden öğrencilerden geri bildirim alınarak mevcut durum ortaya kondu.*

Bulgular: *Katılımcıların 136'sı Hemşirelik Bölümü, 72'si Sağlık Yönetimi Bölümü'ne kayıtlı idi (Kadın/Erkek:176/32). Tematik analiz sonucu bahar döneminde öğrencilerin en çok sorun yaşadıkları konular sırasıyla: derse giriş, ders esnasında ses ve görüntüde donma/kopma, dersten düşme, sınırlı katılımcı sayısı, bilgisayar/internetin olmayışı, ev ortamı koşulları, kaynaklara erişim zorluğu, öğretim elemanlarının derse giriş zamanlaması idi. İyileştirmeler sonrasında bahar döneminde yapılan değerlendirmede öğrencilerin katılımcı sınırlaması, bilgisayar/internet, kaynaklara erişim ve öğretim elemanları konularında sorun bildirmedikleri görüldü.*

Sonuç ve Öneriler: *Öğrenci görüş ve önerilerini tespit etmek COVID-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin düzenlemeleri planlamada kilit noktadır. Geri bildirimler sonucunda yapılan iyileştirmeler mevcut sorunların büyük ölçüde azaltılmasına olanak tanımıştır.*

Anahtar kelimeler: *Uzaktan eğitim, geri bildirim, COVID-19 pandemisi, öğrenci*

Examining of the Feedback of Karadeniz Technical University Faculty of Health Sciences Students on Distance Education During the COVID-19 Pandemic: A Qualitative Study

ABSTRACT

Introduction and Aim:*In this study, it was aimed to compare the feedbacks of the students of the health sciences faculty regarding the fall and spring term distance education process during the COVID-19 pandemic.*

Method:*Bachelor students from the Nursing and Health Management Department of Faculty of Health Sciences in Karadeniz Technical University, were included in the study. Students were asked to express the problems they experienced during the distance education activities. Ten main issues were determined according to thematic analysis which was made as a result of the student feedback. Improvements have been made for the issues. Feedbacks were received from the students again in the spring term.*

Findings:*One hundered thirty six of the participants were in the Nursing and 72 were in the Health Management Department(Female/Male:176/32). As a result of the thematic analysis, the topics which were experienced as the most problems in the spring term were: entrance to the lesson, freezing/disconnection in the sound and image during the lesson, falling from the lesson, limited participants, the absence of a computer/internet, home environment, difficulty in accessing resources, and the timing of lecturers' entry to the lesson. In the spring term evaluation after improvements, students did not report any problems about participant limitation, computer/internet, access to resources, and lecturers.*

Conclusion and Suggestions:*Identifying student opinions and suggestions is a key point in planning arrangements for the distance education during the COVID-19 pandemic. The improvements made as a result of the feedback enabled the existing problems to be greatly reduced.*

Keywords: *Distance education, feedback, COVID-19 pandemic, student.*

1.Giriş

Coronavirüs hastalığı (COVID-19) 2019 yılının Aralık ayında tüm dünyayı etkisi altına alarak küresel salgın ilan edilmiştir (Karcıoğlu, 2020). Ülkemizde de 2020 yılının Mart ayında ilk COVID-19 vakasının görülmesiyle ulusal salgına yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Vakaların artmasıyla tüm eğitim-öğretim faaliyetleri önce üç hafta ertelenmiş daha sonra ise uzaktan eğitim yöntemiyle devam edilmiştir (Kaysi, 2020). UNESCO üniversitelerin ve okulların kapatılmasının öğrencilerin öğrenme süreçlerini kesintiye uğratarak, büyüme ve gelişmelerini olumsuz etkilediğini vurgulamıştır. Bu olumsuz etkileri ortadan kaldırmak veya en aza indirmek için uzaktan eğitim sistemlerinin kullanımı yaygınlaştırılmıştır. Bu sistemlerle ilk, orta ve yükseköğretim düzeyindeki okulların kapalı olduğu dönemlerde eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, akademik kazanımların korunması amaçlanmıştır (Almaiah, Al-Khasawneh, ve Althunibat, 2020).

Çevrimiçi eğitim sistemleri öğrenci kaydı, eşzamanlı veya farklı zamanlı ders, sınav, ödev takipleri, öğrenci başarısının değerlendirilmesi, iletişim, müfredat veya temel ders materyallerine erişim gibi uzaktan öğrenme etkinliklerini sunmayı, düzenlemeyi ve yönetmeyi kullanıcılarına mümkün kılmaktadır (Al ve Madran, 2004; Haghshenas, 2019). Uzaktan eğitim sistemi aracılığıyla öğrenciler, evlerinden bir dizüstü bilgisayar veya mobil cihaz üzerinden derslere katılabilmekte, ders materyallerini temin edebilmekte, eğitmenlerle iletişim kurabilmekte veya bazı öğrenme etkinliklerine katılabilmektedirler (Almaiah ve ark., 2020). Öğrenme fırsatlarını geliştirmesi, öğrenme sonuçlarını iyileştirmesi ve işbirliğini kolaylaştırması bakımından uzaktan öğrenme birçok avantaja sahiptir. Bunun yanında öğrencilerde sosyal izolasyon hissinde artış, motivasyon düşüklüğü, disiplin sağlamada yetersizlik, katılım eksikliği gibi dezavantajlara sahip olduğu da öne sürülmüştür (Moiseevna, Nailjevna, ve Nuriakhmetovich).

Eğitim öğretim sistemlerinde bazı çevrimiçi öğretim ve öğrenim biçimleri olmasına rağmen, 2020 yılı bahar döneminde tüm eğitim topluluğu acil durum planlarını oluşturdukları alt yapılar ile oluşturdukları uzaktan öğretim sistemini uygulamaya koymuşlardır. Ancak mevcut altyapılardaki eksiklikler birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Etkin bir uzaktan öğretim süreci, dikkatli düşünme, stratejik planlama, teknolojik ve insan kaynaklarının geliştirilmesini gerektirir. Bu bakımdan çevrimiçi eğitime ilk başlanıldığı dönemde bu hazırlıklar için çok az zaman olması sebebiyle eğitmenler ve öğrencilerin hızlı bir şekilde sürece uyum sağlaması en önemli faktör olarak öne çıkmaktadır (Klein ve ark., 2021).

Mevcut sebeplerden dolayı uzaktan eğitimin ilk başlarında birçok aksaklıklar yaşanmış ve birçok kurum öğrencilerden ve eğitimcilerden gelen geri bildirimlerle iyileştirmeler yapılıp sistemler yeniden düzenlenmiştir. Bu süreçte paydaşların görüşlerini dikkate almak çok önemlidir. Bu çalışmada eğitim öğretim sürecinin önemli paydaşlarından biri olan öğrencilerin uzaktan eğitim sistemiyle ilgili görüşlerini inceleyerek geri bildirimleri doğrultusunda yapılan iyileştirmelerin etkisini araştırmak amaçlandı.

2. Gereç ve Yöntem:

Çalışmaya Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi bünyesindeki Hemşirelik ve Sağlık Yönetimi Bölümleri'ndeki öğrenciler dahil edilmiştir. 2020-2021 Güz

dönemi akademik yarı yılındaki uzaktan eğitim sürecinde COVID-19 pandemisi nedeniyle oluşturulan uzaktan eğitim sistemi kapsamındaki eğitim hizmetinin uygunluk şartlarını ve bu süreçte öğrencilerin yaşadıkları sorunları ifade etmelerine imkan veren, araştırmacılar tarafından oluşturulan nitel görüşme formu ile çevrimiçi olarak veriler toplandı. Geri dönüş sağlanan 245 ifade incelendi ve detaylı inceleme sonucunda ifadeler kategorilere ayrıldı. Kategori ayırım işlemi ifadelerin Excel programında oluşturulan bir dosyaya aktarım ile aynı konu içerikleri aynı renk ile vurgulanarak okuma işlemi gerçekleştirildi. 10 farklı renk ile 10 farklı tema elde edildi. Sorunlar analiz edildi (Tablo 1). Takip edilen akademik yarıyıla kadar sorunlara yönelik iyileştirmeler yapıldı. Bahar döneminde bu yapılandırılmış formdaki temalar kullanılarak 10 önermeden oluşan yeni bir soru formu geliştirildi. Bu form ile yeniden öğrencilerden çevrimiçi olarak geri bildirimler alındı. 5'li likert tipi ile değerlendirme yapıldı.

Tablo 1. Tematik Analiz / Derinlemesine Bireysel Görüşme ve Rapor İncelemesi İle Belirlenen Temalar

Tema 1- Derse girememe	Tema 6- Zorluk yaşamama
Tema 2- Ders esnasında ses ve görüntüde donma kopma sorunları yaşama	Tema 7- Bilgisayar/İnternetin olmayışı
Tema 3- Ders esnasında bağlantı kopma sorunu	Tema 8- Ev ortamımdan dolayı derslere odaklanamama
Tema 4- 100 kişiden fazlası giremediği için dersleri kaçırma	Tema 9- Kaynaklara ulaşmada zorluk yaşama
Tema 5- Sistemin dersten atması	Tema 10- Öğretim elemanlarının derse geç girmesi

3. Bulgular

Bahar döneminde gerçekleştirilen değerlendirme sonuçlarına göre; katılımcıların 136'sı Hemşirelik Bölümü'ne, 72'si Sağlık Yönetimi Bölümü'ne kayıtlı idi (Şekil 1). Öğrencilerin 176'sı kadın 32'si erkekti.

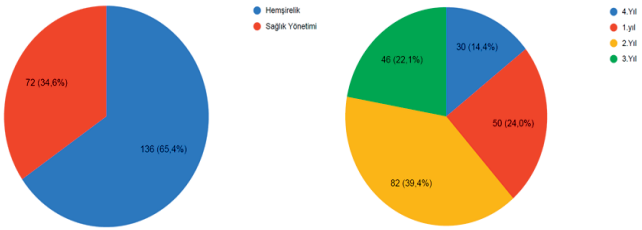

Şekil 1. Katılımcıların özellikleri

Tematik analiz sonucu güz döneminde öğrencilerin en çok sorun yaşadıkları konular sırasıyla: derse giriş, ders esnasında ses ve görüntüde donma/kopma, sistemin dersten atması, sınırlı katılımcı sayısı, bilgisayar/internetin olmayışı, ev ortamı koşulları, kaynaklara erişim zorluğu, öğretim elemanlarının derse giriş zamanlaması idi. İyileştirmeler sonrasında bahar döneminde yapılan değerlendirmede, öğrencilerin katılımcı sınırlaması, bilgisayar/internete sahip olma, kaynaklara erişim ve öğretim elemanları konularında daha az sorun bildirdikleri; ancak derse girme, ses ve görüntü sorunları, bağlantı kopması, sistemin dersten atması, ev ortamında odaklanamama kategorilerde halen sorun yaşadıkları görüldü (Tablo 2). Temalara ait ortalama puan ve standart sapmaları Şekil 2'de gösterilmiştir. Mevcut durumda en çok ev ortamında odaklanamama, ses ve görüntüde donma, bağlantı kopması temalarında sorun yaşadıkları, katılımcı sayısı limitasyonu, bilgisayar/internetin olmayışı, öğretim elemanlarının derse geç girmesi temalarında en az sorun yaşadıkları görülmüştür (Tablo 3).

Tablo 2. Uzaktan eğitimle ilgili öğrencilerin geri bildirimlerinin yüzde dağılımları

Önermeler	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Derse girmede sorun yaşıyorum	7,7	31,7	25	29,3	6,3
Ders esnasında ses ve görüntüde donma kopma sorunları yaşanıyor	22,6	52,9	12	11,1	1,4
Ders esnasında bağlantı kopuyor	19,2	53,4	16,8	9,6	1
Katılımcı sayısı limitli olduğu için derslere giremiyorum	6,3	10,1	14,9	39,9	28,8
Sistem beni dersten atıyor	10,6	30,8	18,8	30,3	9,6
Zorluk yaşamıyorum	6,7	21,6	25	26,9	19,7
Bilgisayarım/İnternetim yok	8,7	17,3	9,1	33,7	31, 3
Ev ortamımdan dolayı derslere odaklanamıyorum	33,7	24,5	19,7	14,4	7,7
Kaynaklara ulaşmada zorluk yaşıyorum	13,5	25	24,5	26,4	10,6
Öğretim elemanlarının derse geç girdiği oluyor	4,3	17,8	17,8	40,9	19,2

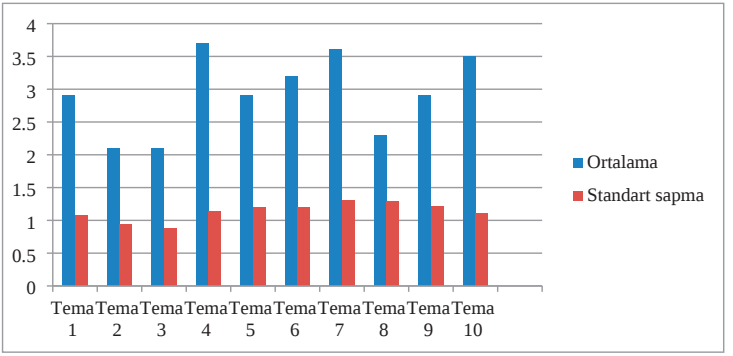

Şekil 2. Öğrencilerin Formda yer alan önermelere ait ortalama puan ve standart sapma dağılımları.

Tablo 3. Öğrencilerin en az ve en fazla puan verdikleri ilk üç önerme sonuçları

Puan	**Önermeler**	**Ortalama**
En az	Ev ortamından dolayı derslere odaklanamama	2,38
	Ders esnasında bağlantı kopması	2,18
	Ders esnasında ses ve görüntü donma sorunları	2,15
En fazla	Katılımcı sayısı limit sorunu	3,76
	Bilgisayar/internetin olmayışı	3,61
	Öğretim elemanının derse geç girmesi	3,51

4.Tartışma

Bu araştırmada Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi bünyesindeki Hemşirelik ve Sağlık Yönetimi bölümlerindeki öğrencilerin uzaktan eğitim sistemiyle ilgili geri bildirimlerinin inceledi. Güz döneminde yapılan tematik analiz sonucunda belirlenen 10 temayla ilgili sorunlara yönelik yapılan iyileştirmeler ardından öğrencilerden bahar döneminde alınana geri bildirimlere göre derse girme, katılımcı sayı sınırlaması, bilgisayar/internet temini, kaynaklara erişim, öğretim elemanlarının derse girişlerinde zamanlama temalarındaki sorunların etkin şekilde çözüldüğü görüldü.

Keskin ve Kaya'nın 652 adet lisans ve lisansüstü öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin %53,9' unun uzaktan eğitim sistemiyle ilgili teknik sıkıntılar yaşadığı ve öğrencilerden bu sıkıntıların giderilmesi ile ilgili geri dönüşler alındığı belirtilmiştir (Keskin ve Derya, 2020). Çalışmamız kapsamındaki öğrencilerde de benzer şekilde derse girememe,

bağlantı sorunu, sistemin atması gibi teknik sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir ve yapılan iyileştirmeler sonucunda tekrar geri bildirim alındığında bu çalışmaya benzer problemlerin devam ettiği görülmektedir.

Salgının yayılmasını yavaşlatmak için insanların bir süre evde kalması kararı eğitim-öğretim faaliyetlerinin de askıya alınmasına neden olmuş ve tüm dünyadaki eğitim kurumları yüz yüze eğitimi durdurmuştur (Hebebci, Bertiz, ve Alan, 2020; Mukhtar, Javed, Arooj, ve Sethi, 2020). Alınan bu kararla yükseköğretim kurumları ciddi sorunlarla yüz yüze gelmiştir. Yapılan araştırmalarda öğrencilerin aldıkları uzaktan eğitim derslerinden genel olarak etkin fayda sağlayamadıkları belirtilmiştir (Ekiz, 2020; Erzen ve Ceylan). Kürtüncü ve Kurt' un hemşirelik öğrencilerinde yaptıkları çalışmada öğrenciler, internet ve bilgisayar konusunda kısıtlı imkânlar nedeniyle dersleri takip etmekte güçlük yaşadıklarını ve sistemin aynı anda çok fazla öğrenciyi kaldırmadığını belirtmiştir (Kürtüncü ve Aylin, 2020). Bizim çalışmamızda da öğrenciler imkanlarla ilgili benzer bir sorun belirtilmiş olsa da çoğunluğunun bilgisayarı ve interneti olduğu görülmüştür. Benzer şekilde güz döneminde katılımcı sayısından dolayı derse girmekte zorlandıklarını ifade etmişlerdi fakat yapılan iyileştirmeler sonucunda bahar döneminde böyle bir sorunun oluşmadığı görülmüştür.

Zan ve Zan'ın yaptığı Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitimle ilgili geri bildirimlerinin incelendiği çalışmada % 40,3'ünün internet bağlantı problemi yaşadığı görülmüştür (Zan ve Zan, 2020). Bizim incelemelerimizde de hem yapılan iyileştirmeler öncesi hem de sonrasında ses, görüntü ve bağlantı kopma problemlerinin devam ettiği görülmüştür. Bunun sebebinin de öğrencilerin ve eğitimcilerin mevcut internetlerinin özellikleri ve yoğun kullanımdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Pandemi dönemiyle beraber hem toplumsal hayat hem eğitim hayatı alışılmamış bir düzen ve kaygılar ile birlikte değişikliğe uğramıştır. Artık bireyler yalnız başlarına evlerinde vakit geçirmeyi, yeni hobiler edinmeyi öğrenirken, öğrenciler sınıf ortamından çok farklı bir şekilde, farklı ortamlarda ve daha çok da evlerinde, eğitim-öğretim hayatlarına devam etmeye çalışmaktadırlar (Güneş, 2021). Yapılan çalışmalarda uzaktan eğitim sistemlerinin derslerinin kayıt altına alınıp tekrar izlenebilme imkanı sunmasından öğrencilerin memnun oldukları, evde olmanın ve ödev yapmanın rahatlığı ifade edilmiştir. Bazı öğrenciler ise uzaktan eğitimin, yüz yüze eğitime göre daha verimsiz olduğunu ifade etmektedirler (Ayla, 2021). Kızıltepe ve Kurtgöz' ün yaptığı çalışmada 322 hemşirelik öğrencisinin % 1,4'ünün uzaktan eğitim döneminde ev ortamının uygun olmadığını belirtmiştir (Keskin Kızıltepe ve Kurtgöz, 2020). Bizim çalışmamızda ise öğrenciler %33,7 gibi yüksek bir oranla kesinlikle ev ortamından dolayı derslere odaklanamadıklarını ifade etmişlerdir.

Uzaktan eğitim sistemlerinin kaynak paylaşımını desteklemesi sistemin yararlarından biri olarak gösterilmiştir (Şenyuva, 2013). Sonuçlarımıza bakıldığında öğrencilerin %26, 4'ü ders kaynaklarına ulaşımın zor olduğuna katılmadığını belirtirken %25 i de bu soruna katılmıştır. Bu durumun da ders içeriği ve eğitimci farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Öğrenci görüş ve önerilerini tespit etmek COVID-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin düzenlemeleri planlamada kilit noktadır. Geri bildirimler sonucunda yapılan iyileştirmeler mevcut sorunların büyük ölçüde azaltılmasına olanak tanımıştır.

5. Kaynaklar

Al, U., & Madran, O. (2004). Web tabanlı uzaktan eğitim sistemleri: Sahip olması gereken özellikler ve standartlar. *Bilgi Dünyası*, *5*(2), 259-271.

Almaiah, M. A., Al-Khasawneh, A., & Althunibat, A. (2020). Exploring the critical challenges and factors influencing the E-learning system usage during COVID-19 pandemic. *Education and Information Technologies*, *25*, 5261-5280.

Ayla, A. (2021). Pandemi (Covİd 19), üniversite öğrencileri ve uzaktan eğitim deneyimi. *Habitus Toplumbilim Dergisi*, *2*(2), 71-83.

Ekiz, M. A. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Karantina Dönemindeki Uzaktan Eğitim İle İlgili Görüşleri (Nitel Bir Araştirma). *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, *2*(Özel Sayı 1), 1-13.

Erzen, E., & Ceylan, M. Covid-19 salgını ve uzaktan eğitim: Uygulamadaki sorunlar.

Güneş, A. (2021). Çeşitli Boyutları İle Uzaktan Eğitim. *Türk Kütüphaneciliği*, *35*(1), 13-14.

Haghshenas, M. (2019). A model for utilizing social Softwares in learning management system of E-learning. *Quarterly of Iranian Distance Education Journal*, *1*(4), 25-38.

Hebebci, M. T., Bertiz, Y., & Alan, S. (2020). Investigation of views of students and teachers on distance education practices during the Coronavirus (COVID-19) Pandemic. *International Journal of Technology in Education and Science (IJTES)*, *4*(4), 267-282.

Karcıoğlu, Ö. (2020). Coronavirüs Nedir, Nasıl Korunabiliriz? *Anka Tıp Dergisi*, *2*(1), 66-71.

Kaysi, F. (2020). Covİd-19 salgini sürecinde Türkiye'de gerçekleştirilen uzaktan eğitimin değerlendirilmesi.

Keskin Kızıltepe, S., & Kurtgöz, A. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin Covid-19 pandemisi sürecinde aldıklari uzaktan eğitime yönelik tutum ve görüşlerinin belirlenmesi. *Journal of International Social Research*, *13*(74).

Keskin, M., & Derya, Ö. (2020). Covid-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *5*(2), 59-67.

Klein, P., Ivanjek, L., Dahlkemper, M. N., Jeličić, K., Geyer, M.-A., Küchemann, S., & Susac, A. (2021). Studying physics during the COVID-19 pandemic: Student assessments of

learning achievement, perceived effectiveness of online recitations, and online laboratories. *Physical Review Physics Education Research, 17*(1), 010117.

Kürtüncü, M., & Aylin, K. (2020). COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *7*(5), 66-77.

Moiseevna, T. T., Nailjevna, A. I., & Nuriakhmetovich, K. A. Advantages And Disadvantages Of Distance Education For University Students In Russia.

Mukhtar, K., Javed, K., Arooj, M., & Sethi, A. (2020). Advantages, Limitations and Recommendations for online learning during COVID-19 pandemic era. *Pakistan journal of medical sciences*, *36*(COVID19-S4), S27-S31. doi:10.12669/pjms.36.COVID19-S4.2785

Şenyuva, E. (2013). Nursing Student's View about Distance Education. *International Online Journal of Educational Sciences*, *5*(2).

Zan, N., & Zan, B. U. (2020). Koronavirüsile Acil Durumda Eğitim: Türkiye'nin Farklı Bölgelerinden Uzaktan Eğitim Sistemine Dahil Olan Edebiyat Fakültesi Öğrencilerine Genel Bakış. *Electronic Turkish Studies*, *15*(4).

Presentation ID/Sunum No: FTR 9

COVID-19 Pandemi Sürecinde Nörolojik Rehabilitasyon Alanında Uygulanan Telerehabilitasyon Yöntemlerinin İncelenmesi

Fatma EKEN[1], Emel TAŞVURAN HORATA[1]

[1]Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, fatmaeken08@gmail.com, ORCID NO: 0000-0003-2975-7480

[1]Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, ethorata@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-2471-3713

ÖZET

Giriş ve Amaç: *COVID-19 pandemisi nedeniyle birçok hasta grubu gibi nörolojik hasta grubu da yüz yüze standart fizyoterapi programlarının kesintiye uğramasından olumsuz etkilenmişlerdir. Bu çalışmanın amacı, pandemi boyunca, nörolojik rehabilitasyon alanında uygulanan telerehabilitasyon yöntemlerini incelemektir.*

Gereç ve Yöntem: *Çalışmada, 2020-2021 yılları arasında PubMed veri tabanında "COVID-19", "neurologic disorders", "stroke", "Multiple Sclerosis", "Guillain-Barre", "Parkinson Disease", "Spinal Cord Injury", "Neurodegenerative Diseases" ve "telerehabilitation" anahtar kelimeleri kullanılarak 63 makaleye ulaşılmış ve dâhil edilme kriterlerini karşılayan yedi makale incelenmiştir.*

Bulgular: *Çalışmaya dâhil edilen makaleler; 1 kesitsel çalışma, 2 ön test-son test ve 4 vaka raporu çalışmalarından oluşmaktadır. Telerehabilitasyon uygulamaları; video konferans, sensör tabanlı veya sanal gerçeklik tabanlı sistemler ile uygulanabilmektedir. Çalışma sonuçlarına göre telerehabilitasyon COVID-19 pandemi sürecinde, nörolojik hasta grupları gibi kronik olgularda rehabilitasyonun aksamadan devam etmesine ve bulaş döngüsünü kırmaya yardımcı olarak bulunmuştur.*

Sonuç ve Öneriler: *Güncel çalışmalar, COVID-19 gibi viral enfeksiyonların, yüksek hassasiyete sahip nörolojik hastalara olumsuz etkisini azaltmak için telerehabilitasyonun önemini ortaya koymuştur. Ancak telerehabilitasyon sürecinde, iyi bir tedavinin etkinliğini belirlemek için objektif değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesi ve teknolojik imkanların iyileştirilerek ulaşılabilirliğinin arttırılması gerekmektedir. Sürekli değişen dünya dinamiğiyle gelecekte telerehabilitasyonu, hayatımızda daha fazla görmeyi bekliyoruz. Bu alanda kanıt düzeyi yüksek daha çok çalışmalara ihtiyaç vardır.*

Anahtar Kelimeler: *pandemi, nörolojik rehabilitasyon, telerehabilitasyon*

Investigation of Telerehabilitation Methods Applied in Neurological Rehabilitation during the COVID-19 Pandemic

ABSTRACT

Introduction and aim: *Due to the COVID-19 pandemic, the neurological patient group was adversely affected by the interruption of face-to-face standard physiotherapy programs. This*

study aims to review the telerehabilitation methods applied neurological rehabilitation during the pandemic.
***Method**: In the study, 63 articles were reached by using "COVID-19", "neurologic disorders", "stroke", "Multiple Sclerosis", "Guillain-Barre", "Parkinson Disease", "Spinal Cord Injury", "Neurodegenerative Diseases" and "telerehabilitation" keywords in the PubMed database between 2020-2021. This study examined seven articles that met the inclusion criteria.*
***Findings:** The articles included in the study consist of 1 cross-sectional study, 2 pre-test post-test and 4 case report studies. Telerehabilitation applications were implemented with image-based, sensor based, and virtual reality. According to the results, telerehabilitation was found to help maintain rehabilitation in chronic cases such as groups of neurological patients during the COVID-19 pandemic without a hitch and break the virus transmission cycle.*
***Conclusion and Suggestions:** Current studies have demonstrated the importance of telerehabilitation to reduce the negative impact of viral infections such as COVID-19 on highly sensitive neurological patients. However, in the telerehabilitation process, to determine the effectiveness of a good treatment, objective evaluation methods should be developed and accessibility should be increased by improving technological facilities. With the ever-changing world dynamics, we expect to see more telerehabilitation in our lives. More studies with a high level of evidence are needed in this area.*
***Keywords:** pandemia, neurological rehabilitation, telerehabilitation*

GİRİŞ VE AMAÇ:

COVID-19 pandemisi; tüm sosyal, ekonomik ve sağlık alanlarında bir krize neden olmuştur. Sosyal buluşmalar, toplu taşıma sistemleri ve belirli işletmelerde yapılan kısıtlamalar, virüsün bulaş hızını azaltmak için alınan fiziksel önlemlerdir (Moradi, 2021). Pek çok ülkede, COVID-19 vaka sayılarının katlanarak artması, hastanelerin ve yoğun bakım ünitelerinin aşırı yoğunlaşmasıyla sağlık hizmetleri en çok etkilenen sistemler arasındadır (Barranco, 2020).

Son yıllarda daha çok yaygınlaşan telerehabilitasyon, rehabilitasyon hizmetlerinin iletişim teknolojileri aracılığıyla sağlanmasıdır ve rehabilitasyon sürecindeki mesafe, maliyet ve kısıtlı süre gibi sorunları çözüme ulaştırabilme potansiyeline sahiptir (Cramer, 2019). Klinik olarak, 'telerehabilitasyon' terimi, değerlendirme, izlem, önleme, müdahale, eğitim ve danışma gibi bir dizi rehabilitasyon ve habilitasyon hizmetini kapsamaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle beraber video ve sesli konferans, WhatsApp gibi mesaj uygulamaları, giyilebilir sensörler, hasta platformları, mobil sağlık uygulamaları, sanal gerçeklik, robotik ve terapötik oyun teknolojileri gibi birçok seçenek telerehabilitasyonda kullanılabilmektedir (Richmond, 2017).

Telerehabilitasyonun; motor, bilişsel veya psikolojik defisitlerin tedavisinde kullanılabilir olduğu yönündeki kanıtlar; inme, serebral palsi, travmatik beyin hasarı, Multiple Skleroz ve Parkinson hastalığında, özellikle motor ve konuşma ile ilgili bozukluklarda uygulanabileceğini göstermektedir. Telerehabilitasyon ayrıca inme, Multiple Skleroz, beyin tümörleri, Alzheimer hastalığı ve hafif bilişsel bozukluk gibi nörolojik hastalıklarla ilişkili bilişsel eksiklikler için de kullanılmıştır (Matamala-Gomez, 2021).

Fizyoterapistler, hastalarıyla yakın temasları nedeniyle COVID-19 pandemisinde yüksek bulaş riski altındadır (Burdorf, 2020). Nörolojik hasta grubu, koronavirüs ile enfekte olma durumunda komplikasyon riski daha yüksek olan hasta gruplarıdır ve bu hasta grubunun rehabilitasyon sürecinin devam etmesi tedavi süreci için oldukça önem taşımaktadır (Ganapathy, 2020 ; Moradi, 2021).

Bu çalışmada pandemi boyunca, nörolojik rehabilitasyon alanında uygulanan telerehabilitasyon yöntemlerini incelemek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM:

Çalışmaya, 2020-2021 yılları arasında PubMed veri tabanında "COVID-19", "neurologic disorders", "stroke", "Multiple Sclerosis", "Gullian- Barre", "Parkinson Disease", "Spinal Cord Injury", "Neurodegenerative Diseases" ve "telerehabilitation" anahtar kelimeleri girilerek 63 makaleye ulaşılmıştır. Çalışmaların seçiminde, sistematik derlemeler için dahil edilen ve hariç tutulan kayıtların sayısı ve nedenleri gibi farklı aşamalardaki bilgi akışını gösteren geçerli ve güvenilir bir kılavuz olan PRISMA kontrol listesi kullanılmıştır (Page, 2021). Bu süreçte kullanılan adımlar Şekil 1'deki akış diyagramında gösterilmiştir.

Dahil edilme kriterlerine uymayan sonuçların çıkarılmasıyla 7 makale çalışmaya dahil edilmiştir. Anahtar kelimelerin kullanım kombinasyonları aşağıdaki şekildedir:

1. COVID-19 ve nörolojik hastalarda telerehabilitasyon
2. COVID-19 ve inme hastalarında telerehabilitasyon
3. COVID-19 ve Multiple Skleroz hastalarında telerehabilitasyon
4. COVID-19 ve Gullian-Barre hastalarında telerehabilitasyon
5. COVID-19 ve Parkinson hastalarında telerehabilitasyon
6. COVID-19 ve spinal kord yaralanmalı hastalarda telerehabilitasyon
7. COVID-19 ve inme hastalarında telerehabilitasyon
8. COVID-19 ve nörodejeneratif hastalarda telerehabilitasyon

Dahil Edilme Kriterleri: Türkçe veya İngilizce yazılmış, 18 yaş ve üzeri nörolojik hasta grubu, Pubmed veri tabanında yer alan ve COVID-19 pandemi sürecinde yapılmış randomize kontrollü çalışmalar, randomize kontrollü olmayan klinik çalışmalar ve vaka raporlarından tam metnine ulaşılan çalışmalar araştırmaya dahil edilmiştir.

Hariç Tutma Kriterleri: Meta-analizler, sistematik derleme ve editöre mektup çalışmaları dahil edilmemiştir.

Şekil 1. PRISMA Literatür İnceleme Süreci Akış Diyagramı

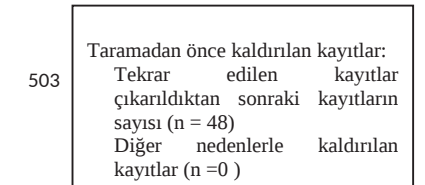

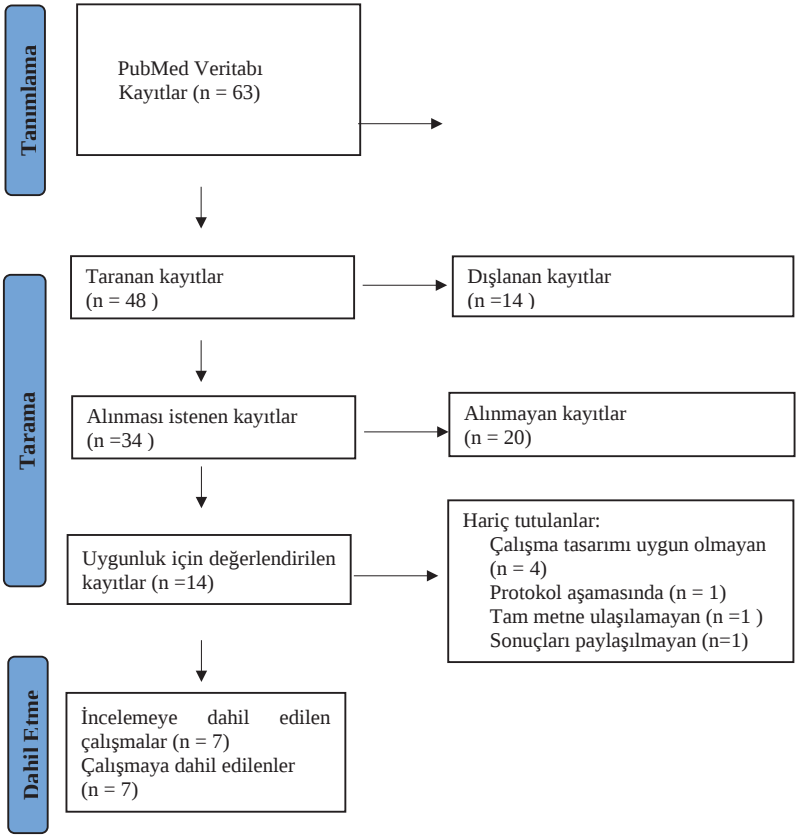

BULGULAR:

Çalışmaya dahil edilen 7 makale; 4 vaka çalışması, 1 kesitsel çalışma ve 2 ön test- son test çalışmasından oluşmaktadır. 7 çalışmada toplam 59 katılımcıya ulaşılmıştır. Kesitsel çalışma ve ön test-son test çalışmaları inme, vaka raporları ise Multiple Skleroz, demans, Parkinson ve Charcot-Marie-Tooth tanısı almış katılımcılarla yürütülmüştür. Uygulanan telerehabilitasyon protokol süreci 8-12 hafta arasında değişmekte olup 12 ay boyunca sanal gerçeklik tabanlı telerehabilitasyon uygulanması planlanan bir çalışmada, süreç COVID-19 pandemisinden önce başlamış ve pandemi sürecinde de çalışma tamamlanmıştır.

Çalışmaların; yazarları, yayınlandıkları yıl ve ülke, amacı, uygulanan müdahale programı, tasarımı, örneklem özellikleri, kullanılan veri toplama araçları ve sonuçları Tablo 1'de özetlenmiştir. İncelenen çalışmalarda heterojen protokol tasarımlar kullanılmasına rağmen telerehabilitasyonun incelenen çoğu parametrede ilerleme sağlandığı görülmüştür.

Telerehabilitasyon COVID-19 pandemi sürecinde, nörolojik hasta grupları gibi kronik olgularda rehabilitasyonun aksamadan devam etmesine ve bulaş döngüsünü kırmaya yardımcı olabileceği bulunmuştur.

TARTIŞMA:

COVID-19 pandemisi, dünya çapında acil servis, yoğun bakım ünitesi, ayakta tedavi ve evde bakıma kadar tüm sağlık sistemini ciddi anlamda etkilemiştir (Lew, 2020). Virüs bulaş zincirini kırmak için alınan sosyal mesafe ve karantina gibi tedbirler sebebiyle birçok hasta grubu gibi nörolojik hasta grubu da yüz yüze standart fizyoterapi programlarının kesintiye uğramasından olumsuz etkilenmişlerdir (Barranco, 2020).

Şu anda eldeki veriler, kronik nörolojik hastaların enfeksiyon kapmaya daha yatkın olup olmadığı sonucuna varmak için yetersizdir ancak ileri yaş, hareket kabiliyeti azalmış, komorbiditelere sahip ve immün supresif (bağışıklık sistemini baskılayıcı) tedavi alan nörolojik hastaların enfeksiyona daha duyarlı olma olasılığı göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle, COVID-19 gibi viral enfeksiyonların, yüksek hassasiyete sahip nörolojik hastalara olumsuz etkisini azaltmak için telerehabilitasyon uygulamalarıyla rehabilitasyon süreci devam ettirilebilir (Bloem, 2020; Lahiri, 2020).

COVID-19 pandemi sürecinde nörolojik rehabilitasyon alanında uygulanan telerehabilitasyon yöntemlerinin incelendiği bu sistematik derlemeye 7 çalışma dahil edilmiştir. Katılımcılar 28-83 yaş arası değişen nörolojik tanısı bulunan erkek veya kadın katılımcılardan oluşmaktaydı. Çalışmalar geniş bir yaş aralığını kapsayarak telerehabilitasyonun değişik yaş gruplarında kullanılabilirliğini gösterirken çalışmalardaki örneklem sayıları yetersizdir. Ancak prognozu tahmin etmedeki zorluklar, hastaların yaşadığı geniş engellilik aralığı, bakım verenler üzerindeki bakım yükü ve klinik sonuçlarda anlamlı değişiklikleri gözlemlemek için gereken uzun süre nedeniyle, nörorehabilitasyon literatüründe küçük örneklem sınırı yaygındır (Agostini, 2015).

Telerehabilitasyon uygulamaları; video konferans, sensör tabanlı veya sanal gerçeklik tabanlı sistemler ile uygulanabilmektedir (Theodoros, 2008). İncelenen çalışmalarda; Prada ve ark. (2020), Di Lorito ve ark. (2021), Dogru-Huzmeli ve ark. (2021), Podury ve ark. (2021) ve Yang ve ark. (2021) video konferans yöntemi, Thumm ve ark. (2021) sanal gerçeklik tabanlı ve Chae ve ark. (2020) sensör tabanlı telerehabilitasyon yöntemini kullanmışlardır.

Matamala-Gomez ve ark. (2020) yaptığı tele-nörorehabilitasyona katılımın incelendiği sistematik derlemeye inme, spinal kord hasarı, Parkinson hastalığı, Multiple Skleroz ve travmatik beyin yaralanması gibi değişik nörolojik hasta grubunu içeren çalışmalar dahil edilmiştir. Çalışma kapsamında 18 çalışma incelenmiş ve bunlardan 12 tanesinde hasta katılımı için telerehabilitasyon kullanıldığında olumlu sonuçlar bildirilmiştir. Beş çalışmada, tele-nörorehabilitasyon eğitim döneminden sonra katılımcılarda herhangi bir klinik değişiklik gözlemlenmezken; yalnızca bir çalışma, telerehabilitasyon eğitim döneminden sonra hastaların eğitime uyumunda olumsuz sonuçlar bildirmiştir.

İncelenen çalışma sonuçlarına göre literatüre benzer şekilde, telerehabilitasyon COVID-19 pandemi sürecinde, nörolojik hasta grupları gibi kronik olgularda rehabilitasyonun aksamadan devam etmesine ve bulaş döngüsünü kırmaya yardımcı olarak bulunmuştur.

SONUÇ ve ÖNERİLER:

İncelenen çalışmalar doğrultusunda; basitten karmaşığa, ucuzdan pahalı sistemlere kadar çok geniş ve gelişime açık olan bir alan olan telerehabilitasyon; COVID-19 gibi viral enfeksiyonların, yüksek hassasiyete sahip nörolojik hastalara olumsuz etkisini azaltmak için tercih edilebilir bir yöntemdir. Telerehabilitasyon öncesinde katılımcılara ve araştırmacılara rehabilitasyon sürecinde kullanılacak materyal, cihaz veya ekipmanlara yönelik bir eğitimin verilmesi, efektif bir telerehabilitasyon programını sürdürmede önemli bir anahtar noktadır. Telerehabilitasyon sürecinde, iyi bir tedavinin etkinliğini belirlemek için objektif değerlendirme yöntemlerinin geliştirilmesi ve teknolojik imkanların iyileştirilerek ulaşılabilirliğinin arttırılması gerekmektedir. Sürekli değişen dünya dinamiğiyle gelecekte telerehabilitasyonu, hayatımızda daha fazla görmeyi bekliyoruz. Bu alanda kanıt düzeyi yüksek daha çok çalışmalara ihtiyaç vardır.

Tablo1. Dahil edilen çalışmaların özellikleri ve sonuçları

Yazar, yıl ve ülke	Amaç	Müdahale	Örneklem	Çalışma tasarımı	Kullanılan veri toplama araçları	Sonuçlar
Yang ve ark., 2021, Kanada	İnme geçiren bireylerde video konferans yoluyla “ Graded Repetitive Arm Supplementary Program (GRASP)” adlı müdahale programının sanal versiyonunun uygulanması ve etkinliğini incelemek	10 hafta boyunca uygulanan program, 15 dakikalık deneyim paylaşımı ile başlayıp, ardından 30 dakikalık egzersiz ilerlemesi ve modifikasyonu ile devam ederek 15 dakikalık hedef belirleme ile 1 saatlik grup dersleri şeklinde ilerlemiştir.	Yaş ortalaması 65.9 olan inme geçirmiş 9 (4K/5E) birey	Ön test-son test	-The RE-AIM (reach, effectiveness, adoption, implementation, maintenance) framework -Arm Capacity and Movement test (ArmCAM) - The Rating of Everyday Arm-use in the Community and Home Scale (REACH) -İnme Etki Ölçeği	Modifiye GRASP programı, inme geçirmiş bireylerden oluşan küçük bir örneklemde üst eksteremite işlevini iyileştirmede etkili olup yüz yüze uygulanan GRASP programına benzer bulgular elde edilmiştir.

Prada ve ark., 2020, İtalya	Sol el tendon transfer cerrahi geçirmiş ve COVID-19 enfekte hastasında telerehabilitasyon yoluyla daha önce başlanmış olan el rehabilitasyonunun sürdürülebilmesi	4 hafta boyunca haftada 2 gün her biri 1 saat olacak şekilde fizyoterapi uygulanmıştır. Tedavi devam etmekle birlikte 16 seans şeklinde planlanmıştır. Hastanın COVID-19 hastalığından sonra ısrarcı bacak ağrısı şikayeti üzerine programa bu yönde adapte edilmiştir.	28 yaşında Charcot-Marie-Tooth hastası erkek	Vaka raporu	-Başparmak Oppozisyon Testi -Kavrama kuvvetini anlamaya yönelik aktiviteler	Telerehabilitasyon, tendon transfer ameliyatından sonra el rehabilitasyonuna devam etme, anlık bir çevrimiçi değerlendirme yapma ve ister enfeksiyon ister başka koşullar için hastaların izole edilmesi gerektiğinde bir çözüm olabileceği belirtilmiştir.
Dogru-Huzmeli ve ark., 2021, TR	Multiple Skleroz (MS) nedeniyle diplopi olan bir hastada telerehabilitasyon yoluyla uygulanacak CawthorneCooksey egzersizlerinin göz hareketleri, görme ve yaşam kalitesi üzerine etkisini göstermek	Katılımcıya haftada 3 seans olmak üzere 30 seans telerehabilitasyon yoluyla Cawthorne-Cooksey egzersizleri uygulanmış olup bağlantı için WhatsApp görüntülü sohbet kullanılmıştır.	39 yaşında Relapsing Remitting MS erkek hasta	Vaka raporu	-Kısa Form-36 (SF-36)	Diplopili MS hastalarında Cawthorne-Cooksey egzersizlerinin yaşam kalitesini artırdığı ve diplopi şikayetlerini azalttığı bulunmuştur. Ayrıca hasta sözlü olarak Cawthorne-Cooksey egzersizlerinden sonra dengesinin arttığını ifade etmiştir.

Di Lorito ve ark., 2021, İngiltere	Demans hastaları için telerehabilitasyona ilişkin ön kanıt sunmayı ve bu hasta grubunun hangi durumlarda telerehabilitasyona uyum sağlayabildiğini belirlemek	Q Health uygulaması aracılığıyla The Promoting Activity, Independence and Stability in Early Dementia (PrAISED) egzersiz programı almışlardır. 3/4 ay sonra katılımcılarla PrAISED ve Q Health ile ilgili görüş almak için görüşme yapılmıştır. Görüşmeler için rehber bir metin hazırlanmıştır.	5 (3K/2E) demans hastası ve 5 hasta bakıcı/aile üyesi	Vaka raporu	-Telefon aracılığıyla	Katılımcılar, egzersizlerini eş zamanlı terapistle birlikte yaparak sözel olmayan ipuçlarıyla katılımcıların egzersize uyumu artmış ve ayrıca hasta bakıcı/aile üyeleri terapi programına daha fazla dahil olmuştur. Nitel görüşmeler, Q Health'in bazı katılımcılarda diğerlerinden daha iyi çalıştığını ve kişilerin teknoloji bilgilerinin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.
Chae ve ark., 2020, Güney Kore	Bir makine öğrenimi algoritması ile donatılmış akıllı saat ve telefon uygulaması kullanarak inme hastalarında rehabilitasyon egzersizlerinin türünü ve sıklığını tanıyabilen ve kaydedebilen ve etkinliğini değerlendirebilen bir ev tabanlı rehabilitasyon (ETV) sistemi geliştirmek	ETV için bilateral hareket terapisine dayalı dört egzersiz seçilerek kontrol grubuna egzersizlerin eğitimi verilmiş, deney grubunda akıllı saat ile katılımcılardan her ev egzersizini iki seansta 15 kez tekrarlamaları istenmiştir. Toplamda, 120 egzersiz denemesi için veri toplanmıştır. Başlangıç, 6. Hafta ve 12. Haftada tüm katılımcılar kliniğe çağırılarak değerlendirilmişlerdir.	Deney grubu 17 (yaş ort. 58.3) kişi ve kontrol grubu 6 (yaş ort. 64.5) kişiden oluşan toplamda 23 inme hastası	Ön test-son test	-Fugl-Meyer Üst Ekstremite(FMA-ÜE) Değerlendirme Ölçeği -Wolf motor fonksiyon testi (WMFT) -Berg Depresyon Envanteri (BDE) -Dinamometre -Gonyometre	Ticari bir akıllı saat ve makine öğrenim modeli kullanan evde bakım sisteminin, ev içi eğitime katılımı kolaylaştırabileceği ve kronik inmeli hastaların tedavisinde WMFT fonksiyonel skorunu, omuz fleksiyon ve iç rotasyonun iyileştirebileceği bulunmuştur.

Thumm ve ark., 2021, İsrail	Bir yıl boyunca iki Parkinson hastasının eşzamanlı eğitimi için koşu bandı-sanal gerçeklik (VR) sistemi kullanarak telerehabilitasyonun uygulanabilirliğini belirlemek	Her seans 5-15 dakikalık yürüyüş seti ve 5-10 dakikalık molalardan oluşmaktadır. Katılımcının ilk eğitim seansındaki rahat yürüyüş hızıyla başlanıp yürüme hızı ve süresi her hafta %10 artırılmıştır. Her 2 haftada bir de engellerin sayısı ve boyutu artırılarak eğitim karmaşıklığı artırılmıştır.	46 yaşında erkek ve 67 yaşında kadın Parkinson hastası	Vaka çalışması	-Koşu bandında yürüme hızı ve süresi kaydedildi -Aktiviteye Özgü Denge Güven Ölçeği -Birleşik Parkinson Hastalığı Değerleme Ölçeği (BPHDÖ) -Hoehn-Yahr Ölçeği	Her iki hasta için yürüyüş hızı ortalama olarak % 30 ve endurans %200 artmıştır. Aktiviteye Özgü Denge Güven Ölçeği'nde de anlamlı artış olmuştur. Her iki hastada da Hoehn-Yahr Ölçeği'nde herhangi bir bozulma görülmemiştir. Hastalık semptomlarının değerlendirilmesi ile bir yıl boyunca yalnızca küçük bir ilerleme olduğunu bulunmuştur.

Podury ve ark., 2021, ABD	İnme hastaları için video konferans ile telerehabilitasyonun hangi sosyal faktörlerin motor kazanımlar ve azalmış depresif belirtilerle ilişkili olabileceğini değerlendirmek	12 hafta boyunca video konferans ile, haftada 6 gün boyunca hastalar, inmeyi önlemeye odaklanan Jeopardy tarzı bir oyun kullanarak üst ve alt ekstremiteleri içeren fonksiyonel oyunlar, egzersizler ve 5 dakikalık inme eğitimini içeren 1 saatlik terapiyi tamamladı. 6. haftada The PERSNET sosyal ağ anket sistemiyle her hastanın kişisel sosyal ağını haritalandırılarak herhangi bir telerehabilitasyon programı almamış 176 inme hastasıyla sosyal ağ farklılıkları karşılaştırılmıştır.	Yaş ortalaması 69 olan inme geçirmiş 13 (4K/9E) hasta	Kesitsel çalışma	-Fugl-Meyer Üst Ekstremite Değerlendirme Ölçeği -Leg motor Fugl-Meyer score (FM-L) -Kutu-Blok Testi -10 m Yürüme Testi -Geriatrik Depresyon Ölçeği -Montreal Bilişsel Değerlendirme Ölçeği -Nottingham Sensory Assessment	Daha geniş sosyal ağlara sahip hastalar, yürüme süresinde daha fazla fonksiyonel iyileşme gösterdi ve telerehabilitasyonu takiben depresif semptomlarda daha büyük bir düşüş bildirilmiştir. Daha yoğun sosyal ağlara sahip hastalar, üst kol sensorimotor fonksiyonunda ve yürüme süresinde daha büyük gelişmeler gösterdiler. Son olarak, telerehabilitasyon almayan inme hastalarından oluşan bir kontrol kohortuna kıyasla daha geniş bir sosyal ağa sahipti, bu da sosyal ağ yapısı ile telerehabilitasyona katılım arasında bir ilişki olduğunu düşündürmektedir.

KAYNAKÇA:

1. Agostini, M., Moja, L., Banzi, R., Pistotti, V., Tonin, P., Venneri, A., & Turolla, A. (2015). Telerehabilitation and recovery of motor function: a systematic review and meta-analysis. Journal of Telemedicine and Telecare, 21(4), 202-213.

2. Barranco, R., & Ventura, F. (2020). Covid-19 and infection in health-care workers: an emerging problem. Medico-Legal Journal, 88(2), 65-66.

3. Bloem, B. R., Dorsey, E. R., & Okun, M. S. (2020). The coronavirus disease 2019 crisis as catalyst for telemedicine for chronic neurological disorders. JAMA Neurology, 77(8), 927-928.

4. Burdorf, A., Porru, F., & Rugulies, R. (2020). The COVID-19 (Coronavirus) pandemic: consequences for occupational health. Scandinavian Journal of Work, Environment & Health, 46(3), 229-230.

5. Chae, S. H., Kim, Y., Lee, K. S., & Park, H. S. (2020). Development and Clinical Evaluation of a Web-Based Upper Limb Home Rehabilitation System Using a Smartwatch and Machine Learning Model for Chronic Stroke Survivors: Prospective Comparative Study. JMIR mHealth and uHealth, 8(7), e17216.

6. Cramer, S. C., Dodakian, L., Le, V., See, J., Augsburger, R., McKenzie, A., ... & National Institutes of Health StrokeNet Telerehab Investigators. (2019). Efficacy of home-based telerehabilitation vs in-clinic therapy for adults after stroke: a randomized clinical trial. JAMA Neurology, 76(9), 1079-1087.

7. Di Lorito, C., Duff, C., Rogers, C., Tuxworth, J., Bell, J., Fothergill, R., ... & Harwood, R. H. (2021). Tele-Rehabilitation for People with Dementia during the COVID-19 Pandemic: A Case-Study from England. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18(4), 1717.

8. Dogru-Huzmeli, E., Duman, T., Cakmak, A. I., & Aksay, U. (2021). Can diplopia complaint be reduced by telerehabilitation in multiple sclerosis patient during the pandemic?: A case report. Neurological Sciences, 1-4.

9. Ganapathy, K. (2020). Telemedicine and neurological practice in the COVID-19 era. Neurology India, 68(3), 555.

10. Lahiri, D., & Ardila, A. (2020). COVID-19 pandemic: a neurological perspective. Cureus, 12(4).

11. Lew, H. L., Oh-Park, M., & Cifu, D. X. (2020). The war on COVID-19 pandemic: Role of rehabilitation professionals and hospitals. American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation, 99(7), 571-572.

12. Matamala-Gomez, M., Bottiroli, S., Realdon, O., Riva, G., Galvagni, L., Platz, T., ... & Tassorelli, C. (2021). Telemedicine and Virtual Reality at Time of COVID-19 Pandemic: An Overview for Future Perspectives in Neurorehabilitation. Frontiers in Neurology, 12, 227.

13. Matamala-Gomez, M., Maisto, M., Montana, J. I., Mavrodiev, P. A., Baglio, F., Rossetto, F., ... & Realdon, O. (2020). The role of engagement in teleneurorehabilitation: a systematic review. Frontiers in Neurology, 11, 354.

14. Moradi, V., Babaee, T., Esfandiari, E., Lim, S. B., & Kordi, R. (2021) Telework and telerehabilitation programs for workers with a stroke during the COVID-19 pandemic: A commentary. Work, 68(1), 77-80.

15. Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., ... & Moher, D. (2021). Updating guidance for reporting systematic reviews: development of the PRISMA 2020 statement. Journal of Clinical Epidemiology, 134, 103-112.

16. Podury, A., Raefsky, S. M., Dodakian, L., McCafferty, L., Le, V., McKenzie, A., ... & Dhand, A. (2021). Social network structure is related to functional improvement from home-based telerehabilitation after stroke. Frontiers in Neurology, 12:603767.

17. Prada, V., Bellone, E., Schenone, A., & Grandis, M. (2020). The suspected SARS-Cov-2 infection in a Charcot-Marie-Tooth patient undergoing postsurgical rehabilitation: the value of telerehabilitation for evaluation and continuing treatment. International Journal of Rehabilitation Research, 43(3), 285-286.

18. Richmond, T., Peterson, C., Cason, J., Billings, M., Terrell, E. A., Lee, A. C. W., ... & Brennan, D. (2017). American Telemedicine Association's principles for delivering telerehabilitation services. International Journal of Telerehabilitation, 9(2), 63.

19. Theodoros, D., Russell, T., & Latifi, R. (2008). Telerehabilitation: current perspectives. Studies in Health Technology and İnformatics, 131(1), 191-210.

20. Thumm, P. C., Giladi, N., Hausdorff, J. M., & Mirelman, A. (2021). Tele-Rehabilitation with Virtual Reality: A Case Report on the Simultaneous, Remote Training of Two Patients with Parkinson Disease. American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation, 100(5), 435-438.

21. Yang, C. L., Waterson, S., & Eng, J. J. (2021). Implementation and evaluation of the virtual Graded Repetitive Arm Supplementary Program (GRASP) for individuals with stroke during the COVID-19 pandemic and beyond. Physical Therapy (in press).

Presentation ID/Sunum No: FTR13

Ergoterapi Alanında Tele-Rehabilitasyon Uygulamalarının Etkinliği

Effectıveness Of Tele-Rehabılıtatıon Practıces In Occupatıonal Therapy

Remziye AKARSU[1], Gonca BUMİN[2]

[1]Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ergoterapi Bölümü rakarsu@biruni.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-1855-1623
[2]Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ergoterapi Bölümü gbumin@hacettepe.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-8241-2206

ÖZET

Giriş ve Amaç: *Tele-rehabilitasyon (TR), tele-sağlık hizmetleri kapsamında rehabilitasyon profesyonelleri tarafından gerçekleştirilen önemli bir uygulamadır. Bu derlemede, ergoterapi alanında yapılmış güncel TR çalışmaları ve bu uygulamaların etkinliği konusunda bilgi verilmesi, TR'nin gelecekteki ihtiyaçlara yönelik uygulanabilirliği konusunda tartışılması amaçlanmıştır.*

Gereç ve Yöntem: *Derlemede birçok veri tabanı üzerinden, ergoterapide TR uygulamalarına yönelik makalaler incelendi. İncelenen makaleler, pediatrik popülasyonda uygulamalar, aile merkezli-erken müdahale programları, nörolojik etkilenimli erişkin ve adolesan bireylerde uygulamalar, psikososyal ve bilişsel temelli programlar, ev ziyaretleri ve ev çevresi düzenlemeleri kapsamında sınıflandırıldı.*

Bulgular*: Ergoterapide TR uygulamalarının, çeşitli yazılımlar üzerinden video-konferans, tele-konferans görüşmeleri, mobil uygulamalar, internet siteleri, robotik destekler, sanal gerçeklik uygulamaları ve video oyunları yoluyla gerçekleştirildiği ve farklı patolojiler ve yaş grupları arasında fonksiyonları iyileştirmede olumlu etkileri olduğu gözlemlendi. Çalışmalarda, motor, psikososyal, bilişsel fonksiyonlar, günlük yaşam aktiviteleri, okupasyonel performans ve memnuniyet sonuçlarıyla ilgili bir dizi değerlendirme gerçekleştirildiği gibi, çoğu çalışmada TR uygulamalarından doğan memnuniyet de sorgulandı. Farklı uygulamalarda farklı performans alanlarıyla ilgili olumlu gelişmeler söz konusu iken, TR'den memnuniyet konusunda tüm katılımcılar pozitif geri bildirimler sağladı.*

Sonuç ve Öneriler: *TR'nin farklı popülasyonlarda ve çoğu ergoterapi müdahalesinde pozitif sonuçlar oluşturduğu, hatta bazı çalışmalarda yüz yüze uygulamalarla benzer etkiyi gösterdiği dikkat çekmektedir. Ancak, hangi ergoterapi değerlendirmeleri ve müdahalelerinin TR modeline uygun olduğunun belirlenmesinde kanıt değeri yüksek çalışmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.*

Anahtar Kelimeler*: Tele-rehabilitasyon; tele-sağlık; ergoterapi; teknoloji*

ABSTRACT

Introduction and aim: *Tele-rehabilitation is an important practice performed by rehabilitation professionals within the scope of tele-health services. In this review, it is aimed to provide information about current tele-rehabilitation studies in occupational therapy and the effectiveness of these practices, and to discuss the feasibility of tele-rehabilitation for future needs.*

Method: *Articles on TR applications in occupational therapy from many databases were examined. The articles reviewed were classified within the scope of practices in the pediatric population, family-centered-early intervention programs, practices in adults and adolescents with neurological effects, psychosocial and cognitive-based programs, home visits, and home environment interventions.*

Findings: *It has been observed that TR applications in occupational therapy are carried out through various software via video-conferencing, teleconferencing, mobile applications, websites, robotic supports, virtual reality and video games, and have positive effects on improving functions among different pathologies and age groups. In the studies, many evaluations were made regarding motor, psychosocial, cognitive functions, activities of daily living, and academic performance and satisfaction results, and satisfaction with TR applications was also questioned in most studies. As there were positive developments in different performance areas in different applications, all participants stated that they provided positive feedback on satisfaction with TR.*

Conclusion and Suggestions: *It is noteworthy that TR creates positive results in all studies and even shows similar effects with face-to-face applications in some studies. However, it is thought that conducting high evidence studies is important in determining which occupational therapy evaluations and interventions are suitable for the TR model.*

Keywords: *Tele-rehabilitation; tele-health; occupational therapy; technology.*

TELE-SAĞLIK VE ERGOTERAPİDE TELE-REHABİLİTASYON

Tele-sağlık, kırsal ve ulaşımı zor alanlardaki sağlık eşitsizliklerini iyileştirebilen alternatif bir hizmet sunum modelidir. Bu model, sağlık hizmetlerinin mevcut telekomünikasyon teknolojisini kullanarak danışanlarla senkronize ve senkronize olmayan koşullarda etkileşime girmesini sağlamaktadır (Harper, 2003). Tele-sağlık şemsiyesi altında tele-tıp ve tele-rehabilitasyon terimleri bulunmakta olup, tele-tıp öncelikle tıbbi profesyoneller tarafından sağlanan tıbbi uygulamaları, tele-rehabilitasyon ise ergoterapistler, dil ve konuşma terapistleri ve fizyoterapistler dahil olmak üzere rehabilitasyon profesyonelleri tarafından sağlanan hizmetleri ifade etmektedir (Wakeford vd., 2005).

Ergoterapide TR, tekerlekli sandalye danışmanlığı, nörolojik değerlendirme, adaptif ekipman önerme, ev modifikasyonu, ergonomik değerlendirme, okul temelli uygulamalar, erken müdahale hizmetleri, sağlıklı yaşam programı oluşturma gibi alanlarda kullanılmakla birlikte, inme, meme kanseri, travmatik beyin yaralanması, çoklu travmalar, Parkinson hastalığı ve diğer nörolojik ve ortopedik bozukluklarda tercih edilen bir müdahale yöntemi olarak belirtilmektedir (AOTA, 2013). Literatür incelendiğinde, ev çevresi düzenlemeleri, ev içi

mobilizasyon önerileri, kırsal alanlarda ergoterapi hizmetleri ve okul temelli uygulamalar için umut verici sonuçlar göze çarpmaktadır (Hoenig vd., 2006; Hailey vd., 2005; Sanford vd., 2006; Gallagher vd., 2004). Pediatrik ergoterapi uygulamalarında da (önleme, değerlendirme, müdahale) TR kullanımının etkinliğine dair açık kanıtlar bulunmuş, tüm çocuklara zamanında etkili bir müdahale gerçekleştirmenin etkili bir yolu olduğu yorumu yapılmıştır (Figueiredo, 2019).

Koruma-önleme yaklaşımları, değerlendirme, rehberlik ve müdahale uygulamaları gibi birçok alanda kullanılan TR programları, birçok tanı grubuna çeşitli yöntemlerle sunulmaktadır. Bu derlemenin amacı, ergoterapi alanında yapılmış güncel TR çalışmaları ve bu uygulamaların etkinliği konusunda bilgi vermek ve TR'nin gelecek ihtiyaçlara yönelik uygulanabilirliği konusunda tartışmaktır.

Pediatrik Popülasyonda Tele-rehabilitasyon Uygulamaları

TR, çocuğun doğal ortamlarında hizmet sunumunu sağlayarak yaşam kalitesini kolaylaştırmaya yardımcı olabilmektedir (McCue vd., 2010). Literatürde pediatrik popülasyonla ilgili TR çalışmaları arasında olumlu sonuç bildiren, otizm, serebral palsi, görsel-motor bozukluklar, okul temelli problemlerin ele alındığı bazı çalışmalar mevcuttur. Criss'in (2013) yaptığı çalışmada, 6-11 yaş arasında Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı'na göre ince motor ve görsel motor problemleri tespit edilen, bu nedenle yazı yazma güçlükleri olan sekiz ilkokul çocuğuna TR müdahalesi uygulanmıştır. Çalışma öncesi ve sonrası The Print Tool programı ile bilgisayar kamerası üzerinden değerlendirme ve aileye memnuniyetle ilgili bir sorgulama yapılmış, yazı yazma becerilerinde ve ailelerin ve çocukların memnuniyetinde olumlu sonuçlar elde edilmiştir (Criss, 2013). Unilateral serebral palsili çocuklarda yapılan randomize kontrollü bir TR çalışmasında, Adobe Connect yazılımı desteği ile video konferans yöntemi kullanılmış, müdahale eş zamanlı ve eş zamanlı olmayan şekilde yürütülmüştür. Yaşları 2.5 ve 10 olarak değişen 24 çocuk müdahale ve kontrol grubu olarak rastgele ikiye ayrılmış, kontrol grubuna yoğunlaştırılmış fonksiyonel alt ekstremite eğitimi (LIFT), müdahale grubuna ise ev temelli yoğunlaştırılmış bimanual üst ekstremite tedavisi (H-HABIT) dokuz hafta boyunca haftada beş gün iki saat olarak uygulanmıştır. Değerlendirmeler bakım veren kişi tarafından gerçekleştirilmiş olup, müdahale grubunda aktivite performansı ve ince motor beceriler kontrol grubuna göre daha olumlu gelişmeler gösterirken, aktivite memnuniyetinde iki grup arasında aynı gelişmeler görülmüştür. Bimanual becerilerde ise her iki grupta gelişme izlenememiş, bunun nedenleri sorgulandığında bakım verenin aldığı eğitime rağmen etkilenen kola yönelmesi, çocuğun bimanual görevlerde belirli stratejilerinin var olması ve bu kalıpların üç yaşına kadar oluştuğu gibi nedenler bulunmuş, bu alanlarda denetimin yalnızca video konferans yoluyla gerçekleştirilmesi sınırlılık olarak belirtilmiştir. Yine çocukların seanslar dışında yaptığı faaliyetlerin kaydedilmemesi, farklı özellikte aile yaklaşımları gibi faktörlerin durumu etkilediği tahmin edilmiştir. Bu çalışmanın sonunda, bakım verenin yaptığı değerlendirmeler yüksek güvenilirlikte bulunmuş, bulguların güvenilir olduğu yönünde bir açıklama belirtilmiştir. Gelecek araştırmaların ev temelli olarak hafif ve orta etkilenimli çocuklarda bimanual ve unimanual yaklaşımların karşılaştırıldığı, daha kontrollü TR yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmesine yönelik öneriler sunulmuştur (Ferre vd., 2017). Benham ve Gibbs'in (2017) öğretmenleri ve okul idaresi tarafından ergoterapi ihtiyaçları tespit edilmiş beş

ve yedi yaşında iki olguyu dahil ettiği okul temelli TR çalışmasında internet temelli bir yazılım olan Timocco oyunu kullanılmıştır. Otuz dk süren yirmi Timocco oyunu seansı uygulanan çocukların motor becerilerinin geliştiği ve uygulayıcılar ve terapistler tarafından olumlu deneyimler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İşbirliğine dayalı bu TR modelinin, öğretmen, klinisyen ve personel tarafından bilgilerin sık sık girilmesi yoluyla, çocuklarda motor becerilerin geliştirilmesi için umut verici bir hizmet modeli olabileceği, risk altındaki çocuklar için TR hizmetleri için daha fazla araştırma yapılması gerektiği bildirilmiştir (Benhan&Gibbs, 2017). Oyun temelli nörorehabilitasyon yaklaşımının TR teknolojisi ile uygulandığı bir çalışmada, unilateral serebral palsili beş yaşındaki bir olguya Timocco video oyunu ile müdahale gerçekleştirilmiştir. İnternet üzerinden oynanan bu oyun video konferans yöntemi ile takip edilmiştir. Katılımcıya oyun temelli nörorehabilitasyon ve TR ile ilgili materyaller temin edilmiş olup, toplam 56 saat Timocco oyunu ile müdahale uygulanmıştır. Sekiz hafta boyunca otuz dk kontrol, otuz dk danışmanlık da gerçekleştirilen olguda, çalışmanın sonunda, motor beceriler, fonksiyonlar ve katılımda pozitif gelişimler olduğu ve katılımcıların motivasyonlarının yüksek düzeyde olduğu görülmüş, annenin stresinin azalmasına yönelik bulgular da elde edilmiştir. Sonuçlar, serebral palsili bir çocuğa TR teknolojisi ile oyun temelli nörorehabilitasyon uygulamasının ve standart değerlendirmeler kullanılarak bulguları izlemenin mümkün olduğunu göstermiştir (Reifenberg vd., 2017).

Aile Merkezli-Erken Müdahale Programlarında Tele-rehabilitasyon Uygulamaları

Literatürde aile merkezli müdahaleleri esas alan uygulamalar ve erken müdahale programlarına uzaktan erişimi mümkün kılan çalışmalara da rastlanmaktadır. Bir danışma modeli olarak TR, değerlendirme, iletişim, işbirliği, koçluk ve bakım koordinasyonunu kolaylaştırmak için kullanılabilmekte ve bu şekilde yüz yüze hizmetleri tamamlama ve aile merkezli hizmetleri teşvik etme amaçlı kullanılabilmektedir (Cason, 2011). EnTECH TR Programı (ETP), 12 hafta boyunca iki aileye erken müdahale hizmeti sağlama modeli olarak uygulanmıştır. Kentucky Telehealth Network (KTHN) sitesinden video konferans yoluyla yapılan uygulamalar, 30'ar dakikalık altı seans olarak devam etmiştir. Programın değerlendirilmesi aşamasında aileler ile nitel görüşmeler yapılmış, bu görüşmelerde programa erişim, terapi uygulaması, ETP deneyimi ve programla ilgili öneriler ele alınmıştır. Program değerlendirmesinin sonuçları pozitif olarak belirtilmiş ve TR'nin kırsal alanlarda yaşayan çocukların terapötik ihtiyaçlarını karşılama potansiyeli olduğunu göstermiştir (Cason, 2009). Yine 2011 yılında yapılan bir çalışmada dört otizmli çocuğa yönelik aile temelli ergoterapi müdahalesini içeren TR programı uygulanmıştır. Bu programda, çocuğa dört hafta boyunca haftada bir kez otuz dk'lık klinik temelli müdahaleye ek olarak aile odaklı bir TR yöntemi uygulanmıştır. Bu kapsamda, kurulan internet sitesi aracılığı ile ailelerle otuz dk'lık dört oturum şeklinde bilgisayara bağlı kamera ile görüşmeler yapılmış, seanslar haftalık ev programının ve duyu diyeti yaklaşımlarının gözden geçirilmesini, ev programları ile ilgili endişelerin tartışılmasını içermiştir. Uygulanması gereken teknikler kamera aracılığı ile ebeveyn ve terapist tarafından uygulamalı olarak gösterilmiş, ek olarak uygulanan tekniklerin video çekimleri yoluyla ebeveyn tarafından incelenmesi için internet sitesine kayıtlar gerçekleştirilmiştir. Duyusal işlemleme, ince motor, öz yönetim ve davranış kontrolü becerileri, çocuk-ebeveyn-kardeş arasında etkileşim becerileri ve ebeveynlerin memnuniyeti açısından değerlendirmeler

gerçekleştirilmiş, duyusal işlemlemede üç, ince motor becerilerde üç, öz yönetim becerilerinde iki, davranış kontrolü becerisinde iki, aile etkileşim becerilerinde ise iki çocuğun geliştiği, ebeveynlerin hepsinin pozitif geribildirimde bulunduğu belirtilmiştir (Gibbs & Toth-Cohen, 2011). AOTA tarafından evde duyu diyeti uygulamalarında ailelere rehberlik etmesi amacıyla önerilen SensoryTreat uygulaması ile, pediatrik terapide duyusal işlemleme bozukluğu olan çocukların ev programları sırasında bakım verenlerin davranış değişikliklerini belirlemek amacıyla bir analiz gerçekleştirilmiştir. Uygulama, istenen özelliklerin kullanılabilirliği, kullanım sıklığı, ev programlarına uyma üzerindeki etkisi ve ebeveynlik yetkinliği test edilerek değerlendirilmiş, SensoryTreat kullanım sıklığı ve ailelerin ev programlarına uyumu arasında güçlü bir anlamlı korelasyonun yanı sıra SensoryTreat uygulamasının kullanışlılığı, uygulamaya giriş alışkanlığı ile ebeveyn yeterliliği ve ev programlarına uyumu arasında güçlü ve anlamlı bir korelasyon olduğu bildirilmiştir. Bu bulgular, SensoryTreat uygulamasının içeriğinin ve özelliklerinin pediatrik terapi ev programlarında ailelerin uyumunu teşvik etme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir (Gal & Steinberg, 2018).

Nörolojik Etkilenimli Erişkin ve Adolesan Bireylerde Tele-rehabilitasyon Uygulamaları

Adolesan veya erişkin nörolojik bozukluğu olan bireylere yönelik TR çalışmalarına bakıldığında, bu çalışmaların sanal gerçeklik uygulamaları, robot yardımlı uygulamalar, elektrik stimülasyonu ve çeşitli aplikasyonlardan yararlanılarak gerçekleştirildiği ya da eğitim ve bilgilendirme içerikli olarak planlandığı görülmektedir. 2015 yılında inme sonrası TR uygulamaları ile ilgili bir meta-analizde, inme hastalarının günlük yaşam aktiviteleri ve motor fonksiyon yeteneklerinde önemli bir fark bulunamadığı ifade edilmiş (Chen vd., 2015), 2018 yılında bir sistematik derleme çalışmasında ise, inme geçiren bireylerde depresyonun yanı sıra motor ve daha yüksek kortikal defisitler için TR'nin yüz yüze tedaviler kadar etkili göründüğü belirtilmiştir (Sarfo vd., 2018). 2010 yılında hemiplejik üç serebral palsili adolesan bireye ev içi sanal gerçeklik video oyunu tabanlı TR yoluyla müdahale gerçekleştirilmiş, her bireyin evine üniversiteye ağ bağlantısı sağlanan Playstation3 ve 5DT 5 Ultra Glove (parmak pozisyonundaki değişiklikleri algılamak için beş parmağın her birinde fiber optik sensörler bulunan elastik özellikte bir eldiven) temin edilmiştir. Müdahaleden iki ay önce birkaç saat bilgilendirme amaçlı olacak bir seans planlanmış, eve sistemler kurulduğunda üç ay boyunca haftada beş gün günde otuz dk video oyunu seansları gerçekleştirilmiştir. Müdahale boyunca etkilenmiş ele eldiven giyilmiş, elde edilen performans kurulan internet sitesi aracılığı ile monitorize edilmiştir. Müdahale öncesi ve sonrası el fonksiyonu, kavrama kuvveti değerlendirmelerinin yanında sensörlü eldiven tarafından eklem hareket açıklığı (EHA) ölçümleri yapılmış, fMRG (Fonksiyonel Manyetik Rezonans Görüntüleme), kemik ölçümleri ve pQCT (Bilgisayarlı Tomografi) sonuçları da incelenmiştir. Katılımcıların her birinde el fonksiyonu, kavrama kuvveti ve EHA becerilerinde artış meydana gelmiş, en uyumlu iki adolesanda kemik mineral içeriğinde de değişimler görülmüştür. Yine tüm katılımcıların başlangıç seviyesine kıyasla, fMRG değerlendirmesinde beklenen aktivasyon derecesinin arttığı belirtilmiştir. Bu pilot çalışma, ev içi sanal gerçeklik video oyunu temelli TR yaklaşımının hemiplejik serebral palsili adolesanlarda el fonksiyonunu ve kemik sağlığını geliştirebileceğini ve fMRG ile gösterildiği gibi fonksiyonel beyin değişikliklerine eşlik

edebileceğini düşündürmektedir (Golomb vd., 2010). İnme geçirmiş bireylere (<altı ay) uygulanan robot yardımlı ev egzersiz programının etkinliğini araştıran randomize kontrollü bir çalışma TR yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Ev programı öncesi randomize iki grup oluşturulmuş, ev ziyaretleri ile eğitim yapılmıştır. Müdahale grubuna robot yardımlı (Hand Mentor Pro) ev egzersiz programı (sekiz hafta, haftada beş gün, günde üç saat (iki saat robot yardımlı egzersiz, bir saat ev egzersiz programı)) uygulanırken, kontrol grubuna yalnız ev egzersiz programı (sekiz hafta, haftada beş gün, günde üç saat ev egzersiz programı) uygulaması sağlanmıştır. Müdahale sırasında cep telefonu görüşmeleri yoluyla ev egzersiz programları takip edilmiş, Mentor Home internet sitesinden arama bağlantısı sağlanmıştır. Müdahale öncesi ve sonrası değerlendirmeler gerçekleştirilmiş, robot destekli iyi tasarlanmış bir ev egzersiz programı ve tek başına ev egzersiz programının altı aydan kısa süre önce inme geçirmiş bireylerde motor ve psikolojik durumları olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. Evde robot destekli bir cihazın kullanılmasının olumlu etkisi, terapistlerin inme sonrası bireyleri elektronik veritabanı sistemi ve haftalık telefon görüşmesi yoluyla uzaktan izlemelerini kolaylaştırmak olarak ifade edilmiş, geleneksel tedaviye erişimi sınırlı inmeli bireyler için iyileşmeyi artırmak adına değerli bir müdahale olabileceği yönünde önerilerde bulunulmuştur (Linder vd., 2015). Yine inmeli bir bireye telekonferans yoluyla beş hafta boyunca haftada bir seans olarak Yorgunluk Yönetimi: Enerji Koruma Teknikleri Eğitimi gerçekleştirilmiştir. Müdahale için öncelikle yorgunluk yönetimi eğitimi notları katılımcıya gönderilmiş, seanslar telefon yoluyla uygulanmış, her seans sonrası ev ödevlerinin tamamlanması konusunda hatırlatma yapılmıştır. Müdahale öncesi telefon yoluyla yapılan yorgunluk, aktivite performansı ve aktivite memnuniyeti açısından yapılan değerlendirmeler, yine telefon yoluyla tekrarlanmış, olumlu yönde değişim sonuçları tespit edilmiştir. Katılımcı, TR yönteminin yeterli bir model olduğunu ifade etmiş ancak, yüz yüze ve grup katılımlı uygulamaları tercih edeceğini bildirmiştir (Boehm vd., 2015). Üç yıl önce inme geçirmiş 62 yaşında bir erkek olguya yönelik üst ekstremite rehabilitasyon uygulamaları Skype üzerinden bilgisayara bağlı bir kamera ile eş zamanlı görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Olgu, müdahale öncesi Fonksiyonel Elektrik Stimülasyonu (FES) uygulaması ve kamera aracılığı ile görüşme teknikleri konusunda bir saat eğitime tabi tutulmuştur. TR müdahalesi toplam dört hafta ve haftada beş gün boyunca, on dk ile başlayıp her gün beş dk artarak devam etmiş, otuz dk'ya ulaşan seanslarla gerçekleştirilmiştir. Müdahale öncesi ve sonrası fonksiyonel durum, aktivite performansı ve memnuniyeti açısından değerlendirmeler yapılmış, sonuçların olumlu yönde değiştiği belirtilmiştir. Ayrıca, katılımcının artık iki eliyle araç kullanabilir, yemek araç-gereçlerini kullanabilir ve topu yakalayıp atabilir olduğu ifade edilmiş, inme sonrası etkilenen kolun rehabilitasyonunda FES kullanımının uzaktan ve daha az maliyetli olarak uygulandığı bu yöntemin etkinliği gösterilmiştir (Herman vd., 2010). Altı kronik inmeli bireyde motor iyileştirmeyi hedef alan ARMStrokes aplikasyonu aracılığı ile altı haftalık önkol, dirsek ve omuz egzersizlerini içeren bir protokol uygulanmıştır. Müdahale öncesi ve sonrasında klinikte uygulanan değerlendirmeler sonucunda, hareketin doğruluğu, eklem hareket açıklığı, aktivite performansında artış ve yorgunlukta azalma bulguları bildirilmiş, katılımcıların uygulamadan memnun oldukları ifade edilmiştir (Lawson vd., 2017).

Psikososyal ve Bilişsel Temelli Tele-rehabilitasyon Uygulamaları

Literatürde yine çeşitli tanı gruplarında erişkin bireylere yönelik psikososyal ve/veya bilişsel temelli yaklaşımlara da rastlanmış, bu çalışmalarda tele-konferans ya da video-konferans yöntemlerinin uygulamanın yapısına göre tercih edildiği görülmüştür. Meme kanseri olan kemoterapi sürecindeki kadınlar üzerinde uygulanan randomize kontrollü bir çalışma telefon yoluyla gerçekleştirilmiştir. Bu TR çalışmasında, müdahale grubuna problem çözme yöntemi ve ergoterapi müdahalesi uygulanırken, kontrol grubuna genel tedavi yapılmış, müdahale grubu her bir kısıtlayıcı problem üzerine yedi adımlı çözüm yöntemini uygulamaya yönelik telefon görüşmeleri ile eğitim almışlardır. Altı hafta boyunca devam eden müdahalelerin öncesinde, altı hafta ve on iki hafta sonunda fonksiyonel durum, yaşam kalitesi ve emosyonel durum ile ilgili değerlendirmeler gerçekleştirilmiş olup, birincil sonuçlar olarak çalışmanın fizibilite bulguları alınmıştır. Katılımcıların yüksek oranda değerlendirmeleri tamamladığı, müdahaleden oldukça memnun olduğu bildirilmiş ve bireyler müdahalenin katılım kısıtlamalarını aşmada çok yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir. Müdahale grubunda, yaşam kalitesi, fonksiyonel ve emosyonel durumla ilgili olumlu sonuçlar, kontrol grubuna oranla daha fazla olmakla birlikte, sağlıklı aktivitelere katılım sıklığı her iki grupta da benzer bulunmuştur. Müdahaleden memnuniyet oranı (%97) ve olumlu gelişimler göz önüne alındığında, kemoterapi gören kanserli bireylerin katılım kısıtlılıklarını azaltmak adına aynı yöntemle daha büyük ölçekli çalışmaların planlanması gerektiği vurgulanmıştır (Hegel vd., 2011). Bir başka çalışma, travmatik beyin yaralanması geçirmiş (>on yıl) üç yetişkin olgunun yürütücü işlevlerini geliştirmek ve topluma entegrasyonlarını sağlamak amacıyla planlanmış, Günlük Aktivite Performansına Yönelik Bilişsel Oryantasyon Yaklaşımı'nın (GAPBO) TR yoluyla etkisini araştırmaya yönelik yapılmıştır. Bilişsel stratejilere dayalı bir yaklaşım olan GAPBO, bilgisayara bağlı kameralar aracılığı ile Skype üzerinden video konferans görüşmeleri ve telefon ile görüşmeler şeklinde on hafta boyunca haftada iki seans olarak devam etmiştir. Müdahale öncesi teknolojik ekipmanlar temin edilmiş, video konferans yöntemi ile bir deneme seansı gerçekleştirilmiştir. Aktivite performansı, memnuniyeti, yürütücü işlevler ve katılımla ilgili değerlendirmeler müdahale öncesi ve sonrası video konferans ve telefon görüşmeleri yoluyla yapılmıştır. GAPBO yaklaşımının TR formatında uygulanabilir olduğu, tüm katılımcıların hedeflerinde gelişimler kaydedildiği bildirilmiştir. Katılımcıların yürütücü işlev bozukluklarının azaldığı ve topluma entegrasyonlarının arttığı yönünde sonuçlar ve TR yönteminden memnuniyet verileri belirtilmiştir. Bu pilot çalışma, bir tür metabilişsel strateji eğitimi olan GAPBO yaklaşımının TR yoluyla uygulanabilir olduğunu ve yüz yüze seanslar ile benzer olumlu etkiler oluşturduğunu göstermiştir (Ng vd., 2013).

Ev Ziyaretleri ve Ev Çevresi Düzenlemeleri Konusunda Tele-rehabilitasyon Uygulamaları

Ev ziyaretlerini ve ev güvenliğini sağlama yaklaşımlarını hedef alan bazı TR çalışmaları da, uygulamaların mümkün ve faydalı olabileceğini göstermiştir. Avusturalya'da ev ziyaretlerinin teknoloji temelli olarak gerçekleştirilmesine yönelik proje 2017 yılında yayınlanmış ve ev ziyaretlerinin akıllı telefonlar veya Skype aracılığı ile gerçekleştirilebilir olduğu yönünde sonuçlar bildirilmiştir. Bu projede, Avusturalya'da bir devlet hastanesi ev ziyaretinin hangi yönlerinin alternatif teknolojilerle değiştirilebileceğini veya artırılabileceğini

inceleyen bir süreç değerlendirmesine ev sahipliği yapmıştır. Ev ziyaretleri için teknoloji destekli bir hizmet sunum modeli olan 'Home Quick' programı ile bir kere sanal ev ziyareti akıllı telefon ya da tabletler aracılığı ile yapılmış, altı ay aralıklarla iki değerlendirme gerçekleştirilmiştir. Evi doğru bir şekilde değerlendirmeyi sağlamak için hastalar, aileler, bakım verenler ve yeni personeli eğitmek için rehber kitapçıklar kullanılmıştır. Uygulama üç hastanede başarıyla gerçekleştirilmiş ve bu teknolojik çözümle tamamlanan ev ziyaretleri sayısı, ergoterapistlerin daha fazla sayıda danışana ulaşmasını, danışanlara yönelik diğer ergoterapi müdahalelerinin de artışını sağlamıştır. Çalışmanın sonunda, doğrudan ev ziyaretlerinin teknoloji temelli uzaktan ziyaretlerle değiştirilmesinin ergoterapistler için uygulanabilir olduğu bildirilmiştir (Nix & Comans, 2017). 65 yaş üstü altı yaşlı bireye ev güvenliğini sağlamaya yönelik bir TR çalışması VSee yazılımı ile bilgisayar ya da tablet üzerinden video konferans yoluyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların belirlenmesinin ardından ilk seansta, yüz yüze görüşme yöntemiyle (SAFER-HOME) ev güvenliği değerlendirmeleri yapılmıştır. Ardından katılımcıların ev güvenliği sorunlarıyla ilgili bölgeleri fotoğraflaması ve mail ya da mesaj yoluyla terapiste ulaştırması ile başlayan süreçte fotoğraflar üzerinden ev güvenliği ve ev kazaları ile ilgili tartışma ortamından oluşan bir eğitim halinde internet tabanlı toplam üç ergoterapi seansı uygulanmıştır. Müdahalenin ardından SAFER-HOME tekrarlanmış ve oturum kayıtlarının nitel analizi (ev güvenliği eğitiminde anlatımsal öğrenmenin önemi ve öğrenmede fotoğrafların değeri içeriğinde) yapılmıştır. Sonuçlara bakıldığında beş katılımcının ev güvenliği ile ilgili az düzeyde olumlu gelişmeleri mevcut olduğu, bir katılımcının verilerinde herhangi bir değişim olmadığı belirtilmiştir. Bulgular bir ergoterapistin, yaşlı bireylere yönelik olarak fotoğraflar aracılığı ile gerçekleştirdiği ev güvenliği eğitim programının ergoterapi müdahalesinin bir parçası olarak kullanılmasının faydalı olacağını göstermiştir. Bu çalışmada, katılımcıların evlerinde güvenlik zorluklarını anlamaları klinik tavsiye yoluyla değil, fotoğrafları ve anlatıları ile yaratılan bilgiler yoluyla sağlanmış olup, aynı zamanda ergoterapistlerin TR yoluyla danışan eğitimini nasıl gerçekleştireceğine dair bilgiler yer almaktadır. Bu çalışmada aynı zamanda, alan uzmanlığına rağmen, yüz yüze bir ortamda daha kolay elde edilebilecek bir güven ortamını sağlamak için daha fazla çabaya ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çevrimiçi ortamın inceliklerini, danışanın adaptasyon sürecini ve güven durumunu nasıl etkilediğini anlamak önemlidir (Breeden, 2016). Ev güvenliği ile ilgili başka bir TR çalışması da 2018 yılında gerçekleştirilmiş, çalışmaya yaşları 43 ila 80 arasında değişen, nöromuskuler problemleri olan, mobilite için yardımcı cihaz kullanan ve düşme problemleri yaşayan dört birey dahil edilmiştir. Sekiz hafta boyunca süren müdahalede bireylere bir internet sitesi aracılığı ile ev sorunları ve çözümleri ile ilgili eğitim videoları, çalışma kağıtları ve fon kaynakları konusunda bilgilendirmeler sağlanmıştır. Değerlendirme aşamasında Doxy.me telekonferans platformu kullanılarak okupasyonel profil analizi gerçekleştirilmiş, katılımcılara ait olan akıllı telefon, tablet veya bilgisayarları kullanarak ergoterapi ev içi müdahalelerinin fizibilitesini incelenmiştir. Çalışmanın sonunda, katılımcılar ve bakım verenler kullanım kolaylığı ve müdahaleden memnuniyet ile ilgili geri bildirimde bulunmuşlar, TR yoluyla gerçekleşen evde ergoterapi düzenlemelerinin ev güvenliği ve performans algısını geliştirmek için mümkün olduğu gösterilmiştir (Renda & Lape, 2018).

SONUÇ

Ergoterapide TR uygulamalarının, çeşitli yazılımlar üzerinden (Skype vb.) video-konferans, tele-konferans görüşmeleri, mobil uygulamalar, internet siteleri, robotik destekler, sanal gerçeklik uygulamaları ve video oyunları yoluyla gerçekleştirildiği, bu uygulamalarda bilgisayar, akıllı telefon, oyun konsolu ve tabletlerin kullanıldığı gözlemlenmiştir. TR uygulamaları pediatrik, adolesan, yetişkin ve yaşlı bireylerde farklı ergoterapi alanlarında gerçekleştirilirken, çalışmalara farklı tanı gruplarının dahil edildiği görülmektedir. Ergoterapi uygulamalarında TR kullanımının farklı patolojiler ve yaş grupları arasında çeşitli fonksiyonları iyileştirmede olumlu etkileri olduğu bir gerçektir. Çalışmalarda, motor, psikososyal, bilişsel fonksiyonlarla, günlük yaşam aktiviteleriyle, okupasyonel performans ve memnuniyet sonuçlarıyla ilgili bir dizi değerlendirme gerçekleştirildiği gibi, çoğu çalışmada TR uygulamalarından doğan memnuniyet de sorgulanmıştır. Farklı uygulamalarda farklı performans alanlarıyla ilgili olumlu gelişmeler söz konusu iken, TR'den memnuniyet konusunda tüm katılımcılar pozitif geri bildirimler sağlamıştır. Katılımcıların çok azı pozitif geri bildirimin yanında, yüz yüze yöntemi daha çok tercih edeceklerini belirtmiştir.

Eğitim, takip, değerlendirme ve müdahale uygulamalarında bir dizi donanım ve yazılım kullanılmış, çoğu çalışmada bu araçların kullanımı konusunda öncesinde danışan, bakım veren, eğitimci ya da sağlık profesyonellerinin eğitimi sağlanmıştır. Müdahale çalışmalarına bakıldığında üç hafta ila üç ay arasında uygulama sürelerinden bahsedilmekte, uzun dönem takipli çalışmaların az olduğu dikkati çekmektedir. Değerlendirmelerin çok az bir kısmı uygulama konusunda eğitimi sağlanan bakım veren tarafından gerçekleştirilmiş, bazıları yazılım ve donanımlar aracılığı ile nicel verileri alabilmiş, bir kısmı ilk ve son değerlendirmeleri klinik ortamda yapmayı tercih etmiş, çalışmaların tamamı ise sistemden memnuniyet ile ilgili değerlendirmeleri yine TR yöntemiyle nitel görüşmeler aracılığı ile uygulamıştır.

Ergoterapide TR'nin kullanımı mesleğin çeşitli coğrafi alanlardaki danışanlara, bakım verenlere, eğitimcilere ve diğer sağlık profesyonellerine hizmetlerini verimli bir şekilde genişletmesine yardımcı olabilecek bir uygulamadır. Literatüre bakıldığında, TR'nin farklı popülasyonlarda ve çoğu ergoterapi müdahalesinde pozitif sonuçlar oluşturduğu, hatta bazı çalışmalarda yüz yüze uygulamalarla benzer etkiyi gösterdiği dikkat çekmektedir. Ancak, özellikle hangi ergoterapi değerlendirmeleri ve müdahalelerinin TR modeline uygun olduğunun belirlenmesinde kanıt değeri yüksek çalışmaların yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Yine ergoterapide TR uygulamalarının, yüz yüze etkileşimi içeren müdahalelerle arasındaki hem uzun dönem etkinliğinin hem de maliyet farklarının karşılaştırıldığı daha uzun süreli ve uzun dönem takipli çalışmalara ihtiyaç olduğu öngörülmektedir. Akıllı telefonların daha kolay ulaşılabilecek bir araç olması göz önüne alındığında, yapılan çalışmaların çok azının akıllı telefonlar üzerinden gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu nedenle mobil uygulamaların TR müdahaleleri için daha fazla geliştirilmesi gereken bir alan olduğunun altını çizmekteyiz. Tüm ülkelerde olduğu gibi bizim ülkemizde de TR uygulamaları konusunda devlet destekleri, hizmetle ilgili ödemeler ve maliyet hesaplamaları açısından henüz bir uygulama yoktur. Tüm Dünya'nın ve ülkemizin içinde bulunduğu pandemi süreci nedeniyle danışanların sağlık ve rehabilitasyon hizmetlerine ulaşmadaki engellerini azaltmak ve gelecekte karşılaşılabilecek farklı senaryolarda rehabilitasyon süreci aksamalarına yönelik önlemleri sağlamak amacıyla da

TR uygulamalarının tüm alanlarda ileriye taşınması çok önemlidir. Ergoterapide TR potansiyelinin artırılması, tüm uygulama alanlarında danışanların ihtiyaçlarını karşılamak için mesleğin verimliliği ve her koşulda ulaşılabilirliği açısından ümit verici olacaktır.

KAYNAKLAR

American Occupational Therapy Association (2013b). Telehealth [Position paper]. *American Journal of Occupational Therapy*, 67, 69-90. doi:10.5014/ ajot.2013.67S69

Benham, S., & Gibbs, V. (2017). Exploration of the Effects of Telerehabilitation in a School-Based Setting for At-Risk Youth. *International journal of telerehabilitation*, *9*(1), 39–46. https://doi.org/10.5195/ijt.2017.6215

Boehm, N., Muehlberg, H., & Stube, J. E. (2015). Managing Poststroke Fatigue Using Telehealth: A Case Report. *The American journal of occupational therapy : official publication of the American Occupational Therapy Association*, *69*(6), 1–7. https://doi.org/10.5014/ajot.2015.016170

Breeden L. E. (2016). Occupational Therapy Home Safety Intervention via Telehealth. *International journal of telerehabilitation*, *8*(1), 29–40. https://doi.org/10.5195/ijt.2016.6183

Cason J. (2011). Telerehabilitation: an adjunct service delivery model for early intervention services. *International journal of telerehabilitation*, *3*(1), 19–30. https://doi.org/10.5195/ijt.2011.6071

Cason J. (2009). A pilot telerehabilitation program: delivering early intervention services to rural families. *International journal of telerehabilitation*, *1*(1), 29–38. https://doi.org/10.5195/ijt.2009.6007

Chen, J., Jin, W., Zhang, X. X., Xu, W., Liu, X. N., & Ren, C. C. (2015). Telerehabilitation Approaches for Stroke Patients: Systematic Review and Meta-analysis of Randomized Controlled Trials. *Journal of stroke and cerebrovascular diseases : the official journal of National Stroke Association*, *24*(12), 2660–2668. https://doi.org/10.1016/j.jstrokecerebrovasdis.2015.09.014

Criss M. J. (2013). School-based telerehabilitation in occupational therapy: using telerehabilitation technologies to promote improvements in student performance. *International journal of telerehabilitation*, *5*(1), 39–46. https://doi.org/10.5195/ijt.2013.6115

Ferre, C. L., Brandão, M., Surana, B., Dew, A. P., Moreau, N. G., & Gordon, A. M. (2017). Caregiver-directed home-based intensive bimanual training in young children with unilateral spastic cerebral palsy: a randomized trial. *Developmental medicine and child neurology*, *59*(5), 497–504. https://doi.org/10.1111/dmcn.13330

Figueiredo, M. (2019). The use of telehealth in pediatric occupational therapy. *Annals of Medicine*, 51(1), 66, doi: 10.1080/07853890.2018.1561616

Gal, E., & Steinberg, O. (2018). Using Home-Program Adherence App in Pediatric Therapy: Case Study of Sensory Processing Disorder. *Telemedicine journal and e-health : the official journal of the American Telemedicine Association*, *24*(8), 649–654. https://doi.org/10.1089/tmj.2017.0118

Gallagher T. E. (2004). Augmentation of special-needs services and information to students and teachers "ASSIST"--a telehealth innovation providing school-based medical interventions. *Hawaii medical journal*, *63*(10), 300–309.

Hailey, D., Foerster, V., Nakagawa, B., Wapshall, T. M., Murtagh, J. A., Smitten, J., Steblecki, J. A., & Wong, G. (2005). Achievements and challenges on policies for allied health professionals who use telehealth in the Canadian Arctic. *Journal of telemedicine and telecare*, *11 Suppl 2*, S39–S41. https://doi.org/10.1258/135763305775124650

Harper, D. (2003). Telehealth. In. M. Roberts eds. Handbook of Pediatric Psychology 3rd ed. Newyork: Guilford Press;.p.735-46.

Hegel, M. T., Lyons, K. D., Hull, J. G., Kaufman, P., Urquhart, L., Li, Z., & Ahles, T. A. (2011). Feasibility study of a randomized controlled trial of a telephone-delivered problem-solving-occupational therapy intervention to reduce participation restrictions in rural breast cancer survivors undergoing chemotherapy. *Psycho-oncology*, *20*(10), 1092–1101. https://doi.org/10.1002/pon.1830

Hermann, V. H., Herzog, M., Jordan, R., Hofherr, M., Levine, P., & Page, S. J. (2010). Telerehabilitation and electrical stimulation: an occupation-based, client-centered stroke intervention. *The American journal of occupational therapy : official publication of the American Occupational Therapy Association*, *64*(1), 73–81. https://doi.org/10.5014/ajot.64.1.73

Hoenig, H., Sanford, J. A., Butterfield, T., Griffiths, P. C., Richardson, P., & Hargraves, K. (2006). Development of a teletechnology protocol for in-home rehabilitation. *Journal of rehabilitation research and development*, *43*(2), 287–298. https://doi.org/10.1682/jrrd.2004.07.0089

Gibbs, V., & Toth-Cohen, S. (2011). Family-centered occupational therapy and telerehabilitation for children with autism spectrum disorders. *Occupational therapy in health care*, *25*(4), 298–314. https://doi.org/10.3109/07380577.2011.606460

Golomb, M. R., McDonald, B. C., Warden, S. J., Yonkman, J., Saykin, A. J., Shirley, B., Huber, M., Rabin, B., Abdelbaky, M., Nwosu, M. E., Barkat-Masih, M., & Burdea, G. C. (2010). In-home virtual reality videogame telerehabilitation in adolescents with hemiplegic cerebral palsy. *Archives of physical medicine and rehabilitation*, *91*(1), 1–8.e1. https://doi.org/10.1016/j.apmr.2009.08.153

Lawson, S., Tang, Z., & Feng, J. (2017). Supporting Stroke Motor Recovery Through a Mobile Application: A Pilot Study. *The American journal of occupational therapy : official publication of the American Occupational Therapy Association*, *71*(3), 7103350010p1–7103350010p5. https://doi.org/10.5014/ajot.2017.025023

Linder, S. M., Rosenfeldt, A. B., Bay, R. C., Sahu, K., Wolf, S. L., & Alberts, J. L. (2015). Improving Quality of Life and Depression After Stroke Through Telerehabilitation. *The American journal of occupational therapy : official publication of the American Occupational Therapy Association*, *69*(2), 6902290020p1–6902290020p10. https://doi.org/10.5014/ajot.2015.014498

McCue, M., Fairman, A., & Pramuka, M. (2010). Enhancing quality of life through telerehabilitation. *Physical medicine and rehabilitation clinics of North America*, *21*(1), 195–205. https://doi.org/10.1016/j.pmr.2009.07.005

Ng, E. M., Polatajko, H. J., Marziali, E., Hunt, A., & Dawson, D. R. (2013). Telerehabilitation for addressing executive dysfunction after traumatic brain injury. *Brain injury*, *27*(5), 548–564. https://doi.org/10.3109/02699052.2013.766927

Nix, J., & Comans, T. (2017). Home Quick - Occupational Therapy Home Visits Using mHealth, to Facilitate Discharge from Acute Admission Back to the Community. *International journal of telerehabilitation*, *9*(1), 47–54. https://doi.org/10.5195/ijt.2017.6218

Reifenberg, G., Gabrosek, G., Tanner, K., Harpster, K., Proffitt, R., & Persch, A. (2017). Feasibility of Pediatric Game-Based Neurorehabilitation Using Telehealth Technologies: A Case Report. *The American journal of occupational therapy : official publication of the American Occupational Therapy Association*, *71*(3), 7103190040p1–7103190040p8. https://doi.org/10.5014/ajot.2017.024976

Renda, M., & Lape, J. E. (2018). Feasibility and Effectiveness of Telehealth Occupational Therapy Home Modification Interventions. *International journal of telerehabilitation*, *10*(1), 3–14. https://doi.org/10.5195/ijt.2018.6244

Sanford, J. A., Griffiths, P. C., Richardson, P., Hargraves, K., Butterfield, T., & Hoenig, H. (2006). The effects of in-home rehabilitation on task self-efficacy in mobility-impaired adults: A randomized clinical trial. *Journal of the American Geriatrics Society*, *54*(11), 1641–1648. https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2006.00913.x

Sarfo, F. S., Ulasavets, U., Opare-Sem, O. K., & Ovbiagele, B. (2018). Tele-Rehabilitation after Stroke: An Updated Systematic Review of the Literature. *Journal of stroke and cerebrovascular diseases : the official journal of National Stroke Association*, *27*(9), 2306–2318. https://doi.org/10.1016/j.jstrokecerebrovasdis.2018.05.013

Wakeford, L., Wittman, P. P., White, M. W., Schmeler, M. R., & Commission on Practice (2005). Telerehabilitation position paper. *The American journal of occupational therapy : official publication of the American Occupational Therapy Association*, *59*(6), 656–660. https://doi.org/10.5014/ajot.59.6.656

Presentation ID/Sunum No: FTR14

Muskuloskeletal Hastalarda Nöral Mobilizasyonun Etkisinin İncelenmesi

Investigation of the Effect of Neural Mobilization in Musculoskeletal Patients

Mine ARĞALI DENİZ

Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Bölümü, ftrmine@hotmail.com, ORCİD NO: 0000-0001-8055-9530

ÖZET

Giriş ve Amaç: *Nöral mobilizasyon, muskuloskeletal sistem disfonksiyonlarında sinir sistemi biyomekaniğini ve fizyolojisini restore eder. Bu çalışmanın amacı, nöral mobilizasyonun muskuloskeletal hastalıklar üzerine etkisini incelemektir.*

Metaryal-Metod: *Çalışma, 2011-2021 tarihleri arasında PubMed veri tabanı taranarak derlendi. Taramada 'musculoskeletal, musculoskeletal system, nerve sliders/ flossing/mobilisation/gliding, neural sliders/flossing/mobilization/gliding, randomized controlled trial' anahtar kelimeleri kullanılarak 59 makaleye ulaşıldı. Ancak dahil edilme kriterlerine uymayan çalışmaların dışlanmasıyla 19 makale çalışmaya dahil edildi.*

Bulgular: *Tüm çalışmalardaki denek sayısı 14 ile 70 kişi arasındaydı. Uygulanan tedavi seansı 1 ile 30 arasındaydı. Takip süresi, tedavi sonrası ve 3 ay arasında değişiyordu. Dokuz çalışmada nöral mobilizasyonun etkinliğine kontrol grubu ile bakılmıştı. Yedi çalışmada nöral mobilizasyon oral ibufren, servikal lateral glide, miyofasyal gevşetme, Mulligan mobilizasyon, robot destekli eklem hareket açıklığı egzersizi, lazer, ultrason, splint, parafin, tendon gliding egzersizleri ile; üç çalışmada nöral germe egzersizi ile kıyaslanmıştı. Çalışma sonuçlarına göre elektromiyografi, ağrı, eklem hareket açıklığı, kas kuvvet ve endüransı, yetersizlik düzeyi ve yaşam kalitesi değerlendirilmesinde olumlu gelişmeler saptanmıştı.*

Sonuç ve Öneriler: *Yapılan çalışmalar ışığında nöral mobilizasyon, muskuloskeletal hasta tedavisinde rutin olarak uygulanabilir. Daha geniş örneklem grubuyla, değişken seans ve sayıda uzun süre takipli çalışmalara ihtiyaç vardır.*

Anahtar Kelimeler: *kas-iskelet sistemi; periferik sinirler; manuel tedaviler*

ABSTRACT

Introduction and aim: *Neural mobilization restores nervous system biomechanics and physiology in musculoskeletal system dysfunctions. The aim of this study is to examine the effect of neural mobilization on musculoskeletal diseases.*

Method: *The study was compiled between 2011 and 2021 by scanning the PubMed database. 59 articles were reached by using 'musculoskeletal, musculoskeletal system, nerve sliders/ flossing/mobilization/gliding, neural sliders/flossing/mobilization/gliding, randomized*

controlled trial' keywords in the search. However, 19 articles were included in the study, excluding studies that did not meet the inclusion criteria.

Findings: *In all studies the number of subjects was between 14 and 70. The applied treatment session was between 1 and 30. Follow-up time varied between post treatment and 3 months. Nine studies examined the effectiveness of neural mobilization with the control group. In seven studies, neural mobilization was compared with oral ibufren, lateral cervical glide, myofacial release, Mulligan mobilization, robot-assisted range of motion exercise, laser, ultrasound, splint, paraffin, tendon gliding exercises; compared to three nerve stretching exercises. According to the results of the study, positive improvements were found in the evaluation of electromyography, pain, range of motion, muscle strength and endurance, insufficiency level and quality of life.*

Conclusion and Suggestions: *In the light of the studies conducted, neural mobilization can be applied routinely in the treatment of musculoskeletal patients. Studies with a larger sample size, variable sessions and number of long-term follow-up are needed.*

Keywords: *musculoskeletal system; peripheral nerves; manual therapies*

GİRİŞ

Muskuloskeletal hastalıklar kas, tendon, ligament, sinir, kemik ve eklemleri etkileyen inflamatuar ve dejeneratif durumları kapsamaktadır. Özellikle ileri yaşlarda görülmekte olup her yaş grubunda yaygın olarak karşılaşılabilir. Klinikte en sık karşılaştığımız muskuloskeletal hastalıklar servikal patolojiler, omuz patolojileri, lateral epikondilit, karpal tünel sendromu, dorsalji, osteoporoz, torakal disk hernisi, miyofasyal ağrı sendromu, fibromiyalji, lomber patolojiler, kalça ve diz osteoartriti, meniskopati ve osteoartrittir. Akut veya kronik muskuloskeletal hastalıklar ağrı, eklem hareket kısıtlılığı, fonksiyon kaybı, anksiyete, uyku bozukluğu ile birlikte yaşam kalitesinde bozulmaya sebep olmaktadır (1, 2, 3).

Muskuloskeletal hastalıkların tedavisi için fizik tedavi kliniklerinde tedavide farmakolojik ve non farmakolojik yöntemlerden faydalanılmaktadır. Non farmakolojik yöntemlerden hasta eğitimi, kognitif davranış tedavisi, fizik tedavi modaliteleri, egzersiz, manuel tedavi, aquaterapi, akapunktur gibi birçok tedavi kullanılmaktadır (4).

Nöral mobilizasyon, sinir sistemini saran dokuların manual tedavisi olup muskuloskeletal hasta tedavisinde kullanılan mobilizasyonlardan biridir ve bu hasta gruplarında etkisi hala tartışmalıdır. Muskuloskeletal disfonksiyonlarda nöral mobilizasyonun prensibi, nöral sistemin mekaniğini ve fizyolojisini regule edip, plastisiteyi restore etmek ve nöral dokuda gerilme oluşmasını sağlamaktır. Böylece sinirin elasitisitesini ve hareketini tekrar kazandırır. Bu teknikle birlikte hastada ağrısının azalması, eklem fleksibilitesini geri kazandırılması, nöral doku ödeminin azaltılması, sempatik tonusu azaltması, normal nöromekanik fonksiyonların düzenlenmesi beklenmektedir (5, 6).

Bu çalışmanın amacı, son 10 yıl içinde muskuloskeletal hastalıklarda nöral mobilizasyonla yapılan randomize kontrollü çalışmaları değerlendirerek, nöral mobilizasyonun muskuloskeletal hastalıklar üzerine etkisini incelemektir.

METARYAL-METOD

Derlemeye 1240 katılımcı ile 19 makale dahil edildi. Çalışmaya dahil olma kriterleri içinde muskuloskeletal hastalarda tedavide nöral mobilizasyonun olması, 2011-2021 tarihleri arasında yayınlanmış olması, randomize kontrollü çalışma olması şartı arandı. Dahil edilme kriterine uymayan tüm araştırma türleri çalışma dışı bırakıldı.

Çalışma basamakları:

- 2011-2021 tarihleri arası tarandı.
- Anahtar kelimeler PubMed veri tabanında tarandı.
- 'Musculoskeletal/musculoskeletal systems' ile ilgili 434,979 makale bulundu.
- 'Nerve sliders/ flossing/mobilisation/gliding, neural sliders/flossing/mobilization/gliding' ile ilgili 1,780 makale bulundu.
- Hem 'Musculoskeletal/musculoskeletal systems' kelimesinin hem de 'Nerve sliders/ flossing/mobilisation/gliding, neural sliders/flossing/mobilization/gliding' kelimelerinin aynı anda olduğu 393 makaleye ulaşıldı.
- 393 makaleden 334'ü randomize kontrollü çalışma şartını sağlamadığı için çalışma dışı bırakıldı.
- Geriye kalan 59 çalışma değerlendirildi konu ile ilgili olmayan 40 makale çıkarıldı.
- Kalan 19 makaledeki veriler araştırmacı tarafından geliştirilen veri özetleme formuna kaydedildi ve analizi yapıldı.

BULGULAR

Yapılan taramalar sonucunda araştırma kapsamına alınan 19 çalışmadan 6'sı servikal patoloji, 4'ü osteoartrit, 3'ü lomber patoloji, 3'ü asemptomatik olgular, 2'si karpal tünel sendromu 1'i baş ağrısı ile ilgiliydi. Tüm çalışmalardaki nöral mobilizasyon denek sayısı 14 ile 70 kişi arasındaydı. Çalışmalardan 9'u nöral mobilizasyonun etkinliğine kontrol grubu ile bakmıştı. Yedi çalışmada nöral mobilizasyon oral ibufren, servikal lateral glide, miyofasyal gevşetme, Mulligan mobilizasyon, robot destekli eklem hareket açıklığı egzersizi, lazer, ultrason, splint, parafin, tendon gliding egzersizleri ile; üç çalışmada nöral germe egzersizi ile kıyaslanmıştı (Tablo 1).

Tablo 1. Muskuloskeletal hastalarda nöral mobilizasyonun kullanıldığı çalışmalar ve bu çalışmaların örneklemi, total denek sayısı, yaş aralığı, uygulanan müdahaleleri ve yöntemleri

Makale yazarı, yayınlanma yılı	Örneklem	Total denek sayısı, yaş aralığı	Uygulanan müdaheleler	Yöntem
Basson CA, 2014 (7)	Servikobrakial ağrı	102 olgu, +18 yaş	1) Kontrol grubu (N=38) 2) Deney grubu (Nöral mobilizasyon+Maitland	1)Numerik derecelendirme ölçeği

			mobilizasyon+egzersiz+ aktif yaşam önerisi) (N=64)	2)Hastaya özgü fonksiyonel ölçek 3) EuroQoL-5D genel yaşam kalitesi ölçeği
Beltran-Alacreu H, 2015 (8)	Asemptomatik olgular	45 olgu, 18-30 yaş	1) Nöral glide grubu (N=14) 2) Nöral germe grubu (N=16) 3) Placebo grubu (N=15)	1) Basınç ağrı eşiği
Calvo-Lobo C, 2018 (9)	Servikobrakial ağrı	105 olgu, 18-45 yaş	1) Median sinir mobilizasyon grubu (N=35) 2) Oral ibuprofen grubu (N=35) 3- Servikal lateral glide grubu (N=35)	1) Numerik derecelendirme ölçeği 2) Kol, Omuz ve El Sorunları Hızlı Anketi 3) Eklem hareket açıklığı
Elsayyad MM, 2021 (10)	Lomber spinal füzyon	60 olgu, 35-50 yaş	1) Nöral mobilizasyon+stabilizasyon egzersizleri (N=20) 2) Myofasyal gevşetme+stabilizasyon egzersizleri (N=20) 3) Stabilizasyon egzersizleri (N=20)	1) Oswestry özürlülük index 2) Görsel analog skalası 3) Eklem hareket açıklığı
Ferragut-Garcı´as A, 2016 (11)	Sık epizodik ve kronik gerilim tipi baş ağrıları	97 olgu, 18-65 yaş	1) Placebo süperfisyal masaj (N=24) 2) Yumuşak doku tekniği (N=23) 3) Nöral mobilizasyon N=25) 4) Yumuşak doku tekniği ve nöral mobilizasyonun kombine uygulaması (N=25)	1) Basınç ağrı eşiği 2) Ağrı sıklığı ve yoğunluğu 3) Baş ağrısı etki testi
Horng Y-S, 2011 (12)	Karpal tünel sendromu	60 olgu, +18 yaş	1) Tendon gliding egzersizleri+Konvansiyonel tedavi (N=20) 2) Sinir gliding egzersizleri+Konvansiyonel tedavi (N=20) 3) Konvansiyonel tedavi (Parafin+splint)(N=20)	1) Kol, Omuz ve El Sorunları Anketi 2) Boston karpal tünel sendromu anketi 3) Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeği 4) Kas kuvvet testi

				5) Semmes-Weinstein monofilaman testi
Kim DG, 2017 (13)	Servikal radikulopati	30 olgu, 25-60 yaş	1) Nöral mobilizasyon+manuel servikal traksiyon (N=15) 2) Kontrol grubu (Manuel servikal traksiyon) (N=15)	1) Numerik derecelendirme ölceği 2) Boyun özür indeksi 3) Eklem hareket açıklığı 4)Derin fleksörlerin enduransı
Martins C, 2019 (14)	Asemptomatik olgular	48 olgu, +18 yaş	1) Nöral gliding grubu (N=23) 2) Nöral germe grubu (N=25)	1) Düz bacak kaldırma testi 2 Soğuk sıcak eşiği(ºC) 3) Basınç ağrı eşiği 4) Görsel analog skalası
Nee RJ, 2013 (15)	Travmatik olmayan, sinirle ilgili boyun ve tek taraflı kol ağrılı olgular	60 olgu, 18-60 yaş	1) Nöral doku tedavisi (Hasta eğitimi, manuel tedavi, sinir gliding egzersizleri) (N=40) 2) Kontrol grubu (Aktif kalmak) (N=20)	1) Son 24 saat içindeki ağrı 2) Boyun özür indeksi
Pedersini P, 2019 (16)	El osteoartrit	72 olgu, 50-90 yaş	1) Median, ulnar, radial sinir mobilizasyonu + el stabilizasyon egzersizleri (N=36) 2) Robot destekli pasif eklem hareketi + el stabilizasyon egzersizleri (N=36)	1) Ağrı yoğunluğu 2) Basınç ağrı eşiği 3) Kas kuvvet testi
Plaza-Manzano G, 2020 (17)	Disk herniasyonu ve lomber radikülopatisi doğrulanmış bel ağrılı hastalar	32 olgu, 18-60 yaş	1) Nöral mobilizasyon + motor kontrol egzersizleri (N=16) 2) Kontrol grubu (Motor kontrol egzersizleri) (N=16)	1) Ağrı 2) Özürlülük 3) Nöropatik semptomlar 4) Düz bacak kaldırma testi 4) Basınç ağrı eşiği

Rodrıguez-Sanz D, 2017 (18)	Servikobrakial ağrı	58 olgu, 24-65 yaş	1) Servikal lateral glide nöral mobilizasyon grubu (N=29) 2) Kontrol grubu (N=29)	1) Numerik derecelendirme ölçeği 2) Kol, Omuz ve El Sorunları Hızlı Anketi 3) Eklem hareket açıklığı
Rodrıguez-Sanz D, 2017 (19)	Servikobrakial ağrı	60 olgu 18-45 yaş	1) Median sinir nöral mobilizasyon (N=30) 2) Kontrol grubu (N=30)	1) Numerik derecelendirme ölçeği 2) Eklem hareket açıklığı 3) Kol, Omuz ve El Sorunları Hızlı Anketi
Sharma S, 2015 (20)	Asemptomatik olgular	60 olgu, yaş sınırı yok	1) Statik germe+ nörodinamik mobilizasyon (N=20) 2) Statik germe+ nörodinamik germe (N=20) 3) Statik germe (N=20)	1) Diz ekstansiyon açısı
Tambekar N, 2015 (21)	Düz bacak kaldırma testi limitli olan bel hastaları	31 olgu, yaş sınırı yok	1) Mulligan bent leg raise tekniği (N=16) 2) Butler nöral doku mobilizasyonu (N=15)	1) Görsel analog skalası 2) Eklem hareket açıklığı
Villafañe JH, 2012 (22)	Başparmak karpomekarpal eklem osteoartriti	60 olgu, 70–90 yaş	1) Radial sinir mobilizasyon grubu (N=30) 2) Kontrol grubu (Terapatik olmayan dozda ultrason) (N=30)	1) Basınç ağrı eşiği 2) Kas kuvvet testi
Villafañe JH, 2013 (23)	Başparmak karpomekarpal eklem osteoartriti	60 olgu, 70–90 yaş	1) Radial sinir mobilizasyon grubu (N=30) 2) Kontrol grubu (Terapatik olmayan dozda ultrason) (N=30)	1) Basınç ağrı eşiği pressure
Vıllafañe JH, 2013 (24)	Karpomekarpal eklem osteoartriti	60 olgu, 65-90 yaş	1) Kaltenborn eklem mobilizasyonu+ nöral kayma +eklem hareket açıklığı egzersizleri (N=30)	1) Görsel analog skalası 2) Basınç ağrı eşiği 3) Kas kuvvet testi

			2) Kontrol grubu (Terapatik olmayan dozda ultrason) (N=30)	
Wolny T, 2016 (25)	Hafif ve orta derece karpal tünel sendromlu hastalar	140 olgu, +18 yaş	1) Manuel tedavi grubu (nörodinamik teknikler, fonksiyonel masaj ve karpal kemik mobilizasyon teknikleri) (N=70) 2- Elektroterapi grubu (lazer ve ultrason) (N=70)	1) Boston karpal tünel sendromu anketi 2) Numerik derecelendirme ölceği 3) Elektromyografi

Yapılan çalışmalarda uygulanan tedavi seansı 1 ile 30 arasındaydı. Takip süresi, tedavi sonrası ve 3 ay arasında değişiyordu. Çalışma sonuçlarına göre muskuloskeletal hastalarda nöral mobilizasyon elektromiyografi, ağrı, eklem hareket açıklığı, kas kuvvet ve enduransı, yetersizlik düzeyi ve yaşam kalitesi değerlendirilmesinde olumlu gelişmeler saptanmıştı (Tablo 2).

Tablo 2. Muskuloskeletal hastalarda nöral mobilizasyonun kullanıldığı çalışmalar ve bu çalışmalarda uygulanan tedavi seansı, takip süresi ve çalışmalardan çıkan sonuçlar

Makale yazarı, yayınlanma yılı	**Uygulanan tedavi seansı**	**Takip süresi**	**Sonuç**
Basson CA, 2014 (7)	6 hafta boyunca, toplamda 2-8 seans	Tedavi öncesi, tedavinin 3. ve 6. haftası	Servikobrakiyal ağrıda nöral mobilizasyonun rutin tedaviye kıyasla ek faydası vardır.
Beltran-Alacreu H,2015 (8)	1 seans	Tedavi öncesi ve tedavi sonrası	Çalışma nöral glide grubu plasebo grubuna kıyasla hızlı hipoaljezik etkiye sahip olduğunu fakat nöral glide grubu nöral germe grubuna kıyasla daha fazla vücut bölgesinde hipoaljezik etkiye sahip olduğu kanıtını ortaya koymuştur.
Calvo-Lobo C, 2018 (9)	Haftada 5 gün, 6 hafta boyunca toplamda 30 seans	Tedavi öncesi, tedavinin 3. haftası, tedavi sonrası	Servikobrakial ağrıda oral ibuprofen tedavisi, median sinir mobilizasyonu ve servikal lateral glide grubuna göre ağrı şiddetini ve özürlülüğü azaltabilir. Bununla birlikte, gruplar arası eklem hareket açıklığı farklılıklarının olmaması ve olası oral ibuprofen yan etkileri dikkate alınmalıdır.
Elsayyad MM, 2021 (10)	Haftada 3 gün, 4 hafta boyunca toplamda 12 seans	Tedavi öncesi, tedavi sonrası, tedaviden 1 ay sonra	Lomber spinal füzyon sonrası kombine tedavilerin uygulandığı nöral mobilizasyon ve miyofasyal gevşetmenin olduğu grupta nöral mobilizasyon grubu lehine olmak üzere özürlülük ve ağrı durumunda daha

			iyi gelişme gösterdi. Lomber eklem hareketi açısından gruplar arasında fark yoktu.
Ferragut-Garcı´as A, 2016 (11)	İlk iki hafta 2'şer seans, sonraki iki hafta 1'er seans toplamda 6 seans	Tedavi öncesi, tedavi sonrası, tedaviden 15 gün sonra, tedaviden 1 ay sonra	Sık epizodik ve kronik gerilim tipi baş ağrılarında yumuşak doku tekniği de nöral mobilizasyon tekniği de ağrı eşiği, sıklığı, yoğunluğu ve günlük yaşama etkisi açısından etkin olmakla birlikte bu iki tedavinin kombine uygulamasında daha iyi iyileşme kaydedilmiştir.
Horng Y-S, 2011 (12)	Haftada 2 gün, 8 hafta boyunca toplamda 16 seans	Tedavi öncesi, tedavi sonrası	Karpal tünel sendromunda tendon gliding egzersizlerinin konvansiynel tedaviyle uygulanması sinir glidingle birlikte konvansiyonel uygulama grubuna kıyasla daha etkin olabilir.
Kim DG, 2017 (13)	Haftada 3 gün, 8 hafta boyunca toplamda 24 seans	Tedavi öncesi, tedavinin 5. haftası ve tedavi sonrası	Servikal radikolupatili hastalarda nöral mobilizasyonla ağrı, özürlülük, eklem hareket açıklığı ve derin fleksör kasların enduransında iyileşme olabileceği gösterilmiştir.
Martins C, 2019 (14)	1 seans	Tedavi öncesi, tedavi sonrası, tedaviden 24 saat sonra	Nöral glide ve germe ekstremite esnekliğinde benzer pozitif etki gösterdi ancak nöral glide ağrı ve ısı eşiğini iyileştirme açısından germeye göre daha üstündü.
Nee RJ, 2013 (15)	Haftada 2 gün, 2 hafta boyunca 4 seans	3-4 haftalık takip	Sinirle ilgili boyun ve tek taraflı kol ağrılı olgularda nöral doku tedavisi ile gelişme olasılığını tahmin etti.
Pedersini P, 2019 (16)	Haftada 3 gün, 4 hafta boyunca 12 seans	Tedavi öncesi, tedavi sonrası, tedaviden 3 ay sonra	El osteoartritli hastalarda nörodinamik mobilizasyonlar aşırı duyarlılığı azaltmıştır ancak, uzun vadeli etkisi olmadığı sonucuna varılmıştır.
Plaza-Manzano G, 2020 (17)	Haftada 2 gün, 4 hafta boyunca 16 seans	Tedavi öncesi, 4 seans sonra, tedavi sonrası, tedaviden 2 ay sonra	Bel ağrılı hastalarda motor kontrol egzersiz programına nörodinamik mobilizasyonun eklenmesi, nöropatik semptomlarda ve düz bacak kaldırmada iyileşme sağlarken, tek başına motor kontrol egzersiz programına göre ağrı, özürlülük veya basınç ağrısı eşiğinde daha büyük değişikliklere neden olmamıştır.
Rodrıguez-Sanz D, 2017 (18)	Haftada 5 gün, 6 hafta boyunca toplamda 30 seans	Tedavi öncesi, tedavinin birinci ayı, tedavi sonrası	Servikobrakial ağrıda servikal lateral glide nöral mobilizasyon kontrol grubuna göre ağrıyı azaltma ve üst ekstremite fonsiyonlarını artırmada üstündür. Spesifik servikobrakial ağrıda servikal lateral glide nöral mobilizasyon etkili bir tedavi düşünülebilir.

Rodrıguez-Sanz D, 2017 (19)	Haftada 5 gün, 6 hafta boyunca toplamda 30 seans	Tedavi öncesi, tedavi sonrası, tedaviden 15 gün sonra, tedaviden 30 gün sonra	Servikobrakial ağrıda median sinir nöral mobilizasyon yararlı bir tedavi olarak düşünülebilir.
Sharma S, 2015 (20)	1 haftada 3 seans	Tedavi öncesi, tedavi sonrası	Nöral mobilizasyon ve germe egzersizi, tek başına statik germeye kıyasla hamstring esnekliğini artırmada etkilidir. Hiçbir nöral mobilizasyon tekniğinin diğerinden üstün olduğu kanıtlanamadı.
Tambekar N, 2015 (21)	1 seans	Tedavi öncesi, tedavi sonrası, tedaviden 24 saat sonra	Hem Mulligan bent leg raise ve hem de Butler nöral doku mobilizasyon grubunda ağrı ve düz bacak kaldırma açısından hemen iyileşme gözlenmiş, ancak sonraki değerlendirmede bu etki sürdürülememiştir.
Villafañe JH, 2012 (22)	4 hafta boyunca toplamda 6 seans	Tedavi öncesi, tedavi sonrası, tedaviden 1 ay sonra, tedaviden 2 ay sonra	Başparmak karpomekarpal eklem osteoartritinde radial sinir mobilizasyonu eklemde ağrı hassasiyetini azaltır ve kas kuvvetini artırır.
Villafañe JH, 2013 (23)	4 hafta boyunca toplamda 6 seans	Tedavi öncesi, tedavi sonrası, tedaviden 1 ay sonra, 2 ay sonra	Başparmak karpomekarpal eklem osteoartritinde semptomatik ele uygulanan radial sinir mobilizasyonu kontralateral el üzerinde hipoaljezik etkiye neden olmuştur.
Vıllafañe JH, 2013 (24)	Haftada 3 gün, 4 hafta boyunca toplamda 12 seans	Tedavi öncesi, tedavi sonrası, tedaviden 1 ay sonra, tedaviden 2 ay sonra	Karpomekarpal eklem osteoartritinde nöral mobilizasyonun da içinde olduğu grupta plasebo grubuna göre ağrı tedavisinde fayda kaydedilmiş ancak basınç ağrı ölçümü ve kas kuvvet testi açısından iyileşmenin sınırlı değerlerde kaldığı gözlenmiştir.
Wolny T, 2016 (25)	Haftada 2 gün, 10 hafta boyunca toplamda 20 seans	Tedavi öncesi, tedavi sonrası	Karpal tünel sendromlu hastalarda hem nörodinamik tekniklerin de içinde olduğu manuel tedavi grubunda hem de elektroterapi grubunda sinir iletimi, ağrı azalması, fonksiyonel durum ve semptomlarda iyileşme sağlanmış, bunun yanında ağrı ve semptomlardaki iyileşme manuel tedavi grubunda daha iyi olduğu saptanmıştır.

TARTIŞMA

Nöral mobilizasyonun muskuloskeletal hastalıklar üzerine etkisini araştırmayı amaçlayan bu derlemede 19 çalışmadan çoğunluğu servikal patolojiler ve osteartrit olmak üzere lomber patoloji, karpal tünel sendromu ve baş ağrısı üzerine çalışıldığı gözlenmiştir. Muskuloskeletal hastalıklar gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde neredeyse her dört kişiden birinde görülmektedir. Bu nedenle hastalık yükü ve maliyeti toplum açısından önem arzetmektedir. Muskuloskeletal hastalık grubu kas, tendon, ligament, sinir, kemik ve eklemleri etkileyen

romatizmal problemlerden ortapedik problemlere kadar birçok hastalığı kapsamaktadır. Bu hastalıklarda bozulmuş sinir hareketini iyileştirmek hastanın şikayetlerini gidermek için herhangi bir alet ve ekipman gerektirmeyen, ekonomik anlamda külfet olmayan sinir mobilizasyonu da önerilmektedir. Normal ve patolojik anatomi bilgisi, bireysel etyolojik faktörler, hastalığın seyri ve semptomların çeşitliliğine bağlı olarak nöral mobilizasyon prosedürünün uygun kullanımı önemlidir (6, 26). Bu bağlamda muskuloskeletal hastalıklarda bu uygulamayı yaygınlaştırmak hem hasta iyiliği hem de toplumdaki mali yükü azaltma anlamında kıymetlidir.

Derlememizde bulunan çalışmalarda nöral mobilizasyon grubuna düşen ortalama olgu sayısı 27 olup en fazla 70 olguyla Wolny (25)'nin yaptığı çalışmadadır. Tedaviler genelde 1-30 seans arasında verilmiş, tedavinin etkisini araştırmak için en fazla 3 aylık takip olduğu saptanmıştır. Tedavi etkinliğinin belirlenmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından daha geniş örneklemde teşhise göre farklı tedavi senslarında uzun süreli takiplerin önemli olabileceği kanaatindeyim.

Basson (7), Calvo Lobo (9), Kim (13), Nee (15), Rodrigez-Sanz (18, 19) nöral mobilizasyonun servikal patolojilerde ağrı, eklem hareket açıklığı, özürlülük durumu, günlük yaşam aktivitesi, yaşam kalitesi üzerine etkilerini göstermişlerdir. Pedersini (16) ve Villafañe (22, 23, 24) nöral mobilizasyonun osteoartritli hastalarda ağrı ve kas kuvveti açısından etkilerini göstermiş ancak uzun vadeli etkisinin olmayacağını belirtmişlerdir. Elsayyad (10), Plaza-Manzano (17), Tambekar (21) nöral mobilizasyonun lomber patolojilerde ağrı, özürlülük, eklem hareket açıklığı, düz bacak kaldırma, nöropatik semptomlarda etkisinin olabileceğini bildirmişlerdir. Beltran-Alacreu (8), Martins (14), Sharma (20) asemptomatik muskuloskeletal hastalarda nöral mobilizasyonun ağrı, ısı eşiği ve eklem hareket açısında iyileşme olduğunu göstermişlerdir. Horng (12), Wolny (25) karpal tünel sendromunda nöral mobilizasyonun ağrı, sinir iletimi, özürlülük durumu, semptom ve fonksiyonlarda iyileşme olabileceğini göstermişlerdir. Ferragut-Garci'as (11) gerilim tipi baş ağrısında ağrı eşiği, sıklığı, yoğunluğu ve günlük yaşama etkisininde etkin olduğunu bildirmiştir. Nöral mobilizasyonların etkinliğini desteklemek adına ileriki çalışmalarda farklı tedavi seanslarında fonsiyonel değerlendirmeler de ekleyerek yapılması önemlidir.

SONUÇ

Yapılan çalışmalar ışığında nöral mobilizasyon, muskuloskeletal hasta tedavisinde rutin olarak uygulanabilir. Daha geniş örneklem grubuyla, değişken seans ve sayıda uzun süre takipli çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

1. WHO (2019b). Musculoskeletal conditions Key facts Update: 08 February 2021. World Health Organization, Erişim: 16.05.2021 https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/musculoskeletal-conditions.

2. Çağlar, H. (2015) Kas İskelet Sistemi Hastalıklarında Fizik Tedavi Ve Balneoterapinin Erken Dönem Depresyon, Anksiyete, Yaşam Kalitesi Ve Ağrı Skorlarına

Etkinliğinin Değerlendirilmesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Tıp Fakültesi Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, Tıpta Uzmanlık Tezi.

3. Eltayeb, S., Staal, JB., Kennes, J., Lamberts, PH., Bie, RA. (2007) Prevalence of complaints of arm, neck and shoulder among computer Office workers and psychometric evalutaion of a risk factor questionnaire. *BMC Musculoskletal Disorders*, 8(68), 1-11. doi:10.1186/1471-2474-8-68.

4. Wahl, AK., Opseth, G., Nolte, S., Osborne, RH., Bjørke, G., Mengshoel, AM. (2018) Is regular use of physiotherapy treatment associated with health locus of control and self-management competency? A study of patients with musculoskeletal disorders undergoing physiotherapy in primary health, *Musculoskeletal Science and Practice*, 36, 43-47. doi: 10.1016/j.msksp.2018.04.008.

5. Dwornik, M., Bialoszewski. D., Korabiewska, I., Wronski, Z. (2007) Principles of neuromobilization for treating musculoskeletal disease. *Ortop Traumatol Rehabil*. 9(2), 111-121.

6. Shaclock, M. (2005) Clinical Neurodynamics: a new system of musculoskeletal treatment. Oxford: Elsevier.

7. Basson, CA., Stewart, A., Mudzi, W. (2014) The effect of neural mobilisation on cervicobrachial pain: design of a randomised controlled trial. *BMC Musculoskeletal Disorders*, 15(419), 2-8. http://www.biomedcentral.com/1471-2474/15/419.

8. Beltran-Alacreu, H., Jiménez-Sanz, L., Carnero, JF., Touche, RL. (2015) Comparıson Of Hypoalgesıc Effects Of Neural Stretchıng Vs Neural Glıdıng: A Randomızed Controlled Trıal. *Journal of Manipulative and Physiological Therapeutics*. 38(9), http://dx.doi.org/10.1016/j.jmpt.2015.09.002.

9. Calvo-Lobo, C., Unda-Solano, F., López-López, D., Sanz-Corbalán, I., Romero-Morales, C. Et all. (2018) Is pharmacologic treatment better than neural mobilization for cervicobrachial pain? A randomized clinical trial. *Int. J. Med. Sci*. 15(5), 456-465, doi: 10.7150/ijms.23525.

10. Elsayyad, MM., Abdel-Aal, NM., Helal, ME. (2021) Effect of Adding Neural Mobilization Versus Myofascial Release to Stabilization Exercises after Lumbar Spine Fusion: A Randomized Controlled Trial. *American Congress of Rehabilitation Medicine. journal Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 102, 251-260. https://doi.org/10.1016/j.apmr.2020.07.009.

11. Ferragut-Garcı´as, A., Plaza-Manzano, G., Rodrı´guez-Blanco, C., Velasco-Rolda´n, O., Pecos-Martı´n, D., Oliva-Pascual-Vaca, J. Et all. (2017) Effectiveness of a Treatment Involving Soft Tissue Techniques and/or Neural Mobilization Techniques in the Management of Tension-Type Headache: A Randomized Controlled Trial. *American Congress of Rehabilitation Medicine*, 98,211-219. http://dx.doi.org/10.1016/j.apmr.2016.08.466

12. Horng, YS., Hsieh, SF., Tu, YK., Lin, MC., Wang, YD. (2011) The Comparative Effectiveness of Tendon and Nerve Gliding Exercises in Patients with Carpal Tunnel Syndrome A Randomized Trial. *Am. J. Phys. Med. Rehabil.* 90(6), 435-442, DOI: 10.1097/PHM.0b013e318214eaaf.

13. Kim, D., Chung, SH., Jungc, HB. (2017) The effects of neural mobilization on cervical radiculopathy patients' pain, disability, ROM, and deep flexor endurance. *Journal of Back and Musculoskeletal Rehabilitation*, 13(28), 1–9, DOI 10.3233/BMR-140191.

14. Martins, C., Pereira, R., Fernandes, I., Martins, J., Lopes, T., Ramos, L., et all. (2019). Neural gliding and neural tensioning differently impact flexibility, heat and pressure pain thresholds in asymptomatic subjects: A randomized, parallel and double-blind study. *Physical Therapy in Sport*, 36, 101-109, https://doi.org/10.1016/j.ptsp.2019.01.008.

15. Nee, RJ., Vıcenzıno, B., Jull, GA., Cleland, JA., Coppıeters, MW. (2013). Baseline Characteristics of Patients With Nerve-Related Neck and Arm Pain Predict the Likely Response to Neural Tissue Management. *Journal of orthopaedic & sports physical therapy*, 43(6), 379-391, DOI: 10.2519/jospt.2013.4490.

16. Pedersini, P., Valdes, K., Cantero-Tellez, R., Cleland, JA., Bishop, MD., Villafañe, FH. (2021). Effects of Neurodynamic Mobilizations on Pain Hypersensitivity in Patients With Hand Osteoarthritis Compared to Robotic Assisted Mobilization: A Randomized Controlled Trial. *Arthritis Care & Research*, 73(2), 232–239, DOI 10.1002/acr.24103.

17. Plaza-Manzano, G., Cancela-Cilleruelo, I., Fernández-de-las-Peñas, C., Cleland, JA., Arias-Buría, JL., Thoomes-de-Graaf, M., et all. (2020). Effects of Adding a Neurodynamic Mobilization to Motor Control Training in Patients With Lumbar Radiculopathy Due to Disc Herniation A Randomized Clinical Trial. *Am J Phys Med Rehabil*, 99, 124–132, DOI: 10.1097/PHM.0000000000001295.

18. Rodrıguez-Sanz, D., Calvo-Lobo, C., Unda-Solano, F., Sanz-Corbalan, I., Romero-Morales, C., Lopez-Lopez, D. (2017). Cervical Lateral Glide Neural Mobilization Is Effective in Treating Cervicobrachial Pain: A Randomized Waiting List Controlled Clinical Trial. *Pain Medicine*, 18, 2492–2503, doi: 10.1093/pm/pnx011.

19. Rodríguez-Sanz, D., López-López, D., Unda-Solano, F., Romero-Morales, C., Sanz-Corbalán, I., Beltran-Alacreu, H., Calvo-Lobo, C. (2018). Effects of Median Nerve Neural Mobilization in Treating Cervicobrachial Pain: A Randomized Waiting List-Controlled Clinical Trial. *Pain Pract.* 18(4), 431-442, doi: 10.1111/papr.12614.

20. Sharma, S., Balthillaya, G., Rao, R., Mani, R. (2016). Short term effectiveness of neural sliders and neural tensioners as an adjunct to static stretching of hamstrings on knee extension angle in healthy individuals: A randomized controlled trial. *Physical Therapy in Sport*, 17, 30-37. http://dx.doi.org/10.1016/j.ptsp.2015.03.003.

21. Tambekar, N., Sabnis, S., Phadke, A., Bedekar, N. (2016). Effect of Butler's neural tissue mobilization and Mulligan's bent leg raise on pain and straight leg raise in patients of low back ache. *Journal of Bodywork & Movement Therapies*, 20, 280-285 http://dx.doi.org/10.1016/j.jbmt.2015.08.003.

22. Villafañe, JH., Silva, GB., Bishop, MD., Fernandez-Carnero, J. (2012). Radial Nerve Mobilization Decreases Pain Sensitivity and Improves Motor Performance in Patients With Thumb Carpometacarpal Osteoarthritis: A Randomized Controlled Trial. *Arch Phys Med Rehabil*, 93, 396-403, doi:10.1016/j.apmr.2011.08.045.

23. Villafañe, JH., Bishop, MD., Fernández-de-las-Peñas, C., Langford, D. (2013). Radial nerve mobilisation had bilateral sensory effects in people with thumb carpometacarpal osteoarthritis: a randomised trial. *Journal of Physiotherapy*, 59, 25-30.

24. Vıllafañe, JH., Cleland, JA., Fernández-De-Las-Peñas, C. (2013). The Effectiveness of a Manual Therapy and Exercise Protocol in Patients With Thumb Carpometacarpal Osteoarthritis: A Randomized Controlled Trial. *Journal of orthopaedic & sports physical therapy*. 43(4), 204-213.

25. Wolny, T., Saulicz, E., Linek, P., Shacklock, M., Myśliwiec, A. (2017). Efficacy of Manual Therapy Including Neurodynamic Techniques for the Treatment of Carpal Tunnel Syndrome: A Randomized Controlled Trial. *Journal of Manipulative and Physiological Therapeutics*. 40, 263-272, http://dx.doi.org/10.1016/j.jmpt.2017.02.004.

26. Dwornik, M., Białoszewski, D., Korabiewska, I., Wroński, Z. (2007). Principles of neuro mobilization for treating musculoskeletal disease. *Ortopedia, Traumatologia, Rehabilitacja.* 9(2):111-121, PMID: 17514163.

Presentation ID/Sunum No: FTR22

Hiperkifozlu Çocuklarda Fiziksel Performans ve Fiziksel Aktivite Düzeyinin Sağlıklı Yaşıtları ile Karşılaştırılması

Nazlı Elif Nacar[1], Ayşe Zengin Alpözgen[2], Turgut Akgül[3]

[1]Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, Ankara / Türkiye, nazli.e.nacar@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-0860-8091

[2]İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, İstanbul / Türkiye, azengin@istanbul.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-0436-1164

[3]İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Ortopedi ve Travmatoloji Anabilim Dalı, İstanbul / Türkiye, turgut.akgul@istanbul.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-0704-3797

ÖZET

Giriş ve Amaç: *Modern toplumlarda ekran başında geçen sürenin artması ile bireylerin fiziksel aktivite düzeylerinde azalma görülmekte ve buna bağlı olarak sedanter yaşam tarzı benimsenmektedir. Ekran başında geçirilen bu inaktif süre boyunca uygun olmayan pozisyonların sürdürülmesi postüral bozukluklara zemin hazırlamaktadır. Bu çalışmanın amacı torasik hiperkifoz tanısı almış çocukların fiziksel performans ve fiziksel aktivite düzeylerini sağlıklı yaşıtlarıyla karşılaştırmaktır.*

Gereç ve Yöntem: *Çalışmaya 10-18 yaş arası, radyografi değerlendirme sonrası torasik hiperkifoz tanısı alan 29 çocuk ile 29 sağlıklı çocuk dahil edildi. Olguların fiziksel performasları üçlü-zıplama testi ve 20-metre süratli koşu testi ile, fiziksel aktivite düzeyleri çocuk fiziksel aktivite anketi ile, gövde ve alt ekstremite kas kuvvetleri hand-held dinamometre ile, ve esneklikleri otur-uzan testi ile değerlendirildi. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS-21.0 istatistik programı kullanıldı. Gruplar arası karşılaştırmalar Independent-Sample T-Test ile analiz edildi.*

Bulgular: *Değerlendirilen her iki gruptaki olguların demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, boy, kilo, VKİ) benzerdi ($p>0,05$). İki grubun fiziksel performans (üçlü zıplama testi & 20-m süratli koşu testi) ve fiziksel aktivite düzeyi değerleri arasında anlamlı bir farka rastlanmadı ($p>0,05$). Kas kuvveti ortalama değerleri karşılaştırıldığında gövde ekstansiyon ve sağ kalça fleksiyon ile abduksiyon kas kuvveti değerlerinin hiperkifoz grubunda anlamlı derecede daha düşük olduğu görüldü ($p<0,05$). Grupların otur-uzan testi sonuçları karşılaştırıldığında hiperkifoz grubunda esneklik değerlerinin daha düşük olduğu gözlendi ($p<0,05$).*

Sonuç ve Öneriler: *Her ne kadar hiperkifozlu çocuklarda fiziksel performans ve fiziksel aktivite düzeyleri sağlıklı yaşıtlarıyla benzer olsa da kuvvet ve esneklik parametrelerinde farklılıklar olduğu görülmüştür. O nedenle hiperkifozlu çocuklarda fiziksel uygunluk unsurları değerlendirilmeli ve progresyonu izlenmelidir.*

Anahtar Kelimeler: *Kifoz, fiziksel performans, postüral bozukluklar, kuvvet, esneklik*

Comparison of Physical Performance and Physical Activity Level of Children with Hyperkifosis with Healthy Peers

ABSTRACT

Introduction and aim: *In modern societies, with the increase in the time spent on the screen, physical activity levels of individuals decrease and a sedentary lifestyle is adopted accordingly. Maintaining unsuitable positions during this inactive time spent on the screen prepares the ground for postural disorders. The aim of this study is to compare the physical performance and physical activity levels of children diagnosed with thoracic hyperkyphosis and their healthy peers.*

Method: *Twenty-nine children with hyperkyphosis and 29 age-matched healthy children were included. Outcome measurements were physical performance (triple jump&20-m sprint test), physical activity (PAQ-C), muscle strength of trunk and lower extremity (Hand-held dynamometry) and flexibility (sit-reach test). SPSS-21.0 statistical program was used for statistical analysis of the data. In order to compare the difference between groups was used Independent-Sample T-Test.*

Findings: *The characteristics of the participants were similar between the groups (p>0,05). There was not significant difference between the groups for physical performance (triple jump&20-m sprint test), physical activity level (p>0,05). Muscle strengths of trunk extension and right hip flexion and abduction were lower in the hyperkyphosis group and differences between the groups were statistically significant (p<0.05). It was observed that the flexibility values were lower in the hyperkifosis group (p <0.05).*

Conclusion and Suggestions: *Although the physical performance and physical activity levels of children with hyperkifosis were similar to their healthy peers, differences in strength and flexibility parameters were observed. Therefore, physical fitness factors should be evaluated and progression should be monitored in children with hyperkifosis.*

Keywords: *Kyphosis, physical performance, postural deformity, strength, flexibility*

GİRİŞ

Fizyolojik torasik kifoz açısı 20-40° arasında değişen değerler olarak bildirilmiştir (Wenger & Frick, 1999). Bu açı değerleri, vertebral kolonun anterior ve posterior yapıları arasında yük taşıma kapasitesinde değişime neden olan postüral ya da yapısal anormalliklere bağlı olarak artış gösterebilmektedir (Ohlen et al., 1989). Bu açının normal değerlerinden daha fazla (>45°) olması torasik hiperkifoz olarak tanımlanmaktadır (Vaughn & Brown, 2007). Hiperkifozda en önemli problem değişen postürdür. Postüral kontrolün devamı kas dengesi, kas kuvveti ve antagonist kas uzunluğu ile ilişkilidir. Uzun süre kifotik postür sürdürüldüğü zaman kaslar bu pozisyona uzarayarak ya da kısalarak adapte olur (Hrysomallis & Goodman, 2001).

Modern toplumlarda ekran başında geçen sürenin artması ile bireylerin fiziksel aktivite düzeylerinde azalma görülmekte ve buna bağlı olarak sedanter yaşam tarzı benimsenmektedir. Ekran başında geçirilen bu inaktif süre boyunca uygun olmayan pozisyonların sürdürülmesi postüral bozukluklara zemin hazırlamaktadır (Breen et al., 2007). Bu nedenlerden dolayı postüral hiperkifoz teknolojinin yaygınlaşması ile paralel olarak toplumlarda giderek artan bir sağlık problemi haline gelmiştir (Zmyślna et al., 2019).

Çocukların fiziksel aktivite alışkanlığı sadece performansı arttırmakla kalmaz, bunun yanında sağlık açısından da önemli katkılar sağlar. Hiperkifozlu çocuklarda meydana gelen kaslardaki kuvvet ve esneklik değişikliklerinin fiziksel aktivite ve performansı etkileyebilirdiği düşünülmektedir. Ancak bilgimiz dahilinde bu çocuklarda fiziksel aktivite düzeyi ve fiziksel performansın nasıl etkilendiği konusunda net bir bilgi bulunmamaktadır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, torasik hiperkifoz tanısı almış çocukların fiziksel performans ve fiziksel aktivite düzeylerini sağlıklı yaşıtlarıyla karşılaştırmaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmaya 10-18 yaş arası sağlıklı (duvar-oksiput mesfesi < 6,5 cm olanlar) (Wiyanad et al., 2018) veya torasik kifoz açısı (lateral grafide Cobb): ≥ 45˚ olan 58 olgu dahil edildi (Torasik Hiperkifoz Grubu n=29 / Kontrol Grubu n=29). Spinal cerrahi öyküsü olan, alt ekstremite dizilim bozukluğu olan, sistemik ve nörolojik problem varlığı olan ve korse kullanan olgular çalışma dışında bırakıldı. Bu araştırma İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan onay aldı; Helsinki Deklerasyonu'na uygun olarak yürütüldü. Çalışmaya katılan olgulardan Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu alındı.

Çalışmaya dahil edilen olguların demografik ve klinik bilgileri "Demografik Bilgi Formu" ile sorgulandı. Olguları fiziksel performansları üçlü zıplama testi ve 20-m süratli koşu testi ile, fiziksel aktivite düzeyleri "Çocuk Fiziksel Aktivite Anketi (ÇFAA)" ile, ayrıca gövde fleksiyon ve ekstansiyon, kalça fleksiyon, ekstansiyon, abduksiyon, diz fleksiyon, ekstansiyon ve ayak bileği plantarfleksiyon, dorsifleksiyon izometrik kas kuvveti hand-held dinamometre ile ve esneklik otur-uzan testi ile değerlendirildi.

İstatistiksel Analiz

Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 21.0 istatistik programı kullanıldı. Verilerin normal dağılıma uygunluğu "Shapiro Wilk Testi" ile analiz edildi. Parametrik testler tercih edildi. Cinsiyet, dominant taraf gibi kategorik değişkenlerin gruplar arası farkının karşılaştırılmasında "Chi-Square Test" kullanıldı. Gruplar arası karşılaştırmalar için "Independent-Sample T-Test" kullanıldı. Tüm analizlerde $p<0,05$ (iki yönlü) istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

BULGULAR

Çalışma kapsamında 29 torasik hiperkifoz tanısı alan olgu (yaş = 13,62 ± 1,65; kadın/erkek = 16/13) ve 29 sağlıklı olgu (yaş = 14,45 ± 2,06; kadın/erkek = 15/14) değerlendirildi. Olguların demografik (yaş, boy, kilo, VKİ) ve klinik özellikleri (cinsiyet,

dominant taraf ve düzenli spor alışkanlığı) bakımından iki grup arasında anlamlı bir fark saptanmadı (p>0,05).

Olguların fiziksel performans (üçlü zıplama testi & 20m süratli koşu testi) ve fiziksel aktivite düzeyi değerlerinde iki grup arasında anlamlı fark bulunmadı (p>0,05). Olguların kas kuvveti ile esneklik değerleri karşılaştırıldığı zaman ise gövde ekstansiyon ile sağ kalça fleksiyon ve abduksiyon kas kuvvetinde ve otur-uzan test değerlerinde iki grup arasında anlamlı fark saptandı (p<0,05). Olguların klinik parametrelerinin karşılaştırması Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1: Klinik ölçümlerin gruplar arası karşılaştırılması

	KT+ (N = 29) **N / Ort ± SS**		**Kontrol (N = 29)** **N / Ort ± SS**		**p**	
	Sağ	**Sol**	**Sağ**	**Sol**	**Sağ**	**Sol**
Üçlü zıplama testi (cm)	338,52 ± 76,46	320,62 ± 71,97	376,03 ± 94,04	362,03 ± 105,17	0,101	0,086
20m süratli koşu testi (sn)	4,44 ± 0,55		4,27 ± 0,56		0,259	
ÇFAA	2,32 ± 0,79		2,29 ± 6,69		0,867	
Gövde fleksiyon (kg/N)	14,99 ± 6,78		13,96 ± 5,41		0,523	
Gövde ekstansiyon (kg/N)	16,27 ± 6,05		23,45 ± 7,35		0,001*	
Kalça fleksiyon (kg/N)	17,16 ± 6,39	17,32 ± 5,87	21,28 ± 7,61	20,13 ± 6,35	0,030*	0,085
Kalça ekstansiyon (kg/N)	11,62 ± 5,09	12,10 ± 5,15	14,41 ± 5,93	14,56 ± 5,39	0,060	0,081
Kalça abduksiyon (kg/N)	11,55 ± 5,44	11,27 ± 5,67	14,61 ± 4,03	13,35 ± 3,66	0,018*	0,104
Diz fleksiyon (kg/N)	17,39 ± 5,88	16,84 ± 6,08	19,20 ± 5,72	18,98 ± 5,96	0,240	0,182
Diz ekstansiyon (kg/N)	26,31 ± 9,75	25,19 ± 8,31	25,93 ± 6,80	25,52 ± 7,10	0,864	0,871
Ayak bileği PF (kg/N)	30,45 ± 10,90	28,69 ± 11,35	30,37 ± 6,11	30,72 ± 7,75	0,889	0,428

Ayak bileği DF (kg/N)	20,63 ± 7,91	19,93 ± 7,44	21,64 ± 5,69	19,96 ± 4,88	0,580	0,983
Otur-uzan test (cm)	11,71 ± 4,86		22,64 ± 6,27		0,001*	
KT+=Torasik hiperkifoz grubu; Kontrol=Kontrol grubu; n: Katılımcı sayısı; Ort: Ortalama; SS: Standart sapma; ÇFAA: Çocuk fiziksel aktivite anketi; kg/N: kg/Newton; PF: Plantarfleksiyon; DF: Dorsifleksiyon; Independent-samples t-test; * istatistiksel olarak anlamlı fark (p<0,05).						

TARTIŞMA

Torasik hiperkifoz tanısı almış çocukların fiziksel performans ve fiziksel aktivite düzeylerini sağlıklı yaşıtlarıyla karşılaştırmak ve iki grup arasında kas kuvveti ve esneklik parametrelerinin etkisini araştırmak üzere planlanan çalışmamızda hipotezimiz; hiperkifoz deformitsinde çocukların, sağlıklı yaşıtlarına kıyasla fiziksel performans ve fiziksel aktivite düzeyinin etkilenebileceği idi. Çalışmamızın sonucunda hiperkifoz tanısı almış olguların kontrol grubunda yer alan yaşıtlarına göre gövde ekstansiyon ve sağ kalça fleksiyon ve abduksiyon kas kuvvetinin daha düşük olduğu ve esneklik değerlerinin olumsuz yönde etkilendiği bulunmasına rağmen iki grubun fiziksel performanslarının ve fiziksel aktivite düzeylerinin benzer olduğu görülmüştür.

Düzenli fiziksel aktivite ve fiziksel performans çocukların sağlık gelişimi için önemli faktörlerdir. Kardiyovasküler uygunluğu, kas kuvveti ve enduransı, esneklik ve vücut kompozisyonu gibi bileşenleri içeren sağlıkla ilişkili fiziksel uygunluğun fiziksel aktivite ve performans ile etkilenebileceği belirtilmektedir (Roth et al., 2018). Fiziksel inaktivite kas-iskelet sistemi hastalıklarının gelişimine neden olan önemli bir faktördür (World Health Organization, 2010). Özellikle günümüzde teknolojinin gelişmesi ve sosyal yapıdaki değişikliklerden dolayı çocuklar zamanlarının çoğunu inaktif şekilde geçirmektedir. Uzun süreler televizyon, bilgisayar ve tablet gibi cihazlar karşısında uygun olmayan pozisyonların sürdürülmesi ciddi postüral sorunlara yol açmaktadır.

Kaiser ve ark. (Kaiser et al., 2016) Scheuermann kifozunda gövde ekstansör kaslarının kesit alanlarında azalma olduğunu bildirmişlerdir. Yine Šarčević ve ark. (Šarčević et al., 2020) sağlıklı olgularda torasik kifoz açısı ile erektör spina kas grubu arasında önemli bir ilişki olduğunu göstermişlerdir. Ancak bu çalışmada araştırmacıların alt ekstremite kas kuvvetinin sonuçlarımızdan farklı olarak torasik kifoz açısı ile ilişkili olmadığı yönündedir. Çalışmaya dahil edilen olgulara bakıldığında 10-15 yaş arası aktif sporculardan oluştuğu görülmüştür. Çalışmamızda ise sedanter, hiperkifozlu olgular değerlendirilmiş ve söz konusu kasların kuvveti sağlıklılara kıyasla düşük bulunmuştur. Bu durum çalışmaların bulgularındaki farkın temel nedeni olabilir. Bu bulguyu destekler nitelikte, Hansen ve ark. (Hansen et al., 2013) yaptıkları çalışmada fiziksel aktivite düzeyi ile kas kuvveti arasında önemli bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

Fiziksel uygunluğun diğer bir bileşeni ise esnekliktir. Özellikle alt ekstremite esnekliğinin, sadece performans (Gleim & McHugh, 1997) ile değil aynı zamanda fiziksel aktiviteler (Brito et al., 2013) ile de bağlantılı olduğu belirtilmektedir. Ateş (Bahar, 2019) Y-Denge Testi ile hamstring esnekliği arasındaki ilişkiyi incelemiş ve iki parametre arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bildirmiştir. Bunun nedeninin ise performans testlerinin sadece esneklik ile değil aynı zamanda eklem hareket açıklığı, kuvvet ve denge gibi birçok faktörden de etkilenebileceğinden kaynaklı olduğunu belirtmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızın sonucunda her ne kadar bazı kasların kuvvet ve esnekliğinde hiperkifoz grubunun aleyhine anlamlı bir fark bulunsa da grupların fiziksel aktivite düzeyi ve fiziksel performanslarının benzer olduğu görülmüştür. Fiziksel aktivite ve performans kuvvet, esneklik, nöromüsküler kontrol, stabilite, eklem hareket açıklığı, denge ve propriyosepsiyon gibi birçok parametreden etkilenmektedir. Bu nedenle gelecek çalışmaların bu parametreleri de içine alacak şekilde planlanması gerektiğini düşünmekeyiz.

KAYNAKLAR

Bahar, A. (2019). Y denge test performansı ile hamstring esnekliği arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, *4*(1), 93-103.

Breen, R., Pyper, S., Rusk, Y., & Dockrell, S. (2007). An investigation of children's posture and discomfort during computer use. *Ergonomics*, *50*(10), 1582-1592.

Brito, L. B. B., de Araújo, D. S. M. S., & de Araújo, C. G. S. (2013). Does flexibility influence the ability to sit and rise from the floor? *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, *92*(3), 241-247.

Gleim, G. W., & McHugh, M. P. (1997). Flexibility and its effects on sports injury and performance. *Sports medicine*, *24*(5), 289-299.

Hansen, A. W., Beyer, N., Flensborg-Madsen, T., Grønbæk, M., & Helge, J. W. (2013). Muscle strength and physical activity are associated with self-rated health in an adult Danish population. *Preventive medicine*, *57*(6), 792-798.

Hrysomallis, C., & Goodman, C. (2001). A review of resistance exercise and posture realignment. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, *15*(3), 385-390.

Kaiser, R., Behrbalk, E., Waldauf, P., Rehousek, P., Perez, B., & Mehdian, H. (2016). Paraspinal muscle volume in patients with Scheuermann's Kyphosis. *Acta Orthopædica Belgica*, *82*, 467-473.

Ohlen, G., Spangfort, E., & Tingvall, C. (1989). Measurement of spinal sagittal configuration and mobility with Debrunner's kyphometer. *Spine*, *14*(6), 580-583.

Roth, A., Schmidt, S. C., Seidel, I., Woll, A., & Bös, K. (2018). Tracking of physical fitness of primary school children in trier: a 4-year longitudinal study. *BioMed research international*, *2018*.

Šarčević, Z., Savić, D., & Tepavčević, A. (2020). Correlation between isometric strength in five muscle groups and inclination angles of spine. *European Spine Journal*, *29*(1), 161-168.

Vaughn, D. W., & Brown, E. W. (2007). The influence of an in-home based therapeutic exercise program on thoracic kyphosis angles. *Journal of Back and Musculoskeletal Rehabilitation*, *20*(4), 155-165.

Wenger, D. R., & Frick, S. L. (1999). Scheuermann kyphosis. *Spine*, *24*(24), 2630.

Wiyanad, A., Chokphukiao, P., Suwannarat, P., Thaweewannakij, T., Wattanapan, P., Gaogasigam, C., Amatachaya, P., & Amatachaya, S. (2018). Is the occiput-wall distance valid and reliable to determine the presence of thoracic hyperkyphosis? *Musculoskeletal Science and Practice*, *38*, 63-68.

World Health Organization, t. (2010). *Global recommendations on physical activity for health*. World Health Organization.

Zmyślna, A., Kiebzak, W., Żurawski, A., Pogorzelska, J., Kotela, I., Kowalski, T. J., Śliwiński, Z., & Śliwiński, G. (2019). Effect of physiotherapy on spinal alignment in children with postural defects. *International journal of occupational medicine and environmental health*, *32*(1), 25-32.

Presentation ID/Sunum No: FTR 23

Tip1 Diyabetin Adölesanlarda Fiziksel Uygunluk, Yaşam Kalitesi Ve Benlik Saygısı Üzerine Etkileri

Elif Önder[1], Çetin Sayaca[2]

[1]Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Trabzon, Türkiye ORCİD NO: 0000-0002-8280-6504

[2]Bursa Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Bursa, Türkiye ORCİD NO: 0000-0002-6731-1677

ÖZET

Giriş ve Amaç: *Tip1 diyabetin (T1DM) tedavisinde ve yönetilmesinde insülin kullanımı, karbonhidrat sayımı ve fiziksel aktivite parametreleri çok önemlidir. Hastalığın iyi yönetimi başta fiziksel sağlık olmak üzere psikolojik ve sosyal yönden de iyi olmayı sağlamaktadır. Ayrıca fiziksel durumdaki değişiklikler kişinin yaşam kalitesi, kendine saygı ve sevgi gibi durumları da etkilemektedir. Bu araştırma T1DM'in adölesanlarda fiziksel uygunluk, yaşam kalitesi ve benlik saygısı üzerine etkisini yaşa ve cinsiyete göre uygun kontrol grubu ile karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır.*

Gereç ve Yöntemler: *4 Ocak-26 Mart 2021 tarihleri arasında Ondokuz Mayıs Üniversitesi hastanesine başvuran 61adölesan çalışmanın örneklemini oluşturmuştur. Veriler öz-bildirim ve ebeveyn bildirimi yöntemi ile toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak demografik bilgi formu, münih fiziksel uygunluk testi(MFT) , pediatrik yaşam kalitesi ölçeği(PedsQL), rosenberg benlik algısı ölçeği kullanıldı. Verilerin istatiksel ve çıkarımsal testler - shapiro-wilk testi, independent samples testi, mann-whitney u testi- ile yapıldı.*

Bulgular: *Çalışmaya katılan bireyler yaş, boy, kilo açısından karşılaştırıldığında gruplar arasında fark bulunamadı (p>0,05).Ancak beden kitle indeksi(BKİ) açısından iki grup arasında fark vardı (p <0,01).Diyabetli olan çocukların BKİ kontrol grubuna göre daha yüksekti. Ayrıca her iki grup arasında Münih fiziksel uygunluk testi skoru ve rosenberg benlik saygısı ölçeği puanı açısından fark bulunamadı(p>0,05).Yapılan analiz sonucu T1DM'li bireylerin PedsQL puanı anlamlı olarak daha yüksekti(p <0,01).*

Sonuç ve Öneriler: *Sonuç olarak, aynı yaş grubundaki T1DM'li çocukların yaşam kalitesi skoru ve BKİ ortalaması sağlıklı yaşıtlarına göre daha yüksek çıkmıştır. Diyabet yönetiminin sağlanması, daha sağlıklı bir yaşamı ve yüksek yaşam kalitesini de beraberinde getirmiş olabilir. BKİ'nin sağlıklı sınırlar içinde yaşıtlarından daha yüksek olmasının sebebi de düzgün beslenme ile açıklanabilir.*

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Tip 1 diyabet, adölesanlar, fiziksel uygunluk, yaşam kalitesi, benlik algısı

GİRİŞ

Dünyada her gün ortalama 365, Türkiye'de ise ortalama 5 çocuğa T1DM tanısını konmaktadır. T1DM yönetiminde günlük insülin tedavisi, kan şekeri düzeyinin izlenmesi,

karbonhidrat sayımının yapılması ve fiziksel aktivite yönetimi çok önemlidir (Breton vd. 2020). ISPAD klinik rehberine göre egzersiz ve fiziksel aktivitenin hem kan şekeri düzenlenmesinde hem de aktif, sağlıklı bir yaşam tarzı için gerekli olduğu bildirilmiştir (Adolfsson vd., 2018). Fiziksel aktivite tavsiyelerinin takibi, sıklığı ve şiddetinin ayarlanması, hastalıkla beraber artan kardiyovasküler riskin azaltılmasına, gün içindeki şeker düzeylerinin regülasyonuna ve düşük HbA1c değeri ile ilişkilidir (Herbest, Bachran, Kapellen, ve Holl, 2006). Amerikan Spor Hekimliği Birliği (ACSM) fiziksel uygunluğu "fiziksel eforlara uyabilme ve onlara uygun cevabı verebilme kapasitesi" şeklinde tanımlamıştır. Fiziksel uygunluğun motor uygunluk ve sağlıkla ilişkili uygunluk olmak üzere iki komponenti vardır. Sağlıkla ilişkili uygunluk; kardiyorespiratuar endurans, kas kuvveti, kassal endurans, fleksibilite ve vücut kompozisyonundan oluşurken, motor uygunluk; sağlıkla ilişkili uygunlukla birlikte daha çok atletik performansla ilişkili patlayıcı kuvvet, güç, hız, çeviklik, koordinasyon ve denge komponentlerinden oluşur (Corbin, 2004; Brandes, 2012). Dünya sağlık örgütüne göre sağlığın tanımı bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam iyi olma halidir. Tip1 DM'da fiziksel sağlığın yanı sıra, ruhsal ve sosyal sağlığı da etkilemektedir. Diyabetli hastalarda yaşam kalitesinin yüksek olmasının iyi bir tedavi ve düzenli bir hayatın sonucu olduğu belirtilmektedir ve tedavi hedeflerinden biride tip 1 diyabetlilerin yaşam kalitesini arttırmaktır (Alberti ve Gries ,1988). Benlik, bireyin çocukluk çağlarından itibaren ayrı bir birey olduğunun farkına varmasıyla başlar ve zamanla birey bedeni ile ilgilenmeye, kendini geliştirmeye ve kendine saygı duymaya devam eder.T1DM'lu bireylerde hastalığın seyri ve süresi sebebiyle benlik algıları ve saygıları da etkilenmektedir. Reyhan öz ve arkadaşlarının 2009 yılında yaptığı çalışmaya göre T1D'li adölesanlarda benlik algısı sağlıklı bireylere göre daha düşük çıkmıştır.

AMAÇ

Bu çalışmada Tip-1 diyabetl adölesanlarda fiziksel uygunluk seviyesinin, yaşam kalitesi ve benlik saygısı üzerine etkisini inceleyerek, tip 1 diyabetli olmayan adölesanlar ile karşılaştırmayı amaçlamaktadır.Çalışmaya katılan adölesanlarda tip1 diyabetle ilişkili olarak meydana gelen fiziksel uygunluk seviyesi farklılıklarının yaşam kalitesi ve benlik algısı saygısı üzerindeki etkileri üzerindeki değişmi incelemenin adölesanların daha kaliteli ve sağlıklı bir yaşam sürmeleri için yol gösterici olacağını düşünmekteyiz(Rusch, Bradfisch, Irrgang,1994; Lukács vd., 2012; Kennedy vd., 2013)

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmaya Ondokuz mayıs üniversitesi, çocuk hastanesine ve çocuk endokrinoloji bölümüne kontrole gelen çalışma kriterlerine uyan 61adölesan katıldı. Adölesanlara ve velilerine çalışmayla ilgili tüm prosedür, çalışma şartları, yapılacak uygulamalar ve değerlendirme yöntemleri anlatıldıktan sonra çalışmaya katılmayı kabul eden velilerin çocuklarına uygulama ile ilgili gerekli tüm bilgiler anlaşılır biçimde anlatıldı ve uygulanacak testlerin nasıl yapılacağı her bir adölesana ve velisine uygulamalı olarak gösterildi. Katılımcılar tip 1 diyabetli ve sağıklı adölesanlar olmak üzere iki gruba ayrıldı.

Katılımcılara demografik bilgiler formu, Pediatrik yaşam kalitesi formu (PedsQL) ve Rosenberg benlik algısı formu doldurtuldu. Fiziksel uygunlukları değerlendirmek için Münih Fiziksel Uygunluk Testi (MFT) uygulandı. Bu test top sektirme, hedef tutturma, öne eğilme, vertikal sıçrama, asılma ve basamak testinden oluşan altı parametreli bir test idi. Testler her iki

gruba aynı fizyoterapist tarafından yapıldı. Elde edilen veriler SPSS 15.0 paket istatistik programında değerlendirildi.

BULGULAR

Her iki grup için bireylerin fiziksel özellikleri (yaş, boy, kilo, vücut kütle indeksi (BKİ)) Tablo 1'de gösterilmiştir.

DEĞİŞKEN	Çalışma Grubu (T1DM)	Kontrol Grubu (Sağlıklı)
Yaş (yıl)	12,58 ± 3,085	12,27 ± 3,095
Boy (cm)	151,29 ± 18,373	145,27 ± 16,980
Kilo (kg)	49,088 ± 15,027	41,89 ± 14,308
BKİ	21,04 ± 3,474	19,52 ± 4,826
K/E	12/19	16/14

Tablo 1: Katılımcıların Fiziksel Özellikleri ve Demografik Bilgileri

Çalışmaya katılan bireyler yaş, boy, kilo, cinsiyet açısından karşılaştırıldığında gruplar arasında fark bulunamadı (p>0,05). Her iki grup Münih fiziksel uygunluk testi skoru ve rosenberg benlik saygısı ölçeği puanı açısından benzerdi (p>0,05). Diyabetli bireylerin PedsQL puanı anlamlı olarak daha yüksekti (p =0,045). Diyabeti olan adölesanların BKİ kontrol grubuna göre daha yüksek olmasına rağmen istatiksel anlamlılık yoktu (Tablo 2).

Değişkenler	Çalışma Grubu (T1DM) Ort±SS Ortanca (min; maks)	Kontrol grubu (Sağlıklı) Ort±SS Ortanca (min; maks)	X^2 ,Z, t	P
Cinsiyet Kadın Erkek	12 19	16 14	χ^2=1,313	0,252
Yaş	12,58 ± 3,085	12,27 ± 3,095	Z=-0,355	0,722
BKİ	21,04 ± 3,474 20,38 (14,63;27,77)	19,52 ± 4,826 18,70 (12,98; 35,10)	Z= -2,005	0,045
Münih Fiziksel Uygunluk Testi	43,58 ± 4,429	45,78 ± 4,877	t=-1,852	0,069
Rosenberg Benlik Algısı Ölçeği	28,71 ±4,934	28,10 ± 3,763	Z= -0,029	0,977
Pediatrik Yaşam Kalitesi Ölçeği	1764,52 ± 233,343	1623,33 ± 267,647	t=2,198	0,032

Ort±SS: Ortalama±Standart sapma / min; maks: minimum; maksimum / Z: Mann Whitney U testi/ χ^2 : Pearson Ki kare / t: bağımsız iki örneklem t testi

Tablo 2: Grupların Fiziksel Özellik, Ölçek ve Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

TARTIŞMA

Çalışmanın en önemli bulgusu T1DM'li adölesanların PedsQL yaşam kalitesi skoru,sağlıklı adölesanlardan oluşan kontrol grubuna göre daha yüksekti. T1DM çocukların sağlıkla ilgili yaşam kalitesinin kendileri ve ebeveynleri ile ilgili nasıl algıladıkları ile yaş ve cinsiyetçe eşleştirilmiş gruplarla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocukların yaşam kalitesi T1DM'li çocuklara göre daha düşük çıkarken, Tip2 diyabetli adölesan ve çocukların yaşam kalitesi T1DM'li çocuklara göre daha yüksekti (Yurteri, Pekcanlar Akay, Ellidokuz, 2019; Naughton vd.,2008). Öte yandan çocuk ve ergenlerin hastalık tanısı konduktan sonraki ilk dönemlerde sağlıklarının kaybı, insülin enjeksiyonu, kan şekeri takibi, kontrollü beslenme, egzersiz yapma gibi nedenlerle yeni durumlarına uyum sağlamakta güçlük çektikleri ancak zamanla hastalıklarına uyum sağladıkları ve başlangıçta bozulmuş olan yaşam kalitesi algılarının yükseldiği bilinmektedir (Eiser ve Morse 2001, Magal-Vardi ve ark. 2004). Ancak 2007 de Çakın Memik ve arkadaşlarının yaptığı çalışmaya göre T1DM çocuklar ve adölesanlar ile sağlıklı çocuk ve adölesanlar arasında yaşam kalitesi açısından fark bulunamamıştır(Çakın Memik vd.,2007). Yapılan çalışmalar üzerinden geçen süre boyunca diyabet yönetimi, hem teknolojik gelişmeler hem de uygulanan tedavi yöntemlerinin farklılaşması ve özgürleşmesi ile beraber daha kolaylaşmış ve diyabetli bireylerin yaşam kalitesi artmıştır. Diyabet ile besin tüketiminin düzenlenmesi ve egzersiz zorunluluğu olan bireylerin yaşam kalitesinin de bu sebeplerden sağlıklı bireylere oranla arttığı düşünülmektedir.

Yaptığımız bu çalışma benlik saygısının sağlıklı bireylerle karşılaştırıldığı literatürdeki ilk çalışmadır. Münih fiziksel uygunluk testi verilerine göre T1DM'li bireyler ve sağlıklı bireyler arasında fiziksel uygunluk açısından bir fark bulunamamıştır. Bu sebeple çalışmamız Lukács ve arkadaşlarının yaptığı çalışmayı da destekler niteliktedir(Lukács vd.2012).

SONUÇ VE ÖNERİLER

T1DM tıbbi, sosyal ve fiziksel parametreleri etkileyen olan önemli bir sağlık sorunudur. T1DM'li çocuk ve ergenlerin değerlendirildiği bu çalışmada T1DM'li adölesanlar ile sağlıklı adölesanların benlik saygılarının ve fiziksel uygunluklarının benzer olduğu saptanmakla birlikte T1DM'li bireylerin yaşam kalitesinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak elde edilen bulguların yorumlanmasına yardımcı olacak diğer değişkenler yeterince araştırılmamıştır. Bu nedenle hastalık süresi, tedavi şekli, eğitim düzeyi ve süresi, metabolik durum gibi değişkenlerin ele alındığı ve daha büyük gruplarla yapılan çalışmalara ihtiyaç vardır. Sınırlılıklarına rağmen çalışmanın bulguları hastaların yaşam kalitelerinin daha da arttırılması, sosyal hayata uyumun kolaylaşması,kendni sevme ve hastalığı kabul etme ile ilgili önemli ipuçları içermektedir. Ayrıca tedavilerinin uygun bir şekilde düzenlenebilmesi için bütüncül yaklaşımlara ihtiyaç olduğunun da en önemli göstergesidir. İleride yapılacak çalışmalarda diğer kronik hastalıklarla karşılaştırma yapılması, bir süre sonra değerlendirmenin tekrarlanması, farklı ortamlarda bulunan T1DM'li çocuk ve ergenlerin de değerlendirilmesi,

farklı tanı yıllarına sahip olan T1DM'li çocuk ve ergenlerin değerlendirilip kategorize edilmesi T1DM'nin psikososyal etkileri ile ilgili bilgilerimizi artıracaktır.

KAYNAKLAR

Adolfsson, P., Riddell, M. C., Taplin, C. E., Davis, E. A., Fournier, P. A., Annan, F., ... & Hofer, S. E. (2018). ISPAD Clinical Practice Consensus Guidelines 2018: Exercise in children and adolescents with diabetes. Pediatric diabetes, 19, 205-226.

Alberti, K. G. M. M., & Gries, F. A. (1988). Management of non-insulin-dependent diabetes mellitus in Europe: A concensus view. Diabetic Medicine, 5(3), 275-281.

Brandes, M. (2012). The importance of physical activity and fitness for human health. Bundesgesundheitsblatt, Gesundheitsforschung, Gesundheitsschutz, 55(1), 96-101.

Breton, M. D., Kanapka, L. G., Beck, R. W., Ekhlaspour, L., Forlenza, G. P., Cengiz, E., ... & Wadwa, R. P. (2020). A randomized trial of closed-loop control in children with type 1 diabetes. New England Journal of Medicine, 383(9), 836-845.

Corbin, C.B. Concepts of fitness and wellness. Fifth Edition. Boston, Mc Graw Hill, 2004;2-13.

Çakın Memik N., Ağaoğlu, B., Coşkun, A., Hatun, Ş., Ayaz, M., & Karakaya, I. (2007). Tip 1 diyabetes mellitusu olan çocuk ve ergenlerin yaşam kalitesi algılarının değerlendirilmesi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, *14*(3), 133-138.

Eiser C, Morse R (2001). A review of measures of quality of life for children with chronic illness. Arch Dis Child, 84:205-211

Herbst, A., Bachran, R., Kapellen, T., & Holl, R. W. (2006). Effects of regular physical activity on control of glycemia in pediatric patients with type 1 diabetes mellitus. Archives of pediatrics & adolescent medicine, 160(6), 573-577.

Kennedy, A., Nirantharakumar, K., Chimen, M., Pang, T. T., Hemming, K., Andrews, R. C., & Narendran, P. (2013). Does exercise improve glycaemic control in type 1 diabetes? A systematic review and meta-analysis. PloS one, 8(3), e58861

Lukács, A., Mayer, K., Juhász, E., Varga, B., Fodor, B., & Barkai, L. (2012). Reduced physical fitness in children and adolescents with type 1 diabetes. *Pediatric diabetes*, *13*(5), 432-437.

Magal-Vardi O, Laor N, Toren A ve ark (2004). Psychiatric morbiditity and quality of life in children with malignancies and their parents. J Nerv Ment Dis, 192: 872-875

Naughton, MJ, Ruggiero, AM, Lawrence, JM, Imperatore, G., Klingensmith, GJ, Waitzfelder, B., ... & Gençlik Çalışma Grubunda Diyabet için ARAMA. (2008). Tip 1 veya tip 2 diabetes mellituslu çocuk ve ergenlerin sağlıkla ilgili yaşam kalitesi: Gençlik Çalışmasında Diyabeti Ara. *Pediatri ve ergen tıbbı arşivleri* , *162* (7), 649-657

Öz, R., Yılmaz, H. B., & Akçay, N. (2009). Tip 1 diyabetli çocuklarda benlik saygısını etkileyen faktörler. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6(1), 8-330.

Rusch, H., Bradfisch, J., & Irrgang, W. (1994). Auswahltest Sportförderunterricht. *Haltung und Bewegung*, *14*(1), 4-17.

Yurteri, N., Pekcanlar Akay, A., & Ellidokuz, H. (2019). DEHB'li çocuklarda sağlıkla ilgili yaşam kalitesinin tip 1 diyabet ve sağlıklı kontrol gruplarıyla karşılaştırılarak değerlendirilmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, *20*(5).

Presentation ID/Sunum No: FTR 39

Shoulder Syndrome after Neck Dissection in Patients with Head and Neck Cancer

Kadirhan Ozdemir
Department of Physiotherapy and Rehabilitation, Faculty of Health Sciences, Izmir Bakircay University
kadirhanozdemir@gmail.com, ORCID NO: 0000-0002-0486-6878

ABSTRACT

Neck dissection (ND) is a common procedure for removing metastasis-suspected lymph nodes in patients with head and neck cancer (HNC). There are three types of neck dissections including radical neck dissection (RND), modified radical neck dissection (MRND), and selective neck dissection (SND). During RND, all lymph nodes levels on one/both sides of the neck and several surrounding non-lymphatic structures, including the spinal accessory nerve (CNXI), internal jugular vein, and sternocleidomastoid muscle are resected. In MRND, all the levels are resected, but one or more non-lymphatic structures, usually the CNXI, are preserved. In the SND, all non-lymphatic structures are preserved. Shoulder complaints of patients after ND are defined as "the shoulder syndrome," consisting of shoulder pain, range of motion limitation, shoulder droop, scapular winging, and abnormal electromyographical findings. The impairment in shoulder function is thought to result from damage to or resection of the CNXI and the subsequent denervation of the trapezius muscle. However, current evidence demonstrates that shoulder dysfunction can still occur even when the CNXI is preserved. Reported prevalence of shoulder complaints range from 47 to 100 percent after RND, 18 to 61 percent after MRND, and 29 to 52 percent after SND. Therefore, it may be beneficial to acknowledge the risk of post-operative shoulder complications in the pre-operative education programs for patients awaiting ND. In addition, progressive resistance exercise training may be included in the rehabilitation program of HNC survivors for improving shoulder pain and disability, upper extremity strength, and movement problems after ND.

Keywords: *Neck dissection, head and neck cancer, shoulder syndrome*

INTRODUCTION

The oral cavity, pharynx, and larynx cancers have a propensity for lymph node metastases in the neck. Lymphatic spread indicates significant declines in survival. The gold standard treatment for head and neck cancer is based on appropriate planning of surgical, radiotherapeutic, and medical strategies. These strategies aim to treat both the primary lesion and the neck area. Special attention must be taken to minimize permanent that adversely affect quality of life. Today, a wide range of surgical procedures are available for the treatment of regional lymph nodes (Crile, 1906; Schmitz, Machiels, Weynand, Gregoire, & Hamoir, 2009).

The surgical treatment procedures can be classified as: radical neck dissection and extended radical neck dissection (RND and ERND, respectively), modified radical neck dissections (MRND), and selective neck dissections (SND) according to the nomenclature suggested by the American Head and Neck Society and the American Academy of Otolaryngology - Head and Neck Surgery, Surgical procedures such as neck dissection may involve damage or removal of soft tissues: neural, muscular, fascial, lymphatic, and/or venous structures in the neck may be involved in the surgical field (Cappiello, Piazza, Giudice, De Maria, & Nicolai, 2005). Modified and selective neck dissections have become popular because they avoid the accessory neurotmesis associated with "classical" radical neck dissection. When appropriately planned, MRND and SND have the additional advantage of minimizing functional disabilities resulting from RND and ERND (Cappiello et al., 2005). Despite recent surgical attempts to limit the postoperative morbidity seen with accessory nerve compromise, accessory nerve injury can still occur in up to 67% of patients despite these nerve-sparing dissections (van Wilgen, Dijkstra, van der Laan, Plukker, & Roodenburg, 2004). Microtrauma to the accessory nerve can occur through intraoperative neural manipulation and traction, leading to focal or segmental demyelination and devascularization, even with an intact neural sheath.

Various studies have been conducted to evaluate the effect of the type of neck dissection on shoulder joint function. Hillel et al (Hillel, Kroll, Dorman, & Medieros, 1989) reported that almost all patients undergoing RND experienced pain, weakness, shoulder sagging, and disability as a result of sacrificing the CNXI. Similar findings have been reported after neck dissections in which the CNXI was preserved. In a study by Koybasioglu et al. (Köybasioglu et al., 2000) from Turkey, CNXI dysfunction was found to be unrelated to the preferred type of neck dissection technique. The same findings were found in the study by Sobol et al. (Sobol, Jensen, Sawyer, Costiloe, & Thong, 1985). Decreased upper limb function can result in additional care needs, longer hospital stays, mobility problems, and increased cost to healthcare providers. Upper extremity dysfunction may also mean that patients are unable to return to work or pursue their hobbies and interests. Nahum et al. (Nahum, Mullally, & Marmor, 1961) used the term “shoulder syndrome” to describe a clinical picture consisting of shoulder pain and anatomical deformities such as limited abduction, full passive range of motion, and scapular enlargement, sagging, and protraction. The pain is attributed to the pressure exerted on other supporting muscles such as the rhomboids and levator scapulae due to shoulder sag. A common co-sign of the shoulder syndrome is sternoclavicular joint hypertrophy attributable to abnormal, torque-like forces exerted on the medial head of the clavicula (Piazza, Cappiello, & Nicolai, 2002).

The spinal accessory nerve (CNXI) is the primary motor source of the trapezius muscle. There are also known but far less contributions from C2, C3, and C4 branches of the cervical plexus (Nori, Soo, Green, Strong, & Miodownik, 1997; Pu, Tang, & Yang, 2008). When neural input to the trapezius is impaired, weakness of the muscle which has a major detrimental effect on scapula position results. At rest, the scapula drops and becomes winged with reduced trapezius muscle activity. Abnormal scapular biomechanics lead to significantly reduced active

glenohumeral abduction and flexion compared to preoperative levels (Güldiken et al., 2005; Scott, Lowe, & Rogers, 2007). Reduced active glenohumeral abduction and flexion resulting from accessory nerve shoulder dysfunction has significant adverse effects on regional shoulder pain, function, and quality of life (Chepeha et al., 2002; Inoue et al., 2006; van Wilgen et al., 2004). The prevalence of shoulder dysfunction is difficult to define because of the heterogeneity; however, reported prevalence of shoulder complaints range from 47 to 100 percent after radical neck dissection, 18 to 61 percent after modified dissections, and 29 to 52 percent after selective dissections (Carenfelt & Eliasson, 1980; Short, Kaplan, Laramore, & Cummings, 1984; van Wilgen, Dijkstra, van der Laan, Plukker, & Roodenburg, 2003). This, combined with the significant effect of any synchronized procedure and adjuvant radiotherapy, causes significant morbidity (Gallagher et al., 2015; van Wouwe et al., 2009).

The CNXI passes through the neck from the skull base to the trapezius muscle via neck levels 2 and 5. Level 5 is maintained at SND; level 2 is universally included. SND can be modified to maintain level 2b, and this can reduce shoulder morbidity (Celik et al., 2009; Koybaşioğlu et al., 2006; Köybasioglu et al., 2000; Parikh, Tedman, Scott, Lowe, & Rogers, 2012). Level 2b is usually dissected in node-positive (N1-N3) necks (Hoyt, Smith, Smith, Trites, & Taylor, 2008) or in node-negative (N0) necks, this is a surgeon dependent procedure (Celik et al., 2009; Hoyt et al., 2008; Schmitz et al., 2009; Taylor et al., 2002). Advocates of including level 2b cite the fact that latent node metastases may be missed if these nodes are not removed. (Dziegielewski et al., 2013; Rogers, Lowe, & Paleri, 2011; Smith, Taylor, Trites, & Smith, 2007). Opponents argue that the risk of occult disease in level 2b is too low to provide an oncologic benefit, but increased dissection will cause physical dysfunction (Cappiello, Piazza, & Nicolai, 2007; Hoyt et al., 2008; Koybaşioğlu et al., 2006; Villaret et al., 2007). Dziegielewski convincingly showed that SND (2a-4) causes less shoulder impairment than SND including 2b. SND involving level 2b leads to significant long-term impairment in QOL and active abduction and nerve conduction amplitude deficits. When oncologically sound, level 2b should be subtracted from the SND (Dziegielewski et al., 2020).

Choosing which instrument to use poses a potential challenge for investigators of shoulder disability after neck dissection. The following shoulder disability questionnaires were identified in literature to evaluate shoulder problems in HNC patients received neck dissection: the Neck Dissection Impairment Index (NDII), the Shoulder Pain and Disability Index (SPADI), the Shoulder Disability Questionnaire (SDQ), Constant's Shoulder Score (CSS), the modified American Shoulder and Elbow Surgeons (ASES) standardized form, Disabilities of the Arm, Shoulder, and Hand questionnaire (DASH), and the Simple Shoulder Test (SST). When selecting a patient-reported outcome measure to assess shoulder disability, the measure should have passed accepted methodology for the development and testing of its psychometric properties, preferably in the population for which it is intended to be used (Goldstein et al., 2014).

Current evidence suggest that physiotherapy may benefit shoulder function following neck dissection. The strongest evidence is in favor of progressive resistance physiotherapy, and regular supervised therapy is likely to be superior to patient-managed regimens. (Harris, 2020).

Evidence-based rehabilitation should also be part of modern practice to maximize post-operative function. (Su, Moayer, Kuan, & St John, 2018). Physiotherapy is known to improve shoulder function using interventions that improve and restore shoulder range of motion, strength, scapulothoracic and glenohumeral joint biomechanics and rhythm (Akgun, Aktas, & Uluc, 2008; Carvalho, Vital, & Soares, 2012; McNeely et al., 2004; McNeely et al., 2008; Shimada et al., 2007). Similarly, although the risk of CNXI involvement is clear for HNC survivors who have undergone neck dissection surgery, there remains a lack of research on HNC and shoulder outcome measures. This leaves the physiotherapist little choice but to apply and estimate the shoulder outcome measures predominantly used in other patient populations to the patient with HNC. Despite the shadow of time and specialized physiotherapy, shoulder disorders can become permanent and have profound effects on activities of daily living, hobbies, employment status and personal independence (Chepeha et al., 2002; Remmler et al., 1986).

CONCLUSION

The specific neck dissection surgery undertaken appears to be an important risk factor for determining the likelihood of experiencing postoperative shoulder dysfunction. The findings from this review may be useful for informing the development of pre-operative education programs for patients awaiting ND, which specifically acknowledge the potential for post-operative shoulder and neck musculoskeletal complications. Patients should be made aware that preserving the CNXI may lower, but not eliminate, the risk of such complications. In addition, progressive resistance exercise training may be included in the rehabilitation program of HNC survivors for improving shoulder pain and disability, upper extremity strength, and movement problems after ND.

REFERENCES

Akgun, K., Aktas, I., & Uluc, K. (2008). Conservative treatment for late-diagnosed spinal accessory nerve injury. *Am J Phys Med Rehabil, 87*(12), 1015-1021. doi:10.1097/PHM.0b013e31818e6019

Cappiello, J., Piazza, C., Giudice, M., De Maria, G., & Nicolai, P. (2005). Shoulder disability after different selective neck dissections (levels II-IV versus levels II-V): a comparative study. *Laryngoscope, 115*(2), 259-263. doi:10.1097/01.mlg.0000154729.31281.da

Cappiello, J., Piazza, C., & Nicolai, P. (2007). The spinal accessory nerve in head and neck surgery. *Curr Opin Otolaryngol Head Neck Surg, 15*(2), 107-111. doi:10.1097/MOO.0b013e3280523ac5

Carenfelt, C., & Eliasson, K. (1980). Occurrence, duration and prognosis of unexpected accessory nerve paresis in radical neck dissection. *Acta Otolaryngol, 90*(5-6), 470-473. doi:10.3109/00016488009131750

Carvalho, A. P., Vital, F. M., & Soares, B. G. (2012). Exercise interventions for shoulder dysfunction in patients treated for head and neck cancer. *Cochrane Database Syst Rev*(4), Cd008693. doi:10.1002/14651858.CD008693.pub2

Celik, B., Coskun, H., Kumas, F. F., Irdesel, J., Zarifoglu, M., Erisen, L., & Onart, S. (2009). Accessory nerve function after level 2b-preserving selective neck dissection. *Head Neck, 31*(11), 1496-1501. doi:10.1002/hed.21112

Chepeha, D. B., Taylor, R. J., Chepeha, J. C., Teknos, T. N., Bradford, C. R., Sharma, P. K., . . . Wolf, G. T. (2002). Functional assessment using Constant's Shoulder Scale after modified radical and selective neck dissection. *Head Neck, 24*(5), 432-436. doi:10.1002/hed.10067

Crile, G. (1906). III. On the Technique of Operations upon the Head and Neck. *Ann Surg, 44*(6), 842-850. doi:10.1097/00000658-190612000-00003

Dziegielewski, P. T., McNeely, M. L., Ashworth, N., O'Connell, D. A., Barber, B., Courneya, K. S., . . . Seikaly, H. (2020). 2b or not 2b? Shoulder function after level 2b neck dissection: A double-blind randomized controlled clinical trial. *Cancer, 126*(7), 1492-1501. doi:10.1002/cncr.32681

Dziegielewski, P. T., O'Connell, D. A., Szudek, J., Barber, B., Joshi, A., Harris, J. R., & Seikaly, H. (2013). Neck metastases in oropharyngeal cancer: Necessity and extent of bilateral treatment. *Head Neck, 35*(10), 1461-1467. doi:10.1002/hed.23172

Gallagher, K. K., Sacco, A. G., Lee, J. S., Taylor, R., Chanowski, E. J., Bradford, C. R., . . . Chepeha, D. B. (2015). Association Between Multimodality Neck Treatment and Work and Leisure Impairment: A Disease-Specific Measure to Assess Both Impairment and Rehabilitation After Neck Dissection. *JAMA Otolaryngol Head Neck Surg, 141*(10), 888-893. doi:10.1001/jamaoto.2015.2049

Goldstein, D. P., Ringash, J., Bissada, E., Jaquet, Y., Irish, J., Chepeha, D., & Davis, A. M. (2014). Evaluation of shoulder disability questionnaires used for the assessment of shoulder disability after neck dissection for head and neck cancer. *Head Neck, 36*(10), 1453-1458. doi:10.1002/hed.23490

Güldiken, Y., Orhan, K. S., Demirel, T., Ural, H. I., Yücel, E. A., & Değer, K. (2005). Assessment of shoulder impairment after functional neck dissection: long term results. *Auris Nasus Larynx, 32*(4), 387-391. doi:10.1016/j.anl.2005.05.007

Harris, A. S. (2020). Do patients benefit from physiotherapy for shoulder dysfunction following neck dissection? A systematic review. *J Laryngol Otol*, 1-5. doi:10.1017/s0022215120000079

Hillel, A. D., Kroll, H., Dorman, J., & Medieros, J. (1989). Radical neck dissection: a subjective and objective evaluation of postoperative disability. *J Otolaryngol, 18*(1), 53-61.

Hoyt, B. J., Smith, R., Smith, A., Trites, J., & Taylor, S. M. (2008). IIb or not IIb: oncologic role of submuscular recess inclusion in selective neck dissections. *J Otolaryngol Head Neck Surg*, *37*(5), 689-693.

Inoue, H., Nibu, K., Saito, M., Otsuki, N., Ishida, H., Onitsuka, T., . . . Saikawa, M. (2006). Quality of life after neck dissection. *Arch Otolaryngol Head Neck Surg*, *132*(6), 662-666. doi:10.1001/archotol.132.6.662

Koybaşioğlu, A., Bora Tokçaer, A., Inal, E., Uslu, S., Koçak, T., & Ural, A. (2006). Accessory nerve function in lateral selective neck dissection with undissected level IIb. *ORL J Otorhinolaryngol Relat Spec*, *68*(2), 88-92. doi:10.1159/000091209

Köybasioglu, A., Tokcaer, A. B., Uslu, S., Ileri, F., Beder, L., & Ozbilen, S. (2000). Accessory nerve function after modified radical and lateral neck dissections. *Laryngoscope*, *110*(1), 73-77. doi:10.1097/00005537-200001000-00014

McNeely, M. L., Parliament, M., Courneya, K. S., Seikaly, H., Jha, N., Scrimger, R., & Hanson, J. (2004). A pilot study of a randomized controlled trial to evaluate the effects of progressive resistance exercise training on shoulder dysfunction caused by spinal accessory neurapraxia/neurectomy in head and neck cancer survivors. *Head Neck*, *26*(6), 518-530. doi:10.1002/hed.20010

McNeely, M. L., Parliament, M. B., Seikaly, H., Jha, N., Magee, D. J., Haykowsky, M. J., & Courneya, K. S. (2008). Effect of exercise on upper extremity pain and dysfunction in head and neck cancer survivors: a randomized controlled trial. *Cancer*, *113*(1), 214-222. doi:10.1002/cncr.23536

Nahum, A. M., Mullally, W., & Marmor, L. (1961). A syndrome resulting from radical neck dissection. *Arch Otolaryngol*, *74*, 424-428. doi:10.1001/archotol.1961.00740030433011

Nori, S., Soo, K. C., Green, R. F., Strong, E. W., & Miodownik, S. (1997). Utilization of intraoperative electroneurography to understand the innervation of the trapezius muscle. *Muscle Nerve*, *20*(3), 279-285. doi:10.1002/(sici)1097-4598(199703)20:3<279::Aid-mus3>3.0.Co;2-8

Parikh, S., Tedman, B. M., Scott, B., Lowe, D., & Rogers, S. N. (2012). A double blind randomised trial of IIb or not IIb neck dissections on electromyography, clinical examination, and questionnaire-based outcomes: a feasibility study. *Br J Oral Maxillofac Surg*, *50*(5), 394-403. doi:10.1016/j.bjoms.2011.09.007

Piazza, C., Cappiello, J., & Nicolai, P. (2002). Sternoclavicular joint hypertrophy after neck dissection and upper trapezius myocutaneous flap transposition. *Otolaryngol Head Neck Surg*, *126*(2), 193-194. doi:10.1067/mhn.2002.121914

Pu, Y. M., Tang, E. Y., & Yang, X. D. (2008). Trapezius muscle innervation from the spinal accessory nerve and branches of the cervical plexus. *Int J Oral Maxillofac Surg*, *37*(6), 567-572. doi:10.1016/j.ijom.2008.02.002

Remmler, D., Byers, R., Scheetz, J., Shell, B., White, G., Zimmerman, S., & Goepfert, H. (1986). A prospective study of shoulder disability resulting from radical and modified neck dissections. *Head Neck Surg*, *8*(4), 280-286. doi:10.1002/hed.2890080408

Rogers, S. N., Lowe, D., & Paleri, V. (2011). A survey of head and neck surgical oncologists regarding the inclusion of level IIb in a neck dissection of the node negative neck. *Br J Oral Maxillofac Surg*, *49*(3), 230-232. doi:10.1016/j.bjoms.2010.04.016

Schmitz, S., Machiels, J. P., Weynand, B., Gregoire, V., & Hamoir, M. (2009). Results of selective neck dissection in the primary management of head and neck squamous cell carcinoma. *Eur Arch Otorhinolaryngol*, *266*(3), 437-443. doi:10.1007/s00405-008-0767-9

Scott, B., Lowe, D., & Rogers, S. (2007). The impact of selective neck dissection on shoulder and cervical spine movements. *Physiotherapy*, *93*(2), 102-109.

Shimada, Y., Chida, S., Matsunaga, T., Sato, M., Hatakeyama, K., & Itoi, E. (2007). Clinical results of rehabilitation for accessory nerve palsy after radical neck dissection. *Acta Otolaryngol*, *127*(5), 491-497. doi:10.1080/00016480600895151

Short, S. O., Kaplan, J. N., Laramore, G. E., & Cummings, C. W. (1984). Shoulder pain and function after neck dissection with or without preservation of the spinal accessory nerve. *Am J Surg*, *148*(4), 478-482. doi:10.1016/0002-9610(84)90373-8

Smith, R., Taylor, S. M., Trites, J. R., & Smith, A. (2007). Patterns of lymph node metastases to the submuscular recess. *J Otolaryngol*, *36*(4), 203-207. doi:10.2310/7070.2007.0033

Sobol, S., Jensen, C., Sawyer, W., 2nd, Costiloe, P., & Thong, N. (1985). Objective comparison of physical dysfunction after neck dissection. *Am J Surg*, *150*(4), 503-509. doi:10.1016/0002-9610(85)90164-3

Su, B. M., Moayer, R., Kuan, E. C., & St John, M. A. (2018). When should a level IIB neck dissection be performed in treatment of head and neck squamous cell carcinoma? *Laryngoscope*, *128*(8), 1739-1740. doi:10.1002/lary.27053

Taylor, R. J., Chepeha, J. C., Teknos, T. N., Bradford, C. R., Sharma, P. K., Terrell, J. E., . . . Chepeha, D. B. (2002). Development and validation of the neck dissection impairment index: a quality of life measure. *Arch Otolaryngol Head Neck Surg*, *128*(1), 44-49. doi:10.1001/archotol.128.1.44

van Wilgen, C. P., Dijkstra, P. U., van der Laan, B. F., Plukker, J. T., & Roodenburg, J. L. (2003). Shoulder complaints after neck dissection; is the spinal accessory nerve involved? *Br J Oral Maxillofac Surg*, *41*(1), 7-11. doi:10.1016/s0266-4356(02)00288-7

van Wilgen, C. P., Dijkstra, P. U., van der Laan, B. F., Plukker, J. T., & Roodenburg, J. L. (2004). Shoulder complaints after nerve sparing neck dissections. *Int J Oral Maxillofac Surg*, *33*(3), 253-257. doi:10.1006/ijom.2003.0507

van Wouwe, M., de Bree, R., Kuik, D. J., de Goede, C. J., Verdonck-de Leeuw, I. M., Doornaert, P., & Leemans, C. R. (2009). Shoulder morbidity after non-surgical treatment of the neck. *Radiother Oncol, 90*(2), 196-201. doi:10.1016/j.radonc.2008.11.003

Villaret, A. B., Piazza, C., Peretti, G., Calabrese, L., Ansarin, M., Chiesa, F., . . . Nicolai, P. (2007). Multicentric prospective study on the prevalence of sublevel IIb metastases in head and neck cancer. *Arch Otolaryngol Head Neck Surg, 133*(9), 897-903. doi:10.1001/archotol.133.9.897

Presentation ID/Sunum No: FTR 46

İnmeli Hastalarda Denge Değerlendirilmesinde Kullanılan Aletli ve Aletsiz Test Yöntemlerinin İncelenmesi

Büşra Mehder[1] , Emre Baskan[2]
[1]Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Trabzon
busra.mehder@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-0022-0746
[2] Pamukkale Üniversitesi, Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Yüksekokulu, Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü, Nörolojik Rehabilitasyon Anabilim Dalı, Denizli
ebaskan@pau.edu.tr, ORCID:0000-0001-7069-0658

ÖZET

Giriş ve Amaç: *Bu çalışmanın amacı inmeli hastaların denge düzeylerinin belirlenmesinde kullanılan aletli ve aletsiz denge testlerinin ulaşılabilirliği, kullanılabilirliği, kullanım alanları gibi birçok yönden karşılaştırılması ve incelenmesidir.*

Gereç ve Yöntem: *Araştırmaya yaş ortalamaları 51,30±17,15 yıl olan 18'i Erkek ve 12'si Kadın olmak üzere 30 inmeli erişkin, Hodkinson Mental Testinden 7 ve üzeri puan alan, Fonksiyonel Ambulasyon Sınıflamasından 3 ve üzeri puan alan bireyler dahil edilmiştir. Çalışma klinikte sıkça kullanılan aletsiz denge değerlendirme yöntemlerinden olan Berg Denge Ölçeği, Fonksiyonel Uzanma Testi, Zamanlı Kalk Yürü Testi testleri ile aletli denge değerlendirme testi olan SportKAT 550-TS Kinestetik Denge Cihazı kullanılarak yapılmıştır.*

Bulgular: *Katılımcıların BDÖ ile çift ayak statik denge indeks skoru arasında negatif yönlü zayıf ilişki bulunmuştur($r=-0,377$, $p<0,05$). ZKYT ile çift ayak statik denge indeks skoru arasında pozitif yönlü orta ilişki bulunmuştur ($r=0,572$, $p<0,05$). FUT ile çift ayak statik denge indeks skoru arasında negatif yönlü zayıf ilişki bulunmuştur ($r=-0,495$, $p<0,05$). Katılımcıların BDÖ ile etkilenmeyen ayak statik denge indeksi skoru arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$). ZKYT ile etkilenmeyen ayak statik denge indeksi skoru arasında pozitif yönlü orta ilişki bulunmuştur ($r=0,637$, $p<0,05$). FUT ile etkilenmeyen ayak statik denge indeksi skoru arasında negatif yönlü zayıf ilişki bulunmuştur ($r=-0,47$, $p<0,05$). Katılımcıların BDÖ ile çift ayak dinamik denge indeksi skoru arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$). ZKYT ile çift ayak dinamik denge indeksi arasında pozitif yönlü orta ilişki bulunmuştur ($r=0,502$, $p<0,05$). FUT ile çift ayak dinamik denge indeksi arasında negatif yönlü orta ilişki bulunmuştur ($r=-0,526$, $p<0,05$).*

Sonuç ve Öneriler: *Yapılan değerlendirmeler sonucunda her iki test yöntemi de istatistiksel olarak anlamlı sonuç vermiştir ancak aletli ve aletsiz test yöntemleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.*

Tartışma: *Çalışmamızda aletli ve aletsiz denge test yöntemlerinin avantaj ve dezavantajları karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak aletli test sistemlerinin verileri güvenilir ve kesindir. Aletsiz*

testlerin ulaşımı kolay ve güçlü geçerlilik sağlamaktadır. İnmeli bireylerde dengenin değerlendirmesinde kullanılan aletsiz testler aletli testler kadar etkilidir.

Anahtar Kelimeler: *İnme, Aletli Test Yöntemleri, Denge, Denge Değerlendirmesi*

ABSTRACT

Introduction and Aim: *The aim of this study is to compare and analyze the instrumented and non-instrumented balance tests used to determine the balance levels of stroke patients in many aspects such as accessibility, usability and areas of use.*

Materials and Methods: *The study included 30 adults with stroke, 18 males and 12 females, with a mean age of 51.30±17.15 years, individuals with a score of 7 and above on the Hodkinson Mental Test and a score of 3 or above on the Functional Ambulation Classification. has been done. The study was conducted using the Berg Balance Scale, Functional Reach Test, Timed Up and Go Test tests, which are among the instrument-free balance assessment methods frequently used in the clinic, and the SportKAT 550-TS Kinesthetic Balance Device, which is an instrumented balance assessment test.*

Findings: *A weak negative correlation was found between the participants' BBS and the bipedal static balance index score ($r=-0.377$, $p<0.05$). A moderate positive correlation was found between TUG and bipedal static balance index score ($r=0.572$, $p<0.05$). A weak negative correlation was found between FRT and the bipedal static balance index score ($r=-0.495$, $p<0.05$). No significant correlation was found between the participants' BBS and unaffected foot static balance index score ($p>0.05$). A moderate positive correlation was found between TUG and unaffected foot static balance index score ($r=0.637$, $p<0.05$). A weak negative correlation was found between FRT and unaffected foot static balance index score ($r=-0.47$, $p<0.05$). No significant correlation was found between the participants' BBS and the bipedal dynamic balance index score ($p>0.05$). A moderate positive correlation was found between TUG and bipedal dynamic balance index ($r=0.502$, $p<0.05$). A moderate negative correlation was found between FRT and bipedal dynamic balance index ($r=-0.526$, $p<0.05$).*

Conclusion and Suggestions: *As a result of the evaluations, both test methods gave statistically significant results, but there was no statistically significant difference between instrumented and non-instrumented test methods.*

Discussion: *In our study, the advantages and disadvantages of instrumented and non-instrumented balance test methods were compared. As a result, data from instrumented test systems is reliable and precise. Non-instrumental tests are easy to access and provide strong validity. Non-instrumental tests used in the evaluation of balance in individuals with stroke are as effective as instrumented tests.*

Keywords: *Stroke, Instrumented Test Methods, Balance, Balance Evaluation*

1.GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) yapmış olduğu tanıma göre Serebrovasküler olay (SVO) yada inme hızla gelişen, serebral işlemlerin fokal ya da global bozukluğuna bağlı klinik tablolarla karakterli, bulguların 24 saat ya da daha uzun sürmesi veya ölümle sonuçlanmasıdır.

Hemipleji ise, vücudun aynı taraf gövde ve alt ve üst ekstremitesinde oluşan paralizi tablosuyla karakterize klinik bir bulgudur. İnme sonrası oluşan motor, duyusal yetersizlikler ve denge problemleri yaşamın ilerleyen yıllarında fiziksel yetersizliğe neden olarak hastaların günlük yaşamında yetersizliklere ve yaşam kalitesinin düşmesine neden olabilmektedir (Yui vd 2012).

Bu nörovasküler hastalığın temel belirtisi olan hemipleji sonucunda bireylerde kanamanın olduğu hemisferin karşı tarafında istemli hareketlerde kayıp, artmış kas tonusu, duyusal bozukluklar, çeşitli nörolojik bulgular ve yürüme ve denge fonksiyonlarında problemler sıkça görülür (Adlı vd 2020).

Denge sisteminin optimal fonksiyonu, günlük yaşam

aktivitelerinin gerçekleştirilmesi, belli bir pozisyonun devam ettirilmesi, bir pozisyondan diğerine geçerken stabilitenin sağlanması ve toplum

içinde bağımsız hareket edebilmek için gereklidir (Berg vd. 1992).

İnme, denge sistemini de olumsuz yönde etkilemektedir. İnme, denge bileşenlerinden bir veya birçoğuna etki ederek denge problemlerine neden olmaktadır. Bu durum denge sisteminin efektif çalışmasını engelleyerek kişinin kendini kararsız, dengesiz hissetmesine neden olur (American Stroke Association, 2017).

İnme sonrası dönemde, alt ekstremite güçsüzlüğü ve üst ekstremite fonksiyon yetersizliği dengeyi etkileyen önemli faktörlerdendir (Blum vd 2008).

İnmeli hastaların rehabilitasyonunda, postüral kontrol ve dengeyi sağlamaya yönelik aktiviteler, alt ve üst ekstremiteyi ekstremiteyi

ilgilendiren problemlerin azaltılmasına yönelik uygulamalar hastaların günlük yaşam bağımsızlığını ve yaşam kalitesini arttırmak için oldukça önemlidir.

İnme rehabilitasyonunda nörogelişimsel tedavi (NDT) uygulamaları, yardımcı cihaz kullanımı, klasik fizyoterapi yaklaşımları sıklıkla uygulanan yaklaşımlardır

(Gowland vd 1990, Everink vd 2016).

Azalan denge, inme sonrasında sıklıkla görülen bozulmalardan biridir. Dengenin azalmasıyla oturma, ayakta durma, yürüme olumsuz yönde etkilenir ve düşme riskinin artmasına neden olur. Bu nedenle dengenin iyileştirilmesi rehabilitasyonun temel amaçlarından biridir (Brouwer vd 2019). Hastalar için rehabilitasyon programı oluşturulurken denge detaylıca değerlendirilmeli ve rehabilitasyon hedefleri oluşturulmalıdır.

Birçok etmenden etkilenen dengenin değerlendirilmesinde kullanılan farklı testler bulunmaktadır ve inme sonrası dengenin değerlendirilmesi için oluşturulmuş altın standart yoktur (Hof vd. 2007). Kullanılan değerlendirme ölçeği değerlendirmenin yapıldığı yere ve seçilen denge kriterine göre farklılık göstermektedir. İnmeli bireylerde dengenin değerlendirilmesi için kullanılan testlerde klinik amaçlar için kullanılan ve araştırma amacıyla kullanılan testler arasında farklılıklar mevcuttur. Berg denge ölçeği gibi testler klinik değerlendirmeler genellikle daha güçlü geçerlilik sağlarken, kompüterize sistemlerin verileri daha güvenilir ve kesindir. Birçok akademik çalışmada denge değerlendirilmesinde bilgisayarlı

statik ve dinamik denge platformlarının kullanılmaktadır. (Birmingham vd 2001, Hassan vd 2001, Marsh vd 2003, Chaudhry vd 2004, Loughran vd 2005, Masui vd 2006).

Portatif bilgisayarlı kinestetik denge cihazı da klinik ortamlarda denge değerlendirmesi amacıyla kullanılan cihazlardan biridir. Bu cihaz nöromusküler kontrol sistemin fonksiyonel olarak değerlendirilmesi ve denge eğitimi amacıyla tasarlanmış bir denge platformudur. Bu denge sistemi hassas ve objektif sonuçlar vermektedir. Aynı zamanda kullanışlı bir yöntemdir (Cankurtaran 2011, Özkan 2004).

Literatüre bakıldığında denge ile ilgili araştırmaların yapılırken dengenin statik ve dinamik olarak değerlendirilmesinde birçok test kullanılmaktadır. Manüel testlerin yanı sıra Portatif Bilgisayarlı Kinestetik Denge Cihazları (SportKAT 550-TS) da kullanılmaktadır. Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde SportKAT 550-TS ve klinikte kullanılan aletsiz denge testlerinden elde edilen verilerin sonuçlarının uyuşmasıyla ilgili çalışmalarının yetersiz olduğu görülmüştür.

Bu bağlamda çalışmamızda dengenin değerlendirilmesinde kullanılan bu yöntemlerle manüel test sonuçları ve kompüterize cihazları karşılaştırarak rehabilitasyon alanında kullanımına ilişkin yeni veriler oluşturmak istenmiştir. Aynı zamanda inmeli hastalarda dengenin değerlendirilmesinde klinikte ve araştırmada kullanılan denge testleri arasındaki farklılıkları kapatmak açısından literatüre sağlayacağı katkı önemlidir.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı inmeli hastaların denge düzeylerinin belirlenmesinde kullanılan aletli ve aletsiz denge testlerinin ulaşılabilirliği, kullanılabilirliği, kullanım alanları gibi birçok yönden karşılaştırılması ve incelenmesidir.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma Pamukkale Üniversitesi Erişkin Nörolojik Rehabilitasyon Ünitesi'nde ve Pamukkale Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu'nda yapılmıştır.

Çalışmaya Pamukkale Üniversitesi Erişkin Nörolojik Rehabilitasyon Ünitesinde tedavisi yürütülen 20-70 yaş arası, çalışmaya katılmaya gönüllü, dahil edilme kriterlerine uyan inmeli 30 birey (18 Erkek, 12 Kadın) (hemiplejik/hemiparetik) dahil edilmiştir. Araştırmaya katılma katılımcıların gönüllülük esasına dayanmaktadır. Değerlendirmeler katılımcılarla yüz yüze yapılmıştır.

Katılımcıların yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu, kilosu gibi demografik bilgileri ve lezyonun yeri, hastalık süresi, etkilenen taraf, yardımcı cihaz kullanımı gibi klinik bilgileri hazırlanan değerlendirme formuna kaydedilmiştir.

Katılımcıların çalışmaya dahil edilme şartlarına uygunluğunu incelemek amacıyla iki adet değerlendirme testi yapılmıştır. Kognitif uygunluğu belirlemek için Hodkinson Mental Testi kullanılmış, test skoru 7 ve üzerinde olan katılımcılar dahil edilmiştir. Sonrasında Fonksiyonel Ambulasyon Skalası ile katılımcılarım ambulasyon seviyesi belirlenmiş ve 3 ve üzerinde skor alan katılımcılar çalışmaya dahil edilmiştir.

Katılımcıların denge durumlarını komputerize olarak değerlendirmek için SportKAT-550 TS Kinestetik Denge Cihazı değerlendirme formu, denge durumlarının klinikte kullanılan

testlerle değerlendirilmesi için Berg Denge Ölçeği (BDÖ), (Fonksiyonel Uzanma Testi (FUT) ve Zamanlı Kalk Yürü Testi (FUT) kullanılmıştır.

Elde edilen veriler SPSS 22.0 paket istatistik programında değerlendirildi.

3.BULGULAR

Çalışma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda katılımcılara ait demografik ve klinik bilgiler, katılımcıların denge düzeyinin değerlendirilmesi ve denge değerlendirme testlerinin karşılaştırılması incelenmiştir.

Çalışmaya toplamda 30 hemiparetik birey dahil edildi. Araştırmaya dahil edilen katılımcıların %40'ı kadın, %60'ı erkektir. Çalışmaya katılan bireylerin yaş ortalama 51,30±17,15 yıldır. Katılımcıların kilo ortalaması 75,67±11,32 kg, boy ortalaması ise 167,73±7,57 cm olarak bulundu. Katılımcıların vücut kitle indeksi ortalaması 27,02±3,36 kg/m^2 'dir. Katılımcılara ait demografik veriler tablo 4.1.1'de verildi.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler	n=30	
	$\bar{x}$ ± SS	min.- max.
Yaş (yıl)	51,30±17,15	21-75
Kilo (kg)	75,67±11,32	50-100
Boy (cm)	167,73±7,57	152-182
VKİ (kg/m^2)	27,02±3,36	19,03-33,41

Katılımcıların Zamanlı Kalk Yürü Testi ortalaması 17,27 ± 8,23 sn, Fonksiyonel Uzanma Testi ortalaması 26,50 ± 7,19 cm, Berg Denge Ölçeği Ortalaması 50,73 ± 5,71 puan, çift ayak statik denge indeksi ortalaması 698,30 ± 674,40, etkilenmeyen ayak statik denge indeksi ortalaması 1099,66 ± 679,60, çift ayak dinamik denge indeksi ortalaması 2127,63 ± 623,60 olarak saptanmıştır (Tablo 4.2.1).

Tablo 2. Katılımcıların Zamanlı Kalk Yürü Testi, Fonksiyonel Uzanma Testi, Berg Denge Ölçeği ve SportKAT-550 Test Sonuçları

Değişkenler	n=30		
	$\bar{x}$±SS	Ortanca	min.-max.
Zamanlı Kalk Yürü Testi, sn	17,27 ± 8,23	15,89	5-44.27
Fonksiyonel Uzanma Testi (FUT), cm	26,50 ± 7,19	26,50	13-39
Berg Denge Ölçeği (BDÖ)	50,73 ± 5,71	52	34-56

Statik Denge İndeks Skoru (BI) Çift ayak	698,30 ± 674,40	512,50	184-3707
Sağ	204,03 ± 135,94	164,00	23-584
Sol	494,70 ± 640,19	337,00	54-3502
Ön	101,56 ± 99,33	59,00	0-372
Arka	597,20 ± 693,21	428,50	89-3707
Statik Denge İndeks Skoru (BI) Etkilenmeyen ayak	1099,66 ± 679,60	997,50	212-2856
Sağ	525,16 ± 673,21	191,50	0-27865
Sol	510,23 ± 681,01	141,00	0-2121
Ön	209,16 ± 238,87	132,00	0-1057
Arka	852,83 ± 777,55	617,50	22-2856
Dinamik Denge İndeks Skoru (BI) Çift ayak	2127,63 ± 623,60	2045,00	999-3357
Sağ	919,30 ± 262,81	975,50	420-1466
Sol	1206,40 ±460,82	1128,00	558-2405
Ön	1249,50 ± 466,85	1310,50	473-2236
Arka	896,20 ± 421,61	773,00	273-2286

Sağ hemipleji tanılı katılımcıların Zamanlı Kalk Yürü Testi ortalaması 17,65 ± 6,25 sn, Fonksiyonel Uzanma Testi ortalaması 27,14 ± 7,10 cm, Berg Denge Ölçeği Ortalaması 51,00 ± 6,88 puan olarak saptanmıştır. Sol hemipleji tanılı katılımcıların Zamanlı Kalk Yürü Testi ortalaması 16,94 ± 9,85 sn, Fonksiyonel Uzanma Testi ortalaması 25,64 ± 7,42 cm, Berg Denge Ölçeği Ortalaması 50,50 ± 4,67 puan olarak saptanmıştır (Tablo 3.).

Tablo 3. Katılımcıların Klinik Tanılarına Göre Zamanlı Kalk Yürü Testi, Fonksiyonel Uzanma Testi, Berg Denge Ölçeği Denge Değerlendirme Testlerin Sonuçları

Gruplar	Sağ Hemipleji (n=14)			Sol Hemipleji (n=16)		
	Ort	SS	min.-max.	Ort	SS	min.-max.
Boy, cm	169,36	7,41	155-182	166,31	7,666	152-178
Kilo, kg	77,07	6,73	66,00-90,00	74,44	14,320	50,00-100,00
VKİ, kg/m²	26,91	2,298	23,38-30,39	27,11	4,161	19,03-33,41

Hastalık Süresi, yıl	5,87	5,99	0-22	6,88	7,05	1-25
Berg Denge Ölçeği	51,00	6,88	34,00-56,00	50,50	4,67	44,00-56,00
Zamanlı Kalk Yürü Testi, sn	17,65	6,25	6,00-28,63	16,94	9,85	5,00-44,27
Fonksiyonel Uzanma Testi,cm	27,14	7,10	16,50-39,00	25,64	7,42	13,00-38,50

Katılımcıların BDÖ ile çift ayak statik denge indeks skoru arasında negatif yönlü zayıf ilişki bulunmuştur (r=-0,377, p<0,05). ZKYT ile çift ayak statik denge indeks skoru arasında pozitif yönlü orta ilişki bulunmuştur (r=0,572, p<0,05). FUT ile çift ayak statik denge indeks skoru arasında negatif yönlü zayıf ilişki bulunmuştur (r=-0,495, p<0,05).

Katılımcıların BDÖ ile etkilenmeyen ayak statik denge indeksi skoru arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır (p>0,05). ZKYT ile etkilenmeyen ayak statik denge indeksi skoru arasında pozitif yönlü orta ilişki bulunmuştur (r=0,637, p<0,05). FUT ile etkilenmeyen ayak statik denge indeksi skoru arasında negatif yönlü zayıf ilişki bulunmuştur (r=-0,47, p<0,05).

Katılımcıların BDÖ ile çift ayak dinamik denge indeksi skoru arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır (p>0,05). ZKYT ile çift ayak dinamik denge indeksi arasında pozitif yönlü orta ilişki bulunmuştur (r=0,502, p<0,05). FUT ile çift ayak dinamik denge indeksi arasında negatif yönlü orta ilişki bulunmuştur (r=-0,526, p<0,05)(Tablo 4.).

Tablo 4. Katılımcıların SportKAT 550 İle Berg Denge Ölçeği, Zamanlı Kalk Yürü Testi ve Fonksiyonel Uzanma Testi Sonuçları Arasındaki İlişki

Değişkenler n=30		Berg Denge Ölçeği	Zamanlı Kalk Yürü Testi	Fonksiyonel Uzanma Testi
Statik Denge İndeks Skoru (BI) Çift ayak	r	**-0,377***	**0,572****	**-0,495****
	p	0,040	0,001	0,005
Sağ	r	0,000	**0,653****	-0,293
	p	0,999	0,000	0,116
Sol	r	**-0,397***	**0,464****	**-0,459***
	p	0,030	0,010	0,011
Ön	r	-0,068	-0,170	0,290
	p	0,723	0,368	0,119
Arka	r	-0,356	**0,581****	**-0,523****

	p	0,053	0,001	0,003
Statik Denge İndeksi Skoru (BI) Etkilenmeyen Ayak	r	-0,298	**0,637****	**-0,470****
	p	0,109	0,000	0,009
Sağ	r	-0,181	0,286	-0,239
	p	0,338	0,125	0,204
Sol	r	-0,193	0,314	-0,198
	p	0,307	0,091	0,295
Ön	r	0,183	-0,282	0,176
	p	0,334	0,131	0,353
Arka	r	-0,360	**0,710****	**-0,472****
	p	0,051	0,000	0,008
Dinamik Denge İndeksi Skoru (BI) Çift Ayak	r	-0,345	**0,502****	**-0,526****
	p	0,062	0,005	0,003
Sağ	r	**-0,523****	**0,474****	-0,330
	p	0,003	0,008	0,075
Sol	r	-0,168	**0,410***	**-0,524****
	p	0,375	0,025	0,003
Ön	r	-0,120	**0,594****	**-0,367***
	p	0,526	0,001	0,046
Arka	r	**-0,376***	0,091	**-0,377***
	p	0,040	0,633	0,040

3.SONUÇ ve ÖNERİLER

İnmeli hastalarda denge değerlendirilmesinde kullanılan aletsiz ve aletli testlerin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada elde edilen sonuçlar özetle şöyledir:

1. İnmeli bireylerde denge değerlendirilmesinde kullanılan aletsiz testler aletli testler kadar etkili sonuç vermektedir.
2. Aletli denge değerlendirme sistemleri segmentsel verilerin tespit edilmesinde daha etkilidir.

3. Çalışmamızdan elde edilecek çıkarımların fizyoterapistlere denge problemlerinin tespit edilmesi, denge düzeylerinin belirlenmesi ve rehabilitasyon programlarının bu doğrultuda oluşturulmasında yol göstereceği düşünülmektedir.

İnmeli bireylerde rehabilitasyon programı hazırlanması amacıyla denge değerlendirmesi yapılırken klinik ortamda kullanılan aletsiz test yöntemleri aletli test yöntemlerine göre zaman, maliyet, verilerin kullanılabilirliği gibi konularda daha fazla avantaj sağlayacaktır. Akademik çalışmalar yapılırken denge değerlendirmesinde aletli test sistemleri daha objektif veriler vermektedir ancak çok büyük farklar görülmemektedir. Aletli denge sistemleri denge değerlendirmesi amacıyla kullanılabilmektedir. Aletli test yöntemleri ile aletsiz test yöntemleri karşılaştırılması çalışmalarında başka denge bileşenleri dahil edilerek daha fazla bilimsel çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır.

4.TARTIŞMA

İnmeli bireylerde denge değerlendirmesi amacıyla kullanılan aletsiz testler ve aletli test cihazları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmamızdan elde edilen sonuçlara göre aletsiz testlerin de aletli testler kadar etkili sonuç verdiği görülmüştür. Aletsiz testlerin ve aletli testlerin birçok noktada avantaj ve dezavantajları bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Klinik tanılarına göre denge değerlendirme testlerinin incelenmesiyle elde edilen sonuçlara göre sol hemipleji ve aletli test yöntemleri arasında orta ve yüksek düzeyde ilişki, sağ hemipleji ve aletli test yöntemleri arasında orta ve yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur. Bunun yanında klinik tanıya göre aletli test yöntemleri arasında korelasyon incelendiğinde sol hemipleji ile aletli test yöntemleri arasında daha çok noktada korelasyon elde edilmiştir.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda her iki test yöntemi de istatistiksel olarak anlamlı sonuç vermiştir ancak aletli ve aletsiz test yöntemleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur.

Sonuçlar bu araştırmada kurulan H_1 hipotezini destekler yöndedir. İnmeli bireylerin denge değerlendirilmesinde kullanılan klinik testler aletli testler kadar etkili sonuç vermektedir. Aletsiz testlerin denge değerlendirmesinde daha etkili kullanılabileceği görülmüştür. Aletle yapılan denge testleri ile aletsiz yapılan denge testleri arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Literatürde çalışmamız ile uyumlu sonuçlar veren çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar sağlıklı bireyler üzerinde yapılan bu çalışmaların denge problemi olan hastalar üzerinde tekrarlanması önerisinde bulunmuşlardır.

Çalışmamızda aletli ve aletsiz denge test yöntemlerinin avantaj ve dezavantajları karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak aletli test sistemlerinin verileri güvenilir ve kesindir. Aletsiz testlerin ulaşımı kolay ve güçlü geçerlilik sağlamaktadır. İnmeli bireylerde dengenin değerlendirmesinde kullanılan aletsiz testler aletli testler kadar etkilidir.

5.KAYNAKÇA

World Health Organisation. Cerebrovascular disorders: a clinical and research classification. Geneva, Switzerland: WHO; 1978. Offset publication No. 43.

Yui J, Miller WC, Eng JJ, Liu Y. Longitudinal analysis of balance confidence in individuals with stroke using a multilevel model for change. Neurorehabil Neural Repair. 2012; 26(8):999-1006.

Berg KO, Maki BE, Williams JI, Holliday PJ, Wood-Dauphinee SL. Clinical and laboratory measures of postural balance in an elderly population. Arch Phys Med Rehabil. 1992;73(11):1073-80.

Blum L, Korner-Bitensky N. Usefulness of the Berg Balance Scale in stroke rehabilitation: a systematic review. Phys Ther. 2008;88(5):559-66.

Gowland C, Torresin W, VanHullenaar S, Best L. Therapeutic exercise for stroke patients. In: Basmajian JV, Wolf SL, editors. Therapeutic Exercise. Baltimore, Williams & Wilkins Co, 1990; p. 207-29.

Everink IH, van Haastregt JC, van Hoof SJ, Schols JM, Kempen GI. Factors influencing home discharge after inpatient rehabilitation of older patients: a systematic review. BMC Geriatr. 2016;16(1):5.

WEB_1, Let's Talk About Stroke , ***American Stroke Assosiciation,*** 2017. https://www.stroke.org/en/about-stroke

Hof, At. The equations of motion for a standing human reveal three mechanisms for balance. **Journal of biomechanics**, 2007.

Brouwer, R., Kal, E., van der Kamp, J., & Houdijk, H. Validation of the stabilometer balance test: Bridging the gap between clinical and research based balance control assessments for stroke patients. ***Gait & posture***, 2019, *67*, 77-84.

Birmingham, T. B., Kramer, J. F., Kirkley, A., Inglish, J. T., Spaulding, S. J. and Vandervoort, A. A. Association Among Neuromuscular and Anatomic Measures for Patients with Knee Osteoarthritis. ***Archives of Physical Medicine and Rehabilitation,*** 82, 2001, 1115-1118.

Hassan, B.S., Mockett, S., Doherty, M. Static Postural Sway, Proprioception, and Maximal Voluntary Quadriceps Contraction in Patients with Knee Osteoarthritis and Normal Control Subjects. ***Annals of the Rheumatic Diseases,*** 2001, 60, 612, 618.

Marsh, A.P., Rejeski, W.J., Lang, W., Miller, M.E. ve Messier, S.P. (2003) Baseline

Balance and Functional Decline in Older Adults with Knee Pain: The Observational

Arthritis Study in Seniors. ***Journal of the American Geriatrics Society,*** 2003, 51(3), 331 339.

Masui, T., Hasegawa, Y., Yamaguchi, J., Kanoh, T., Ishiguro, N. and Suzuki, S. Increasing Postural Sway in Rural-Community-Dwelling Elderly Persons with Knee Osteoarthritis. ***Journal of Orthopaedic Science,*** 2006, 11, 353-358.

Loughran, S., Tennant, N., Kishore, A. and Swan, I. R. C. Interobserver Reliability in Evaluating Postural Stability between Clinicians and Posturography. **Clinical Otolaryngology,** 2005, 30, 255-257.

Chaudhry, H., Findley, T., Qugley, K.S., Bukiet, B., Ji, Z. and Sims, T. Measures of Postural Stability. ***Journal of Rehabilitation Research&Development,*** 2004, 41(5): 713-720.

Cankurtaran, F. Ayak Bileği Fonksiyonel İnstabilitesi Olan Hastalarda İzokinetik ve Proprioseptif Egzersizlerin Etkinliği, Doktora Tezi, ***Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü,*** İzmir, 2011, 93s.

Özkan, F. Amerikan Futbol Oyuncularında Spor Kıyafetinin Stabiliometri ve Sürat Performansı Üzerine Etkisi, Bilim Uzmanlığı Tezi, ***Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü,*** Ankara, 2004.

Presentation ID/Sunum No: ÇGL 5

Covid19 Sürecinde Sağlık Çalışanı Ebeveynlerin Çocukları İle İlişkileri Üzerine Görüşleri

Health Care Worker Parents' Views on Their Relations with Their Children in the Covid19 Process

Kader Aksoy
Avrasya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, Çocuk Gelişim Programı
kader.aksoy@avrasya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0890-7697
Esma Nur Eğilmez, esma_panda_98@outlook.com, ORCID ID:0000-0003-4051-2468
Alime Özgül, alimeozgul@outlook.com, ORCID ID:0000-0002-5301-0590
İremnaz Kılıç, iremnazkilic0@gmail.com, ORCID ID:0000-0002-6820-9404
Dilan Nur Taş, tasdilan5838@gmail.com, ORCID ID:0000-0002-0495-9134
Peyruze Tunç, tuncpeyruze@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-1381-8840
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişim Bölümü

ÖZET

Tarih boyunca insanlar birçok salgın hastalıkla mücadele etmiştir. Bu salgınlara son olarak Covid-19 virüsü eklenmiştir ki Covid-19 tüm dünyada insanların hayatlarını her açıdan olumsuz yönde etkilemiştir. Etkilenenler arasında çocuklar da bulunmaktadır. Covid-19 sürecinin çocuklar tarafından algılanmasında en fazla sorumluluk ebeveynlere düşmüştür. Ek olarak ebeveynlerin sağlık çalışanı olması da hem kendileri hem çocukları açısından aile ilişkilerinde farklılıklara neden olmuştur. Bu araştırmanın amacı sağlık çalışanı ebeveynlerin pandemi sürecinde çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir.

Araştırma yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak veri elde edilen nitel bir araştırmadır. Sağlık çalışanı ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili görüşleri ele alındığından betimsel çalışma niteliğindedir. Araştırmaya 66 sağlık çalışanı katılmıştır.

Araştırma bulgularına göre sağlık çalışanı ebeveynler salgın ile ilgili çocuklarını yeterli düzeyde bilgilendirdiklerini ileri sürerek çocuklarının özellikle ağlama, depresyon, panik durumları ile beraber yaşadıkları kaygılardan bahsetmiştir. Ayrıca bu süreçte aile bağlarının olumsuz etkilendiğini söyleyen aileler, kendilerinin ve çocuklarının moral ve motivasyonlarını yüksek tutmak adına çoğunlukla oyun oynadıklarını ve etkinlik yaptıklarını ileri sürmüşlerdir.

Ebeveynlerin genellikle endişe ve korku içinde oldukları görülse de salgın sürecinde çocukların duygu değişimlerini kontrol altına almak için verimli zaman geçirmenin moral ve motivasyon sağladığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu şekilde aile bağlarının da kuvvetleneceği düşünüldüğünden yeterli ve verimli zaman geçirmenin, süreçle ilgili doğru kaynaklardan bilgi edinmenin ve çocuklar ile farklı aktivitelerde bulunmanın endişe ve korkuyu azaltmada etkili olabileceği önerilmektedir. Ayrıca okullarımızda eğitim öğretim programına "Salgında Süreç Yönetimi" temalı bir dersin eklenmesi de önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler*: Covid19, sağlık çalışanı, ebeveyn görüşleri*

GİRİŞ

Dünya, tarih boyunca kıtalar arası yayılan Kolera, Veba, Tifo, İspanyol Gribi, Asya Gribi ve HIV virüsü gibi salgın hastalıklarla karşılaşmış ve bunlarla mücadele etmiştir. Bu salgınlara son olarak Covid-19 Corona virüsü eklenmiştir ki bu salgının 11 Mart 2019 tarihinde pandemi düzeyine ulaştığı ilan edilmiştir.

Covid-19 salgını tüm dünyadaki bireylerin hayatlarını her açıdan olumsuz yönde etkilemektedir. Bütün toplulukların günlük yaşam aktiviteleri aniden değişerek hayatı yavaşlatmıştır. İnsanların sosyal izolasyon sürecinde bulunmaları, hatta karantinaya alınmaları, okulların ve iş yerlerinin kapatılması gibi önlemler ile dünyada yeni, alışılmışın dışında bir hayat başlamıştır.

Virüsün yayılma hızı ve bireyler arasında bulaşma hızı, kişiler arası ilişkiler açısından sorunlara yol açmaktadır. Covid-19 virüsünün pandemi sürecinde insanlara bulaşmasını engellemek, çalışanlar üzerindeki yükünü azaltmak için insanlar arasındaki teması en aza indirmek amaçlanmıştır. Salgının belli bir bitiş tarihinin olmaması ve kişiden kişiye farklı belirtiler göstermesi insanların kaygı seviyelerini arttırmaktadır. Pandemi sürecinin her gün insanlar üzerinde yarattığı stres ve kaygı, ruhsal olarak olumsuz etkiler oluşturarak sosyal hayatı da yavaşlatmıştır.

Covid-19 pandemi süreci içerisinde zamanını evde geçiren bireylerin çoğunluğunu çocuklar ve anneleri oluşturmaktadır. Ancak çalışan anneler için bu durum daha da zor olmaktadır. Bu zorlukların başında; annelerin işte olduğu saatlerde çocuğun bakımı, işinden yorgun ve gergin gelen annenin çocuğuna yeterince zaman ayıramaması ve onunla sağlıklı bir iletişim kuramaması gelmektedir. Özellikle sağlık çalışanı olan anne babaların hem kendileri hem çocukları hem de çevrelerindeki tüm insanlar açısından süreci en iyi şekilde yönetmeleri önemli bir husustur. Öyle ki sağlık çalışanları virüsle mücadelede ilk akla gelen kişilerdir. Çünkü virüse yakalanan kişiler ile en fazla temas halinde olan sağlık çalışanlarıdır. Dünyada görülen salgınlarda olduğu gibi Covid-19 salgınında da sağlık çalışanları fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden oldukça etkilenmişlerdir (Chen vd., 2004; Lu vd., 2020). Covid-19 vakalarıyla karşılaşmaları ve müdahalede bulunmaları, ölümle karşılaşmaları, sürekli alarm durumunda olmaları, çalıştığı meslektaşlarıyla uyumları, yoğun hasta takipleri, ev ve iş yerindeki sorumlulukları, baskı yönetimleri, mesai saatlerinin geniş zaman aralıklarını kapsamasından dolayı oluşan yorgunluklar, maruz kaldıkları fiziksel ve psikolojik şiddetler sağlık çalışanlarının yükünü ağırlaştırmıştır.

Günümüzde aşı bulunmuştur fakat Covid -19 etkisi hala devam etmektedir. Öncelik sağlık çalışanlarına verilerek yapılan aşılar olumlu yönde bir adım olmuştur. Sağlık çalışanı bireyler aşı olduklarından dolayı aileleriyle artık daha rahat iletişim kurabilir hale gelmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı, sağlık çalışanı anne-babaların geçirdikleri bu zorlu süreçte çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın evrenini 2020-2021 yılında Türkiye Sağlık Bakanlığı'na bağlı olan kurumlarda çalışmaya devam eden sağlık çalışanı bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini seçkisiz yolla seçilmiş 5 ilden (Trabzon, Konya, Isparta, Batman ve Sivas) 64 sağlık çalışanı anne baba oluşturmaktadır.

Araştırmada sürece ilişkin görüşleri belirlemek amacı ile araştırmacılar tarafından ilgili alan yazıları taranarak ve alanında uzman üç akademisyenden görüş alınarak 'Çocuğu Olan Sağlık Çalışanlarına Yönelik Görüşme Formu' hazırlanmıştır. Bu nedenle bu araştırmada veriler araştırmacılar tarafından geliştirilmiş yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak toplanmıştır.

Katılımcıların görüşme formundaki soruları cevaplandırmaları sonrası elde edilen veriler söz öbekleri şeklinde gruplandırılmış, pasta grafiği ile yüzde hesaplama yoluyla gösterilmiştir. Böylelikle verilen cevapların bütünün ne kadarını temsil ettiği saptanmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Pandemi Sürecinde Sağlık Çalışanlarının Nasıl Etkiledikleri Üzerine Bulgular

Grafik: 1 Pandemi Sürecinde Sağlık Çalışanlarının Etkilenme Durumları

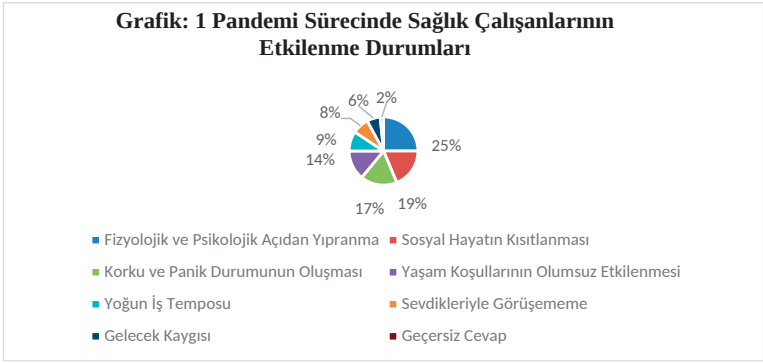

Şekil 1: Pandemi Sürecinden Etkilenme Durumuna Yönelik Bulgular

Şekil 1 incelendiğinde pandemi sürecinin sağlık çalışanlarına etkileri %25 fizyolojik ve psikolojik açıdan yıpranma, %19 sosyal hayatın kısıtlanması, %17 korku ve panik durumu oluşturması olarak belirlenmiştir.

Pandemi Sürecinde Sağlık Çalışanlarının Ailelerine Karşı Kaygı Durumları Üzerine Bulgular

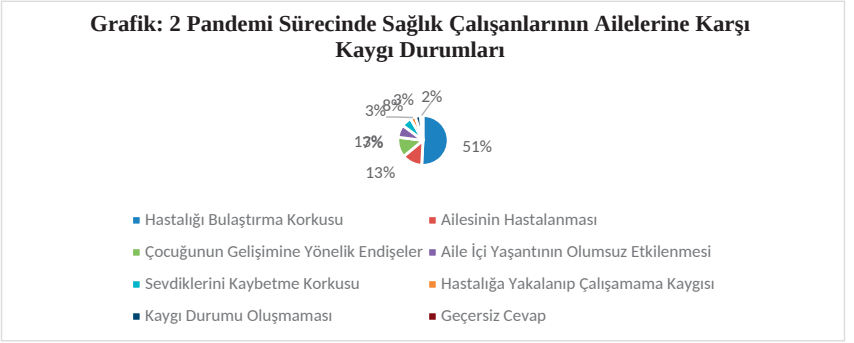

Şekil 2: Pandemi Sürecinde Aileye Karşı Kaygı Durumlarına Yönelik Bulgular

Şekil 2 incelendiğinde sağlık çalışanlarını kaygı durumları %51 sevdiklerine bulaştırma korkusu, %13 ailesindeki kişilerin hastalığa yakalanması korkuları ve %13 çocuğunun gelişimine yönelik endişeler olarak belirlenmiştir.

Sağlık Çalışanlarını Pandemi Sürecinde En Çok Etkileyen Durumları Üzerine Bulgular

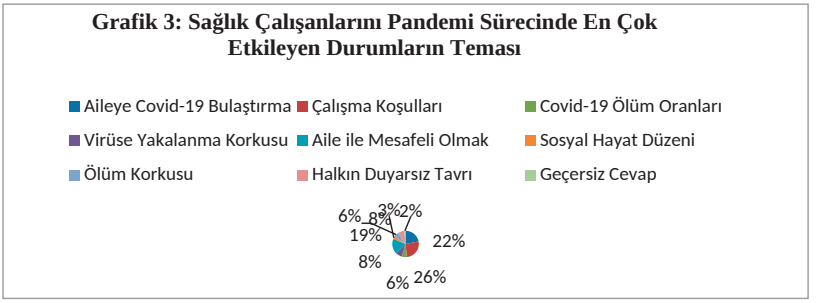

Şekil 3: Sağlık Çalışanlarını En Çok Etkileyen Durumlara Yönelik Bulgular

Şekil 3 incelendiğinde en çok etkileyen durumların %26 çalışma şartları, %22 ailedeki kişilere virüsü bulaştırma korkusu ve %19 aile ile mesafeli olma olarak belirlenmiştir.

Pandemi Sürecinde Sağlık Çalışanlarının Çocuklarına Kimin Baktığının ve Bununla İlgili Sorun Yaşayıp Yaşamadıklarının Üzerine Bulgular

Grafik 4: Pandemi Sürecinde Sağlık Çalışanlarının Çocuklarına Kimin Baktığı ve Sorun Yaşayıp Yaşamama Durumları

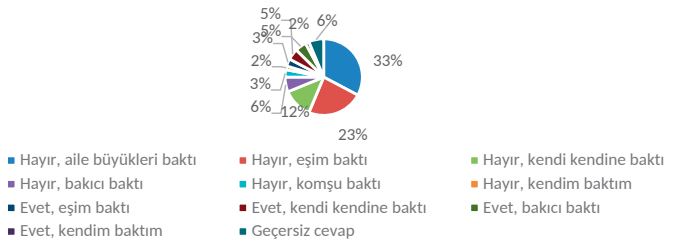

Şekil 4: Sağlık Çalışanlarının Çocuklarına Kimin Baktığı ve Sorun Yaşayıp Yaşamadıklarına Yönelik Bulgular

Şekil 4 incelendiğinde pandemi sürecinde sağlık çalışanlarının çocuklarına kimin baktığı ve sorun yaşayıp yaşamadıkları konusunda en çok verilen cevaplar arasında sorun yaşanmadığı ifade edilirken %33 çocuklarına aile büyüklerinin baktığı ve %23 eşlerinin baktığı görüşleri belirtilmiştir.

Pandemi Sürecinde Sağlık Çalışanlarının Çocukları Temasta Bulunmak İstediklerinde Çocuklara Karşı Verilen Tepkiler Üzerine Bulgular

Grafik 5:Pandemi Sürecinde Sağlık Çalışanlarının Çocukları Temasta Bulunmak İstediklerinde Verdikleri Tepkiler

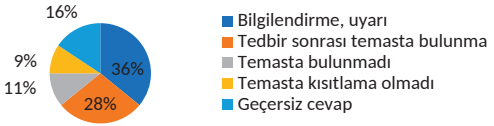

Şekil 5: Sağlık Çalışanlarının Çocukları Temasta Bulunmak İstediklerinde Çocuklara Karşı Verilen Tepkilere Yönelik Bulgular

Şekil 5 incelendiğinde en çok verilen cevaplar arasında %36 mesafeli olunması konusunda sık sık bilgilendirme yapıldığı ve temasta bulunmak istendiğinde uyarılarda bulunulduğu verilirken %28'inin de gerekli olan tedbirler (maske, hijyen, duş vb.) alındıktan sonra temasta bulunma görüşleri yer almıştır.

Pandemi Sürecinde Sağlık Çalışanlarının Çocuğuna Hastalık Hakkında Bilgilendirme Yapıp Yapmamalarının Üzerine Bulgular

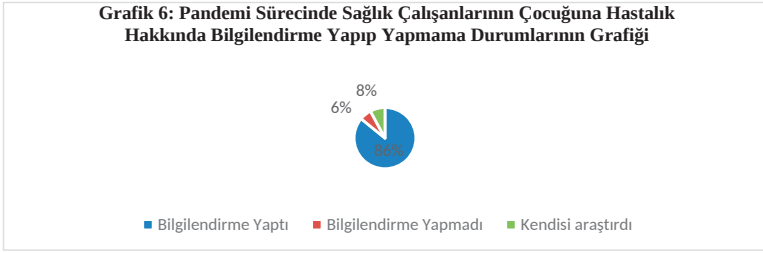

Şekil 6: Pandemi Sürecinde Çocuğunu Hastalık Hakkında Bilgilendirme Yapıp Yapmamalarına Yönelik Bulgular

Şekil 6 incelendiğinde %86 oranla çoğunlukla ailelerin çocuğunu hastalık hakkında yeterli düzeyde bilgilendirdikleri gözlemlenmiştir. %6 ile bilgilendirme yapmayan ailelerin olduğu saptanıştır. %8'i de kendilerinin araştırarak öğrendiğini ifade etmiştir.

Pandemi Sürecinde Çocuğun Duygusal ve Psikolojik Açıdan Değişimleri Üzerine Bulgular

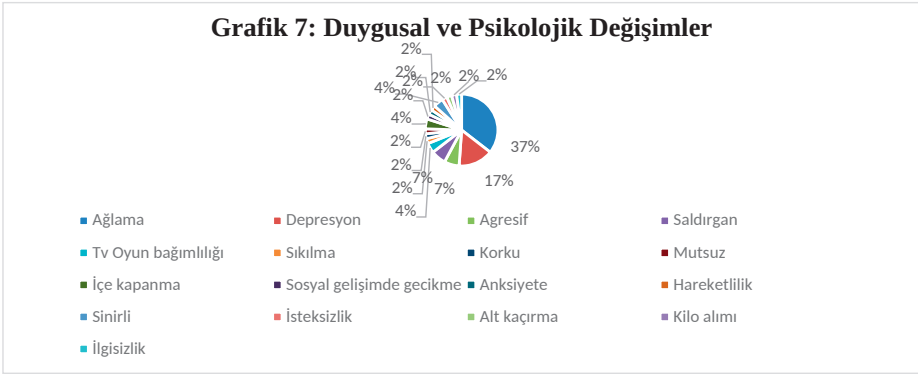

Şekil 7: Pandemi Sürecinde Sağlık Çalışanlarına Çocuklarının Duygusal ve Psikolojik Açıdan Değişimlerinin Olup Olmadığına Yönelik Bulgular

Şekil 7 incelendiğinde, sağlık çalışanı anne ve babalar, pandemi sürecinde çocuklarında en fazla ağlama davranışına rastlandığını söylemiştir. Pandemi sürecinde en fazla ikinci duygusal ve psikolojik değişim ise depresyon olarak belirtilmiştir. 3. en fazla yaşanan duygusal ve psikolojik değişim agresif ve saldırgan tavırlarda bulunmalarıdır. Araştırmanın ilerleyen bölümlerinde bu değişimlerin temel nedenleri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Pandemi Sürecinde Sağlık Çalışanı Anne ve Babaların Çocukları ile Yeterli Düzeyde İlgilenip, Takip Edebilme Durumları Üzerine Bulgular

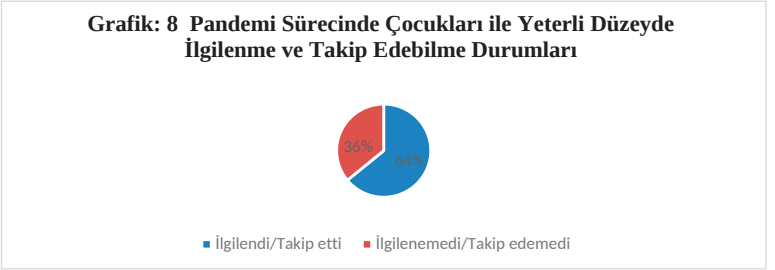

Şekil 8: Pandemi Sürecinde Sağlık Çalışanlarına Çocukları ile Yeterli Düzeyde İlgilenip İlgilenmediklerini ve Takip Edebilme Durumları Yönelik Bulgular

Şekil 8 incelendiğinde, araştırmaya katılan sağlık çalışanı anne ve babaların %64 ünün pandemi sürecinde çocukları ile yeterli düzeyde ilgilendikleri ve takip edebildikleri görülmektedir.

Sağlık Çalışanlarının Çocuklarının Covid-19 ile İlgili Kaygılarının Üzerine Bulgular

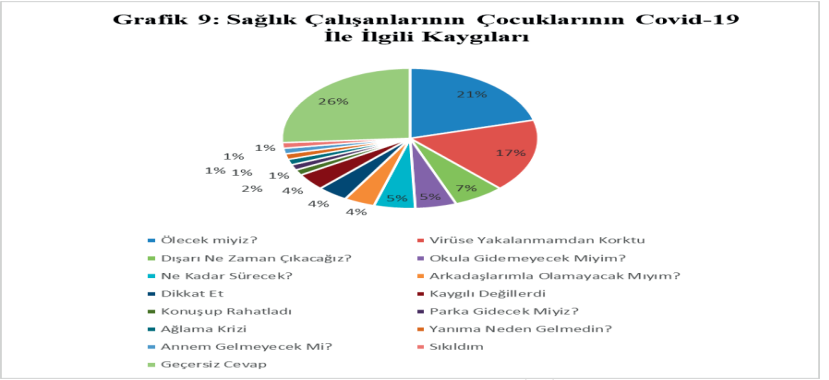

Şekil 9. Sağlık Çalışanlarının Çocuklarının Covid-19 İle İlgili Kaygılarına Yönelik Bulgular

Şekil 9 incelendiğinde en çok rastlanan cevapların %21 “ölecek miyiz?” ve % 17 “virüse yakalanmamdan korktu” şeklinde olduğu belirtilmiştir.

Covid-19 Sürecinde Aile İçi Bağların Etkilenmesi Üzerine Bulgular

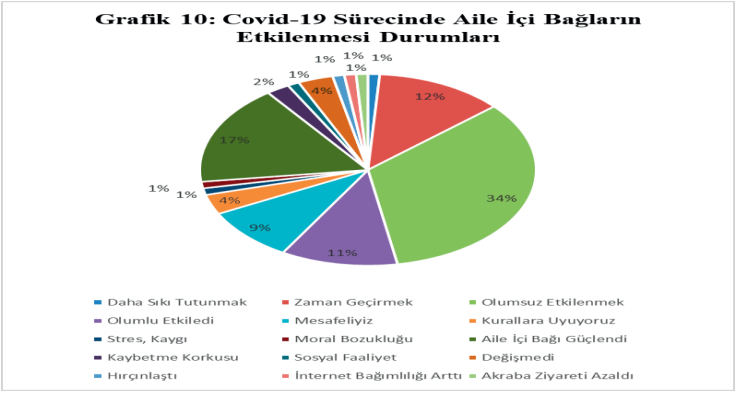

Şekil 10. Covid-19 Sürecinde Aile İçi Bağların Etkilenmesine Yönelik Bulgular

Şekil 10 incelendiğinde en çok rastlanan cevaplar %34 olumsuz etkilenmek, %17 aile içi bağı güçlendi, %12 zaman geçirmek ve %11 olumlu etkiledi şeklinde belirtilmiştir.

Salgın Sürecinde Sağlık Çalışanlarının Kendilerinin ve Çocuklarının Moral ve Motivasyonlarını Yüksek Tutma Şekilleri Üzerine Bulgular

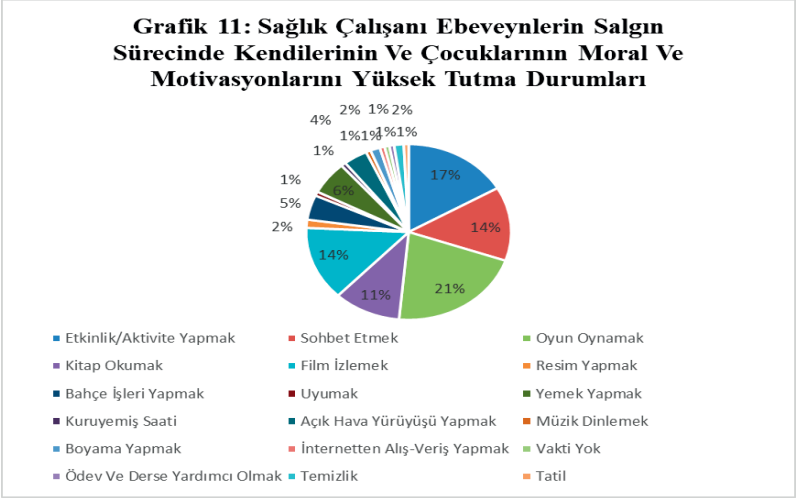

Şekil 11. Salgın Sürecinde Sağlık Çalışanlarının Kendilerinin ve Çocuklarının Moral ve Motivasyonlarını Yüksek Tutmalarına Yönelik Bulgular

Şekil 11 incelendiğinde sağlık çalışanlarının kendilerinin ve çocuklarının moral-motivasyonlarını yüksek tutma şekilleri %21 oyun oynamak, %17 etkinlik/aktivite yapmak, %14 sohbet etmek, %14 film izlemek ve %11 kitap okumak şeklinde belirtilmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Elde edilen sonuçlara göre sağlık çalışanı ebeveynlerin ve ailelerinin ruh sağlığının olumsuz etkilendiği öne çıkmaktadır. Fizyolojik, psikolojik açıdan yıpranma ve sosyal hayatın kısıtlanması bunlara etken gösterilebilir. Araştırma bulguları dikkate alındığında sağlık çalışanlarını en çok etkileyen durumların aileye Covid-19 bulaştırma ve çalışma koşulları olduğu görülmüştür. Sağlık çalışanlarının sorun yaşayıp yaşamadığı sonucuna bakıldığında çocuklarının bakımı konusunda çoğunlukla sorun yaşanmadığı ifade edilirken bir kısmının ise bakıcı bulmakta zorlandığı ifade edilmiştir. Covid-19 pandemi süreci ile baş etme yolları arasında ailece oyun oynamak, kitap okumak ve yemek yapmak gibi etkinlikler yapıldığı öne sürülmüştür. Bu süreçte aileler kendilerinin ve çocuklarının motivasyonlarını yüksek tutmak için aktiviteler yapması aile içi iletişimi güçlendirmiştir ancak bazı aileler bir arada fazla vakit geçirdikleri için sürekli tartışma halinde olduğunu bu sebepten dolayı aile bağlarının koptuğunu ifade etmişlerdir. Korku ve panik durumunun en aza indirilmesi için kitle iletişim araçlarından olabildiğince uzak durmaya çalışılsa da çocukların ailelerini kaybetme korkusu, saldırganlık davranışları, sürekli ağlama, endişelenme ve depresyona girme gibi olumsuz duygu ve davranış tutumlarını gösterdikleri söylenebilir. Bu da çocukların gelişim süreçlerinde olumsuz sonuçlara neden olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Bu çalışma kapsamında çocuklarınızla evde daha fiziksel hareketler içeren aktiviteler yapılması gerektiği, çocuklara kendi hijyeni konusunda bilgilendirmelerde bulunulması gerektiği, eğer çocukta psikolojik bir sorun fark edilirse alanında uzman kişilerle görüşülmesi sağlanması gerektiği ve okullarımızda eğitim öğretim programına "Salgında Süreç Yönetimi" temalı bir dersin eklenmesinin yarar sağlayacağı önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Chen, G., Gully, S. M., & Eden, D. (2004). General self-efficacy and self-esteem: toward theoretical and empirical distinction between correlated self-evaluations. Journal of Organizational Behavior, 25(3), 375–395.

Çiçek, B. & Almalı, V. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde kaygı öz-yeterlilik ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişki: özel sektör ve kamu çalışanları karşılaştırması. Turkish Studies, 15(4), 241-260.

Liu, J. J., Bao, Y., Huang, X., Shi, J., & Lu, L. (2020). Mental health considerations for children quarantined because of COVID-19. The Lancet Child & Adolescent Health, 4(5), 347-349.

T.C. Sağlık Bakanlığı (SB). (2020). COVID 19 Yeni Koronavirüs Hastalığı. Erişim adresi: https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/ tr/ Erişim Tarihi: Nisan, 2020.

Presentation ID/Sunum No: ÇGL10

Türkiye'deki Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranlarına İlişkin Öğretmen Ve Ebeveyn Görüşleri

Mehmet Yıldızlar
mehmet.yildizlar@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0001-6967-3316
Kübra Tayar
tayarkubra@outlook.com, ORCID NO: 0000-0003-4931-6949
Simge Yıldız
lazsimge_53@hotmail.com, ORCID NO: 0000-0002-0167-1469
Merve İlarslan
merveilarslan@outlook.com, ORCID NO: 0000-0002-3518-8723
Çiçek Alkan
ozgecicekalkan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3251-8280
Asiye Sarı
asiyesari766@gmail.com, ORCID NO: 0000-0003-2297-5952

Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye'deki okul öncesi okullaşma oranının ne düzeyde olduğu ve buna yönelik olarak öğretmen ve ebeveynlerin görüşlerinin neler olduğunun öğrenilmesi amaçlanmıştır. Türkiye'deki okul öncesi eğitimin okullaşma oranlarına ilişkin öğretmen ve ebeveyn görüşleri tablolar halinde verilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, Ebeveyn, Öğretmen, Okullaşma Oranı.

ABSTRACT

The aim of the research is what the percentage of schooling in pre-school education is and what parents think about this, in this study. It is showed by charts, teachers and parents opinions about the percentage of schooling in pre-school education in Turkey.

Keywords: Pre-school, Parent, Teacher, Schooling Rate.

GİRİŞ ve AMAÇ

Çocuğun eğitimi ailede başlar. Anne ve babasından ayrı kaldığı ilk yer ise okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Bununla birlikte çocuğun çevresiyle ve akranlarıyla iletişime geçtiği, sosyalleştiği, kimlik kazanımının başladığı bir evredir. Bu yüzden ülkemizde okul öncesi eğitim kurumları ne kadar yaygın olursa çocuğun eğitimden yararlanma fırsatı o kadar artacaktır. Bu nedenle okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasının sağlayacağı olanaklar okul öncesi eğitimin okullaşma oranını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Ülkemizde okul öncesi eğitimin önemi oldukça yüksektir. Buna ilişkin yapılan okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma çabaları ve alınan karar değişiklikleri günümüzde artmıştır. Bu artışın arka planında olan etkileri incelemek amacıyla yapılan araştırma da okul öncesi eğitimde

okullaşma oranının sonucunda edinilen verilere ilişkin olarak öğretmen ve ailelerin görüşlerinin nasıl olduğu araştırılmıştır.

1.1. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi ‘’ Türkiye’deki okul öncesi eğitim de okullaşma oranına ilişkin öğretmen ve ebeveyn görüşleri nasıldır? ‘’ şeklinde belirlenmiştir.

1.2. Alt Problemler

1. Türkiye’deki okul öncesi eğitiminde okullaşma oranına ilişkin öğretmen görüşleri nasıldır?
2. Türkiye’deki okul öncesi eğitiminde okullaşma oranına ilişkin ebeveyn görüşleri nasıldır?
3. Türkiye’deki okul öncesi eğitiminde okullaşma oranına ebeveyn ve öğretmen görüşleri arasında fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ve velilerin araştırma sorularına içtenlikle ve doğru yanıtlar verdikleri varsayılmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma ankete katılan veliler ve öğretmenler ile sınırlıdır.
2. Araştırma ankete katılan öğretmen ve velilerin cinsiyetleriyle onlara yönlendirilen anket sorularının değişkenleriyle sınırlıdır.

ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde eğitimin tanımı, okul öncesi eğitimin tanımı ve erken çocukluk dönemi ile önemi, Türkiye’deki okul öncesi eğitimin tarihçesi ilişkin açıklamalara ve bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Eğitimin Tanımı

Eğitim; genel olarak bireyin bilişsel süreçlerinde kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişmeler meydana getirme süreci olarak ele alınabilir (Yıldızlar, 2018). Günümüz şartları göz önüne alındığında, teknolojik gelişmelerin olması, bilimde yeni ilerlemelerin kaydedilmesi ve ekonominin bilgi tabanlı olması Devletlerin eğitime olan bakış açısını değiştirmiş, eğitim ihtiyaç olarak görülmeye başlanmıştır. Bu yüzden Devletler, eğitimin kalitesini arttırmak ve daha fazla eğitimden verim almak adına okul öncesi eğitimden başlayarak eğitime çok fazla kaynak ayırmakta ve yatırım yapmaktadır (Özkanlı, 2019). Çocuğun yaşamının ilk yıllarında yani erken çocukluk döneminde aldığı eğitim; beslenmesi, güvenliği ve sağlığı kadar önem verilmeye başlanması, gelişmiş toplumların eğitim açısından en belirgin özelliklerinden birisi olarak ta kabul edilmektedir (AÇEV, 2003).

2.2. Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Erken Çocukluk Dönemi

Erken yaşlar, 0–8 yaş, insan hayatının diğer dönemlerinin temelini oluşturur. Erken çocukluk için kullanılan yaş aralığı 0-6 yaş olarak ele alınmaktaydı. Fakat yaş aralığı İstanbul Sözleşmesi'nin esaslarına göre gözden geçirildi ve yeniden düzenlenerek 0-8 yaş olarak değiştirildi (İstanbul Sözleşmesi, 2020).

Türkiye'de okul öncesi eğitim ile erken çocukluk eğitimi kavramı birbiri yerine kullanılmaktadır (Özkanlı, 2019). "Erken çocukluk" kavramı, çeşitli ülkelerde farklı yılları kapsayan biçimde tanımlanmasına karşın Türkiye'de, okul öncesi kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmakta. Başka bir ifadeyle; Türkiye'de 0-72 aylık çocukların eğitimlerini kapsayan okul öncesi eğitim, erken çocukluk eğitimi olarak kabul edilmektedir.

Türkiye'de okul öncesi eğitime verilen önem ve okullaşma oranlarının değişim gösterme durumları her yılda olduğu gibi 2000'li yıllardan günümüze kadar değişkenlik göstermiştir. Yapılan araştırmalarda; 1999-2000 eğitim-öğretim yılı içinde Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde okul öncesi eğitim kurumu olarak 506 anaokulu, 7.717 anasınıfı, 348 uygulama sınıfı, 923 Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı kurumlar bulunmaktaydı. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde 2000 yılı içinde okulöncesi eğitim kurumu olarak 68 anaokulu, 533 anasınıfı ile 5 çocuk kulübü ve 2 uygulama sınıfı açılmıştır. Yaşanan bu gelişmelere rağmen ihtiyaçlar karşılık bulamamıştır. Eğitim sistemi nitel ve nicelik açısından eksiklikler taşımıştır ve sistem bu eksikleri karşılayacak düzeye gelemeyip, personel eksiklikleri de bulunmaktadır. Özel okullar ile devlet okullarının arasında ihtiyacı karşılama, donanım, fiziksel açıdan büyük farklar bulunmaktaydı ve oluşan bu eşitsizliğin düzeltilmesi için gerekli denetim ve yaptırımların sağlanması gerekmekteydi. Meydana gelen bu olumsuz etkilerin yanında o dönemde yaşanılan coğrafi bölgenin koşulları, cinsiyet ayrımı, ailelerin kültürel yapısı ve düşünce tarzı da okul öncesi eğitime olan görüşü ve okullaşma oranını etkilemiştir. Yenilikler yaparak okul öncesi eğitimde gelişmeyi sağlamak amacıyla kalkınma planları hazırlanmış ve uygulanmıştır (Taner ve Başal, 2010).

GEREÇ VE YÖNTEM

Yaptığımız bu araştırmamızda katılımcıların belirlenmiş olan konuyu nasıl algıladıkları, onun hakkında ne bildikleri ve katılımcıların var olan bilgileri doğrultusunda yorumlarının neler olduklarını belirlemeye yönelik tarama çalışmasıdır.

1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada uzmanların görüşleri alınarak araştırma konumuzu kapsayan öğretmen ve ebeveynlere yönelik anket soruları hazırlanıp, online bir şekilde uygulaması yapılmıştır. Yaptığımız anket çalışmasının güvenilirliği test edilmemiştir.

2. Çalışma Grubu

Örneklem seçiminde Türkiye'yi temsil edecek istatistiksel bir evren-örneklem ilişkisine gidilmemiştir. Coğrafi konumu gibi durumlar göz önüne alınarak okul öncesi eğitimdeki okullaşma oranını olumlu ve ya olumsuz yönde etkilediği düşünülen koşullar açısından ölçüt

örneklem seçilmiştir. Öğretmenler ve ebeveynler, Trabzon ile İzmir bölgelerinden belirlenmiş, tablo halinde aşağıda gösterilmiştir.

Katılımcılar ve Katılımcı Sayıları			
Katılımcı Sayısı Katılımcılar	Trabzon	İzmir	Toplam
Öğretmenler	52	16	68
Ebeveynler	46	22	68

Tablo 3.1: Katılımcılar ve Katılımcı Sayıları

3. Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri; öğretmenler ve ebeveynlere uygulanan anketlerden toplanan nicel verilerden oluşmaktadır. Nicel verilerin analizinde, SPSS veri analizi paket programı ve içeriğinde Kolmogorov-Smirnov Testi ile Mann Whitney U Testi kullanılarak, betimsel ve anlamlılık testleri yapılmıştır. Ankette sık tekrarlanan kavramlar belirlenmiş ve anahtar sözcük olarak kullanılmıştır. Veri toplanan katılımcılar ve sayıları tablo 1 de gösterilmiştir.

4. Verilerin Analizi

Verilerinin elde edilmesi sürecinde 5'li likert tipte anket uygulanmıştır. Anketin cevapları; kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kısmen katılıyorum, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde belirlenmiştir. SPSS veri analizi programıyla katılımcılara uygulanan görüş ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamaları öğretmenlerde 75,64, standart sapması 9,19'dur, ebeveynlerde ise elde edilen puan ortalamaları 76,04, standart sapması 9,14' tür. Kolmogorov-Smirnov sonuçlarında öğretmenlerin ve ebeveynlerin okul öncesi eğitimde okullaşma oranı görüş ölçeğinden elde ettikleri puanlarının anlamlılık değeri $p<.05$'tir. Mann Whitney U Testi sonucunda öğretmenlerin ve ebeveynlerin, okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarını görüş ölçeğinden elde edilen puanlar arasında anlamlılık farkının olmadığı ortaya çıkarılmıştır, $Z(68)= 0.11$, $p>.05$.

BULGULAR

1. Birinci ve İkinci alt probleme ilişkin bulgular

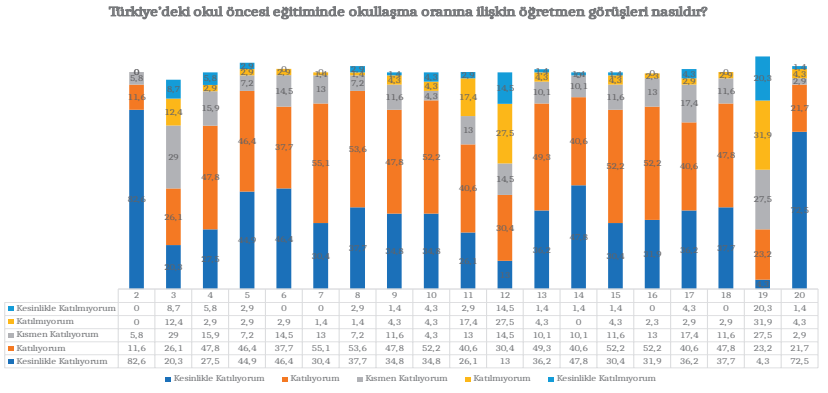

	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Kesinlikle Katılmıyorum	0	8,7	5,8	2,9	0	0	2,9	1,4	4,3	2,9	14,5	1,4	1,4	1,4	0	4,3	0	20,3	1,4
Katılmıyorum	0	12,4	2,9	2,9	2,9	1,4	1,4	4,3	4,3	17,4	27,5	4,3	0	4,3	2,3	2,9	2,9	31,9	4,3
Kısmen Katılıyorum	5,8	29	15,9	7,2	14,5	13	7,2	11,6	4,3	13	14,5	10,1	10,1	11,6	13	17,4	11,6	27,5	2,9
Katılıyorum	11,6	26,1	47,8	46,4	37,7	55,1	53,6	47,8	52,2	40,6	30,4	49,3	40,6	52,2	52,2	40,6	47,8	23,2	21,7
Kesinlikle Katılıyorum	82,6	20,3	27,5	44,9	46,4	30,4	37,7	34,8	34,8	26,1	13	36,2	47,8	30,4	31,9	36,2	37,7	4,3	72,5

Grafik 4.1: Türkiye'deki okul öncesi eğitiminde okullaşma oranına ilişkin öğretmen görüşleri nasıldır?

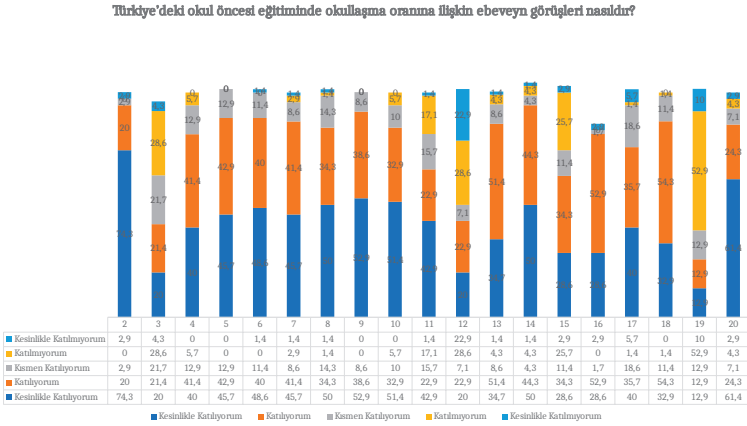

	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Kesinlikle Katılmıyorum	2,9	4,3	0	0	1,4	1,4	1,4	0	0	1,4	22,9	1,4	1,4	2,9	2,9	5,7	0	10	2,9
Katılmıyorum	0	28,6	5,7	0	0	2,9	1,4	0	5,7	17,1	28,6	4,3	4,3	25,7	0	1,4	1,4	52,9	4,3
Kısmen Katılıyorum	2,9	21,7	12,9	12,9	11,4	8,6	14,3	8,6	10	15,7	7,1	8,6	4,3	11,4	1,7	18,6	11,4	12,9	7,1
Katılıyorum	20	21,4	41,4	42,9	40	41,4	34,3	38,6	32,9	22,9	22,9	51,4	44,3	34,3	52,9	35,7	54,3	12,9	24,3
Kesinlikle Katılıyorum	74,3	20	40	45,7	48,6	45,7	50	52,9	51,4	42,9	20	34,7	50	28,6	28,6	40	32,9	12,9	61,4

Grafik 4.2: Türkiye'deki okul öncesi eğitiminde okullaşma oranına ilişkin ebeveyn görüşleri nasıldır?

Araştırmamızda öğretmenlere ve ebeveynlere yönelttiğimiz anket soruları, kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum ile kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneklerinin ağırlıklı yüzdelikleri aşağıdaki gibidir;

1. Cinsiyetiniz.

Öğretmenlerin; %73,9'u kadın, %26,1'i erkektir. Ebeveynlerin; %74,2'si kadın, %25,8'i de erkektir.

2. Okul öncesi eğitim önemlidir.

Öğretmen; katılıyorum %94,2. Ebeveyn; katılıyorum %2,9-katılmıyorum %2,9.

3. Okul öncesi eğitimde sınıf içindeki aktif öğretmen sayısı yeterlidir.

Öğretmen; katılıyorum %46,4, katılmıyorum %21,1. Ebeveyn; katılıyorum %41,4, katılmıyorum %32,9.

4. Coğrafi koşulların elverişsizliği nedeniyle öğretmenlerin bazı bölgelerdeki okulları tercih etmelerinin okullaşma oranları üzerinde etkisi vardır.

Öğretmen; katılıyorum %75,3, katılmıyorum %8,7. Ebeveyn; katılıyorum %81,4, katılmıyorum %5,7.

5. Okul öncesi okullaşma faaliyetlerinde sosyal çevre önemlidir.

Öğretmen; katılıyorum %91,3, katılmıyorum %5,8. Ebeveyn; katılıyorum %88,6.

6. Geçmişten günümüze etkisini kaybetmeden toplumun mirası sayılan gelenek ve göreneklerin ayrıca coğrafi bölgelere göre farklılık gösteren örf ve adetlerin okullaşma oranına etkisi vardır.

Öğretmen; katılıyorum %84,1, katılmıyorum %2,9. Ebeveyn; katılıyorum %88,6, katılmıyorum %1,4.

7. Yaşanılan coğrafi bölgenin özellikleri ailenin okullaşmaya olan yaklaşımında farklılıklar yaratır.

Öğretmen; katılıyorum %85,5, katılmıyorum %1,4. Ebeveyn; katılıyorum %87,1, katılmıyorum %4,3.

8. Doğu bölgesindeki kız ve erkek çocuklarına olan bakış açısının okullaşma oranı üzerinde bir etkisi vardır.

Öğretmen; katılıyorum %94,3, katılmıyorum %4,3. Ebeveyn; katılıyorum %84,3, katılmıyorum %2,8.

9. Okul öncesi okullaşma oranlarına bakıldığında bölgeler arası farklılıklar vardır.

Öğretmen; katılıyorum %82,6, katılmıyorum %5,7. Ebeveyn; katılıyorum %91,5.

10. Coğrafi koşulların okul öncesi okullaşma oranındaki artış ve azalışa etkisi vardır.

Öğretmen; katılıyorum %87, katılmıyorum %8,6. Ebeveyn; katılıyorum %84,3, katılmıyorum %5,7.

11. Okul öncesinde verilen eğitimin kalitesi coğrafi bölgelere göre farklılık gösterir.

Öğretmen; katılıyorum %66,7 katılmıyorum %20,3. Ebeveyn; katılıyorum %65,8, katılmıyorum %18,5.

12. Doğu bölgesindeki coğrafi koşullar ile batı bölgesindeki coğrafi koşulların okul öncesi okullaşma oranına etkisi aynıdır.

Öğretmen; katılıyorum %43,4, katılmıyorum %42. Ebeveyn; katılıyorum %42,9, katılmıyorum %51,5.

13. Doğu Anadolu bölgesinde yaşanan zorlu iklim şartlarının çocukların okula gitmesinde etkilidir.

Öğretmen; katılıyorum %85,5, katılmıyorum %5,7. Ebeveyn; katılıyorum %86,1, katılmıyorum %5,7.

14. Maddi imkân yetersizliğinin, çocukların okul öncesi eğitim almalarında etkisi vardır.

Öğretmen; katılıyorum %88,4, katılmıyorum %1,4. Ebeveyn; katılıyorum %94,3, katılmıyorum %5,7.

15. Ticari faaliyetlerin yoğun olarak bulunduğu bölgelerin okullaşma oranlarına olumlu katkısı vardır.

Öğretmen; katılıyorum %82,6, katılmıyorum %5,7. Ebeveyn; katılıyorum %62,9, katılmıyorum %28,6.

16. Ulaşım olanaklarının kısıtlı olduğu bölgeler çocukların okula gönderilmemesinde etkilidir.

Öğretmen; katılıyorum %84,1, katılmıyorum %2,3. Ebeveyn; katılıyorum %81,5, katılmıyorum %2,9.

17. ‘’Baba beni okula gönder, Haydi kızlar okula’’ benzeri kampanyalar okul öncesi okullaşma oranına olumlu yönde etki etmektedir.

Öğretmen; katılıyorum %76,8, katılmıyorum %7,2. Ebeveyn; katılıyorum %75,7, katılmıyorum %7,1.

18. Türkiye’deki okul öncesi eğitim artışının, eğitime bakış açısı ile ilgisi vardır.

Öğretmen; katılıyorum %85,5, katılmıyorum %2,9. Ebeveyn; katılıyorum %87,2, katılmıyorum %1,4.

19. Türkiye’deki okul öncesi okullaşma oranı yeterli düzeydedir.

Öğretmen; katılıyorum %27,5, katılmıyorum %52,2. Ebeveyn; katılıyorum %25,8, katılmıyorum %62,9.

20. Milli Eğitim Bakanlığı, okul öncesi okullaşma oranlarını olumlu yönde etkileyecek çalışmalar yapmalıdır.

Öğretmen; katılıyorum %94,2, katılmıyorum %5,7. Ebeveyn; katılıyorum %85,7, katılmıyorum %7,2.

2. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretmelerin ve ebeveynlerin okul öncesi eğitimde okullaşma oranı görüşleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek adına, verilerin aritmetik ortalama ve standart sapasını içeren tanımlayıcı istatistiki değerleri, verilerin normal dağılıp dağılmadığını değerlendirmek için Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları ve veriler arası anlamlı farklılığın olup olmadığı sunulmuştur. Katılımcıların elde ettikleri puan değerlerine ait Mann Whitney U Testi sonuçları sunulmuştur.

1. Tablo 4.1: Katılımcıların Elde Ettikleri Puan Değerlerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler;

	Katılımcı Sayısı	Öğretmen		Ebeveyn	
		$\overline{X}$	ss	$\overline{X}$	ss
Okullaşma Oranı	68	75,64	9,19	76,04	9,14

Öğretmenlerin okul öncesi eğitimde okullaşma oranı görüş ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamaları 75,64 ± 9,19'dur. Ebeveynlerin ise 76,04 ± 9,14 olarak hesaplanmıştır.

2. Tablo 4.2: Katılımcıların Elde Ettikleri Puan Değerlerine Ait Kolmogorov-Smirnov Sonuçları;

	Kolmogorov-Smirnov		
	İstatistik	sd	Anlamlılık
Öğretmen	,127	68	,009
Ebeveyn	,112	68	,034

Öğretmenlerin ve ebeveynlerin okul öncesi eğitimde okullaşma oranı görüş ölçeğinden elde ettikleri puanlarının anlamlılık değerinin $p<.05$ olduğu görülmektedir.

3. Tablo 4.3: Katılımcıların Elde Ettikleri Puan Değerlerine Ait Mann Whitney U Testi Sonuçları;

	n	$\overline{X}$	ss	sd	Z	p
Öğretmen	68	75,64	9,19	68	-,11	,91
Ebeveyn	68	76,04	9,14			

Öğretmenler ile ebeveynlerin okul öncesi eğitimde okullaşma oranı görüş ölçeğinden elde edilen puanlar arasında anlamlı farklılık olmadığı ortaya çıkarılmıştır, $Z(68)= 0.11$, $p>.05$.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye'deki okul öncesi eğitiminde okullaşma oranına; yaşanılan coğrafi bölgelerin özellikleri ile örf ve adetleri, sosyal çevrenin etkisi, ulaşım olanakları, çocukların okula gönderilmesinde cinsiyet farklılıklarının olması, maddi imkân ve ticari faaliyetlerin etkisi olduğuna ebeveyn ve öğretmen görüşlerine bakılarak ulaşılmıştır. Recep Özkan' yaptığı çalışmasında eğitim ve toplumun birbirini nasıl etkilediğini, geleceğin nesiller ile güvence altına eğitim ile alınabileceğini söylerken eğitimin öneminin arttırılarak okullaşma oranlarına sağladığı olumlu etkinin varlığından söz ederek, çalışmamızı destekler niteliktedir. Coğrafi bölgelerde bağlı kalınan örf ve adetler fırsat eşitsizliğini ortaya çıkararak kız ve erkek çocuklarının okullaşma oranlarına etkisinin olduğu Sadet. ALTAY'ın yaptığı çalışmasında

görebiliyoruz. İklim koşullarının özellikle Doğu Anadolu bölgesinin de kış aylarında yaşanan yoğun kar yağışı ve bundan dolayı yolların ulaşıma kapanması eğitimi olumsuz etkilemektedir. Ulaşım sorunu yaşayan çocukların okula gidememesi ile okul öncesindeki okullaşma oranının azalması doğru orantılı olduğunu Melda KONDOLOT ile arkadaşlarının ve Mucip DEMİR'in çalışmalarında görebiliyoruz. Çalışmamızda okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarını yükseltmek amacıyla yapılan kampanyaların etkili olduğuna ulaşabiliriz. Fakat bu kampanyaların bile okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarına kısmı bir gelişme sağlamasına rağmen istenilen düzeye ulaşmada yetersiz kaldığını Şefika Şule ERÇETİN ve Ahmet ARİFOĞLU'nun yaptığı çalışma sonucunda da görebiliriz.

Fakat genel cevaplara öğretmenlerin ve ebeveynlerin sınıf içindeki aktif öğretmen sayısının yeterli olmadığı görüşünde olduklarını söyleyebiliriz. Bunun sebebi olarak ta sınıftaki öğrenci sayısının fazlalığı olabilir. Dr. İlkay ABAZOĞLU ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmaya göre öğretmen atama sayısı artmış fakat yeterli olmadığı görülmüştür.

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarına coğrafi koşulların elverişsizliği nedeniyle öğretmenlerin o bölgeleri tercih etmemeleri Sevcan YAĞAR GÜDER'in yaptığı çalışmada; öğretmen atama sisteminde zorunlu hizmetin olması ve bu hizmet bölgelerinin genellikle köy ya da kırsal bölgeleri kapsaması şeklindeki açıklaması ile coğrafi koşulların elverişsizliği nedeniyle öğretmenlerin bazı bölgelerdeki okulları tercih etmemelerinin okullaşma oranları üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını kanıtlar nitelikte bir açıklama olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunabiliriz:

- Okul öncesi eğitimin önemine yönelik yapılan konferanslar, eğitim seminerleri, aile katılım programları ve kamu spotları gibi çalışmalar arttırılabilir.
- Okul öncesi eğitimde öğrenci başına düşen aktif öğretmen sayısı arttırılabilir.
- Bölgelere göre değişkenlik gösteren eğitim düzeyinin okul öncesi eğitime olan etkisi göz ardı edilmemelidir ve bölgeler arası eğitim eşitsizliğinin ortadan kaldırılarak okullaşma oranlarını arttıracak çalışmalara hız kazandırılabilir.
- Maddi imkansızlıklardan dolayı okula gidemeyen çocukların ailelerine yapılan devlet desteği arttırılabilir veya eğitimde olan ücretlendirmeler devlet kontrolü altına alınabilir.
- Köylerde veya kırsal kesimlerde yaşayan çocuklar için, ulaşım olanakları daha elverişli hale getirilebilir.
- Eğitime yönelik yapılan kampanyalar özellikle doğu bölgelerimizde arttırılabilir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

AÇEV, (2013), '' Erken çocukluk eğitim politikaları: yaygınlaşma, yönetişim ve yapılar toplantısı raporu '', Ankara: AÇEV.

Altay, S., İra, N., Ünal Bozcan, E. ve Yenal, H. (2010). Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Milli Eğitim Şuralarında Okul Öncesi Eğitimi ve Bugünkü Durumu. Yeni Dünya Bilimleri Akademisi Dergisi, 6(1), 660-672.

Başal, A. H. ve Taner Derman, M. (2010). Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretimde Niceliksel ve Niteliksel Gelişmeler. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(11), 560-569.

Demir, M. (2016). Kars İlinde Örgün Eğitimin Gelişimi ve Mevcut Durumu, Marmara Coğrafya Dergisi. 34, 75-97.

Erçetin, Ş. Ş. ve Arifoğlu, A. (2016). Herkes İçin Eğitim 2015 Hedefleri ve Türkiye. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5, (2),223-246.

Güder Yağan, S. (2019). Dikenli Gül: Türkiye'de Kırsal Kesimde Okul Öncesi Öğretmeni Olmaya İlişkin Fenomenolojik Bir Çalışma. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 7(3), 921-941.

Kolektif, (2020), İstanbul Sözleşmesi, 1, Ahbap Kitap, İstanbul.

Kondolot, M., Beyazova, U., Özmert, E., Şahin F., Ulukol, B. ve Gökçay, G. (2012). İklim Değişikliğinin Çocuk Sağlığına Etkileri. Erciyes Med Dergisi, 1, 29-31.

Özkan, R. (2011). Toplumsa Yapı, Değerler ve Eğitim İlişkisi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 19 (1), 333-344.

Özkanlı Ertuğrul, B. (2019). Türkiye'de 1990-2019 Yılları Arasında Uygulanan Okul Öncesi Eğitim Politikalarının Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Ünlü, M. (2001). Okul Öncesi Eğitim Programında Öğrencilere Kazandırılan Coğrafya Eğitimi. Marmara Coğrafya Dergisi, 2(3), 90-99.

Yıldızlar, M. (2018). Öğretim İlke ve Yöntemleri. (6). Ankara: Pegem Akademi.

Presentation ID/Sunum No: ÇGL 12

Derin tendon reflekslerin alınabildiği SMA Tip 1 olgusu: Çok nadir bir olgu

Elif Acar Arslan[1]

[1]Karadeniz Teknik Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Nörolojisi Bölümü, Trabzon.

Giriş ve Amaç: Spinal musküler atrofi (SMA), hipotoni, dilde fasikülasyon ve reflekslerin alınmaması ile karekterize otozomal resesif nöromusküler bir hastalıktır. SMA tip 1 en ciddi formudur ve derin tendon refleksleri bu gruptaki hiçbir hastada alınmaz. Tüm SMA'ların % 50-70'ini oluşturmaktadır. Literatürde, tüm SMA tip1'li olgularda, bir olgu dışında, derin tendon reflekslerinin alınmadığı bildirilmiştir[1]. Bu sunumda, 24 aylık tip1 SMA 'lı bir olgunun derin tendon reflekslerinin alınabildiğini göstermektedir ki bu son derece nadir bir durumdur.

Gereç ve Yöntem: Bu sunumda, video görüntüleri ile çok nadir olan bir olgunun sunuldu. 7 günlük iken, kardeş ölüm öyküsü nedeniyle prenatal olarak yapılan SMN gen analizi sonucu SMA tip 1 teşhisi alan (SMN2 kopya sayısı 2) olgunun, prenatal, natal ve postnatal öyküsünde hipoksi öyküsü yok idi. Birbuçuk aylıkken intratekal nusinersen tedavisi ve fizyoterapi almaya başlamıştı. Olgu anamnez ve nörolojik muayenesi ile birlikte değerlendirildi.

Bulgular: Olgu, yirmidört aylık iken bakısında, bağımsız yürüyor, koşuyor, merdiven çıkabiliyor, çatal- kaşık kullanabiliyordu. İki kelimeli cümleler kurabiliyor. Nörolojik muayenesinde) dilde fasikülasyonu mevcuttu. Patella bölgesinden bilateral derin tendon refleksleri 1,5 aylıktan bu yana normoaktif olarak alınabilmekte idi (videoları görüntüleri mevcuttur)**.** İnce motor becerileri yaşı ile uyumlu idi. Skolyozu yoktu. Bağımsız olarak merdiven çıkabiliyordu. Yerden bağımsız olarak 2-3 saniye içinde kalkabildiği görüldü. Üst ektremitede derin tendon refleksleri de alınabiliyor idi.

Sonuç ve Öneriler: Spinal musküler atrofide, farmakolojik tedavilerden birisi, alternatif splicing mekanizması üzerindendir. Antisense oligonükleotitler ile yapılmaktadır. Hedef kısım, ekzon 8 üzerindeki 3' splicing bölgesidir[2]. SMA ile ilişkili başka birtakım genler de tanımlanmıştır. NAIP bunlardan bir tanesidir. Yapılan bir çalışmada, aynı zamanda NAIP geninde de delesyon olan olgularda, solunum sistemi fonksiyonlarındaki bozulmanın daha hızlı olduğu bildirilmiştir[3]. Bazı patojenik varyantların ise, daha hafif klinik fenotipi gösterdiği bildirilmiştir[4]. Derin tendon reflekslerinin alınması, altta yatan bir hemipleji veya dipleji gibi bir komorbiditeyi gösterebilir[5]. Ancak, bu açılardan bakıldığında, doğum öyküsü ve nörolojik muayene bulguları, hastamızda, bu faktörlerden hiçbirine işaret etmiyordu. Sınırlı sayıda da olsa verilere dayanarak, intratekal nusinersen tedavisinin ve fizyoterapinin birlikte kullanılmasının, bu çocukların ventilatöre bağlanmasında ve yaşamalarına fırsat vermede etkin olduğunu söyleyebiliriz. Bununla beraber, bu olgu, motor fonksiyonlarındaki olumlu prognozunun yanı sıra derin tendon reflekslerinin korunması ile de oldukça ilginçtir. Aynı genetik yapıya sahip Tip SMA'lı olguların kliniklerinin neden farklı şiddetli olduğu tam olarak net bir cevaba kavuşmamıştır. Neuroksin, sinaptotagmin ailesi gibi motor nöron fonksiyonlar üzerinde etkili başka genetik düzenleyiciler üzerinde durulmaktadır. Bunlar ile ilgili ileri çalışmalar, bu konunun netliğe kavuşmasına yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Tip 1 spinal musküler atrofi, SMN2 kopya sayısı, derin tendon refleksleri.

Spinal Muscular Atrophy Type 1 with Preserved Deep Tendon Reflexes: Extremely Rare Case

Elif Acar Arslan[1]

[1]Karadeniz Technical University, School of Medicine, Department of Child Neurology, Trabzon.

Introduction and Aim: Spinal muscular atrophy (SMA) is an autosomal recessive neuromuscular disorder characterized by hypotonia, tongue fasciculation, areflexia. SMA type 1 is the most severe form of SMA in which deep tendon reflexes could not be taken in any patient. It accounts for 50 – 70% of cases of SMA. The literature search did not reveal any instance of SMA type 1 with preserved reflexes except one report[1]. This report indicates a child aged 24 months old with SMA type 1 which is extremely atypical with preserved deep tendon reflexes. **Materyal and Methods:** Herein we aimed to report two years old girl with her video images. Our patient, who was diagnosed with SMA type 1 (with SMN2 copy number 2) as a result of SMN gene analysis performed prenatally due to her sibling who died at the age of 7 days. There was no history of hypoxia in her prenatal, natal, and postnatal history. She was started to receive intrathecal nusinersen treatment and physiotherapy at the age of one and a half (1,5) months. This case was evaluated together with her anamnesis and neurological examination. **Results:** She can walk independently, runs, climb stairs at her physical examinations at 24 months of age. She could use a fork and spoon. She can make sentences with two words. Neurological examination revealed that she has fasciculation in her tongue. Bilateral deep tendon reflexes have been taken as normoactive since she was 1.5 months years old (++/++,from patella) (video images are available). Fine motor skills were consistent with her age. There was no scoliosis. She could climb the stairs without help. She is able to stand up from the ground in 2-3 seconds independently. Deep tendon reflexes could also be obtained in the uppper extremity.

Conclusion: One of the target of the pharmacological treatment is on the alternative splicing. Antisense oligonucleotides are targetted the 3'splicing region on exon 8.[2] A number of other genes assocıated with SMA have also been identified. NAIP was one of them.[3] It was reported that the deterioration in the respiratory system functions' was faster in cases with pathology in NAIP gene.[3] On the other hand, some pathogenic variants showed a milder phenotype in SMA disease.[4] Retention of the deep tendon reflexes in the patella may indicate an underlying conditions such as hemiplegia or diplegia.[5] However none of these factors were present in the birth history and neurological examinations of our patient. Intrathecal nusinersen therapy and physiotherapy probably prolong the ventilation-free period and overall survival in infants with SMA type I according to available limited evidence currently for SMA type 1. However, this case is an extremely interesting case with the preserved deep tendon reflexes as well as a favorable course in the prognosis of the motor functions. It has not been fully explained why some cases are milder than others while they have the same genetic backround. Many deregulated genes, such as the neurexin and synaptotagmin families, are implicated in critical motor neuron functions. Further studies on this will help clarify this issue in the future.

Key words: Spinal muscular atrophy type 1, SMN2 copy number, deep tendon reflexes.

Reference:

1. Goswami JN, Sahu JK, Singhi P. Spinal Muscular Atrophy with Preserved Deep Tendon Reflexes. Indian J Pediatr. 2018 Aug;85(8):702. doi: 10.1007/s12098-017-2534-7. Epub 2017 Nov 15. PMID: 29139063.
2. D'Amico A, Mercuri E, Tiziano FD, Bertini E. Spinal muscular atrophy. Orphanet J Rare Dis. 2011 Nov 2;6:71.
3. Akutsu T, Nishio H, Sumino K, Takeshima Y, Tsuneishi S, Wada H, Takada S, Matsuo M, Nakamura H. Molecular genetics of spinal muscular atrophy: contribution of the NAIP gene to clinical severity. Kobe J Med Sci. 2002 Apr;48(1-2):25-31.).
4. Mendonça RH, Matsui C Jr, Polido GJ, Silva AMS, Kulikowski L, Torchio Dias A, Zanardo EA, Solla DJF, Gurgel-Giannetti J, de Moura ACML, Sampaio GPC, Oliveira ASB, de Souza PVS, Pinto WBVR, Gonçalves EA, Farias IB, Nardes F, Araújo APQC, Marques W Jr, Tomaselli PJ, Ribeiro MDO, Kitajima JP, Paoli Monteiro F, Saute JAM, Becker MM, Saraiva-Pereira ML, Brusius-Facchin AC, van der Linden V, Florêncio RN, Barbosa AVS, Machado-Costa MC, Pessoa ALS, Souza LS, Franca MC Jr, Kok F, Reed UC, Zanoteli E. Intragenic variants in the *SMN1* gene determine the clinical phenotype in 5q spinal muscular atrophy. Neurol Genet. 2020 Sep 1;6(5):e505
5. Kang PB, Krishnamoorthy KS, Jones RM, Shapiro FD, Darras BT. Atypical presentations of spinal muscular atrophy type III (Kugelberg-Welander disease). Neuromuscul Disord. 2006 Aug;16(8):492-4.

Presentation ID/Sunum No: ÇGL 13

Altı Yaş Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları

Sıx-Year-Old Chıldren Socıal Gender Mold Judgment

Kader AKSOY
Avrasya Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO, Çocuk Gelişim Programı
kader.aksoy@avrasya.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0890-7697
Yağmur GÖL, golyagmur0@gmail.comORCID ID:0000-0002-9340-0243
Edanur TARAKÇI, tarakcieda123@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-7362-0505
Elif Can ÇAKAR, cakarelif35@gmail.comORCID ID: 0000-0002-1841-1196
Ayşe Nur AKÇİÇEK, aysenurakcicek1998@gmail.comORCID ID: 0000-0001-5968-3641
İpek ÖZKAN, ozkan.ipek27@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0273-9282
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişim Bölümü

ÖZET

Toplumsal cinsiyet, toplumsal ve kültürel olarak belirlenmiş cinsiyeti, biyolojik cinsiyetten ayırmak üzere kullanılan bir kavram olup; toplumsallaşma süreci ve kültürün içinde edinilen kadın ve erkek olma özelliklerine işaret etmektedir. Toplumsal cinsiyet kadının ve erkeğin toplum içindeki konumlarını ve davranışlarını belirler, sosyal olarak belirlenen rollerini ve sorumluluklarını tanımlar (Sakallı ve Uğurlu,2002). Kadına ve erkeğe ayrı ayrı biçilen roller çocukluk yıllarından itibaren aşılanmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada altı yaş çocuklarının toplumsal cinsiyet kalıplarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanan "Yapılandırılmış Görüşme Formu" ve "Nitel araştırma yöntemi" kullanılmıştır. Çocuklarla bire bir görüşmeler yapılarak, ebeveynlerin evde hangi işleri yaptıkları sorulmuştur. Araştırmada altı yaş çocuklarının bakış açılarına göre, ebeveynlerinin evdeki toplumsal cinsiyet rolleri incelenmiştir.

Araştırmada erkek çocuklarının verdiği cevaplar hemen hemen aynı olup hiç birisi tercihlerinde bebek, mutfak eşyası gibi cevaplar vermemişlerdir. Kız çocuklarının annesi ile özdeşim kurduğu için babasının yaptığı işlerden ziyade annesini örnek aldığı ve oyuncak tercihlerinde genellikle bebeklerin olduğu ve neredeyse çoğunun toplumda erkeğe atfedilen oyunları tercih etmedikleri görülmektedir.

Bulgulardan hareketle erkek çocuklarının arabalar, savaş uçağı gibi oyuncakları tercih ettiklerinden oyuncak tercihlerinde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına sahip oldukları söylenebilir. Verilen cevaplara dayanarak toplumumuzda futbol çoğunlukla erkek çocuklarının tercihi olup çoğu ebeveynin kız çocukları için bu sporu tercih etmedikleri bilinen bir toplumsal cinsiyet kalıp yargısıdır. Kız çocukları ise genelde evcilik oynamayı sevdiğini aynı zamanda diğer çocuklar gibi bebeklerle oynamayı sevdiğini belirtmiştir. Bu durum kız çocuklarının aile içinde anne ile özdeşim kurduğunu göstermektedir. Bu örneklerde verilenler dışında sınırlı kalıp yargısal çocukların da oldukları gözlenmektedir. Çocuklardaki bu durum bireysel farklılıklarla açıklanabilir.

Anahtar Kelimeler: *Toplumsal Cinsiyet, Kalıp Yargılar, Altı Yaş*

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet, toplumsal ve kültürel olarak belirlenmiş cinsiyeti, biyolojik cinsiyetten ayırmak üzere kullanılan bir kavram olup; toplumsallaşma süreci ve kültürün içinde edinilen kadın ve erkek olma özelliklerini işaret etmektedir. Toplumsal cinsiyet kadının ve erkeğin toplum içindeki konumlarını ve davranışlarını belirler, toplum içinde sosyal olarak belirlenen rollerini ve sorumluluklarını tanımlar. Örneğin geçmiş yaşamda kadınlar için ev ile ilgili işleri yürütme ve çocuk bakımı gibi işlerde öne çıkarken, günümüzde iş yaşamında birçok kadın çalışmaktadır.

Toplumsal cinsiyetin kazanılmasında ilk ve en önemli faktör ailedir. Bu durumda ebeveynlerin cinsiyet rollerini iyi ve etkin bir şekilde gerçekleştirmeleri gerekir. Çocuğun rol model olarak benimsediği anne-baba ve onların sergilediği davranışlar çocuğun toplumsal cinsiyet rolünün belirlenmesinde oldukça etkin bir kavramdır. Kadınlara daha çok ev hanımlığı, öğretmenlik, doktorluk gibi meslekler uygun görülürken, erkeklere ise mekanik, güç gerektiren işler uygun görülmektedir (Güder, 2014).

Medya insanlar üzerinde güçlü bir etkiye sahip bir diğer unsurdur. Televizyon ve internet çok fazla kitleye hitap ettiğinden ve görsel açıdan sunulduğundan dolayı çocuklar üzerinde olumlu ya da olumsuz önemli etkiler yaratır. Çocuklar izledikleri çizgi filmlerde cinsiyet rollerini benimser ve cinsiyet rollerini buna göre şekillendirirler. İzlenen kadın ve erkek figürleri çocuklar açısından oldukça önemlidir. Çocuk internette izlediği ve benimsediği karakterleri cinsiyetine özgü algılayabilir.

Toplumsal cinsiyet rolleri ise toplumda cinsiyete göre kalıplaşmış olan yargıların kadın (dişi) ya da erkeğe (eril) biçilen roller olarak yer edinmesidir. Yani kadın ya da erkek olmak biyolojik özelliklerle ilgili iken, kadın ve erkek olmaya ilişkin roller ve özellikler toplumsaldır (Hepşen, 2010). Kadına ve erkeğe ayrı ayrı biçilen roller çocukluk yıllarından itibaren aşılanmaktadır. Çocuk doğmadan alınan kıyafetler, çocuğa verilen isimler, oyuncaklar, anne ve babanın cinsiyete göre verdiği sorumluluklar, evde yapılan görev dağılımları, annenin babanın çalışma durumları ve daha birçok etken toplumumuzda verilen rollerin cinsiyete göre değiştiğini gösterir niteliktedir. Bir eyleme yönelik "bu kadın işi" veya "bu erkek işi" söylemleri cinsiyetçiliğin sosyal hayatta kullanılmasına bir örnek olarak verilebilir (Çavdar, 2013). Aileler çocukların cinsiyetlerine göre oda hazırlıkları ve oyuncak tercihleri yapmaktalar. Örneğin; kız çocukları için pembe kıyafetler ile bebekler, mutfak eşyaları vb. gibi oyuncaklar tercih edilirken erkek çocukları için ise mavi renkli nesneler, arabalar, savaş oyuncakları tercih edilmektedir.

Cinsiyet kalıp yargıları zaman içinde değişmediği gibi, dünyanın çeşitli yerlerinde ve kültürlerinde de benzerlik göstermektedir. Bu özelliğe göre toplum ikiye ayrılır: Toplumcu ve bireyci toplum.

Toplumcu Kültür ve Bireyci Kültür

Toplumlar bireycilik ve toplumculuk anlayışı bakımından birbirlerinden farklılık göstermektedir. Belli bir toplum diğerlerine göre daha bireyci veya daha toplumcu bir anlayışa sahip olabilir. Toplumların göstermiş olduğu bu özellik, o toplumda faaliyet gösteren kişilerin ve dolayısıyla işletmelerin tutum ve davranışlarına da yansıyabilmektedir.

Toplumcu Kültür Özellikleri	Bireyci Kültür Özellikleri
•Toplumsallık, kültürün en önde gelen özelliğidir. •Toplumu oluşturan tüm kişiler tarafından öğrenilmesi gerekmektedir. •Kültürün toplum yaşamında bir yeri ve görevi bulunmaktadır. •Toplumların kültürleri daha dar kapsamlı bazı kültürlerden oluşur.	*Bireyler özerk kültür benimser. *Bireysel başarı, rekabet ve güç hedeflenmesi ön plandır. *Bağımsızlığı yansıtan inançların onaylanması söz konusudur. *Rekabet, özgürlük, özerklik gibi değerler vurgulanır. *Birey amaçlarının ve çıkarları, grup amaçlarından ve çıkarlarından önce gelir. *Bireyci kültürlerde “ben” bilinci gelişmiştir. *Bireyci kültürler bireyi ön planda tutarlar.

Bireycilik-toplumculuk algısı, belli bir toplumda, bireysel değerlerin mi yoksa toplumsal değerlerin mi egemen değerler olarak algılandığını gösteren bir kültürel değişkendir. Toplumsal kültürün egemen olduğu bir yerde kadınlardan beklenen daha çok çocukları, eşleri ve ev işleriyle ilgilenmeleri, erkeğe bağlı olmaları, duygusal olarak sessiz, sakin, fedakâr, sabırlı, anlayışlı ve duyarlı olmaları iken erkeklerden beklenen ise ailelerinin geçimini sağlamaları, dışarıyla olan bağı kurmaları, evdeki güç gerektiren (tamirat gibi) işleri yapıp, eş ve çocuklarını koruyup, kollamaları, duygusal olarak daha güçlü, cesur, sert, mantıkla hareket eden olmalarıdır.

Geçtiğimiz yüzyılda kadının ve erkeğin yasal haklarının eşitliği doğrultusunda birçok düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelerin önemlice bir kısmı, daha ziyade, gelişmiş ülkelerde kadın hareketinin tesiriyle gerçekleşmiş, ülkemizde ise büyük ölçüde Batı’daki gelişmelerden etkilenmiştir. Söz konusu yasal düzenlemeler kadının konumunu geçmişe nispetle güçlendirmiştir. Zaman içerisinde kadın girişimciliği uluslararası kuruluşların desteği ile ülkemizde yankı bulmuştur (Aras ve arkadaşları, 2013:13).

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada 6 yaş çocuklarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını (kadın ve erkeğin toplum içindeki rolleri) belirlemek amaçlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın örneklemini seçkisiz yolla seçilmiş 6 ilden (Rize, Kars, Gaziantep, Manisa, Eskişehir ve İstanbul) 26 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmaya ailelerin izni alınarak gönüllü olarak katılmayı kabul eden 6 yaş çocukları dahil edilmiştir. Araştırmacılar tarafından ilgili alan yazıları taranarak ve alanında uzman üç akademisyenden görüş alınarak ‘Yapılandırılmış Görüşme Formu’ hazırlanmıştır. Bu nedenle bu araştırmada veriler araştırmacılar tarafından geliştirilmiş görüşme formları kullanılarak toplanan nitel bir çalışmadır.Katılımcıların görüşme formundaki soruları cevaplandırmaları sonrası elde edilen veriler kalıp yargısal, sınırlı kalıp

yargısal ve kalıp yargısal olmayan şeklinde gruplandırılmıştır. Böylelikle verilen cevapların bütünün ne kadarını temsil ettiği saptanmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

"En sevdiğin oyunlar nelerdir? Neden?", "En çok hangi oyuncaklarla oynamayı seviyorsun? Neden?" Sorularına İlişkin Bulgular

Kalıp Yargısal Olan Çocuklar

Altı yaş çocuklarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını belirlemek amacıyla incelenen yirmi altı çocuğun tercih ettikleri oyunları ve oyuncakları toplumsal cinsiyet kalıp yargıları açısından değerlendirmek amacıyla görüşme sağlanmıştır. Görüşmede bu iki soruya verilen cevaplar incelendiğinde yirmi dört çocuğun oyuncak ve oyun seçimlerinde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına sahip olduğu söylenebilmektedir. Elde edilen bulgular incelendiğinde K1, K2, K3, K5 ve K6'nın oyuncak tercihlerinde ortak olarak Barbie bebekleri tercih ettikleri söylenebilir. Diğer kız çocuklarının da genellikle bebeklerle oynadıkları, araba, yapı inşa-malzemelerini tercih etmedikleri görülmektedir. K7, K8, K9, K11 ve K12 sorulan sorular ışığında oyuncak tercihlerinin Barbie bebekler olduklarını belirtmişlerdir. Benzer cevaplara örnek olarak K7'nin verdiği cevap şu şekildedir: "*Bebek bakıcılığı. Çünkü o çok eğlenceli. Barbie bebek. Çünkü bir sürü eşyası var giydirip çıkarabiliyorum.*". K8'de hemen hemen aynı cevapları vermiştir: "*Saklambaç, körebe, yerden yüksek. Çünkü çok eğlenceli hatta körebe gözleri olmayan kişileri anlamamızı sağlıyor. Barbie oyuncaklarıyla, LOL bebekler. Çünkü onlara dünya kurabiliyorsun. Küçük küçük parçaları var ve çok güzeller.*" Bebeklerin çok güzel olduğunu belirten K8 güzelliği Barbie bebeklere yani kız cinsiyete atfettiği söylenebilir. Erkek cinsiyete sahip çocukların ise genellikle arabaları tercih ettikleri görülmektedir. Bunun bir örneği E1'in oyuncak tercihleridir. "*Kurt Baba oyunu, köşe kapmaca oyunu ve hamur oyununu seviyorum. Çünkü çok eğlenceli. Oyuncak arabalarımla oynamayı seviyorum. Çünkü onları tamir etmeyi seviyorum.* " şeklindedir. Aynı şekilde E2'nin de oyuncak tercihlerinde araba ve savaş uçağı olduğu görülmektedir.

Genellikle çocukların ortak olarak oynamayı sevdiği oyunları tercih eden E3, E4, E6 oyuncaklar konusunda ise kamyon, araba gibi oyuncakları tercih etmiştirler. E5'in ise oyuncaklardan arabayı tercih ettiği söylenebilir. E6 da oyuncaklardan jenga oyununu tercih ettiğini belirtmiştir.

Sınırlı Kalıp Yargısal Olan Çocuklar

Sınırlı kalıp yargısala sahip çocuklar incelendiğinde ise görüşme yapılan yalnız iki çocuğun oyun ve oyuncak tercihlerinde sınırlı kalıp yargılarına sahip olduğu söylenebilir: K10, K4. K10 hemcinslerinden farklı olarak oyuncak tercihlerinde yapı inşa malzeme özelliği gösteren ve toplumda erkeğe atfedilen bir oyun olan lego oyununu tercih etmiş ve oynadığı oyunlarda takla atmayı sevdiğini belirtmiş, aynı zamanda bebekleri ve rengini de belirttiği "pembe" ayısıyla oynamayı sevdiğini belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında K10 sınırlı kalıp yargısına sahip olacağı söylenebilir. "*Kumda oynamak seksek oynamak, takla atmak, öğretmencilik oynamayı seviyorum çünkü oynamak güzel. Kocaman pembe ayımla, Ezgi bebeğimle oynamayı, Niloya ve Elsa bebeğimle oynamayı, Legolarımla oynamayı seviyorum çünkü bunlarla oynamak güzel.*"

“Evde annenin yaptığı işler nelerdir? Neden?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Kalıp Yargısal Olan Çocuklar

“Evde annenin yaptığı işler nelerdir? Neden?” görüşmede bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde 26 çocuğun toplumsal cinsiyet kalıp yargısına sahip olabileceği söylenebilir.

Elde edilen bulgular incelendiğinde genel olarak örnek verilecek cevap E2 *“Annem yemek yapıyor, sofrayı hazırlıyor ve bulaşık yıkıyor. Çünkü bu işleri annem yapabiliyor.”* Şeklindedir. Bu şekilde ev işlerini annelerin yapabileceği işler olduğunu söylemişlerdir. Genel olarak verilen cevaplar incelendiğinde evde annenin yaptığı işlerin gündelik ev işleri olduğunu ve bu işlerin annenin sorumluluğuna ait olduğuna dair cevaplar verilmiştir. Neden annen evde bu işleri yapıyor sorusu çocuklara yöneltildiğinde “çünkü o anne, kadınlar bu işleri sever” tarzında benzer cevaplar alınmıştır. Çocuklar annelerin bu işleri yapmalarının sebeplerinden bazılarının onların daha sağlıklı olmaları ve daha güçlü olmaları için yaptığını da dile getirmektedir.

“Evde babanın yaptığı işler nelerdir? Neden?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Kalıp Yargısal Olan Çocuklar

“Evde babanın yaptığı işler nelerdir? Neden?” görüşmede bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde 15 çocuğun toplumsal cinsiyet kalıp yargısına sahip olduğu söylenebilir. Çocukların cevapları incelendiğinde 5 çocuğun benzer cevaplar verdiği görülmüştür. K2 *“Babam evde bozulan eşyayı tamir ediyor. Çünkü babamın yapabildiği iş olduğu için.”*, E3 *“Tamir işleri yapıyor bu kadar. Sadece tamir işi yapıyor. Çünkü bir şey bozulur tekrar tamir eder.”* , E14 *“Kitap okuyor, televizyon izliyor, oyuncaklarım kırıldığında onları tamir ediyor. Çünkü annem yapamıyor bunlar babamın yapabildiği şeyler. Babam hem kendi işlerini yapıyor ama annemin işlerini de bazen yapar çok değil.”* cevabını vermiştir. Cevaplar incelendiğinde çocuklar babaların sadece tamir işi ile ilgilendiklerinden, babaların bu tarz şeyleri kolaylıkla ve zorlanmadan yapabileceklerinden bahsetmişlerdir. Çocuklar tamir etme, bozulan şeyi düzeltme gibi işlemleri sadece babaların yapabileceğini evde onların üzerine düşen görevlerin sadece bu tarz görevler olduğunu belirterek evde babanın yaptığı işler konusunda kalıp yargısal ifadeler kullanmışlardır. Çocukların ortak cevaplarına göre babalarının evde hiçbir iş yapmadığı şeklinde, babalar dışarda çalıştığı için evde çalışmıyor yargısına sahip olan çocuklara neden sorusu yöneltildiğinde ise “bilmiyorum” şeklinde cevaplar alınmıştır. Çocuklar babaların evde yapabilecekleri işler olmadığını onların sadece televizyon izleme, telefonla ilgilenme, maç izleme gibi şeylerle ilgilendiklerini söylemişlerdir, içlerinden birkaçı cevaplarında bize bakmak için, bize yemek getirmek için, istediklerimizi alabilmek için işe gidip para kazandığını belirtmiştir.

Kalıp Yargısal Olmayan Çocuklar

Soruya verilen cevaplar incelendiğinde 8 çocuğun toplumsal cinsiyet kalıp yargısına sahip olmadığı söylenebilir. Soruya verilen cevaplar incelendiğinde E2 *“Babam elbiselerini ütülüyor. Çünkü işe gittiği için.”*, K4 *“İnşaat malzemeleri ile uğraşıyor. Çünkü inşaata gittiği için. Anneme yardım ediyor bir de böyle tahtalar kuruyor. En çok yemek yapıyor.”*, K5 *“Yemek yapıyor bugün de yaptı. Uyuyor başka bir şey yok. Çünkü yemeği annem söylediği için yapıyor, acıktığımız için yapıyor bir de uyumayı çok uykusu gelince uyuyor, karanlıkken çalışıyor*

gündüzken uyuyor babam." , E4 *"Babam evde tatillerde yemek yapıyor bazı günler sonra benle oyun oynuyor sonra bana biraz yarım saat telefon açtırıp uyuyor. Çünkü beni sevdiği için."*, K8 *"Bulaşık yıkıyor. Annem işteyken onun işlerini yapıyor."*, E11 *"Yemekte yapıyor annem hastayken, evi süpürüyor, çöpleri götürüyor, evi değiştirirken koltukları kaldırıyor. Çünkü kasları çok güçlü olduğu için."*, K12 *"Annem bir şeyi alamayınca yardıma geliyor babam bazen anneme yardım ediyor. Çünkü annemin yorulmaması için yardım ediyor."*, E13 *"Babam dışarıyı süpürüyor bazen anneme yardım ediyor. Çünkü anneme yardım etmek için yapıyor."* cevabını vermiştir.

"Sen annene mi babana mı daha çok yardım ediyorsun? Neden? "Sorusuna İlişkin Bulgular

Kalıp Yargısal Olan Çocuklar

Örnek cevap olarak K1'in *"Anneme daha çok yardım ediyorum çünkü evde en çok işi annem yapıyor"* şeklinde cevap vermesi, ev içi sorumluluğun anne ve baba tarafından eşit yükte dağıtılmadığı şeklinde yorumlanabilir. Daha sonra E4'ün *"Anneme. Çünkü annem güzel yemekler yapmamı çok seviyor."* E6'nın *"Anneme. Çünkü babam dışarda annem evde çalışıyor. Annem evde olduğu için sofra kurmaya ve temizlemeye yardım ediyorum."* E7'nin *"Anneme yardım ediyorum. Çünkü mutfak ve temizlik işlerini seviyorum."* şeklinde cevap vermeleri mutfak işlerini yapmak, sofra kurmak, temizlik yapmak, yemek yapmak gibi işleri hep annenin yaptığını, bu işlerin annenin sorumluluğu olduğunu düşündürmektedir. K6'nın *"Anneme. Çünkü annem benim cinsiyetimde olduğu için ben ona yardım etmek istiyorum."* şeklinde cevap vermiş, annesi ve kendisi aynı cinsiyette olduğu için, ev içi sorumlulukların annesi tarafından yapılması nedeniyle annesine daha çok yardım etme gereksinimi duyduğunu belirtmiştir.

Sınırlı Kalıp Yargısal Çocuklar

K11'in *"Bazen anneme yardım ediyorum bazen de babama yardım ediyorum babam bisiklet tamir ederken babama yardım ediyorum aletleri ve vidaları veriyorum. Annem iş yaptığı sırada da anneme yardım ediyorum. Çünkü annem ve babama yardımcı olmak için onları seviyorum diye yapıyorum."* şeklinde cevap vermiştir. K11'in her iki ebeveynine de yardım ediyor olsa da, bir şeyleri tamir etme konusunda babasını düşündüğü görülmektedir.

Kalıp Yargısal Olmayan Çocuklar

K4, K12 ve E5*"İkisine de. Çünkü onları çok seviyorum."* şeklinde ; E9 *"Anneme çünkü annemi sevdiğim için"* şeklinde cevap vermiştir. Burada çocuklar anne ve babasına olan sevgisinden dolayı onlara yardım etme gereksinimi duyduklarını göstermişlerdir, herhangi bir kalıp yargısal düşünce yoktur. E13'ün *"Anneme ve babama ikisine de yardım ediyorum. Çünkü onlar yorulmasınlar diye yardım ediyorum."* şeklinde cevaplar vererek anneleri ve babaları yoruldukları için ya da yorulacakları için yardım etme gereksinimi duydukları gözlenmiştir.

“En çok hangi çizgi filmleri seviyorsun?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Çizgifilm / Öğrenci	Maşa İle Koca Ayı	Nasreddin Hoca Zaman Yolcusu	Kaptan Pengu	Bulmaca Kulesi	Mavi Dünya	Keloğlan	Çılgın Orman	Emiray	Rafadan Tayfa	Vikingler	Nilo ya	İbi
K1	X	X	X									
K2				X	X	X						
K3			X			X	X					
K4	X										X	
K5												X
K6	X											
K8											X	X
K9												X
E1							X	X	X			
E2								X		X		
E7									X			
E9	X											
E11		X										X
E13	X											

Çizgifilm / Cinsiyet	Tosi	Örümcek Adam	Demir Adam	Hulk	Kral Şakir	Aslan Kral	Gumball	Kuzucuk	Greenler	Doro	Pijamaskeliler	Heidi
K5	X											
K7							X					
K8					X			X				
K9					X							X
E3		X	X	X								
E5					X	X						
E6					X							
E7					X							
E8					X				X			
E9										X	X	
E12		X										
E14					X						X	

Çizgifilm / Cinsiyet	Dino Dana	Hızlı Ayaklar	Bizim Joey	Harika Kanatlar	Poli	Arı Maya	Kratt Kardeşler	Tom ve Jerry	Benten	Winx Club	Oscar Çöllerde
K10	X	X	X								
K11								X			
K12										X	
E10				X	X	X					
E11							X				
E12									X		
E14											X

Kalıp Yargısı Olan Çocuklar

K4'ün cevaplarına bakıldığında**;** Maşa ile Koca Ayı çizgi filminin ana karakteri Maşa kız cinsiyetinde olduğu için K4 de kız cinsiyetinde olduğu için bu çizgi filmi izliyor olabilir. Maşa'nın kıyafetleri de pembe renklidir aynı şekilde Niloya çizgi filminde yemek yapma, ev temizleme, çocuk bakımı gibi işlerle hep annenin ilgilendiği, araba sürme, bahçe işleri ve hayvanlarla ilgilenme gibi işlerle ise baba ve dedenin ilgilendiği görülmüştür. K5'in verdiği cevaba bakıldığında; İbi İle Tosi çizgi filminde, İbi ile Tosi'nin Baldiyar'ı keşif yolculuğunu anlatır. İbi kız karakterinin saçları pembe renktedir ve hep elbise giyiyordur. Bu yönüyle kalıp yargısal düşünce de bir çizgi film olabileceği düşünülmektedir. E3'ün cevaplarına bakıldığında, Örümcek Adam, Demir Adam, Hulk çizgi filmlerinde ortak olarak güçlü, cesur gibi kavramlar erkek cinsiyetle bağdaştırılmıştır. E5'in verdiği cevaplara bakıldığında; Kral Şakir Çizgi Filminde, temizlik, bulaşık yıkama, çamaşır yıkama gibi eylemlerin çoğunlukla anne tarafından, çok az baba tarafından yapıldığı gözlenmektedir. Aslan Kral Çizgi Filminde, cesurluk erkek cinsiyet ile bağdaştırılmıştır. E7'nin cevaplarına bakıldığında; Rafadan Tayfa Çizgi Filminde, her ne kadar erkek karakterler ve kadın karakterler ev içinde yardımlaşma içinde olsalar da ev dışı faaliyetlerde ise kadın karakterlerin yemek getirme, dikiş dikme gibi faaliyetleri gözlemlenir. Erkek karakterler boya yapımından trafik sorumluluğuna kadar birçok farklı faaliyetlerde bulunmaktadır. Kuzucuk Çizgi Filminde ise kız cinsiyetli karakterler ile korku, endişe gibi duygular bağdaştırılmıştır. Greenler Çizgi Filminde ise, kız karakterlerin; mor, pembe erkek karakterin; mavi, yeşil renklerde kıyafetleri vardır.

Sınırlı Kalıp Yargısal Çocuklar

E1'in verdiği cevaplara bakıldığında; Rafadan Tayfa Çizgi Filmi kalıp yargısal düşünce de bir çizgi film olabildiği düşünülürken Çılgın Orman çizgi filminin ormanda ki hayvanların bütün zorlukları dostluk ve dayanışma ile aştıklarını görülmektedir. Kalıp yargısal düşüncede olmadığı düşünülmektedir. K10'un cevaplarına bakıldığında; Dino Dana

Çizgi Filminin konusu, dinozorlarla ilgi araştırmalar yapan Dana etrafında dönüyor. Dino Dana' da herhangi bir kalıp yargı düşünülmüyorken Hızlı Ayaklar ve Bizim Joey çizgi filmlerinde güçlü, azimli, kararlı, cesur, zeki gibi kavramlar daha çok erkek cinsiyetle bağdaştırılmıştır. E10'nun verdiği cevaplara bakıldığında; Harika Kanatlar ve Poli Çizgi Filmlerinde kız cinsiyeti ile seslendirilen arabalar pembe renkte verilmiştir ayrıca erkek cinsiyeti ile seslendirilen arabalar daha ön plandadır. Arı Maya Çizgi Filminde ise arıların yaşadığı maceralardan bahsedilmektedir bir kalıp yargısal durum düşünülmemektedir.

Kalıp Yargısal Olmayan Çocuklar

K1'in verdiği cevaplara bakıldığında Nasrettin Hoca çizgi filmi, Nasreddin hocanın çocukluğundan, ailesinden, eğitim hayatından, mesleğinden ve birkaç fıkrasından oluşan bir çizgi filmdir. Herhangi bir kalıp yargısal düşünce de olmadığı düşünülmektedir. Aynı şekilde Kaptan Pengu Çizgi filmi; Kaptan Pengu ve arkadaşlarının başından geçen türlü türlü maceraları konu edinmektedir ve burada da kalıp yargısal düşünce olmadığı düşünülmektedir. Gumball Çizgi filmi, Gumbal adındaki mavi bir kedinin ve Darwin adındaki turuncu bir balığın ve ailesinin başından geçenleri konu alır. Cesurluk duygusu, araba sürme eylemleri her iki cinsiyete de atfedildiği düşünülebilir. Diğer bir çizgi film olan Pijamaskeliler çizgi filminde özel güçler, cesurluk, güçlülük kavramları hem erkek cinsiyete hem kız cinsiyete verilmiştir.

İleride hangi mesleği yapmayı istiyorsun? (Büyüyünce ne olacaksın) Neden? Sorusuna İlişkin Bulgular

Kalıp Yargısal Olan Çocuklar

Çoğunlukla kalıp yargısal olan tercihlerde bulunulduğu görülmektedir. Bu cevaplara örnek olarak "*Öğretmen olmak istiyorum. Çünkü öğretmenim benimle hem oyun oynuyor hem de resim yapıyor.*" diyen K3 öğretmenini model alarak meslek seçiminde cinsiyetçi tutumda olduğu düşünülmektedir. "*Polis olmak istiyorum çünkü ışıklı ve büyük arabaları var.*" yanıtını vermiştir. E1'in verilen cevaplardan anlaşıldığı üzere arabalara olan ilgisinden meslek seçimine ilişkin cinsiyetçi tutumda bulunduğu söylenebilir. "*Asker olmak istiyorum çünkü onların kocaman savaş arabaları var bende o arabalardan almak istiyorum.*" diyen E2 savaş arabalarına olan merakından ve ilgisinden dolayı asker olmaya istekli olduğu düşünülmektedir. K4 de sorulan sorulara şu şekilde cevap vermiştir: "*Anne. Çünkü annem çok tatlı.*" K4'ün bu algısının oluşumunda diğer çevresel faktörlerin etkisi olabileceği gibi annesini de model aldığı ve kendisini annesi ile özdeşleştirdiği düşünülmektedir. "*Doktor. Çünkü babam istiyor da ondan.*" yanıtını veren E3 babasının göstermiş olduğu tutumu dikkate alarak meslek seçimine yönelik cinsiyetçi yaklaşımın olduğu söylenebilir. "*Asker olmak isteyen E4 çünkü hep böyle bir insanları kurtarmak için*" diyerek büyüyünce asker olmak istediğini belirtmiştir. "*Asker. Çünkü annemi, babamı kurtaracağım.*" diyen E5'in meslek seçiminde cinsiyetçi tutumda olduğu söylenebilir.

Kalıp Yargısal Olmayan Çocuklar

K6 ile E7 kalıp yargısal olmayan tercihlerde bulunmuşlardır. K6 sorulan sorulara ***"****Her şeyi yapmak istiyorum. Çünkü ablam dedi ki bütün meslekleri denersen bir şehrin müdürü olursun dedi."* yanıtını vermiştir. K6'nın cinsiyetçi yaklaşımda bulunmadığı söylenebilir. "*Doktor ve aşçı. Çünkü hastalara yardım edebiliyorsun ve ev işlerinde anneme yardım etmeyi seviyorum."* diyen E7 eşitlikçi bir bakış açısı olduğundan cinsiyetçi olmayan söylemlerine ilişkin kalıp yargısal tutumunun olmadığı düşünülmektedir.

Sence baban mı daha güçlüdür annen mi? Neden? Sorusuna İlişkin Bulgular

Kalıp Yargısal Olan Çocuklar

Çalışmadan elde edilen bulgular incelendiğinde hem kız çocukların hem de erkek çocukların kadın ve erkeğin eşitlik algısının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin görüşleri ele alınarak **kalıp yargısal olan** görüşler belirtmiştir Örnek cevaplardan bazıları şu şekildedir: "*Babam daha güçlü çünkü ağır eşyaları sadece babam taşıyabiliyor., "Babam daha güçlü çünkü evde bozulan eşyaları tamir etmekte hiç zorlanmıyor. "Babam daha güçlü nedeni ise kocaman eşyaları babam taşıyor."* Görüldüğü gibi çocukların, babaların annelerden fiziksel olarak güçlü olduğunu düşündüğü ve cinsiyetçi tutum sergilediği söylenebilir.

Sınırlı Kalıp Yargısal Olan Çocuklar

Çalışmadan elde edilen bulgular incelendiğinde hem kız çocukların hem de erkek çocukların kadın ve erkeğin eşitlik algısının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin görüşleri ele alınarak **sınırlı kalıp yargısal olan** görüşler belirtmiştir. K1, E2, K5, K8, E10 sınırlı kalıp yargısal tercihlerde bulunmuşlardır. *"Annem daha güçlü çünkü evdeki tüm işleri annem yapıyor."* ,"*Annem daha güçlü çünkü evdeki tüm işleri annem yapıyor."* ,"*Babam. Çünkü babam bazen çok çalışıyor, annem bazen az çalışıyor."* diyerek ifade etmiştir. Burada K5'in cinsiyetçi yaklaşımda bulunmadığı aynı zamanda tutarsız söylem ve davranışta olduğu söylenebilir.

Kalıp Yargısal Olmayan Çocuklar

Çalışmadan elde edilen bulgular incelendiğinde hem kız çocukların hem de erkek çocukların kadın ve erkeğin eşitlik algısının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin görüşleri ele alınarak **kalıp yargısal olmayan** görüşler belirtmiştir. K6 ile K12 kalıp yargısal olmayan tercihlerde bulunmuşlardır. K6 "*İkisi de güçlü. Ben bilmiyorum onu. Çünkü hiç görmedim onların hangisi güçlü diye."* diye cevap vermiştir.

"Annen gibi mi olmak istersin baban gibi mi? Neden?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Kalıp Yargısal Olan Çocuklar

Görüşmede bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde 26 çocuktan 15 çocuğun toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına sahip olduğu söylenebilir. Ele alınan çocuklardan elde edilen bulgular incelendiğinde K1, K2, K3 sorulan soruya aynı cevaplar verdikleri söylenebilir. K1, K2, K3 kodlu çocuklar anne cevabını verirken nedenini genel olarak "*Bende annem gibi mutfakta*

yemek yapmak istiyorum." şeklinde belirtmişlerdir. Verilen cevaplardan da anlaşıldığı üzere K1, K2, K3 anneleri ile özdeşim kurmaktadır.

Sorulan soruya yönelik olarak E1, E9, E10, E12, E13 benzer cevaplar verdikleri söylenebilir. E1 *"Babam gibi olmak isterim çünkü bende babam gibi güçlü olup ağır ve kocaman eşyaları taşımak istiyorum."* cevabını, E9 *"Babam çünkü babam büyük olduğu için, kaslı olduğu için babam gibi olmak isterim."* cevabını vermişlerdir. Cevaplara bakıldığında erkek çocukları annelerine oranla babalarının daha güçlü olduğunu düşündükleri ve onlarla özdeşim kurmaya çalıştıkları söylenebilir.

Sınırlı Kalıp Yargısal Olan Çocuklar

Görüşmede bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde 1 tane çocuğun sınırlı kalıp yargısına sahip olduğu söylenebilir: K12 *"İkisi gibide olmak isterim. Çünkü ikisini de seviyorum."*

Kalıp Yargısal Olmayan Çocuklar

Görüşmede bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde E4, K4, E14, E7, E2, E8, K11, K9, K5, K10 kodlu çocukların kalıp yargısal olmayan cevaplar verdiği söylenebilir. Benzer cevaplara bakıldığında E7 *"Annem gibi. Çünkü ev işlerini ve yemek yapmayı seviyorum."* cevabını E6 *"Annem gibi olmak isterim çünkü evdeki işleri çabucak bitiriyor."* cevabını E8 *"Annem gibi. Hep yemek yapıyor mucitleri çok seviyorum bir şeyler koyuyor sonra başka bir şeyler daha koyuyor ve yemeklerin rengi değişiyor tıpkı bir mucit gibi"* şeklinde belirtmişlerdir. Bu durumda erkek çocukların verdiği cevaplara göre ev işlerinin sadece kadınlara ait olmadığını erkeklerinde yapabileceklerini kalıp yargı olmadan ifade ettikleri söylenebilir. E4, K9, K5, K10 annesi gibi mi babası gibi mi olmaya yönelik kalıp yargısal olmayan tercihlerde bulundukları söylenebilir.

"Sana kıyafet alınsa hangi renk olmasını istersin? Mesela pembe ya da mavi olabilir mi? Neden?" Sorusuna İlişkin Bulgular

Kalıp Yargısal Olan Çocuklar

Görüşmede bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde 26 çocuktan 19 çocuğun toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına sahip olduğu söylenebilir.

Ele alınan çocuklardan elde edilen bulgular incelendiğinde K2, K10, K7, K11 sorulan soruya aynı cevaplar verdikleri söylenebilir. K2, K10, K7, K11 kodlu çocuklar *"pembe"* cevabını verirken nedenini genel olarak *"Çünkü pembeyi çok seviyorum."* şeklinde belirtmişlerdir. Verilen cevaplardan anlaşıldığı üzere toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının mevcut olduğu söylenebilir.

Aynı cevap veren diğer çocukların cevapları ise şu şekildedir: E1, E9, E10, E14 kodlu çocuklar *"mavi"* cevabını verirken nedenini genel olarak *"Çünkü mavi rengini çok seviyorum mavi erkek rengi."* şeklinde belirtmişlerdir. Erkek çocukların verdikleri cevaplara bakıldığında mavi renginin erkek rengi olduğunu düşünmekte oldukları söylenebilir.

Sınırlı Kalıp Yargısal Olan Çocuklar

Görüşmede bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde 2 tane çocuğun sınırlı kalıp yargısına sahip olduğu söylenebilir: K4, E7. K4' ün cevabı *"Pembe. Çünkü pembe çok tatlı ve pembeler kızlar içindir. Maviyi de severim ama en çok pembe severim."* K4 renk tercihinde toplumsal cinsiyet kalıp yargılar açısından sınırlı kalıp yargısal cevap verildiği söylenebilir.

Aynı şekilde E7'de toplumsal cinsiyet kalıp yargıları açısından tutarsız cevap verdiği söylenebilir. *"Açık sarı ve mavi, pembeyi birazcık seviyorum."* cevabını vermiştir. E7 mavi rengine cinsiyetçi cevap verirken kızlar için düşündüğü pembe rengini sevdiğini de söylemiştir.

Kalıp Yargısal Olmayan Çocuklar

Görüşmede bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde 5 tane çocuğun kalıp yargısal olmayan cevaplar verdikleri söylenebilir. K5 *"Mavi en sevdiğim renk zaten. Çünkü mavi rengini çok seviyorum o yüzden."* E5 *"Hayır sarı. Çünkü sarıyı seviyorum."* E6 *"Kırmızı ve sarı. Çünkü galata sarayın renkleri."* K9 *"Kırmızı, çok seviyorum ondan. Yunus ege, lacivert çünkü ben fener bahçeliyim o yüzden."* cevaplarından da anlaşıldığı üzere K5, E5, E6, K9 ve E11'in kıyafetlerinin renk seçiminde toplumda kız ve erkeklere kalıp yargısal olarak biçilen renk tercihlerini değil kalıp yargısal olmayan seçimler yaptıkları söylenebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Görüşme formunda verilen yanıtlar, toplumun bireyci ve toplumcu kültür kalıp yargı özelliklerine göre değerlendirilmeye alınmıştır. Görüşme formlarının yanıtları değerlendirildiğinde; çocukların kalıp yargısal düşüncelere daha çok, sınırlı kalıp yargısal düşüncelere daha az sahip olduğu görülmektedir. Bazı yanıtlarda da nadiren kalıp yargısal olmama düşüncelerine sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

Ele alınan çoğu kız çocuğunun oyuncak tercihlerinde genellikle bebeklerin olduğu ve neredeyse çoğunun toplumda erkeğe atfedilen oyunları tercih etmedikleri görülmektedir. çocukların anneleri ile özdeşim kurdukları için babalarının yaptığı işlerden ziyade annelerini örnek aldıklarını ve oynadıkları oyunlara bunları kalıpsal yargı olarak yansıttıkları görülmektedir. Genellikle kız ve erkek çocuklarının ortak tercih ettiği oyunlar olan saklambaç, hamur oyunu yapboz gibi oyunlar olmaktadır.

Toplumumuzda futbolunda çoğunlukla erkek çocuklarının tercihi olup çoğu ebeveynin kız çocukları için bu sporu tercih etmedikleri bilinen bir toplumsal cinsiyet kalıp yargısıdır. Evde genellikle ev işleri ile annelerinin ağır işlerle ve tamir gerektiren işlerle babalarının ilgilendiklerini söyleyen çocuklar bunun nedeninin babalarının daha güçlü olduğu ve dışarıda çalıştığı, eve para getirdiği, dışarıda yorulduğu için evdeki işlere yardım etmediği şeklinde cevaplamaktadır. Çocukların daha çok annelerine mi babalarına mı yardım ettikleri sorulduğunda; genellikle annelerine yardım ettikleri çünkü annenin ev içi sorumluluğunun babadan daha çok olduğu görülmüştür. En çok hangi çizgi filmleri izledikleri sorulduğunda; çocukların daha çok kendi cinsiyetine atfedilen özellikleri taşıyan çizgi filmleri tercih ettikleri ve özdeşim kurdukları görülmüştür. Çocukların meslek tercihlerine baktığımızda ise; yine cinsiyetleriyle bağdaştırdıkları meslekleri tercih ederek, erkek çocukların genellikle asker, polis olmak istedikleri, kız çocuklarının da öğretmen olmak istedikleri görülmüştür. Bir diğer konu da çoğunlukla çocuklar babalarının annelerinden daha güçlü olduğunu düşünmektedirler ve

bunun nedenini babalarının ağır işleri yapabilmelerine, fiziksel görünüşüne bağlamaktadırlar. Genel olarak verilen cevaplara bakıldığında 6 yaş çocuklarının özdeşleşme ve taklit etme ile öğrenme davranışlarını kullanarak anne ve babalarının cinsiyet kalıp yargılarını, kendi cinsiyet kalıp yargılarına dönüştürdükleri söylenebilir. O halde toplumcu kültür düşünce yapısına sahip olan bir toplumun getirilerinin çocukların dünyalarında da var olduğu görüşüne sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Elde edilen sonuçlar ve araştırmanın amacı doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler;

- Farklı ölçme araçları geliştirilerek çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ölçülebilir.
- Çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının oluşumunda ailenin rolünü ve yansımalarını ölçmek amacıyla karma yöntemle planlanmış araştırmalar yapılabilir.
- Cinsiyet eşitliğini öne çıkarıcı çizgi film, çocuk kitapları veya eğitim kurumlarında uygulamalar arttırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Aras, G., Belek, U. ve Yıldırım, P. (2013). Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları. Atılım Üniversitesi Yayınları, s.13.

Çavdar, D. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güder, S. Y. (2014). Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi.

Hepşen, Ö. (2010). Tevrat, İncil ve Kuran-ı Kerim'de Kadın Bedeni, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Presentation ID/Sunum No: SHB 5

Geronteknoloji ve Yaşlılar: Sosyal İçerme

Orçun Muhammet ŞİMŞEK[1]

[1]İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet Bölümü
orcunm.simsek@hotmail.com , ORCID NO: 0000-0001-8028-3394

ÖZET

Geronteknoloji, hizmet ve müdahalelerden yoksun kalmış veya aldığı hizmetten verim alamamış yaşlı nüfusa ulaşabilmek için sosyal çalışmacılar için umut verici bir gelişmeyi temsil etmektedir. Sosyal hizmet müdahalesi ile ilişkili olan teknolojik uygulamaların gerontoloji alanında uygulanması yaşlı bireylerin bağımsız hareket alanının genişlemesi, kaliteli yaşam sürdürmeleri ve yaşam tatminlerinin arttırılması için önemlidir. Geronteknoloji, geleneksel sosyal hizmet uygularını teknoloji ile bütünleştirerek tedavi edici etkilerin arttırılmasını amaçlamaktadır. Bu çalışma yaşlı bireylere verilen hizmetlerde teknoloji kullanımının önemini vurgulamakta ve bir takım yaşlı dostu geronteknoloji uygulamalarından bahsetmektedir. Yaşlı bireylerin, teknoloji kullanımı sayesinde hizmetlere ulaşımının kolaylaştığı ve bu ölçüde yaşam tatminlerinin arttığı bilinmektedir. Bunun yanında bu çalışmada, geronteknolojinin günümüzdeki anlamının dışında sosyal hizmet uygulamalarının geleceğine dair birtakım hedefler vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Teknoloji, Geronteknoloji, Yaşlı Bireyler ve Teknoloji, Sosyal Hizmet ve Teknoloji*

ABSTRACT

Gerontechnology represents a promising development for social workers to reach the elderly population who deprived of services and interventions or who have not been able to benefit from the service they receive. The application of technological practices related to social work intervention in the field of gerontology is important for the enlargement of the independent movement area of elderly individuals, to maintain a quality life and to increase their life satisfaction. Geronteknoloji aims to increase therapeutic effects by integrating traditional social work practices with technology. This study emphasizes the importance of using technology in services provided to elderly people and mentions some elderly friendly gerontechnology applications. It is known that elderly people have easier access to services thanks to the use of technology and their life satisfaction increases to this extent. In addition to this, in this study, apart from the current meaning of gerontechnology, some goals for the future of social work applications are emphasized.

Keywords: *Technology, Gerontechnology, Elderly and Technology, Social Work and Technology*

1.Giriş

Simon'a göre teknoloji, insanların doğa karşısında verdiği mücadelede, doğaya karşı üstünlük kurma çabasından dolayı ortaya çıkardığı bir disiplindir (Akt. Alpar vd., 2012). Teknoloji kelimesi etimolojik bakımdan iki kelimeden oluşmaktadır. Bunlardan ilki "tekhne" kelimesidir. Bu kelime farklı birçok anlam içermektedir. "Tekhne" kelimesi farklı birçok anlamının yanında elişi, zanaat, pratik yetenek, bilgi, marifet gibi uygulama ağırlıklı olan zanaat ve ustalığı yakından ilgilendiren genel bir kavramdır. İkinci kelime ise "logos" tur. Bu kavram; anlamlandırma, mantığa göre hareket etme, akla vurma gibi anlamları temsil etmektedir (Ural N, 2015). Paul Saetller (1968)' e göre ise teknoloji, bilimin uygulamalı bir sanat halini alarak bir sanat dalına dönüşmesidir (Kerimova, Aliyeva, 2016).

Teknoloji terimi çeşitli şekillerde tanımlanmış olmasına rağmen, teknolojinin kavranmasındaki temel mantık aynıdır. Beceri ve bilginin birleşiminden doğan teknoloji, sadece fen bilimlerinin bir kaldıracı değildir, aynı zamanda sosyal bilimler adına da aynı görevi yürütmektedir. İçinde bulunduğumuz yüzyıl, teknoloji ve bilgi çağı olarak adlandırılmaktadır. Teknoloji çağı birey, aile ve toplum üzerinde birtakım dönüşümler meydana getirmiştir. Yeni düzen ile toplum, sisteme ayak uyduran ve uyduramayan olarak iki gruba ayrılmıştır. Sisteme ayak uyduran gruplar için psiko-sosyal sorunlar asgari düzeyde kalırken, yeni düzende sisteme ayak uyduramayan gruplar sosyal sorun haline gelmiştir. Teknolojinin sebep olduğu bu sosyal sorunlar için çeşitli müdahale yöntemleri ve sosyal politikalar üretilmiştir. Son zamanlarda karşılaştığımız sosyal sorunların çeşitlenmesinden dolayı, bu sorunlarla mücadelede gerekli olan yöntemler güncel tutulmalıdır. Toplumdaki sosyal sorunlarla aktif mücadele eden sosyal çalışmacıların da bilgi ve becerilerini yenileme zorunluluğu vardır.

Teknoloji, sosyal hizmet uygulamasının doğasında yeni dönüşümler meydana getirmiştir ve gerektiğinde insanlara yardım etmek için var olan sosyal çalışmacının yeteneklerini de aynı zamanda büyük oranda genişletmiştir. Çağdaş sosyal çalışmacılar; çevrimiçi danışmanlık, telefon danışmanlığı, video konferans, kişiye rehber olacak internet temelli mülakatlar, elektronik sosyal ağlar, mobil uygulamalar, otomatik öğreticiler, e-mail, mesajlar vb. uygulama yöntemlerini kullanarak müracaatçılara hizmet sağlayabilmektedirler. Bunun yanında sosyal çalışmacılar, müracaatçı hakkında bilgilere erişmeye ve bilgi toplamaya çalışırken teknolojinin çeşitli formlarını kullanabilmektedirler (NASW, ASWB, CSWE, CSWA, 2017). Kısaca sosyal çalışmacılar da teknoloji gibi yenilenebilir ve gelişim odaklı olmalıdır ve sosyal çalışmacıların teknolojiyi kullanım biçimi, bireylerin biyopisikososyal iyiliğin sağlanmasında da etkin rol oynayacak yönde olmalıdır. Bu bilgiler ışığında bu çalışmada, öncelikle teknolojinin ne olduğunda daha sonra sosyal hizmet ve teknoloji arasındaki ilişkiden ve son olarak sosyal hizmetin bir alanı olan yaşlılar için ortaya çıkartılmış geronteknolojiden bahsedilmiştir.

2.Teknoloji ve Sosyal Hizmet İlişkisi

Son yıllarda, dünya genelinde ekonomik ve coğrafik birtakım kısıtlamaların karşımıza çıkması sosyal hizmet uygulamalarında teknolojik araç ve gereçlerin kullanılması fikrini doğurmuştur (Jones, 2010). Robot teknolojileri, elektronik izleme ve mobil uygulamalardaki gelişmeler sosyal hizmet müdahalesi adına yeni yöntem ve yaklaşımların meydana gelmesini sağlamıştır (Barsky, 2017). Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği (NASW), 2005 senesinde sosyal hizmet uygulamasında teknoloji etik standartlarını yayınlamıştır. Sosyal hizmet ve paydaşı alanlarda teknolojinin en iyi gelişimi ve kullanımı klinik alanda meydana gelmiştir (Chester, Glass, 2006). Bu alanda teknolojinin kullanımı; müracaatçılara hizmet sağlama, müracaatçılarla iletişim kurma, gizli vaka kayıtlarını yönetme ve müracaatçılar hakkında bilgiye erişme amaçları için bilgisayar kullanımını (çevrimiçi konuşma ve e-mail) ve diğer teknolojik anlamları (video ve telefon teknolojileri gibi) içermektedir (Lee, 2010 Akt. Reamer, 2018). Sosyal hizmet yöneticileri, internet üzerinden video toplantıları düzenleyebilmektedir. Bu toplantılara uzak yerlerde oturan kişiler rahat bir şekilde katılabilmektedir (Reamer, 2018).

İçinde bulunduğumuz yirmi birinci yüzyıl da sosyal hizmet kurumları genel anlamda sonuç odaklı bir yaklaşımın içerisindedir. Sosyal hizmet uygulayıcılarının müracaatçılara daha verimli ve doğru hizmet sunabilme çabaları, bu yaklaşım doğrultusunda bilgisayar üzerinden bilgi sistemleri kurmak ile ilişkilidir (Carrilio, 2007). Sosyal hizmet uygulamalarının iyileştirilmesi üzerine yapılan araştırmalarda, teknolojinin kullanılması önemlidir. Sosyal hizmet uygulamaları içerisine teknolojinin entegre edilmesi, sağlıklı bir iş birliğinin yolunu açmaktadır. Geleneksel uygulamalar vasıtasıyla nüfuslara ulaşmakta zorluk çekilmesi, teknoloji vasıtasıyla yeni gelişmeleri ortaya çıkarmıştır (Benzin, Coulton, 2018).

Teknoloji, müracaatçıların bilgilerinin çevrimiçi şekilde saklanmasına, sosyal çalışmacıların müracaatçıların bilgilerine rahatça erişebilmesine ve bilgileri kolayca yönetebilmesine fırsat vermektedir (Devereaux, Gottlieb, 2012). Teknoloji; toplum değerlendirmesi, kaynakların kullanımı, koruyucu-önleyici müdahaleler, savunuculuk ve güçlendirme gibi amaçlar için daha geniş çevrelere ulaşmayı sağlayan bir araçtır (Adedoyin, Christson, 2016). Kısaca sosyal hizmet uygulamalarında karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmek için çağın getirisi olan teknolojinin kullanılması kaçınılmazdır. Her alan da görüldüğü gibi sosyal hizmet mesleği de kendini revize etmekte ve güncel tutmakta sorumludur. İçinde bulunduğumuz toplumun sürekli devinim halinde olması, birey ve toplumun üzerinde uygulanan uygulamalarında çağa ayak uydurmasını gerektirmektedir.

3.Yaşlılık

Yaşlılık kavramı, sözlükte verildiği üzere yaşlı olma, yaş arttıkça yaşın etkilerinin ortaya çıkması olarak tanımlanmaktadır. Biyolojik işlev bakımından erişkin konuma geldikten sonra canlılarda görülen değişim ve dönüşüm süreci olarak bilinmektedir. Üreme fonksiyonunda azalma ve ölüm oranlarının artması bu değişimlerin en önemlileridir (Beğer, Yavuzer, 2012). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yaşlılığı, yaşlanma sürecine bağlı olarak çevresel koşullara ayak uydurmada azalma olarak tanımlamaktadır (Kutsal, 2003) ve bireylerin yaşlılığının 65 yaşından sonra başladığını belirtmektedir (WHO, 2015).

Yaşlı bireylerin sosyal uyumu ve yaşam tatminleri, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, sosyal destek ve sosyal içerme gibi birtakım faktörlere bağlı olarak farklılık göstermektedir (Kurt vd., 2010). Fakat yaşlanma ile yaşam tatmini arasında olumsuz bir ilişki olduğu, yaşlanma arttıkça yaşam tatminin azaldığı bilinmektedir (Şahin, Emiroğlu, 2014). Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler ise, bireylerin daha uzun yaşam beklentilerinde daha gerçekçi bir bakış açısı geliştirmelerini sağlamıştır (Ball vd., 2002).

Yaşlılık, yaşlanmayla birlikte bireyin fiziksel görüntüsü, gücü, rolü ve bulunduğu konum bakımından kayıplar yaşadığı, bazı yetilerinde azalmalar göründüğü ve fiziksel hastalıklarda bir artamadan dolayı ailesi ve çevresine bağımlı hale geldiği bir süreçtir (Aydemir, 1999). Bu süreçte yaşlı bireye bakım, geniş ailelerde aile tarafından verilmektedir. Şu an gelinen noktada ise geniş ailenin çekirdek aileye dönüşümü ve çalışma hayatının varlığı yaşlı bireylerin profesyonel ekipler tarafından bakımının yapılmasını zorunlu hale getirmiştir.

4.Yaşlı Dostu Teknoloji: Geronteknoloji

Geronteknoloji terimi, yaşlılık alanında çalışan bir bilim olan "gerontoloji" ve yeni ürün, teknik ve yaklaşımlar üzerine araştırma-geliştirme yapan "teknoloji" olmak üzere iki kelimeden oluşmaktadır. Geronteknoloji, yaşlanmakta olan bir toplumun ihtiyaçlarının giderilmesi üzerine gerekli olan mühendisliklerin, üretimde bilimsel bir çaba gösterdiği bir alan haline gelmiştir (Harrington, Harrington, 2000). Geronteknoloji, sağlık ve iyiliğe, sosyal çevre ve yaşlı bireyin günlük yaşamına, taşımacılığa, bilgi, iletişim ve yönetime olumlu etkide bulunmaktadır (Leikas, Koivisto, 2015).

İçinde bulunduğumuz yirmi birinci yüzyılda, yaşlı bireylerin daha bağımsız olmaları ve yaşam kalitelerinin iyileştirilmesi için verilen destek ve hizmetlerde teknolojinin kullanılmasına yönelik araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin hız kazandığı görülmektedir (Sixsmith, 2006). Geronteknoloji, yaşlı bireylerin artan ihtiyaçlarını gidermek için birçok farklı disiplin tarafından 1990'lı yıllarda ortaya çıkarılmıştır. Yaşlı bireylerin fiziksel sınırlılıklarına efektif çözümler geliştirmek için teknolojiyi kullanmayı amaçlamaktadır (Leikas vd., 2015). Oğlak vd. (2014)' ne göre, teknoloji kullanımının sistemli bir şekilde artması, yaşlıların sağlık hizmetlerine daha kolay ulaşmasını sağlayarak, yaşlıların yaşam tatminlerini ve yaşam kalitelerini olumlu yönde etkilemektedir (Akt. Hazer, Ateşoğlu, 2017). Günümüzde kullanılan çeşitli geronteknoloji uygulamaları mevcuttur. Bunlardan bazıları;

Teletıp: Yirmi birinci yüzyılın başlarında, bilişim teknolojileri büyük oranda gelişim göstermiştir. Bilişim teknolojilerinin gelişmesi ile uzak mesafelerden sağlık hizmetlerinin sunumu teletıp sayesinde gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Bal vd., 2015). Uzaktan bir şekilde herhangi bir yer ve zamana bağlı olmadan, canlı video veya ses, tıbbi görüntüleme, veri ve sinyaller alabilmek için faaliyet gösteren sağlık sistemleri ile bütünleşik bir sistemdir (Zach, 1996).

Sol Ventrikül Destek Cihazları (LVAD): Kalp yetmezliği tedavisi sürecinde uygun organ bulunması gibi birtakım olumsuzlukların ve sınırlılıkların önüne geçmesi amacıyla

kullanılan cihazlardır (Yurttaş vd., 2017). Sol Ventrikül Destek Cihazları (LVAD), uygun organ bulunana kadar, hasta bireylerin yaşamlarını sürdürmesine olanak sağlamaktadır (Patel vd., 2016). Bu cihazlar, kalbin yükünü hafifleterek ve kalbi kontrol altına alarak, yaşlı veya hasta bireyin yatağa bağlı hale gelmesini engellemektedir. Bu sayede yaşlı veya hasta birey, toplum içinde daha aktif bir rol almaktadır (Vural vd., 1999).

Bilgisayar Arkadaşları (Computer Buddies) Programı: Kaplan vd. (2013)'e göre, 6-14 yaş ile 55-85 yaş ve üzerindeki farklı nesilden bireyleri bir araya getirerek, etkileşim içinde olmalarını sağlayan ve bilgisayar ile ilgili bilgi birikimlerini birbirlerine aktarmalarını amaçlayan bir programdır (Hazer, Özsungur, 2017).

Akıllı İzleme Sistemleri: Kablosuz teknoloji kullanılarak (Elbise, kemer, saat, gözlük, şeklinde giyilebilir veya vücut içine yerleştirilebilen cihazlar) hastanın uzaktan izlenmesi anlamına da gelmektedir (Çiftlikli vd., 2008). Teknoloji ile yeniden şekillendirilerek, yaşlı bireylerin kullanımına sunulan uyarı cihazları alarm verdikten sonra sağlık profesyonellerine ya da gerekli otoritelere kısa bir mesaj göndererek müdahale sürecini hızlandırmaktadır (Lee vd., 2013).

Akıllı Ev Tasarımları: Akıllı ev tasarımları, önce hastane odalarında denenmiş ve daha sonra yaşlı bireylerin bağımsız bir şekilde hareket edebilmesini sağlayarak, yaşlı bireylerin hareket alanını genişleten farklı donanıma sahip evler halini almıştır (Alwan vd., 2006). Akıllı evler içinde; akıllı ön kapılar, akıllı perdeler, akıllı yastıklar, akıllı ısıtma/soğutma sistemleri (Yumurtacı ve Keçebaş, 2009), harekete duyarlı sensörler (Pulli vd., 2012) ve akıllı yürüteçler (Einbinder, Horrom, 2010) gibi teknolojik cihazlar kullanılmaktadır.

Titreşim Algılayıcı Kullanılarak Oluşturulmuş Sistemler: Yaşlı bireylerin yaşlılık süreçlerinde çok sık karşılaştığı durumlardan biri de yer ve zaman belli olmadan yere düşmektir. Bu alanda koruyucu ve önleyici çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Vibrasyon algılayıcılar bu çalışmalardan biridir. Vibrasyon algılayıcılarının görevi, yaşlı birey yere düştükten sonra yerde oluşan titreşimi algılayıp, elektrik dalgalarına dönüştürmektir (Terkeş, Bektaş, 2016).

Sosyal Etkileşimli Yardım Robotları: Sosyal yardımcı robotlar, yaşlı bireyler üzerinde psikolojik yönlü olumlu etkiler bırakmaktadır. Bireylerin bağımsız bir şekilde yemek yeme, kıyafetlerini giyinme, banyo yapma gibi ihtiyaçlarını karşılamayı öncelik almaktadır (Broekens, vd., 2009).

Tuvalet Robotları: Yaşlı bireylerin idrar tahlillerini yapabilmek için geliştirilmiş bir yöntemdir. Şeker ölçümü, PH değerleri vb. gibi analiz edilen sonuçlar doktora e-mail olarak gitmekte veya robota bağlı yazıcıdan kolayca çıkarılabilmektedir (Ueno vd., 2009)

5.Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma yaşlı bireylere verilen hizmetlerde teknolojiyi kullanmanın önemini vurgulamakta ve bir dizi yaşlı dostu gerontekno lojik uygulamadan oluşmaktadır. Gerontekno loji, yaşlı bireylerin yaşam tatminlerini ve beklentilerini arttırması açısından toplum odağında önemlidir. Gerontekno loji, gelişen ve değişen günümüzde üzerine düşünülmesi gereken bir alandır. Modernleşen dünya sürekli bir devinim halindedir ve bu durum sosyal sorunların da çeşitlenmesine neden olmaktadır. Bu sorunlara modern dünyanın gerektirdiği gibi müdahaleler geliştirmek son dönemlerde zorunlu hale gelmiştir. Dünya giderek karışık ve çeşitli bir yapıya dönüşmekte ve bireysel sorunlar, sosyal sorunlara yerini bırakmaktadır. Yaşlı bireyler, sanayi devrimi öncesi sosyal sorun olarak görülmezken, sanayi devrimi sonrası kentleşmenin artması ve bunun sonucu geniş aileden çekirdek aile geçilmesi yaşlı bireylerin bir sosyal sorun haline gelmesine neden olmuştur.

Değişen koşullarda yaşlı bireylere hizmetin profesyonel ekipler tarafından verilmeye başlaması bir gereklilik haline gelmiştir. Yaşam tatmini ve daha iyi bir yaşam beklentisi, her insanın olduğu gibi yaşlı bireylerin de doğal bir hakkıdır. Yaşlı bireylerin yaşam tatmininin artması, bağımsız hareket etme alanının genişlemesi ve kaliteli bir yaşam sürmesi adına geliştirilen gerontekno lojik uygulamalar, yaşlı sağlığı ve teknoloji arasında pozitif bir korelasyon sağlamaktadır. Yaşlı bireylerin topluma geri kazanımını sağlamak için gerontekno loji bir bilim olarak istikrarlı bir şekilde kendini geliştirmeye devam etmelidir. Fakat toplum bünyesinde teknoloji tabanlı sosyal hizmet uygulamalarının dağıtımında hala daha engeller bulunmaktadır. Çeşitli sebeplerden dolayı teknoloji ile bütünleşik sosyal hizmet müdahalelerini ulaştırmak daha az muhtemeldir. Örneğin, yaşlı bireylerin teknolojiyi kavrama ve teknolojik cihazları kullanma zorluğu, yaşlı bireylerin okuma yazma becerilerinin azalması veya olmaması, teknolojik cihazların karmaşık yapısı vb. çeşitli engeller bu tür hizmetlerin ulaştırılmasının önünde engel oluşturmaktadır. Bundan dolayı yaşlı bireylerin teknoloji ile kaynaşması ve teknoloji kullanım becerilerinin geliştirilmesi sağlanarak, geliştirilen gerontekno lojik uygulamaların daha efektif ve çözüm odaklı olması sağlanmalıdır.

Bilgi ve teknoloji çağı içinde dünyaya gelen mevcut gençlerin teknolojiyi kavrama hızı, bu çağın öncesinde dünyaya gelen şu an ki yaşlı bireylerden daha optimum düzeydedir. Dijital yerliler olarak da bilinen genç bireylerin dijital göçmenler olarak da bilinen yaşlı bireylere, teknolojiyi kavramaya yönelik bilgi ve becerilerini aktarabileceği bir uygulama geliştirilmelidir. Bu sayede hem yaşlı bireylerin bilgi becerileri geliştirilerek hem de genç bireylerin sorumluluk bilinci ve yardımlaşma alışkanlığı sağlanarak kârı maksimize etmek amaçlanmalıdır. Bunun yanında teknoloji vasıtasıyla yaşlı bireylere uygulanacak olan hizmetlerin sağlıklı ilerlemesi amacıyla takip ve denetim sisteminin sürdürülebilir olması gerekmektedir. Takip ve denetimin sağlanması yaşlı bireylerin teknoloji tabanlı uygulamalardan fayda elde edip etmediği geri bildiriminin saptanması açısından önemlidir.

Hedeflenen amaçları gerçekleştirebilmek için her hizmet profesyonelinin yoğun zaman ve kaynak oluşturulması gerekmektedir. Bununla eş güdümlü geliştirilen uygulamaların güvenirlilik ve geçerlilik çalışmaları pilot uygulamalar şeklinde uygulanmalıdır. Hizmetlere erişimde teknoloji kullanımının teşvik edilebilmesi için gerekli olan yönlendirmeler ve bilgilendirilmeler, birey, aile ve toplum bilinçlendirmesi üçgeninde ve/veya teknoloji kullanım

bilgi ve becerileri yüksek yaşlı bireyler tarafından diğer yaşlı bireylere aktarım şeklinde gerçekleştirilmelidir. Yaşlı bireylerin teknoloji kullanım bilgi ve becerilerini geliştirici atölye çalışmaları uygulanmalıdır. Uygulama sahalarının ağırlık olarak hastanelerin oluşturması önemlidir. Gerekli bilgilendirme hastanedeki sosyal çalışmacı ve paydaşı meslek elemanları tarafından sağlanmalıdır. Hastane bünyesinde geronteknoloji alanındaki bilgilendirmeyi vermek için ihtiyaç duyulan yaşlı birey kaynağına ulaşmak daha kolaydır.

Teknolojik cihazlar yaşlı bireyin gözünü korkutabilir ve çekimser tavır sergilemesine neden olabilir. Bundan dolayı yaşlı bireylerin yararına olan geronteknolojinin çerçevesi kesin çizgilerle çizilerek yaşlı bireylerin anlayacağı bir şekilde aktarımı sağlanmalıdır. Son olarak teknoloji tabanlı geliştirilen hizmet ve uygulamaların, geniş yararlanıcı kesimine ulaşabilme gücünün arttırılabilmesi için paydaş kurum ve kuruluşlarla iş birliği sağlayarak koordineli hareket etme ve ortak planlama sağlanmalıdır. Sosyal hizmet müdahalesinde geronteknolojik uygulamalar ve benzeri uygulamalar için daha fazla araştırma ve geliştirme çalışmaları gereklidir. Yüksek kaliteli geronteknoloji uygulamalarının ülkemizde uygulanması için bir yarar temeli oluşturulmalıdır. Toplum bilinçlenmesi, geronteknolojinin yararının kavranabilmesi için gereklidir ve paydaşlar tarafından yaygınlaştırılması kavrama sürecini hızlandıracaktır.

Kaynaklar

Adedoyin, A., Christson, A. (2016). Deploying Communities of Practice as A Digital Tool in Social Work: A Rapid Review and Critique of The Literature. *Social Work Education, 35*(3), 357–370.

Alpar, D., Batdal, G., Avcı, Y. (2012). Öğrenci Merkezli Eğitimde Eğitim Teknolojileri Uygulamaları. *HAYEF Journal of Education*, *4*(1), 19-31.

Alwan, M., Kell, S., Dalal, S., Turner, B., Mack, D C., Felder, R. (2006). Impact of Passive In- Home Health Status Monitoring Technology in Home Health: Outcome Pilot. Proceedings of the 1st Distributed Diagnosis and Home Healthcare (D2H2) Conference Arlington (Kongre Kitabı), Virginia, USA. 2-4 Nisan, 79-82.

Aydemir, Ç. (1999). Türkiye'de Yaşlı İntiharları. *Kriz Dergisi*, *7*, 21- 25.

Bal, U., Yılmaz, E., Tamam, L., Çakmak, S. (2015). Telepsychiatry: Now and Here! *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *7* (2), 136-148.

Ball, K. K., Wadley, V. G., Edwards, J. D. (2002). Advances in Technology Used to Assess and Retrain Older Drivers. *Gerontechnology*, *1*(4), 251-261.

Barsky, E, A. (2017). Social Work Practice and Technology: Ethical Issues and Policy Responses, *Journal of Technology in Human Services*, *35*(1), 8-19.

Beğer, T., Yavuzer, H. (2012). Yaşlılık ve Yaşlılık Epidemiyolojisi. *Klinik Gelişim*, *25*, 1-2.

Berzin, S. C., Coulton, C. J. (2018). Harness Technology for Social Good. *Grand Challenges for Social Work*, *8.*

Broekens, J., Heerink, M., & Rosendal, H. (2009). Assistive Social Robots in Elderly Care: A Review. *Gerontechnology*, *8*(2), 94- 103.

Carrilio, T. E. (2007). Using Client İnformation Systems in Practice Settings: Factors Affecting Social Workers' Use of İnformation Systems. *Journal of Technology in Human Services*, *25*(4), 41-62.

Chester, A., Glass, C. A. (2006). Online Counseling: A Descriptive Analysis of Therapy Services on The Internet. *British Journal of Guidance and Counseling*, *34*, 145–160.

Çiftlikli, C., Tuncer, A. T., Özşahin, A. T., Yesbek, S. M. (2008). Uzaktan Bakım Hizmeti Verilmesinde Yeni Kablosuz İletişim ve Bilişsel Radyo Teknolojilerinin Önemi. ELECO' 2008 Elektrik-Elektronik-Bilgisayar Mühendisliği Sempozyumu.

Devereaux, R. L., Gottlieb, M. C. (2012). Record Keeping in The Cloud: Ethical Considerations. *Professional Psychology: Research and Practice*, *43*(6), *627–632.*

Einbinder, E., Horrom, T A. (2010). Smart Walker: A Tool for Promoting Mobility İn Elderly Adults. *Journal of Rehabilitation Research and Development*, *47*(9), 13-15.

Guest, R. (2002). Teknoloji ve Yoksulluk. *Liberal Düşünce*, Kış-Bahar, 219-247.

Harrington, L. T., Harrington, K. M. (2000). *Gerontechnology; Why and How*. Herman Bouma Foundation for Gerontechnology. http://gerontechnologie.nl/wp-content/uploads/2012/09/WhyandHow.pdf

Hazer, O., Ateşoğlu, L. (2017). Yaşam Kalitesine Geronteknolojik Bakış. *International Journal of Social Science*, *63*, 471-486.

Hazer, O., Özsungur, F. (2017). Kuşaklararası İşbirliği ve Geronteknoloji. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *4*(11), 445-472.

Jones, P. (2010). Collaboration at A Distance: Using A Wiki to Create A Collaborative Learning Environment for Distance Education and On-Campus Students in A Social Work Course. *Journal of Teaching in Social Work*, *30*(2), 225-236.

Kabakçı, I., Odabaşı, H. F. (2004). Teknolojiyi Kullanmak ve Teknogerçekçi Olabilmek. *Sosyal Bilimler Dergisi*, *1*, 19-28.

Kerimova, N. K., Aliyeva, M. A. (2016). Teknoloji Sözünün Etimolojisine Genel

Bakış/General Overview to The Etymology of The Word "Technology". *Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, *8*(30), 196-200.

Kutsal, G Y. (2003). Yaşlanan İnsan ve Yaşlanan Toplum. *Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni* *3*(4),1-6.

Lee, J. V., Chuah, Y. D., Chieng, K. T. H. (2013). Development of An Elderly Telecare System. *International Journal of Control and Automation*, *6*(3), 57-68.

Leikas, J., Koivisto, R. (2015). Ethics Assessment in Different Fields Social Gerontechnology. Technical Research Centre Of Finland (VTT).

NASW, ASWB, CSWE, CSWA. (2017). Standards for Technology in Social Work Practice. Erişim Tarihi: 13.11.2019. Erişim Adresi: https://www.clinicalsocialworkassociation.org/resources/Documents/SW%20Technology%20Standards.pdf.

Özlem, D. (2002). Teknoloji İnsani Amaçlar İçin Bir Amaçtır. *SBE Dergisi*, *8*, 1-9.

Patel, S., Nicholson, L., Cassidy, C. J., Wong, K. Y. (2016). Left Ventricular Asist Device: A Bridge to Transplantor Destination Therapy? *Post Graduate Medical Journal*, *92*(1087), 271-81.

Pulli, P., Hyry, J., Pouke, M., Yamamoto, G. (2012). User Interaction in Smart Ambient Environment Targeted for Senior Citizen. *Medical & Biological Engineering & Computing*, *50*, 1119–1126.

Reamer, F. G. (2018). Ethical Standards for Social Workers' Use of Technology: Emerging Consensus. *Journal of Social Work Values and Ethics*, *15*(2), 71.

Sixsmith, A. J., Gibson, G., Orpwood, R. D. (2006). Developing A Technology 'Wish-List' To Enhance the Quality of Life of People with Dementia. *Gerontechnology*, *6*(1), 2-19

Şahin, N E., Emiroğlu, O N. (2014). Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Yaşam Kalitesi ve Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2*, 57–66.

Teknolojinin Yararları Nelerdir? (26.11.2019). Erişim Adresi: https://www.egitimsistem.com/teknolojinin-yararlari-nelerdir-65780h.htm.

Teknolojinin Yararları ve Zararları. (26.11.2019). Erişim Adresi: https://www.tech-worm.com/teknolojinin-yararlari-zararlari.

Terkeş, N., Bektaş, H. (2016). Yaşlı Sağlığı ve Teknoloji Kullanımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, *9*(4), 153-159.

Ueno, S., Imai, Y., Okubo, M., Ishikawa, T., Yamaguchi, T. (2009). Development of A Mobile Toilet System Servicing Elderly on Call. 4th European Conference of The International Federation for Medical and Biological Engineering (Kongre Kitabı). Belgium. 23-27 Kasım, 1747-1749.

Ural, N. M. (2015). Antik Yunan'da 'Teknik': Teknoloji Felsefesi Tarihine Genel Bir Bakış. *Mavi Atlas*, *4*, 136-144.

Vural, M. K., Öz, M. C. (1999). Kalıcı Amaçlı Sol Ventrikül Destek Cihazları: TCI Heartmate. *Türk Göğüs Kalp Damar Cerrahisi Dergisi*, *7*(5), 393-401.

Yumurtacı, M., Keçebaş, A. (2009). Akıllı Ev Teknolojileri ve Otomasyon Sistemleri. 5. Uluslararası İleri Teknolojiler Sempozyumu (IATS'09) (Kongre Kitabı), Karabük. 13- 15 Mayıs, 2168-2172.

Yurttaş, A., Öztürk, Ö., Kavuran, E. (2017). Sol Ventrikül Destek Cihazı (LVAD) Uygulanan Hastaların Retrospektif Analizi. *Kardiovasküler Hemşirelik Dergisi*, *8*(15), 14-19.

Zach, S. (1996). Telemedicine Overview and Summary. Nineteenth Convention of the IEEE, Jerusalem, Israel, 409-412.

WHO. (2015). World Report on Ageing and Health, Luxemburg: World Health Organization.

Presentation ID/Sunum No: SHB 7

Toplumsal Rol ve Kuşaklar Çatışmasında Dijital Devrimin Etkisi

****

The Impact Of The Dıgıtal Revolutıon In Socıal Role And Generatıonal Clash

Dr.Öğretim Üyesi Nihan KALKANDELER
Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
nihan.kalkandeler@avrasya.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-3362-363X

ÖZET

Bu araştırmada, ebeveynler ve çocukları arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar, kuşaklar çatışması çerçevesinde problematize edilmiştir. Bu problem bağlamında teknolojik devrimin hayatımızdaki egemenliği ön planda tutulmuş ve özellikle toplumsal kimlik edinme mücadelesi veren gençlerin, yaşadıkları iletişim sorunlarını ve toplumsal etkileşimlerini sosyal hizmet bakış açısıyla yorumlamak amaçlanmıştır. Farklı değer yargıları ve çatışan beklentilerin kuşaklar arası farklılığı derinleştirdiği, iletişimin günden güne kopma noktasına geldiği tespit edilmiş ve dijital kültürün gençler tarafından ne ölçüde benimsendiği yapılan anket verileriyle desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Kuşaklar Çatışması, Toplumsal Kimlik, Dijital Kültür, Teknolojik Devrim*

ABSTRACT

In this research, conflicts between parents and their children were problematized within the framework of the conflict of generations. In the context of this problem, the dominance of the technological revolution in our lives was prioritized and it was aimed to interpret the communication problems and social interactions of the young people who struggle to acquire social identity, from a social work perspective. It has been determined that different value judgements and conflicting expectations deepen the difference between generations, communication has come to a point of disconnection day by day and the extent to which digital culture is adopted by young people has been supported by the survey datas.

Key Words: *Generations Conflict, Social Identity, Digital Culture, Technological Revolution*

GİRİŞ

Tarihin dinamizmini kabul ederek değerlendirdiğimizde her kuşağın, kendinden önce gelen kuşaktan keskin çizgilerle ayrılan özellikleri olduğu dikkat çekmektedir. Düşünce, inanç birliği ve kültürün aktarılmasıyla oluşan toplumsallaşma azalmakta; yerini bireysel amaç ve değerlere bırakmaktadır. Bilmenin ve keşfetmenin yolunu açan teknoloji sayesinde öğrenmenin sınırları genişlemektedir fakat süreklilik arz eden bu tekno devrim, sadece kendi içinde bir yenilenmeyi değil, insanlığın da uyum sürecini beraberinde getirdiğinden özellikle yetişkin ve genç nesil arasında algı ve anlamlandırma kargaşası yaratmaktadır. Toplumu kuşatan teknolojik

gelişmeler bu ayrışmayı belirginleştirmekte, fikir ayrılıkları yaşanmakta, aile bağları zayıflamakta ve insan ilişkilerinde yeni bir sanal iletişim çağı öne çıkmaktadır. Her kuşağın kendi özelinde, iletişim sorunlarına ortam hazırlayacak sebeplerinin olması yadsınamaz bir gerçek olduğu gibi, çağa ayak uydurmak adına yaşanan değişimler, bireylerin kimlik ve tutumlarına da etki etmektedir. Kaçınılmaz dijital dönüşüme uyum sürecinde, toplumsal rollerin ve sorumluluk algısının uğradığı değişimin vurgulandığı bu araştırma; her kuşağın sadece kendinden olan kuşağı her şartta anlayabildiğini ve kendinden farklı olan bir kuşağı ise ön kabul süzgecinden geçiremediğini göstermektedir. Aynı dili konuşmanın yetmediği çağımızda kişilik farkları ve görece doğruların hakimiyeti, teknolojik determinizmin etkisine maruz kalmaktadır. Toplumun parçası olan tüm bireylerin teknolojiye adaptasyonu, hızlı ve kontrolsüz bir evrim sürecini anlatmaktadır. Bu evrim insan ilişkilerinin yapıcılığını ve bağlılık duygusunu geriye iterken, bireysel kimlik savunularını ve toplumsal normlardan kopmaları öne çıkarmaktadır. Mannheim, bu konuya ilişkin olarak insanların ebeveynlerine benzedikleri algısından çok, yaşadıkları zamana benzediklerini vurgulamaktadır. Hatta o, kuşakların döngüselliğini değil, tarihin ve toplumsal olayların kuşaklar üzerindeki etkilerini dile getirmektedir (Pilcher, 1994:485). O halde toplum, onu bütünleştiren bireylerin yaşam pratikleriyle şekillenmekte ve en temelde aile yapısı bundan etkilenmektedir.

Swingewood'a (1998:169-170)'a göre; toplumsallaşmanın etkin aracılarından biri olan aile, bireylerin bağımsızlığı kadar birbirine bağımlılığını, karşılıklı uyumları kadar çatışmalarını da meşru kılan bir yapıdır. Toplumsal düzene olumlu çözümlemeler getiren ve bu bağlamda çatışmayı karşılıklı gerçekleşen bir iletişim biçimi olarak kabul eden Simmel'in (1991: 31-32) bakış açısıyla kuşak çatışmasına toplumsal ahengin bir parçası gibi yaklaşmak söz konusu olsa da genç ve yetişkin kuşak arasında yaşanan fikir çatışması her geçen gün birey ve kimlik odaklı anomi halini almaktadır. Araştırmanın katılımcı kitlesi arasında çoğunluğu temsil eden okuyan ve çalışan gençliğin, aileleriyle yaşadığı anlaşmazlıkların, çatışmaya dönmesi ve bu çatışma ortamında teknolojinin, bir kaçışın itici gücü olması dikkat çekmektedir. Aile ilişkilerinin genç bireylere kazandıracağı tecrübeler yerini teknolojik bağımlılığa bırakmaktadır. Bu bağımlılık hali, iletişim kopukluğu yaşayan aile bireyleri arasında dijital kırılma metaforu ile anlatılabilmektedir.

Teknolojik değişim ve dönüşümler, bireysel karakteri şekillendirirken geleneksel toplum yapısı da gelenekselliğini koruyamamakta, genç ve yetişkin kuşak arasında boşluk doğurmaktadır. Farklı kuşakları barındıran toplumda yetişkin bireylerin gençlere yetki ve sorumluluk vermek istememesi çatışmaya zemin hazırlamaktadır. Özellikle söz konusu kendi evlatları olduğunda, yetişkin bireylerin kuralcı olmaları, gencin hayal ve beklentilerine karşı çıkmaları, koruyuculuk adı altında gencin hür irade ve kararlarını yadsımaları iletişim kopukluklarını arttırmaktadır. Yaşam algısı ve beklentileri ailesinden farklı olan genç ise, kendini daha rahat ve özgür ifade edebildiği, aileden bağımsız bir yaşama meyletmektedir. Bu bağlamda gözle görülür ve süreklilik arz eden etkileriyle sosyal medya dikkatleri çekmektedir. Sosyal medya, gençliğin gençlik olarak ortaklaşa bilinç kazanmasına zemin hazırlamaktadır. Kendi kimliğini bulabilen, boş zamanlarını kendi isteklerine göre yönetebildiğini düşünen gençlik sosyal medyaya erişim vasıtalarından biri olan telefon ve bilgisayarını elinden düşürmezken, ailesi ve yakın çevresi ile yüz yüze iletişimleri, paylaşımları da gün geçtikçe azalmaktadır. Üstelik genç kesim, bu iletişimsizliği boşluk olarak görmemekte, sıklıkla tercih etmektedir çünkü ailesinin kurguladığından farklı bir hayat inşa etmek isteyen genç, sosyal

medyanın inşa ettiği sanal platformlarda mutlu, özgür bir kimlik yaratmaktadır. Fakat yarattığı bu kimliğin gerçeklikten uzak oluşu, aile içinde varlık sorunu yaşamasına engel olmamaktadır.

Toplum geneli üzerinden bağıntı kurarsak; kendini ifade sorunu yaşayan genç bireyler, aileleriyle ortak bir paydada buluşamamakta ve karşılıklı empati kurabilmeleri gittikçe zorlaşmaktadır. Rol modelini kendi ailesinden seçemeyen genç, kendi hayallerini, ailesinin baskısından kurtaramadığı için kimlik arayışına girmekte ve uyum sorunu içinde karakter aşınmasına uğramaktadır. Karakterin, diğer bireylerle karşılıklı bağlılık ve güven içindeki yaşam pratikleri ile şekillendiğini belirten Sennett (2010:10-11) her bireyin kendi yaşam arzusunu kaygı ve belirsizlik duymadan deneyimlemek istediğini ifade etmektedir. Mevcut toplum düzeni her ne ise, yaşam şartlarının da ona göre değiştiği ve değişimin, ancak onu aynı algıyla paylaşabilecek insanlar arasında özgürce yaşanabileceği ve anlam bulabileceği anlaşılmaktadır. Tezcan'a (1981:15) göre; söz konusu kuşaksal çatışmanın derecesi, kaçınılmaz olarak yaş grupları arasındaki kişilik gelişmesinin aşamalarındaki farklılıklara bağlıdır. Bu durum ise farklı kuşakların farklı toplumsallaşmasını, farklı beklentilerini, farklı ihtiyaçlarını ve farklı toplumsal rollerini ifade etmektedir. Genç bireyin toplumla bütünleşme süreci ne kadar sorunsal ise, kuşaklar arası uçurum da o derece vücut bulmaktadır. Dijital olana doğru evrim geçiren kültürel değerler, gençliğin benlik yapılanmasında aile geleneklerinden bağımsız bir kırılma yaratmaktadır. Bireyin, kim olduğunu ve kendisine biçilen toplumsal rollerle hayatta nereye doğru gittiğini en çok sorguladığı dönemin, gençlik olduğu ifade edilmektedir. Bu sorgu döneminde, kendini toplumsal rollere ve ailesine yakıştırmaya çalışan gençler, kendini toplumsal sorumluluklarından muaf tutmayı, kendisinden beklenilenleri reddetmeyi ve yeni bir ben algısıyla yetişkinliklerini kurgulamayı tercih etmektedirler (Kağıtçıbaşı, 2014:249). Bu kurgu, dijital kültürde Dökmen'in (2015:170) ifadelerinde yer verdiği gibi bireyin özerk benliğini oluşturması, kendi hedef ve planlarıyla biricik olmayı arzulamasıyla şekillenmektedir.

YÖNTEM VE METOD

Bu çalışmanın temelindeki kuşaklar çatışması problemini açıklayabilmek için, farklı kuşakları temsil eden bireylerin düşüncelerini öğrenebilmek adına nicel veri deseni seçilmiş ve anket yoluyla konuya ilişkin veriler elde edilmiştir. İçinde bulunduğumuz pandemi döneminin sosyal mesafe şartları dikkate alınarak online anket yoluyla kısa zamanda daha çok kişiye ulaşabilmek hedeflenmiştir. Oluşturulan anket formunda açık uçlu soruların yanında ilgili duruma ilişkin derecelendirme sorularına da yer verilmiştir. Bu sayede kuşak çatışmasının ardında yatan sebeplerin etki derecesini, verilen cevapların yüzdesel oranı üzerinden tespit edebilmek kolaylaşmıştır. Bu bağlamda araştırmaya katkı sağlayan 300 kişinin cevaplarının her biri ayrı ayrı önem taşımakta ve teoride verilen bilgiyi pratikte desteklemektedir.

BULGULAR

Araştırmaya dair demografik veriler sadece "cinsiyet", "yaş" ve "yaşanılan yer" değişkenleri bağlamında oluşturulmuştur. Bu değişkenlerin yanı sıra, aile içi iletişim problemi, ailenin genç üzerindeki baskısı ve beklentileri, ailenin gencin kararlarına saygısı, gencin zaman içinde aileden uzaklaşma isteği, aile ve genç arasındaki empati düzeyi ve her iki tarafın da hayata bakış farkları üzerine sorulan sorulara verilen cevaplar, bulgulara dahil edilmiştir. Dijitalleşmenin, ilişkilerde yarattığı kırılmayı vurgulamak amacıyla sosyal medya kullanımına ayrılan zaman ve aileyle geçirilen zamanı kıyaslama yoluna gidilmiş ve diğer bulgular ile

bütünleştirilmiştir. Gençlerin ailelerinden tümüyle şikayetçi olmadığı düşünülerek, ailelerinin beğendiği nitelik ve tutumları olup olmadığını anlamak üzere bir soru sorulmuş ve çatışma içindeki kuşakların, hangi uzlaşma noktalarında yeniden buluşabileceği yorumlanmaya çalışılmıştır.

%86,7'si kadın, %13,3'ü erkek olan katılımcıların yaşadıkları yer hakkında elde edilen verilere göre %88,5'i ailesiyle yaşayan bireyler, kuşaklar çatışmasında aile içi ilişkilere odaklanmamızı sağlamaktadır. Bu oranın yanı sıra arkadaşlarıyla yaşayan, bazen ailesiyle bazen kendi evinde yaşamayı tercih eden ve ailesinden bağımsız kendi düzenini kurmuş olup yalnız yaşayan bireylerin oranı da toplam %11,5 olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma yaş kısıtlaması olmaksızın yapıldığından, farklı kuşakların bakış açıları ve yaklaşımlarını karşılaştırmalı değerlendirme olanağı doğmuştur.

Şekil 1: Katılımcıların Yaşlara Göre Dağılımı

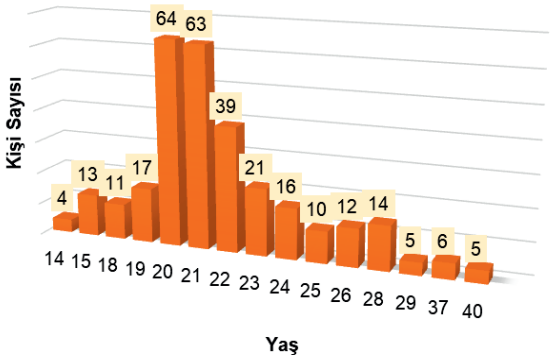

Araştırma grubunun sayıca yoğunluk oluşturduğu yaş aralığı 20-21'e tekabül etmektedir. Birleşmiş Milletler Örgütü'nün (2014: 47) öngördüğü gençlik döneminin 12-24 yaş aralığını kapsıyor olmasından hareketle, bu araştırmaya katkı sağlayan 248 kişi gençliği temsil etmektedir. Ancak makro boyutlu sosyo-kültürel meseleler düşünüldüğünde gençlik tanımı 12-24 yaş aralığından, 25-30 yaş aralığına genişleyebilmektedir hatta bölgesel ve ulusal gençlik politikalarına göre gençlik, 35 yaşa kadar uzatılabilmektedir. Bu anlamda gençliğin kuşaklar çatışmasına yönelik algısının anlaşılmasında, bu araştırma kapsamında cevaplarını dikkate alacağımız örneklem sayısı 289 kişi olmaktadır. Kuşaklar bağlamında baktığımızda ise 14-15 yaşlarındaki katılımcılar Z kuşağına, 18-40 yaş aralığındaki katılımcılar Y Kuşağına dahildir. Bu sınıflandırma sayesinde tüm katılımcıların (300 kişi) cevapları Y ve Z kuşağını temsilen araştırmaya ışık tutmaktadır.

Şekil 2: Aile İçi İletişim Probleminin Derecesi

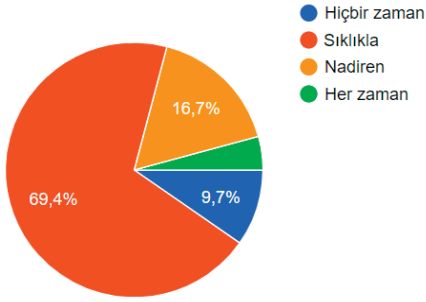

Kuşaklar çatışmasının etkin zeminini oluşturan aile ortamında, gençlerin %69,4'lük kısmının aile içi iletişim problemini sıklıkla yaşadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bu orana nadiren iletişim problemi yaşayan gençler %16,7'lik oran ile eşlik etmektedir. Hiçbir zaman iletişim problemi yaşamayan gençler %9,7 orana sahip olsa da, çatışmanın ana nedenlerinden biri olan iletişim probleminin kaçınılmaz bir sorun oluşu belirginleşmektedir. Bu durumda gençlerin duygu ve düşünlerini ifade etmek için rahat bir ortam bulamadığı, ailesi ile anlaşmazlıklar yaşadığı, sorunlarını ve sıkıntılarını konuşmak için diyalog kuramadığı ve aile içi iletişimin gittikçe zarar gördüğü anlaşılmaktadır.

Şekil 3: Genç Üzerindeki Baskının Derecesi

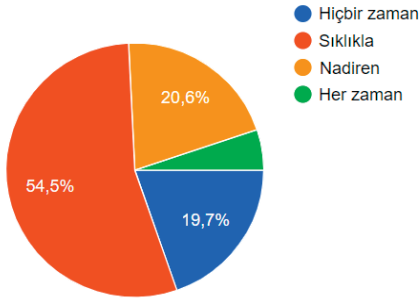

Gençlerin sıklıkla yaşadığı bir diğer durum ise %54,5'lik oranla aile baskısıdır ve bu oranı nadiren baskı hisseden %20,6'lık oran takip etmektedir. Ebeveynlerin kontrolcü ve otoriter tutumları, kendi doğrularını empoze ederek gençleri yönlendirmeleri, gençleri edilgen pozisyona itmekte ve özgüven kaybına uğratmaktadır. Gençlerin arkadaşlık ilişkilerine, okuma isteklerine, boş zamanlarını özgürce yönetmelerine engeller ve kurallar koyan ebeveynler, aile içinde karşılıklı saygının, paylaşım ve aile bütünlüğünün zarar görmesine ortam hazırlamaktadır. %19,7'lik oranla hiçbir baskı yaşamayan genç kesim de karşılaştırmalı bir değerlendirme sağlamaktadır. Şöyle ki toplumsallaşma aracı olan her aile otoriter kültürün temsili değil aksine demokratik kültürün bir parçası olabilmektedir. Bu durum, gençlerin kendi kararlarını alabilmesini de desteklemektedir.

Şekil 4: Gencin Kararlarına Yönelik Aile Müdahalesinin Derecesi

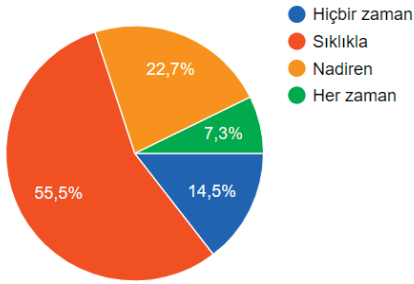

Araştırma grubunun büyük çoğunluğu ailesiyle yaşayan gençlerden oluştuğu için bağımlılık düzeyleri yüksektir. Bu bağımlılık hali, gençlerin kendi kararlarını almalarına da engel olmakta ve ailelerinin müdahalelerine maruz kalmaktadırlar. Araştırma verilerine bakıldığında %55,5'lik oranla aile müdahalesini sıklıkla yaşayan gençler öne çıkmaktadır. Bu oranı, nadiren müdahaleye maruz kalan gençler %22,7'lik oranla takip etmektedir. Hatta her zaman aile müdahalesi ve engelleriyle yüzleşen %7,3'lük bir kesim de bulunmaktadır. Gencin kararlarına yönelik aile müdahalesi, güven eksikliğiyle ilişkilendirilebileceği gibi, aileler gençlerin doğru kararlar alabileceğini de düşünmemekte ve sürekli yönlendirme gereği duymaktadır. Bu şartlar altında gencin kendi tecrübeleriyle öğrenmesi ve sorumluluk alması mümkün olamamaktadır. Ailenin, gencin kişiliğinin oluşumunda düzenleyici role sahip olması, gencin olumsuz kimlik geliştirmesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda sadece %14,5 oranla kararlarını aile müdahalesinden bağımsız alabilen gençliğin, ailesiyle olan etkin paylaşımları sayesinde olumlu kimlik geliştirme şansına sahip olabildiği anlaşılmaktadır.

Şekil 5: Aile Beklentilerinin Genç Üzerindeki Olumsuz Etki Derecesi

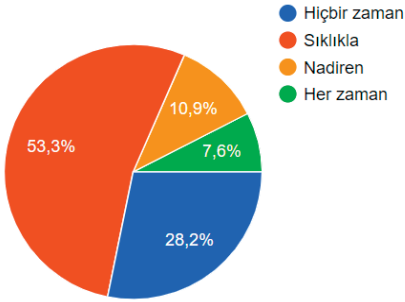

Toplumda her yaş döneminde bireyin görev ve sorumlulukları kesin kurallar halinde saptanmıştır. Aile, genci toplumsallaştırma sorumluluğunu fazlasıyla üstlendiğinde, adeta toplumun makbul gencini yetiştirebilmek adına beklentilerini büyütmekte ve genci olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda katılımcıların %53,3'lük oranla ailelerinin beklentilerinden sıklıkla olumsuz etkilendiği, %10,9'luk oranla olumsuz etkiyi nadiren hissettikleri, %7,6'lık oranla her zaman olumsuz etki altında oldukları bulgusuna ulaşılmaktadır. Gençler çoğu zaman

sadece ailelerinin değil toplumun da beklentilerini içselleştirmekte ve ağır yük altında bırakılmaktadır. Bu durumda kendi yolunu kendi başına bulmaya çalışmakta ve belirsiz, güç durumlara sürüklenmektedir. Aileler kimi zaman kendi hayallerini ve gerçekleştiremedikleri kariyer planlarını, evlatlarının gerçekletirmesini beklemekte ve kendi ideallerini gençlere uyarlamaktadır. Çoğu genç ise böyle bir durumda kendi özgün kimliğinden soyutlanmış bir konuma itilmekte ve sadece düzene itaat ediyor olmanın olumsuzluğunu yaşamaktadır.

Şekil 6: Gencin Aileden Uzaklaşma İsteğinin Derecesi

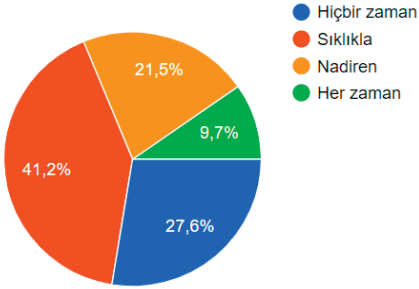

Kuşak çatışmasının nedenlerini veriler üzerinden incelerken ele aldığımız sebepler burada bütünleşmektedir. Çünkü ailesiyle iletişim kopukluğu yaşayan, sürekli olarak baskı altında bırakılan, kararları dikkate alınmayan hatta kendi kararlarını dahi alamayan ve ailesinin beklentilerini gerçekleştirmek üzere programlanan gençler bir noktadan sonra bu sayılan olumsuz etkilere karşı tepki verme noktasına ulaşmakta ve aileden uzaklaşma isteği ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların cevapları da bunu destekler niteliktedir. %41,2'lik oranla gençlerin ailelerinden sıklıkla uzaklaşma isteği dikkat çekmektedir. Gençlerin köklerinden kopuşu olarak yorumlayacağımız bu durumu nadiren ve her zaman yaşayan gençler de yer almakta ve kuşak çatışmasının olumsuz sonuçlarından biri daha ortaya çıkmaktadır.

Şekil 7: Gencin Ailesiyle Kurduğu Empatinin Derecesi

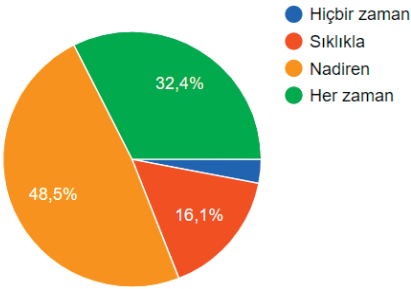

Gençler ailelerinin tepki ve müdahalelerine karşı haksızlığa uğradıklarını düşünseler de, ailelerini anlamaya da gayret göstermektedirler. Gencin ailesiyle nadiren empati kurabildiğini gösteren oran %48,5'tir. Bunun yanı sıra azımsanmayacak bir diğer oran da %32,4 ile her zaman empati kurabildiğini belirten katılımcılardan gelmektedir. Bu durum kuşak çatışmasının

bir orta noktada buluşarak giderilebileceğinin ve karşılıklı anlayışın sağlanabileceğinin göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilmektedir. Hartman ve Harris'in (1994:113) vurguladığı bağlamda; gençler ailelerini model almaya meyillidir ve bu eğilim onları er ya da geç aileleriyle yakınlaştırabilecektir.

Şekil 8: Ailenin Gençle Kurduğu Empatinin Derecesi

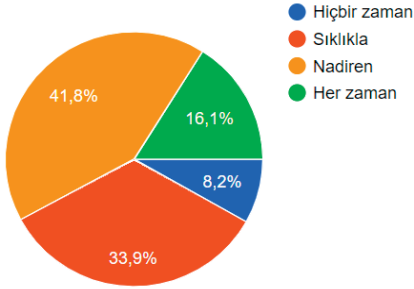

Yetişkinler daha önce gençlik dönemini tecrübe edebildikleri için bugünün gençleriyle daha rahat empati kurabilecekleri düşünülmektedir. Fakat araştırma verileri bu öngörüyü kısmen destekler niteliktedir. Gençlerin paylaştığı cevaplar üzerine, ailelerin %41,8 oranla nadiren gençlerle empati kurabildiği anlaşılmaktadır. Gençlerin, yargılanmadan, azar işitmeden kendilerini rahatça ve ailelerinden korkmadan ifade edebilmek istedikleri ortaya çıkmaktadır. Evrim Kuran'ın (2020:81) da belirttiği gibi evde tohumları atılan, okulda serpilen, çalışma hayatında ve sokakta köklenen bir bilinçle, nesiller birbirini kabul ederek ortak yaşamı paylaşabilmektedir. Farklı kuşaklara ait olmanın neticesinde ebeveynler ve gençlerin hayata bakış açıları aynı olmasa dahi birbirini dinlemenin, rolleri değiştirerek karşımızdakini anlamanın, hatta onun duygu ve düşüncelerini önemsemenin, eşduyum sağlamaya yeteceği düşünülmektedir. Veriler arasında yer alan %16,1'lik oran bu konuda umut vaat etmekte ve toplumda bir ebeveyn grubunun gençlere karşı empati kanallarını her zaman açık tuttuğunu anlatmaktadır.

Şekil 9: Gencin Sosyal Medya Kullanımına Ayırdığı Zamanın Aile İle Geçirilen Zamandan Fazla Olma Derecesi

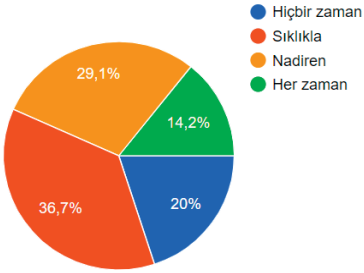

Boş zamanı doldurmak, sıkıntıyı gidermek ve sosyalleşmek için tercih edilen sosyal medya ve internet kullanımı, aile ile geçirilen zamanın büyük ölçüde önüne geçmektedir. Verilerden de anlaşıldığı üzere %36,7'lik oranla gençler de sosyal medyada geçirdikleri zamanın, aileleriyle geçirdikleri zamandan fazla olduğunu kabul etmektedir. Bu oranı %29,1'lik oranla nadiren derecesi takip ederken, %14,2'lik önemli bir oran da bazı gençlerin, her zaman sosyal medya ile yaşamlarını bütünleştirdiğini gözler önüne sermektedir. Bu durum esasen ciddi bir problemin daha habercisi olmaktadır. Hoffman (2016:57), dijital gerçeklikler sebebiyle dağılan dikkat odağından ve kesintiye uğrayan zihinsel devamlılıktan bahsetmektedir. Sosyal medya ve internet kullanımıyla geçirilen zaman sıradan bir durum gibi gözükse de, dijital araçların yaratıcılığı körelttiği ve sağlık açısından da risk yarattığı belirtilmektedir (Ross & Livingstone, 2016:6). Diğer taraftan sanal bir dünyanın içinde kaybolan zaman, aileyle elde edilebilecek manevi kazanımları da gölgelemekte, aile bağları ve paylaşımlar sosyal medya kullanımı yüzünden kopma noktasına gelmektedir.

Şekil 10: Ailenin Beğenilip Örnek Alınan Nitelik ve Tutumları

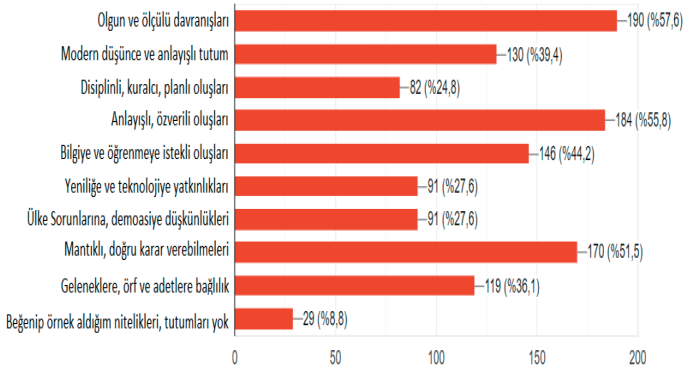

Gençlerin kimliği, ebeveynleri model almaları sonucunda oluşmaktadır (Eripek, 198:44, Fındıkçı, 1989:40). Kuşak çatışması, gençler ve aileleri arasında yıkılmaz duvarların oluştuğunu anlatan verileri çözümlememize olanak vermiştir. Fakat dijital devrime ve yitirilmeye yüz tutmuş değerlere rağmen gençlerin aileleriyle ilgili olumlu izlenimleri

mevcuttur. Bu bağlamda gençlerin aileleriyle ilgili beğendiği ve örnek aldığı nitelik ve tutumları değerlendirmek adına gençlere bazı ifadeler verilmiş ve ifadeler arasında birden fazla seçim yapma olanağı tanınmıştır. Şekil 10'da yer alan ifadelere göre; gençler en çok %57,6'lık oran ile ailelerinin olgun ve ölçülü davranışlarını örnek almaktadır. Bunun yanı sıra %55,8'lik oran ile ailelerinin anlayışlı ve özverili oluşları, %51,5'lik oran ile mantıklı ve doğru karar verebilmeleri öne çıkmaktadır. %39,4'lük oranla modern düşünce ve anlayışlı tutum, %44,2'lik oranla bilgi ve öğrenmeye istekli oluşları, kuşaklar arasında olumlu bir etkileşime dönülebileceğinin ipuçlarını sunmaktadır. Gençlerin aileleri üzerine bu söylemleri desteklemelerinin yanı sıra, %8,8'lik oranla bazı gençlerin "beğenip örnek aldığım nitelik ve tutumları yok" cevabını vermeleri de dikkat çekmektedir. Bu keskin ifade gençlerin ailelerinden tamamen kopma noktasına geldiğini ve kendi bağımsız düzenlerini kurma yolunda olduklarını göstermektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Toplumun ideal gencinin kimliğinin oluşum aşamaları, tamamlanması uzun ve güç bir sürece işaret etmekte hatta birçok kural ve şartı beraberinde getirmektedir. Gencin itaat ve mecburi uyumunu gerektiren bu süreçle ilgili Berger ve Luckmann (1991:194-204), sembolik etkileşimci olarak tanımlanan sosyolojik yaklaşımdan hareketle kimliğin, sosyal süreçler tarafından biçimlendirildiğini ve belirgin hale gelip ortaya çıktıktan sonra sosyal ilişkiler tarafından süreklileştirilip değiştirildiğini, sonrasında da yeniden şekillendirildiğini vurgulamaktadır.

Ailelerin en müdahaleci oldukları konunun meslek seçimi olduğu düşünüldüğünde, gençlerin aile beklentilerine uyum sağlamaya çalıştığı görülmektedir. Ailenin ekonomik olanakları ile kültürel düzeyinin gencin meslek seçimini olumlu veya olumsuz yönde etkilediği bir gerçektir. Ekonomik ve kültürel olanakları elverişsiz olan ailelerde, genç için genellikle kısa zamanda para getireceği veya mevki sağlayacağı düşünülen bir iş tercih edilmektedir. Bu tercih gencin kararlarından, gelecek hayallerinden ve ideallerinden farklı, sadece ailenin uygun gördüğü kriterlerden ibaret olmaktadır. Gencin mutsuzluğuna sebebiyet veren bu yönlendirme hayatın birçok aşamasında örneğin arkadaş seçimlerinde de devam etmektedir. Erken yaşlardan itibaren koşullandırılarak yetiştirilen gençlerin ilgi ve yetenekleri de dikkate alınmamakta, kendilerini geliştirmelerine fırsat tanınmamaktadır. Çünkü bazı aileler kendi yaşamlarında gerçekleştiremedikleri arzularını, çocuklarının yaşamında gerçekleştirmek için uğraşmaktadırlar. Baba, gençliğinde giremediği bir iş alanında veya sahip olmadığı bir meslek dalında evladını görmek için, ona baskı yapmakta; anne de aynı şekilde okuyup çalışmadığı için, evladının okumasını ve meslek sahibi olmasını istemekte ve onu sürekli zorlamaktadır. Burada da gencin beklenti ve hedefleri göz ardı edilmektedir, önemli olan ailenin idealinin gerçekleşmesidir. Gencin idealindeki meslek, ailenin kriterlerine uymuyorsa ailelerin müdahalesi devreye girmekte ve belli meslekler hakkında ön yargıların oluşmasına yol açmaktadırlar. Bu şekilde aile, dolaylı bir biçimde, gencin meslek seçimini etkilemektedir. Oysa meslek seçiminde göz önünde tutulması gereken nokta, sadece mesleğin toplumsal saygınlığı değil, onun bireye uygunluk derecesidir. Bu gerçek göz ardı edildiğinde ise aile beklentileri ve kendi idealleri arasında bocalayan ve psikolojik anlamda kimlik arayışına giren ve hatalar yapmaya başlayan gençler karşımıza çıkmaktadır. Olumsuz etkileri olan ailelerin yanı sıra hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan aileler de vardır. Kendi arzu ve anlayışlarına ters

düşse de, çocuklarının seçimini onaylayan ve ona destek olan aileler de mesleki yönelimde ve çocuklarıyla kurdukları uzun vadeli ilişkilerde olumlu etkiye sahiptir.

Araştırma bulguları gençlerin aileleriyle etkileşimlerinden edindiği tecrübelerin, uzun vadede kalıcı izler bırakabileceğini ve güven ilişkisinin kurulamayışından dolayı kuşaklar çatışmasını önlemenin imkansız hale geldiğini göstermiştir. Aile içi sorunlara ortaklaşa yaklaşmak, diyalog kurmak, karşılıklı sevgi-saygıyı, anlayışı ön planda tutmak mümkün oldukça, çatışmaların azalması da ihtimal dahilinde karşımıza çıkmaktadır. Bu olumlu etkileşimin şekillenebilmesi için yetişkin bireylerin empati kanallarını aktif hale getirebilmesi önemli bir adım olabilecektir. Bunun yanı sıra yetişkinlerin, gençlerin fikirlerine saygı duyması, baskı uygulamadan, kararlarını özgürce almalarına fırsat tanıması olumlu sonuçlar verebilecektir. Ebeveynler, suçlayıp yargılamadan gençlerin sorunlarına ve yaşam beklentilerine eğildiğinde, gençliği kendi özelinde anlayıp sorumluluklar verdiğinde kuşaklar çatışması adı altında ciddi kırılmalar yaşanmasının da önüne geçilebilecektir. Gençler ailelerinin önceden almış olduğu kararlara uymaları gerektiğini ve ailelerinin hayallerini gerçekleştirmeleri gerektiğini içselleştirdiğinden, gençlerin hayatlarının önemli bir bölümü, öz bilinçlerinin ve varlık amaçlarının farkına varmadan geçmektedir. Bu bağlamda Bettelheim (1963:43) gençlerin temel görevlerinin anne ve babalarının arzularını yerine getirmek ve onları sürekli doğrulamak olduğunu belirterek, bu durumun kuşak çatışmasına zemin hazırladığını vurgulamaktadır.

Teknolojinin yadsınamaz etkilerini düşündüğümüzde dijital bir kültürü var ettiğimizi söylemek yanlış olmayacaktır. İnsani ilişkilerimiz de bu yeni kültürel etkileşimde değişime hatta dönüşüme uğramaktadır. Turner'ın (1975:5) vurguladığı sosyal kategorizasyon, kuşakları kendi özelinde bakış açılarına göre tasnif ederken, gençler adına toplumsal inşacılık ön plana çıkmaktadır. Dijitalleşen gencin kimliği üzerine inşa edilmeye çalışılan baskıcı yetişkin zihniyeti ise eğreti durmakta ve genç kendi bağımsız alanlarını oluşturma yoluna gitmektedir. Ailesinden ayrı yaşama düşüncesi ağırlık kazanmakta ve gün geçtikçe ilişkiler arasına aşılmaz mesafeler girmektedir. Bu mesafelerin en önemli sebeplerinden biri ise araştırma bulgularının da işaret ettiği gibi empati eksikliği olmaktadır. Gençler ailelerini anlamaya çalışırken hatta ailelerinin beğendikleri özellik ve tutumlarını takdir ederken; ailelerin gençleri anlamakta ve empati kurmakta çaba sarf etmediği anlaşılmaktadır. Çünkü aileler teknolojik çağın hızını hesaba katmayıp geleneksel kabul görmüş doğrular üzerinden gençleri yönlendirmeye çalışmaktadır. Yaratıcı, geleneksellikten olabildiğince uzak, sonuç odaklı Z kuşağı, kendisinden beklenenleri yerine getirme sürecinde uzatılmış gençlik krizini yaşamaktadır. Toplumun ve ailenin dayattığı gençlik rollerinin ve aile baskısının yarattığı kaygı ve belirsizlik, gencin yalnız bir yaşam benimsemesine ve ailesinden uzaklaşmasına neden olmaktadır. Teknolojik gelişmeleri hayatına hızlıca entegre edebilen genç, yeni iletişim kanallarını aktif şekilde kullanma becerisini geliştirirken, Y kuşağı bu anlamda geride kalmakta ve kuşak farkı oluşmaktadır. Bunun yanı sıra sosyal medya gibi sanal ortamlarda kendi yaşam alanını oluşturmaktadır. Ailesiyle iletişim kurmaya çalıştıkça kendini ifade edemediğini, aynı dili kullanmanın yetmediğini fark eden gençler, mutlu oldukları ve ifade özgürlüğünü hayata geçirebildikleri sosyal medyada daha fazla vakit geçirmeye başlamaktadır. Ailesiyle yüz yüze iletişim kurmaktan ziyade arasına mesafe koymakta, mesafeli bir iletişim biçimi olan sanal iletişimi ise daha etkin kullanmakta üstelik teknolojik aygıtların sağladığı bu iletişim kanalını daha çok benimseyerek kendisini ailesinden soyutlamaktadır. Bu bağlamda teknolojik devrimin

uzun yıllardır kişiler arası iletişime zarar verdiği ve ilişkilerde dijital kırılmaların yaşandığı görülmektedir. Kuşakların birbirini anlamaya kapalı hale gelmesi kaçınılmaz bir hal almıştır. Bireyselleşmeyi tetikleyen teknolojik determinizmin, özellikle gençler için karakter aşınmasını kaçınılmaz bir son olarak çizdiği, sosyal medyanın hayatlara derinlemesine nüfuz ettiği anlaşılmıştır. Bu duruma sağduyu ile yaklaşmanın ve sosyal destek mekanizmaları aracılığıyla hem ailelere hem gençlere bilinç aşılamanın ne kadar önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Berger, P. L., Luckmann, T. (1991). The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge. New York: Penguin.

Bettleheim, B. (1963). The Problem of Generations in Youth: Change and Challenge.

Blumm Ross, A. Ve Livingstone, S. (2016). "Families and Screen Time: Current Advice and Emerging Research", Media Policy Brief 17, London: Media Policy Project, London School of Economics and Political Science.

Dökmen, Z.Y. (2015). Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Eripek, S. (1982): "Kuramsal Açıdan Çocuklardaki Problem Davranışların Nedenleri Ve Bir Sınıflandırma", A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı:2, Ankara: Eğitim Bilimleri Fak. Yayını.

Fındıkçı, İ. (1989): "Kişilik Nedir? Nasıl Oluşur?", Yaşadıkça Eğitim, Sayı: 7.

Hartman, SJ. ve Harris, O.J. (1994). "The Role of Parental Influence in Leadership", Journal of Social Psychology, Vol.132(2).

Hoffmann, E. (2016). How To Be Bored, The School of Life, Macmillan.

Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2014). Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş, Evrim Yayınevi, İstanbul.

Kuran, E. (2020). Z: Bir Kuşağı Anlamak, Mundi Yayınları, İstanbul.

Pilcher, J. (1994). "Mannheim's Sociology of Generations: An Undervalued Legacy", British Journal of Sociolgy, 45(3), 481-496.

Sennett, R. (2010). Karakter Aşınması: Yeni Kapitalizmde İşin Kişilik Üzerindeki Etkileri, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Simmel, G. (1999). Çatışma Fikri ve Modern Kültürde Çatışma, Haz.: Ahmet Aydoğan, İz Yayıncılık, İstanbul.

Swingewood, A. (1998). Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi, Çev.: Osman Akınhay, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

Tezcan, M. (1981). Kuşaklar Çatışması: Okuyan ve Çalışan Gençlik Üzerine Bir Araştırma, Kadıoğlu Yayınları, Ankara.

Turner, J. C. (1975). Social Comparison and Social Identity: Some Prospects for Intergroup Behaviour. European Journal of Social Psychology, 5/1, 1–34.

UNDP. (2014). "UNDP Youth Strategy Report 2014-2017: Empowered Youth, Sustainable Future", Newyork.

Presentation ID/Sunum No: ODL 2

İşitme Korteksi Üzerinden Uygulanan Transkraniyal Doğru Akım Uyarımının İşitsel Zamansal İşlemleme Sürecine Etkisi

The Effect of Transcranial Direct Current Stimulation Applied over the Auditory Cortex on Auditory Temporal Processing

Mevlüde Işık[1], Gökçer Eskikurt[2-3], Ezgi Tuna Erdoğan[4]

[1]İstinye Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü

[2]İstinye Üniversitesi Temel Tıp Bilimleri Bölümü, Fizyoloji Anabilim Dalı

[3]İstinye Üniversitesi Nörolojik Bilimler Uygulama ve Araştırma Merkezi

[4]Koç Üniversitesi Tıp Fakültesi, Temel Tıp Bilimleri Bölümü, Fizyoloji Anabilim Dalı

mevlude.isik@istinye.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-2920-7289

geskikurt@istinye.edu.tr, ORCID NO: 0000-0003-4898-8639

ezerdogan@ku.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-6209-6912

ÖZET

Giriş ve Amaç: *Transkraniyal doğru akım uyarımı (tDCS), hedef kortikal alana karşılık gelecek biçimde kafa derisi üzerine yerleştirilen elektrotlar aracılığıyla beyne düşük şiddetli (0.5-4 mA) doğru akımının uygulandığı girişimsel olmayan beyin uyarım yöntemidir. Bu yöntemde, membran dinlenim potansiyeli doğrudan modüle edilerek hücrenin uyarılabilirlik durumunun değiştirilmesi amaçlanmaktadır. tDCS'nin polariteye bağlı etkisi (eksitasyon veya inhibisyon) bazı kortikal alanlarda (örneğin, motor korteks) sıklıkla incelenmiş ve tutarlı sonuçlar gözlenmiştir. tDCS'nin işitsel korteks üzerindeki davranışsal ve elektrofizyolojik etkileri araştırma konusu olmaya devam etmektedir. Bu derlemede, işitme korteksi üzerinden uygulanan tDCS'nin işitsel zamansal işlemleme sürecindeki davranışsal etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.*

Gereç ve Yöntem: *Literatür taraması; "Pubmed", "Google Scholar" ve "Scopus" veri tabanları kullanılarak 18.03.2021 tarihinde yapılmıştır. Literatür taraması yapılırken; "transkraniyal doğru akım uyarımı", "işitme korteksi" ve "işitsel zamansal işlemleme" anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Tarama sonucunda 40 makaleye ulaşılmış olup, 4 tanesi incelemeye alınmıştır.*

Bulgular*: tDCS'nin işitsel zamansal işlemleme üzerindeki etkilerinin genellikle; Rastgele Aralık Tespit Etme Testi (RATET) ve Gürültüde Boşluk Tanıma Testi kullanılarak incelendiği gözlenmiştir. Çalışmalarda elde edilen veriler doğrultusunda, işitme korteksi üzerinden uygulanan tDCS'nin işitsel zamansal işlemlemeyi modüle ettiği gözlenmiştir. Ancak tDCS'nin polariteye bağlı davranışsal etkileri çalışmalar arasında farklılık göstermektedir.*

Sonuç ve Öneriler: *İşitme korteksi üzerinden uygulanan doğru akım uyarımının işitsel zamansal işlemleme sürecindeki polariteye özgü davranışsal etkisi henüz net bir şekilde bildirilmemektedir. Bu sebeple tDCS'nin işitme korteksi üzerindeki etkilerini konu alan daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.*

Anahtar Kelimeler*: Transkraniyal doğru akım uyarımı, işitme korteksi, işitsel algılama.*

1. TRANSKRANİYAL DOĞRU AKIM UYARIMI (tDCS)

Girişimsel olmayan (non-invaziv) beyin uyarım yöntemleri, beynin uyarılabilirliğini kafatası geçişli (transkraniyal) uyarım yolu ile modüle eden teknik ve teknolojileri ifade etmektedir. Transkraniyal manyetik uyarım ve transkraniyal akım uyarımı, non-invaziv beyin uyarım yöntemlerinin başlıca iki metodudur. Transkraniyal doğru akım uyarımı (tDCS), transkraniyal akım uyarım yöntemlerinden ilkidir (Boes ve ark., 2018). Nitsche ve Paulus'un (2000), kafa üzerindeki saçlı deriden uyguladıkları zayıf doğru akım uyarımının motor korteks uyarılabilirliğinin modüle edilebildiğini ve bu modülasyonun uyarım bitiminden belli bir süre sonra da devam edebildiğini göstermeleri tDCS üzerine ilgiyi artırmıştır.

tDCS geleneksel olarak, kafa derisi üzerine yerleştirilen iki elektrot aracılığıyla zayıf bir elektrik akımının yayılmasını içermektedir. Bu geleneksel, tek hemisferik (unihemispheric) tDCS yerleşiminde, bir elektrot hedef elektrot, diğeri ise referans elektrot olarak bilinir. Bazı elektrot yerleşimlerinde referans elektrot kafa dışında bir bölgeye (örneğin, üst kol) ekstrasefalik olarak yerleştirilir. İki hemisferik elektrot yerleşiminde ise iki paralel kortikal alana (örneğin, parietal korteksler) ikili uyarım yapmak amacıyla iki hemisferik (bihemispheric) elektrot yerleşimi kullanılabilir (Thair ve ark., 2017). Akım beyne anottan girer, doku boyunca ilerler ve katottan çıkar. Değişiklik yapılmak istenilen bölgenin üzerine hangi elektrotun yerleştirildiğine bağlı olarak; katodal tDCS veya anodal tDCS olarak adlandırılabilmektedir (George ve Aston-Jones, 2010). Doğru akım uyarımının beyin aktivitesi üzerindeki etkisi ile ilgili en yaygın kabul gören kavram; anot elektrot altındaki nöronların eksite edilmesiyken, katot altındaki nöronların inhibe edilmesidir (Reato ve ark., 2019). Bu durumun aksine, anodal uyarım bölgesinde inhibi edici etkilerin gözlendiği çalışmalar olduğu da bildirilmektedir (George ve Aston-Jones, 2010). tDCS'nin etki ettiği kompartman (somato-dendritik bölme, ara nöronlar veya uzun akson sonlanmaları), bu yapıların elektrik alanına göre uzamsal konumu ve çeşitli değiştirici faktörlerden (patolojik durumlar, ilaçlar vb.) dolayı katodal tDCS'nin tamamen inhibe edici veya anodal tDCS'nin tamamen eksite edici olduğunu düşünmenin doğru olmadığı üzerinde durulmaktadır (Lefaucheur ve Wendling, 2019).

tDCS'nin etki mekanizması; akut etki ve uzamış etki olarak iki başlık altında incelenebilmektedir. *Akut etkinin*, nöronal sinyal yolakları üzerindeki etkilerden çok, nöronal membran potansiyellerindeki değişikliklere bağlı olduğu; *uzamış etkinin* ise yalnızca nöronal membran potansiyelindeki elektriksel değişikliklere değil, aynı zamanda NMDA (N-metil D-aspartat) ve GABA (Gama Aminobütrik Asit) reseptörleri üzerindeki değişikliklere de atfedildiği belirtilmektedir (Rozisky ve ark., 2016).

Günümüzde tDCS'nin kortikal modülasyon üzerindeki etkisi hem sağlıklı bireylerde hem de çeşitli hasta gruplarında pek çok klinik ve nörobilimsel araştırmanın konusu olmaya devam etmektedir.

2. İŞİTSEL ZAMANSAL İŞLEMLEME

İşitsel zamansal işlemleme, kısıtlı bir zaman alanında sesin veya sesteki değişimlerin algılanması olarak tanımlanmaktadır. Zamansal işlemleme 4 kategoride incelenmektedir (Shinn, 2003):

- Zamansal sıralama (temporal ordering)

- Zamansal çözünürlük (temporal resolution)
- Zamansal maskeleme (temporal masking)
- Zamansal birleştirme (temporal integration)

2.1. Zamansal Sıralama

Zamansal sıralama, birden fazla işitsel uyaranın meydana gelme sırasına göre işlemlenmesini ifade eder. Bu beceri klinik olarak genellikle, üç tonluk bir dizinin sırasının sözlü olarak ifade edilmesinin istendiği; Frekans Paternleri Testi (FPT) ve Süre Paternleri Testi (SPT) ile ölçülür (Shinn, 2003).

Frekans Paternleri Testi (FPT): Bu testte; 200 ms'lik 880 Hz (Kalın- K) ve 1122 Hz (İnce- İ) frekanslı iki uyaran çeşidi 150 ms'lik aralıklarla art arda 3'erli tone dizisi (İİK, İKK, İKİ, KKİ, KİK, Kİİ) şeklinde sunulmaktadır. Katılımcılardan, bu patern dizilerini sırası ile ifade etmeleri (sözel olarak, mırıldanarak veya görsel ile eşleştirerek) beklenmektedir (Musiek, 1994; Musiek, 2002).

Süre Paternleri Testi (SPT): Bu testte; 300 ms'lik aralıklarla 1000 Hz'lik 3 tone uyaran kullanılmaktadır. Her bir süre paternindeki uyaranlar 250 ms (Kısa- K) ve 500 ms (Uzun- U)'dir. Üç tone dizi altı olası kombinasyonla (UUK, UKU, KKU, KUK, KUU, UKK) sunulmaktadır (Musiek, 1994).

2.2. Zamansal Çözünürlük

Zamansal çözünürlük, kişinin iki işitsel sinyal arasında ayrım yapabileceği en kısa süreyi ifade eder. Zamansal çözünürlüğün değerlendirilmesinde genellikle Aralık Tespit Etme Eşiği (Gap Detection Threshould- GDT) ölçülür. GDT, kişinin algılayabileceği ses içerisindeki en kısa boşluktur (Shinn, 2003).

Gürültüde Boşluk Tanıma Testi (Gap in Noise Test): Bu testin, olası santral işitme yetersizliği olan hastalarda işitsel zamansal çözünürlük yeteneğinin değerlendirilmesinde klinik olarak uygun olduğu bildirilmektedir. Testte 6 saniyelik bir beyaz gürültü bandı kullanılmaktadır. Bu gürültü bandına 0 ile 3 arası boşluk eklenerek katılımcılara sunulmaktadır. Boşlukların süresi 2-20 ms aralığında değişmektedir. Katılımcıdan; boşluk fark ettiğinde tepki vermesi beklenmektedir (Musiek, 2020).

Rastgele Aralık Tespit Etme Testi (Random Gap Detection Test- RATET): Bu test, sözel olmayan uyaranların kullanıldığı bir işitsel işlemleme bozukluğu testidir. Özellikle sol temporal korteks lezyonlarına duyarlıdır. Testte, dört farlı frekans saf tone ve click uyaran sunulmaktadır. Uyaran çiftleri arasındaki boşluk süresi randomize olarak ayarlanmaktadır (auditec.com/2015/09/28/random-gap-detection-test-rgdt).

2.3. Zamansal Maskeleme

Zamansal maskeleme, bir sesin diğer bir ses tarafından maskelenmesini ifade etmektedir. İleri maskeleme (forward masking), maskeleyici uyarandan önce geldiğinde; geri maskeleme (backward masking), maskeleyici uyarandan sonra geldiğinde meydana gelmektedir (Musiek ve Chermak, 2015).

2.4. Zamansal Birleştirme

Zamansal birleştirme, ilave ses enerjisi süresinden kaynaklanan nöronal aktivitenin toplanması sonucu oluşur. Normal popülasyonlarda uyaran süresi yaklaşık 200-300 ms arttıkça eşik iyileşmesi ile sonuçlanır. Orijinal sesin süresi onda birine düşürüldüğünde eşiklerde yaklaşık 10 dB kötüleşme gözlenir (Shinn, 2003).

3. LİTERATÜR

Literatür taraması; "Pubmed", "Google Scholar" ve "Scopus" veri tabanları kullanılarak 18.03.2021 tarihinde yapılmıştır. Literatür taraması yapılırken; "transkraniyal doğru akım uyarımı", "işitme korteksi" ve "işitsel zamansal işlemleme" anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Literatür taraması sonucunda 40 makaleye ulaşılmış olup, 4 tanesi incelemeye alınmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: İşitme korteksi üzerinden uygulanan transkraniyal doğru akım uyarımının işitsel zamansal işlemleme sürecindeki polariteye özgü davranışsal etkilerinin literatür incelemesi

Yazar	**Katılımcılar**	**Davranışsal Değerlendirme Yöntemi**	**tDCS protokolü**	**Bulgu/Sonuç**
Ladeira ve ark., 2011	n: 11 (5 erkek, 6 kadın, ort. yaş= 21.36±1.03) sağlıklı katılımcı	RATET (Hem tDCS öncesi hem de tDCS uygulaması sırasında)	Tüm katılımcılara üç farklı günde tek seans; -Bilateral işitme korteksi anodal uyarım *(Uyarım elektrotları: T3-T4 anot, Referans elektrot: sağ deldoid kas katot)* - Bilateral işitme korteksi katodal uyarım *(Uyarım elektrotları: T3-T4 katot, Referans elektrot: sağ deldoid kas anot)* - Sham Elektrot boyutu: 35 cm^2	RATET görev performansında (4000 Hz); anodal tDCS %22,5 iyileşme (p=.04); katodal tDCS %54,5 azalma (p= .04) yönünde etki göstermiştir. RATET görev performansında (clicks); anodal tDCS %29,4 iyileşme (p= .015)

			Akım şiddet: 2 mA Uyarım süresi: 10 dakika (3 dakika yalnızca tDCS, 7 dakika tDCS ve RATET)	
Heimrath ve ark., 2014	n: 15 (7 erkek, 8 kadın, ort. yaş= 24.4) sağlıklı katılımcı	Kanallar Arası Aralık Tespit Etme Görevi *(Between channel- Gap Detection Task)*	Tüm katılımcılara üç farklı günde tek seans; -Sol işitme korteksi anodal *(Uyarım elektrot: T7 anot, Referans elektrot: C4 katot)* -Sağ işitme korteksi anodal *(Uyarım elektrot: T8 anot, Referans elektrot: C3 katot)* *-Sham.* Elektrot boyutu: Uyarım elektrot: 5 x 5 cm, Referans elektrot: 5 x 10 cm Akım şiddet: 1.5 mA Uyarım süresi: 10 dakika yalnızca tDCS uygulamasının ardından uyarım devam ederken görev başlatılmıştır.	Sham ve sağ taraflı anodal tDCS'nin aksine; sol taraflı anodal tDCS'den sonra boşluk algılama eşiğinde artış gözlenmiştir.

Heimrath ve ark., 2016	n: 13 (7 erkek, 6 kadın, ort. yaş= 25.92±3.15) sağlıklı katılımcı	Fonetik kategorizasyon görevi	<u>Tüm katılımcılara üç farklı günde;</u> -Bilateral işitme korteksi anodal uyarım *(Uyarım elektrotları: T7-T8 anot, Referans elektrot: Cz katot)* -Bilateral işitme korteksi katodal uyarım *(Uyarım elektrotları: T7-T8 katot, Referans elektrot: Cz anot)* -Sham <u>Elektrot boyutu:</u> Uyarım elektrot: 5 x 5 cm, Referans elektrot: 5 x 10 cm <u>Akım şiddet:</u> 1.5 mA <u>Uyarım süresi:</u> 10 dakika yalnızca tDCS uygulamasının ardından uyarım devam ederken görev başlatılmıştır.	Bilateral katodal tDCS kategorik algıyı geliştirici yönde etki gösterirken; bilateral anodal uyarım anlamlı bir etki göstermemiştir.
Rahimi ve ark., 2019	n: 17 (9 erkek, 8 kadın, ort. yaş= 10.35±1.36)	Gürültüde Boşluk Tanıma Testi	<u>Tüm katılımcılara:</u> -T7 anot, T8 katot	Sham ve baseline performansa kıyasla her iki uyarım polaritesi

	disleksili çocuk ve adolesan		-T7 anot- sağ omuz katot -Sham Elektrot boyutu: 5 x 5 cm Akım şiddeti: 1 mA Uyarım süresi: 20 dakika	durumunda da daha düşük gürültüde boşluk tanıma eşiği gözlenmiştir (p<.001). Her iki uyarım polaritesi arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir (p=.24). T7 anot-sağ omuz katot uyarım polaritesinde diğer durumlara kıyasla anlamlı derecede daha yüksek doğru yanıt yüzdesi gözlenmiştir (tüm durumlar için p<.001). Doğru yanıt yüzdesi; T7 anot-T8 katot uyarım modunda, sham ve baseline durumlarına göre anlamlı düzeyde iyileşmiştir (her iki durum için de p<.001).

Kısaltmalar: RATET, Rastgele Aralık Tespit Etme Testi; mA, miliamper; tDCS, Transkraniyal Doğru Akım Uyarımı; n, katılımcı sayısı; Ort., Ortalama.

Tablo 1'deki çalışmalar incelendiğinde; işitme korteksi üzerinden uygulanan doğru akım uyarımının işitsel zamansal işlemleme sürecindeki polariteye özgü davranışsal etkiler üzerinde farklı bulgular olduğu gözlenmektedir. tDCS'nin işitme korteksi üzerindeki etkilerini konu alan daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

1. Nitsche, MA ve Paulus, W. (2000). Zayıf transkraniyal doğru akım stimülasyonu ile insan motor korteksinde indüklenen uyarılabilirlik değişiklikleri. *The Journal of* Physiology , *527 Pt 3* (Pt 3), 633–639. https://doi.org/10.1111/j.1469-7793.2000.t01-1-00633.x

2. Boes, A. D., Kelly, M. S., Trapp, N. T., Stern, A. P., Press, D. Z., & Pascual-Leone, A. (2018). Noninvasive Brain Stimulation: Challenges and Opportunities for a New Clinical Specialty. *The Journal of neuropsychiatry and clinical neurosciences*, *30*(3), 173–179. https://doi.org/10.1176/appi.neuropsych.17110262

3. Thair, H., Holloway, A. L., Newport, R., & Smith, A. D. (2017). Transcranial Direct Current Stimulation (tDCS): A Beginner's Guide for Design and Implementation. *Frontiers in neuroscience*, *11*, 641. https://doi.org/10.3389/fnins.2017.00641

4. George, M. S., & Aston-Jones, G. (2010). Noninvasive techniques for probing neurocircuitry and treating illness: vagus nerve stimulation (VNS), transcranial magnetic stimulation (TMS) and transcranial direct current stimulation (tDCS). *Neuropsychopharmacology : official publication of the American College of Neuropsychopharmacology*, *35*(1), 301–316. https://doi.org/10.1038/npp.2009.87

5. Reato D, Salvador R, Bikson M, Opitz A, Dmochowski J, Miranda PC. (2019). Principles of transcranial direct current stimulation (TDCS): introduction to the biophysics of TDCS. Knotkova H, Nitsche MA, Bikson, M, & Woods AJ (Eds.). In *Practical Guide to Transcranial Direct Current Stimulation* (pp. 45-80). Springer, Cham.

6. Lefaucheur, J. P., & Wendling, F. (2019). Mechanisms of action of tDCS: A brief and practical overview. *Neurophysiologie clinique = Clinical neurophysiology*, *49*(4), 269–275. https://doi.org/10.1016/j.neucli.2019.07.013

7. Rozisky, J. R., Antunes, L. C., Brietzke, A. P., de Sousa, A. C., & Caumo, W. (2016). Transcranial direct current stimulation and neuroplasticity. *Transcranial Direct Current Stimulation (tDCS): Emerging Used, Safety and Neurobiological Effects, ed L. Rogers (New York, NY: Nova Science Publishers Inc*, 1-26.

8. Shinn, J. B. (2003). Temporal processing: the basics. *The Hearing Journal*, *56*(7), 52.

9. Ladeira, A., Fregni, F., Campanhã, C., Valasek, C. A., De Ridder, D., Brunoni, A. R., & Boggio, P. S. (2011). Polarity-dependent transcranial direct current stimulation effects on central auditory processing. *PloS one*, *6*(9), e25399. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0025399

10. Heimrath, K., Kuehne, M., Heinze, H. J., & Zaehle, T. (2014). Transcranial direct current stimulation (tDCS) traces the predominance of the left auditory cortex for processing of rapidly changing acoustic information. *Neuroscience*, *261*, 68–73. https://doi.org/10.1016/j.neuroscience.2013.12.031

11. Rahimi, V., Mohamadkhani, G., Alaghband-Rad, J., Kermani, F. R., Nikfarjad, H., & Marofizade, S. (2019). Modulation of temporal resolution and speech long-latency auditory-evoked potentials by transcranial direct current stimulation in children and adolescents with dyslexia. *Experimental brain research*, *237*(3), 873–882. https://doi.org/10.1007/s00221-019-05471-9

12. Heimrath, K., Fischer, A., Heinze, H. J., & Zaehle, T. (2016). Changed categorical perception of consonant-vowel syllables induced by transcranial direct current stimulation (tDCS). *BMC neuroscience*, *17*, 8. https://doi.org/10.1186/s12868-016-0241-3

13. Musiek, F. E. (2002). The frequency pattern test: a guide. *The Hearing Journal*, *55*(6), 58. https://doi.org/10.1097/01.HJ.0000293280.99394.dd

14. Musiek F. E. (1994). Frequency (pitch) and duration pattern tests. *Journal of the American Academy of Audiology*, *5*(4), 265–268.

15. Musiek, F. (2020). Updates in Gaps in Noise Test. *The Hearing Journal*, *73*(6), 34-35. https://doi.org/10.1097/01.HJ.0000669884.68540.eb

16. Musiek, F. E., & Chermak, G. D. (2015). Psychophysical and behavioral peripheral and central auditory tests. *Handbook of clinical neurology*, *129*, 313–332. https://doi.org/10.1016/B978-0-444-62630-1.00018-4

17. https://auditec.com/2015/09/28/random-gap-detection-test-rgdt/ Erişim tarihi: 27.05.2021

Presentation ID/Sunum No: EGZ3

Hipertansiyon ve Egzersiz İlişkisi

The Relationship of Hypertension and Exercise

Ali Gubuz
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık ve Biyomedikal Bilimler (Disiplinler arası) Anabilim Dalı
aligubuz007@gmail.com, ORCID NO: 0000-0001-8262-2599

Canan Demir Barutcu
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
cdemir@mehmetakif.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-8430-5287

ÖZET

Giriş ve Amaç: *Hipertansiyon, ciddi komplikasyonlara sebep olması ve toplumda sıklıkla görülmesi nedeniyle önemli bir halk sağlığı sorunudur. Hipertansiyon sadece tek bir hastalık değil aynı zamanda birçok etkenin birleşerek oluşturduğu bir sendromdur. 2020 yılı itibariyle dünyada erişkin nüfusun % 26,4'sının hipertansiyonu olduğu ve bu oranın 2025 yılında % 29,2'ye çıkacağı tahmin edilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu 2014 yılı verilerine göre, hipertansiyon en çok görülen üçüncü hastalık türü olup, 15 yaş ve üstü bireylerin %16,1'inde görülmüştür. Hipertansiyon, koroner kalp hastalığı, hemorajik inme, kalp yetersizliği, periferal vasküler hastalık, böbrek yetmezliği, retinal hemoraji ve görme bozukluğu için büyük bir risk faktörüdür. Hipertansiyon tedavisinde antihipertansif ilaç tedavisi ve yaşam biçimi değişiklikleri bireyin yaşam süresini uzatmakla birlikte yaşamında olumlu değişikliklere neden olmaktadır. Tüm tedavi kılavuzlarında hipertansiyonun primer önlem, tedavi ve kontrolünde egzersiz programları önerilmektedir. Egzersizin birey üzerinde; vücut kompozisyonunun iyileştirilmesinde, kas kuvveti ve dengenin artırılmasında ve düşmenin azaltılmasında, kronik hastalıkları ve kas iskelet sistemi hastalıklarından korunma ve tedavisinde, yaşam süresinin uzamasında ve psikolojik durumun iyileştirilmesinde çok olumlu etkileri bulunmaktadır. Egzersiz yöntemi olarak aerobik, kuvvetlendirme, denge-germe-ısınma ve soğuma egzersizleri tercih edilmektedir. Özellikle aerobik egzersizler kan basıncında 5-7 mmHg düşüş sağlamaktadır. Bu derlemenin amacı, hipertansiyon ve egzersiz ilişkisini değerlendirmektir.*

Gereç ve Yöntem: *Derlemede, araştırma yöntemi olarak elektronik veri tabanları kullanılmıştır. Taramalarda ''hipertansiyon'', ''kan basıncı'', ''egzersiz'' ve ''tedavi'' anahtar kelimeleri kullanılmıştır.*

Sonuç ve Öneriler: *Kişilerinin durumlarına göre hazırlanan ve uygulanan bu egzersizler hem günlük yaşamı kolaylaştırmakta hem de yaşam kalitesini olumlu yönde etkilemektedir. Uygulanacak doğru egzersiz reçetesi ile hipertansiyon önlenebilecek ve mevcut riskler azalacaktır.*

Anahtar Kelimeler*: Hipertansiyon, egzersiz, yaşam kalitesi*

ABSTRACT

Introduction and Aim*: Hypertension is an important public health problem because it causes serious complications and is frequently seen in the society. Hypertension is not only a single disease, but also a syndrome formed by the combination of many factors. As of 2020, it is estimated that 26.4% of the adult population in the world has hypertension and this rate will increase to 29.2% in 2025. According to the data of the Turkish Statistical Institute 2014, hypertension is the third most common type of disease, and it was seen in 16.1% of individuals aged 15 and over. It is a major risk factor for hypertension, coronary heart disease, hemorrhagic stroke, heart failure, peripheral vascular disease, kidney failure, retinal hemorrhage, and visual impairment. In the treatment of hypertension, antihypertensive drug therapy and lifestyle changes extend the life span of the individual and cause positive changes in his life. Exercise programs are recommended for primary prevention, treatment and control of hypertension in all treatment guidelines. Exercise on the individual; It has very positive effects in improving body composition, increasing muscle strength and balance and reducing falls, prevention and treatment of chronic diseases and musculoskeletal system diseases, prolonging life span and improving psychological state. Aerobic, strengthening, balance-stretching-warming and cooling exercises are preferred as exercise methods. Especially aerobic exercises provide a 5-7 mmHg reduction in blood pressure. The purpose of this review is to evaluate the relationship between hypertension and exercise.*

Materials and Methods: *In the review, electronic databases were used as research methods. The keywords " hypertension ", " blood pressure ", " exercise " and " treatment " were used in the screenings.*

Conclusion and Suggestions: *These exercises, which are prepared and applied according to the conditions of the people, both facilitate daily life and affect the quality of life positively. With the correct exercise prescription to be applied, hypertension will be prevented and the existing risks will be reduced.*

Keywords: *Hypertension, exercise, quality of life*

GİRİŞ

Hipertansiyon (HT), ciddi komplikasyonlara sebep olması ve toplumda sıklıkla görülmesi nedeniyle önemli bir halk sağlığı problemidir (Aydın ve Öztürk, 2014). Hipertansiyon, sadece bir hastalık değil, birden fazla etkenin bir arada bulunduğu bir sendromdur (Öksüz, 2004). Koroner kalp hastalığı, hemorajik inme, kalp yetmezliği, periferal vasküler hastalık, böbrek yetmezliği, retinal fonksiyon bozuklukları hipertansiyonun bilinen komplikasyonlarıdır (Ilgaz ve Özer, 2017). Hipertansiyon, dünyada önlenebilir ölüm nedenleri içinde bir numaralı risk faktörü olup Dünya Sağlık Örgütünün 2002 raporuna göre her yıl yaklaşık 7.1 milyonun üzerinde insanın ölümüne neden olmaktadır. 2020 yılı itibariyle dünyada yetişkin nüfusun % 26,4'sının hipertansiyonu olduğu ve bu oranın 2025 yılında % 29,2'ye çıkacağı öngörülmektedir (Kayıhan ve Ersöz, 2009). Ülkemizde ulusal düzeyde yapılmış üç büyük çalışmaya göre, hipertansiyon görülme sıklığı; Türk Erişkinlerinde Kalp Hastalıkları ve Risk Faktörleri (TEKHARF) çalışmasında %33,7, Türk Hipertansiyon Prevalansı Çalışması 2' de (PATENT 2) %30,3 ve Metabolik Sendrom Sıklığı Araştırması (METSAR) çalışmasında

%41,7 olduğu tespit edilmiştir (Arslantaş Ergün, Sevinç, Çetinkaya, Günay ve Aykut, 2019). Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2014 yılı verilerine göre, HT en çok görülen üçüncü hastalık türü olup, 15 yaş ve üstü kişilerin %16,1'inde görülmektedir (Ilgaz ve Özer, 2017). Gelişmekte olan ülkelerde 65 yaş ve üstü yaşlı nüfusun yüzdesi giderek artmakta ve insanlar daha sağlıklı, kaliteli ve uzun bir yaşam arayışı içine girmektedir. Artan yaşam süresi ile beraber ülkemizde özellikle şehirlerde sedanter yaşam oranı ve obezite her geçen gün hızla artış göstermektedir. İlerleyen yaşla beraber fiziksel aktivitenin azalması, başta koroner kalp hastalıkları ve HT olmak üzere diabetes mellitus vb. kronik hastalıkları ve belli tip kanserlerin oranını arttıracağı öngörülmektedir. Azalan fiziksel aktivite ve yaş alma, insan vücudunda ki birçok sistemi olumsuz etkileyen bir süreçtir. Bu nedenle sağlığı korumak ve aktif yaşam tarzını sağlamak için fiziksel aktivite ve egzersizin insan hayatındaki rolü her geçen gün daha büyük bir önem kazanmaktadır (Kayıhan ve Ersöz, 2009).

Kan Basıncının Tanımlanması ve Sınıflandırılması

Arteriyel kan basıncının standart olarak kabul edilen değerlerin üzerinde olması durumuna hipertansiyon denir. "Kan basıncı = kardiyak debi(q) x periferik rezistans(r)" formülü ile ifade edilir ve birimi mmHg' dır (Kayıhan ve Ersöz, 2009). Sistolik kan basıncının (SKB) ≥140 mmHg, diyastolik kan basıncının (DKB) ≥90 mmHg olduğu kronik kan basıncı (KB) yüksekliği ya da antihipertansif ilaç kullanımı hipertansiyon olarak adlandırılmaktadır. 140/90 mmHg'yi geçmeyen kan basıncı değerleri önceki dönemlerde normal kabul olarak görse de; 2003 yılında yayınlanan JNC-7 "Joint National Committee on Prevention, Detection, Evaluation, and Treatment of High Blood Pressure" raporuna göre sadece 120/80 mmHg altındaki kan basıncı değerleri ideal olarak kabul edilmekle beraber, 120-139/80-90 mmHg arasındaki değerler ise pre-hipertansiyon olarak adlandırılmaktadır. Pre-hipertansiyon, hastalık olarak kabul edilmez; ancak HT gelişme ihtimalinin yüksek olduğu kişileri tanımlamaktadır. Hipertansiyon ise kan basıncı değerlerine göre iki evreden oluşmaktadır. Kan basıncı değeri 140-159/90-99 mmHg ise Evre 1 hipertansiyon, ≥160/100 mmHg ise Evre 2 hipertansiyon olarak adlandırılmaktadır (Keleş, 2013; Durmaz ve Arslan, 2017).

Tablo 1. Kan basıncı düzeylerinin (mmHg) sınıflandırılması (JNC-7)

Kan Basıncı Derecesi	Kan Basıncı (mmHg)		
	Sistolik		**Diyastolik**
Normal	<120	ve	<80
Prehipertansiyon	120-139	veya	80-89
Hipertansiyon	≥140		≥90
Evre 1	140-159	veya	90-99
Evre 2	≥160	veya	≥100

Kaynak: (Kayıhan ve Ersöz, 2009).

Kan Basıncının Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi

Hipertansiyon' un tedavisi için ilk olarak tanının doğru bir şekilde konması gerekmektedir. Bu nedenle, kan basıncını belirlemek için gerekli donanımsal çevre şartlarının sağlanması ve doğru bir teknik ile ölçüm yapılması gerekmektedir. Kan basıncının doğru ölçülmesi süreci hipertansiyonun önlenmesi, tespiti, değerlendirilmesi ve tedavisi açısından en önemli kısımdır (Kayıhan ve Ersöz, 2009). Kan basıncının doğru bir şekilde ölçülmesi için birtakım standartlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunlar:

- Ölçümden hemen önce sigara içilmemiş veya kahve tüketilmemiş olması gerekmektedir.
- Ölçüm yapılacak kişi dinlenmiş olmalıdır.
- Ölçüm esnasında tansiyon manşonu kalp hizasında olmalıdır.
- Ölçüm için kullanılan tansiyon manşonun uygun ebatta olmasına dikkat edilmelidir (Sağlam, Güçlü-Boşnak, İnce, Savcı ve Arıkan, 2008).

JNC-7 (Joint National Committee on Prevention, Detection, Evaluation, and Treatment of High Blood Pressure) raporuna göre; kan basıncının optimal ölçümünü "Ofis şartlarında hasta oturur pozisyonda iken, 5 dakikalık dinlenme sonrasında ayakları yere basar ve kolu kalp hizasında desteklenmiş durumda yapılan ölçüm" olarak bildirilmiştir. Kan basıncı en az iki defa ölçülmeli ve bunların mevcut ortalaması alınmalıdır (Kayıhan ve Ersöz, 2009).

Hipertansiyonun Nedenleri

Hipertansiyon hastalarının %90-95'inde hastalığa neden olan herhangi bir neden bulunamamıştır. Bu tip HT durumuna tıp literatüründe esansiyel ya da primer hipertansiyon adı verilir. Geriye kalan %5-10'luk kısım ise ikincil HT olarak isimlendirilir ve nedeni genellikle altta yatan bir hastalık veya hastalıklar grubudur (İşlegen ve ark., 2011).

Hipertansiyon İçin Risk Faktörleri ve Semptomları

Hipertansiyon tanısı için sedanter yaşam tarzı, yüksek vücut kitle indeksi, obezite, yaş, dinlenme esnasında yüksek kan basıncı, genetik yatkınlık, aşırı alkol ve tuz kullanımı, insülin direnci ve stres başlıca risk faktörleridir. Hipertansiyon herhangi bir belirti göstermeden uzun süre devam etmekle beraber bazen de belli belirsiz baş ağrısı, baş dönmesi (vertigo) şikayetleri ile kendini gösterebilmektedir. Bu belirtilere görme bozukluğu, bulantı ve kusma da eşlik edebilir. Ancak bu belirtiler genelde ilerlemiş veya yüksek değerlere ulaşmış hipertansiyon durumlarında ortaya çıkmaktadır (İşlegen ve ark., 2011; Ekim, 2018).

Hipertansiyon Tedavisi

Hipertansiyon tedavisinde tek amaç, kan basıncı seviyesinin istenilen düzeyde olması değildir. Bununla birlikte yaşam kalitesinin yükseltilmesi, tedavi yan etkilerinin en düşük düzeyde tutulması, tedavi maliyetinin azaltılması, komplikasyonların engellenmesi, ölüm oranlarının azaltılması ve eşlik eden hastalıkların (ateroskleroz, iskemik kalp hastalığı, dislipidemi vb.) önlenmesi ve iyileştirilmesi tedavinin diğer amaçlarındandır. Hipertansiyon tedavisi başlıca üç aşamada incelenmektedir. Tedaviye ilk olarak yaşam tarzı değişiklikleri ile başlanır sonrasında istenilen kan basıncı düzeyine ulaşılamaması durumunda medikal tedaviye geçilmesi önerilmektedir (Kayıhan ve Ersöz, 2009).

Tablo 2. HT risk grupları ve tedavi prensipleri

Kan Basıncı (mmhg)	Risk grubu A (Risk faktör yok)	Risk grubu B (En az 1 risk faktörü)	Risk grubu C (D.Mellitus ve diğer risk faktörleri var)
130-139/ 85-89	Yaşam biçimi değişimi	Yaşam biçimi değişimi	İlaç Tedavisi
140-159/ 90-99	Yaşam biçimi değişimi(12 ay)	Yaşam biçimi değişimi(6 ay)	İlaç Tedavisi
≥160/ ≥100	İlaç Tedavisi	İlaç Tedavisi	İlaç Tedavisi

Kaynak: (Kayıhan ve Ersöz, 2009).

Tablo 2' de görüldüğü gibi:

- Risk grubu A'da hastalarda kan basıncı hangi düzeyde olursa olsun, klinik açıdan kardiyovasküler hastalık, hedef organ tahribatı ve diğer risk faktörleri mevcut değildir.
- Risk grubu B'de hastalarda klinik açıdan kardiyovasküler hastalık ve hedef organ tahribatı bulunmamakla birlikte, diabetes mellitus dışında bir veya daha fazla risk faktörü mevcuttur.
- Risk grubu C'de hastalarda klinik kardiyovasküler hastalık ve hedef organ tahribatı mevcuttur (Kayıhan ve Ersöz, 2009).

Tablo 3. Avrupa Hipertansiyon Derneği (ESC) kılavuzuna göre HT tedavi yöntemleri

Diğer risk faktörleri (RF), asemptomatik Organ Hasarı (OH) veya hastalık	Yüksek normal SKB 130-139 veya DKB 85-89 mmHg	Evre 1 HT SKB 140-159 veya DKB 90-99 mmHg	Evre 2 HT SKB 160-179 veya DKB 100-109 mmHg	Evre 3 HT SKB ≥180 veya DKB ≥110 mmHg
Başka RF yok	Herhangi bir girişime gerek yok	Birkaç ay YTD Hedef <140/90 olacak şekilde ilaç eklenmesi	Birkaç hafta YTD Hedef <140/90 olacak şekilde ilaç eklenmesi	YTD Hedef <140/90 olacak şekilde hemen ilaç tedavisi
1-2 RF	YTD İlaç tedavisi gereksiz	Birkaç hafta YTD Hedef <140/90	Birkaç hafta YTD Hedef <140/90	YTD Hedef <140/90 olacak şekilde

		olacak şekilde ilaç eklenmes	olacak şekilde ilaç eklenmesi	hemen ilaç tedavis
>3 RF	YTD İlaç tedavisi gereksiz	Birkaç hafta YTD Hedef <140/90 olacak şekilde ilaç eklenmesi	YTD Hedef <140/90 olacak şekilde ilaç tedavisi	YTD Hedef <140/90 olacak şekilde hemen ilaç tedavisi
OH, KBH evre 3 veya DM	YTD İlaç tedavisi gereksiz	YTD Hedef <140/90 olacak şekilde ilaç tedavisi	YTD Hedef <140/90 olacak şekilde ilaç tedavisi	YTD Hedef <140/90 olacak şekilde ilaç tedavisi
Semptomatik KV hastalık, KBH evre ≥4 veya OH/RF'lerinin eşlik ettiği DM	YTD İlaç tedavisi gereksiz	YTD Hedef <140/90 olacak şekilde ilaç tedavisi	YTD Hedef <140/90 olacak şekilde ilaç tedavisi	YTD Hedef <140/90 olacak şekilde ilaç tedavisi
OH: Organ hasarı, SKB: Sistolik kan basıncı, DKB: Diyastolik kan basıncı, HT: Hipertansiyon, KV: Kardiyovasküler, YTD: Yaşam tarzı değişiklikleri, KBH: Kronik böbrek hastalığı, DM: Diabetes Mellitus				

Kaynak: (Aydın ve Öztürk, 2014).

Tablo 3' de görüldüğü gibi HT tedavisinde kişinin mevcut kan basıncı değişimi tedavinin seyrini etkilemektedir. HT tedavisinde yapılacak olan yaşam tarzı değişiklikleri şunlardır:

- DASH diyeti (Hipertansiyonu Durdurmak Üzere Besinsel Yaklaşımlar) yani meyve ve sebzeden zengin, yağsız ve az yağlı süt ürünleri içeren, yağdan ve kolesterolden fakir, proteini hafif artırılmış bir diyet şekli,
- Sigaranın bırakılması,
- Kilo verilmesi,
- Tuz tüketiminin kısıtlanması yani günlük tüketimin 5-6 gramdan fazla olmaması,
- Alkol tüketiminin azaltılması yani haftada erkeklerde 140 gram ve kadınlarda 80 gramdan fazla olmaması,
- Fiziksel aktivite arttırılması,

- Kişide stres oluşturan etkenlerden uzak durulmasıdır (Ilgaz ve Özer, 2017; Öksüz, 2004).

Hipertansiyon Tedavisinde Egzersizin Yeri ve Kullanılan Egzersiz Yöntemleri

Tüm tedavi kılavuzlarında hipertansiyonun önlemi, tedavisi ve kontrolünde egzersiz programları tavsiye edilmektedir (Ardıç, 2014). Egzersizin kişiler üstünde vücut kompozisyonunun iyileştirilmesinde, kas kuvveti ve dengenin artırılmasında ve düşmelerin azaltılmasında, kronik hastalıkları ve kas iskelet sistemi hastalıklarından korunma ve tedavisinde, yaşam süresinin artmasında ve psikolojik durumun iyileştirilmesi gibi birçok olumlu etkisi mevcuttur (Kayıhan ve Ersöz, 2009). Düzenli egzersizin HT tedavisinde yaşam tarzı değişikliğinin bir parçası olarak ilaçlar kadar etkili olduğu düşülmektedir (Yılmaz, 2017). Egzersiz ile beraber yapılan yaşam tarzı değişiklikleri hipertansiyondan korunmada, tedavide ve kontrolünde koruyucu bir etkiye sahiptir. Normal ve hipertansif kan basıncına sahip yetişkinlerde özellikle dayanıklılık aktivitelerini içeren egzersiz programları hipertansiyonun gelişiminde koruyucu etkisi mevcuttur. HT' lu kişilerde dayanıklılık egzersizlerinin yaklaşık olarak kan basıncında 5-7 mmHg düşürücü etkisi olduğu ortaya konmuştur. Egzersiz reçeteleri, kişinin kardiyovasküler- kas iskelet durumuna ve isteklerine özel olmalıdır. Kan basıncını azaltıcı kapasitesinin optimal düzeyde olması için egzersizin şiddeti, tipi, sıklığı ve süresinin özellikle çocuklarda, kadınlarda, yaşlılarda ve hatta etnik gruplarda iyi bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir (Kayıhan ve Ersöz, 2009).

Düzenli Egzersizin Yararları:

- Kullanılan ilacın miktarı azaltabilir veya ilaca ihtiyacı ortadan kaldırabilir,
- Kalp hastalığı ve diğer kronik hastalıklara yakalanma ihtimalini azaltır,
- Kişiyi zinde tutar; stresini azaltır,
- Kilo vermeye yardımcı olur,
- Kasları ve kemikleri güçlendirir,
- Yaşam kalitesini pozitif anlamda etkiler,
- Ayrıca düzenli egzersiz kan basıncını düşürmektedir (Sağlam ve ark., 2008).

Egzersiz programlarının ana özellikleri:

- Kas kuvvetini, esnekliği, dayanıklılığı, koordinasyonu, dengeyi ve fonksiyonel kapasiteyi artırmalıdır,
- Egzersizin amaçları iyi belirlenmeli, kişinin seviyesine uygun ve spesifik olmalıdır,
- Etkili olabilmesi için şiddeti, süresi ve sıklığı uygun şekilde olmalıdır. Eğer kişi isterse egzersizin seviyesi düşürebilmelidir,
- Zaman içinde kademeli artışlar gerçekleştirilebilir,
- Isınma, soğuma ve germe egzersizlerini de içermelidir,
- Düzenli ve daimi olmalıdır,
- Güvenli olmalı ve yaralanma riski düşük olmalıdır,
- Kişinin istekleri, yaşam koşulları, psikolojik durumu göz önünde tutulmalıdır,
- Zevkli ve kolay uygulanabilir olmalıdır,

- Yaşam tarzında gerekli düzenlemeler yapılmalıdır (Kayıhan ve Ersöz, 2009).

Egzersiz Çeşitleri

Aerobik Egzersizler: Kalp hızını veya nefes alışverişini hızlandıran uzun süreli hareketler, aerobik (oksijen alarak yapılan) egzersizler olarak adlandırılabilir (Sağlam, Güçlü-Boşnak, İnce, Savcı ve Arıkan, 2008). Hipertansiflerde primer modalite olarak; büyük kas gruplarını içine alan, süreklilik sağlanabilen ve ritmik olan aerobik egzersizler kullanılmaktadır. Ayrıca aerobik egzersizler uzun süredir yaşlanmayla birlikte ortaya çıkan insüline bağımlı olmayan diabetes mellitus, HT, kalp hastalığı ve osteoporoz gibi hastalıkların önlenmesinde ve tedavisinde önemli bir yöntem olmuştur. Yürüyüş, yavaş koşu ve bisiklete binmek gibi aktiviteler aerobik egzersiz olarak adlandırılmıştır (Kayıhan ve Ersöz, 2009). Bu egzersiz yöntemi haftanın çoğu günü (5-6 gün) ve günde en az 30 dakika olmak üzere yapılmaktadır. Eğer egzersizin uygulama esnasında süre kısıtı varsa veya fiziksel kapasite düşüklüğü mevcutsa egzersiz gün içinde belirli periyotlara bölünerek uygulanabilir. Bununla beraber orta şiddette yapılan egzersizlerin yüksek şiddetli egzersizlere oranla kan basıncını düşürücü etkisi olduğu gözlenmiştir. Yapılacak egzersizin hafif-orta düzeyde ve tahmini olarak hesaplanan kalp atım sayısında yapılması gerekmektedir. İdeal egzersiz şiddetinin hesaplanmasında 220-yaş formülü kullanılmaktadır. Bu formül ‘‘ Karvonen Formulü ’’ olarak isimlendirilmektedir. Mevcut formül ile egzersiz yapacak kişinin maksimum kalp atım sayısı elde edilmektedir. (İşlegen ve ark., 2011).

Kuvvetlendirme Egzersizleri: Kuvvetlendirme egzersizleri (ağırlık kaldırma gibi), hipertansiyonu olan kişilere tavsiye edilmez. Ancak tansiyon kontrolü sağlandığında ve hastaya iyi bir eğitim verildiğinde, bu egzersizlerinin aerobik egzersizlerle beraber kullanılması tavsiye edilmektedir. Kuvvetlendirme egzersizleri genellikle büyük kas gruplarına uygulanmaktadır. İzometrik egzersizlerden özellikle kaçınılmalı ve kişinin postürü, kaldırmış olduğu ağırlığın miktarı takip altına alınmalıdır. Egzersizler sırasında nefesin tutulmaması gerekir ve düşük direnç çok tekrarlı kuvvetlendirme egzersizleri önerilir. Amerikan Spor Hekimliği Koleji (ACSM), ‘‘ hipertansif orta yaş bireylerde büyük kas gruplarına haftada 2–3 kez, 3 set, 8–10 kas grubunu içeren, 8– 15 tekrarlı kuvvetlendirme egzersizlerini önerirken; yaşlılarda büyük kas gruplarına haftada 2–3 kez, 1 set, 8–10 kas grubunu içeren 8–15 tekrarlı kuvvetlendirme egzersizlerini’’ tavsiye etmektedir. Kas kuvvetini artırmak, birçok kişide merdiven inip çıkma ve yürüme gibi aktiviteleri yerine getirme kapasitesini artırdığı düşünülmektedir (Kayıhan ve Ersöz, 2009).

Denge, Germe, Isınma ve Soğuma Egzersizleri: Düşme riski yaşla beraber artış göstermektedir. 65 yaşındaki kişilerin %25-35’i her yıl en az bir kere düşme deneyimine maruz kalmaktadır. Yaşlıların düşme buna bağlı oluşan yaralanmalarına karşı korumayı amaçlayan denge egzersizleri tansiyon kontrolü ile beraber egzersiz programına eklenmelidir. Ayrıca hipertansiflerde esnekliği geliştirici statik germe egzersizleri tansiyonu yükseltme riski sebebiyle önerilmez. Ancak düşmelere daha çok statik denge bozukluğu, bacak güçsüzlüğü, kalça ve ayak bileği esnekliğinin azalması neden olduğu için egzersiz programına çok zorlayıcı olmayan, tansiyon kontrollü germe egzersizleri bazı kaslar (aşil, hamstring, kalça fleksörleri ve lomber bölge) için eklenebilir. Çeşitli denge egzersizleri içinde klasik yoga pozisyonunun

adaptasyonu olan kollar yanda topuklar birleşik şekilde dik pozisyonda ve 10 dakikalık statik denge çalışması (tek ayak üzerinde durma) önerilir. Denge egzersizi programına haftada 1-2 kez 15 dakikalık aktif denge (denge tahtasında çalışma, topuk ve parmak üzerinde yürüme, tek çizgi üzerinde yürüme) çalışmaları eklenebilir. Isınma egzersizleri kişileri yaralanmalardan, soğuma egzersizleri ise kişileri egzersiz sonrasında oluşabilecek hipotansiyon durumdan korunmak için önemlidir. Ayrıca egzersiz programlarının ilk ve son kısımlarına 5 dakikalık ısınma, soğuma ve gevşeme egzersizleri eklenmelidir (Kayıhan ve Ersöz, 2009).

Hipertansif kişilerde egzersiz programları uygulanırken dikkat edilmesi gereken birkaç parametre bulunmaktadır. Bunlar:

- Göğüs ağrısı veya göğüste rahatsızlık hissi olduğunda,
- Vertigo veya bayılma meydana geldiğinde,
- Kolda veya çene bölgesinde ağrı hissedildiğinde,
- Nefes darlığı durumunda,
- Düzensiz kalp atımı varlığında,
- Aşırı yorgunluk ve bitkinlik meydana geldiğinde,

bu gibi durumlarda uygulanan egzersiz sonlandırılmalı ve kişi en yakın sağlık kuruluşuna görülerek tedavi altına alınmalıdır. Hekim tarafından muayene edilmeli ve gözlenmelidir (İşlegen ve ark., 2011).

Hipertansiyon ve Egzersiz İlişkisi

Egzersiz sonrasında kan basıncında meydana gelen azalma araştırıldığında; sempatik sinir sistemi, renin-anjiotensin sistemi, damarsal yanıtlar ve genetik yatkınlığın etkisi olduğu düşünülmüştür. Artmış olan sempatik sinir sistemi aktivasyonu arter duvarı kalınlığındaki artma ile ilişkilidir. Egzersiz ile sempatik sinir sistemi aktivasyonu azaltılarak hipertansiyonla ilişkili damarsal denge korunarak pozitif etkiler elde edilebilir. Egzersiz ile plazma noradrenalin seviyesinin düşmesiyle beraber damarların daralmasını ve direncini azalmaktadır. Aerobik egzersizin dinlenme ve aktivivasyon aşamasında kan basıncını düzeyini düşürdüğü ve homeostatik sensiviteyi artırdığı görülmüş ve egzersizle beraber böbrek fonksiyonlarında düzelme meydana geldiği bildirilmektedir. Ayrıca anjiotensin II kuvvetli bir damar lümenin daraltıcı ve kan hacmi düzenleyicisidir. Normal kan basıncı değerine sahip kişilerde, egzersizde sonra dinlenme halinde renin ve anjiotensin düzeylerinde azalma olduğu bildirilmektedir. Bununla beraber damarsal yanıt yönünden dolaşımdaki damarları genişletici maddelerin artmasının ve endotel bağımlı vazodilatasyonun HT' da çevresel direncin azalmasında egzersizin önemli bir adaptasyonu olduğu bazı bilimsel çalışmalarda gösterilmektedir. Yaşlanma ile beraber artan arter sertliğinin fiziksel uygunluk kapasitesi ile zıt orantılı olduğu ve bu sertliğin düzenli dayanıklılık egzersizlerle azaltılabileceği bildirilmiştir (Kayıhan ve Ersöz, 2009).

SONUÇ

Hipertansiyon, ciddi komplikasyonlara sebep olması ve toplumda sıklıkla görülmesi nedeniyle önemli bir halk sağlığı sorunudur (Aydın ve Öztürk, 2014). Hipertansiyon tedavisinde antihipertansif ilaç tedavisi ve yaşam biçimi değişiklikleri bireyin yaşam süresini uzatmakla birlikte yaşamında olumlu değişikliklere neden olmaktadır. Tüm tedavi kılavuzlarında hipertansiyonun primer önlem, tedavi ve kontrolünde egzersiz programları

önerilmektedir. Egzersizin birey üzerinde; vücut kompozisyonunun iyileştirilmesinde, kas kuvveti ve dengenin artırılmasında ve düşmenin azaltılmasında, kronik hastalıkları ve kas iskelet sistemi hastalıklarından korunma ve tedavisinde, yaşam süresinin uzamasında ve psikolojik durumun iyileştirilmesinde çok olumlu etkileri bulunmaktadır (Kayıhan ve Ersöz, 2009). Egzersiz yöntemi olarak aerobik, kuvvetlendirme, denge-germe-ısınma ve soğuma egzersizleri tercih edilmektedir. Özellikle aerobik egzersizler kan basıncında 5-7 mmHg düşüş sağlamaktadır. Kişilerinin durumlarına göre hazırlanan ve uygulanan bu egzersizler hem günlük yaşamı kolaylaştırmakta hem de yaşam kalitesini olumlu yönde etkilemektedir. Uygulanacak doğru egzersiz reçetesi ile hipertansiyonun önlenebileceği ve mevcut risklerin azalabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Kayıhan, G. ve Ersöz, G. (2009). Hipertansiyon ve egzersiz. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *7*(3), 93-101.

2. Aydın, Z. ve Öztürk, S. (2014). Hipertansiyon tedavisinde güncel yaklaşımlar. *Haseki Tıp Bülteni*, 52(4), 251-255.

3. Ilgaz, A. ve Özer, Z. (2017). Hipertansiyonlu bireylerde egzersizin kan basıncına etkisi: Sistematik Derleme. *MN Kardiyoloji Dergisi*, *24*(1), 31-41.

4. Keleş, S. B. (2013). Hipertansif bireylerde egzersizin kan basıncına etkisi. Spor Hekimliği Dergisi, 48(4), 119-130.

5. Sağlam, M., Boşnak-Güçlü, M., İnal İnce, M., Savcı, S ve Arıkan, H. (2008). Hipertansiyon ve egzersiz. Ankara: Klasmat Matbaacılık.

6. Öksüz, E. (2004). Hipertansiyonda klinik değerlendirme ve ilaç dışı tedavi. *Sted Dergisi*, 13(3), 99-104.

7. İşlegen, Ç., Ertat, K. A., Karamızrak, S. O., Özgürbüz, C., Ergün, M., Denerel, H. N. ve Çiftçi, A. S. (2011). Her yaş için spor ve egzersiz. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

8. Yılmaz, A. (2017). Hipertansiyon ve egzersiz; iyi ama nasıl. *Klinik Tıp Bilimleri Dergisi*, 5(5), 12-14.

9. Ardıç, F. (2014). Egzersizin sağlık yararları. *Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi*, 60(2), 9-14.

10. Durmaz, C ve Arslan, P. (2017). Toplumda hipertansiyon ve kan basıncını etkileyen etmenler. *Beslenme ve Diyabet Dergisi*, 45(3):278-286

11. Arslantaş Ergün, E., Sevinç, N., Çetinkaya, F., Günay, O ve Aykut, M. (2019). Hipertansif kişilerin hipertansiyon konusundaki tutum ve davranışları. *Ege Tıp Dergisi*, 58 (4): 319-329.

12. Ekim, M. (2018). Hipertansiyon tedavisinde beslenmenin ve yaşam tarzı değişikliklerinin önemi. *Bozok Tıp Dergisi*, 8(2), 80-85.

Presentation ID/Sunum No: EGZ 4

Genlerdeki Sporcu

Sportsman Of The Genes

Aydan Ercan
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık ve Biyomedikal Bilimler (Disiplinler arası) Anabilim Dalı
dytaydan.ercan@gmail.com , ORCID NO: 0000-0002-5336-1411

Canan Demir Barutcu
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü
cdemir@mehmetakif.edu.tr, ORCID NO: 0000-0002-8430-5287

ÖZET

Giriş ve Amaç: *1865 yılında Mendel'in bezelye çalışmaları ile araştırmalara konu olan genetik, 2000'li yıllarda insan genomunun tam dizisinin yayınlanmasıyla çığır açmıştır.Genetik ile birçok araştırmanın konusu olmuştur. Genetik faktörlerin sporcular üzerindeki etkisi merak konusu olmuş ve yapılan araştırmalar sonucu genetiğin kuvvet, dayanıklılık, güç, esneklik, kas lifi ve kondisyon sağlama gibi spor performansında etkili bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır."Spor Genetiği" diye adlandırılmaya başlayan bu çalışma alanındaki çalışmalarda spor performansını; yapılan spor, beslenme, ekipman, motivasyon, çevresel faktörler kadar genetiğin etkilediği ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada genetiğin spor üzerine etkisinden bahsedilecektir.*

Yapılan çalışmalarda 120 gen çeşidinin spor performansını %31 ile %66 arasında etkilediği bulunmuştur. Öne çıkan genler ise ACE, ACTN3, ADRA2A, ADRB2, PPARA, PPARGC1A, AMPD1, HIF1A, NOS3, BDKRB2, VEGFR2, VEGFA olarak ifade edilmektedir. Farklı spor özellikleri için farklı genlerin olduğu bilinmektedir. Dayanıklılık ve kuvvet sporcuları arasındaki farklılık için yapılan çalışmalarda, dayanıklılık sporcularının ACE, ACTN, PPARA genlerini sıklıkla taşıdığı buna karşın kuvvet sporcularının aynı genlerin farklı çeşitlerini taşıdığı tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: *Genetiğin spor üzerindeki etkisi hakkında daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Teknoloji ve tıp alanındaki hızlı gelişmelere paralel olarak gelecekte bireylerin genetiğine göre spor çeşidi önerilip gerekli yönlendirmeler yapılabilecektir. Bu sayede bireylerin spora olan ilgisinin ve yapılan spor kalitesinin artacağı öngörülmektedir.*

Anahtar Kelimeler: *Spor, Genetik, Sağlık*

ABSTRACT

Introduction and Aim: *Genetics, which was the subject of research with Mendel's pea studies in 1865, broke ground with the publication of the full sequence of the human genome in the 2000s. It has been the subject of many studies with genetics. The effect of genetic factors on athletes has been a matter of curiosity and as a result of there searches, it has been revealed that genetics is an effective factor in sports performance such as strength, endurance, strength,flexibility, muscle fiber and conditioning. It has been revealed that genetics affect as much as sports, nutrition, equipment, motivation and environmental factors. In this study, the effect of genetics on sportswill be examined.*

Studies have found that 120 types of genes affect sports performance between 31% and 66%. Prominent genes are expressed as ACE, ACTN3, ADRA2A, ADRB2, PPARA, PPARGC1A, AMPD1, HIF1A, NOS3, BDKRB2, VEGFR2, VEGFA. It is known that there are different genes for different sports characteristics. In studies conducted for the difference between endurance and strength athletes, it was found that endurance athletes frequently carry ACE, ACTN, PPARA genes, where asstrength athletes carry different varieties of the same genes.

ConclusionandSuggestions: *More studies are needed on the effect of genetics on sports. In paralel with the rapid developments in technology and medicine, in the future, the sports type will be suggested according to the genetics of the individuals and then ecessary guidance can be made. In this way, it is predicted that individuals' interest in sports and the quality of sports performed will increase.*

Keywords: *Sport, Genetics,Health*

GİRİŞ

Genetik

Genetik diğer adıyla Kalıtım; genlerin yapısını, görevini ve bir dölden diğerine nasıl aktarıldığını inceleyen biyolojik bilim dalı olarak tanımlanmaktadır (Genetik Terimler Sözlüğü,2013). Deoksiribonükleik asit (DNA), bilgiyi depolamanın yanı sıra hücre için, canlı bir organizmanın üretimi, geliştirilmesi ve bakımı için gerekli tüm talimatları bulundurmaktadır (Albert ve ark.,2015). DNA, Gregor Mendel' in 1865 yılında bezelyeler ile yaptığı deneyler yoluyla, özelliklerin belirli yasalara göre miras kaldığını keşfetmesi sonucu ortaya çıkmıştır. İsviçreli hekim Frieddrich Miescher 1869'da atık pansumandaki irin içinde keşfettiği mikroorganizmalar ile ilk defa "DNA saflaştırması"nı gerçekleştirmiştir (Dahm, 2005). Bu deneyler ve keşifler döneminde takdir kazansa da yeterince ilgi görememiştir. 20. yüzyılda teknolojinin de gelişmesiyle çalışmalar hız kazanmıştır ve bilim insanları tarafından ilk mutant canlılar bulunmuştur (Dahm, 2005). 1953 yılında DNA üzerine yapılan araştırmaların yayınlanmasının ardından 1962 yılında James Watson, Francis Crick ve Maurice Wilkins Nobel Tıp (Nobel Fizyoloji) ödülüne layık görülmüştür (Dahm, 2005). James Watson, Francis Crick ve Maurice Wilkins'in ortaya attığı hipotezler ve yaptıkları çalışmalar başka bir bilim olan moleküler biyolojinin de temelini oluşturmuştur (Watson ve ark., 1953). 20. yüzyılda hız kazanan çalışmalar sonucunda; 21. Yüzyılın başında insan genomunun tam dizilimi yayınlanmıştır (Dahm, 2005). Günümüzde de genetik biliminin ilerlemesi sonucunda; genetiğin birçok hastalığın temeli olduğu keşfedilmiş, özellikle pandemi döneminde çok sık kullanılan PCR testi gibi testlerde DNA'nın önemi anlaşılmış ve hastalığın tedavisinde genlere bakılarak ilerlenmesinin daha doğru ve kalıcı olduğu görülmüştür. Bunların yanı sıra genetiğin hala

keşfedilmeyen birçok yönü olduğu da bilinmektedir (Dahm, 2005). Bunlardan biride genetik faktörlerin sporcular üzerindeki etkisi olmuştur. Yapılan araştırmalar sonucu genetiğin kuvvet, dayanıklılık, güç, esneklik, kas lifi ve kondisyon sağlama gibi spor performansında etkili bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır.“Spor Genetiği” diye adlandırılmaya başlayan bu çalışma alanındaki çalışmalarda spor performansını; yapılan spor, beslenme, ekipman, motivasyon, çevresel faktörler kadar genetiğin etkilediği ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada genetiğin spor üzerine etkisinden bahsedilecektir.

Spor

Enerji harcanan tüm bedensel hareketlere, fiziksel aktivite; sağlığı korumak ve geliştirmek için kişiye özgü olarak tasarlanmış planlı ve belirli bir süre tekrar ederek devam eden hareketlere ise egzersiz adı verilmektedir.Fiziksel aktivite ve egzersize karşın, kişinin kendisini veya rakibini geçmesini hedefleyen, rekabet içeren, belirlenen kurallara göre sınırlanan, hem bireysel hem de takım olarak yapılabilen aktivitelere ise spor adı verilmektedir (Akyol, Bilgiç, Ersoy, 2008).

Spor Çeşitleri

Spor çeşitleri yapılan sporun süresi, sporun vücutta çalıştırdığı kaslar ve spordaki hareket tekrarına göre ikiye ayrılmaktadır. Bu spor çeşitleri aerobik (dayanıklılık sporları) ve anaerobik (kuvvet/güç sporları) olarak sınıflandırılmaktadır. Bu spor branşlarını birbirinden ayıran en temel etken yapıldıkları sırada kullanılan enerjinin hangi sistemden sağlandığıdır (Can, Arslan, Ersöz, 2014).

Enerji Sistemleri

Besinlerden elde edilen enerji öncelikle adenozintrifosfat(ATP) olarak adlandırılan bir kimyasal bileşiğin yapımında kullanılmaktadır. Vücut enerji ihtiyacını ATP’yi parçalayarak sağlamaktadır. ATP’yi parçalayan üç sistem bulunmaktadır (Ünal, 1998; Adıgüzel ve Türker, 2020).

1. Fosfojen Sistemi

KreatinFosfat(PC) kas hücrelerinde depolanan ve parçalanması halinde çok yüksek miktarlarda enerji veren bir moleküldür (Adıgüzel ve Türker, 2020). ATP-PC (AdenozinTrifosfat-Fosfokreatin)diye adlandırılan bu sistemin diğer adı acil enerji sistemidir. Bu sistem ani bir enerji ihtiyacında devreye girmektedir. Ve bu enerji döngüsünü diğer enerji döngülerinden ayıran fark bu kırılma ve sentezin saniyeler içinde gerçekleşmesidir. Bu sistem gülle/disk atma, 100 metre koşuları vb gibi kısa süren ama ani enerjiye ihtiyaç duyulan spor branşlarında devreye girmektedir (Ünal, 1998).

2. Laktik Asit Sistemi (Anaerobik Enerji Sistemi)

Bu sistemde vücuda alınan karbonhidratların ATP sentezinde kullanılması için laktik asit dönüşümü gerçekleşmektedir. Karbonhidratlar ATP için gerekli enerjiyi oluştururken ortamda oksijen bulunmadığından laktik asit oluşumu gerçekleşmektedir. Laktik Asit Sistemi (Anaerobik Enerji Sistemi) diye adlandırılan bu sistemin diğer adı kısa süreli enerji sistemidir. Kısa süreli enerji sistemi denmesinin sebebi ise laktik asit vücutta arttıkça kişide yorgunluk

hissi oluşturmaktadır (Adıgüzel ve Türker, 2020). Bu sebeple de sadece ani olmasa da kısa süreli enerji ihtiyacı olan 400-800 metre koşuları gibi spor branşlarındadevreye girmektedir (Ünal, 1998).

3. Aerobik (Oksidatif) Sistem

Oksidatif sistemde oksijen varlığı sebebiyle laktik asit oluşumu gözlenmemekte ve ATP için kan şekeri ve kas glikojeni ayrıca gerektiğinde yağ ve proteinler de kullanılmaktadır. Aerobik Sistem diye adlandırılan bu sistemin diğer adı uzun süreli enerji sistemidir. Uzun süreli enerji sistemi diye adlandırılmasının sebebi ise bir saatten fazla süren futbol, maraton gibi spor branşlarında devreye girmesinden dolayıdır (Adıgüzel ve Türker, 2020).

Dayanıklılık Sporları

Fiziksel uygunluk; vücut bileşimi, kardiyovasküler kapasite (maksimum oksijen tüketimi), kas gücü, dayanıklılığı ve esnekliği olarak belirtilmektedir. Fiziksel uygunluğun tanımında da geçtiği üzere temel bileşenlerinden biri dayanıklılıktır. Yapılan aktivite gerekbir saat ve daha üstü bir sürede gerçekleştirilsin gerek kısa süreli ve ani güç patlaması gerektiren bir spor dalı olsun fark etmeksizin dayanıklılık tüm sporcular için çok önemlidir (Özdemir, 2010).

Dayanıklılık sporları maksimum kalp atım hızında %50-85 arasında değişime sebep olmaktadır. Maksimal kalp atım sayısının bu artışı vücuda oksijen kazandırmakta ve kazandırdığı oksijenin kullanımını da vücutta arttırmaktadır (Aylaz, Güllü, Güneş, 2011). Dayanıklılık aktivitelerinden oluşan spor branşları uzun sürede ve düşük şiddette yapılmaktadır. Dayanıklılık sporları sırasında temel enerji sistemi aerobik sistemdir. Buna karşın enerji ihtiyacı; fosfojen sistem, anaerobik glikoliz/laktik asit sistemi ve aerobik sistem olmak üzere üç sistem ile de temin edilebilmektedir (Özdemir, 2010).

Kuvvet/Güç Sporları

Fiziksel uygunluk için önemli olan kuvvet ve güç kavramları zaman zaman birbiri ile karıştırılmaktadır. Kuvvet, gücün bir bileşeni olup bir kasın ve ya birkaç kasın zorlanabilme derecesine ve sporcunun taşıyabileceği, kaldırabileceği ağırlıklarla ölçülmektedir. Güç ise kasların zorlanabilme derecesiyle değil kasların kasılabilme hızına ve süresine bağlı değişmektedir.

Kuvvet/Güç spor branşları dayanıklılık sporlarının aksine kısa süreli ve ani güç gerektirmektedir. Kuvvet/Güç sporlarında temel enerji sistemi fosfojen enerji sistemi olmasına rağmen sporun yapılma süresi uzaması durumunda devreye anaerobik enerji sistemi de girmektedir (Özdemir, 2010).

Genetik ve Spor

Yapılan sporun performansını ve sporcunun yeteneğini etkileyen faktörler uzun yıllardır araştırmalara konu olmuştur (Koku, 2015). Bu araştırmalar sonucunda sporda başarıyı getiren faktörlerin; genetik yapı, uygun antrenman programı, sporcuya uygun beslenme, fiziksel ve psikolojik sağlıklı bir yapı olduğu ortaya konmuştur (Güneş, 2019; Ersoy, 1996; Ersoy, 1997). 21. yüzyılda insan tam genom dizililminin keşfedilmesiyle sportif performansı %66 oranla en fazla genetiğin etkilediği saptanmıştır. Genetiğin kuvvet, dayanıklılık, güç, esneklik, kas lifi

(tip ve uzunluk açısından) ve kondisyon sağlama gibi spor performansında etkili bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır. Bu alandaki çalışmalar Genom Projesinden sonra "Spor Genetiği" diye adlandırılmaya başlamıştır (Dahm,2005; Subak, Özdemir, Müniroğlu, 2017)."Spor ve fiziksel performans genetiği" terimi ilk defa 25 yıl önce Claude Bouchard adlı bilim insanı tarafından kullanmıştır. Fiziksel performansta kardiyo respiratuar dayanıklılık, kas gücü gibi farklı bileşenlerin genetiği %31-%85 arasında etkilediği ortaya çıkmıştır (Koku, 2015). Aerobik dayanıklılığın %50 oranında, kas kuvvet/gücünün ise %30-83 oranında genetik olduğu saptanmıştır. Bu oranların değişmesindesadece boy uzunluğu, kas gücü/dayanıklılığı değil genlerdeki yoğunluk değişiminin de olduğu belirtilmektedir (Subak, 2017). Sportif performansı etkileyen 120 gen çeşidinin olduğu düşünülmektedir. Bu genlerden spor performansı ile en çok ilişkilendirilen; ACE, ACTN3, ADRA2A, ADRB2, PPARA, PPARGC1A, AMPD1, HIF1A, NOS3, BDKRB2, VEGFR2 veEGFA genleridir (Koku, 2015).

Dayanıklılık performansı ile ilişkilendirilen genler

Dayanıklılık sporlarındaki temel faktörler, yavaş kasılan (slow-twitch) kas oranı ve maksimal kalp atışıdır. Bu bileşenler büyük oranda genetik ile ilişkilidir (Subak, 2017). Dayanıklılık sporu ile en çok ilişkilendirilen genler ACE, PPARA, PPARGC1A, CKM ve ACTN3 olup yanı sıra daha birçok geninde etkili olduğu düşünülmektedir (Subak, Özdemir, Müniroğlu, 2017).

- **ACE_1Alleli(AnjiotensinConvertingEnzyme1 Allel)**

ACE (AnjiotensinConvertingEnzyme), iki tane önemli hormonal sistemde görev almaktadır. Bunlardan ilki,anjiyotensin 1'in anjiyotensin 2'ye dönüşümünde rol almaktadır (Yıldırım, Koçak, Özen, Özdemir, 2010). ACE geni anjiotensinI'i anjiotensinII'ye dönüştüren enzimini kodlamakta ve bu enzim ile vücut sıvı seviyesini düzenleyen ve kan basıncının kontrolünden sorumlu olan renin-anjiyotensin sisteminde etkili olmaktadır (Koku, 2015). İkincisi ise bradikinin proteinin bradikiye parçalamasıdır. Bu iki görevinde kardiyovasküler sistemde rol alması dolayısıyla ACE büyük bir öneme sahiptir (Yıldırım, Koçak, Özen, Özdemir, 2010). Dayanıklılık sporları ile en çok ilişkilendirilen ve üzerine çalışılan gen ACE_1 allelidir. Dayanıklılık sporu ile ACE_1 geninin ilişkisi ise; ACE aktivitesinin azalmasına bağlı artan bradikinin proteinini metabolize etmesi sonucu kan akımı artar ve kasın glikoz alımı kolaylaşır bunların sonucunda da yorgunluğa olan direnç artar (Koku, 2015).

- **PPARA ve $PPARGC_{1A}$ (PeroxisomeProliferator-activatedreceptoralpha ve PeroxisomeProliferator-activatedreceptor gamma coactivator 1-alpha)**

PPAR, yağ asidi ve glikoz metabolizmasını düzenlemektedir. PPAR'ın3 alt grubu bulunmaktadır: PPARA, PPARD ve PPARG.Özellikle PPARA ve PPARGC1A yağ asidi metabolizması ve yağ asidi yıkımında, oksidatif metabolizmanın yüksek olduğu mitokondri sayısı fazla olan hücrelerde önemli rolleri bulunmaktadır. Bu nedenle dayanıklılık performansı için büyük bir önem taşımaktadırlar (Koku, 2015; Subak, Özdemir, Müniroğlu, 2017).

- **CKM (CreatineKinase)**

Kaslarda enerji gereksiniminde önemli rolü olan kreatin kinaz enzimi CKM geninden kodlanmaktadır. CKM, ADP-ATP dönüşümü kreatin kinaz metabolizmasıyla ilişkilendirilmektedir (Subak, Özdemir, Müniroğlu, 2017).

- **$ACTN_3$ (Alpha Aktinin -3)**

$ACTN_3$ çoğunluğu kas liflerinde ve az miktarda da beyinde eksprese edilmektedir. Bu sebeple hızla kasılan kas liflerinin çalışmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Kas metabolizmasında aerobik yolakları aktive edilmesi sebebiyle de dayanıklılık artmaktadır (Koku, 2015).

Güç/Kuvvet performansı ile ilişkilendirilen genler

Kaslardaki maksimum oksijen alımının, kardiyak kütlenin ve yapısının %40-70, anaerobik güç ve kapasitenin ise %30-90 oranında genetik olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple güç/kuvvet sporu performansını etkileyen genler üzerinde araştırmalar sürmektedir (Subak, Özdemir, Müniroğlu, 2017).

- **ACE D alleli (Anjiotensin Converting Enzym D allel)**

ACE D aleli, ACE aktivitesinde rol almaktadır. ACE geninde D allelinin yoğunluğunun fazla olması artan kuvvet, kas volumü ve ani kasılan lif yüzdesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple ACE geni dayanıklılık sporlarında olduğu gibi güç/kuvvet sporlarında da önemli bir gen olup iki kategori arasındaki etkisi farklı allel yoğunluğu olmaktadır (Koku,2015; Subak, Özdemir, Müniroğlu, 2017).

- **ACTN2 ve ACTN3 (Alpha Aktinin 2 ve Alpha Aktinin 3)**

İskelet kas sisteminin önemli bir parçası olan α-aktininler ACTN2 ve ACTN3 genleri tarafından kodlanmaktadır. ACTN2 geni tüm kaslarda görev alırken, ACTN3 geni hızlı ve ani kuvvet oluşturması gereken/ kuvvet oluşturan kaslarda görev almaktadır (Koku, 2015; Subak, Özdemir, Müniroğlu, 2017).

- **PPARA C alleli (Peroxisome Proliferator-activated receptor alpha C allel)**

PPARA C alleli geninin kasların vereceği cevaplardaki hızı etkilediği ortaya konmuştur. Güç/kuvvet sporlarındaki anaerobik enerji sisteminde bu durumun önemli olduğu düşünülmektedir (Koku, 2015; Subak, 2017).

SONUÇ

Spor yeteneği ve performansını etkileyenler faktörler üzerine uzun yıllardır çalışılmaktadır. Çalışmalar sonucunda spor yeteneği ve performansını etkileyen en önemli etkenlerden birinin genetik olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda 120’ den fazla gen grubu/allellerinin spor yeteneğini ve performansını %31-%66 oranlarında etkilediği saptanmıştır.

Spor başarısında beslenme, çevresel faktörler gibi etkenlere oranla daha etkili olan genetiğin spor branşlarında da farklılık gösterdiği görülmektedir. Hatta sadece genlerin değil gen allellerinin yoğunluklarının da branşlardaki etkisini değiştirebileceği görülmektedir. Bunun yanı sıra genetiğin spor performansı ve yeteneği etkilemesi üzerine tek bir gen polimorfizminin

etkili olmadığı bilinmektedir.Bu sebeple konu hakkında daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

Adıgüzel S. , Türker A.(2020). Sporda Yenilik Ve Gelişmeler. *Spor Branşlarında Enerji Sistemlerinin Rolü*, 28-36.

Akyol A., Bilgiç P., Ersoy G.(2008). Fiziksel Aktivite, *Beslenme Ve Sağlıklı Yaşam.[Broşür]*

Alberts B.,Bray D., Hopkin K., Johnson A.D., Lewis J., Raff M., Walter P. (2015).*Temel Hücre Biyolojisi*. Garland Bilimi.

Aylaz R., Güllü E., Güneş G. (2011). Aerobik Yürüme Egzersizin Depresif Belirtilere Etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi. 4(4)*, 172-177.

Can S., Arslan E., Ersöz G. (2014).Güncel Bakış Açısı İle Fiziksel Aktivite. *Ankara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*,12 (1), 1-10.

Dahm R.(2005). Friedrich Miescher And The Discovery Of Dna. *Developmental Biology*, 278, 274 – 288.

Ersoy G. (1996). Sporcu Beslenmesi İle İlgili Monako Konsensüsü. *Beslenme Ve Diyet Dergisi*, 25(2).57.

Güneş Z.(2019). Spor Ve Beslenme. *Antrenör Ve Sporcu El Kitabı*, 1.

Güneş Z., Ersoy G. (1997). Sesam Beslenme Ünitesine Müracaat Eden Elit Düzey Sporcuların Beslenme Alışkanlıkları. Kan Biyokimya Bulguları Ve Fiziksel Özelliklerinin Spor Branşlarına Yönelik Değerlendirilmesi. *Beslenme Ve Diyet Dergisi*. 26(2),13-18.

Koku F. (2015). Sportif Performansın Genetik İle İlişkisi. Spor Hekimliği Dergisi. 50,21-30.

Özdemir G.(2010). Spor Dallarına Göre Beslenme. *Spormetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*.8(1), 1-6.

Subak G., Özdemir F.,Müniroğlu R.(2017). Sporcuların Başarısında Genetik Faktörlerin Önemi. *Spormetre*. 15 (3), 109-118.

Türk Hematoloji Derneği. Genetik Terimler Sözlüğü (2013) http://www.thd.org.tr/thdData/Books/723/genetik-terimler-sozlugu.pdf

Ünal M.(1998). Aerobik ve Anaerobik Akut/Kronik Egzersizlerin immun parametreler üzerindeki etkileri. (Yayımlanmamış doktora tezi).*İstabul Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

Watson J.D.,Crick F.H.C. (1953). A Structure for Deoxyribose Nucleic Acid. *Nature*.171, 737-738.

Yıldırım M., Koçak N., Özen F., Özdemir Ö.(2010). Anjiotensin Dönüştüren Enzim (ACE) İnsersiyon/Delesyon (I/D) Gen Polimorfizmi. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 17 (1)*, 15-18.

1. ULUSLARARASI AVRASYA SAĞLIK BİLİMLERİ KONGRESİ

1st INTERNATIONAL EURASIA HEALTH SCIENCE CONGRESS

ONLINE

17-19 HAZİRAN / JUNE 2021

IEHSC 2021

https://iehsc.avrasya.edu.tr/